BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
21/G
15

3° C

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
13-14. B. 5

3 (13.
21 F

Coll. Rom. Soc. Jesu Cat. inscr

DECRETALES EPISTOLAE SVMMORVM PONTIFICVM,

A GREGORIO NONO PONTIFICE MAXIMO COLLECTAE.

Vnà cum probatiſſimis doctiſſimorum virorum Scholiјs, ſuis locis ad marginem adiectis:

Et copioſiſſimo capitum omnium Indice ad operis calcem accuratius reconcinnato.

IN VIRTVTE

ET FORTVNA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium.

1555

Gregorii Noni Romani praeſulis vita

(ſi Platinæ creditur) qui Raymundi Barchinonenſis Capellani & Pœnitentiarij ſui auxilio Decretales compilauit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

GREGORIVS Nonus, natione Hernicus, patria Anagninus, è familia Comitum, Innocentij Tertij nepos, apud SeptiZodium Pontifex creatus, Friderichum ſtatim monuit ſub anathematis pœna, vt primo quoque tempore in Aſiam cum exercitu proficiſceretur, recuperandæ Hieroſolymæ cauſa. Promiſit quidem Friderichus ſe id facturum: atque omnibus cruce ſignatis mandauit, vt Brunduſij, ad certam diem cum armis adeſſent. Venerat eò magna multitudo, præcipuè verò è Germania Lantgra-

nius Haſsiæ: qui Brunduſij unà cum magna parte militum moritur, dum Friderichus ægritudinem ſimulans, in Sicilia ſe continet. Hæc autem fraus ita apertè deprehenſa eſt, ut conſtet ipſum Friderichum, cognita Lantgrauij morte, eò celerrimè adnauigaſſe, omnémque eius ſupellectilem diripuiſſe. Non deſtitit tamen fingere ſibi in animo eſſe in Aſiam traiicere. eò enim poſt rapinam nauigationem direxit, omnibus, qui tum aderant, ſubſequi iuſsis: licet non ita multò pòſt (ut ipſe dicebat) procellis agitatus Brunduſium redierit. Hac autem fama percitus Ioannes rex Hieroſolymitanus, cum Berengaria uxore, Pontifici rem gratam facturus, Bononiam venit, Venetorum nauigio in Aſiam traiecturus. Verùm Pontifex cognita Friderichi fraude, ne Ioanni re infecta abire liceret, eum & Hexarchatus Rauennatis gubernatorem inſtituit, & Honorij tertij ſententiam in Friderichum latam confirmauit: grauioraq; in eum molitus fuiſſet, ni Maurorum impetum reformidaſſet, claſſe tum potentium: quos tandem Ferdinandus Arragonum rex tanta clade ſuperauit, ut breui Maiorica inſula, una ex Balearibus, & Valentia urbe potitus, pulſis Saracenis, incolas locorum ſuſcipere Chriſtianos ritus impulerit. Nauigauit tandem Friderichus, amicorum precibus, minis Pontificis

tificis feſſus in Cyprum vſque, vt Chriſtianis in Aſia bellantibus, quos ſæpe deceperat, aliquam ſpem daret. At verò dum inde Soldani vires explorat, Rainaldus eius præfectus, quem in Sicilia dimiſerat, in Pontificem mouens, multa Picentini agri oppida occupat. Erat tum Peruſij Pontifex, Aßiſium petiturus, vt quæ de Franciſco viro ſanctißimo miracula audierat, præſens cognoſceret: quamobrem eum, re quemadmodum audierat comperta, in ſanctorum numerum ſtatim retulit, magno Chriſtianorum conuentu, ob eam rem habito. Dum hæc à Pontifice agerentur, alter Friderichi ſatelles Fulgineum per factionem occupat: vnde paulò pòſt armis bene cum Eccleſia Dei ſentientium, depellitur. Inſtabat literis & nuntijs Friderichus Achonem iam profectus, vt à Pontifice abſolueretur, quòd diceret ſe deinceps in eius poteſtate futurum. Verùm Pontifex cognita hominis fraude, & Chriſtianos milites in Aſia dimicantes admonet, vt ſibi à Friderichi inſidijs caueant, aliquid noui ſemper machinantis in hominum perniciem; & Ioannem Hieroſolymitanum regem, comparato exercitu, in Rainaldum mittit, Picenum agrum rapinis & incendijs vexantem. Alijs verò copijs, quibus Cardinalem Columnam præfecerat, è ſancto Ger-

mano præfectum Friderichi deiiciens, cum Saracenis mercede conductis, omnia ab eo ſaltu Capuam vſque pertinentia, in deditionem breui recepit. Hac autem calamitate moti, qui in Vmbria & Picentibus Friderichi nomine militabant, relictis, quæ occupauerant, in regnum trepidè redeunt. Interim verò Friderichus Brunduſinm rediens, pacis admodum cupidus, vltro Pontificem rogat, vt in gratiam recipiatur, Imperatórque adpelletur, ac pro regno Siciliæ verus eccleſiæ feudatarius. Quod quidem non prius impetrauit, quàm vncias auri centum & viginti milia eccleſiæ Romanæ, ob illata damna perſoluiſſet, ipſéque pro ea re ſupplicatum ad Pontificem Anagniam veniſſet. Cùm autem Gregorius ad omnia intentus, vt bonum paſtorem decebat, Peruſinorum res ab exulibus perturbatas eò profectus componere ſtudioſus eſſet, ſtatim Romæ tanta ſeditio orta eſt & hæreſis, quanta nunquam antea, Annibale, ex gente Annibala, cum quibuſdam ſacerdotibus, malè ſentiente: quo quidem autore populus Romanus vſus in eccleſiam Dei coniurauerat. Sed hunc diuina vltio citò compeſcuit. Nam & Tiberis ſupra modum inundans, multa damna mortalibus intulit, & tanta peſte laboratum eſt, vt decimus quiſque vix ſuperfuerit. Pontifex tamen mira-

clem

clementia vſus Romam veniens populo Romano ignouit; pulſo è Senatorio ordine Annibale: conuictus de hæreſi ſacerdotibus errorem faſſis, ac ſaniorem opinionem ſubire iuſſis. Adornandam verò vrbem deinde conuerſus, & veteres cloacas eliminatas reſtituit, & nouas extruxit, vrbis dignitati, & valetudini vno tempore conſulens. Ab vrbe deinde abiens valetudinis gratia, & Reate (vt quidam volunt) beatum Dominicum, principem ordinis Prædicatorum, & Spoleti Antonium Vlyſſippona oriundum, Patauiæ mortuum, ſecundum à Franciſco ordinis minorum autorem, in ſanctos retulit. Anagniam deinde rediens, omnia circunquaque poſtea muniuit, Romanorum contumaciam veritus, quorum Senator more vetere legem rogauerat, populúſque ſciuerat, vt omnia oppida circa vrbem poſita, Romanis vectigal penderent. Non eſt tamen veritus Pontifex, diſſuadentibus Cardinalibus Romam proficiſci, quo Romanos ad ſanitatem reduceret, tum monendo, tum caſtigando. Verùm cùm nihil proficeret, Reate ſe contulit, quò & Friderichus Imperator. Collocuti ſimul de rebus agendis, in hanc ſtatim ſententiam venere, vt primo quoque tempore Romanos coniunctis copijs adorirentur.

Decepit tum quidem Pontificem (vt antea ſemper) Fridericus. nanque in Germaniam abiens, militibus ſuis mandauit vt Romanis rebus in omnibus obtemperarent. Hac itaque perfidia Pontifex motus, Germanis militibus ad caſtra ſua confugientibus magnum propoſuit præmium: quare tanta multitudo confluxit, vt poſtea Romani aperto Marte cum Eccleſiæ copijs congredi nuſquam ſint auſi. Recuperato igitur & patrimonio ſancti Petri, & agro Sabino, ſpretiſq; Soldani legatis, qui ſuppliciter pacem petebant, multos ex Franciſci & Dominici fratribus per Europam miſit, qui prædicatione Chriſtianos ad arma contra Saracenos concitarent: quorum opera tanta multitudo militum breui comparata eſt, quanta nunquam antea. Interim verò dum tanto exercitui dux idoneus quæreretur, Elizabeth regis Vngariæ filiam, mulierem optimam, ac miraculis claram, Pontifex in ſanctas retulit. Theobaldus autem Nauarræ rex, & Aimericus Montisfortis, Henricuſq; Bari, ac Campaniæ comes, iter per Germaniam & Vngariam cum magnis copijs facientes, Conſtantinopolim primò, mox traiecto Boſphoro Ptolemaidem peruenere, longè ac latè omnia populantes. Verùm non ita multò pòſt, ſuperueniente magna hoſtium multitudine, cùm ſe cædendo biduo defendiſſent, cum optimo quoque milite cadunt. Atque

que

que hoc modo expeditio magno conatu inchoata, breui recidit imperitia ducum. Pontifex autem tantam calamitatem ægrè ferens, Romam perſuadentibus Romanis & obſecrantibus redire iuſtituerat, faciendarum ſupplicationum cauſa ad placandam Dei iram, ſi quam ex peccatis hominum conceperat. Quò minùs autem id faceret vetitus à Petro Fregepane, qui partes Imperatoris ſequebatur, è Peruſia Viterbium ſe contulit, iturus contra Imperatorem cum armato milite, quem intellexerat Tranſpadanam Italiam iam tum attigiſſe, ac contra ius fáſque ſocias ciuitates oppugnare, iam feſſas calamitate alia ſuper aliam ab Ecelino Patauino tyranno accepta. Ecelinus enim cognomēto Romanus, cuius auus Theutonicus ſub Othone tertio in Italia ordines duxerat, copias à Friderico ſecundo accipiens, magnam tyrannidem in Tranſpadana Italia ſibi comparauit, redactis in poteſtatem ſuam Taruiſio, Patauio, Vincentia, Verona, Brixia. Fridericus itaque aui fœdera nequaquam obſeruans, Mediolanenſes & ſocias ciuitates apud Nouamcurtem (ita enim locus vbi pugnatum eſt appellabatur) ingenti clade ſuperatos trucidat. Hanc ob rem Pontifex omiſſa deinceps ſpe rei bene gerendæ ob illatum ſociis incommodum, redire ad vrbem inſtituit, Ioan-

ne Cincio vrbis Senatore contradicente , cuius audaciam Iacobus Cappocius Romanus ciuis infringens, Pontificem magnificè ac ſplendidè ſuſcepit . Hic eſt ille Iacobus , cuius nomen adhuc legitur in tabernaculo opere muſiuo, ſua impenſa extructo in ſancta Maria ad præſepe: quia in Baſilica Petrus quoque Cappocius ſepultus eſt , ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinalis , qui Friderichum Imperatorem ſchiſmaticum perſecutus eſt : quique & hoſpitale ſancti Antonij non longè ab eadem Baſilica , & Peruſij Gymnaſium , quod Sapientiam vocant, ſua impenſa extruxit. Gregorius autem pacata vrbe & Friderichum iterum anathemate notat, ac imperio priuat : & legatos Genuenſium , ac Venetorum iam ad arma ſpectantium componendæ rei cauſa ad ſe vocat . Hiſque rationibus inter vtrunque populum fœdera componit, ne alter ſine altero cum Imperatore Conſtantinopolitano fœdus ineat: vt́que bella gerenda vtrique communia eſſent, & ſigna vtriuſque viciſsim ferrent . Illi autem , qui hæc fœdera in nonum inita annum rupiſſent , interdictum ſibi à ſacris anathematis vinculo ſcirent . Balduinus autem , qui mortuo Ioanne biennio Conſtantinopolitanum tenuerat imperium , cùm ægrè ſe ab hoſtibus inopia ærarij tutaretur , & filium

lium

lium pignori mercatoribus Venetis ob æs mutuò acceptum dedit, & ex ædibus ſacris ablatum plumbum, ac item lanceam illam ſpongiámque, qua Chriſtus ſaluator noſter hinc potus eſt, hinc vulnus accepit, Venetis pecunioſis vendidit. Friderichus autem Venetis admodum infenſus, quòd Gregorij partes tuerentur, eos tum paludibus concluſos vehementer oppreſsit, ac maximis calamitatibus adflixit. Interim verò conſpirantibus omnibus Tranſpadanis ciuitatibus, duce Gregorio Montelongo, Bononienſis ciuitatis legato, Ferraria, quæ ab eccleſia Romana ad Imperatorem defecerat, capitur, Salinguerra viro fortiſsimo eam acerrimè aliquandiu defendente. Capta autem, Azoni Eſtenſi, qui bello interfuerat eccleſiæ nomine gubernanda committitur, ſalutis noſtræ anno milleſimo ducenteſimo ac quadrageſimo. At verò Imperator, qui tum Piſis erat, cùm non ſatis ſibi conſtaret, qui partes ſuas, quíve Pontificis ſequeretur, ciuitates Italiæ in duas factiones, tum primùm diuiſit. nam qui Pontifici fauebant, Guelphi: quíve Imperatori, Gibellini adpellati ſunt. Hæc quidem teterrimarum factionum nomina ad perniciem humani generis inuenta primùm apud Piſtorienſes audita ſunt, cùm Cancellarij Panzaticos Gibellinos ab vrbe eieciſſent, cumq́;

alteri

alteri factioni Guelphi, alteri Gibellini Theutoni ci fratres fauerent: vnde tantæ perniciei nomina indita ſunt. Florentini præterea nobiles ſuos Piſanis Gibellinarum partium fauentes in exilium eiiciunt: pellunt & Guelphos viciſsim ab vrbe ſua Aretini & Senenſes: quorum exempla multæ ciuitates Italiæ ſecutæ, bella pluſquam ciuilia inter ſe commiſere. Hinc multæ ciuitates à Pontifice deſciuere, tum in Vmbria, tum in Hetruria, præcipuè autem Viterbienſes. Defeciſſent etiam Romani ciues, ni Pontifex (delatis per vrbem ſupplicando Apoſtolorum capitibus) populum ad cómmiſerationem mouiſſet: habita etiam in Baſilica ſancti Petri oratione digniſsima, qua tumultuantes ita in ſententiam ſuam traxit, vt eos impulerit pro eccleſia Dei crucem & arma ſuſcipere. Hi poſtea venientem cum hoſtili agmine ad vrbis mœnia Friderichum armis ſubmouêre. Qui indignabundus captiuum quenque variis cruciatibus necans in Samnium conceſsit: Beneuentum vi captum diripuit, ac mœnia circunquaque euertit. Iterum autem ad vrbem rediens, via Latina hoſtili animo Caſsinenſe monaſterium ſpoliat, eiectis inde monachis: Soramq; quondam Samnitium ciuitatem, ad Liris fluuij caput ſitam, ferro flammáque vaſtat. Templariorum bona vbique diripit. Saracenos verò adeò dilexit, vt eorum opera præ cæteris in

bello

bello veteretur, magiſtratusq́; eis ac propriam vrbem conceſſerit, quæ noſtris quoque temporibus Nuceria Saracenorum vocatur. Fratrem præterea regis Tuniſij, Panhormi baptiſmum petentem, ne id faceret verbis deterruit. Rauennam autem repentino incurſu petitam in poteſtatem ſuam redegit. Hanc ob rem Gregorius concilium, apud Lateranum indixit, in quo de abrogando Friderſcho ratio haberetur. Verùm Fridericus terra mariq́; vias præcluſit, & quoſdam Cardinales, ac Prælatos de via & nauigatione captos, adiuuantibus Piſanis, in carcerem coniecit. Qua ex re tantum dolorem Gregorius cepit, vt non diu ſuperuixerit. Moritur enim Pontificatus ſui Anno decimoquarto, menſe tertio, cùm paulò antè Solis eclipſis tanta adparuiſſet, quanta nunquam antea. Raymundum autem Barchinonenſem, quo adiutore in compilando libro Decretalium Gregorius vſus eſt, ita quidam tum laudãt, vt maiore commendatione laudari nemo poſſit.

*

Decretalium epiſtolarum Gregorii Noni Papae compilatio, iam

recèns ad veterum codicum fidem recognita atque emendata.

PRAEFATIO.

GREGORIVS Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Doctoribus & ſcholaribus vniuerſis, Bononiæ commorantibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

REx pacificus pia miſeratione diſpoſuit ſibi ſubditos fore pudicos, pacificos, & modeſtos. Sed effręnata cupiditas, ſui prodiga, pacis ęmula, mater litiũ, materia iurgiorũ, tot quotidie noua litigia generat, vt niſi iuſtitia conatus eius ſua virtute reprimeret, & q̃ſtiones ipſius implicitas explicaret, ius humani fœderis, litigatorũ abuſus

abuſus extingueret,& dato libello repudij,concordia extra mundi terminos exularet. Ideoq̃ue lex proditur, vt appetitus noxius ſub iuris regula limitetur, per quã genus humanum, vt honeſtè viuat, alterũ non lædat, ius ſuum vnicuique tribuat, informatur. Sanè diuerſas conſtitutiones & Decretales epiſtolas prædeceſſorum noſtrorum, in diuerſa ſparſa volumina, quarum aliquæ propter nimiam ſimilitudinem,& quædam propter contrarietatem, nonnullæ etiam propter ſui prolixitatem, confuſionem inducere videbantur, aliquæ verò vagabantur extra volumina ſuprà dicta,* quæ tanquam incertæ frequententer in iudiciis vacillabant, ad cõmunem,& maximè ſtudentium, vtilitatem, per dilectum filium fratrem Raymundum Capellanum, & Pœnitentiarium noſtrum, in vnum volumen, reſecatis ſuperfluis, prouidimus redigendas, adiicientes conſtitutiones noſtras,& Decretales epiſtolas per quas nonnulla, quæ in prioribus erãt dubia, declarantur. Volentes igitur vt hac tantùm compilatione vniuerſi vtantur in iudiciis & in ſcholis, diſtrictiùs prohibemus, ne quis præſumat aliam facere, abſque autoritate ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.*

** Vide l.j. C.de no.Codi.cõpo. & l.ij. §.ſi q̃d autem in tanta.C.de vete. iure enucle.*

** Vide l.ſi quis mihi bona. §.iuſſum.ff. de acqui.hær.*

De ſum

De ſumma Trinitate & fide catholica. Titu. j.

Innocentius tertius in concilio generali.

Tractat de Trinitate, & ipſius operibus: de fide & articulis fidei. CAP. I.

FIRMITER credimus, & ſimpliciter cõfitemur, quòd vnus ſolus eſt verus Deus, æternus, immenſus, & incommutabilis, incomprehenſibilis, omnipotens, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, tres quidem perſonæ, ſed vna eſſentia, *ſubſtãtia, ſeu natura ſimplex omnino: Pater à nullo, Filius à patre ſolo, ac Spiritus ſanctus pariter ab vtroq;: abſque initio, ſemper ac ſine fine Pater generãs, Filius naſcẽs, & Spiritus ſanctus procedẽs: conſubſtãtiales, & coæquales, & coomnipotentes, & coæterni: vnũ vniuerſorum principium: creator omniũ viſibiliũ & inuiſibiliũ, ſpiritualiũ & corporaliũ: qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio temporis, vtrãque de nihilo condidit creaturã, ſpiritualẽ & corporalẽ, angelicã videlicet & mundanã: ac deinde humanã quaſi cõmunẽ ex ſpiritu & corpore cõſtitutã. Diabolus enim & alij Dęmones à Deo quidẽ natura creati ſunt

* *Vide l. nullus hæreticis. C. eodem tit.*

boni,ſed ipſi per ſe facti ſunt mali. Homo verò Diaboli ſuggeſtione peccauit. Hæc ſancta Trinitas ſecundũ communẽ eſſentiã indiuidua,& ſecundũ perſonales proprietates diſcreta,primò per Moſen & ſanctos Prophetas,aliosq́ue famulos ſuos, iuxta ordinatiſsimã diſpoſitionem temporum,doctrinam humano generi tribuit ſalutarẽ.Et tandẽ vnigenitus Dei Filius Ieſus Chriſtus à tota Trinitate communiter incarnatus,ex Maria ſemper virgine, Spiritus ſancti cooperatione cõceptus, verus homo factus,ex anima rationali & humana carne compoſitus, * vna in duabus naturis perſona,viam vitæ manifeſtius demonſtrauit.Qui cùm ſecundũ diuinitatẽ ſit immortalis & impaſsibilis, idem ipſe ſecundũ humanitatẽ factus eſt mortalis & paſsibilis.Qui etiã pro ſalute humani generis in ligno crucis paſſus & mortuus, deſcendit ad inferos,reſurrexit à mortuis, & aſcendit in cælũ:ſed deſcendit in anima,& reſurrexit in carne,aſcenditq́ue pariter in vtroque:venturus in fine ſeculi,iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus ſingulis ſecundũ opera ſua, tã reprobis,quã electis:qui omnes cũ ſuis proprijs reſurgent corporibus, quæ nũc geſtãt,vt recipiãt ſecundũ opera ſua,ſiue bona fuerint

** Vide C. co.ti.in. l. inter claras. §. omnes verò. verſic. & quoniã vnigenitus Filius,&c.*

rint

rint,ſiue mala, illi cũ diabolo pœnã perpetuã,& iſti cũ Chriſto gloriã ſempiternã.

Tractatur hic de ſacramentis eccleſiaſticis. Abbas Siculus.

Vna verò eſt fideliũ vniuerſalis eccleſia,extra quã nullus omnino ſaluatur. In qua idem ipſe ſacerdos eſt & ſacrificium Ieſus Chriſtus,cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continentur, tranſſubſtantiatis pane in corpus,& vino in ſanguinẽ, poteſtate diuina: vt ad perficiendũ myſteriũ vnitatis,accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro.Et hoc vtique ſacramentũ nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos,qui ritè fuerit ordinatus ſecundũ claues eccleſiæ,quas ipſe conceſsit Apoſtolis,eorũq́ue ſucceſſoribus, Ieſus Chriſtus. Sacramentũ verò baptiſmi,quod ad Dei inuocationem & indiuiduæ Trinitatis,videlicet Patris, & Filij,& Spiritus ſancti, cõſecratur in aqua,tam paruulis,quã adultis,in forma eccleſiæ à quocũque ritè collatum,proficit ad ſalutẽ. Et ſi poſt ſuſceptionẽ baptiſmi quiſquã prolapſus fuerit in peccatum, per veram poteſt ſemper pœnitentiam reparari.* Non ſolùm autem virgines & continẽtes, verùm etiam coniugati, per rectam fidem & opera-

** Concor.c. quia tua. c.ponderet. & c.contumaces.l.diſtin. faciũt not.p Bar. in l.qui ea mẽte. ff.de furt.*

 tionem

tionem bonam placentes Deo, ad æternã merentur beatitudinem peruenire.

Idem in eodem.

Pater & Filius & Spiritus ſanctus vera vnione, non collectiua, ſeu ſimilitudinaria, ſunt vna eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura: quæ ſubſtantia non eſt generans, nec genita, nec procedens: quia illi actus non attribuuntur ſubſtantiæ, ſed perſonis: nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Contrarium ſentientes, vt hæretici ſunt cenſendi, niſi ab errore reſipiſcant, & correctioni Apoſtolicæ ſedis ſe ſupponant. Abbas Siculus.

CAP. II.

DAmnamus ergo & reprobamus libellum ſeu tractatum, quẽ Abbas Ioachim edidit contra Magiſtrũ Petrũ Lombardũ de vnitate ſeu eſſentia Trinitatis, adpellans ipſum hæreticũ & inſanũ, pro eo, quòd in ſuis dixit ſententiis, quoniam quędam ſumma res eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, & illa non eſt generans, neque genita, neque procedens: vnde adſerit, quòd ille non tam Trinitatem, quàm quaternitatem adſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communẽ eſſentiam, quaſi quartã: manifeſtè proteſtãs, ꝙ nulla res eſt, quæ ſit Pater, & Filius & Spiritus ſanctus: nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura: quamuis concedat, quòd

Pater,

Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſunt vna eſſentia, vna ſubſtantia, vnaque natura: verùm vnitatem huiuſmodi non verã & propriam, ſed quaſi collectiuam & ſimilitudinariam eſſe fatetur: quemadmodum dicuntur multi homines vnus populus, & multi fideles vna eccleſia: iuxta illud, *Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna*. &, *Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt cũ illo*. Item, *Ille qui plantat, & qui rigat, vnum ſunt*: &, *Omnes vnum corpus ſumus in Chriſto*. Rurſus in libro Regum, *Populus meus, & populus tuus, vnum ſunt*. Ad hanc autem ſuam ſententiam adſtruendam, illud potiſsimũ verbum inducit, quod Chriſtus de fidelibus inquit in euangelio: *Volo, pater, vt ſint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus, vt ſint conſummati in vnũ*. Non enim (vt ait) fideles Chriſti ſunt vnum, id eſt quędam vna res, quæ communis ſit omnibus: ſed hoc modo ſunt vnum, id eſt vna eccleſia, propter catholicæ fidei vnitatem, & tandem vnũ regnum, propter vnionem indiſſolubilis charitatis, quemadmodum in Canonica Ioannis Apoſtoli epiſtola legitur: *Quia tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus: & hi tres vnum ſunt*. Statimq; ſubiungitur, *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, aqua, & ſanguis:*

Acto.4
Ioan.17
1.Cor.3
1.Cor.12
3.Reg.22
Ioan.17
1.Ioan.5

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

guis: & hi tres vnum ſunt, ſicut in quibuſdam codicibus inuenitur. Nos autem ſacro adprobante concilio, credimus & cõfitemur cũ Petro, ꝙ vna quædam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, & Filius & Spiritus ſanctus, tres ſimul perſonæ, ac ſigillatim quælibet earundem: & ideo in Deo ſolũmodo Trinitas eſt, non quaternitas: quia quęlibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſeu natura diuina: quæ ſola eſt vniuerſorum principium, præter quod aliud inueniri non poteſt: & illa res nõ eſt generãs, neque genita, nec procedens: ſed eſt Pater, qui generat, & Filius, qui gignitur, & Spiritus ſanctus, qui procedit: vt diſtinctiones ſint in perſonis, & vnitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus: nõ tamẽ aliud: ſed id, quod eſt Pater, eſt Filius & Spiritus ſanctus idem omnino: vt ſecundũ orthodoxã & catholicam fidẽ cõſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, ſuã ſubſtãtiã ei dedit: iuxta quod ipſe teſtatur: *Pater quod dedit mihi, maius omnibus eſt.* Ac dici nõ poteſt, ꝙ partẽ ſubſtãtię ſuę illi dederit, & partẽ ipſe ſibi retinuerit: cùm ſubſtantia Patris indiuiſibilis ſit, vtpote

ſimplex

ſimplex omnino.Sed nec dici poteſt,quòd Pater in Filium tranſtulerit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam Filio, quòd non retinuerit ipſam ſibi:alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, quòd ſine vlla deminutione Filius naſcendo ſubſtantiam Patris accepit:& ita Pater & Filius habent eandem ſubſtãtiam: & ſic eadem res eſt Pater & Filius, necnõ & Spiritus ſanctus,ab vtroque procedens. Cùm ergo Veritas pro fidelibus ſuis orat ad Patrem:Volo(inquiens)vt ipſi ſint vnum in nobis,ſicut & nos vnũ ſumus:hoc nomẽ* vnum,pro fidelibus quidem accipitur ,vt intelligatur vnio charitatis in gratia: pro perſonis verò diuinis,vt adtendatur identitatis vnitas in natura: quemadmodum alibi Veritas ait:*Eſtote perfecti, ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*. ac ſi diceret manifeſtius, Eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt perfectione naturæ,vtraque videlicet ſuo modo: quia inter creatorem & creaturam,non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior ſit diſsimilitudo notanda. Si quis igitur ſententiam vel doctrinam præfati Ioachim in hac parte defendere vel adprobare præſumpſerit, tanquam hæreticus ab omnibus euitetur.

** Significatũ & aequiuocationẽ dictionis vnius, vide apud Bar. in l.ſi plures. in ver. difficile. ff. de pact.*

In nullo tamen propter hoc Florẽtino monaſterio(cuius ipſe Ioachim extitit inſtitutor)volumus derogari:quoniam ibi & regularis eſt inſtitutio, & obſeruantia ſalutaris:maximè,cũ ipſe Ioachim omnia ſcripta ſua nobis adſignari mandauerit,Apoſtolicæ ſedis iudicio adprobanda, ſeu etiã corrigenda,dictans epiſtolam, quam propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confitetur ſe illam fidem tenere, quã Romana tenet eccleſia,quæ, diſponente Domino, cunctorum fideliũ mater eſt, & magiſtra. Reprobamus etiam & condemnamus peruerſiſsimum dogma impij Almarici, cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non tam hæretica, quàm inſana,ſit cenſenda.

De conſtitutionibus. Tit.ij.

Ex concilio Meldenſi.

Iuris canonici ſtatuta omnes ligant: & eorũ ritu,tam in pronuntiando, quàm in decidendo, iudicia ſunt regulanda. CAP. I.

CAnonum ſtatuta cuſtodiãtur ab omnibus. Et nemo in actionibus vel iudiciis eccleſiaſticis ſuo ſenſu,ſed eorum autoritate ducatur.

Gregorius in regeſto.

Conſti

Cõſtitutio reſpicit futura, et nõ præterita. CA. II.

COgnoſcentes, & infra: Rem, quæ culpa caret, in damnũ vocari non conuenit. Quotiẽs verò nouũ quid ſtatuitur, ita ſolet futuris formam imponere, vt diſpendiis præterita non commendet. Ne detrimentum ante prohibitionem poſsint ignorantes incurrere *: quod eos poſtmodum dignum eſt vetitos ſuſtinere.

* *Vide l. cùm de indebito. ff. de proba. et l. lege. §. cũ quidam. et ibi Bar. & Bal. ff. ad le. Corn. de ſicar.*

Augu. ſuper illud epiſtolæ ad Hebræos.

Poteſtas legem condendi & mutãdi eſt penes vicarium Chriſti. Et quod de vno connexorum ſtatuitur, ad aliud connexum extenditur. Abbas Siculus. CAP. III.

TRanslato ſacerdotio, neceſſe eſt vt legis translatio fiat. Quia enim ſimul & ab eodem, & ſub eadem ſponſione vtraque data ſunt, quod de vno dicitur, neceſſe eſt vt de altero intelligatur. *

* *Vide l. nõ poſſũt. ff. de legib. & l. cõuenticula. & ibi Bald. C. de epiſc. & cler.*

Idem ſuper epiſtola ad Romanos.

Omne prohibitũ à lege, peccatũ eſt, & omne illud, quod ſequitur ex eo. h. d. CAP. IIII.

NAm concupiſcentiam neſciebã, &c. Hoc enim elegit Apoſtolus generale, vnde omnia mala oriũtur. * Bona eſt ergo lex, quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.

* *Vide l. nulli. C. de epiſ. & cle.*

Hieronymus in Parabolis.

Conſtitutiones Decretorum ſingularibus ſunt

opinionibus præferendæ. CAP. V.

Prouer.3 NE innitaris prudentię tuę. Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda vel dicenda videntur, patrum Decretis præponit.

Innocentius iij. Senonenſi Archiepiſcopo, & Epiſcopo Trecenſi.

Non valet conſtitutio collegij in damnum aliquorum, & commodum aliorum, ceſſante rationabili cauſa. Vel ſic: Abſque rationabili cauſa non poteſt maior pars capituli tollere conſuetudinem, vtilitatē priuatam nutriendo. CAP. VI.

CVm omnes, & infrà: Ad audientiam noſtram peruenit, ꝙ Trecenſes Canonici nouum fecerunt in Trecenſi eccleſia cōſtitutum, vt eis tam in præſentia, quàm in abſentia, reditus ſuos ex integro percepturis, qui in eadem eccleſia poſt illam cōſtitutionem fuerunt, vel decætero fuerint inſtituti, reditus in abſentia nō percipiāt, ſed tunc ſolùm, cùm fuerint reſidentes: cū ſecundum Trecenſis eccleſiæ conſuetudinem omnes in hoc cōſueuerunt eſſe pares. Statuerunt etiam vt (cùm ſingulis præbendis adnexæ ſint vineæ) ipſis ſuas, dum vixerint, poſsidentibus, vineæ decedentium ad ſucceſſores non tranſeant, ſed prouentus earum inter ſingulos diuidantur. Cùm igitur, quod quiſque iuris in alterum ſtatuit,

tuit, ipſe debeat vti eo: & ſapientis dicat autoritas, * Patere legem, quam tu ipſe tũ leris *: mandamus quatenus antiquos Canonicos iunioribus, & iuniores in perceptione fructuum, tam præbẽdarum, quàm vinearum, coæquetis antiquis, ſecundum priorem conſuetudinem vſque ad tempus prædictæ conſtitutionis ſeruatam, vel ſecundum rationabilem inſtitutionẽ in poſterum obſeruandam.

Catonis, ſcilicet.

** Vide l. liberorũ. ff. de his q no. infa. et l. iubemus. §. œconomus. C. de ſacroſan. eccle.*

Idem Tridentino Epiſcopo.

Conſtitutio Laicorum, eccleſiam ſeu eius bona non adſtringit.

CAP. VII.

QVæ in eccleſiarum, & infrà: Sanè peruenit ad audientiam noſtram, ꝙ ciues Taruiſini conſtituerunt, vt ſi quis ſe ad inopiam vergere probabiliter allegauerit, alienandi feudum, quod ab eccleſia vel aliis tenet, liberam habeat facultatem *. Et infrà: Volentes igitur eccleſiarum indemnitati cõſulere, conſtitutionem huiuſmodi, & venditiones feudorum eccleſiaſticorum, factas ſine legitimo eccleſiaſticarum perſonarum adſenſu, vires decernimus non habere.

** Vide l. omnes populi. ff. de iur. om. iu. Bar. in l. j. ff. de aqua plu. arc. & l. ſi publicanus. §. in omnibus. ff. de public.*

Idem.

Dignitas ſublata de eccleſia per ſtatutum capituli confirmatum per Papam, vlterius non cenſe

cenſetur vacare, niſi per contrarium actum ſtatutum fuerit reuocatum. CAP. VIII.

CVm acceſsiſſent ad Apo. ſedē Archi. Tullen.& G. Tullen. capituli procurator, Archi.propoſuit memoratus, ꝙ cū olim quidam Tullen. Canonici noſtris auribus intimaſſent, quòd Primiceriatus in Tullen.eccleſia tanto tempore vacauiſſet, quòd ad manus noſtras illius perſonatus eſſet donatio deuoluta.Et infrà:Fuit inſuper ex parte capituli allegatum,ꝙ de communi adſenſu Canonicorū Tullen. fuerit conſtitutū,ne Primiceriatus dignitas eſſet vlterius in eccleſia memorata, inter Canonicos ipſos Primiceriatus prouentibus & poſſeſsionibus diſtributis. Et infrà: Propter quod euidenter adparet,quòd Primiceriatus ipſe tanto tempore nō vacauerit, ſicut nobis fuerat falſa inſinuatione ſuggeſtum.Et infrà: Quocirca mandamus quatenus ſi vobis conſtiterit Tullen.Canonicos,ne vlterius in Tullenſi eccleſia Primiceriatus eſſet officiū,communiter ſtatuiſſe,ac ſtatutū ipſum autoritate ſedis Apoſtolicæ fuiſſe poſtmodū (ſicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in ſuo robore permanere:niſi poſtea dicti Canonici contrauenerint, aliquem videlicet in Primicerium eligendo.

Idem

Idem Clugienſi Epiſcopo.

Non obſtãte certo Canonicorum numero, etiã per Papam cõfirmato, prouidendum eſt receptis vltra numerum de ſuperexcreſcentibus fructibus, maximè ſi voluntariè per Canonicos fuerint recepti. CAP. IX.

CVm M.Ferrarienſis, & infrà: Dictus M.pro ſe ac quatuor ſociis ſuis propoſuit, quòd Ferrarienſes Canonici, vt eò ampliùs ſuos reditus augmentarent; quò prouentus eccleſiæ (qui diuidi conſueuerant inter plures) in vſus cederent paucorum, quatuordecim præbẽdas tãtùm; præter id, quod menſæ cõmuniter deputarũt, in eadem eccleſia contra antiquam cõſuetudinem ſtatuerunt. Poſtmodum verò contra conſtitutionem ipſam voluntariè venientes dictos quinque in Canonicos receperunt, nullis præbendis adſignatis eiſdẽ. Et licet eorum reditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex ſuperexcreſcentibus reditibus prouidere. Verùm ex diuerſo fuit propoſitũ, quòd quatuordecim præbendarum numero in Ferrarienſi eccleſia inſtituto, & Apoſtolicæ protectionis præſidio roborato, cùm vna in eadẽ eccleſia præbenda vacaſſet, ad quorundam inſtantiam duos ad eã, & poſtmodum ad preces Epiſcopi dictum M.&

Vide l. antiqui.ff. q̄ vi, aut clam.

M.& quendam alium ſine præiudicio* dictæ conſtitutionis in Canonicos recepeperunt: ita quòd Canonici de Canonia nihil perciperent, donec primi duo eſſent præbendas integrè adſecuti. Cumque per Canonicorum induſtriam fuerit procuratũ, vt ex poſſeſsionibus, quas eccleſia tempore longo poſſedit, plures eis reditus ſoluerentur, ſuperexcreſcentes communi menſæ, quæ minùs ſufficiens fuerat, deputauerunt: quos dicti quinque ſibi poſtmodum petierunt contra capituli conſtitutionem in beneficium adſignari. Et infrà: Mandamus, quatenus cùm in conſtitutione prædicta, & confirmatione ſedis Apo. vel fuerit, vel eſſe debuerit, ſicut conſueuit*, expreſſum, niſi in tantũ excreſcerent eccleſiæ facultates, quòd pluribus poſſent ſufficere competenter: & iidem Canonici in derogationem ſuæ conſtitutionis, ad vacaturas præbendas quatuor receperunt vltra numerum conſtitutum: antiquis Canonicis præbendas cum integritate percipiẽtibus conſuetas, ſuperexcreſcentes reditus prædictis Canonicis facias adſignari: ita, quòd ſi ex eis pares potuerint cũ aliis ſortiri præbendas, quod ſuperfuerit, in cõmunes canonicorum vſus (ſicut priùs ſtatuerant) ſiue aliter, prout melius videbitur,

Vide l. quòd ſi noluit. §. qa adſidua. ff. de adi. edi. no. Bar. in l. nemo. ff. de reb. du.

tur, conuertatur: reuocatis in irritum, quę cunque ab alterutra partium in præiudicium alterius poſt motam quæſtionem coram Epiſcopo Ferrarienſi circa præbēdas vel poſſeſsiones fuerint innouata.

Idē Abbati & cōuentui ſancti Syluestri.

Statutum generale Laicorū, ad eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel earum bona in earum præiudicium non extenditur: nec ſpeciale, etiam ſi earum commodum & fauorem concernat. Hoc dicit, quò ad intellectum, Abbas Siculus.

CAP. X.

Eccleſia ſanctæ Mariæ, & infrà: Nos adtendētes, quòd laicis, etiam religioſis, ſuper eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis nulla ſit adtributa facultas (quos obſequendi manet neceſsitas, non autoritas imperandi: à quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quod eccleſiarum etiam reſpiciat commodum & fauorem, nullius firmitatis exiſtit *, niſi ab eccleſia fuerit adprobatum. Vnde ſtatutum Baſilij de non alienandis prædiis ruſticis vel vrbanis, miniſteriis, & ornamentis eccleſiarum, illa reprobatum fuit potiſsima ratione, quòd autoritate non fuit Ro. Pon. roboratum.) Quod à Senatore factum fuerat in præiudicium monaſterij non conuenti, nec confeſsi, vel conuicti, in irritum reuo

* *Vide l. q̄ in eccleſiarum. ff. de conſtitu. & auth. caſſa. C. de ſacroſanc. eccle. Bart in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu.*

reuocantes, eaſdem poſſeſsiones reſtituendas ſibi ſententialiter definimus.

Idem vniuerſis doctoribus Pariſiis commorantibus.

Pœna ſimpliciter adpoſita propter contumaciam, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua. CAP. XI.

EX literis veſtrę deuotionis accepimus, & infrà: Licet à vobis fide preſtita fuerit conſtitutum, vt ſi quis magiſtrorum ordinationi vniuerſitatis ipſorum duceret reſiſtendum, & primò, ſecundò, tertióve commonitus, intra triduum vniuerſitati parêre contemneret magiſtrorum, extunc beneficio ſocietatis eorum in magiſtralibus priuaretur & ob hoc magiſter G. fuit eorum communione priuatus. Quia tamē conſtitutum non fuit, vt in perpetuum huiuſmodi priuatio perduraret: cùm tam Iuris Canonici, quàm noſtri moris exiſtat, vt is, qui propter contumaciam communione priuatur, cùm ſatisfactionem congruam exhibuerit, reſtitutionē obtineat: mandamus quatenus ſuprà dictum magiſtrum ſtatutis veſtris nunc humiliter parêre curantem, ad communionis veſtræ conſortium in magiſtralibus admittatis.

Honorius iij. Epiſcopo & cantori Cabil:

Non poſſunt Canonici ſine cauſa reſtringere nume

numerum canonicorum ſeu præbendarum. Abbas Siculus. CAP. XII.

EX parte epiſcopi Eduenſis fuit propoſitum, quòd canonici Eduenſes proprii s commodis inhiantes præbendarum numerũ ab antiquo in eccleſia Eduenſi ſtatutum (licet nõ ſint eius deminuti reditus) reſtrinxerunt: & infra. Nolentes igitur diuini numinis minui cultum, ſed potius augmentari: mandamus quatenus antiquum numerum facientes authoritate noſtra ſeruari: præbendas, quas à tempore vltimi ſtatuti inueneritis vacaſſe in eccleſia memorata (nõ obſtãte aliqua cõſtitutione ſuper hoc à canonicis ipſis facta, vel cõfirmatione à nobis ab eiſdẽ obtẽta) perſonis idoneis cum conſilio epiſcopi conferatis.

Gregorius ix. archipresbytero ſanctæ Mariæ maioris de vrbe.

Conſtitutio, futura reſpicit, & non præterita: niſi in ea de præteritis caueatur. CAP. XIII.

QVoniam cõſtitutio Apoſtolicæ ſedis omnes adſtringit, & nihil debet obſcurum vel ambiguum continere. Declaramus conſtitutionem, quam nuper ſuper præferendis in perceptione portionis maioribus & conſuetis ſeruitiis à minoribus exhibendis edidimus: non ad præterita, ſed ad futura tantum extendi. Cùm

leges & conſtitutiones futuris certum ſit dare formã negocijs,non ad præterita facta trahi: * niſi nominatim in eis de præteritis caueatur.

* *Vide glo. in cle.vt hi qui.in ver. in poſterũ. de ata. & qualit.*

De reſcriptis. Tit. iij.

Alexand.III. Senonenſi archiepiſcopo.

Priuilegio generali, ſecundùm ius commune obtento,obſtat reſcriptum ſpeciale, etiam de eo mentionem non faciens.h.d. ſecundùm intellectũ magis communem. CAP. I.

SIcut Romana:&·infra.Quæſitum eſt à nobis ex parte tua: ſi alicuius cauſa delegatis iudicibus ſublato remedio adpellationis committitur: & literis apoſtolicis altera pars munita (quibus ei generaliter eſt indultum , vt liberè ſibi liceat adpellare) in vocem adpellationis proruperit:an eius in eadem cauſa debeat adpellationi deferri? Inquiſitioni tuæ taliter reſpõ.quòd eius in hac parte adpellatio non debet admitti,poſtquam eſt cauſa iudicibus adpella.remo.commiſſa. Quia ſpeciale manda datum derogat generali. *

* *Vide l.cũ de lanionis. §. cui fundum. & §. ſequẽ. ff.de fun. inſtru. & l.ſeruis vrbanis. §. ſi alij. ff.de leg.iij.*

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

In reſcripto apoſtolico ſubintelligitur clauſula,ſi preces veritate nitantur. Et ſi reſcriptum prohibet cauſæ cognitionem, eſt de falſitate ſu-

ſuſpe

ſpectum. CAP. II.

EX parte Côuentrenſis epiſcopi noſtris eſt auribus intimatum, quòd cùm de cauſa, quæ inter G. & F. clericos vertitur ſuper præbenda de Noualis, cognoſcens, legitimè eidem F. (ſecundùm tenorem literarum noſtrarum continentium, quòd ſi conſtaret ipſum F. de periurio eſſe conuictum, & perpetuò illi renunciaſſe præbendę, amoueretur ab ea, eo cognito & probato) præbendam abiudicaſſet eandem: ipſe in vocem adpellationis prorupit: & ad te quòd ei præbendam præcisè & abſque cauſæ cognitione reſtitueres, literas noſtras reportauit: & infra. Verùm quoniam non credimus ita præcisè ſcripſiſſe, & in huiuſmodi literis intelligenda eſt hęc conditio, etiam ſi non adponatur, ſi preces veritate nitantur *: mandamus quatenus inſpectis literis, quas epiſcopo prædicto direximus, ſi inueneris, quòd ſecundùm prædictum modum ei ſcripſerimus, & in literis, quas præfatus F. reportauit, non fuerit habita mentio priorum literarum: ſententiam præfati epiſcopi confirmes, & ſæpedictũ F. cũ literis noſtris, quas tibi detulit, ad præſentiam noſtrã venire cõpellas.

* *Ad hæc vide l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebel.*

Idem Vintonienſi epiſcopo.

Si in ſecundo reſcripto per aduerſarium impetrato,

trato,non ſiat mentio de primo: valet primum, & non ſecundũ:aliàs valet ſecundum.Et ſi primum fuit impetratum communi cõſenſu partiũ, non valet ſecundum impetratum per alteram partem,hoc tacito. CAP. III.

CAeterùm ſi aliquis ſuper aliqua cauſa ab Apoſtolica ſede impetrauerit literas, & aduerſarius eius eandem cauſam poſtmodũ obtinuerit cõmitti aliis, de cõmiſsione priore non habita mẽtione: priores iudices ad deciſionẽ cauſæ poſſunt procedere,nec ſecundæ literæ obtinent alicuius roboris firmitatẽ. Si verò in ſecundis literis habeatur mentio de commiſsione priori,prędicta cauſa à priorum eſt exempta iudicio:cùm eædem literæ non ſint veritate tacita impetratæ*.Verùm ſi de adſenſu partium cauſa committitur:& proceſſu temporis, vel etiam continuò,altera pars, altera neſciente,cauſam ipſam, tacito de commiſsione priori, alij iudici obtinuerit delegari:non immeritò is, qui tali dolo vel fraude aduerſarium ſuum laborare coëgit, in expenſis condemnari debet.*

* *Vide l.j. & ij.C.ſi cõtra ius vel vti.pub.*

* *Vide l.in fraudem.C. de legib.& l.j. & l.ex dolo.ff.de dolo.*

Idem Eboracenſi archiepiſcopo.

Si papa mandat in reſcripto de duobus inquiri alternatiuè,ad certum affectum conſequendum:ſufficit alterum probari. CAP. IIII.

Inter

INter cæteras conſultationes tuas, fuit propoſitum coram nobis, quid tenere debeas, cùm aliqua ſubdiſiunctione mandantur *, quorum vnum verum eſt, alterum falſum: vt puta ſi proponatur, quòd ſi talis ſit ſacerdotis filius, & in ſacerdotio genitus, qui proximo in tali eccleſia miniſtrauit, vel quòd illicitè eccleſiam occupauit eandem. Huic ego quæſtioni taliter reſpõ. (iudici quodcunque iſtorum conſtiterit) illi prælibatam eccleſiam adiudicari debere. Et idem in ſimilibus obſeruandũ eſt.

* *Vide l. ſi quis. § . vtrum. ff. de reb. dub. & ff. de verba obli. l. ſi ita quis.*

Idem Rauennati archiepiſcopo.

Is, ad quem reſcriptum papæ dirigitur, debet illi parêre: vel cauſam rationabilem adſignare, quare parêre non poteſt. CAP. V.

SI quãdo aliqua fraternitati dirigimus, quæ animum tuum exaſperare videntur, turbari non debes: & infra. Qualitatem negocij, pro quo tibi ſcribitur, diligenter conſiderans, aut mandatum noſtrum reuerẽter adimpleas, aut per literas tuas, quare adimplere non poſsis, rationabilem cauſam prætendas: Quia patienter ſuſtinebimus, ſi nõ feceris, quod praua nobis fuerit inſinuatione ſuggeſtum.

Idem Ciſtercienſibus fratribus.

Ciſtercienſes ſunt priuilegiati, quòd non poſſunt conueniri per reſcriptum papæ, niſi in eo fiat

mentio de eorum ordine. CAP. VI.

CVm ordinem Ciſterciẽſem profeſsi: & infra. Si cõtra vos ſuper decimis, vel aliis (quæ ordini veſtro ſpecialiter ſedes Apoſtolica indulſit) non facta mentione Ciſtercienſis ordinis, literæ fuerunt à ſede Apoſtolica impetratæ, per eas minimè teneamini reſpondere.

Idem Tornacenſi epiſcopo.

Si ſede vacante ſcribitur capitulo vt gerenti vices epiſcopi, vt præbendam alicui conferat: ſi creatur epiſcopus nondum executo mandato, & ad eum ſpectet collatio præbendarum, illud adimplere tenetur. hoc dicit, ſecundùm lecturam communiter adprobatam. Abbas Siculus.

CAPVT VII.

EAm te: & infra. Dudum ſiquidem ante tuam promotionem literæ à nobis (ſi bene meminimus) emanarunt, quibus decano & eccleſiæ tibi commiſæ (te adhuc in eodem capitulo exiſtente) mandatum dedimus & præceptum, vt M. (qui de gente Iudæorum originem duxit, & diuina gratia fidem Chriſti ſuſcepit) in canonicum reciperent, & præbendam ſibi conferre deberẽt: & infra. Ipſi verò (quia donatio præbendarum ad te ſpectabat) præceptum noſtrum executioni non potuerunt mandare. Cùm itaque præſcri-

ptus

ptus M.te ſuper hoc ex parte noſtra requireret, reſpondiſti, quòd nullum inde mandatum receperas, & ſic eum à te, infecto negocio, remiſiſti: Quod nullatenus feciſſe deberes, ſi datam literarum diligentiùs adtendiſſes: cùm tempore, quo literæ ipſę datæ fuerunt, de capitulo ipſo eſſes, ſicut qui eras archidiaconus & canonicus eiuſdem eccleſiæ, nec eſſes adhuc in epiſcopũ conſecratus: & infra. Pro eo verò, quòd Iudæus extiterit, ipſum dedignari non debes.

Lucius III. Linconenſi epiſcopo.

Nõ valet reſcriptum impetratũ ad beneficia, ſi in eo tacetur dignitas impetrãtis. CAP. VIII.

AD aures noſtras peruenit, quòd plerũque decani, archidiaconi, præcentores, vel alij eccleſiaſticis præditi dignitatibus, ſuper minoribus beneficiis literas impetrantes, nomen ſupprimunt dignitatis ſuæ, & ſimplici nomine ſe adpellant, tanquam non habeant aliquem perſonatum: & infra. Conſultationi tuæ taliter reſpõdemus, quòd cùm non ſit intentionis noſtræ, vt perſonæ pluribus reditibus abundantes, per literas noſtras pauperes clericos ſuper minoribus beneficiis inquietẽt, literas, in quibus actor ſuæ nomen dignitatis ſupprimit, vires nolumus obtinere.

Idem Noruicenſi epiſcopo.

Valet ſecundum reſcriptum impetratũ ab aduerſario, licet non faciat mentionem de primo: ſi primus impetrans dolo vel negligentia, non fuit vſus illo. CAP. IX.

SI autem aliquis authoritate poſteriorum literarum per aduerſarium in iudicium tractus, obiecerit literas ſe priores habere, de quibus in poſterioribus mẽtio non habetur: Si eis dolo, vel negligentia vti poſtpoſuerit, excuſari non debet. Si autem, quia delegati iudicis copiam nequiuerit habere: per poſteriores literas non poterit conueniri.

Idem.

Non valent reſcripta, per quæ incerti iudices dantur, vel futura negotia committuntur.

CAP. X.

AD hæc ſumus: & infra. Significatũ eſt nobis, quoſdam in prouinciæ tuæ partibus tales (vt adſerunt) de Cancellaria noſtra literas recepiſſe, per quas eorũ omnia negocia vnius iudicis, vel plurium (quos ſibi elegerint) arbitrio committuntur: ſicque fit, vt ſi aliquem pulſare voluerint, examen ordinarij iudicis non requirant, ſed ad vnum iudicem vel plures delegatos ſibi propitios, & parti aduerſæ ſuſpectos, ſuper examinanda quæſtione decurrant:

currant:& infra. Nos igitur huic morbo celeri volentes obuiare remedio, mandamus, quatenus ſi literas tales in prouincia tua inueneris: eas carere viribus noſtra authoritate decernas *.

* *Vide l.fi. et l.praſcriptione. C.ſi contra ius, vel vtil.public.et l.falſo. in glo.j. C. de diue. reſcrip.*

Idem.

Falſa latinitas viciat reſcriptum papæ. hoc dicie. Ioan. And. concordat Abb. CAP. XI.

AD audientiam noſtram, te ſignificante, peruenit, quòd H. de ſancto Stephano, ſuper abſolutione ſuas literas tibi (vt prima facie videbatur) Apoſtolicas præſentauit: Quibus, quoniam manifeſtum continent in conſtructione peccatũ, fidem te nolumus adhibere *.

* *Adde quot & q. bus modis reſcriptum viciatur, in l. ij. C. de diuer.reſc.*

Clemens IIII.

Contra ſecundum reſcriptum non poteſt opponi de taciturnitate primi impetrati per adpellantem de ſua adpellatione, nõ habita mentione. hoc dicit. Ioan. And. concor. Abb. Sic. CAP. XII.

EX parte S. perſonæ eccleſiæ de Tarento nobis innotuit, quòd cùm capella de Emptoñ. ad prædictam eccleſiam de iure pertineat: O. diaconus (qui iam dictam capellam detinet) capellanum ipſius eccleſiæ nomine ipſius S. in ea miniſtrantem, poſt adpellationem à ſe factam, amouit. Quam cùm eſſet S. proſecutus, & ad iudices literas impetraſſet: ipſe O. adpella-

tionem ſuam proſequi non curauit. Cumque authoritate iudicū in ius eſſet vocatus: dixit ſe literas priores habere, de quibus nulla mētio in poſterioribus habebatur, quas vſque ad tertiā citationem ſuppreſsit: eisque dolo vel negligētia vti poſt poſuit, quod ex diuturnitate temporis videbatur, in quibus nulla mentio de adpellatione ab ipſo facta fiebat, cùm biennium à tempore adpellationis iam fuiſſet elapſum. Ideoque mandamus, quatenus ſi ita eſſe conſtiterit (reuocatis in ſtatum priſtinum omnibus, quæ poſt adpellationem ipſius O. inueneritis adtentata) præſcriptam capellam matrici eccleſiæ reſtituere procuretis, prædictum O. (ſi eum adpellationem non fuiſſe proſecutū conſtiterit) memorato S. in expenſis neceſſariis condemnantes.

** Clauſula, Quòd ſi duo: ſupplet iuris poſitiui defectū, ſecūdū Spe. in tit. de lega. §. nunc oſtēdēdum. verſi. xviij. vide & docto. in c. illa. de elect.*

Celeſtinus III.

Reſcriptum, quo ſcribitur pluribus cum clauſula (Quòd ſi nō omnes &c.) intelligitur tā de impotentia facti, quàm iuris. CAP. XIII.

Sciſcitatus es à nobis petitorio deſtinato, de qua impotētia illud intelligatur (quod in literis noſtris ſæpe conſueuit adponi (vt ſi duo vel tres, quibus literæ diriguntur, ipſis exequendi ſimul intereſſe nequiuerint. * vnus aut plures, quibus ſcribitur,

bitur, nihilominùs exequantur. Nos verò ita ſentimus, quòd tam de iure, quàm de facto, illa impotentia cenſeatur. de iure, ſi aliquem illorum ſeruum, vel infamem, aut alio legitimo impedimento detentum eſſe conſtiterit. de facto, ſi conſtiterit eum caſu mortis occumbere, aut ineuitabilis neceſsitatis articulo impediri, quò minus valeat intereſſe. Dummodo is, qui pro neceſsitate præſens eſſe non poteſt, collegis ſuis canonicè excuſationem ſuam curet (ſi poterit) deſtinare: vt alij coniudices vel executores nihilominùs ad conſummationem iniuncti mandati procedant. Nec enim ille, qui tantummodo non vult intereſſe, hac impoſsibilitatis interpretatione valeat aliquatenus excuſari: * niſi fortè ſic in reſcripto habeatur expreſſum, ſi non omnes interfuerint, vel ſimul nequiuerint, aut noluerint intereſſe.

* *Vide l. in de Nerat. §. fin. ff. ad l e. Aqui. et l. conceßionibus. cum glo. ff. de inter. act.*

Inno. III. Elienſi epiſcopo.

In quæſtione reuocationis reſcriptorum recurritur ad arbitros, ſi iudices in cognitione ſibi non deferant, nec inuicem concordent, hoc dicit: vſque ad §. Quoniam. CAP. XIIII.

PAſtoralis officij: & infra. Præterea quæſiuiſti (quando de reuocatione literarum ambigitur) vtrũ iudices priores, an poſteriores cognoſcere debeãt, & vtrũ

per

per ſecundas ſint primæ literæ reuocatæ. Ad quod tibi reſpondeo, quòd niſi poſteriores prioribus, vel è conuerſo duxerint deferendum, ſimul vtrique cognoſcant: *& ſi fortè neqniuerint ſimul in vnam ſententiam concordare (quamuis plures ſint ex vna parte, quàm altera) per arbitros communiter electos à partibus huiuſmodi concertatio ſopiatur.

*Vide l.Si quis ex aliena. ff.de iudic.

Per generalem clauſulam poſitam in reſcripto, delegatus ante expreßionem perſonarũ, vel rerum, iuriſdictionem habet in habitu, & non in actu. Et ſpeciales literæ derogant literis generalibus ſuper non ſpecificatis in eis, quanquam de illis nullam faciant mentionem. Abb.

Quoniam autem ſub huiuſmodi forma, videlicet cauſam, quam talis aduerſus talem & quoſdam alios ſuper hoc, & quibuſdam alijs ſe habere proponit, tibi duximus committendam, à nobis multoties literæ impetrantur: & ſolicitè quęſiuiſti, an iudex ex delegatione huiuſmodi ante perſonarum, vel rerum expreſsionem, ſuper perſonis, vel rebus exprimendis habeat poteſtatem: adiiciens, vtrum, ſi antequàm perſonæ vel res expreſſæ fuerint nominatim, ſuper non expreſsis in commiſsione priori, ſed generaliter comprehenſis, ſpeciales literæ (que de priori

priori commiſsione nullam faciant mentionem)ad alios iudices à ſede Apoſtolica emanauerint, eundem vigorē debeant obtinere.Nos igitur ad hæc duo tibi reſpondemus,quòd (cùm generali per ſpeciale proculdubio derogetur *) iuriſdictio per generales literas adtributa, per ſpecicles(quantum ad ea, quæ ſpecialiter exprimuntur) penitùs eneruatur,licet de prioribus non faciant mentionem, vnde ſuperflua relinquitur prima quæſtio, etſi meritò dici poſsit,quòd donec iuriſdictio reuocetur,eam ſuper rerum, vel perſonarum articulis exprimendis obtinet delegatus:ſed antequam exprimantur perſonæ, vel res, delegatus nequit iuriſdictionem huiuſmodi exercere.

** Vide l. in toto. ff. de reg. iur. Barto. in l. Mauius. ff. de legat. ij. idem in l. j. in princ. ff. de oper. no. nuncia.*

Idem Senonenſi archiepiſcopo.

Per generalem clauſulam(quidam alij, & res aliæ)multitudo effrenata non includitur,nec perſonæ,nec res maiores expreſsis:ſed pares, vel minores. CAP. XV.

SEdes Apoſtolica conſueuit exhibere ſe petentibus liberalem,ſed quidam eius gratia nequiter abutuntur: & infra. Nos igitur volentes eorum malitiis obuiare: decernimus, vt cùm in commiſsionibus noſtris minores & viliores perſonæ ſolummodò deſignantur,maiores & dignio

res

res ſub generali clauſula non intelligantur includi. Sed nec liceat occaſione generalitatis huiuſmodi multitudinem effrenatam in iudicium euocare. Nec ſuper minoribus & grauioribus negocijs audiātur qui de minoribus & leuioribus tantùm faciunt mentionem. Si quis verò aliquas perſonas expreſſerit, non vt velit cum eis in iudicio experiri, ſed vt ad pares tranſire valeat, vel minores (quia fraus & dolus ei patrocinari non debent) tanquā mēdax precator, careat penitus impetratis.

** Vide l. cū de indebito. in verbo, indebiti. ff. ad l. Aqui. & l. inde Neratius. §. pe. in gl. in verbo, in duplum. ff. de rei vin.*

* Idem R. cantori & R. priori de monte leproſorum.

Qui contra vnum ſuper eodem ad diuerſos iudices diuerſa reſcripta impetrat, & eis vtitur, perdit commodum vtriuſque. CAP. XVI.

EX tenore literarum, quas nobis deſtinaſtis: intelleximus R. ſacerdotem de Collouilla ad alios iudices ſuper quæſtione (quæ inter ipſum & abbatem de Becco vertitur) literas Apoſtolicas impetraſſe: qui cùm partem citaſſent aduerſam, dictus presbyter coram eis noluit litigare: & infra. Cumque vos in cauſæ cognitione procedere velletis: abbas coram vobis propoſuit, quòd non tenebatur per directas ad vos literas presbytero reſpondere, cùm per alias ab alijs iudicibus fuiſſet

ſet citatus quæ authoritate illarum non fuerant reuocatæ. * Nos igitur adtendentes fraudem presbyteri memorati, duas commiſsiones ſuper eodem negocio impetrantis, quarũ altera non faciebat mentionem de reliqua (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, vt ipſe commodo careat vtriuſque.

* *Vide l.j. C. de preci. imper. offe. doct. in c. ſuper literis.j. eo. tit.*

Idem Mediolanenſi archiepiſcopo.

Non valet reſcriptum ad beneficium impetratum, de beneficio impetrantis non faciens mentionem. CAP. XVII.

CVm adeò ſcripta ſedis Apo. moderemur: & infra. Scripſiſti nobis, quòd cùm P. clericus in eccleſia Modecenſi ſufficientem ſibi ſit præbendam adeptus, mirabaris quòd pro receptione ipſius in eccleſia de Gronzola, præpoſito & fratribus eiuſdem eccleſiæ literas miſerimus: cùm ſi literarum noſtrarum ſeriem adtendiſſes, nihil inueniſſes in eis, quod debuiſſet tuum animum offendiſſe. Cũ enim in literis nec de præbenda ipſius mentio haberetur, nec Modecenſis canonicus, imò nec clericus diceretur in eis: & in literis ipſius hæc eſſet adiecta conditio, ſi dignus exiſteret ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum: intelligere potuiſſes, qualiter literæ ipſæ fuerant impetratæ.

Idem

Idem electo decano, & N. canonico Cameracenſi.

Ordo reſcripti interpretationem recipit à iure communi. CAP. XVIII.

CAuſam, quę inter Præmonſtrateñ. & Pramoñ. eccleſias ſuper poſſeſsionibus de Anapia vertitur: & infra. Quia in literis animaduertimus fuiſſe inſertum, quòd ſi alterutra partium citata legitimè, præſentiam veſtram adire, vel iudicio ve ſtro parêre contemneret: vos præſentis partis probationes recipere, & quantum de iure poteritis in cauſę cognitione ac de ciſione procedere minimè tardaretis. Nos volentes vt clauſula illa (quantum de iure poteritis) quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inſerenda: clauſulam illã de receptione probationum præcedat: mandamus quatenus ipſam intelligentes ibidem, in cauſa iuxta tenorem literarum procedere non tardetis: prouiſuri, vt ſi literarum authoritate priorum, in eodem negocio legitimè eſt proceſſum, firmum & ſtabile perſeueret. alioquin ſi occaſione clauſulæ memoratę aliquid conſtiterit in alterius partis præiudicium adtentatum, id viribus decernimus cariturum: mandantes, vt in deciſione ipſius negocij (ſicut præmiſſum eſt) tam

tam ſuper principali, quàm ſuper inciden tibus queſtionibus, adpellatione remota, canonicè procedatis.

Idem archiepiſcopo Senonenſi.

Non valet impetratio in eccleſia numerata, non facta de numero mentione, ſi per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum: & proceſſus inde factus eſt nullus. hoc dicit: quò ad intellectum. Panor. CAP. XIX.

CONſtitutus apud ſedem Apoſtolicam P. clericus propoſuit, quòd cùm C. P. N. decano, & capitulo Bituricenſi dederit in mandatis, vt ipſum reciperent in canonicum & fratrem, & præbendam ei conferrent, ſi qua tunc in eorum vacaret eccleſia, vel proximo vacaturam: & ipſi cùm mandatum eius admittere non curaſſent, eis præcipiendo mandauit, vt quod mandauerat, adimplerent: ſibi ſuper hoc executoribus deputatis: & infra. Verùm pars aduerſa reſpondit, quòd cùm in Bituricenſi eccleſia certus eſſet numerus canonicorum inſtitutus, firmatus iureiurando, & per Romanum Pontificem confirmatus, & de hoc memoratus P. non feciſſet in ſuis literis mentionem: intelligendum erat circunueniſſe * predeceſſorem noſtrum, & dictas literas veritate tacita impetraſ-

Vide l. cùm hi. §. ſi cùm lis. ff. de tranſac. et l. ij. §. ſed et ſi quis. ff. de Car. edi.

impetraſſe:& infra. Dominationi veſtræ mandamus, quatenus ſi legitimè vobis conſtiterit numerum canonicorum, qui nunc eſt in eadem eccleſia, per decanum & capitulum eiuſdem eccleſiæ iuramento firmatum antequam prædictus clericus literas executorias impetraſſet: quicquid factum eſt occaſione literarum ipſarum, irritum decernatis: alioquin ei faciatis in eadem eccleſia præbendam (ſi qua vacat) ſublato cuiuſlibet adpellationis obſtaculo adſignari.

Idem A. Canonico Pictauenſi.

Difficile & famoſum cap. & eſt clauis totius tituli. Et hoc dicit in ſumma: Exprimens falſum vel tacens verum in reſcripto: ſi malitioſè, caret prorſus impetratis. Sed ſi per ſimplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinuiſſet vero expreſſo & ſuppreſſo falſo ſaltem literas in forma communi, & delegatus procedit ſeruato iuris ordine, & non ſpeciali forma reſcripti: ſecus ſi nullo modo literas habuiſſet. CAP. XX.

SVper literis, quę ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate) impetrantur à nobis, diuerſos intelleximus diuerſa ſentire, alijs adſerentibus eos debere prorſus carere omni commodo literarum, cùm mendax precator carere debeat

beat penitus impetratis: alijs verò dicentibus, quòd etſi forma carere debeant in literis noſtris expreſſa, nihilominùs iuxta rigorem iuris ſit à delegato iudice in negocio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem vel malitiam, & illos, qui per ſimplicitatem vel ignorantiam literas à nobis impetrant, huiuſmodi credimus diſcretionem adhibendam, vt hi, qui priori modo falſitatem exprimunt, vel ſupprimunt veritatem: in ſuæ peruerſitatis pœnam, nullum ex illis literis commodum conſequantur, ita videlicet, quòd delegatus (poſtquam ſibi ſuper hoc facta fuerit fides) nullatenus de cauſa cognoſcat. Inter alios autem, qui poſteriori modo literas impetrant, duximus diſtinguendum, quæ falſitas ſuggeſta fuerit, vel quæ veritas ſit ſuppreſſa. nam ſi talis expreſſa ſit falſitas, vel veritas occultata, quæ quamuis fuiſſet tacita vel expreſſa, nos nihilominùs (ſaltem in forma communi) literas dediſſemus * delegatus non ſequens formam in literis ipſis adpoſitam, ſecundùm ordinem iuris in cauſa procedat. Si verò per huiuſmodi falſitatis expreſsionem, vel ſuppreſsionem etiam veritatis, literæ fuerint impetratæ, qua tacita vel expreſſa

* *Vide l. j. C. ſi contra ius vel vti. publi.*

nos nullas prorſus literas dediſſemus, à delegato non eſt aliquatenus procedendum: * niſi forſitan eatenus, vt partibus ad ſuam præſentiam conuocatis, de precum qualitate cognoſcat: vt ſic in vtroque caſu, eadem ratio, quæ delegantem moueret, moueat etiam delegatum: & vbi delegans ſuas literas denegaret, delegatus etiam ſuę cognitionis officium nullatenus interponat.

* *Vide l. mutus. cũ glo. ij. ff. de procu. et ff. de peti. hæred. l. ſi poſſeſſor. et l. ſi quid poſſeſſor.*

Idẽ abbati & conuẽtui Premonſtrateñ.

In cauſa monaſterij conuenitur abbas per reſcriptum, in quo nulla fit mentio de conuentu, nec propter hoc adpellari poteſt: niſi abbatis & conuentus bona eſſent diſtincta omnino.

CAP. XXI.

EDoceri poſtulaſtis à nobis, vtrũ per literas aduerſus abbates (nulla mentione habita de ſuis conuentibus) impetratas, teneãtur abbates ipſi ſuper cauſis (quę ad conuentus pertinent, & eoſdẽ) de ipſis querelantibus reſpondere: ac licet inhibita ſit adpellatio, per adpellationis obiectum poſsint (ne reſpondeant) ſe tueri. Super quo duximus reſpõdendũ, quòd (niſi alia cauſa rationabilis ſuffragetur) per adpellationem ſe tueri non poſſunt, quò minus debeant authoritate literarum huiuſmodi legitimè reſpondere: Cùm ex officio

cio ſuo teneantur congregationũ ſuarum negocia procurare: Niſi fortè abbatis & cõuentus negocia eſſent omnino diſcreta.

Idem archiepiſcopo & magiſtro V. canonico Magdeburgenſi.

Proceſſus factus per literas ſubreptitias irritatur: ſed factus contra formam reſcripti, irritus nunciatur. CAP. XXII.

CVm dilecta in Chriſto filia R. cuſtos Heſienſis eccleſiæ ac procurator G. monialis, ſuper electionibus in eadem eccleſia celebratis, litigauerint aliquandiu coram nobis: & infra. Deprehendimus literas ad abbatem de Remech. & ſuos coniudices impetratas, per ſubreptionem obtentas, cùm in eis illius articuli, videlicet de ſubtractorum reſignatione, fuerit pręter conſcientiam noſtram cognitio demandata, qui in prioribus literis ad ſcholaſticum Hildeſenſem, & coniudices ſuos obtentis, inſertus fuerat: de quibus in ſecundis literis mentio non fiebat: & ideo, quod ipſarum literarum occaſione dignoſcitur adtentatum, duximus irritandum. Dictũ inſuper ſcholaſticum & cõiudices ſuos inuenimus minus prouidè proceſsiſſe. Cùm enim in literis noſtris eiſdem principaliter mandaretur, vt ad prędictam eccleſiam perſonaliter acceden-

tes, perſonæ idoneæ adminiſtrationem committerent abbatiæ, cui ad opus eius fieret hincinde reſignatio ſubtractorum, ipſi formam mandati Apoſtolici transpo nentes, illo capitulo prætermiſſo: de alijs articulis inordinatè plurimum cognouerant: propter quod proceſſum ipſorum contra noſtri formam reſcripti, ac iuris ordinem adtẽtatum, irritum decernimus & inanem. Ideoque mandamus, quatenus G. & quibuſdam alijs ſororibus eccleſiæ (ſicut iuſtum fuerit) reſtitutis, & forma mandati noſtri exacta diligentia obſerua ta, in negocio ipſo ratione præuia procedatis.

Idem.

Valet ſecundum reſcriptum, licet de primo nõ faciat mentionem, quo vti noluit impetrans intra annum. CAP. XXIII.

PLerunque contingit, quòd aliqui noſtris literis impetratis, illis vti multo tempore poſtponentes, tum demum eas exhibẽt, cùm aliarum authoritate, ab eis, contra quos primitùs literas impetrant, cœperint conueniri: dicentes poſteriores literas non valere: vtpote non facientes de prioribus mentionem. Cùm igitur non ſit malitijs hominum indulgendum: ſtatuimus, vt ſi quis noſtras literas impetrans,

trans, intra annum poſtquam copiam iudicum habuerit, ex malitia, vel negligentia poſtpoſuerit vti eis, authoritate poſteriorum literarũ valeat conueniri, licet in ipſis nulla de prioribus mentio habeatur.

Idem Rotho. archiepiſcopo.

Si à delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi. Sed ſi alius delegatus per alias literas poſt executionem mandat contrarium, vel ſi ante executionem innotuerit ordinario, inter delegatum, qui mandauit, & alium, contentionem eſſe de iuriſdictione: faciat ſibi vtrarunque literarum copiam exhiberi, nõ vt iuriſdictionaliter cognoſcat, ſed vt ſe informet, an per ſecundas reuocẽtur primæ. & ſi primæ reuocentur, exequatur ſecundum mandatũ. Si autem non reuocentur, vel de hoc dubitet, non exequatur ſecundũ mãdatũ, donec contẽtio de iuriſdictiõe terminetur. Ab. Sic. CAP. XXIIII.

CVm cõtingat: & infra. Præterea cùm quidam ſuper aliquo litigantes, ad diuerſos iudices literas impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, vt partem aduerſam denuncies excommunicationis ſententiæ ſubiacere, alijs iudicibus poſtmodum tibi iniungentibus, vt eandem denuncies abſolutam, quæris, an vtriſq; an neutris, vel alterutris ſaltẽ obedire debeas in hac parte.

Super quo tuæ prudentiæ reſpondentes, credimus diſtinguendum, an cùm primũ mandatum recepiſſe dignoſceris, tibi forſan innotuerit inter illos & alios ſuper iuriſdictione diſcordiã ſuſcitatam, an ſuper hoc nihil omnino ſciuiſti. Et quidem ſi ſuper contentione huiuſmodi nihil tibi penitus innoteſcat: cùm primum mandatum recipere te contingit: illud debes humiliter executioni mandare. Sed ſi poſtea contrarium tibi ab aliis demandatur, tũc literarum ad vtroſque à ſede Apo. obtentarũ copia poſtulata (quas tibi authoritate præſentium diſtrictè præcipimus exhiberi) ſi ex ipſarum tenore deprehenderis euidenter (ita quòd nõ ſit aliquatenus hæſitandum) quòd literæ, quæ ad illos, à quibus ſecundum mandatum receperis, impetratæ noſcuntur, expreſsè reuocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi ſecundo loco mandatur. Si verò ex literarum inſpectione manifeſtè tibi conſtet quòd literæ obtentæ ad illos, qui primùm dedêre mandatum, per alias minimè reuocantur: * ſecundum mãdatum nullatenus exequaris. Quòd ſi ſuper hoc tibi meritò fuerit dubitandum: ad exequendum ſecundum mandatum te procedere non oportet, donec iuxta cuiuſdam

Vide l. licet. ff. de legat. j. facit l. ſciãt cuncti. C. ſi ſeruus vel lib.

iuſdam noſtræ conſtitutionis tenorem inter eos huiuſmodi concertatio ſopiatur. Et idipſum facere debes, ſi primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forſan innotuerit, quòd inter ſe ſuper iuriſdictione demandata cœperint diſceptare. Cæterùm in his omnibus purã & prouidam te conuenit intentionem habere: ne vel ad declinandum mandatum dubitare te dicas, vbi dubitandum nõ eſt: vel etiam ad exequendum te adſeras eſſe certum, vbi certus eſſe non debes. Licet autẽ ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere, nulla tamen tibi adtribuitur poteſtas, vt inter delegatos, aut partes de iuriſdictione debeas iudicare.*

Idem magiſtro G. & P. de Firmiſca.

Quando in reſcripto plura narrantur, diuerſos effectus operantia: non ſufficit impetranti alterum ſolum probare, ad vtrunque effectum conſequendum. CAP. XXV.

OLim ex literis ſancti Nicaſij Remenſis, Sargieñ.* & vallis regiæ abbatum fuit noſtris auribus intimatum, quòd cùm ad eos ſemel & iterum à nobis literę proceſsiſſent, ſuper eo, quòd P. clericus ſancti Remigij, parœciam de Salice (quã R. de Cliuio per interpoſitam perſonam ſibi

** Adde cõ cor. in l. qui procuratorem. in glo. j. ff. de procurator. & in l. à diuo Pio. & ibi Bar. & docto. ff. de re iudic.*

** Aliás, Signiacen. & eſt diœceſis Remẽ.*

ſibi collatam fuiſſe propoſuit) detinebat, ipſi partes ſemel, ſecundo, & tertio citauerunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit per ſe vel per reſponſalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipſius parœciæ ſequeſtrari. Cumque poſtmodũ idem P. accedens ad eos ſe iuri promiſerit pariturũ, ac obtinuerit ſe abſolui: ipſi abſolutionis literas concedẽtes, diem ei adſignauerunt, & locum, quibus coram eis, quod promiſerat adimpleret: qui diẽ & locum ex literis illis radens, in locũ raſuræ reſcripſit, quòd ipſi ei ſequeſtratos fructus adſignari mandabant: quod corã duobus eorum tãdem (tertio ſui abſentiã excuſante per literas) eſt cõfeſſus. Nos igitur cùm tãtæ temeritatis exceſſus falſitatis ſcrupulo non careret: vobis dedimus in mandatis, vt (ſi eſſet ita) ipſi præſumptori ſuper dicta parœcia perpetuum ſilentium imponentes, præfato R. de Cliuo adſignaretis eandem cum fructibus ſequeſtratis. Verùm ſicut vos per veſtras nobis literas intimaſtis: cùm dictus R. raſuram pręfatam coram vobis per teſtes idoneos probauiſſet: & ob hoc poſtulaſſet ſibi dictam eccleſiam adſignari: vos vtrum clauſula illa (ſi eſſet ita) de omnibus ſuperioribus,

ribus, an de articulo tantùm raſuræ deberet intelligi, dubitaſtis. Nos igitur reſpondemus, quòd clauſula illa ad omnia debet ſuperiora referri, ad hoc vt ipſi R. præfata eccleſia conferatur: quia licet vicium falſitatis ad imponendum ei perpetuum ſilentiũ ſuper eccleſia ipſa ſufficiat, qui falſitatem huiuſmodi perpetrauit, * non tamen propter hoc eadem eccleſia eſt aduerſario adſignanda, niſi ſuper alijs facta fuerit plena fides.

Vide l. in fraudẽ. §. neque. & §. quod. & ibi op. gl. ff. de iure fiſ.

Idem epiſcopo Imoleñ.

Non valet reſcriptum ſuper reſtitutione beneficij impetratum, quod de cauſa excommunicationis, & amotionis impetrantis, non facit mẽtionem. CAP. XXVI.

Dilectus filius abbas ſancti Stephani Bononienſis, per ſuas nobis literas intimauit, quod cùm ipſe (cui viſitationis officium in ciuitate ac diœceſi Bononiẽſi commiſimus) B. & A. presbyteros ab eccleſijs ſuis (propter eorum graues & manifeſtos exceſſus) duxerit amouendos: ijdem ſuper reſtitutione ſua noſtras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amotionis ſuæ cauſa, & excommunicationis, qua tenentur adſtricti, nullam facientes penitùs monitionẽ. Nos igitur F.

T.man

T.mandamus quatenus (ſi eſt ita) literas ipſas tāquam per veri ſuppreſsionem ob tentas, viribus carere decernas.

Idem epiſcopo Veratiſamenſi.

Per literas iuſtitiæ non tenetur epiſcopus prouidere habenti perpetuam vicariam, vel ſufficiēs patrimonium. Nec valent literæ gratiæ ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam vicariam. hoc dicit comprehendendo vtrunque intellectum. CAP. XXVII.

POſtulaſti per ſedem apoſtolicam edoceri, vtrum alicuius eccleſię perpetuo vicario, de prouentibus vicariæ, boniſque paternis habēti, vnde valeat commodè ſuſtentari, tenearis per illam formam communem (cùm ſecundùm Apoſtolum) in eccleſiaſtico beneficio prouidere. Ad quod ſic duximus reſpondendum, quòd cùm per formam prædictam neceſsitatibus pauperum clericorum (qui nullum ſunt eccleſiaſticum beneficium adſecuti) ſedes apoſtolica duxerit ſuccurrendum, perpetuus vicarius (niſi de vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de huiuſmodi literis, vtpote veritate tacita impetratis. Non enim carere beneficio debet dici, cui competenter de perpetuæ vicarię prouentibus eſt prouiſum. Et pro habente beneficij ſufficientis ſubſidium,

ſidium, ex certa ſcientia ſuper obtinendo alio beneficio, de leui non ſcribimus, quin faciamus de primo in noſtris literis mentionem.

Idem in concilio generali.

Per literas apoſtolicas de hac conſtitutione mentionem non facientes, non poteſt quis trahi vltra duas dietas extra ſuam diœceſim: niſi de conſenſu partium literæ fuerint impetratæ. hoc dicit, vſque ad. §. ſunt & alij. CAP. XXVIII.

NOnnulli gratia ſed. apoſtol. abutentes literas eius, ad remotos iudices impetrare nituntur, vt reus fatigatus laboribus & expenſis, liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cùm autem per iudicium iniurijs aditus patere non debeat (quas iuris obſeruantia interdicit) ſtatuimus, ne quis vltra duas dietas extra ſuam diœceſim per literas apoſtolicas ad iudicium trahi poſsit. Niſi de adſenſu partiũ fuerint impetratæ, vel expreſſam de hac conſtitutione fecerint mentionem.

Non valent literæ ad lites impetratæ, ſine ſpeciali mandato domini, niſi impetrentur per coniunctam perſonam. hoc dicit.

Sunt & alij, qui ſe ad nouũ genus mercimonij conuertentes, vt vel ſopitas poſſint ſuſcitare querelas, vel nouas immit-

tere quæſtiones, fingunt cauſas, ſuper quibus à ſede Apoſtolica literas impetrant, abſque dominorum mandato: quas vel reo(ne propter eas laborum vel expenſarum diſpendio moleſtetur) aut actori (vt per ipſas aduerſarium indebita moleſtatione fatiget) venales exponunt. Cùm autem lites reſtringendæ ſint potius, quàm laxandæ: hac generali conſtitutione ſancimus, vt ſi aliquis ſuper aliqua quæſtione decætero ſine ſpeciali mandato domini literas Apoſtolicas impetrare præſumpſerit, & literæ illæ non valeant, & ipſe tanquam falſarius puniatur. Niſi fortè de illis perſonis extiterit, à quibus non debet exigi de iure mandatum.

Honorius tertius Cantuarienſi archiepiſcopo, & coniudicibus ſuis.

Si occaſione duorum reſcriptorum, vnius ſcilicet in cauſa principali, alterius in cauſa adpellationis, contenditur: nõ iudex ſuper principali, ſed deputatus ſuper adpellatione, cognoſcere debet de validitate adpellationis. CAP. XXIX.

Dilectus filius I. Sarracenus clericus expoſuit corã nobis, quòd cùm Iordanus clericus Dumelienſis ipſum ſuper eccleſia ſancti Nicolai Dumelienſis corã vobis authoritate literarum noſtrarum

traxiſ

traxiſſet in cauſam: ex parte ipſius Iordani fuit excipiendo propoſitũ, quòd authoritate ipſarum literarum non poterat cõueniri, * eò quòd vltra duas dietas à diœceſi, (vbi prædicta eccleſia erat) cõtra ſtatuta concilij generalis (de quo in eiſdem literis nõ fiebat mẽtio) diſtabatis. Et quia huiuſmodi exceptionem admittere denegãtes, procedebatis in cauſa (pro eò quòd idem Iordanus in Rophẽſi & Elienſi diœceſi beneficia obtinet, quaſi ex hoc domicilium intelligeretur habere) ipſe ad noſtram audientiã adpellauit: & infrà. Cumque idem Iordanus adpellationem interpoſitam proſecutus, ad Eboraceñ. archiepiſcopũ, & eius collegas, ſuper præmiſsis literas impetraſſet: vos in cauſa ipſa nihilominus procedẽtes, eiſdẽ iudicibus ne in cõmiſſo ſibi procedãt negocio, inhibetis. Quocirca mandamus quatenus (ſi eſt ita) cauſæ ſuperſedeatis eidem, cùm non vos, ſed dicti iudices cognoſcere habeant, ad quos iuriſdictio debeat pertinere. *

** Vt ſ. ca. proxi. & in l. pen. ff. qui ſatiſd. cog. & in l. ij. ff. de ver. ſig.*

** Adde authen. de adpel. §. illud etiam. coll. iiij. & in l. j. ff. de adpella.*

Idem epiſcopo & archiepiſcopo Legioneñ.

Si plures impetrant in eadem eccleſia, ſtatur datæ: vt primus impetrans præferatur, & ſolus admittatur. Ita communiter ſummant docto. Et procedit iſtud ſummarium, ſecundùm

opinionem communem, quæ hodie inualuit propter iura noua. CAP. XXX.

* *Adde quòd iſta dictio cap. ponitur hic pro collegio. ſimile cap. ad hoc c. inter alia. & cap. quod in dubijs. de ſen. excom.*

CApitulum * ſanctæ crucis Cameracenſis exhibita nobis petitione monſtrauit, quòd Callimacho clerico ſuper præbendali beneficio in eorũ eccleſia obtinendo, literas noſtras ad eos prius monitorias, & demum præceptorias impetrante, B. clericus contra eos ſuper conſimili beneficio in eadem ſibi eccleſia conferendo, ad I. archiepiſ. Torñ. & eius collegas, de prædictis literis non habita mentione executorias à nobis literas impetrauit: qui poſt adpellationem ad nos interpoſitam, in eos ſuſpenſionis & excommunicationis ſententias protulerũt: ac dictus C. ſuper executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit ſcripta noſtra: qui tulerunt ſuſpenſionis & excommunicationis ſententias in eoſdem. Quocirca mandamus, quatenus eo recepto in canonicum & in fratrem, adſignatoque ſibi beneficio præbendali, qui ad eos prius mandatum apoſt. reportauit, præfatas ſentẽtias iuxta formã eccleſiæ relaxetis: alteri ſuper præbendali beneficio in eadem eccleſia ſilentium imponentes.

Idem Bituriceñ. archiep. apo. ſe. leg.

Si habens literas papæ ad beneficium, eis propter

pter annuam penſionem renunciat: non valent literæ beneficiales per eum hoc tacitò impetratæ.

CAP. XXXI.

AD audientiam noſtrã peruenit, quòd quidam clerici obtentis à ſe. Apo.literis ſuper prouiſione ſua in aliquibus eccleſijs tibi ſubiectis, recipientes ab eis annuas penſiones ſeu alia beneficia, * ab eorum impetitione deſiſtunt, renuntiãtes beneficio literarum: & infra. F. t. mãdamus, quatenus eos qui poſt literas taliter venditas, aliàs (de illis mentione non habita) impetrabunt decætero, vel hactenus impetrauerint: carere decernas commodo earundem, & eccleſias non permittas earũ occaſione vexari: reuocando in irritum, ſi quid earũ prętextu inueneris eſſe factũ. Grego. IX. Mediolanenſi archiepiſcopo.

** Vide ca. quãuis. j. de praben. lib. vj.*

Receptus per literas Apoſtolicas, licet præbendam expectet: per alias literas hoc ſupprimentes in alia eccleſia recipi non debet. hoc dicit inhærẽdo verbis literæ.

CAP. XXXII.

IN noſtra propoſuiſti præſentia, quòd nõnulli clerici * à ſe. apo. plures literas (non tamen alias de aliis mentionem facientes) impetrant fraudulenter, quòd in pluribus eccleſijs admittantur: ſicque aliquando in alijs recepti, licet nõdum in eis eccleſiaſticum beneficium ſint adſecuti,

** Vide & l. duobus. ff. de verb. ſig. & in l. ſi quis ducenta. §. utrum. verſ. proinde ſi quis ita. ff. de leg. iij.*

alias eccleſias ſuper receptione ſua nihilo minus impetunt & moleſtant: * & infra. Mādamus quatenus eos clericos eccleſiis, in quibus recepti ſunt, faciens eſſe contentos, non permittas aliàs ab eis occaſione literarum huiuſmodi moleſtari. Niſi de receptione fortè ſua expreſſam fecerint mentionem.

* *Vide l. j. §. ſed & ſi quis. ff. de Car. edi. & ff. de liber. cau. l. ordinata.*

Idem epiſcopo Siluanectenſi, & abbati Caroliloci.

Non valet reſcriptum, quod procurator reuocatus & de hoc certificatus, extra iudicium impetrauit: ſecus tamen ſi in iudicio: dummodo reuocatio ad notitiam aduerſarij vel iudicis non peruenit. hoc dicit, ſecundùm lecturam magis cōmunem.

CAP. XXXIII.

EX parte decani, & capituli Laudunenſis fuit propoſitum, quòd cùm ipſi authoritate Apo. indulgentiæ in nobilem virum I. excommunicationis ſentētiam protuliſſent: procuratoribus partium propter hoc ad ſed. Apoſt. accedentibus, & lite ſuper diuerſis articulis conteſtata: nos cauſam vobis commiſimus terminandam: hoc adiecto, vt non obſtarent literę pręter adſenſum partium impetratę. Dictus autē nobilis citatus, propoſuit, quòd per illas literas procedendum non erat, ex eo quòd V. qui eaſdem literas impetrauerat, fal

falſus extiterat procurator,cùm ipſe ante
impetrationem literarum ipſarum pro-
pter ſuſpicionem, quam contra eundem
conceperat,mandatum ſibi traditum reuo
caſſet.Eis igitur proponentibus ex aduer-
ſo,quòd ad nos vel ad ipſos huiuſmodi re
uocatio non peruenit, vos quòd deberitis
per literas ipſas procedere, per quandam
interlocutoriam protuliſtis:& infra.Petē-
te itaque procuratore ipſorum, vt inſpice
retis prædictam indulgentiam, procura-
tor ipſius nobilis ex aduerſo reſpondit,
quòd non erat per iam dictas literas pro-
cedendum, exhibēs alias quaſdam poſte-
rius impetratas,inter alia continentes, vt
ſi de partiū volūtate procederet, cauſam
terminaretis eandem:alioquin ipſam ſuffi
ciēter inſtructā remitteretis ad ſedis Apo
ſtolicæ examen,cum indulgentia memora
ta. Quas literas ipſi ex eo non valere dice-
bant: quia per eundem V.& poſt reuoca-
tionem mādati fuerant impetratæ, Quia
verò iuxta generalis ſtatuta concilij, A-
poſt.literæ,quas ſine ſpeciali mādato do-
mini quis impetrat, valere non debent *,
niſi ſit de illis perſonis à quibus non eſt
exigendum de iure mandatum : mandá-
mus quatenus ſi reuocatio mādati ad pro
curatorem peruenit cùm minus valere

Vide & l. ſolutum. §.fi.cum l. ſeq.ff.de pi gno.act. & l.filiusfam. ff.de dona.

debeant literæ quę impetrantur ab illo, à quo mandatũ dominus reuocauit) in negocio iuxta priorum continentiam literarũ, nõ obſtantibus, poſterioribus, procedatis.

Idem decano & magiſtro G. Canonico Leodienſi.

Reſcriptum impetratum contra hominem alicuius, diœceſis non extenditur ad hominem eiuſdẽ nominis alterius diœceſis. CAP. XXXIIII.

SIgnificante V. nos noueritis accepiſſe, quòd cùm R. contra V. Remenſis diœceſis ſuper quibuſdam pannis & aliis ad iudices literas impetraſſet, idem V. excipiendo propoſuit, quòd cùm idem non de Remenſi, ſed de Leodienſi diœceſi exiſteret: per huiuſmodi literas (cũ de diœceſi Leodienſi, non facerent aliquam mentionem) conueniri de iure non poterat, nec debebat. Et quia exceptionem huiuſmodi admittere denegarunt, noſtram audientiam adpellauit. * Ideoque mãdamus quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, & cætera.

** Vide & l. à procedẽte. & ibi Bar. C. de dila.*

Idem priori ſancti Laudinenſis & ſuccentori Rotho.

Per reſcriptum impetratum contra homines diœceſis: non poſſunt cõueniri homines ciuitatis. CAP. XXXV.

ROdulphus clericus rector eccleſię ſancti Chriſtophori de ciuitate Sagiẽſi,

ſua

ua nobis inſiunatione monſtrauit, quòd ùm magiſter R. eum per quaſdam literas ontra epiſcopum Sagienſem:& quoſdam lios Sagiēſis diœceſis, ſuper reditibus & ebus aliis, impetratas à nobis corā iudici us ſuper eadem eccleſia per generalem lauſulam(quidam alij) conueniſſet, idē ector propoſuit excipiendo, quòd cùm eſ t de ciuitate Sagienſi,& ſub eadē clauſu nullus de ciuitate ipſa intelligitur in- luſus, conueniri nō poterat per eandem. t quia dicti iudices exceptionem huiuſ- odi recuſarunt admittere, noſtram au- ientiam adpellauit. Ideoque mandamus uatenus ſi eſt ita, reuocetis in irritū,&c.

Idem abbati ſancti Iacobi.

Si cōueniendus per clauſulā, moriatur re inte ra, ſucceſſor cōueniri nō poteſt. CAP. XXVI.

Ignificauit nobis comitiſſa Namuteñ. quòd cum mortuo comite fratre ſuo, ſa in eius ſucceſſerit comitatu, G. & B. er quaſdā literas apoſtolicas contra Tul ñ. epiſcopum,& quoſdam alios clericos laicos, impetratas, eam coram iudici- us(ad quos obtētæ fuerant) ſuper quadā imma pecuniæ, quam eidem fratri ſuo ſe utuaſſe dicebant, per illam generalem lauſulam, quidam alij(quia in prædicto omitatu ſucceſſerat) conuenerunt: exci-

piente itaque procuratore ſuo, quòd cùm adhuc frater eiuſdem mulieris viueret, quando eædem literæ impetratæ fuerũt, nec per ipſas dum viueret, fuerat ad iudicium euocatus, earum authoritate non poterat conueniri. Et quia iudices exceptionem non admittebant ipſius, noſtrã audiẽtiã adpellauit: & infra. Ideoq; mãdamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritũ, &c.

Idem abbati ſancti Victoris.

Non valent literæ executoriæ, in quibus impetrans falsò dixit monitorias præceſsiſſe.

CAP. XXXVII.

EX inſinuatione epiſcopi Ambianenſis acepimus, quòd I. clericus ſuper eius prouiſione ad ipſum præceptorias, & poſtmodum ad vos * executorias contra eum literas impetrauit: & infra. Quocirca mandamus, quatenus ſi nullæ monitoriæ ſuper hoc præceſſerint, executoriis ſuper ſedeatis eiſdem, dummodo eædem executoriæ de monitoriis fecerint mentionem: alioquin in executionis negocio iuxta dictum ad vos pro ipſo mandatum, ratione prꝗuia procedatis.

** Ad duos loquitur, ad abbatẽ, & epiſcopũ. Ne putes erratũ eſſe. & pluralis locutio duorũ numero cõſiſtere põt. iiij. q. iij. §. vbi numerus.*

Idem Nouienſi epiſcopo.

Ceſſantibus clauſulis iu dubio papa non intendit grauare eundem collatorem ſuper prouiſione duorum: ideo ſecundus impetrãs repellitur, ſine pri

ne primus expectet, ſiue ſit iam gratiam conſecutus. Ind. ſecūdū intellectū gl. CAP. XXXVIII.

MAndatum Apoſtolicum ad te directum, vt magiſtrum S. faceres in canonicum recipi & in fratrem Nouieñ. eccleſiæ, ſi pro alio ibidem non ſcripſimus, qui huiuſmodi gratiam proſequatur, alio iam beneficium per noſtras literas obtinẽte, proſequi non teneris. Cùm ſuper receptione duorum grauandi eccleſiam antedictam non fuit intentio mandatoris.

Idem.

Eccleſia in qua papa primus dedit monitorias, & ſecundus executorias, per primū non per ſecundū intelligitur grauata. CAP. XXXIX.

LIteris Apoſtolicis ad vos directis, vt G. clericum reciperetis in canonicū & in fratrem, niſi pro alio fuiſſet per nos eccleſia veſtra grauata, mandatum noſtrū vos exequi volumus & mandamus. Non obſtante quòd T. ſubdiaconū per noſtras literas executorias recepiſtis, qui à bonæ memoriæ H. præ. noſtro monitorias impetrauit. Cùm factum præ. noſtri potiùs, quã noſtrū fuerimus proſecuti. Idem.

Diœceſanus, cui ſcribitur, vt in diœceſi ſua, vbi pro alio ſcriptū non eſt, prouideat vel faciat prouideri, nō poteſt id exequi circa beneficiū ſpectãs ad collationẽ alterius iam pro alio grauati.

CAP. XL.

ABbatem, qui mandatum Apoſtolicũ iam recepit, vt S.clerico in aliqua eccleſiarũ ſui monaſterij prouideret, & per literas generales ad diœceſanum epiſcopum obtentas, vt in diœceſi ſua (vbi pro alio ſcriptum non eſſet) faceret prouideri, cogi iuris ratio nõ permittit, nec ſuper conferendis eccleſiis aut beneficiis adgrauari, etiam ſi facultatem habeat diœceſanus per eaſdem literas prouidendi.

Idem.

Per reſcriptum directum excommunicatori, vt abſoluat excommunicatum, ſi contra concilium eum excommunicauit, datis executoribus, qui eo non parente exequantur, non excommunicatori, ſed executoribus cognitio demandatur.

CAP. XLI.

AB excommunicato, qui contra ſtatuta cõcilij generalis adſerit ſe ligatũ, literis ad excommunicatorem obtẽtis, vt (ſi ita eſt) ſine difficultate abſoluat eundẽ, & aliis deputatis iudicibus, qui (eo non parente) mandatum Apoſtolicum exequantur. Non excommunicatori (qui de facto ſuo in hoc certus eſſe debet, licet in hoc deferatur eidẽ) ſed illis cognitio demãdatur.

Idem.

Si impetrans reſcriptum ad beneficium, dixit ſe

on beneficiatum, cùm tamen haberet beneſi-
m, licet exiguum, non valet reſcriptum.

CAP. XLII.

I proponente aliquo nondum ſe benefi
cium eccleſiaſticũ adſecutũ, ſuper pro
ione ipſius (licet minùs competens obti
is) reſcriptũ Apoſtolicũ de hoc mẽtio
n non faciens, impetretur. Illud veluti
udulenter obtentũ dicimus nõ valere.

Idem epiſcopo Pariſienſi.

Abutentes reſcripto Apoſtolico in caſibus hic
imeratis, priuantur commodo reſcripti: & cõ-
nnantur in ſumptibus & damnis aduerſario.

CAP. XLIII.

QVia nonnulli diuerſis modis literis
Apoſtolicis abutuntur, ſtatuimus vt
iicunq; obtentas ſub nomine ſuo literas
iis eiuſdẽ nominis tradunt, qui quos vo
nt fatigant indebitè per eaſdem, & qui
s tali modo recipiunt: quique illos con-
a quos nihil habent quæſtionis, faciunt
iudicium euocari: aut literas ipſas ad fu
ıras trahunt controuerſias, quæ nondũ
ierãt tempore impetrationis exortæ: ſeu
uenquam ſuper vno negocio, vel etiam
ıalitiosè ſuper pluribus perſonalibus a-
ionibus, quæ ſub vno iudice poſſent tra
ari cõmodiùs, per varias literas corã di
erſis iudicibus trahunt, vt laboribus fati

gatus & ſumptibus, vel compellatur cõponere, vel cedere iuri ſuo: aut reus actorem eodem tempore ad diuerſa loca vel in determinatè ad villam, quæ commune cũ pluribus eiuſdem prouinciæ villis habet vocabulum, citari procurat, vt dum non comparauerit, excommunicetur quaſi cõtumax, & ſic eum à ſua intentione repellat earundem literarum commodo careāt, * & aduerſariis in moderatis expenſis ac dãnis, quæ propter hoc eos pertuliſſe conſtiterit, condemnentur.

Adde generaliter de actibus, q infirmēt reſcriptũ. l. j. C. ſi cont. ius vel vti. pub.

De conſuetudine. Tit. iiij.

Gregorius in regeſto.

Conſuetudo inferens grauamen eccleſijs, debet iudicis officio tolli, hoc dicit ſecundùm intellectum magis ſingularem. CAP. I.

COnſuetudines, quæ eccleſiis grauamen inducere dinoſcuntur, noſtra nos decet conſideratione remittere.

Innocen. III. archiep. & capi. Lugd.

Ex conſuetudine poteſt introduci actus ſiue ſolènitas, per quã ſine adprehenſione reali transfertur poſſeſſio rei abſentis. hoc dicit. & eſt caſus ſingularis ſecundũ Abbatem Sicu. CAP. II.

EX literis: & infra. Si verò aliquis poſſeſsiones aliquas clauſtris, vel alijs religio

igioſis locis,in bona valetudine,vel vlti
na voluntate,pro ſuorum vult remedio
eccatorum conferre:hanc cõferendi for
nam eſſe proponis, quòd in huiuſmodi
onationibus modicum terræ conſueuit
n manu accipere,vel in extremitate pal-
ij manu prælati eccleſiæ ſuſtinetur, aut
iper altare ponendũ ſub teſtimonio vidẽ
ium & audiẽtium ſub dicta forma, quæ
cotatio vulgariter adpellatur:& infra.Di
re. veſtræ mandamus, quatenus dona-
iones eorum,quæ ſub obtentu conſuetu-
inis clauſtris,eccleſijs vel quibuſlibet lo
is religioſis piè conferuntur, * etiã ſunt
ollata, faciatis irreuocabiliter obſerua-
i,cùm huiuſmodi ſignum,quod ſcotatio
icitur,non tam factæ donationis,quàm
raditæ poſſeſsionis ſit euidẽs argumẽtũ.

** Videl. omnia priuilegia. & ibi Bar. C. de ſac. ſan. eccle.*

Idem epiſcopo Pictauienſi.

Non valet conſuetudo,vt in cauſis eccleſiaſti is dictũ populi pro ſentẽtia teneatur. CAP. II.

AD audientiam noſtram noueris per-
ueniſſe,quòd in tua diœceſi etiam in
auſis eccleſiaſticis conſuetudo minùs ra-
ionabilis habeatur,quòd cùm aliqua cau-
a tractatur ibidem, & allegationibus &
uerelis vtriuſq; partis auditis,à præſen-
ibus literatis & illiteratis,ſapientibus,&
nſipientibus, quid iuris ſit quæritur, &
quod

quod illi dictauerint, vel aliquis eorum (præſentium conſilio requiſito) pro ſententia teneatur. Nos igitur adtendentes, quòd cõſuetudo, que canonicis obuiat inſtitutis, nullius debet eſſe momẽti, * cùm ſententia à non ſuo iudice lata nullam obtineat firmitatem: vt in cauſis eccleſiaſticis ſubiectorum tuorum poſtquam tibi de meritis eorũ conſtiterit, ſentẽtiam proferre valeas, ſicut ordo poſtulat rationis, authoritate tibi præſentium (præmiſſa conſuetudine non obſtante) concedimus facultatem.

** Tex.eſt. in l.ÿ.ĩ gl. mag.& ibi Cyn. C.quæ ſit lon.conſue.& in l. nemo alieno. in gl.tẽporalis. ff. de reg.iur.*

Idem L.vicario noſtro apud Conſtantinopolim conſtituto.

Conſuetudo non poteſt operari, vt clericus non epiſcopus poßit exercere ea, quæ ſunt reſeruata ordini epiſcopali: & eſt caſus not. Ab. CA. IIII.

QVanto de benignitate: & infra. Peruenit ad audientiam noſtram quòd quidam ſimplices ſacerdotes apud Conſtinopo.ea ſacramenta præſumunt fidelibus exhibere, quæ ab apoſtolorum tempore fuerunt ſolis pontificibus reſeruata, vt eſt ſacramentum confirmationis, quod chriſmando renatos ſoli debent epiſcopi per manus impoſitionem conferre, ad excuſandas excuſationes in peccatis: ſolam conſuetudinem prætendentes: & infra.

Di.

)i.t.mandamus, quatenus omnibus preſ-
yteris diſtrictè prohibeas, ne talia decę-
ero ſua temeritate præſumant: quę licet
on ſint à fidelibus contemnenda, tutiùs
amen eſt ea ſine periculo ex neceſsitate
quæ legem non habet) * omittere, quàm
t ab his quibus ea conferre non licet, ex
meritate (quæ lege damnatur) non ſine
raui periculo inaniter conferantur: cùm
mbra quædam oſtendatur in opere, ve-
tas autem non ſubeat in effectu.

Concord. text. in l. vnica. ff. de conſuet. & in l. non ſolum. §. fin. ff. de excu. tuto.

Idem decano & cap. Cenomanenſi.

Non valet conſuetudo, per quam interdicti ntentia violatur. CAP. V.

CVm inter vos ex vna parte & cano-
nicos ſancti Petri de curia ex altera,
iper eo, quòd dicti canonici generale in-
rdictum ab epiſcopo veſtro, vel à vobis
ciuitate Cenomañ. poſitum non ſerua-
ant, quæſtio vertebatur: & infra. Procu-
ator verò ipſorum propoſuit, ꝙ ipſa ec-
eſia ſancti Petri à prima fundatione libe
extitit & exempta, & de conſuetudine
generali etiam interdicto licitum erat
s pulſatis campanis alta voce interdi-
is & excommunicatis excluſis, diuina
fficia celebrare. Nos igitur cognito, quòd
tali conſuetudine, ſi qua foret, diſrum-
eretur neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ,
ipſam

ipſam de conſenſu fratrum noſtrorum dù ximus irritandam. *

** Concord. tex. in l. omnes iudices. cũ glo. j. C. de decu. lib. x. & in §. j. ĩ gl. mag. in authẽ. vt nul. iud. col. ix.*

Idem epiſcopo Helienſi.

In attribuendis officijs nouæ dignitati, ſeruatur conſuetudo vicinarum ciuitatum, quæ ſi diuerſa fuerit, ſeruabitur magis rationabilis, & alij non præiudicans. CAP. VI.

CVm olim Londonenſis epiſcopus noſtris auribus intimaſſet, quòd in ſua eccleſia propoſuerat ſtatuere pręcentorẽ, nos eius precibus inclinati, ei licentiam conceſsimus præcentorẽ huiuſmodi ordinãdi, dummodo in conferendis ſibi reditibus nulli inferretur præiudicium: ſtatuẽtes vt præcentor taliter inſtitutus, in ceſſionibus, proceſsionibus, & alijs illã haberet in Londonen. eccleſia dignitatem, quã habent alij præcentores in alijs eccleſijs Anglicanis: & infra. Quocirca mandamus quatenus, ſi ſecundùm diuerſas conſuetudines locorum, diuerſas habere noueris præcentores in Anglicanis eccleſijs dignitates, iam dictũ præcentorẽ illã habere facias in Londoñ. eccleſia dignitatẽ, eaq́; manere cõtentũ quã (rationabilibus & adprobatis cõſuetudinibus eccleſię ſaluis) ſine p̃iudicio alieno poterit obtinere.

Idem conuenti Corbieñ. monaſterij.

Non poteſt induci ex cõſuetudine, vt quis poſ- ſit

dimittere dignitatem ſine ſuperioris licentia, el vt poßit electus adminiſtrare non habita cõ-rmatione à ſuperiore. CAP. VII.

Vm venerabilis frater noſter epiſco pus Hoſtieñ. & L.ſanctæ crucis preſ yter cardi. in partibus Alemaniæ legaonis officio fungerẽtur, inuenerunt abtem de monaſterio Hermioneñ. quod Ro.eccle.noſcitur pertinere nullo meante,ad monaſterium Corbieñ.quod eſt iam Ro.eccle.ſpeciale, temeritate proia migraſſe:licentia illud deſerendi, vel firmatione à nobis,vel ab ipſis, qui vis noſtras in illis partibus tunc gerebant c habita,nec petita: & infra. Poſtmom autem nuncij eius ad defenſionem ſius,generalem illius terræ conſuetudi allegarunt.Cùm igitur hæc non tã cõetudo,quã corruptela meritò ſit cenſen ,quę pfectò ſacris eſt canonibus inimi ,ipſam mãdamus decętero nõ ſeruari.* Idem decano Sales Herbieñ. Archidia co.& magiſtro P.Penetel.cano.Piſa.

* *Vide l.rẽ nõ nouam. C de indic. & ibi Pet. de Bel. Cy. Bartol. & Bal.& l.ij. C.quæ ſit lõga conſue.*

De cõſuetudine poteſt induci,quòd vna eccleſia gremio alterius teneatur ſibi p̃latũ eligere. Et ſuetudo eſt optima legũ interpres. C A.V I I I.

Vm dilectus filius Guil. Andreñ.eccleſiæ monachus, qui pro clerico eſdẽ eccleſiæ ſe gerebat,& G.procurator mona

monaſterij Karofeñ. ſuper iure eligendi abbatẽ in Andreñ. monaſterio, & eiuſdẽ electione in noſtra præſentia adinuicem litigarent, idem Guil. electionem ſuam à fratribus Andreñ. eccleſiæ concorditer celebratam, authoritate Apoſtolica petijt confirmari, adſerens tam de iure communi, quàm priuilegio ſpeciali eis ab Alex. papa conceſſo, & à nobis poſtmodum cõfirmato, liberam eligendi authoritatem ad eoſdem fratres tantummodo pertinere: & infra. Dictus verò procurator propoſuit ex aduerſo, quòd cùm olim ad petitionem patronorum eccleſiæ à Morieñ. epiſcopo fuerit conſtitutum, quòd ſi prefatus locus diuino munere adeò pullularet, vt prior, aut abbas conſtitueretur ibidem, electio eius penes fratres eiuſdem loci, & capitulum Karofeñ. penderet, & obtentu huiuſmodi ſtatuti ſic fuerit longè retrò actis temporibus obſeruatum, vt monaſterio Andreñ. vacante, Andreñ. fratres in Karofeñ. capitulo aliquem de gremio monaſterij Karofeñ. ſibi eligerent in abbatem: electio prędicti G. tam contra ſtatuti tenorem, quàm etiam contra conſuetudinẽ adprobatam (quæ optima eſt legum interpres) minùs canonicè adtẽtata, meritò caſſari debebat: & infra. Quia nobis

is conſtitit electionem ipſam à ſuſpen-
s,& de ſuſpenſo etiam celebratam, eam
ſtitia caſſauimus exigente. Cæterùm
m ſupradictum ſtatutum ita ſanè poſ-
t intelligi, quòd per illud nec iuri com-
uni,nec priuilegio derogetur: vt videli-
t ad ſæpedictos fratres electio ſpectet
batis,& ad Karoſeñ.capitulum confir-
atio: mandamus, quatenus ſi ex parte
aroſeñ.cœnobij talis fuerit conſuetudo
obata, que iuri communi præiudicet,
hac parte vos ſecundùm illam decerna
electionem Andreñ.abbatis decætero
ciendam, alioquin Andreñ. monachis
s eligendi abbatem adiudicare curetis:
ſic decætero liberam habeant faculta-
m, vel de gremio eccleſiæ ſuæ, vel etiã
iunde per electionem canonicam eligẽ-
i perſonam idoneam in abbatem præ-
ntandam Karoſeñ.capitulo, vt ab eo (ſi
ierit canonica) confirmetur.

Honorius III. Pariſienſi capitulo.

*Capitulum ſine epiſcopo ſtatuta, ſeu conſuetu-
ines nouas facere, vel antiquas immutare non
teſt.* CAP. IX.

CVm conſuetudinis vſuſque longæui
non ſit leuis authoritas, & plerũque
iſcordiã pariant nouitates. Authoritate
obis præſentium inhibemus, ne abſque

 epiſc

epiſcopi veſtri cõſenſu immutetis eccleſię veſtræ cõſtitutiones & cõſuetudines adprobatas, vel nouas etiam inducatis. * Si quas fortè feciſtis, irritas decernentes.

Idem maiori & Burgen.de Rupella.

Nõ valet cõſuetudo, p quã quis inducitur ad peccandũ, vel bona propria diſſipandũ. CA. X.

EX parte veſtra fuit propoſitum, quòd cùm in patria veſtra ſeruatæ ſint hactenus duę conſuetudines abuſiuę, quòd ſi indigena vel extraneus prodigalitatis vitio vel incuria, ſeu quocunq; caſu alio, diſſipauerit vel amiſerit bona ſua: bona vxoris ſuæ, tã mobilia, quàm immobilia pro ſuæ volũtatis libito * alienat: & infra. Et quòd ſi vir ducat vxorẽ, quæ fide cõiugij violata cõmittat adulteriũ, nihilominùs ipſa medietatem omniũ bonorũ, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit & improbè adprehendit, quæ potiùs priuanda eſſet omnibus viri bonis: & infra. Tenore præſentiũ declaramus vos non teneri ad huiuſmodi conſuetudines obſeruandas.

Vide l. & ſi ſine. §. reſtitutus. ff. de mino. & ff. q[uod] quiſq[ue] iur. l. j. §. j.

Pro interpretatione horum ver. pro ſua volũtatis libito, vide l. Labeo ait. §. j. ff. de actionib: & Bar. in extrauag. ad reprimendum.

Gregorius nonus.

Conſuetudo non derogat iuri naturali, ſeu diuino, cuius tranſgreſſio peccatum inducit: nec poſitiuo, niſi ſit rationabilis et præſcripta. CAP. XI.

CVm tantò ſint grauiora peccata, quãtò diutiùs infelicẽ animã detinẽt alligatam

atam:nemo ſanæ mentis intelligit natu-
ali iuri(cuius trãſgreſsio periculũ ſalutis
nducit)quacũque cõſuetudine(quæ dicẽ-
a eſt veriùs in hac parte corruptela)poſ-
e aliquatenus derogari. Licet etiã Lõgęuę
õſuetudinis nõ ſit vilis authoritas nõ ta-
nen eſt vſq; adeò valitura:vt vel iuri po-
tiuo debeat ꝑiudiciũ generare,*niſi fue-
it rationabilis,& legitimè ſit pręſcripta.

* *Ad hæc vide l.manumißiones.et l.ius autem ciuile. ff. de iuſti.& iu.*

De poſtulatione prælatorũ. Tit.v.

Innocentius III.decano & cap.Senoñ.

Impoſtulabilis eſt qui violat interdictum.hoc icit quò ad titulum.habet enim multa alia di-a quæ non faciunt ad titu. CAP. I.

AD hæc in beato Petro:& infra. Cumque de facili non poſſetis in vnum locum & propoſitum cõuenire, ſed ad nos fuiſſet ab liquibus adpellatum:tandem conuenien-es in vnum, Altiſsiodoreñ.epiſcopum in rchiepiſcopum poſtulaſtis. Poſtulatio-em veſtram per magiſtrum R. præcen-orem veſtrum,& per abbatem ſancti Pe-ri exponentes, & petentes, vt faciendæ ranſlationi pium præberemus adſen-ũm. Verùm quoniam antequam idem nagiſter ad ſedem Apoſtolicam acceſ-

ſiſſet, nobis quaſi pro certò cōſtabat, quòd idem epiſcopus interdicti ſententiam non ſeruaſſet, quod etiam idem magiſter non negauit * in fratrum noſtrorum præſentia requiſitus à nobis, in ipſius epiſcopi excuſationem allegans, quòd ſententiam latam ſeruare nullatenus tenebatur: quæ ad eius notitiam, nec per literas noſtras, nec per Cardi. tunc apo. ſe. leg. qui eandem ſententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mandatum vel literas perueniſſet: * & infra. Quod nec ſufficit, imò nec proficit ad excuſationē prędicti epiſcopi, cùm cardinalis idem ſententiam interdicti præſentibus multis ſolenniter ac publicè promulgauit: & eadem interdicti ſententia in regno Francorum iam à multis publicè cœperit obſeruari, nec ſit neceſſarium cùm conſtitutio ſolenniter editur, aut publicè promulgatur, ipſius notitiā ſingulorum auribus per ſpeciale mandatum vel literas inculcare: ſed id ſolum ſufficit, vt ad eius obſeruantiam teneatur, qui nouerit eam ſolenniter editam, aut publicè promulgatam: cū & contra quoſdam, qui Sardiceñ. conſilium nō ſeruabant, tanquam illud non habuerint, aut perceperint, canonica tradat authoritas, quòd eis non facilè facultas credendi

* *Simile eſt ff. de inter. actio. l. de ætate. §. qui tacuit.*

* *Vide l. Aurelius. §. idē quaſijt. & ibi Bar. ff. de libe. leg.*

trib

tribuitur: cùm idem penes illos in ſuis regionibus actum fuerit & receptum. Nec valet, quòd in Altiſsiodoreñ. diœceſi dictus rex terram propriam dicitur non habere, cùm nos terram totam regis ipſius ſubijci mandauerimus interdicto, & Cardi. noſtrum interpretatus mandatum, in terram illam ſententiam promulgauerit, quæ regi tunc temporis adhærebat: & infra. Sed inde liquidò conſtat, ſæpedictum epiſcopum ſufficienter excuſari non poſſe quòd ſuam metropolitanam eccleſiam generalis interdicti ſententiam & recepiſſe nouerat, & ſeruare: & infra. Nos igitur qui ſecundùm Apoſtolum prõpti ſumus inobedientiam omnem vlciſci, eiuſdem epiſcopi Altiſsiodoreñ. inobedientiã attendentes, ne nil obedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contemptus contumacibus non obeſſet: cùm iuxta canonicas ſanctiones quædam ſint culpæ, in quibus culpa eſt relaxare vindictã, poſtulatio ẽ huiuſmodi non propter poſtulantem, eccleſiã ſed propter poſtulatã perſonã repellimus vt indignã. Licet autem ex eo, quòd hominem, qui veſtro non conueniet propoſito poſtulaſtis, cũ m vos interdicti ſententiam ſeruaretis, & ipſe eam contemneret obſeruare, permiſſa vobis facilè

cilè abuſi fueritis poteſtate:ac ideo vos ea non immerito priuare poſſemus,de ſolita tamen benignitate concedimus,vt vobis per poſtulationem ſeu electionem canonicam de perſona congrua conſulatis.

Idem Hoſtieñ.epiſcopo apoſt.ſed.leg.

Qui poſtulationem caſſatam vitio perſonæ innouat, eſt eligendi & poſtulandi poteſtate priuatus. CAP. II.

GRatum gerimus:& infra.Accepimus ex literis tuis, quòd canonicis Senoneñ.quorum poſtulatio noſtra fuit authoritate caſſata,licet caſſationis literas ſuppreſsiſſent in fraudem, vt canonicè ad electionem procederẽt,mandauiſti:& infra. Cumque plures eorum poſtulationem caſſatam à nobis innouare denuò niterentur, quidam verò epiſcopum Cameracenſem in archiepiſcopum poſtulauerunt, tu intelligens eos, qui caſſationem noſtram quodammodo reuocare volebant,eligendi priuilegium amiſiſſe:quia conceſſa ſibi ex Apoſtolicæ ſedis benignitate abuterentur temerè poteſtate,ac ideo ad alios,licet pauciores numero, * quantum tamen ad hoc pertinet conſilio ſaniores eligẽdi vel poſtulandi deuolutam eſſe licentiam,prædictum Cameraceñ.ad eorum inſtantiam in paſtorem authoritate fretus apoſtolica

** Electio, ad quot & quos pertineat.*

prouidiſti

prouidiſti. Nos igitur à ſolicitudine Cameraceñ. eccleſię ipſum reddidimus abſolutũ, quod à te de mandato noſtro factum eſt, authoritate apoſtolica confirmantes.

Idem clericis Rauennenſis eccleſiæ.

Poſtulatio, per quam priuata vel minor vtilitas communi vel maiori præfertur, vel quæ fit à minori, quàm à tertia parte collegij, admitti non debet. CAP. III.

BOnæ memoriæ Guil. archiepiſcopo 1 veſtro viam vniuerſæ carnis ingreſſo, quidam veſtrum ſanctę Praxedis preſbyterum cardina. quidam verò Imoleñ. epiſcopum poſtulauerunt: & infra. Nos igitur auditis, quæ de facto, & de iure fuerant allegata, pleniùs etiam pro vtralibet partium curauimus allegare. conſiderauimus verò, quòd eiuſdem cardina. præſentia vtilior ſit non ſolum Romanę, ſed etiã eccleſiæ generali, tam apud Apoſtolicam ſedem, quàm apud eccleſiam Rauenneñ. vnde non immerito præferentes ſpeciali vtilitati communem, & minori maiorẽ, prædictũ cardinalem poſtulationi veſtrę non duximus concedendum. Adtendẽtes autem ex altera parte, quòd prædictus epiſcopus à minori, quàm tertia parte fuerit poſtulatus: & quod Apoſtolica ſedes poſtulationes huiuſmodi non cõſueuerit

in tanta diuiſione,ac contradictione recipere, cùm etiam quando aliquis ab alijs vnanimiter poſtulatur: ad admittendam poſtulationem eorum, non tam ex iuſtitia, quàm gratia moueatur, poſtulationẽ ipſius non duximus admittendam. Mandantes quatenus cum his, qui vocẽ in electione habere noſcuntur, per electionem, poſtulationem,ſeu * nominationẽ canonicã in perſonã idoneã conuenire curetis.

** De nominationum materia,vide Pet.Rebuffum ampl: eã tractantem.*

Idem præpoſito & ca.Strigonen.

Archiepiſcopus in archiepiſcopũ poſtulatur. Et ex quo poſtulatio præſentata eſt papæ:nõ poſſunt poſtulantes ab ea recedere, ſed debet ſuperioris iudicium expectari. h. d. quò ad titulum.

CAP. IIII.

11 BOnæ memoriæ Guil. archiepiſcopo veſtro viam vniuerſæ carnis ingreſſo,cùm in Coloceñ. archiepiſcopum poſtulandum à nobis contuliſſetis vnanimiter vota veſtra,ſuffraganei Strigoñ.eccleſiæ, Quinqueeccleſieñ. epiſcopus videlicet,& quidam alij poſtulationi veſtræ ſe opponere curauerunt,adſerẽtes, quòd eis contemptis,qui ius habebant eligendi vobiſcum,poſtulatio eadem fuerat adtentata:licet veſtri nuncij proponerent ex aduerſo,quòd ſuper præficiendo vobis pontifice de gratia multotiens ſuffraganeorũ

erat requiſitus adſenſus, ſed ipſi vobis
onſilium denegauerunt. Nuncijs igitur
noſtra præſentia conſtitutis, & propo
entibus aduerſarijs quædam alia contra
oſtulationis veſtræ proceſſum, quia no-
s de propoſitis non conſtabat, ita duxi-
us prouidendum, vt ſi ſuffraganeis per
ſtentibus in contradictione ſua, vos po-
ulationi veſtræ velletis inſtare, per pro
ratores idoneos ad ſedem Apoſtolicã
niretis. Si autem illi à contradictione
a ceſſarent, & vos inſtaretis propoſito
ſtro, ad præſentiam noſtram mittere-
perſonas idoneas, quæ ſuper his, quæ
portuna forent, nos redderent certio-
s. Quòd ſi contradicentibus epiſcopis
emoratis vos cõtingeret de iure veſtro
ffidere, aliam perſon m idoneam pro-
deretis vobis canonicè in paſtorem. Cæ
ùm quidam veſtrum, à poſtulatione ve
a, quam nobis pręſentaueratis, commu
ter temerè recedentes, alijs perſiſtenti-
s in eadem, prædictum Quinqueeccle-
ñ. epiſcopum in archiepiſcopum poſtu
erunt: & infra. Nos igitur poſtulatio-
m ipſam quam inuenimus in multa di-
ordia non ſolùm ſuffraganeorũ, verùm
am canonicorũ Strigoneñ. eccleſiæ, ac
tra formã mandati noſtri temerè cele
 bratam,

bratam, non duximus admittendã, ſed vobis dedimus in mandatis, vt ad prouidendum vobis paſtorẽ idoneum per electionem canonicam vel poſtulationem cõcordem (requiſito ſuffraganeorum adſenſu, ſi eſſet de antiqua & adprobata conſuetudine requirendus) procedere curaretis, alioquin noſipſi prouideremus eccleſiæ viduatæ. Verùm antequam ad [illegible]os literæ noſtræ perueniſſent, innitẽtes mãdato priori ſuffraganeos, præter Quinqueeccleſieñ. ad concordiam reuocaſtis: & infra. Poſt hæc (mãdato noſtro recepto) hi, qui in Coloceñ. conuenerant, ab eius poſtulatione recedere noluerũt, ſed innouauerũt eandem, reuerſis ad eos quibuſdam canonicis, qui in partem alteram declinarant, & infra. Cæteri verò, qui Quinqueeccleſieñ. epiſcopum poſtularant, cõuenientes in vnũ: cæteros canonicos ad capitulũ cõuocarũt, ad poſtulationem concordẽ, vel electionem canonicam, iuxta mandatum apoſtolicum procedere cupientes: ſed illis nolentibus conuenire, intelligentes penes ſe tantum remanſiſſe facultatem liberam eligendi, quia reliqui ius ſuũ proſequi negligebant, prædictum Quinqueeccleſieñ. denuò poſtularunt: & infra. Nec obſtabat eorum diſcordia, qui alium poſtularunt,

cùm

cùm prius in poſtulatione archiepiſcopi ſupradicti conueniſſetis pariter vniuerſi: & conſenſum veſtrum adnotatum literis & ſubſcriptionibus proprijs roboratũ petijſſetis à nobis per cõmunes nuncios confirmari, nosque veſtram recepiſſemus poſtulationem dijudicandam, ſi ſuffraganei forſitan in contradictione perſiſterẽt, vel (ſi conſentirent aut etiam cederẽt) adprobandam. Si enim poſtquã poſtulatio ſubſcriptionibus poſtulantium roboratur, & præſentatur Romano pontifici adprobãda: poſſent ab ea recedere poſtulantes, nobis frequenter illuderent, & iudicium noſtrum ex eorum pendere arbitrio videretur: & infra. Intelleximus itaque, quòd & ſi eſſet neutra poſtulatio adprobãda: iuxta tenorẽ tamen poſterioris reſcripti ad nos decætero Strigonenſis eccleſiæ prouiſio pertineret. Quia verò non plenam de perſonis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus ſalua conſcientia eidem eccleſiæ in alia perſona, quæ de regno Hungariæ originem duceret cõgruè prouidere, nec vellemus ei præficere alienum, quamuis honeſtius videretur ſi ſuffraganeus ad metropolim ſuam accederet, quàm archiepiſcopus ad metropolim transferretur, partem tamen

eligimus potiorem. Et eundem archiepiſcopum,in quem omnes, quorum conſenſus in electione vel poſtulatione paſtoris requiritur, licet diuerſis tẽporibus conuenerãt,à vinculo , quo tenebatur Coloceñ. Eccleſiæ abſoluẽtes,ad metropolim Strigoñ.transferimus,& ei licentiam tribuimus tranſeundi: pallium ei ad nomen & vſum eiuſdem eccleſiæ tranſmiſſuri.

Idem capitulo Strigoñ.

Poſtulatio,contra quam agitur de contẽpto, poteſt ſine præiudicio alicuius reiici: poteſt tamẽ de ſpeciali gratia admitti.hoc dicit. CAP. V.

POſtulationem,quã celebraſtis: & infra.Licet ergo per poſtulationem huiuſmodi nullum ius ſit alicui adquiſitum, ideoque ſine præiudicio alicuius poſtulationẽ potuiſſemus repellere memoratã: vt tamen vobis de ſpeciali gratia conſulamus,ita duximus prouidẽdum, quòd per procuratores idoneos,ad omnia ſufficienter inſtructos,noſtro vos conſpectui præſentetis,quatenus vtraque parte præſente,quod iuſtum fuerit decernamus.

Honorius III. cap.Calaritano.

Epiſcopus non eſt eligendus ad aliam dignitatem,ſed poſtulandus. CAP. VI.

ETſi vnanimiter vota veſtra concurrerint ad Sutrieñ.epiſcopum in eccleſię

veſtræ

veſtræ archiepiſcopum eligendum, cùm ſuæ alligatus eccleſiæ liberum nõ habeat ſine noſtra permiſsione volatum, electionem de ipſo factam tanquam cõtra canones minus licitè adtentatam, de fratrum noſtrorum cõſilio duximus irritandã, * cùm eligi nullo iure potuerit, ſed potius poſtulari.

* *Contrauenire canoni, eſt peccatũ mortale. de maio. & obed. c. iſtud. & c. ij. in glo. fi. cum not. l. amiſsione. §. qui deficiũt. in ver. relegati. ff. de capi. demi.*

De electione, & electi poteſtate. Tit. vj.

Lucius papa.

Eccleſiæ collegiatæ nõ debet prouideri de prælato per collationem ſeu prouiſionem, ſed per electionem canonicam fiendam per ipſum collegiũ. hoc dicit. Abb. CAP. I.

NVllus in eccleſia, vbi duo vel tres fuerint in congregatione, niſi eorum electione canonica presbyter eligatur: & infra. Si verò aliter quis eccleſiam adeptus fuerit: eò, quòd per cupiditatem illam adquiſierit, atque contra canonicæ regulæ diſciplinam egerit, expellatur.

Ex concilio Sardiceñ.

Electus ad clamorem populi, nõ debet per ſuperiorem confirmari. CAP. II.

OSius epiſcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, vt talem excuſationem

tionem adferens adſeueret, quòd literas populi accepit,cùm ſit manifeſtũ potuiſſe plures eorũ,qui ſyncerã fidẽ non habent, præmio & mercede corrũpi, vt clamarẽt in eccleſia,& ipſum petere viderẽtur: omnino fraudes has damnãdas eſſe arbitror, ita,vt nec laicam in fine cõmunionẽ (niſi de hoc pœnituerit)talis accipiat. Si verò omnibus placet,ſtatuite. Synodus reſpondit,Placet.

Gregorius tertius.

Electio canonica cõfirmãda eſt,debet tamẽ ſuperior ante cõfirmationẽ inquirere de cõuerſatione,& vita electi,vbi fuit cõuerſatus. CAP.III.

POſtquam: & infra. Confirmationem petentium deſideria,ſi nihil eſt, quod electum impediat,impleantur. Cuius vita vel actus, quia melius poſſunt vbi eſt cõuerſatus cognoſci, inquirãtur ibidem.

Paſchalis Panormitano archiepiſcopo.

Electo in archiepiſcopũ ſedes Apoſtolica pallium non tradet, niſi prius præſtet fidelitatis & obedientiæ iuramentum. CAP. IIII.

SIgnificaſti reges & regni maiores admiratione permotos, quòd palliũ tibi ab apocriſarijs noſtris tali cõditiõe oblatum fuerit,ſi ſacramentum,quod à nobis ſcriptũ detulerãt,exhiberes:& infra.Mirentur in hac cauſa dominũ noſtrũ Ieſum

Chri

Chriſtũ,qui cũ ouiũ ſuarũ curã Petro cõmitteret,cõditionem poſuit dicẽs: *Si diligis me,paſce oues meas.* Si conſcientiarum factor,& cognitor ſecretorũ, conditione hac vſus eſt,nec ſemel tãtũ,ſed & ſecũdo, & vſq; ad cõtriſtationẽ:qua nos ſolicitudine oportet tantã eccleſiæ prælationem imponere fratribus,quorũ cõſcientias nõ videmus?Aiunt omne iuſiurandũ à domino in euãgelio eſſe prohibitũ,nec ab apoſtolis poſt dominũ,nec in concilijs inueniri poſſe ſtatutũ.Quid eſt ergo quod dominus ſubſequenter ait: * *Quod amplius eſt, à malo eſt?* hoc enim amplius vt exigamus malũ,nos illo permittẽte compellit. Nõne malũ eſt ab eccleſiæ vnitate,& à ſedis Apoſtolicę obediẽtia reſilire,& cõtra canonũ ſtatuta prorumpere? quod multi etiã poſt ſacramẽtũ præſtitũ præſumpſerunt:& infra.Hoc nimirũ malo ac neceſsitate cõpellimur iuramẽtum pro fide, pro obediẽtia,pro vnitate requirere. Aiũt in cõcilijs ſtatutũ nõ inueniri quaſi Romanæ eccleſiæ legẽ cõcilia vlla præfixerint, cùm omnia cõcilia per Romanæ eccleſiæ authoritatẽ,& facta ſint,& robur acceperint,& in eorũ ſtatutis Romani põtificis patẽter excipiatur authoritas:& infra.Cũ igitur à ſede Apoſtolica veſtræ inſignia

Matth. 18

Matth. 5

* *Concord. tex. in authen. vt iu. ſine quoq. ſuff. §. conſideranimus in glo. illicito.*

dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantùm corpore adſumũtur: iuſtũ eſt vt vos quoque ſedi Apo. ſubiectionis debitæ ſigna ſoluatis, quæ vos cũ beato Petro tanquam mẽbra de membro habere, & catholici capitis vnitatem ſeruare declarent.

Alexand. I I I. Pet. presbytero Cardi. Apoſtolicæ ſedis legato.

Si ſchiſmaticus ad vnionem eccleſiæ reuerſus, eligitur in epiſcopum: electio non tenet, ſed ex diſpenſatione poteſt confirmari. CAP. V.

QVia diligentia tua requiſiuit, an electionẽ electi, qui abiurato ſchiſmate * ad vnitatem eccleſiæ redijt, debeas cõfirmare: Duximus reſpõdendum, quòd ſi à ſchiſmatico nullum ordinem ſuſceperit, & eius electio, ſecundùm formam canonum fuerit celebrata, eum (dũmodo alia nõ impediãt) diſpẽſatiuè permittimus cõfirmari. Mandates, vt eũ facias à catholicis epiſcopis ſuffraganeis Aquilegieñ. eccleſiæ in epiſcopũ ordinari. Salua debita iuſtitia, & reuerentia eiuſdem eccleſiæ, cùm ad catholicam redierit vnitatem.

** Adde ſchiſmaticum de iure ciuili deberè ſuſpendi. tex. eſt, & ibi Bal. c. j. j. reſp. de pa. iur. fir. col. x.*

Idem.

Electus in Romanum pontificẽ à duabus partibus cardinalium, nulla exceptione obſtante eſt papa. Electus autem à minori numero, gerens ſe pro papa: incidit vnà cũ ſibi adhærentibus in pœnas

nas hic contentas. CAP. VI.

LIcet de vitanda diſcordia in electione Romani pontificis manifeſta ſatis à præ.no. conſtituta manauerint: quia tamẽ ſæpe poſt illa per improbæ ambitionis audaciam grauem paſſa eſt eccleſia ſciſſurã: nos etiam ad malum hoc euitandũ de conſilio fratrum noſtrorum,& ſacri adprobatione concilij,aliquid decreuimus adiungendũ. Statuimus ergo, vt ſi fortè (inimico homine ſuperſeminante zizaniã) inter cardinales de ſubſtituẽdo ſummo pontifice nõ poterit eſſe plena concordia,& duabus partibus cõcordãtibus pars tertia cõcordare noluerit, aut ſibi alium præſumpſerit nominare: ille abſque vlla exceptione ab vniuerſali eccleſia Romanus põtifex habeatur, qui à duabus partibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertiæ partis nominatione confiſus (quia de ratione eſſe non poteſt) ſibi nomen epiſcopi vſurpauerit, tam ipſe, quàm hi qui eum receperint, excommunicationi ſubiaceãt, & totius ſacri ordinis priuatione mulctentur, ita vt viatici etiam eis (niſi tantũ in vltimis) communio denegetur: et ſi non reſipuerint, cũ Dathan & Abyron (quos terra viuos abſorbuit) accipiant portionẽ. Præterea ſi à paucioribus quàm à duabus

partibus aliquis electus fuerit ad Apoſto latus officium: niſi maior concordia interceſſerit, nullatenus adſumatur, & prædictæ pœnæ ſubiaceat, ſi humiliter noluerit abſtinere. Ex hoc tamẽ nullũ canonicis conſtitutionibus, & aliis eccleſiis præiudiciũ generetur, in quibus maioris & ſanioris partis debet ſententia præualere: quia quod in eis in dubiũ venerit, ſuperioris poterit iudicio definiri. In Romana verò eccleſia ſpeciale aliquid conſtituitur, quia non poterit ad ſuperiorẽ recurſus haberi.

Idem in conſilio Lateranenſi.

Electio ad epiſcopatum fieri debet de digno ſcientia, moribus, & ætate. & quòd habeat triceſimũ annũ completũ, & ſit de legitimo matrimonio natus. h.d. vſque ad §. cũ verò. CAP. VII.

CVm in cunctis ſacris ordinibus, & eccleſiaſticis miniſterijs ſint ætatis maturitas, grauitas morum, & literarũ ſcientia inquirenda: multo fortius in epiſcopo hæc oportet inquiri: qui ad curam aliorũ poſitus, in ſeipſo debet oſtendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conuerſari. Eapropter, ne quod de quibuſdam pro neceſsitate temporis factum eſt, trahatur à poſteris in exemplum: Præſenti decreto ſtatuimus, vt nullus in epiſcopum eligatur, niſi qui iam triceſimum annum

ætat

ętatis exegerit, * & de legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam vita & ſcientia cōmendabilis demonſtretur. * *aliàs, egerit.*

Beneficia electi in epiſcopum vacant per confirmationem, adeptionem poſſeſſionis, & conſecrationem ſecutam, vel poſtquā, præfixum tempus ad petendam conſecrationem lapſum fuerit. h.d. vſque ad §. inferiora. Abbas Siculus.

Cū verò electus fuerit, & confirmationē electionis acceperit, & eccleſiaſticorū bonorum adminiſtrationem habuerit: decurſo tempore de conſecrandis epiſcopis à canonibus definito, is ad quem ſpectant beneficia, quæ habebat, de illis diſponendi liberam habeat facultatem.

In dignitatibus & officijs citra epiſcopatum, ac curatis beneficijs, debet adſumendus vigeſimumquintum annum adtigiſſe, & aliàs eſſe idoneus ſcientia, & moribus: & ſi non eſt in ordine requiſito, debet ſe facere promoueri in proximis tēporibus, aliàs monitus nō parens, priuatur beneficio, nō obſtāte adpellatione: niſi ex cauſa legitima excuſetur. h.d. vſq; ad §. Clerici. Ab. Sicul.

Inferiora etiam miniſteria, vt puta decanatum, archidiaconatum, & alia quę curam animarum habent adnexam, nullus omnino ſuſcipiat, ſed nec parœcialis eccleſiæ regimē, niſi qui iam vigeſimūquintum annum ætatis adtigerit, & ſcientia &

moribus commendădus exiſtat. Cùm autem adſumptus fuerit, ſi archidi.in diaconũ,& decanus, & reliqui admoniti nõ fuerint, pręfixo à canonibus tempore in preſbyteros ordinati: & ab iſto remoueantur officio,& alijs conferatur, qui & velint & poſsint illud conuenienter implere. Nec proſit eis adpellationis refugium, * ſi fortè in conſtitutionis iſtius tranſgreſsionem per adpellationem voluerint ſe tueri. Hoc ſanè non ſolùm de promouendis, ſed etiã de his, qui iam promoti ſunt, ſi canones non obſiſtant,* præcipimus obſeruari.

Eligentes indignum contra formã huius cap. priuati ſunt pro prima vice poteſtate eligendi: & idem in collatore: & defectũ capituli ſupplet epiſcopus, & ecõuerſo: & ſi capitulum negligit, fit deuolutio ad metropolitanum. h.d. vſque ad finem.

Clerici ſanè ſi contra formã iſtam quẽquam elegerint: & eligendi tunc poteſtate priuatos,& ab eccleſiaſticis beneficiis triẽnio nouerint ſe ſuſpẽſos. dignum eſt enim vt quos Dei timor à malo non reuocat, eccleſiaſticæ ſaltem coërceat ſeueritas diſciplinæ*. Epiſcopus autem ſi contra hæc fecerit, aut conſenſerit fieri: in conferendis prædictis officijs & beneficijs poteſtatem amittat,& per capitulum, aut per metropolitanum (ſi capitulum concordare nequi

** Vide l.j. §. quæſitũ. eũ ibi not. ff. de adpella. & gl. in ca. non ſolum. de adpel. libr. vj.*

** Concord. tex. in l. priuilegia. C. de ſac. ſan. eccle. & c. j. de conſti.*

** Concord. tex. in l. capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœ. l. bona fides. ff. de pæn.*

nequiuerit) ordinetur.

Idem Rauennati archiepiſcopo.

Compromittentes ſuper electione, tenentur recipere electum à compromiſſario, ſi eſt idoneus.

CAP. VIII.

CAuſam, quæ inter moniales ſanctæ Margaretæ:& infra. Si ſorores in ipſum electionem contulerint, promittentes quòd illam, quam eis prouideret reciperent, ipſam quam prouiderit facias ab eis (ſi tamen exiſtat idonea) * in ſuam recipi abbatiſſam. Idem Vig. epiſcopo.

Electus ante confirmationem, beneficia conferre, vel aliter adminiſtrare, nõ poteſt. CAP. IX.

NOſti quomodo Linconẽ. electus concedendi honores, præbendas, aut aliâs diſponendi de rebus eccleſiæ (cùm ſua non ſit electio confirmata) non habeat facultatem: * & infra. Mandamus igitur quatenus ei authoritate noſtra præcipias, * vt conceſsionem, ſi quam fecit de prædictis, ſtudeat reuocare. Idem.

Electio facta poſt adpellationem, & prima non caſſata, & contra priuilegia eccleſiæ, caſſanda eſt. CAP. X.

COnſiderauimus quòd electio Ioãnis Frõtigni, poſt adpellationem ad nos interpoſitam, & contra tenorem priuilegiorum eccleſiæ veſtræ fuerit celebrata.

** Concord. tex. in l. ſi procurator. ff. de cõdi. inde. nã dantes alicui poteſtatem videntur intellexiſſe de idoneo.*

** Adde idem eſſe in iure ciuili. vide cũ gl. j. l. priuatorum. C. de iur. om. iu. et in auth. habita. & ibi Bar. C. ne fili. pro pat.*

Perpendimus etiam quòd electio B. poſt illam qualemcunque electionem non caſſatam, necnon & poſt adpel. (per quam ad ſuum ſtatum omnia debent reduci) facta fuit: & infra. Quapropter vtriuſque electionem omnino caſſamus, & vobis in aliã perſonam idoneam & honeſtam conueniẽdi liberam tribuimus facultatem: ita quòd vtrique prædictorum fama ſua nõ minus integrè conſeruetur, & quòd in aliis eccleſiis poſsint (ſi Deus gratiam dederit) promoueri. Vobis autem liceat præter iſtam eccleſiæ veſtrę ordinationem in eorum alterum conuenire. Idem.

Metropolitanus confirmatus, licet nondum receperit pallium, poteſt ſuum ſuffraganeum conſecrari facere. CAP. XI.

SVffraganeis alicuius metropolitani, ad mandatum ipſius poſt confirmationẽ electionis ſuæ, etiam ſi pallium non receperit: licitum eſt electum, qui ad eius iuriſdictionem pertinet, conſecrare.

Clemens tertius.

Is, cuius electio fuit caſſata, non vicio perſonæ, ſed electionis modo, iterum eligi poteſt: ſecus ſi vicio perſonæ. CAP. XII.

SVper eo verò, quod quærere voluiſti, ſi alicuius electione caſſata, idem ad alterius eccleſiæ regimen electus fuerit, an

an eius electio debeat confirmari: hoc tuã volumus diſcretionẽ tenere, quòd ſi prior electio non vicio perſonæ, ſed modo electionis caſſatur, promotionem eius fieri in eadem etiam ecclesia. (Niſi fortè ſimoniacæ prauitatis aliquid interceſsiſſe * conſtiterit) non debeat impedire.

*Adde gl. in l. vnica. in verbo, cõtra hanc. ff. ad leg. Iul. de ambi. gloſ. & Bart. in l. Barbarius ff. de offic. prætor.

Celeſtinus tertius

Non profeſſus, poteſt poſtulari in abbatem, ſi ex aliqua bona cauſa fiat talis poſtulatio. h. d. ſecundùm lecturam, quæ eſt magis ſingularis.

CAP. XIII.

CVm monaſterium de Pellicea in tuo ſitum epiſcopatu, ad eam diſſolutionem deuenerit (ſicut tuarum literarum inſinuatio patefecit) quòd fratres eiuſdẽ domus obſeruantiam religionis & ordinẽ abiecerunt: & infra. In quendam qui cum fratribus ſuis in eremo eſt laudabiliter cõuerſatus, boni teſtimonij virũ vnanimiter conſenſerunt, eum in abbatem totis deſideriis poſtulantes. Tu verò poſtulationi eorum præbuiſti adſenſum, & poſtulaſti eandem ordinationem à ſede Apoſtolica confirmari. Nos autem ipſam, ſicut facta eſt canonicè confirmamus. Idem.

Electio debet eſſe in libertate eligentium, nec valet contraria conſuetudo,

CAP. XIIII.

CVm terra, quæ funiculus hæreditatis domini cenſebatur:& infra. Sicut ex quarundam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus prauæ conſuetudinis morbus irrepſit: vt cùm alicuius prælati electio debet celebrari, conuentus ad quē pertinere dinoſcitur, duas perſonas nominet latenter auribus patriarchæ vel principis exprimendas, vt ſic alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritandæ idem patriarcha vel princeps plenariam habeat facultatem. Quia igitur hoc redundat in grauem perniciem eccleſiaſticæ libertatis, præſcriptã conſuetudinis prauitatē ſancimus penitus abolendam *. Statuentes, vt forma electionis canonicè in omnibus cõuentualibus eccleſiis obſeruetur, videlicet vt cũ debet eccleſiæ conſuli paſtoris regiminæ deſtitutæ, electores in vnum locum (in quo fuerit electio celebranda) conueniant, & inuocata ſpiritus ſancti gratia perſonam nominēt. Quòd ſi in perſona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tandiu in electione diligentiam inquiſitionis adponant, donec vacanti eccleſiæ de perſona idonea * valeant prouidere. Quo facto, non prohibemus quin regis, ſeu patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur adſenſus: ſed pro

* *Concor. auth. caſſa & irrita. C. de ſacro ſanc. eccle.*

* *aliàs, cõgrua.*

propter hoc ipſam electionem nolumus impediri. Idem.

Per confirmationem electionis non transfertur poteſtas exercendi ea, quæ ſunt ordinis. illa enim transferuntur per conſecrationem. Abbas.

CAPVT XV.

TRãſmiſſam: & infra. Quæſiuiſti quid faciendum ſit tibi ſuper eo quòd clerici tuæ diœceſis, cùm pro ſuis exceſsibus ſuſpenſionis, vel interdicti, vel excõmunicationis ſententia percelluntur: paruipendentes eam, dimittunt eccleſias, & transferunt ſe ad mercimonia laicorum: nonnulli quoque ipſorum (habitu clericali poſtpoſito) veſtes induunt laicales, & ſicut laici mercatores ſe turpibus quæſtibus implicantes, conſimilium ſibi laicorum manus * adſociant: & correctionem eccleſiaſticam per contemptum eludunt, dicentes quòd poteſtatem non habeas eos (niſi tibi ſpecialiter Apoſt. ſed. indulſerit) corrigendi: & infra. Reſpõdemus igitur, quòd ex quo electionis tuæ confirmationem accepiſti, de talibus & conſimilibus, (præter ea, quæ maioris inquiſitionis diſcuſsionem exigunt, & miniſterium conſecrationis deſiderant) quod iuſtum eſt, & eccleſiaſticæ conuenit vtilitati, ſtatuendi * habeas * liberam facultatem.

* *Simil. eſt text. ff. de ori. iur. l. ij. in princ. & l. j. ff. de eo per quem fac. erit.*

* *aliàs, habes.*

Innocentius III.de cella ſancti Petri,& Mutineñ.abbatibus.

Qui electioni de ſe facta renunciat, adpellare nequit ad impediendam electionem alterius. Et electio,quæ eſt à ſuſpenſis celebrata, nõ tenet.

CAP. XVI.

CVm inter R.ſeniorem,& R. iuniorẽ ſuper abbatia Scaphuſeñ.quæſtio verteretur,& infra.Bo. me.Ce.præ.n.prædictum R.ſeniorem,ſententiam cum inſtantia poſtulantem,ad componendum coëgit inuitum:& ſic abbatiæ renuncians, de manu eius cuſtodiam & prioratum recepit, ab eo dum viueret,poſsidendos.Cui ordinationi licet conſentiret inuitus, domum tamen reuerſus (aduerſariis compoſitionem ipſam nolentibus obſeruare) non potuit, quæ conceſſa ſunt obtinere:& infra. Nos adtendentes quòd ex conſenſu compoſitionis receptæ ius(ſi quod ſibi cõpetierat) R. ſenior amiſiſſet , ac per hoc ne monachi ad electionem procederent,de iure minimè adpellare potuiſſet, cùm niſi quorum intereſt audiri non ſoleant adpellantes:adpel.illam dicimus legitimam nõ fuiſſe: vnde per eam electio non potuit impediri. Sanè quãuis præpoſitus & capitulum Conſtantieñ.de interdicto quod cardin.poſuerat, in ſuis literis inſeruerint:

quia

quia tamen per id, quod R. iuniori diœceſanus epiſcopus munus benedictionis impēdit*, ei videtur qđ præmiſimus obuiare: vnde vel ſcriptura facto, vel factū ſcripturæ præiudicat, nec probatum fuit (licet obiectum) quòd ab interdictis electio fuerit celebrata: ipſam non potuimus irritare: & infra. Ideoque cauſam ipſam vobis duximus cōmittendā, vt ſi cōſtiterit quòd electio fuerit facta à ſuſpenſis, ea omnino caſſata ipſi monaſterio (poſt ſatisfactionē condignam, ſuſpenſionis & interdicti ſententia relaxata) de perſona idonea cōſulat.

** aliàs, impoſuit.*

Idem capitulo Penneñ.

Si electus non habet ſufficientem ſcientiam, vel ante confirmationem adminiſtrat, eius electio caſſari debet. CAP. XVII.

QValiter poſt obitum: & infra. Verùm quoniam electus à vobis ante confirmationem adminiſtrationi epiſcopatus ſe irreuerēter immiſcuit, recipiēdo tam à clericis, quàm à laicis iuramenta, non adtendens quòd ſecūdum Apoſtolū, *Nemo debet ſibi honorem adſumere: * ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*: præcipuè quia nec donum ſcientiæ pontifici conueniēs fuerat adſecutus. Poſtquam nobis pręſentaſtis eundē, ſufficienti examinatione pręmiſſa, electionē de ipſo factā duximus irri

Ad Heb. 5

** Addeam bitioſè petētē dignitatem ſecularem, vel eccleſiaſticam puniri in centum aureis & eſſe infamem. vide l. vnicā. ff. ad l. Iul. de amb. et l. ij. & ibi Bar. ff. de inter. acti.*

irritandam, quicquid ex ea, & ob eam factum eſt denunciantes penitus non tenere.

Idem capitulo Capuano.

Si vocantur ad electionem non vocandi, valet electio facta eis non expectatis. h. d. ſecundùm lecturam communem. CAP. XVIII.

CVm inter vniuerſas metropoli. & infra. Intelleximus autem per Io. & F. canonicos veſtros, & per literas, quas ad ſed. Apoſt. detulerunt, quòd ad decanũ & alios canonicos veſtros Panormi manentes (cùm ex eorum parte fuiſſet vobis per literas intimatum, vt ſic tractaretis ſuper electione ſubſtituendi paſtorem, quòd nullum deberetis in eorum abſentia nominare) quendam ſocium veſtrum cum literis deſtinaſtis, duodecim dierum terminum adſignantes, intra quem poſt receptionem literarum veſtrarum iter arriperent redeundi. Quãuis eccleſiaſtica conſuetudo non exigat, vt ad electionem paſtoris canonici tam remoti vocentur*, & illi præcipuè, qui longè antequam vos metropolitani veſtri obitum præſentialiter cognouerunt, quorũ aliqui poſt eius deceſſum ad Capuanam eccleſiam ſint reuerſi. Quia tamen mora longior eſt in electionibus valde ſuſpecta, imò ſæpe * damnoſa: * mandamus quatenus inuocata ſpiritusſancti

alias, ſemper.

** Vide l. ſi. §. fin. ff. ad l. Rhod. de iac. & l. q͠ te. ff. ſi cer. peta.*

cti gratia perſonam idoneã per electionem canonicam cõcorditer adſumatis ad regimen Capuanæ eccleſiæ,conſequenter ad audientiam noſtram nuncios idoneos tranſmiſſuri, per quos à nobis vice regia poſtuletis adſenſum,& Apoſto.confirmationis gratiam requiratis.

Idẽ archiepiſcopo & capitulo Capuano.

Non debet inſpici, an poſt adpellationem,ſed an contra fuerit electio celebrata. Et penes vocantes,quibus competit vocandi poteſtas, remanet ius eligendi ſi vocati venire contemnunt. Et ad officium confirmatoris ſpectat examinare electum,etiam nemine opponente. Et niſi electus doceatur,legitimæ ætatis & literaturæ,habetur pro non legitimè electo. CAP. XIX.

CVm nobis olim de obitu:& infra.Cũ autẽ cõſtaret interpoſitã fuiſſe adp. ne fieret electio,niſi canonica,videri * poterat ꝙ poſt eã medio tempore nihil debuit innouari: vnde talis electio iudicãda erat irrita & inanis: vtpote poſt adpellationem canonicè interpoſitam adtentata. Sed contra, cũ adpellatum fuiſſet, non vt nulla electio fieret,ſed vt fieret canonica: ſi factũ electionis canonicè fuerit ſubſecutum:non vtique contra formã adpel. huiuſmodi,ſed magis ſecundũ eã videbatur eſſe proceſſum:& ideo licet poſt adpel.nõ tamen

* *aliàs,prouideri.*

tamen contra eandẽ fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: & infra. Item cũ poſt adpel. emiſſam archi. cũ ſuis fautoribus chorũ exijſſet, & vos illos vt intereſſent electioni faciendæ vobiſcum, curaſſetis ſolicitè reuocaret (quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt) alienos ſe feciſſe videtur: propter quod electioni à vobis iuxta formã mãdati Apo. concorditer celebratæ, de iure nõ poſſe cõtradicere videbantur: & infra. His igitur & alijs allegatis, quanquã cõtra perſonã illius, quem elegiſtis, nihil dictum fuerit vel obiectũ, quia

1. Timot. 5 tamẽ iuxta verbũ Apoſtoli dicẽtis: *Nemini cito manum imponas*, &c. debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa perſonam inquirenda fuerant: duximus ex officio noſtro, ſicut decuit, procedendum: & infra. Illius quoque literaturæ, licet non eminẽtis, tamẽ cõuenientis electus exiſtit: vt pro defectu ſcientię (ſicut plenius intelleximus ab his, qui eum melius cognouerũt) ab electione non deberet excludi. ¶De legitima tamen ætate ſcire plenè nõ potuimus veritatẽ: quia cùm à multis cuius ætatis exiſteret, curauerimus indagare, à nemine vnquã audiuimus quòd annũ ætatis triceſimum adtigiſſet: & infra. Nos eccleſiæ

eccleſiæ pariter & perſonæ prouid ere vo lentes,& tã rationes,quàm canones obſer uare: quia propoſitũ veſtrũ prouidũ intel leximus:& ideo propter vrgẽtẽ neceſsitatẽ,* & euidẽtẽ vtilitatẽ eccleſię Capuanę (quã in hac potius adprobamus)volumus ipſum firmiter perdurare:præfatũ ſubdiaconũ noſtrũ vobis in procuratorẽ cõcedimus,liberã adminiſtrationẽ ei,tã in tẽporalibus,quã in ſpiritualibus cõmittentes.

* *Concord. text. in l. j. ff. de no. op. nun. et l. iubemus nullam. cum l. ſeq. C. de ſac. ſan. ec.*

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

Illegitimus poteſt poſtulari, nõ autẽ eligi: & electores niſi probauerint illũ ignorãter elegiſſe, incidũt in pœnas Lateranẽ. concilij. CAP. XX.

INnotuit nobis quòd Vigorienſi eccleſia deſtituta paſtore,prior & cõuentus eiuſdem loci magiſtrum M.archi.Eboraceñ. in epiſcopum elegerunt:cuius confirmationem vſque in aduentum ipſius(qui abſens eligebatur & inſcius) diſtuliſti: qui tandem ſpontenea tibi & ſecreta confeſſione monſtrauit,quòd conſcientia eius aliquãtiſper ex natalibus eſſet lęſa:& infra. Cuius electionẽ capitulum petijt per ſed. Apoſt.confirmari,præſentato nobis electionis decreto ſubſcriptionibus eligentium roborato.Quidam autem ſuffraganeorum tuorum adſeruerunt eum fuiſſe filium cuiuſdam militis,& ab eo, ex qua-

dam

dam ingenua & non cõiugata ſuſceptum. Idem quoque magiſter adiecit, quòd nunquam pater eius habuerat vxorem, ſed matris eius virginitatis florem pręripuit quaſi furtim: & infra. Quamuis autem ca non Lateraneñ. concilij ab Alexan. præd. no. editus, non legitimè genitos adeò perſequatur, quòd electionem talium innuit nullam eſſe: nobis tamen per eum adempta non fuit diſpenſandi facultas, cùm nõ fuerit prohibentis intentio: qui ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte prę-iudicium generare, pari poſt eum (imò eadem) poteſtate functuris, cùm non habeat imperium par in parem: & infra. Multa enim in hoc caſu diſpenſationem inducere videbantur: literarum ſcientia, morum honeſtas, vitæ virtus, & fama perſonæ multipliciter à quibuſdam etiam ex fratribus noſtris (qui eum in ſcholis cognouerant) adprobatæ: faciebant etiam hæc ad id non modicum, concors capituli Vigorienſis electio, petitio populi, adſenſus principis, votum tuum, ſuffraganeorum ſuffragia, & humilis deuotio confitentis, qui ſpontè ac humiliter ſuum maluit confiteri reatum, quàm læſa conſcientia thronum cõſcendere paſtoralem. Habito ergo ſuper hoc diligenti tractatu, intelligentes

Vigo

Vigori. capitulum eundem magiſtrum nō humiliter poſtulaſſe, ſed improuidè potius elegiſſe (cùm ad obtinendum diſpenſationis beneficium procedendum fuiſſet, non per electionem inhibitam, ſed per poſtulationem permiſſam) electionē ipſam prædicti canonis authoritate caſſatam, denunciamus irritam & inanem: parcentes non modicum Vigori. capitulo: quòd eis nec pœnam infligimus expreſſam in canone ſupradicto: nec probare cogimus ignorantiam, quam allegant. Et quamuis poſt caſſationem huiuſmodi nobis fuerit ſupplicatum, vt dignaremur cum eo miſericorditer diſpenſare: ſupplicationem huiuſmodi quæ nomine capituli non fiebat (cùm non ad poſtulandam diſpenſationē, ſed ad petendam confirmationem ipſius fuerint nuncij deſtinati) ad præſens non duximus admittendam: decernentes irritum & inane quicquid ſuper ordinatione ipſius epiſcopatus ante ſuſceptionem literarum noſtrarum fuerit adtentatum. Quòd ſi Vigori. capitulum eundem magiſtrum propter prærogatiuam meritorū ipſius duxerit poſtulandū, poſtulationē apud ſedē apoſtolicā pręſentare procuret.

Idem Genueñ. archiepiſcopo, & Placentino, & Bobieñ. epiſco.

Non poſſunt electores in praiudicium electi cōpromittere: ſed ſi conſenſerit electioni ſuæ, vel conſentire velit: non obſtante Laudo in contrariū lato eſt cōfirmandus, ſi aliud canonicum ſibi non obſiſtat, licet non ſit de gremio illius eccleſiæ quantumcunque ob cauſam à maiori parte fuerit adpellatum, & in hoc vltimo eſt iſte tex. multum nota. CAP. XXI.

CVm inter canonicos Saoneñ. ſuper electione pontificis quæſtio verteretur, ad ſedem apoſtolicam S. ſubdi. Saoñ. & I. procurator capituli acceſſerunt: & infra. Propoſuit autem procurator prædictus, quòd ſinguli requiſiti cōmuni adſenſu in Haſteñ. præpoſitum (excepto prædicto ſubdiacono) cōuenerūt: quo in ſua duritia permanente, aliorum conſenſus redactus fuit in ſcriptum publicum conſequēter. Cæterùm pro parte altera fuit propoſitum ex aduerſo, quòd cū ſeptē eſſent canonici Saoneñ. in capitulum ſe receperūt de futura electione pontificis tractaturi: ſed archidia. archipresbytero & præpoſito dictum Haſteñ. præpoſitum nominantibus: fuit à præfato S. obuiatum, adſerente ipſum morbo epileptico laborare, ꝑ quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recuſatus: nec ad aliam eccleſiam debere fieri trāſitum, donec reperiretur idoneus in eccleſia Sao

ſia Saonenſi: & infra. Poſt hæc archipreſbyter pro parte altera de rato (vt dicebat) literis præmunitus, ipſe verò S. pro parte ſua in Mediolaneñ. archiepiſcopum cõ promittere curauerunt *, qui magiſtrum G. Modiceñ. canonicum eis dedit in epiſcopum, & confirmauit: & infra. Diſc. v. mandamus quatenus, cùm conſtet electionem de præpoſito memorato à maiori & ſaniori parte capituli celebratam fuiſſe publicatam etiam & ſubſcriptam: ſi dictus præpoſitus eidem electioni conſenſerit, vt per mutuum conſenſum eligentium & electi quaſi coniugale vinculum ſpiritualiter ſit contractum: niſi ſufficienter ſit oſtẽſum eundem morbo epileptico laborare (ſuper quo contra ipſum dicitur adpellatum) vos non obſtante adpellationis obiectu, ſi qua ex alijs cauſis ſuperius memoratis proponitur, interpoſita (cùm eas friuolas reputemus) electionẽ cõfirmetis ipſius, non obſtante quòd poſt talem electionem à præfato archiepiſcopo proponitur eſſe factum, etiam ſi à partibus in eum fuerit compromiſſum: cùm electores à tali electione ſic reſilire nequiuerint. Quòd ſi electores illius non compromiſerint in archiepiſcopum memoratum, etiam ſi dictus præpoſitus

* *Similis text. eſt in c. cõtingit. & ibi Inn. hoc tit. Spec. in tit. de arbit. §. reſtat. verſ. itẽ de ſententia. & verſ. ſed nũ quid clericus.*

nondũ electioni de ſe factæ cõſenſerit, eo tamen conſentire volente(dũmodò à morbo ſit immunis obiecto) vos electionem ipſius nihilominùs confirmetis.

Idem Præneſtino epiſcopo, Apoſtolicæ ſedis legato.

Electus à maiori & ſaniori parte capituli, ſi eſt & erat idoneus tempore electionis confirmabitur: ſi autem erat indignus in ordinibus, ſcientia vel ætate, & fuit ſcienter electus: electus à minori parte, ſi eſt dignus, confirmabitur.

CAP. XXII.

DVdum ad audientiã noſtrã quęſtione perlata, quòd vacante præpoſitura Colocẽ. Eccleſiæ, in duo ſe vota eligentiũ diuiſiſſent, cauſam iudicibus duximus cõmittendam: & infra. Ipſi verò partes ad ſuam præſentiam conuocarunt, recepe-runt teſtes, examinauerunt eligentium cõſcientias: audiuerunt allegationes vtrinque. Et quoniam præpoſitus ſancti Georgij eorum ſententiæ ſe adſeruit nolle ſtare, proceſſum ad ſedem Apoſtolicã deſtinarunt *: & infra. Cumq; nuncij præpoſiti ſanctorum apoſtolorũ ſtatuto termino ad præſentiam noſtram acceſsiſſent, prępoſitus ſancti Georgij nec venit, nec pro ſe miſit idoneum reſponſalẽ: & infra. Geſtis igitur iudicum diligenter inſpectis, inuenimus,

* *Aliàs, denunciarunt.*

uenimus, ꝙ pro præpoſito ſanctorum Apoſtolorum authoritas, pro præpoſito verò ſancti Georgij numerus eligẽtium faciebat, cùm primus à quatuordecim, tum perſonis, tum canonicis: qui alios dignitate, ætate, & tẽpore * præcedebãt, ſecũdus verò à vingintiquatuor fuiſſet electus: & infra. Cùm autẽ allegationes pro eodem præpoſito ſancti Georgij corã iudicibus ipſis propoſitæ, nobis non fuerint pręſentatę, propter quod nõ potuimus ſcire per nos quid obiecerint, vel quid reſpõderint ad obiecta, ſicq; cauſa remiſſa non fuit ſufficienter inſtructa: ad definitiuã ſententiã non duximus procedẽdum, ſed deciſionẽ cauſæ ipſius iudicibus cõmiſimus ſub hac forma, vt ſi vel notorium eſſet *, vel per ea quæ iam dicta erãt, cõſtaret ꝙ præpoſitus ſancti Georgij electionis tẽpore pateretur, vel in ordinibus, vel in ſcientia, vel in ætate, defectũ qui eũ iuxta canonũ ſanctiones * impediret ad huiuſmodi officium promoueri: ei (nõ obſtãte ipſius abſentia corporali) ſilẽtiũ imponẽtes, præpoſito ſanctorũ Apoſtolorũ prępoſiturã adiudicarẽt eandẽ: alioquin (cũ in eũ nõ ſolũ plures, ſed duę penè partes cõuenerint, & impedimẽtis ceſſantibus adpareat ꝙ eũ bono zelo elegerint,) præpoſiti ſanctorũ

Socius dignitate, ætate & receptionis tẽpore ſociũ p̃cedit. concord. glo. in ver. contra maiores. in c. lex. ij. diſtinct.

** Ad idẽ eſt text. in l. j. iuncta glo. in ver. in conſilio. quæ eſt prima C. qui & aduerſ. quos.*

** aliàs, ſanctiones canonicas.*

Apoſtolorum electione caſſata, electionem confirmarent ipſius, & ei facerent tanquam præpoſito reſponderi.

Idem canonicis Maguntinenſibus.

Recipientes poſtulatum ad eccleſiam tanquam inſtitutũ, vel adminiſtratorem ante admiſsionem poſtulationis à ſuperiore factam, priuati ſunt poteſtate eligẽdi, & ad alios, licet pauciores, deuoluitur poteſtas eligendi: & ſi omnes priuati ſunt deuoluitur ad papã in eccleſijs cathedralibus. h. d. ſecundùm principaliorem intellectũ, qui magis cõgruit literæ. CAP. XXIII.

BOnæ memoriæ Maguntinenſi archiepiſcopo viã vniuerſæ carnis ingreſſo, & quibuſdã petentibus Vvormacienſem epiſcopum, quibuſdam verò archiepiſcopum veſtrũ, tunc præpoſitũ ſancti Petri Maguntinenſis, ſibi eligẽtibus in paſtorem: Prænestino epiſcopo à ſede Apoſtolica legato dedimus in mandatis, vt ſi eundẽ epiſcopum, quo ad temporalia vel ſpiritualia recepiſſe conſtaret eccleſiam Maguntinenſem, vel miniſtraſſe in temporalibus aut ſpiritualibus in eadẽ: poſtulationem factam de ipſo nunciaret irritã: & infra. Deinde inquireret de ipſius electione archiepiſcopi veritatem, & ſi ei de vi, quam ipſe & ſui metuebant, conſtaret, (eo non obſtante, quòd poſt adpellationem

nem ad nos interpoſitam,fuerat in ipſius electione proceſſum,cùm alij, qui adpellationi ad nos interpoſitæ, ne ſine ipſo ac ſocijs eius haberent in electione proceſſum,non duxerint deferendum: vti contra ipſum hac exceptione nõ poſſent,quia fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem *: vnde nec ab eis poſſe obijci videbatur, quòd idem eſſet à paucioribus ſecundùm eorum adſertionẽ electus,cùm ipſi adpellationem ad nos legitimè interpoſitam contemnentes, & præter licentiam noſtram recipientes epiſcopum memoratũ,reddiderint ſe indignos) electionem archiepiſcopi confirmaret: & infra.Licet autem eſſent notoria, quæ cõtra dictum Vvormaciẽſem epiſcopum & eius fautores fuerant obiecta: prædictus tamen legatus ad maiorem cautelam multos teſtes recepit ex ipſius archiepiſcopi parte productos.Vnde ipſe iuxta mandati noſtri tenorem procedens, poſtulationem factam de Vvormacienſi caſſauit, & electionem archiepiſcopi memorati (quãuis à paucisſimis celebratam)curauit authoritate Apoſtolica confirmare, ipſumque ordinauit in presbyterum: & tãdem in archiepiſcopum conſecrauit: & infra. Contra verò legati proceſſum hoc

* *Concord. tex.in l.auxilium. ff. de min. & in l.fi.§.fin verò poſtquã. C. de iur.delib.*

facere videbatur, quòd non citatis Vvormacienſi epiſcopo, & eius fautoribus, proceſsiſſet. Porrò exceſſus notorius examinatione non indiget: * & pro his, quæ à iudice ſunt acta, pręſumitur, quòd omnia ritè fuerint celebrata, quamuis & quòd citati non fuerint, non poſſet de facili comprobari: quia negantis factum, per rerum naturam nulla eſt directa probatio: cùm etſi quilibet de ſe poſſet adſerere, quòd ad eum citatio minimè perueniſſet *, ſinguli tamen veſtrûm eſſent in ſuo teſtimonio ſingulares. Ad ipſum quoque legatũ, ſi voluiſſent, ſecurè potuiſſent procuratorem idoneum deſtinare, ſicut nũcium deſtinarant: & infra. Nos igitur etſi propter authoritatem iudiciariam præſumamus pro his, quæ acta ſunt à legato: illi tamen plus innitimur rationi, quòd aduerſarij archiepiſcopi ex tribus cauſis prædictis ſe vſque adeò reddiderũt indignos, quòd cõtra eũ non debebant audiri: vnde quod de ipſo factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam ſi electores eiuſdẽ partis pariter deliquiſſent, vt ſe reddidiſſent indignos, ad nos deuoluta fuiſſet, hac vice ordinatio eccleſiæ Magũtinẽſis: quare dictum archiepiſcopum ſine iuris iniuria potuiſſemus eidem eccleſiæ præficere in pa

Vide l. ſi verò. §. qui pro. rei. cũ glo. in ver. euidentiſſimè. ff. qui ſatiſ. cog. et l. ea quidẽ. C. de accu.

Vide l. ſi quis decur. C. de fal.

in paſtorem. Super his verò, habito diligẽti tractatu, caſſationem poſtulationis factæ de Vvormacienſi epiſcopo ratam habuimus: electionem memorati archiepiſcopi confirmantes.

Idem clericis ſanctæ Agathæ.

Sufficit electo ad obtinendum docere eligentem fuiſſe in quaſi poſſeſsione tempore electionis, licet non probet, quòd proprietas iuris eligendi ad illum pertineret. CAP. XXIIII.

QVerelam, quam G. tituli * ſancti vitalis presbyter cardi. per œconomũ eccleſiæ veſtræ, cuius idem cardin. eſt gubernator, contra P. presbyterum eccleſiæ ſancti Saluatoris, ſuper eccleſia ipſa propoſuit, C. Papa. p. n. nobis in minori officio conſtitutis audiendam commiſit. Petebat igitur œconomus pręfatum P. ab eccleſia ſancti Saluatoris (quam in præiudicium veſtræ eccleſiæ, ac iniuriam cardinalis prædicti occupare præſumpſerat) remoueri, cùm ipſa eccleſia pertineat ad ſanctæ Agathæ eccleſiam pleno iure, petens penſionem xvj. denariorum Papieñ. debitam eccleſiæ ſanctæ Agathæ, pro eadem eccleſia de Thermis ſibi reſtitui*, de nouo ſubtractam. Prædictus verò P. reſpondebat, quòd ipſe nullam iniuriam irrogauerat cardinali, nec in præiudicium

* *aliàs, eccleſiæ.*

* *aliàs, per priora iura reſtitui.*

eccleſiæ veſtrę receperat dictam eccleſiã, cùm hæc ad illã nullo iure pertineat, nec aliquam ſibi reddere penſionem debebat, ſed ipſe per electionem populi, ad quem de antiqua cõſuetudine* pertinet electio, à cardinali ſanctæ Suſannæ (cui eadem eccleſia tanquam capella ſuo titulo in ſpiritualibus eſt ſubiecta) canonicè fuerat inſtitutus: & infra. Nos igitur rationibus vtriuſque partis auditis, dictum P. ab impetitione œconomi veſtri ſuper electione ac inſtitutiõe de ſe facta in eccleſia ſancti Saluatoris abſoluimus, & ſuper his præfato œconomo ſilẽtium duximus imponendum, cùm nobis conſtiterit, quòd populus in quaſi poſſeſsione præſentandi clericum exiſtebat, quando ipſum presbyterum ad illam elegit, & eccleſia eadẽ ſpectat ad titulum ſanctæ Suſannæ in ſpiritualibus pleno iure, ſalua quęſtione ſuper iure patronatus inter eccleſiam veſtram, & populũ ſæpedictæ eccleſiæ ſancti Saluatoris. Quia verò fuit liquidè comprobatum, quòd penſio xvj. denariorum Papienſis monetæ, fuerit clericis eccleſię veſtræ, pro eccleſia ſancti Saluatoris de Thermis annuatim, per multa tempora perſoluta, ſed de nouo ſubtracta, vos in eundem ſtatũ percipiendi huiuſmodi de ecclę

* *Vide l.ij. C. quæ ſit lon.conſue. et in auth. hoc ius porrectum. C. de ſac.ſan. eccle. gl.in l. rem non nouam. C. de legib.*

eccleſia ſancti Saluatoris de Thermis eccleſiã veſtrã decernimus reducendã: & ad ſolutionẽ perſonis ſubtractæ, condemnamus presbyterũ antedictũ, ſalua quæſtione ꝓprietatis, inter eccleſias memoratas.

Idem.

Eligentes ſcienter indignum, priuati ſunt poteſtate eligendi in electione, quæ primò occurrit facienda. CAP. V.

CVm Vintonenſis eccleſia paſtore vacaret, archidiaconus cum ſuis fautoribus Salubrienſem decanum, prior verò & complices eius pręcentorem Linconẽſem in epiſcopum elegerunt: & infra. Licet igitur omnes in communi de facienda electione tractauerint: quia tamen nequiuerunt eſſe concordes, infecto negocio ad nos habuere recurſum, & hi quidem, qui præcentorem elegerant, adſerebant, ꝙ illi, qui decanum elegerant, eligendi erant poteſtate priuati, pro illa maximè cauſa, ꝙ hominem non legitimè natum ſcienter eligere præſumpſerunt: vnde ſecundùm Lateranenſe cõcilium, & eligendi hac vice perdiderant poteſtatem, & per triẽniũ eccleſiaſticis beneficijs carere debebant. Illi verò taliter reſpondebant, quòd licet is, quem elegerant, fuiſſet minus legitimè natus: per gratiam tamen Apoſto-

licæ

licæ ſedis legitimari promeruit, & hoc adſerebant ſe legitimè probaturos. Nos igitur adtendentes, quod illi poſt primam electionem admiſerant illos, ad celebrandā ſecundam, & quòd decretum concilij memorati decreuit huiuſmodi præſumptores vna vice duntaxat eligendi poteſtate priuatos.* quoniam electio quā corā nobis celebrare volebant, non iam ſecunda, ſed tertia cōcurrebat: ad eligendum illos cenſuimus admittendos.

** Vide l. ij. cum not. Bart. ff. de excuſ. mu. & l. ij. & l. ſerui. ff. de opt. leg.*

Idem abbati Ciſtercienſi R. & P. monachis Montis frigidi.

Eligens ſcienter indignum in epiſcopum, eſt ob hoc ſuſpenſus à beneficiis eccleſiæ per trienniū, nec poteſt interim ad dignitatem illius eligi, vel adſumi. CAP. XXVI.

PEr inquiſitionem, quam de mandato noſtro feciſtis ſuper ſtatu epiſcopatus & epiſcopi Tholoſanenſis, perſpicaciter intelleximus, quòd Maſcarō cancellarius iuratus, adſeruit ſe ſciuiſſe pro certo R. olim Tholoſanenſem epiſcopum, & amicos ipſius, ante ſuam electionem habuiſſe colloquium cum quibuſdā canonicis nominatim expreſsis: eoſque ſolicitaſſe precibus, vt ipſum eligerent in epiſcopum: ſeq; vidiſſe pariter & audiuiſſe, quando prædictus epiſcopus recognouit in quorundam

rundam canonicorum præſentia, ſe cano nicis illis, qui aduerſati fuerant ſuæ primæ electioni iuraſſe, credēs pro certo, ꝙ iuramentum illud illicitum fuit, & præſtitum, vt idem R. eligeretur ex pacto, & quòd ipſemet poſt electionem ipſius caſſatam, domum epiſcopalem eius nomine detinebat, recipiens quoſdam reditus & prouentus, quos de ipſius conſcientia & conſenſu, in eiuſdem negocijs expēdebat. Cùm igitur talem ſcienter in epiſcopum eligendo (ſicut ipſe ſuo iuramento firmauit) eccleſiaſticis beneficijs reddiderit ſe indignum, graue gerimus & moleſtum, quòd Tholoſanenſi præpoſito in epiſcopum Conuennarum electo, idem Maſcaron in præpoſitū dicitur ſubſtitutus. Quo circa mandamus, quatenus eundē ab officio præpoſituræ penitus amouētes, faciatis virū idoneū ad officium illud adſumi.

Idem priori ſancti Frigidiani G. & G. canonicis Lucanenſibus.

Si non profeſſus eligitur ad regimen eccleſiæ regularis, caſſatur electio, conſuetudine in contrarium non obſtante. CAP. XXVII.

CVm cauſam, quæ inter Bonum preſbyterum & Brunum canonicum ſancti Petri Lucanenſis vertitur ſuper eo, ꝙ dictus presbyter Bonus à maiori parte ca

noni

nonicorum eiuſdem eccleſiæ (prædicto B. & quodam alio contradicentibus) in priorem (ſicut dicitur) eſt electus, olim vobis duximus committendam: & infra. Quamuis autem multi priores cõtinuè * vnus poſt alium in ipſa eccleſia per multa & longa tempora fuerint non profeſsi, quia tamen præfatus presbyter B. nõ eſt profeſſus obſeruantiam regularem, dubitatis (& meritò) nobis procedere incõſultis. Quia igitur non debemus adtendere ſolummodo, quid factum ſit, ſed potius, quid ſit faciendum. Conſultationi veſtrę taliter reſpondemus, ꝙ cùm ſecundùm legem diuinam, non ſit in boue arandum & aſino, nec quiſquam debeat veſtem induere de lana linoque contextam: irritetis electionem prædictã, & cõpellatis pręfatũ presbyterum, aliosque clericos nõ profeſſos, vt vel beati Auguſtini regulã in eadẽ eccleſia conſtitutam, profiteantur & ſeruent, aut ipſam eccleſiã omnino dimittãt.

** Concord. tex. in l. ex facto. §. rerum. cum no. ff. de hære. inſti. & i l. j. §. quotidiana. ff. de aq. quoti. & æſti.*

Idem I. ti. ſancti Stephani in Cælio monte presbytero cardinali Apoſtolicæ ſedis legato.

Nominatio vel adpellatio eius, cuius non intereſt, electionem non impedit: ſed ſi vocandus contemnitur, eo proſequente contemptum, caſſatur electio etiam confirmata, & poteſt proſequi, niſi

niſi conſenſerit electioni: quod poteſt etiã ex poſt facto.h.d.vſq; ad §.ſuper eo. CAP.XXVIII.

QVod ſicut ex literis tuis: & infra. Verùm cùm ex prima electione, quæ facta de tribus, dicenda videtur potiùs nominatio, nihil iuris adquiſitum fuerit nominatis, licitè procedi potuit ad electionẽ regulariter celebrandam, præſertim in eccleſia Armachana, cùm iuxta conſtitutiones canonicas, ſi fieri poteſt, in cathedrali eccleſia electio debeat celebrari. Nec adpellatio interpoſita, electionem illam potuit impedire, cùm in ea nihil adtentatum fuerit in præiudicium regiæ dignitatis: quia non ſimplex nominatio, ſed ſolennis electio, debet principi præſentari, vt poſtulationi præſtet adſenſum, etſi ſecùs aliquando, per vſurpationem aliqui faciãt abuſiuè. Si autem Miridinẽſis epiſcopus, & abbas Mellifontis, qui intereſſe debuerant, non contempti fuerunt, ſed ad electionem vocati (ſi tamen ſine periculo potuerint conuocari) ſiue nequiuerint, ſiue noluerint ad electionem celebrandam accedere: ipſorum abſentia non potuit electionem impedire: & infra. Quòd ſi eos vocatos non fuiſſe conſtiterit, ſed contemptos: infirmanda erit electio penitùs taliter celebrata, niſi poſtea propter bonum

ñum pacis curauerint conſentire.

Epiſcopus, dum celebratur miſſa conſecrationis ſuæ, vel archiepiſcopus ante receptum palliũ, ordines conferre non debet. hoc dicit vſque ad verſi. Quòd autem.

Super eo autem, quòd in die conſecrationis ſuæ, antequam miſſarum ſolennia finirentur, acolythum ordinauit, pro tali exceſſu eum corripias & caſtiges: cùm ſolus Roma. Pontifex (qui ante hymnum angelicum conſecratur, & poſtmodum ipſe miſſarum ſolẽnia incipit & perficit cõſecratus) in die conſecrationis ſuæ valeat ordines celebrare. Cæteri verò, qui inter epiſtolam & euangeliũ conſecrantur, quia conſecrati concelebrant principaliter celebranti, ne diuidatur myſterium vnitatis, * non debent tunc ordines celebrare. Præterea cùm non liceat archiepiſcopo ſine pallio conuocare concilium, conficere chriſma, dedicare baſilicas, ordinare clericos, & epiſcopos conſecrare, multũ profectò præſumit, qui antequam impetret pallium, clericos ordinare feſtinat, cùm id non tanquam ſimplex epiſcopus, ſed tanquã archiepiſcopus facere videat.

* *Veritatis*

Iſte ver. non ſummatur, tum propter diuerſitatem lecturarũ, tũ quia nõ facit ad titulũ. Ab.

Quòd autẽ tabulã argẽteam dicitur vẽ

didiſ

didiſſe: dummodo eccleſiam Armachanam reddat indemnem, æquanimiter poteris prӕterire, cùm id de cleri & populi proceſſerit voluntate.

Idem Tole.epiſcopo & Sagonenſi, de Ardeñ.Abb.

Electio per minorem partem capituli facta, non tenet, nec per ſubſequentem conſenſum ratificari poteſt. hoc dicit, ſecundùm communem intellectum. CAP. XXIX.

AVditis & intellectis meritis cauſę de duabus electionibus celebratis in eccleſia Baioceñ. vnam de Gu.archi. & alteram de R.ſubdiaco. * inuenimus vtrãque contra formam canonicã adtẽtatam. Cùm enim inquiſitis voluntatibus ſingulorũ decanus cum paucioribus in ipſum R.& cantor cum pluribus in dictum Gu. archidia. conueniſſent, ſolo cantore poſtmodũ quẽdam alium videlicet magiſtrũ R. de Algediis nominante: ad n.fuit audi. adpellatũ, ne decanus, qui primã in electione vocẽ habebat, ad electionẽ ꝓcederet ſine cõſenſu totius capituli, vel maioris & ſanioris partis ipſius. Ipſe verò decanus non habito conſenſu maioris partis capituli, ſed lõgè minoris: ſubitò in electionẽ prorupit adpellãs, ne quis contra ipſam aliquid adtentaret: quamuis adſeueret, quòd electio-

** aliàs, vnã de R. archidia. & alteram de magiſtro R. ſubdiaco.*

i ni

ni factæ plures alij conſenſerunt, cùm tamen ex poſtfacto nequiuerit conualeſcere, quod ab initio non valebat: quoniã electio, quæ fuerat irrita ipſo iure, per ſubſequentem conſenſum (maximè adpellatione pendente) non poterat eſſe rata. Eis ergo ad propria * recedentibus, cãtor & alij qui remãſerant in capitulo, poſt illam electionem nõdum caſſatam, & adpel. ad nos interpoſitam, à nominatione dicti archi. recedentes de nouo præfatum ſubdiaconũ eligere præſumpſerunt. Nos igitur electionem vtranque duximus irritandam.

** Concord. text. in l. ſi tibi x. §. ſi pactus. ff. de pact. & in l. quod ab initio. ff. de reg. iur.*

Idẽ Grãdiſsiluę, & Belleparticę abbat.

Poteſtas data compromiſſarijs ad eligendum prælatum, re non integra reuocari non poteſt: & deſinit res eſſe integra, poſtquam compromiſſarij cœperunt habere tractatum. CAP. XXX.

IN cauſis: & infra. Cùm capitulum Tholoſanenſis eccleſiæ ad tractandum de electione epiſcopi conueniſſent, duos elegerunt, vt v. de eodem capitulo eligerent electores, * qui præſtito iuramento de ſubſtituendi Pontificis electione tractarẽt, & à ſingulis de capitulo ſtatutũ eſt & conceſſum, vt ille, quem illi cõcorditer, vel tres ex illis eligerent, ab eis (ſi perſona eſſet idonea) pro epiſcopo ſine contradictione aliqua haberetur: & infra. Poſtmodum verò

** Iſte tex. reputatur ſing. per Panor. hic in ſuo effectu.*

rò cùm à prædictis duobus v. electores electi fuiſſent, & ad tractandum de electione ſeceſsiſſent in partem, & non poſſent omnes in vnam pariter concordare perſonam, tres ex eis conuenerunt in epiſcopũ Conuennarum, & deinde electionem, quam de poſtulando epiſcopo fecerant, capitulo publicarunt: ac reliqui duo ſubſequenter tertia die cum paucis de capitulo, reliquis abſentibus, elegerunt archidiaconum Argenenſem: & infra. Nuncij verò prædicti archidiaconi è contrario reſponderunt, quòd cùm prædicti v. electores ſeorſum de electione tractantes, inter ſe diſsiderent, ita quòd contentioſæ voces eorum, à fratribus, qui remanſerãt in capitulo, auditæ fuiſſent, capitulum ipſos, propter huiuſmodi contentiones, ſuſpectos habentes, * ad eos duos de canonicis deſtinarunt, per quos inhibuerunt eis, ex parte noſtra, ne vlterius in facto procederent: & ita poteſtatem eligendi, quam eis commiſerant, reuocarunt, mandantes eis, vt redirent ad capitulum, & pariter cũ alijs fratribus de electione tractarent: & huiuſmodi reuocationi, duo ex ipſis electoribus adhibentes conſenſum, reliquis tribus non contradicentibus, ad ipſum capitulum ſunt reuerſi: ſed alij tres, vſque ad

** aliàs, propter electionem huiuſmodi contẽdentes.*

ſores capituli ſubſecuti, ab eis poſtmodũ diſceſſerunt. Capitulum verò, cũ tota die illa, ipſorum præſentiam expectaſſet, ſub ſequenti die, campanam pulſari fecerunt, ſicut moris eſt, ad capitulum cõgregãdũ * & prædictis tribus, cum paucis complicibus ſuis, ſeſe contumaciter abſentantibus, prior cũ maiori & ſaniori parte capituli, elegit in epiſcopum archidiaconum ſupradictum: & infra. Quia verò poſtulatio * de epiſcopo Conuennarum, quæ præceſſerat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi tranſtulerat poteſtatẽ, propter quod vnanimiter de conſenſu totius capituli intelligitur eſſe facta, quam (cùm res non eſſet integra, quia in tractatu iam proceſſerant electores) capitulũ minimè potuit reuocare: electionem ipſius archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus ſi perſonam ipſius epiſcopi vtilem & neceſſariam inueneritis ad regimẽ eccleſiæ Tholoſanę, & idoneam, tam ſcientia literarum, quàm ſuæ conuerſationis exemplo, ad hæreticorum perfidiã de Tholoſanenſi diœceſi extirpãdam, * quæ ibi per negligentiam præſulum miſerabiliter & damnabiliter hactenus pullulauit: tranſeundi ad eccleſiam Tholoſanã, propter vrgẽtẽ neceſsitatẽ, & corun

Facit ad hoc l. fin. C. de præd. decur. libr. x.

** Poſtulare poſſunt, q dati ſunt ad eligendum.*

** Concor. tex. in l. dã nato. C. de hære. & in l. Mathemati. cum not. C. de epiſco. audi.*

eorūdem vtilitatem, ei licentiã tribuatis.

Idem epiſcopo Florentino.

De conſuetudine poteſt canonicorum electio ad ſolum capitulum pertinere. hoc dicit. & ſolet quotidie allegari. CAP. XXXI.

CVm eccleſia Vulterana debito canonicorum obſequio longo fuiſſet tēpore deſtituta, Vulteranus epiſcopus, volens miniſtrorum defectum in eadem eccleſia reſtaurare, canonicos quoſdam elegit, & inſtituit in eadem: quos canonici recipere noluerunt, adſerentes, quòd talis electio fuerat in eorum præiudicium adtentata: & infra. Mandamus quatenus ſuper primo articulo petitionis epiſcopi, in quo poſtulauit à te, vt canonicos ab iniuria, quã ei ſuper electione canonicorum Vulteranenſis eccleſię inferūt, prohiberes, ab impetitione ipſius, dictos canonicos abſoluere non poſtponas: quia non videtur iniuriam facere, qui vtitur iure ſuo, cùm per teſtes longè melius ſit probatum, quòd canonici ſupradicti hoc iure vſi fuerint antè, quàm epiſcopus memoratus. In ſecundo quoque articulo, quo idem petebat epiſcopus, vt dicti canonici epiſcopum ipſum iure electionis vti liberè paterentur: abſoluere ſtudeas canonicos ſæpedictos, maximè ſi ſit notoriū, quòd in Thuſcia genera

lis conſuetudo ſeruetur, vt in cathedralibus eccleſijs, ſolũ capitulũ, irrequiſito epiſcopo, eligẽdi canonicos habeat facultatẽ.

Idem Abbati ſancti Victoris, & decano Pariſieñ. & magiſtro R. Decortonenſi, canonico Morinenſi.

Compromittentes tenentur recipere electum à compromiſſarijs, ſi ſit dignus, niſi contra formã compromiſſi eum adpareat electum.

CAP. XXXII.

CVm dilectus filius archidiaconus Morinenſis nobis intimaſſet: & infra. Eccleſia Morinenſis epiſcopi ſolatio deſtituta, canonici eiuſdem de paſtoris ſubſtitutione tractantes, in tres canonicos Morinenſes, poteſtatẽ eligendi epiſcopum vnanimiter contulerunt, promittentes, vt illum reciperent in paſtorem, quem de gremio ipſius eccleſiæ ducerent eligendum. qui examinatis voluntatibus ſingulorum, archidiaconum eiuſdem eccleſiæ in epiſcopum elegerunt. metropolitanus quoque, tam electionem & electi perſonam examinans, quàm etiam ſuper ipſius ætate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens ſolicitè veritatem, per ſententiam declarando electum ipſum minimè ſuſtinere in ætate defectum, electionẽ factam de ipſo ſolenniter confirmauit: & infr

infra. Verùm B. qui contra electum venerat memoratum, propoſuit ex aduerſo, quòd cũ ſupradictis tribus ſub hac forma fuerat eligendi cõceſſa poteſtas, vt capitulum eum recipere teneretur, quẽ illi tres ab omnibus vel maiori & ſaniori parte de gremio ipſius eccleſiæ nominatũ eligerẽt in paſtorem: electores ipſi terminos poteſtatis ſibi traditæ non ſeruantes, prędictũ archidiaconũ eligere præſumpſerunt, quẽ pauci de capitulo nominarant: vnde canonici Morineñ. poſtmodũ admirantes, qualiter archid. electus fuerat memoratus, cũ plures eſſent in eadem eccleſia digniores, cœperunt ferè omnes publicè profiteri, quòd nullatenus archidiaconum nominarant: & reputantes ſe in hac parte deluſos, quod ſuper hoc factũ fuerat, noſtro curauerunt apoſtolatui referare: & infra. Nos verò attendentes, quia res pernicioſa eſſet exẽplo, ſi per ſurreptiõis aſtutiã quis aſcẽderet ad apicẽ dignitatis: ita duximus prouidendũ, vt præſtito à cõtradictoribus iuramento, quòd ipſi malitioſè contra præfatum electum non moueãt quæſtionem huiuſmodi, prædicti tres electores iuramenti vinculo adſtringãtur dicere veritatẽ, quot ex canonicis examinationis tempore, in præfatũ archidiaconũ cõuenerũt.

Et ſi tres ſimul, aut duo ſaltem ex ipſis * iurati, dixerint maiorẽ canonicorum partem in ipſum archidiaconum conueniſſe, vos contradictoribus ſilentium imponatis, cùm contra hoc eorum eſſet probatio inſufficiens, eò quòd ſinguli eſſent in ſuis teſtimoniis ſingulares. Si verò per eorum depoſitiones conſtiterit ſępedictum archidiaconum extitiſſe à paucioribus nominatum: tùnc ſi fuerit ſufficienter oſtenſum, quòd illum de gremio eccleſiæ ſecundùm formam ſibi traditam debebant eligere, in quem omnes, vel maior & ſanior pars capituli conueniret, vos electionem ipſius archidiaconi, omnino caſſetis: alioqn, quod de ipſo factum eſt, ratum habentes, contra dictores ab eius impetitione per cenſurã eccleſiaſticam compeſcatis, præfatum B. præbenda Morineñ. eccleſiæ ſpoliantes, qui ſe hanc pœnam (ſi forſan in probatione deficeret) obligauit *. Nõ obſtãte, quòd ſuper ætatis defectu obiectum eſt contra illum, cùm idem canonicus huic obiectioni nõ multũ inſtiterit, & ſuper hoc à metropolitano fuerit iudicatum, cuius ſententia in rem tranſiit iudicatam, cùm intra decendium non fuerit prouocatione legitima ſuſpenſa. Idem epiſcopo Baiocenſi.

*Vide l. cũ falſo. C. de iur. & fac. ignor. & l. ob crimen. aliàs eſt ob carmen. ff. de teſtib.

* Ad idẽ eſt text. in l. ſtipulatio iſta. §. alterius, cũ no. ff. de verb. oblig.

Si ex ſeptem compromiſſarijs tres eligunt

quar

quartum, & ille conſentit, & eſt idoneus: confirmabitur electio. CAP. XXXIII.

CVm in iure peritus exiſtas: & infra. Primus tuæ conſultationis articulus continebat, quòd cuiuſdam decano eccleſiæ defuncto, eiuſdem loci capitulum ſub hac forma in vij. ex ipſis canonicis compromiſit, vt illum, quem ex ſe * vel aliis de gremio ipſius eccleſiæ omnes pariter, vel maior eorum pars nominaret, eundẽ capitulum reciperet in decanum. Vnde cũ vnus ex illis ſeptem, à tribus ipſorum: & alius, qui non erat de numero eorundem, à tribus aliis in decanum fuerint nominati: requiſiſti vter eorum adſumi debeat in decanum. Super quo taliter reſpõdemus, quòd is, qui de numero ſeptem à tribus eorum dinoſcitur nominatus, iuxta compromiſsi tenorem debet in decanum adſumi, * dummodo electioni de ſe factæ cõſentiat, & aliquod canonicũ non obſiſtat.

* *Vide le. planè. cum gl. in verſ. poteſt. ff. quod cuiu. vniuer.*

* *Electus conſentiendo electioni de ſe facta à media parte eligentium, auget numerum, & electionem perficit.*

Idem duci Caringiæ.

Electio Imperatoris ſpectat ad principes Germanos, tres prælatos, & quatuor laicos: & electio facta per eorum maiorem partem, cæteris nõ contemptis, tenet. Et ad papam pertinet electum examinare, adprobare, & inungere, conſecrare, & coronare, ſi eſt dignus: vel reiicere, ſi eſt indignus, vt quia ſacrilegus, excommunicatus, tyran

nus, fatuus, & hæreticus, paganus, periurus, vel eccleſiæ perſecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa ſupplet. Et data paritate vocum eligẽtium, nec accedente maiori concordia, Papa poteſt gratificari cui vult. hoc dicit notanter iſte textus.

CAP. XXXIIII.

VEnerabilem: & infra. Inter cætera verò quidã principes hac præcipuè obiectione ſunt vſi, dicentes, quòd Apoſtolicæ ſedis legatus aut electoris geſsit, aut cognitoris perſonam. Si electoris, in meſſem alienam miſerat falcem ſuam: & electioni ſe ingerens, principum derogauerat dignitati. Si cognitoris, abſente altera partium videtur perperam proceſsiſſe, cùm citata non fuerit, & ideo non debuit contumax iudicari: * & infra. Verùm illis principibus ius & poteſtatem eligendi regem in imperatorem poſtmodum promouẽdum recognoſcimus (vt debemus) ad quos de iure ac antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cùm ad eos ius & poteſtas huiuſmodi ab Apoſtolica ſede peruenerit, quæ Romanum imperium in perſonam magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in Germanos. Sed & principes recognoſcere debent, & vtique recognoſcunt, ſicut iidem in noſtra recognouêre præſentia: quòd ius & authoritas examinandi

** Vide l. properãdũ. §. ſin autẽ. C. de iudic. et l. conſentaneũ. per Bar. C. quo mo. et quã. ind.*

per

perſonam electam in regem,& promouẽdam ad imperium,ad nos ſpectat, qui eũ inungimus,conſecramus, & coronamus. Eſt enim regulariter & generaliter obſeruatum, vt ad eum examinatio perſonæ pertineat,ad quem impoſitio manus ſpectat. Nunquid enim ſi principes non ſolùm in diſcordia,ſed etiam in concordia ſacrilegum quemcunque,vel excommunicatum in regem tyrannum vel fatuum hęreticum eligerent,aut paganum:nos inungere,conſecrare,ac coronare hominẽ huiuſmodi deberemus? abſit omnino. Obiectioni ergo principum reſpondentes, adſerimus,quòd legatus noſter adprobando regẽ,& reprobãdo ducẽ, nec electoris geſſit perſonam, vtpote qui nec facit aliquẽ eligi,nec elegit:nec cognitoris, cùm neutrius electionem, quo ad factum eligentium confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam.Exercuit autem denunciatoris officium,quia perſonam ducis eiuſdem indignam,& perſonam regis denunciauit idoneam, quo ad imperium obtinendum.nam tam propter ſtudia eligentium, quàm propter merita electorum, quamuis plures ex illis, qui eligendi regem in imperatorem promouendum de iure ac de conſuetudine obtinent poteſtatem,

tem, conſenſiſſe perhibeantur ipſum regem, & ex eo, quòd fautores ducis abſentibus alijs & contemptis ipſum eligere præſumpſerunt, pateat eos perperam proceſſiſſe, cùm electioni plus contẽptus vnius, quàm contradictio multorum obſiſtat: & infra. Nos vtique * non ducẽ, ſed reliquum reputamus & nominamus regem, iuſtitia exigente: & infra. Quòd autem cũ in electione vota principum diuiduntur, poſt admonitionem & expectationem alteri partium fauere poſſimus, maximè poſtquam à nobis vnctio, conſecratio & coronatio poſtulantur: iure patet pariter & exemplo. Nunquid enim ſi principes admoniti, & expectati vel non potuerunt vel noluerunt, in vnum propoſitum conuenire: ſedes Apoſtolica aduocato & defenſore carebit: eorumque culpa ipſi redundabit in pœnam? Sciũt autem principes, quod cùm Lotharius & Corradus in diſcordia fuiſſent electi: Roma. pontif. Lotharium coronauit, & imperium obtinuit coronatus, eodem Corrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. Eos igitur duximus cõmonẽdos, vt à præfato duce iuſto quidẽ à nobis iudicio reprobato recedant: & præfato regi nõ abnuant adhærere: niſi tunc demum contra perſonã

** aliàs, itaque.*

vel

vel factum legitimum, quid ab eis obiectũ fuerit,& oſtẽſum:& infra. Sunt enim notoria impedimenta ducis, ſcilicet excommunicatio publica, periurium manifeſtum,& perſecutio diuulgata, quam progenitores eius & ipſe præſumpſerunt in Apoſtolicam ſedem,& alias eccleſias exercere. Fuit quoque à præd. noſt. excommunicationis vinculo innodatus, quod poſtmodum recognouit, dum per nuncium ſuum abſolutionis beneficium poſtulauit. vnde patet, quòd ipſe fuit excommunicatus electus:& infra. Idem etiam contra propriũ iuramentum, ſuper quo nec conſilium à ſęde Apoſt. requiſiuit, ambitionis vitio regnum ſibi vſurpare præſumpſit, cùm ſuper illo iuramento prius Romana eccleſia conſuli debuiſſet. Nec valet ad plenam excuſationẽ ipſius, ſi iuramẽtũ illud dicatur illicitum, cùm nihilominus ſuper eo nos prius conſulere debuiſſet, quàm cõtra ipſum propria temeritate venire: pręſertim illo exemplo, quòd cùm Gabaonitæ à filijs Iſraël per fraudẽ ſubripuerint iuramenta: ipſi tamen cognita fraude, contra illud venire temerè noluerunt. Vtrum verò dictum iuramentum ſit licitum vel illicitum, & ideo ſeruandum, an non ſeruandũ extiterit, nemo ſanæ mentis

tis ignorat ad noſtrũ iudicium pertinere: & infra. Inſuper ſi prædictus dux imperium obtineret, libertas principũ in electione periret,& imperium obtinendi decætero cæteris fiducia tolleretur. nam ſi prout olim frater dicti ducis patri eorũ, ſic dux ipſe fratri ſuo ſuccederet, videretur imperiũ nõ ex electione,ſed ex ſucceſſione deberi:& in præiudiciũ principum redundaret,ſi non niſi de domo ducis prædicti videretur aliquis ad imperiũ adſumendus:& infra.Nobilitatẽ ergo tuã monentes,per Apoſtolica ſcripta mandamus quatenus à præfato duce recedas: omnino non obſtante iuramento,ſi quod ei ratione regni feciſti,cùm (quantum ad obtinẽdum imperium reprobato) iuramentum huiuſmodi non debeat obſeruari.*

** Vide authen.iuſiu. quod præſt. ab his. in princ. cum gl.et auth. ſacra. C. ſi aduer.ven.*

Idem.

Abſentes ad electionem de prouincia ſunt vocandi:& confirmatur electio maioris & ſanioris partis. CAP. XXXV.

Coram * dile.fi.tit.ſanctę Prudentianæ presbyterꝙ carnali:& infra. Si verò vtriuſque partis fuerit caſſata electio:vos (fratribus omnibus, qui fuerint in prouincia conuocatis) quæ maiori & ſaniori parti eorum ſuper prædictis videritis complacere: per cenſ.eccleſ.faciatis

** aliàs,Cũ dilectus.*

clatis firmiter obſeruari.

Idem Parmenſi epiſcopo, & eius coniudicibus.

Caſſatur electio partis maioris facta, contempta minori parte, etiam ſi eſt vnus ſolus: non tamen ius eligendi deuoluitur ad minorem. h. d. ecundũ intellectũ communẽ. CAP. XXXVI.

BOnæ memoriæ S. Cremoneñ. epiſcopo in extremis agente, cũ de conualeſcentia deſperaretur ipſius, Cremoñ. capitulum H. canonicũ ſuũ Regij diſciplinis ſcholaſticis inſiſtentem, ad certũ terminũ in vigilia Pentecoſtes pro futuri electione pontificis citari fecerunt: * & infra. Conſtituto autẽ dicto H. pro ſua electione & dilecto filio noſtro I. pro electione archipresbyteri coram nobis: electionẽ ab ipſo H. poſt electionem archipresbyteri non caſſatam, licet de viro multæ literaturæ, honeſtæ vitæ, & claræ famæ, non tamen ſine multa temeritate præſumptã, cũ de priori noſtrũ deberet expectare iudicium antequam procederet ad ſecundam, duximus irritandã, in pœnam interdicentes eidem contradictionis vocem, in primo conſenſu capitulo permanente. Electionẽ autem archipresbyteri (quamuis laudabile teſtimonium perhibeatur de ipſo) iuſtitia exigente caſſauimus: tum quia corpore dicti

** Vide l. j. & ſup rub. C. de ſtu. li. vrb. Rom.*

dicti epiſcopi nondum tradito ſepulturę, habuerunt de ipſa electione tractatum cõtra canonicas ſanctiones:tum quia inuentus eſt H.fuiſſe contemptus,licet vnus ſolus extiterit:cùm plus in talibus conſueuerit contemptus vnius obeſſe, quam multorum contradictio in præſenti.Nec prędicta debet dici citatio valuiſſe,quia cũ epiſcopi mortẽ ꝑuenerĩt, temeraria nimis extitit:& ideo nõ potuit arcere* citatum.

* aliàs,arctare.

Idem.

Non monachus in prælatum regularem eligi nòn poteſt. CAP. XXXVII.

CVm ad noſtram notitiã perueniſſet, quòd H.qui ſe pro abbate Lexouieñ. gerebat,non fuit ante monachus quàm electus:nos adtendentes, quod contra regulares traditiones illud fuerat adtentatum, cùm nullam ſpem vel promiſsionem habens,vt abbas fiat,debeat monachari,electionem de ipſo factã curauimus irritare.

Idem magiſtro Ca.presbytero cardinali ſedis Apoſtolicæ legato.

In abbatem eligi non poteſt,niſi inſtructus in regula monachali. CAP. XXXVIII.

OFficij tui:& infra.Sanè nobis tuis literis intimaſti, quòd cùm monaſterium quoddam poſitum in medio nationis peruerſæ,paſtore careret:monachi de

elect

electione abbatis tractantes, cùm non poſ
ſent ſui ordinis idoneam inuenire perſo-
nam, in quendam virum nobilem oculos
direxerunt, per quē poterāt melius defen
ſari: & patrem adierunt ipſius humiliter
poſtulantes, quòd filium ſuum induceret
vt habitum ſuſciperet monachalem, nullā
patri de ipſius promotione fiduciam tri-
buentes: & pater ad hoc induxit filiū pro-
uidum & diſcretū, qui effectus monachus
fuit in abbatē electus: cuius electio extitit
per rectorem Meſſanenſem Apoſtolicæ
ſedis legatum, qui omnibus prædictis in-
terfuit, confirmata. Cùm autem idem ſit
paratus purgare ſe, quòd nulla fuit ad hoc
ambitione inductus: poſtulas edoceri, v-
trum dictus legatus electionem cōfirmare
vel diſpenſare potuit, vel quod factū eſt
ſtare poſsit, & vtrum electione caſſata ite
rum valeat eligi in abbatem? Nos autem
conſultationi tuæ taliter reſpondemus,
quòd cùm ex his, quæ incontinenti ſubſe
cuta ſunt, oſtendatur, quòd talis taliter
non poſsit eligi in abbatem, maximè pro
eo, quòd antequam eſſet diſcipulus, vo-
luit eſſe magiſter: electionem illam irri-
tam eſſe decreuimus & inanē. Verū poſt-
quā fuerit in regula cōpetenter inſtructus
(ſi vrgens neceſsitas, & euidens vtilitas
k ipſius

ipſius monaſterij poſtulauerit) purgatione recepta poterit in abbatem adſumi, ne monaſterium opprimatur incurſibus malignorum. Idem.

Electio aliàs canonica confirmatur, licet quidam eligentium eſſent minori excommunicatione ligati. CAP. XXXIX.

ILla quotidiana inſtantia: & infra. Quia pro certo didicimus electionem canonicam extitiſſe, ipſam authoritate Apoſtolica duximus confirmandam: ſupplentes de plenitudine poteſtatis * ſi quis in ea ex eo fuiſſet defectus, quòd quidam interfuerunt electioni eiuſdem, qui ex ſola participatione in ſimplicis excommunicationis laqueum inciderunt.

*Vide Bar. in l. j. ff. de acq. rer. do. idem Bal. in l. j. C. de preci. impe. offer.

Idẽ magiſtro maximo notario noſtro.

Si poſtulatio cum electione concurrit, & numerus poſtulantium eſt duplo maior, & poſtulatus eſt idoneus: poſtulatio admittitur, reiecta electione. Si verò indignus, & hoc maior pars poſtulantium ignorauerit: poſtulatio & electio reprobantur. Si verò ſciebant, & electus eſt idoneus, confirmatur electio: & idem ſi numerus poſtulantium non eſt duplo maior. h. d. intelligendo ſecundũ quod cõtinet ius cõmune. CAP. XL.

SCriptum eſt in Apocalypſi Ioannis, quòd *in medio & in circuitu ſedis erant quatuor animalia*: & infra. Sanè ad hanc eccleſi

Apoca. 4

eccleſiam ſcilicet Conſtantinopolitanam duo animalia ſunt vocata vtinam plena oculis,& alas habētia ſenas, videlicet Era dieñ. archiepiſcopus, & Plebanus ſancti Pauli de Venetijs, ſicut per procuratores tam poſtulantium archiepiſcopum, quã eligentium Plebanum fuit propoſitum coram nobis:& infra. Verùm quia de his, quæ per adſertionem partium in iudiciũ deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides, quamuis ſuper his, quæ de numero dicta ſunt poſtulantium, per quoddam inſtrumentum publicum, necnon confeſſionem procuratoris aduerſæ partis in iudicio factam, ſed poſtea reuocatam, pars altera adſereret ſuam intentionẽ eſſe fundatam, cauſam diſcretioni tuæ duximus committendã: Per Apo. ſcripta mandantes, quatenus ſuper his & alijs inquiras diligentiſsimè veritatem, de meritis electi & poſtulati apud Venetias, vbi nati fuerunt & diutius conuerſati. De ſtudijs autem eligentiũ & poſtulantiũ, & omnibus generaliter, quæ cauſam poſſunt inſtruere apud Conſtantinopolim, vbi huiuſmodi poſtulatio & electio celebratæ fuerunt. Et ſi partes conſenſerint, procedas hoc modo: vt ſi conſtiterit de mutuo cõueniſſe cõ ſenſu, quòd ad electionem patriarchę vij.

admitterentur præpoſiti ſiue per ſeipſos ſiue per alios,& duo alij ex parte vniuerſitatis pro cęteris cõuentualium eccleſiarũ prælatis, totque tunc temporis cõuentuales eccleſias habuiſſe prælatos,ᶠquòd cum vij.præpoſitis & nouem canonicis, quos quidem canonicos conſtat in poſtulatione præfati archiepiſcopi cõueniſſe,duplo maiorem facerent numerum quàm xvj.electores plebani, tu vice noſtra poſtulationem admittas, niſi probatum fuerit poſtulato aliquid obuiare de canonicis inſtitutis, quod promotionem ipſius debeat impedire: ac (Plebani electione caſſata) ipſum archiepiſcopum abſoluas à vinculo quo Eradieñ.eccleſiæ tenetur: concedendo ipſum Conſtantinopolitanæ eccleſiæ iñ paſtorem. Quòd ſi ad faciendum duplo maiorem numerum ſimul omnes prędicti minimè ſufficerent; ſiue dignus ſiue indignus fuerit poſtulatus,tu(poſtulatione repulſa)electionem Plebani authoritate noſtra confirmes, dummodo nihil obſiſtat eidem,quod ipſum tanto præſulatu reddat indignum. Si verò numerus poſtulantium inuentus fuerit duplo maior, quemadmodum prædictum eſt, & perſona poſtulata reperta fuerit indigna, tu tã poſtulationem,quàm electionem nõ

diffe

differas reprobare. Niſi forſan omnes, aut maior pars poſtulantium præſumptione dānabili poſtulauerint ſciēter indignū, * vt hac vice meritò debeant eligendi ſeu poſtulandi poteſtate priuari. Et hoc quoque caſu electionem confirmes, ſi eam de perſona idonea conſtiterit celebratam.

** Vide l.j. §. poſtulaſti. ff. de poſtul.*

Idem in concilio generali.

Si illi ad quos ſpectat electio negligunt eligere prælatum cathedralis vel regularis eccleſiæ intra tres menſes, proximus ſuperior eccleſiam ordinabit: quòd ſi intra tres alios menſes non fecerit, canonicè punietur. CAP. XLI.

NE pro defectu paſtoris gregem dominicū lupus rapax inuadat, * aut in facultatibus ſuis eccleſia viduata graue diſpendium patiatur: volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum, & eccleſiarum indemnitatibus prouidere. Statuimus, vt vltra tres menſes cathedralis eccleſia vel regularis prælato non vacet. Intra quos (iuſto impedimento ceſſante) ſi electio celebrata non fuerit: qui eligere debuerant, eligendi poteſtate careant ea * vice. Ac ipſa eligendi poteſtas ad eum, qui proximo præeſſe dignoſcitur, deuoluatur. Is verò, ad quem fuerit deuoluta poteſtas, Deum pręoculis habens non differat vltra tres menſes cum cōſilio

** Vide c. j. de ſum. trini. & fi. ca. & ca. ſignificaſti. 5. eo. titu.*

** aliàs, hac.*

capituli ſui & aliorum virorum pruden-
tium viduatã * eccleſiam de perſona ido-
nea ipſius quidẽ eccleſiæ, vel alterius ſi di
gna nõ reperiatur in illa, canonicè ordina
re: ſi canonicã voluerit effugere vltionẽ.

* *Vide l.quotu. cum glo.ff.de vi publi. & l. malum. §. vidua. ff. de ver.ſig.*

Idem in eodem.

Per aliquam de tribus formis hic contentis, ſcilicet ſcrutinij, compromiſſi, & inſpirationis, procedi debet ad electionẽ in eccleſijs cathedralibus: aliter electio celebrata non valet: & cõtra facientes, priuandi ſunt ea vice poteſtate eligendi. hoc dicit vſque ad §. Illud. CAP. XLII.

QVia propter diuerſas electionũ formas, quas quidam inuenire conantur, & multa impedimenta proueniunt, & magna pericula imminẽt eccleſijs viduatis. Statuimus, vt cùm electio fuerit celebranda, præſentibus omnibus qui debẽt, & volunt & poſſunt commodè intereſſe: adſumãtur tres de collegio fide digni, qui ſecretè & ſigillatim vota cunctorũ diligẽter exquirãt, * & in ſcriptis redacta mox publicent in communi: nullo prorſus adpellationis obſtaculo interiecto: vt is collatione habita eligatur, in quẽ omnes vel maior & ſanior pars capituli conſentit. Vel ſaltem eligendi poteſtas aliquibus viris idoneis committatur qui vice omniũ eccleſiæ viduatæ prouideant de paſtore.

* *aliàs, inquirant.*

Aliter

Aliter electio facta non valeat: niſi fortè communiter eſſet ab omnibus, quaſi per inſpirationem abſque vicio celebrata. Qui verò contra præſcriptas formas eligere adtentauerint: eligendi ea vice poteſtate priuentur.

Interdicit procuratorem in electionis negocio conſtitui, niſi concurrant hic contenta vſque ad §. Electiones. Abbas Siculus.

Illud autem penitus interdicimus, ne quis in electionis negocio procuratorem conſtituat, niſi ſit abſens in eo loco, de quo debeat aduocari, iuſtoque impedimẽto detentus venire non poſsit: ſuper quo, ſi opus fuerit, fidem faciat iuramento, & tunc ſi voluerit, vni committat de ipſo collegio vicem ſuam.

Præcipit electiones ſolenniter publicari, & clandeſtinas reprobari. h. d. vſque ad finem. Abbas Siculus.

Electiones quoque clandeſtinas reprobamus, * ſtatuentes, vt quàm cito electio fuerit celebrata, ſolenniter publicetur.

** Vide l. nõ dubium. C. de legib. & gl. in c. vni co. vt eccle. benefic. in verſi. de ocultis.*

Idem in eodem.

Conſentiens electioni de ſe factæ per abuſum poteſtatis ſecularis, efficitur ineligibilis ad dignitatem, & electio eſt nulla. Eligentes autem à beneficijs per triennium ſuſpendũtur, & tunc ſunt priuati poteſtate eligendi. CAP. XLIII.

QVirquis electioni de ſe factæ per ſecularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit, contra canonicam libertatem: & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpenſatione ad aliquam valeat eligi dignitatē. Qui verò electionem huiuſmodi, quā ipſo iure irritam eſſe cenſemus, præſumpſerint celebrare: ab officijs & beneficijs penitus ſuſpendantur per triennium, eligendi tūc poteſtate priuati.

Idem in eodem.

Si prælatus per negligentiā confirmauit indignum electum ad regimen animarum, perdit poteſtatem confirmandi primum ſucceſſorem, & à perceptione proprij beneficij ſuſpenditur, & promotus deijcitur. Si verò per malitiam hoc fecit: grauius punitur. Electi verò immediate ſubiecti papæ, per ſe aut per perſonas inſtructas debent adire papam, & petere confirmationem. Et ſi ſunt electi in cōcordia & valde remoti, videlicet vltra Italiam conſtituti, interim adminiſtrant, ita tamen, quòd nil alienent: benedicuntur autem & conſecrantur prout conſueuerunt.

CAP. XLIIII.

NIhil eſt, quod eccleſiæ dei magis officiat, quàm quòd indigni adſumātur prȩlati ad regimē animarū. Volētes igitur huic morbo adhibere neceſſariā medelā, irre

irrefragabili cõſtitutione ſancimus, quatenus cũ quiſquã ad regimẽ animarũ fuerit electus, is ad quẽ pertinet ipſius confirmatio, diligenter examinet & electionis proceſſum, & perſonã electi: vt cũ omnia ritè cõcurrerint, munus ei cõfirmationis impẽdat: quia ſi ſecus fuerit incautè præſumptũ, nõ ſolum deijciendus eſt indignè promotus, * verũ etiã indignè promouens puniẽdus. Ipſum quoq; decernimus hac animaduerſiõe puniri: vt cũ de ipſius cõſtiterit negligẽtia, maximè ſi hominem inſufficientis ſciẽtiæ, vel inhoneſtæ vitę, vel ætatis illegitimæ adprobauerit: nõ ſolũ confirmãdi primũ ſucceſſorẽ illius careat poteſtate, verũ etiam (ne aliquo caſu pœnã effugiat) à perceptione proprij beneficij ſuſpẽdatur, quouſq; (ſi æquũ fuerit) indulgentiam valeat promereri. Si verò conuictus fuerit in hoc per malitiã exceſsiſſe, grauiori ſubiaceat vltioni. * Epiſcopi quoq; tales ad ſacros ordines & eccleſiaſticas dignitates promouere procurent, qui commiſſum ſibi officium dignè valeant adimplere, ſi & ipſi canonicam cupiunt effugere vltionem. Cæterùm qui ad Romanum pertinent immediate pontificem: ad percipiendam ſui confirmationem officij, eius ſe conſpectui (ſi commodè

Vide l. ſi conſtat. & Bart. ff. de adpell.

** Vide l. ſeruos. C. ad le. Iu. de vi pub. & l. nemo deinceps. ad fi. C. de epiſc. audi.*

modè fieri poteſt) perſonaliter repræſentent, aut perſonas tranſmittant idoneas, per quas diligens inquiſitio ſuper electionibus & electis poſsit haberi: vt ſic demum * per ipſius circunſpectionem conſilij, ſui plenitudinem officij adſequantur, * cùm eis nihil obſtiterit de canonicis inſtitutis: ita quòd interim valde remoti, videlicet vltra Italiam conſtituti, ſi electi fuerint in concordia, diſpenſatiuè propter neceſsitates eccleſiarum, & vtilitates in ſpiritualibus & temporalibus adminiſtrent, ſic tamen vt de rebus eccleſiaſticis nihil penitus alienent. Munus verò benedictionis, ſeu conſecrationis recipiãt, ſicut hactenus recipere conſueuerunt.

** aliàs, deinde.*
** aliàs, exequantur.*

Honorius III. capitulo Conſtantinopol.

Expenſæ neceſſariæ, quas facit capitulum pro electione prælati, de bonis prælaturæ debent fieri, vel reddi. CAP. XLV.

VT præteritæ: & infra. Præſentium authoritate ſtatuimus, vt expẽſæ neceſſariæ, quas capitulum Conſtantinopolitanum, vel eius nuncij vacante ſede pro electionis negocio fecerint, de bonis patriarchatus fiant totaliter, vel reddantur: Dummodo ipſi bona decedentis patriarchæ non occupent vel vſurpent.

Idem electo Lugdunenſi.

Electio

Electio poſt collationẽ ex interuallo celebrata, non valet.h. d. ſecundùm opinionem magis communem. CAP. XLVI.

CVm poſt petitam inſtanter, & demũ obtentam, quondam Lugdunenſis archiepiſcopi ceſsionem, vota canonicorũ Lugduneñ. in te tunc ipſorum præpoſitum concorditer conueniſſent: Quia tandem examinato (ſicut decuit) proceſſu electionis tuæ, inuenimus eam poſt publicationem cõſenſuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuiſſe protractam, adſenſumque tuum prius, quàm electus fueris requiſitum: electionem eandem (ex ipſius duntaxat inordinato proceſſu) * iuſtitia caſſauimus exigente.

* *Vide anthen. de hared. et Fal. §. inordinatum. coll. j. & vij. q. j. nihil.*

Idem Eboraceñ. priori & magiſtro Guidoni de Canopo.

Monachus vnius monaſterij alterius factus abbas, in electione abbatis prioris monaſterij vocem non habet, etiã ſi tale ius ab abbate & monachis prioris monaſterij ſibi fuit reſeruatum.

CAP. XLVII.

COnſtitutis in præſentia noſtra procuratoribus ſancti Taurini Eboraceñ. & ſancti Leofredi de cruce abbatum: & infra. Cùm autem procuratores ipſorum abbatum iuſsi eſſent exprimere, quo iure ipſi abbates deberent electioni abbatis

batis Fiſcañ.monaſterij intereſſe: reſpon derunt, quòd olim cùm adſumerentur in ſuorum monaſteriorum abbates, fuit ſpecialiter indultum eis ab abbate & conuentu monaſterij Fiſcaneñ.vt haberent vocẽ in capitulo eorundem. Nos autem rationem huiuſmodi friuolam reputantes, ſuper hoc perpetuum ſilentium imponimus abbatibus ſuprà dictis.

Idem Rothomagenſi capitulo.

Electio debet fieri verbo, & de illo, in quem conſenſerit maior pars capituli, & non reſpectu aliarum partium. CAP. XLVIII.

ECcleſia veſtra deſtituta paſtore, & votis veſtris, cùm de futura prælati haberetis ſucceſsione tractatum, in diuerſa diuiſis, quidam in Thomam, quidam in cancellarium, & quidam ſingulares in ſingulares perſonas eiuſdem eccleſiæ conſenſiſtis. Verùm cũ ſuper his in noſtra & noſtrorum fratrum pręſentia multa fuiſſent hincinde propoſita, inuenimus quòd illi, qui ſua in Thomam deſideria dirigebãt, licet maiorem partem facerent partium comparatione minorum, * non tamẽ ad maiorẽ partem capituli peruenerunt. Cõſiderauimus nihilominus, quòd poſt publicationem cõſenſuum, & collationis tractatũ ad electionẽ nullus habitus eſt proceſſus,

* *Vide l. qđ maior. ff.ad munic ip.*

ceſſus, quamuis deportationis ſolennitas etiã poſt adpellationẽ legitimã fuerit ſub ſecuta, quã pro electione nec deceret, nec etiam expediret haberi. Vnde quod factũ eſt de T. prædicto, caſſauimus, petitione conſentiẽtium in cancellariũ nõ admiſſa.

Gregorius nonus.

Non profeſſus, in abbatem eligi non poteſt.

CAP. XLIX.

CVm in magiſtrũ adſumi non debeat, qui formã diſcipuli non adſumpſit, nec ſit præficiendus, qui ſubeſſe nõ nouit: nos intellecto per te, quòd in quibuſdam regularibus domibus iure tibi diœceſano ſubiectis, ſunt quidam in abbates nõ profeſsi ordinẽ regularem adſumpti: Mandamus, quatenus cùm abbates tales eſſe non debeant, qui per profeſsionem monachi & regulares canonici nõ fuerint, ad amotionem eorũ, quos tales inueneris (ſublato adpellationis impedimento) procedas.

Idem Cumañ. capitulo.

Electio facta à non maiori parte capituli, & omiſſa collatione, non valet. CAP. L.

CVmana ecclesia paſtoris ſolatio deſtituta, & congregatis die ad celebrandam electionem præfixa, qui præſentes erant de Cumanis canonicis, ac tribus abbatibus, qui vocem in electione habere noſcun

noſcuntur, capellani & clerici ciuitatis electioni ſe debere intereſſe dicentes, ſub huiuſmodi proteſtatione admiſsi fuerũt, quòd vox eorum, qui non deberent intereſſe de iure, vel de conſuetudine non valeret. Tandem præmiſſo iuxta formam cõcilij generalis ſcrutinio: vij. de canonicis, vnus abbatum, xj. capellani, & nouem clerici in eiuſdem eccleſiæ archipresbyterum conuenerũt: nouem canonicis, vno de abbatibus, vno capellano, & xj. clericis in ipſius eccleſiæ archidiaconũ dirigentibus vota ſua: & infra. Cùm decem & octo fuerunt canonici, tres abbates, xx. clerici, & xiiij. capellani, neutram electionem comperimus ad maiorem partem totius capituli perueniſſe, nec probatum fuerat, quòd clerici admitti debuerint, nec quòd capellani admiſsi fuerint de conſuetudine, vel de iure. nam & ſi capellani electionibus epiſcoporum interfuerint, & ſcrutatores dederint voluntatum, non tamen inquiſita vota ſua fuiſſe, vel eos aliquos elegiſſe probatur: ſed & ſi inquiſita fuiſſent vota, vel ipſi aliquos elegiſſent, per hoc tamen non conſtitit id eis de iure competere, vel ex conſuetudine iam præſcripta. Vnde nos electiones ipſas præſumptas etiam contra formam concilj generalis,

lis, cùm collatio in cõmuni omiſſa fuerit, quæ poſt publicationem ſcrutinij fieri debuiſſet: de f. no. cõ. ſententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi poteſtate priuantes.

Idem abbati Cluniaceñ.

Per compoſitionem factam cum prælato & capitulo, nõ poteſt ius eligendi competere laico, etiam patrono in eccleſia collegiata. CAP. I.

SAcroſancta Romana eccle. & infra. Sanè ꝓpoſuiſti in noſtra pręſentia, quòd ſuper ordinatione prioris monaſterij ſancti Pancratij ad Cluniaceñ. eccleſiam pertinentis * cum comite de Valernia patrono ipſius, quidam prædeceſſor tuus de cõſenſu capituli ſui compoſitionem quandã iniuit iuri contrariam, * & eccleſiæ ipſi damnoſam, videlicet vt in optione ſit ipſius comitis adſumere ad prioratum dicti monaſterij (Cluniaceñ & de Charitate prioribus duntaxat, exceptis) vnũ de duobus melioribus totius Cluniaceñ. ordinis, quos abbas duxerit nominandos: & infra. Adtendentes itaque, quòd ius eligendi in collegiata eccleſia non cadit in laicum: & ideo id eſſet pernicioſum exemplo, & redundaret in diſpendium eccleſiaſticæ libertatis: volumus vt dictum prioratum liberè poſsis (non obſtante compoſitione

** aliàs, pertinente.*

** Vide l. non dubiũ. cum not. C. de leg. & xxv. q. ij. imperiali.*

ſitione ipſa)ſicut alios prioratus tibi ſubditos ordinare, denunciando ordinationẽ factã patrono, vt ſuum ſi voluerit honeſtum * impartiatur adſenſum.

* *aliàs, honeſtè.*

Idem decano & Cap.ſancti Ioannis & ſancti Stephani Biſuntineñ.

Si per Papam mandatur habẽtibus eligere, quòd eligant cum conſilio aliquorum: alioquin conſiliarij prouideant: eligentes debent conſiliũ requirere in tractatu electionis,& congruo tempore expectare reſponſum: aliàs electio nõ tenet.

CAP. LII.

CVm in veteri lege: & infra. Porrò iãdudum vobis dedimus in mãdatis vt intra quadraginta dies poſt ſuſceptionem literarum noſtrarum cum conſilio ſancti Benigni & Moriſmundi abbatum, & fratris S. de ordine prædicatorum, eligeretis perſonam idoneam canonicè in paſtorẽ: alioquin dicti conſiliarij vobis de archiepiſcopo prouiderent. Verùm die ad eligẽdum præfixa, ſex ex vobis poteſtatem eligendi dediſtis, vſque ad conſumptionem cuiuſdam candelæ, quæ ibidẽ accenſa extitit duraturam. Tandem cùm electores huiuſmodi cõueniſſent in prædictum abbatem ſancti Benigni, & ſuper hoc ſociorum eius conſilium requiſiſſent: proponente vno ex illis, quòd deliberato cõſilio reſpon-

reſponderent:& differentibus eis feſtinanter dare reſponſum,præfati electores (cũ candela ipſa deficeret) non expectato ipſorum cõſilio dictum abbatem in Biſuntiñ. archiepiſcopum elegerunt:& infra. Relato ergo ad Apoſtolicam ſedem negocio: archiepiſcopo Vieneñ.& abbati de Firmitate iniunximus, vt ſi conſtaret ab eiſdẽ electoribus de electione tractatum fuiſſe habitum,& in tractatu electionis * prædictorum conſilium requiſitum, electionem ipſius abbatis(ſi perſona eſſet idonea) confirmarent. Quòd ſi in tractatu electionis non fuiſſet illorum conſilium requiſitum, licet poſtea requiſitum fuerit non competenti tempore, nec etiam expectatum reſponſum ipſorum, aut non eſſet idoneus idem abbas: quod de ipſo factum erat, tanquam inualidum irritarent:& infra. Cùm autem compertum non fuerit competenti tempore requiſitum conſilium de perſona prædicti abbatis, & quando extitit requiſitum, non fuit expectatum reſponſum niſi modico tempore, nec debeat alijs imputari, quòd intãtum illi ſibi tẽpus arctarẽt*: electionẽ abbatis ipſius, nõ perſonę, ſed electionis vitio duximus irritandam.

* aliàs, electione.

* Vide l.ij. §.ſed ſi q. ff. ſi quis cautio.

Idem epiſcopo Siluanecteñ.

Si maior pars capituli ſcienter eligit indignũ,

 valet

valet electio de digno à minori parte etiam ex eodem ſcrutinio facta. hoc dicit, ſecundùm veriorem intellectum & intrinſecum.

CAP. LIII.

CONgregato Niuerneñ. capitulo ad electionem futuri paſtoris xiij. in decanum, & xviij. (computato procuratore cuiuſdam abſentis) in cantorem ipſius eccleſiæ conuenerũt: qui cùm plures in eum & pauciores in alium ſua deſideria direxiſſent, à parte ſua electus extitit in paſtorem eccleſiæ Niuerneñ. Poſtmodum credente parte decani, quòd alij plurimum deliquiſſent eligendo perſonam ſcientiæ literalis expertem, propter quod illis ſecundùm ſtatuta Lateraneñ. concilij ipſo iure eligendi poteſtate priuatis, poteſtas eligendi ad eos extitit deuoluta: decanum ipſum, qui in eum ſua vota direxerant, in ſuũ epiſcopum elegerunt, ad ſedem Apoſt. adpellantes: & infra. Reliquis petentibus vt irritare decani electionem adtentatã à paucioribus, & poſt aliam non caſſatam, ac confirmare reliquam veluti canonicè celebratam à pluribus de perſona idonea dignaremur. Nos igitur mandamus, quatenus ſi dictus cantor defectum in literatura nõ patitur, & aliàs eſt idoneus ad regimen paſtorale, ipſius electionem procures authorita

ritate noſtra (infirmata reliqua) confirmare. Alioquin (ipſius cantoris electione irrita nũciata) prænominatũ decanũ (ſi nihil ei de canonicis obſtiterit ſtatutis) eadẽ authoritate præficias eccleſiæ memoratæ.

Idem Siluanecteñ. epiſcopo, & Ioan. de monte mirabili archidiac. & ſuccentori Pariſienſi.

Habens plures dignitates vel plura beneficia curata ſine diſpenſatione Papæ, ineligibilis eſt. h.d. quo ad titulum CAP. LIIII.

DVdum eccleſia Rothomageñ. paſtoris ſolatio deſtituta, contra electionẽ quæ in eadem * eccleſia fuerat celebrata, archidia. & quidam alij eiuſdem eccleſiæ canonici ad ſed. Apoſt. acceſſerunt. Dicto verò archid. pro ſe ac parte ſua, & G. archid. procuratore illorum, qui electionẽ celebrauerant, in noſtra præſentia conſtitutis, inter alia, quæ contra electum obiecta fuerant, archidiac. propoſuit memoratus, quòd idem electus poſt generale concilium archidiaconatum Ambianeñ. adeptus, ipſum cum pluribus parœcialibus eccleſiis, quas ante idem conciliũ obtinuerat, retinere præſumpſit, eoque dimiſſo * retinuit eccleſias memoratas. Vnde cùm in eodem concilio ſit ſtatutum, vt quicunque receperit aliquod beneficium cu-

* *aliàs, ea.*

* *aliàs, omiſſo.*

ram animarum habens adnexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, eo ſit ipſo iure priuatus:& ſi fortè illud retinere contēderit, etiam alio ſpolietur: prædictus electus contra huiuſmodi veniens ſtatuta, tranſgreſsionis notam, necnon cupiditatis vitium (quod in aliis reprobare debuerat) ex pluralitate beneficiorum incurrit. Et retinendo beneficia, quæ non ſpectabant ad ipſum, (cùm poſt receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipſo iure) rē contrectauit per conſequens alienam, & ſic furtum commiſit quodammodo, vel rapinam. In ſuæ quoque ſalutis & multarum animarum diſpendium prædictas parœciales eccleſias retinebat, cùm earū cura, qua iam priuatus fuerat, ipſo iure, ad eum nullatenus pertineret:& ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt deceptæ. Verùm procurator eorum, qui elegerant ipſum, & ſi pluralitatē beneficiorū huiuſmodi coram nobis profiteretur in iure, per conceſsionem tamē Rothomageñ. archiepiſcopi nobis exhibitam, eundem electum niſus *eſt multipliciter excuſare. Nos igitur dictam excuſationem, vtpote friuolam nullatenus admittentes, * vobis dedimus in mandatis, vt ſi conſtaret, quòd idem poſt receptum archidiaconatum prę dictū

alias, viſus.

* *Vide l. liberto. §. fin. ff. de nego. geſt.*

dictum curam animarum habentẽ præfatas parœciales eccleſias electionis tempore retineret, nec oſtenderet ſecum per ſedẽ Apoſtolicam ſuper hoc diſpenſatum, electionem illius authoritate Apoſtolica caſſaretis: & infra. Partibus ergo propter hoc in veſtra præſentia conſtitutis, præſtito quoque * iuramento de veritate dicenda, & factis poſitionibus & reſponſionibus hincinde, tandem eodem decano prætextu quorundam grauaminum ad noſtram audientiam adpellante, vos electionem huiuſmodi irritantes, eidem eccleſię de Cenomañ. epiſcopo prouidiſtis: & infra. Licet autem poſitiones * & reſponſiones ſuper pluribus articulis factæ fuerint coram vobis, quia tamen conteſtationem litis non inuenimus eſſe factam (cùm non per poſitiones & reſponſiones ad eas factas, * ſed per petitionem in iure propoſitam & reſponſionem factam conteſtatio litis fiat) * eundem proceſſum de fratrum noſtrorum conſilio irritum duximus nunciandum. Tandem archidiaconus electionem ex præmiſſa cauſa petiit irritari, electo reſpondente prædicto, quòd non erat eius electio irritanda. Lite verò coram nobis legitimè conteſtata, præſtitoq; de veritate dicenda à partibus iuramento, idem

** aliàs, præſtito.* [partly illegible]

** Vide l. hæres. & ſequen. ff. de pet. hær. & l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. ff. de lib. et poſth.*

** aliàs, habitas.*

** Vide l. defenſor. §. q interrogatus. ff. de interrog. act. & l. j. C. de diuer. reſc.*

electus etſi confiteretur ſe dicta beneficia electionis tempore tenuiſſe: tamen excuſare ſe ſuper hoc nihilominus nitebatur *, quia videlicet dictum archidiaconatũ non credebat curam animarum habere. Sed cũ in iure confeſſus fuerit, quòd archidiaconus Ambianeñ. de conſuetudine ſuſpẽdit, excõmunicat, & abſoluit presbyteros & priores, & parœciales eccleſias interdicit, necnon archidiaconus viſitat, & inquirit, quæ viderit inquirenda, & procurationes ratione viſitationis recipit, euidenter adparet, quòd curam habet animarum annexam: quam ſi etiam nõ haberet, negare nõ poteſt, quin perſonatus exiſtat, cùm idem de perſonatibus, quod & de beneficiis curam animarum habentibus iudiciũ ſit habendum. Inſuper indulgentiam, quam ſuper hoc adſerit ſe habere, inualidam reputauimus, cùm in ea falſitatem ſuggeſſerit, & ſuppreſſerit veritatem, qua tacita vel expreſſa ipſam nullatenus habuiſſet. Suggeſſit enim, quòd prædictas parœciales eccleſias antequã fuiſſet in archidiaconum adſumptus, canonicè fuerat adſecutus, cùm nullus potuerit plures parœciales eccleſias obtinere, niſi vna penderet ex altera, vel vnam intitulatam, & alteram commẽdatam haberet. vnde cùm idem vtranque

* aliàs, videbatur.

illar

illarum intitulatam haberet, ipſas nequiuit canonicè habuiſſe. Itē ſuggerens, quòd reditus perſonatus ſui erant tenues & exiles, ſuppreſsit, quòd alios reditus in pluribus eccleſijs noſcitur obtinere. Suppreſsit etiam, quòd plures parœciales eccleſias cū pluribus aliis beneficiis in diuerſis eccleſiis obtineret: cùm intentionis noſtrę non fuerit ſecum in tot beneficiis (præſertim habentibus curam animarum) diſpenſare, nec intentionis noſtræ fuerit aliquid ei de nouo concedere, ſed vt per indulgentiam poſſet habita licitè retinere: & infra. Tandem cùm non reſtaret, niſi proferenda ſententia, idem tam iuri (ſi quod ei competere videbatur) quàm liti ceſsit * ſpontanea voluntate, cuius ceſsionem duximus admittendam.

Vide l. poſtquam. liti. C. de pactis. & Bart. in l. qui Roma. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.

Idem.

Irrita eſt electio, quam collatio non præceſſit, vel quæ facta non eſt à maiori parte capituli, vel quæ non fuit communis. CAP. LV.

IN Geneſi legitur: & infra. Cùm in concilio caueatur, vt is collatione habita eligatur, in quem omnes, vel maior & ſanior pars capituli conſentit: & in Guil. maior pars totius capituli non conſenſerit, quanquam maiorem partem habuit, partium comparatione minorū. Nec plenè

numeri ad numerum, quia vtrũ G. & H. de quibus aduerſarij referunt quæſtionẽ, in electione vocem habuerint, tractatum nõ extitit nec diſcuſſum: nec zeli ad zelũ, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. Nec etiam electio communiter celebrata, quoniam licet in eundem Gu. ſingulariter ſinguli conſenſiſſent, nõ tamen debuit ſubſequi ſingularis electio, ſed cõmunis, ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc ſequeretur abſurditas, vt tot eſſent electiones, quot eſſent numero eligentes. Nec ex ſingularibus vel particularibus conſenſibus adpareret vniuerſalis electio vel communis, licet quilibet ſingularis veritatem exprimat ſuæ partis: quemadmodum ex ſingularibus propoſitionibus (licet veris) vniuerſalis propoſitio non adparet *, niſi per ſignum vniuerſale forſitan exprimatur. Nec præmiſsi duo canonici poterant ſic excludi, cùm primus exiſteret in canonicatus poſſeſsione, vel quaſi * habendo ſtallum in choro, locum in capitulo, legendo & cantando vt canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & perſonatuum, quæ occurrerunt pro tempore faciendæ, tanquam canonicus ſit vocatus: quãquam hac vice fuerit cum proteſtatio admiſſus: ſecundus verò eſſet in tali loco, de

** Vide l. qui habebat. ff. de legat. iij. & l. ſi pluribus. & ibi Bart. ff. de leg. ij.*

** Vide l. certum. C. de rei ven.*

de quo fuerat ad electionem vocandus: cũ de toto regno Franciæ vocentur abſentes de conſuetudine eccleſiæ Gallicanæ. Nos his plenius intellectis, de con.f.n. præmiſſam electioné vtpote contra formam concilij adtentatã, decernimus irritã et inané.

Idem Cap. Maſſano.

Non valet electio pontificis per laicos & canonicos facta, etiam ſi hoc habeat conſuetudo. hoc dicit. & quotidie ſolet allegari.

CAP. LVI.

MAſſana * eccleſia paſtore vacante: & infra. Edicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum canonicis pontificis electio præſumatur. Quæ ſi fortè præſumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Non obſtante contraria conſuetudine, quę dici debet potius corruptela.*

* *aliàs, Meſſana.*

Vide l.omnes iudices. cũ not. C.de decu. lib.x.in gl. j.& in authẽ.vt nul. indi.§.j.in gl. magna. coll. ix.

Idem Cap. Cathalañ.

Non ſufficit ad confirmationẽ electionis, quòd ſit facta à maiori parte capituli, niſi etiam illa pars ſit ſanior.

CAP. LVII.

ECcleſia veſtra deſtituta paſtore conuenientes in vnum (abſente Guil. qui tunc noluit intereſſe) ad celebrandam electionem terminum ſtatuiſtis. Veniente verò termino, & Guil. dicto (cùm abſens exiſteret) non vocato: præmiſſo iuxta formam concilij generalis ſcrutinio xiiij.

magiſtrum G. presbyterum cardinalem concanonicum veſtrum, & xvij. R. Remeñ.canonicũ elegerunt, præfato G.poſt modum electioni eiuſdem R.ſuum præbente conſenſum. Tandem procuratoribus vtriuſque partis in no. præ. conſtitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cùm in IIII. excederet aliam computato Guil. prædicto maiorem capituli partẽ habebat,& per hoc debebat pars ſua ſanior reputari, cùm vbi maior numerus eſt,zelus melior pręſumatur. * Pars verò altera electionem eandem multipliciter impugnabat,proponens prænominatum R.in ętate pati defectum,nec eſſe ſufficiẽtis ſcientiæ ad eccleſiam ſupradictam, cũ ætatis maturæ,& eminentis ſcientiæ præfatus cardinalis exiſtat.& cũ electores cardinalis alios meritis & authoritate pręcellerent:habito præſertim reſpectu ad perſonam electam: meliorem zelum eos habuiſſe conſtabat. Dicebatur præterea, quòd conſenſus dicti Guil. (quẽ pars eiuſdem R. confitebatur fuiſſe contemptũ ad ſerente parte reliqua capitulum potius cõtemptum,ab ipſo fuiſſe) cùm nõ fuerit cõſenſus præſtitus in ſcrutinio,ſed poſt electionem acceſſerit,adiicere nil valebat: & infra. Denique ſtatutum genera. concil. quod

* *Vide l. ita ſtipulatus. §. credendũ eſt. ff.de verbo. oblig.*

quod electionem decernit inualidam, cũ contra eiuſdem concilij formã in electione peccatur, non debet ad contemptũ & alia, quæ nõ ſunt de forma, referri. vnde quod ibi dicitur, quòd aliter electio celebrata nõ valeat, ea reſpicit tantũ, quę adtentantur contra formã concilij memorati: non autẽ alia quæ ponuntur ibidem, ſicut eſt iſtud quòd pręſentibus omnibus, qui debẽt, volunt, & poſſunt cõmodè intereſſe hàberi debeat in electione proceſſus, ne cætera, quæ ſuper hoc alibi ſtatuta noſcuntur vno verbo videãtur euerti. Neque enim * credendũ eſt Rom. ponti. (qui iura tuetur) quod aliàs excogitatum eſt multis vigilijs & inuentum, * vno verbo ſubuertere voluiſſe. Nos ergo, quæ hincinde fuere propoſita plenius intellectis (cũ ex Laterañ. concilio in ordinationibus eccleſiarũ maior & ſanior pars capituli exigatur, & ſtatutũ generalis cõcilij cõtineat inter cætera, vt is eligatur, in quẽ omnes vel maior & ſanior pars cõſentit) electionem dicti R. nõ perſonæ, ſed potius electionis vitio (cũ maior & ſanior pars non conſẽnſerit in eundẽ) de fratrũ noſtrorũ conſilio duximus ſententialiter irritandã.

aliàs, nec enim.

** Vide §. quorum. in ſti. in proœ. et in auth. vt iud. ſine quoq. ſuff.*

Idem.

Publicato ſcrutinio, non poſſunt electores variare,

riare, ſed compelli debent ad collationem & electionem. CAP. LVIII.

PVblicato ſcrutinio, variare nequeunt electores, Cùm ſit facienda collatio, & electio celebranda. Ad quod per ſuperiorem, ſi oportuerit, compellantur.

Idem

Caſſata electione propter ſimoniam etiam ſine culpa electi, non diſpenſat epiſcopus ea vice cum caſſato: ſecus ſi electus liberè reſignauit. hoc dicit, ſecundùm intellectum gloſſæ ij. in fine.

CAP. LIX.

SI alicuius electionem propter ſimoniã eo ignorante ac ratum non habente, commiſſam contigerit reprobari: cum eo ſuper prælatione * ad quam taliter fuerat electus, illa vice non poteſt epiſcopus diſpenſare. Quamuis circa eum, qui ignoranter recipit ſimplex beneficium per ſimoniacam prauitatem, poſt liberam reſignationem epiſcopi diſpenſatio toleretur. *

** aliàs, poſtulatione.*

** Vide l. nihil. §. ſicut filius. ff. de inoffi. teſta.*

Idem

Electoribus impeditis currit tempus, ſi poſſunt impedimentum tollere. CAP. LX.

HIs quibus * interdicitur vt abſque ſuperioris licentia eligere non preſumãt, tempus ſtatutum à canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam huiuſmodi poſtulandi. *

** aliàs, eis quibus.*

** Vide l. eũ qui ita. §. ſi. cum glo. magna. & ibi Bar. ff. de ver. obli.*

De

De tranſlatione epiſcopi. Tit. vij.

Innocentius III. Antiocheno patriarchæ.

Patriarcha, qui confirmatum in archiepiſcopũ, transfert ad ſedẽ epiſcopalẽ, ab epiſcoporũ cõfirmatione ſuſpenditur. Ioan. And. CAP. I.

Cum ex illo generali priuilegio, quod beato Petro & per eum eccleſiæ Roma. dominus noſter indulſit, canonica poſt modũ manauerint inſtituta * continentia maiores eccleſię cauſas ad Apoſt. ſed. perferendas, ac per hoc tranſlationes epiſcoporũ ac ſedium mutationes ad ſummum Apoſtolicæ ſedis antiſtitem de iure pertineant, nec ſuper his quicquã pręter eius adſenſum debeat immutari. Miramur ꝙ L. Apameñ. electum in Tripolitanam eccleſiã tranſtuliſti, & nouo quodam mutationis genere paruificaſti maiorem, & magnum quodãmodo minoraſti, epiſcopare archiepiſcopũ, imò potius dearchiepiſcopare præſumens. Licet enim dictus L. nõdum fuiſſet in archiepiſcopum cõſecratus, confirmationis tamen munus receperat, & archiepiſcopalia (quantũ ei licuit) miniſtrarat, ſicut nobis ipſius relatione innotuit, qui ſe Valineñ. epiſcopũ adſeruit firmaſſe.

* aliàs, ſtatuta.

cõfirmaſſe. Ne igitur perpetrandi ſimilia cæteris audacia tribuatur, te ab epiſcoporũ cõfirmatione duximus ſuſpendendũ. *

Vide l.j. C.ad le.Iu. repe.& Inſtit. de exce.§.hodie.

Idem decano & capitulo Andegaueñ.

Electos in epiſcopos & confirmatos, transferre poteſt ſolus papa. CAP. II.

INter corporalia & ſpiritualia eã cognouimus differentiã, quòd corporalia facilius deſtruũtur, quã cõſtruãtur: ſpiritualia verò facilius cõſtruuntur quã deſtruãtur. Vnde iuxta canonicas ſanctiones epiſcopus ſolus honorẽ dare poteſt, ſolus auferre nõ poteſt. Epiſcopi quoq; à metropolitanis ſuis munus cõſecrationis accipiũt, qui tamen non poſſunt, niſi per Ro. pon. condemnari. Cũ ergo fortius ſit ſpirituale vinculum, quàm carnale, dubitari nõ debet quin omnipotens Deus ſpirituale coniugium, quod eſt inter epiſcopum & eccleſiam, ſuo tantùm iudicio reſeruauerit diſſoluendum, qui diſſolutionem etiam carnalis coniugij, quod eſt inter virum & fœminam, ſuo tantũ iudicio reſeruauit: pręcipiens, vt quos Deus coniunxit homo non ſeparet. *Non enim humana, ſed potius diuina poteſtate coniugium ſpirituale diſſoluitur, cùm per tranſlationẽ, diſpoſitionem, aut ceſsionem authoritate Ro. pon. quę conſtat eſſe vicarium Ieſu Chriſti,

Vide l.cũ qui.C.ad l. Iu.de adulter.

ſti, epiſcopus ab eccleſia remouetur: & ideo tria hæc quæ præmiſimus, non tam conſtitutione canonica, quã inſtitutione diuina, ſoli ſunt Ro. pon. reſeruata. * Sicut autem epiſcopus conſecratus ſine licentia Ro. pon. ſuam non debet eccleſiam derelinquere, ſic & electus confirmatus: cũ non debeat in dubium reuocari, quin poſt electionem & confirmationem canonicã inter perſonas eligentium & electi coniugium ſit ſpirituale contractum, cui profectò epiſcopalis dignitas nihil addit: cùm quis epiſcopali præditus dignitate, nullius tamen eccleſiæ poſsit eſſe epiſcopus: quemadmodum de illo contingit, qui oneri pontificali renunciat, non honori. Vnde cùm non ſit maius vinculum epiſcopi ad eccleſiam, quàm electi, maximè cùm fuerit cõfirmatus, * imò idem penitus & nõ aliud, idem iuris obtinet in vtroque. Sicut ergo epiſcoporum tranſlatio, depoſitio, & ceſsio, ſic & electorum poſt confirmationẽ (ſpiritualis coniugij ratione) ſoli eſt Romano põtifici reſeruata: licet vſque ad tempora iſta, quod cautũ fuerat de epiſcopis, expreſſum non fuerat de electis: propter expreſſam tamen ſimilitudinem, vel identitatẽ potius nemini poterat videri dubiũ ſubtiliter intuenti: cũ de ſimilibus idem

** Vide c. quãuis. de elec. lib. vj. & c. vt debitus, j. de adpella. ad finem.*

** Vide tex. in prin. const. C. & in l. Stichus. & l. Pamphilus. ff. de ma. teſta.*

idem iudicium ſit habendum. Sed neque iſtud, quod in canone legitur de electo, vt ſi vltra ſex menſes per ſuam negligentiam retinuerit eccleſiam viduatam, nec ibi, nec alibi donum conſecrationis accipiat, imò metropolitani ſui cedat iudicio: aliter intelligentibus poterat ſuffragari, cùm non intelligatur eccleſia viduata, quaſi ſponſum non habeat, ſed quia ſponſus eius nõdum ſit conſecratus, adhuc quò ad quædam quaſi viri maneat ſolatio deſtituta: ſicut iuxta communem modum * loquendi * illa dicitur eccleſia viduata, quæ licet epiſcopũ habeat, inutilẽ tamẽ perhibetur habere. Nec quod de ceſsione ſubſequitur, & ſtatutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: vt ſicut metropolitani iudicio electus deijcitur, ita etiã ad aliam eccleſiam poſsit transferri, præſertim cũ nec ſine authoritate Romani pontificis fiat ceſsio vel deiectio memorata: qui vt hæc poſſent, ex illo canone, metropolitano, indulſit. Vnde ſi circa tranſlationẽ idẽ fieri voluiſſet, quod de ceſsione dixerat: de trãſlatione poterat expreſsiſſe: & quod non eſt ſanctorum patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinuentionibus præſumendum: præſertim cùm nonnunquam intelligatur prohibitum, quod

** aliàs, vſum.*

** Vide l. librorum. §. quod tamẽ Caſsius. ff. de lega. iij. & l. cũ de lanionis. §. aſinam molẽdinariã. ff. de fun. inſtru. leg.*

non

non inuenitur conceſſum. Sanè quoniam Turonen. archiepiſcopus electum Abriecen. per metropolitanum ſuum confirmatum in eccleſiam veſtram præter authoritatem ſedis Apoſtolicæ transferre præſumpſit, & in epiſcopum conſecrare, quẽ Rothomagen. archiepiſcopus citra mandatum noſtrum abſoluit, & ei licentiã tribuit tranſeundi: prædictos archiepiſcopos à conſecratione & confirmatione põtificum, epiſcopum verò ab executione põtificalis officij, Bituricen. archiepiſcopus iuxta mandati noſtri tenorem ſuſpendit. Et quamuis ijdem archiepiſcopi tanquã maiores plus exceſſerint in præmiſsis, * præfatus verò epiſcopus minus (vtpote illorum tanquam maiorum errorem ſecutus) nos tamen intellecta eorum confeſſione ſpontanea, & ſupplicatione deuota, veniam errori dedimus, quòd nõ ex malignitate, ſed ex ſimplicitate peccauerunt.* Et quoniam præfatus epiſcopus, qui minus peccauerat, ſeuerius fuerat caſtigatus, reatum ſuum recognoſcens humiliter & deuotè, ac miſericordiam poſtulans, & iudicium nõ requirens: nos intuentes, quòd licet ſibi munus cõſecrationis impenſum, nec prioris eccleſiæ ipſum pontificẽ fecerit, nec ſecundæ, cùm ad primam nòn fuerit

* *Vide l. in presbyteris. C. de epiſc. & cleri. & ff. de pœn. l. moris. §. iſte ferè.*

* *Vide l. iij. §. fin. ff. de lib. cau. & not. in l. plagij. C. ad leg. Fla. de plag.*

rit conſecratus, & ad ſecundam (priori vinculo perdurante non potuerit canonicè conſecrari, adhuc coniugaliter alteri alligatus: ei tam à vinculo prioris eccleſiæ, quã à pœna ſuſpenſionis penitus abſoluto de benignitate ſedis Apoſtolicæ duximus concedendum, vt priori conſenſu hactenus perdurante, Andegaueñ. eccleſiam ſtudeat gubernare.

Idem epiſcopo & Petro ſcholari Maguntineñ.

Epiſcopus, qui propria authoritate de ſua eccleſia ſe transfert ad aliam, carebit vtraque.

CAP. III.

QVanto perſonam Hildeſeñ. epiſcopi: & infra. Ipſe verò relicta Hildeſeñ. eccleſia, ad Herbipoleñ. eccleſiam authoritate propria ſe tranſtulit: Non adtẽdens quòd veritas in euangelio proteſta-
Matth.19 tur: *Quos Deus coniunxit homo non ſeparet.* & poteſtatem transferendi pontifices, ita ſibi retinuit dominus & magiſter, quòd ſoli beato Petro vicario ſuo, & per ipſum ſucceſſoribus ſuis ſpeciali priuilegio tribuit, & cõceſsit: ſicut teſtatur antiquitas, cui decreta patrum ſanxerunt reuerentiam exhibendam: & euidenter adſerunt ſacrorum canonum ſanctiones. Non enim homo ſed Deus ſeparat, quos Roma. ponti-
ti.

ti.(qui non puri hominis,ſed veri Dei vicem gerit in terris) eccleſiarũ neceſsitate vel vtilitate penſata,non humana,ſed diuina potius authoritate diſſoluit:& infra. Ne autẽ facti peruerſitas tranſeat pręſumptoribus in exemplum * (quod quidẽ, ſi verum eſt,nõ poteſt non eſſe notoriũ)ſibi pręcipimus vt adminiſtrationẽ Herbipo. eccleſiæ penitus derelinquat:& infra.Cęterùm quoniã Herbipo.eccleſiæ canonici vota ſua in ipſum prorſus illicitè contulerunt,volentes (ſicut dignũ eſt) vt in eo puniantur,in quo peccauerũt,eligendi eos hac vice ſuſpendimus poteſtate: & infra. Quia verò Hildeſeñ.eccleſiam, cui fuerat alligatus,vnde (ſecundũ Apoſtolũ) ſolutionẽ quærere non debebat, nimis improbè * derelinquit:ne ad ipſam redeat vlterius,diſtrictius prohibemus: cũ ſecundũ traditiones canonicas, qui ad maiorem ſe plebẽ tranſtulerit, à cathedra repelli debeat aliena, & carere propria: vt nec illis præſideat,quos per ſuperbiã ſpreuit, nec illis,quos per auaritiam concupiuit.

Vide l.capitaliũ. §. pe.ff.de pæ. & in l. ſi quis in ſuo. C.de inoffi. teſtamen.

aliàs,minus prouidè.

Idem Bamber.epiſcopo & ſcholaſtico Maguntinenſi.

Solus papa transfert epiſcopos: & indulgentia per eum ſuper tali tranſlatione conceſſa, ad literam ſeruanda eſt. CAP. IIII.

LIcet intantum: & infra. Sicut legitimi matrimonij, vinculũ, quod eſt inter virum & vxorẽ, homo diſſoluere nequit domino dicente in euangelio: *Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet*: ſic & ſpirituale fœdus coniugij, quod eſt inter epiſcopum & eccleſiam, quod in electione initiatum, ratum in confirmatione, & in cõſecratione intelligitur conſummatũ, ſine illius authoritate ſolui non poteſt, qui ſucceſſor eſt Petri, & vicarius Ieſu Chriſti. Hoc autem C. quondam Hildeſeñ. epiſcopus non attendens, ad Herbipoleñ. eccleſiam propria temeritate trãſiuit: & infra. Nec illa præd. noſt. indulgentia præſumptionem excuſat ipſius, ſed ambitionem adcuſat: cũ in ea ſit expreſſum, quòd ſi ad maiorem vocaretur forſitan dignitatem, eam ſibi liceret adſumere, dum tamen nihil ei de ſtatutis canonicis obuiaret. vnde licet forſitan aliquibus videatur, vt indulgentiæ occaſione ipſius ad dignitatẽ poſſit tranſire maiorem, ad parẽ tamen ipſi tranſire non licuit: cùm in maiori dignitate propter maiorem vtilitatem facilius ſoleat diſpenſari. Præterea cùm poſtulatio ſicut & electio examinari ſoleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ nõ ſolũ videatur poſtulationis examinationẽ, ſed

Matth. 19

ſed perſonæ etiam reſeruare, ſubiungens dummodo nihil de canonicis obuiet inſti-tutis: antequam per eum poſtulatio examinata fuiſſet, cui fuerat facienda: nulla ratione debuerat tranſiſſe.

De authoritate, & vſu pallij. Tit.viij.

Clemens III.

Intra quamlibet eccleſiã prouinciæ ſuæ archiepiſcopus pallio vti poteſt: ſed extra, non poteſt.

CAP. I.

CVM ſuper aliqua re; & infra. Quæſiuiſti quomodo intelligatur quod in forma traditionis pallij continetur, videlicet tradimus tibi pallium, vt eo intra eccleſiam tuam vtaris. Quod ita intelligitur, videlicet intra quamlibet eccleſiam prouinciæ tibi commiſſæ. * Si verò te ſacris indutum veſtibus eccleſiam proceſsionaliter, vel alio modo exire contigerit: tunc tuo pallio minimè vti debes.

** Vide l.in traditionibus.C.de pactis.*

Celeſtinus III.

Archiepiſcopus alteri archiepiſcopo pallium ſuum accommodare non poteſt. CAP. II.

AD hoc quia quæſitum eſt à nobis ex parte tua, vtrũ liceat tibi palliũ tuũ

metropolitano alij commodare: & infra. Inquiſit.t.t.reſpondemus, quòd nõ videtur eſſe conueniens, vt pallium tuum alicui commodes: * cùm pallium perſonam non tranſeat, ſed quiſque cum eo debeat (ſicut tua nouit diſcretio) ſepeliri.

* *Vide l. perſonale. ff. ſol. mat.*

Innocentius III. C. presbytero cardi. Apo. ſe.legato.

Per pallium confertur plenitudo pontificalis officij, & nomen archiepiſcopale. CAP. III.

NIſi ſpecialis dilectio illa:& infra. Sanè ſi poſtulatio Troiani epiſcopi ad Panormitanam eccleſiam fuiſſet per nos etiam adprobata, non tamen deberet ſe archiepiſcopũ adpellare prius, quã à nobis pallium ſuſcepiſſet, in quo pontificalis officij plenitudo, cũ archiepiſcopalis nominis adpellatione confertur. Tu ergo quod factũ eſt, ſic ſtudeas palliare, vt id in confuſionem tuam, & ſe.Apo.opprobriũ non redundet. Quoniam ſi oporteat vt nos, vel tu, ex hoc negocio confundamur, eligemus potius te confundi, quàm lædamus ſe.Apoſt.dignitatem. Idem.

Romanus pontifex ſemper & vbique vtitur pallio, alij in eccleſijs ſuis & certis diebus tantũ.

CAP. IIII.

AD honorem Dei:& infra. Sanè ſolus Ro.pontifex in miſſarum ſolennijs: pallio

pallio ſemper vtitur,& vbique:quoniam adſumptus eſt in plenitudinē eccleſiaſticæ poteſtatis, quæ per pallium ſignificatur. Alij autem eo nec ſemper, nec vbiq;, ſed in eccleſia ſua, in qua iuriſdictionē eccleſiaſticam acceperunt, certis debent vti diebus. Quoniam vocati ſunt in partem ſolicitudinis, nō in plenitudinem poteſtatis.

Idem Compoſtellano archiepiſcopo.

Archiepiſcopus extra ſuam prouinciā pallio vti non poteſt, etiam ſi hoc habeat conſuetudo.

CAP. V.

EX tuarum tenore literarū accepimus, quòd cùm fuerit in conceſsione pallij tibi dictum, vt ipſo intra eccleſiam tuam vtereris:& tibi pro eccleſiæ tuæ negocijs frequenter extra tuam prouinciam commoranti, verecundū ſit abſque pallio miniſtrare (cùm conſuetudo ſit in Hiſpania generalis, ꝙ archiepiſcopi extra ſuas prouincias, pallio indifferēter vtātur) vt extra tuā prouinciā vti pallio valeas, indulgeri tibi à ſede Apoſt. poſtulaſti. Licet autem talis cōſuetudo dicēda ſit potius corruptela, * nos tamē de ſpeciali gratia indulgemus tibi, vt ſi neceſsitate aliqua prę peditus, ad eccleſiā tibi ſubiectā accedere fortè nequiueris pro cōſecrādis ſuffraganeis tuis, vel clericis ordinādis, & ad ec-

* *Vide l. omnes iudices. C. de de cur. libr. x. & auth. vt nul. ind. §. j. in glo. magna, col. ix.*

cleſiã alienã propter hoc te cõtingerit declinare: dummodo is, ad quẽ eccleſia pertinet, id permittat, vtendi pallio in iam dictis caſibus liberam habeas facultatem.

Idem.

In qualibet eccleſia ſuæ prouinciæ, permiſsis diebus, archiepiſcopus miſſam celebrans, vti poteſt pallio. CAP. VI.

CVm ſis: & infra. Vbicunque fueris in miſſarũ celebrationibus cõſtitutus: diebus ſolennibus vſum pallij, per quod plenitudo pontificij deſignatur, poteris liberius exercere.

Honorius III. archiepiſcopo Tri.

Sine pallio & ſandalijs, poteſt archiepiſcopus celebrare. CAP. VII.

QVia nos: & infrà. Inquiſitioni. t. t. rñ. quòd tã in tua, quàm in aliena diœceſi, potes ſine pallio & ſandalijs celebrare: qui vtique in tua diœceſi non debes ſemper celebrare cum pallio, ſed diebus illis duntaxat qui in eccleſiæ tuæ priuilegijs ſunt expreſsi. Sicque ſoluta eſt quarta quæſtio, qua quæſiuiſti, an tibi ſit licitum pro defunctis cum pallio celebrare.

De renunciatione. Tit. ix.

Alexander III. Batoñ. epiſcopo.

Non datur licentia cedendi epiſcopo, qui propter

pter ſenectutem vult cedere, ſi neceſſarius vel vtilis ſit eccleſiæ ſuæ. CAP. I.

LITERAS tuas: & infra. Si tuã aut ſenectutem, aut inſufficiẽtiam fortè cõſiderans, te tanquam immeritum * poſtulas relaxari: ſcito nos credere quòd tutius ſit hoc tempore ſi commiſſa tibi eccleſia ſub vmbra tui nominis gubernetur, quàm ſi alteri nouæ incognitæque perſonæ gubernanda in tanto diſcrimine committatur: maximè quia in te vigor deuotionis & fidei (etiam corpore ſeneſcente) non deficit, ſed vergente deorſum conditione corporea, feruor ſpiritus in ſublimiora conſcendit: & infra. Monemus te igitur vt ſuper hoc diebus iſtis nulla te facias importunite moleſtũ, quia indecens omnino probatur prius ſoluere militię cingulum, quàm cedat victori aduerſitas præliorum.

* *aliàs, meritũ. aliàs, emeritum.*

Idem Abba. Doleñ. & priori de Art.

Qui abiurat beneficium, licitè poteſt illud (ſi denuò eligatur) obtinere. CAP. II.

CVm inter P. Gaufridi & quoſdam alios canonicos ſancti I. ſuper ſpirituali beneficio, ſcilicet ſtallo in choro, & loco in capitulo, quæſtio fuiſſet diutius agitata: & infra. Ideoq; vobis mãdamus quatenus ſi præfatum P. inueneritis de con-

ſenſu maioris partis capituli fuiſſe de prę dicto beneficio authoritate Apoſtolica inueſtitum, eum faciatis beneficium ipſum pacificè poſsidere. nõ enim videtur nobis impedimentum adferre iuramentũ, quod de eodẽ non petendo vlterius proponitur pręſtitiſſe, ſi cõſenſus maioris & ſanioris partis canonicorũ eccleſiæ intercesſit. *

* *Vide l. nulli. cum ſeq. ff. quod cuiuſq; vni. & l. nominationum. C. de decu. lib. x.*

Idem epiſcopo Verulano.

Qui renunciauit beneficio ſuo, illud repetere non poteſt. CAP. III.

EX tranſmiſſa relatione abbatis ſancti N. de Ceparano noſtris eſt auribus intimatum, quòd P. Rubeus clericus dum infirmitate laboraret, apud monaſterium ſancti Saluatoris ſibi petijt habitum monaſticũ indulgeri: qui recuperata poſtmodum ſanitate, ad monaſteriũ illud gratia cõplendi votũ acceſsit, & ibidem moram aliquantulã faciẽs, ea, quæ prædictæ eccleſiæ ſancti N. contulerat, ſibi fecit reſtitui. nũc autẽ mutato animo laborat, vt reſtituatur in eccleſia ſupradicta. Verùm quoniam iãdicta eccleſia ab eo ſoluta dignoſcitur, ex quo ea, quæ ſibi contulerat, ad petitionẽ ſuam reſignauit eidẽ: mandamus, quatenus (ſi res ita ſe habet) prædictum abbatẽ & ſocios eius ad receptionẽ P. nulla ratione cõpellas inuitos: nec à po

pulo

pulo * Ceparano cõpelli permittas: hortari tamen eos poteris, vt illum non tanquam vnum de eccleſia, ſed quaſi de nouo recipiant in ſocium & in fratrem.

** aliàs, nec ab alio, nec à te. aliàs, huic verbo, Ceparano, adiũgitur, abbate.*

Idem epiſcopo Tornacenſi.

Beneficiatus ſine licẽtia prælati ſui, beneficio renunciare non poteſt. CAP. IIII.

ADmonet: & infra. Vniuerſis perſonis tui epiſcopatus ſub diſtrictione prohibeas, ne eccleſias tuæ diœceſis ad ordinationem tuam pertinentes, abſque adſenſu tuo intrare audeãt, aut detinere, aut te dimittere inconſulto. Quòd ſi quis contra prohibitionẽ ſuã venire præſumpſerit, in eũ canonicam exerceas vltionem.

Clemens III.

Contra petentem beneficium admittitur ſpõtaneæ abiurationis exceptio, etiam cauſa renunciationis non adiecta: contra quam actor replicare poterit, quòd non ſpontè renunciauit: & qui melius probauerit, obtinebit. CAP. V.

SVper hoc quod ſciſcitaris, vtrum eccleſiaſtica beneficia repoſcentibus obiecta ſpontaneæ abiurationis exceptio ſine cauſæ cognitione ſit admittenda, & an actoris, quòd ſponte non renunciauit, an rei de ſpontanea renunciatione debeant probationes admitti. Sic tuæ experientiæ reſpondemus, quòd nulla ratio hoc

veriſimile reddit, vt quiſquam beneficiũ multis fortè expẽſis & laboribus adquiſitum, quo ſuſtentari debet, facilè ſine magna cauſa, ſua ſponte reſignet: ideoque ſuperuacuũ eſſe non credimus, cauſam reſignationis diligẽter inquiri * quã ſi fortè probabilẽ, id eſt nõ vi, nec metu, nec oppreſsione, nec interuẽtu pecuniæ, nec promiſsione * extortã iudex inuenerit, maximè ſi nõ interuenerit iuramẽtũ, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod ferè ſemper à malo eſt (niſi replicatio canonica fuerit oppoſita) admittere nõ poſtponat. Porrò licet negantis factum, per rerum naturam nulla ſit probatio, * eius tamen qui ſpontaneam renunciationem negat (cùm implicitè & quodammodo replicando inficietur ſuper adſertione ſua, habito ad dignitatem & opinionem * reſpectu) ꝓbationes credimus admittẽdas.

** Vide l. ſi mulier. ff. rer. amo. & l. ſed & ſi quis. §. nec diſtinguimus. ff. de vſufru.*

** Vide ff. de cal. l. j. & ij.*

** Vide l. poſt rem. ff. de tranſac. & l. j. ff. q̃ ſen. ſine ad pel. reſcin.*

** aliàs, oppoſitionẽ.*

Idem.

Qui ſpontè renunciauit electioni de ſe facta, ſuper ipſa vlterius audiri non debet. CAP. VI.

IN præſentia noſtra: & infra. Licet igitur iudex nõ ſemper ad vnam ſpeciem probationis adplicet mentem ſuam, ſed ex confeſsionibus, depoſitionibus, allegationibus, & alijs, quæ in eius præſentia proponuntur, formet animi ſui motũ, &

tanta

tanta ſit iudicialis authoritas, vt ſemper pro ipſo præſumi debeat, donec contra ipſum aliquid legitimè cōprobetur: quare ſi tu coram Dulmeñ. epiſcopo & eius coniudicibus nihil penitus probauiſſes, ſtandum tamen ſententiæ fuerat, niſi aduerſarius eam oſtenderet irritandā. Quia tamen præter iſta conſtitit de ipſius renūciatione ſpontanea per quaſdam epiſcoporum literas & confeſsionem ipſius, nos ei ſuper eadem abbatia ſilētium duximus imponendum.

Celeſtinus III.

Qui renunciauit literis beneficialibus, non ideo inſtitutioni iam factæ renunciare videtur.

CAP. VII.

SAnè dilecto filio noſtro I. presbytero cardina. tūc Apo. ſe. legato, nos meminimus iniunxiſſe, vt H. ſubdiaconū canonicū in Pictauieñ. eccleſia inſtituere procuraret: q mandatis noſtris obtemperās, ibidem inſtituit in canonicū ſubdiac. memoratū: & infra. Poſtmodū idē H. quorundā veſtrum ductus cōſilio, literas ſuas vobis reddens, veſtræ miſericordiæ ſe ſubiecit: & infra. Quia verò vnde miſericordiā debuit impetrare, inde cogitur diſpēdiū ſuſtinere: mādamus quatenus (hoc nō obſtāte) ipſum in fratrē & canonicū admittatis.

Innocentius

Innocẽtius III.Nidroſieñ. archiepiſcopo.

Renunciatio beneficÿ facta in manibus laici nõ tenet, renunciãs tamẽ eſt beneficio ſpoliãdus.

CAP. VIII.

QVod in dubijs:& infra.Hi pręterea, qui beneficiũ eccleſiaſticũ ſibi collatũ ſpõtè in manũ laicã reſignãtes, illud denuò à laico ſuſceperunt, eodem ſunt beneficio ſpoliandi, * licet reſignatio taliũ facta laico nullam obtineat firmitatem.

* Vide l.q̃ro. §.ſi venditor. ff. de ædil.edi.& l.Herẽnius ff.de euict.

Idem Eboraceñ. archiepiſcopo.

Papa concedit licentiam cedendi epiſcopo, qui ſine mortis periculo in eccleſia ſua morari non poteſt.

CAP. IX.

AD ſupplicationẽ Raguſieñ.archiepiſcopi,eum à cura, qua tenebatur eccleſiæ Raguſieñ.duximus abſoluendũ, eò quòd ibi non poterat ſecurè morari: & ſi acceſſum haberet ad illã,mortis ſibi periculum imminebat: * & infra.Ne verò idẽ in vituperium miniſterij noſtri, defectũ in rebus tẽporalibus patiatur:mandamus quatenus beneficium quod de liberalitate regia, ac conceſsione tua in epiſcopatu Carleoli, & eccleſia de Malebron eſt illi collatum,ad ſuſtentationem conſerues ipſius.Cui conceſsimus,vt in ipſo epiſcopatu, abſque vſu pallij officium epiſcopale valeat exercere,tibi tanquam metropolitano

* Vide l.ſi putator.ff. ad leg.Aquil.& l.ſi vt certo.§. commodatũ.ff.cõmo.

tano reuerentiã & obedientiã impẽſurus.

Idem epiſcopo Arelatenſi.

Ponit ſex cauſas, ex quibus epiſcopi poſſunt petere, & papa cõſueuit cõcedere cedẽdi licẽtiã, quæ ſex cauſæ his verſibus comprehẽdi poſſunt:

Debilis, ignarus, malè conſcius, irregularis:
Quem mala plebs odit, dans ſcandala, cedere poſſit. CAP. X.

NIſi cùm pridem: & infra. Si in huiuſmodi ceſsione frugem tibi melioris vitæ promittis, ſcire te debes nõ eſſe ſanctificato in vtero ſanctiorem, & ideo non oportet te prædicationis iã ſuſceptæ deſerere miniſterium, cùm ille, cuius fieri baiulus recuſabat, tandem prædicandum receperit verbum Dei. Quòd ſi forſan humilitatis cauſa de culmine, quæris pontificali deſcendere, eò ipſo humilitatis videris eligere malè verticem, quòd te nimis in reſignãdi propoſito exhibes pertinacẽ: quia tunc in te verã humilitatẽ cuſtodies, cùm & per eam locũ ſublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. Intueri te itaque volumus, quòd hæc ſunt illa, per quæ cedendi epiſcopus licentiã poteſt poſtulare, conſciẽtia criminis, debilitas corporis, defectus ſciẽtiæ, malitia plebis, graue ſcandalũ, irregularitasq; perſonæ. ſed in his

in his omnibus eſt obſeruãda cautela. Propter conſciẽtiam enim criminis* cedẽdi poteſt licẽtia poſtulari, & forſitã nõ cuiuſlibet, ſed duntaxat illius ꝑpter quod ipſius officij executio poſt peractã pœnitẽtiam impeditur: cũ ſi omnes quos arguit cõſciẽntia cuiuſlibet culpæ cederẽt, pauci vel nulli in illo miniſterio remanerẽt: & infra. Alia verò cauſa, eſt debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute * procedit: nec tamen omnis, ſed illa ſolummodo per quam impotẽs redditur ad exequendum officium paſtorale. nam ſi pro qualibet corporali debilitate, ſuſceptæ ſeruitutis officium poſſet deſeri, fruſtra fateretur ſe Apoſtolus in ſuis infirmitatibus gloriari: cũ interdum nõ plus hortetur ſenilis debilitas aliquẽ cedere, quã moralis maturitas (quæ in ſenibus eſſe ſolet) ipſum in ſuo ſuadet officio permanere. pro talibus enim de ſe dicit Apoſtolus: *Cùm infirmor, tunc fortior ſum*. quia nonnunquam corporis infirmitas, fortitudinem cordis augmẽtat. Pro defectu quoq; ſcientiæ plerũq; poteſt quis petere ceſſionem: quia cùm ipſa circa ſpiritualiũ adminiſtrationem ſit potiſsimum neceſſaria, & circa curam temporaliũ opportuna, * præſul, qui cõmiſſam ſibi debet eccleſiam rege

Marginalia:

* *aliàs, ſine enim cõſcientia criminis.*

* *Adde quis dicatur ſenex: vide l. ſi pater. §. in adrogationibus. ff. de adopt. & l. inuiti. ff. de teſti.*

2. Corint. 12

* *Vide authen. de indi. §. j. coll. ix. & l. ſi quis. §. prohibẽtur. ff. de eden.*

regere in vtriſque, ſalubriter ei renunciat ſi ſcientiam (in qua ipſam regat) ignorat. *Tu enim* (inquit dominus) *ſcientiam repuliſti, & ego te repellam, ne ſacerdotio fungaris mihi.* (Oſee 4) quanquam & ſi deſideranda ſit eminens ſcientia in paſtore, in eo tamen ſit competens toleranda: quia ſecundùm Apoſtolum: *Scientia inflat, * charitas autem ædificat*: (* Vide l. ſed Iulianus. §. quod dicitur. ff. ad Mace. & l. ex pluribus. ff. de reg. iur.) & ideo imperfectum ſcientiæ, poteſt ſupplere perfectio charitatis. Propter malitiam autem plebis cogitur interdum prælatus ab ipſius regimine declinare, qñ plebs adeò duræ ceruicis exiſtit, vt proficere nequeat apud ipſam, ſed propter eius duritiam, quò magis ſatagit, eò magis iuſto iudicio deficere permittatur: dicente domino per prophetam. *Linguám tuam adhærere faciam palato tuo, quia domus exaſperans eſt.* (Ezech. 3) Et Apoſtoli leguntur dixiſſe Iudæis: *Ecce cõuertimur ad gentes: quia verbi Dei vos indignos feciſtis.* (Act. 13) Non tamẽ pro quàlibet culpa paſtor debet gregem deſerere, ne mercenario comparetur, *qui videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit*: (Ioan. 10) ſed de ſuperioris licentia, tunc demum poteſt non tam timidè fugere, quàm prouidè declinare, cùm oues conuertũtur in lupos: & qui debuerãt humiliter obedire, iam irreuocabiliter contradicũt: cùm etſi tales ſint

grauiter pro crimine puniendi,ſunt tamẽ pro tempore vtiliter tolerandi : quia ſanguinem elicit,qui nimis emungit.Pro graui quoque ſcandalo euitando (cùm aliter ſedari non poteſt)licet epiſcopo petere ceſſionem : ne plus temporalem honorem, quàm æternam videatur adfectare ſalutẽ,
1.Cor.8 memor illius quod dicit Apoſtolus: *Si eſca ſcandaliZauerit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.* Sed inter ſcandalum & ſcandalum eſt ſubtiliter diſtinguẽdum: ſic dominus ipſe diſtinxit, cui cùm dixiſ-
Matt.15 ſent Apoſtoli: *Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandaliZantur?* Reſpondit: *Sinite illos, cæci ſunt,& duces cæcorum.* Alibi verò dixit:
Matt.18 *Qui ſcandaliZauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius,& demergatur in profundum maris.* Perſonę verò irregularitas(vt ſi fortè ſit bigamus,vel viduæ maritus)eſt cauſa ,propter quam petere poteſt licentiam aliquis reſignandi, adteſtante Apoſtolo,
1.Timo.3 qui dicit: *Oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virum.* Non tamen propter quamlibet irregularitatem perſonę debet ei,qui regulariter miniſtrauit,cedendi licentia indulgeri: vtpote ſi de legitimo matrimonio non ſit natus : quia licet irregularitatem huiuſmodi non potuerit ſubticere, ſi tamen
&

& culpa latet & cauſa, cum eo, qui laudabiliter ſuũ impleuit officium (iniuncta ſibi pœnitentia competenti) poteſt non minus vtiliter, quàm miſericorditer diſpenſari. *Ego ſum*, inquit, *Deus zelotes, vindicans peccata patrum in filios, vſque in tertiam & quartam generationem, in his, qui oderunt me*, id eſt, in illis, qui contra me paternum odium imitantur. Vnde patet quòd illis, qui paterna vicia non ſequuntur, propriè poſſunt in talibus ſuffragari virtutes, illo diſcretionis adhibito moderamine, vt inter nothos & manzeres, naturales & ſpurios diſtinguatur: & infra. Verùm * ſi propter alias cauſas ceſsionem adfectes, non eſt in hoc tibi poſtulanti fauendum: cùm huiuſmodi poſtulatio videatur non eſſe diſcreta, quoniam (vt id tanquam notiſsimum omittamus, quòd ocioſitas & voluptas arma ſunt hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas) propter laboris anguſtias, aut perſecutionis incurſus non debes deſerere ſponſam tuam, cui defigendo manum apud extraneum te fide media copulaſti, ſciens quòd, *Beati ſunt illi, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam*: quoniam cùm probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Sed dices:

Exo. 20

* *aliàs, veruntamen.*

Matt. 5

Ioan.3 *Spiritus vbi vult ſpirat, & neſcis vnde veniat, aut quò vadat:*& ideo nõ eſt,qui poſsit vias illius ſpiritus perſcrutari.qui verò ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege: quoniam 2.Cor.3 *vbi ſpiritus Dei,ibi libertas.* quare ſi cedẽdi tibi licentia data ab homine non fuerit,nihilominus tamen cedes: quia data eſt tibi libertas cedendi à Deo. Certè deſipis,ſi ſic ſapis.nam quomodo ſpiritu Dei agitur, qui contra ſpiritum Dei agit?ſi enim vera ſunt,quæ præmiſimus (imò quia indubitanter ſunt vera) proculdubio contra ſpiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem adtentat,quoniam ipſe eſt ſpiritus veritatis.Porrò ſi dicas, quòd forſan alia eſt cauſa latens, propter quam cedendi voluntas tibi cælitus inſpiratur: & nos ſi quidem reſpondemus, tu quomodo ſcis quòd talis inſpiratio ſit cæleſtis?nónne recolis quid ille glorioſus pontifex dixit, cùm cœpiſſet viribus corporis repente deſtitui: Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem,fiat voluntas tua. illius exemplum ſecutus, qui Philip.1 dixit: *Cupio diſſolui,& eſſe cum Chriſto, manere autem in carne neceſſarium eſt propter vos:* & infra. Quippe ſi quantocunque virtutum flore refulgeas,& in te nõ habeas charitatem nihil te comprobaris habere. *nulla*

la ſiquidem maior poterit eſſe charitas, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Ioan.15
Cùm autem propter hanc te deceat animam tuam pro ſubditis tuis ponere, nulla occaſione (dummodo proficere illis poſſis, & ſi non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine te conuenit excuſare: quoniam ſi laboris cauſam prætendis, exemplum te Apoſtoli ſubleuabit, qui ſuadet tibi laborem huiuſmodi non refugere, dum ſe adſerit pro communi ſalute plus cæteris laboraſſe: quia licet non ſemper ſequatur laborem effectus, nihilominus tamen ipſe labor eſt meritorius apud Deum; iuxta quod legitur: *Reddet Deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum*: & infra. Nec putes Sapien.10
quòd ideo Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima ſatagebat: quia *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*: quoniam licet illa ſit magis ſecura, Luc.10
iſta tamen eſt magis fructifera: & licet illa ſit magis ſuauis, hæc tamen magis vtilis: cùm in fœcunditate ſobolis lippitudo Liæ, Rachelis pulchritudini ſit prælata: Exo.24
quamuis ſimul in vnũ & contemplatiuus eſſe valeas, & actiuus, legiſlatoris exemplo, qui nunc aſcẽdebat in montem: vt ibi gloriam domini cum maiori cerneret libertate: nunc verò deſcendebat in caſtra,

vt cum vtilitate maiori neceſsitatibus populi prouideret.* quapropter facilius indulgetur vt aſcendat monachus ad præſulatum, quàm præſul ad monachatum deſcendat: & infra. Monemus itaque vt laborem paſtoralis regiminis non recuſes, ne fortaſsis ad pedes ſuos cum Maria ſperneret te accipere, qui ſibi apud te diuertenti ſpreuiſſes cũ Martha ſolicita miniſtrare: & infra. Quia verò in poſtulando cedendi licentiam inſtitiſti, tibi te duximus relinquendũ, vt diſtinctis cauſis, propter quas cedere oporteat: ſi propter aliquam cauſam vtilem & honeſtã in huiuſmodi propoſito perſeueres, de licentia noſtra cedas: alioquin cedendi licentiam authoritate Apoſtolica tibi ſcias eſſe penitus interdictã: quoniam ſi pennas habeas, quibus ſatagas in ſolitudinem auolare, ita tamen ſtrictæ ſunt nexibus præceptorũ, vt liberũ nõ habeas abſque noſtra permiſsione volatum.

* *Vide l. in emptione. cum glo. in verſ. refert. ff. de ædil. edi. & l. iuſtiſſimè. in gl. j. eo. tit.*

Idem epiſcopo Fauentiñ. in archiepiſcopum Raueñ. electo.

Epiſcopus, qui propter crimen renunciauit epiſcopatui, & ad religionem tranſiuit, ad epiſcopatum readſumi non poteſt. Secus ſi renunciauit propter perſecutionem, infirmitatem, defectum ſcientiæ, ſimoniam, ipſo ignorante commiſſam, vel aliam ſimilem cauſam.

CAP.

CAP. * XI.

POſt tranſlationem tuam ad eccleſiam Rauennateñ. cùm præpoſitus & canonici Fauentiñ.in I. eorum concanonicum liberam eligendi authoritatem vnanimiter contuliſſent, * ipſe I. ſancti Fridiani Lucañ. canonicũ olim epiſcopum Sartañ. in Fauentiñ.epiſcopum poſtulandum elegit. Porrò à ſancti Fridiani priore ſuper hoc requiſito & obtento conſenſu,* præpoſitus & alij poſtulationẽ eandem adprobari à nobis humiliter petierunt. Verùm poſtulationi huiuſmodi videbatur concilij Conſtantinopolitani capitulũ obuiare, in quo ſtatutũ eſt, vt quicunq; de põtificali dignitate ad monachorũ vitã & pœnitẽtiæ locũ deſcenderit, nequaquam vlterius ad pontificatum reſurgat. vnde contra dictum concilium (cùm ſit vnum ex quatuor principalibus, quæ ſicut quatuor euangelia eccleſia catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum poſtulatio admittenda. cæterùm ſpeciales quidam caſus inueniũtur, in quibus (prædicto concilio non obſtante) is, qui vitam monachalẽ elegit, rurſum licitè poteſt ad epiſcopatum adſumi. ſi enim quiſquã perſecutionis rabie ſæuiẽte, vel præpediẽte inualitudine corporis, cũ pficere nequeat in regimine paſtorali,

Vide l. item.§.j.C. quod cuiu. vni.& authẽ.de quæſtio.§.j.col. vij.

Vide l.ob as.C.de ac. & oblig.

de ſuperioris authoritate ad monaſticam vitam deſcendat: perſecutionis vel ægritudinis impedimento ceſſante, ad epiſcopalẽ poterit reſurgere dignitatem. Item ſi quis propter literaturæ defectum (ne tanquam cæcus cæco ducatum præbeat) * locum * regiminis authoritate Apoſtolica deſerendo, ad ocium ſe contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, ſcientiæ repererit magaritã, proculdubio poterit denuò vocatus à domino cathedram reaſcendere paſtoralem. Rurſus, ſi quis cupiditate parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit epiſcopatum adeptus, & hoc comperto epiſcopatum de licentia ſuperioris dimittens, obſeruantiam elegerit regularẽ: etſi ad epiſcopatum eundem redire poſtmodum nequeat, iuxta canonicas ſanctiones, ad alium tamen poterit licitè readſumi. Quanquam autem in his & conſimilibus caſibus is, qui epiſcopatu dimiſſo monaſticam vitam elegit, reſurgere valeat ad officium paſtorale, nihil tamen in his contra præſcriptum * intelligitur concilium adtentari, quod in eo loquitur caſu, cùm propter aliquod crimẽ epiſcopatum quis deſerens, ad vitam monaſticam, pœnitentiæ cauſa, deſcendit. Vnde quidã in eo caſu loqui dixerunt capitulum ſuprà dictũ, cùm

Concor. tex. in l. ij. cum glo. in ver. venit. & ibi B. ff. de dec.

* *aliàs, baculum.*

* *Aliàs, præfatum.*

cùm quis pro crimine, de quo conuictus fuerat vel confeſſus, ab epiſcopali dignitate depoſitus in monaſterio extitit ad pœnitentiam agendam incluſus: vel cùm aliquis propter graue crimen, pro quo epiſcopatum retinens pœnitentiã dignè agere non valebat, cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit. Aliis adſerentibus ſic intelligendum eſſe capitulum antedictum, vt per ſe reſurgere nequeat, id eſt repetere quaſi debitum, quod tali modò dimiſit, quanquam eligi poſsit, prę ſertim ſi locum tantùm, & non ordinem reſignauit. Cùm ergo nobis conſtare nequiuerit, ob quam cauſam prædictus I. epiſcopatui olim ceſſerit, mandamus, quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd propter aliquam ex præmiſsis cauſis, ſeu conſimilibus, idem I. epiſcopatui ceſſerit memorato, tu authoritate noſtra (dummodo neceſsitas, vel vtilitas id expoſcat) licentiam ei tribuas aſcendendi ad regimen eccleſiæ Fauentinenſis, maximè ſi veritate ſubnititur, quòd dictus I. loco tantummodo ceſſerit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati. * tunc enim eſſet * vehementiſsimè præſumendum, quòd non propter crimẽ aliquod ab ipſo commiſſum, ſed cauſa pœnitentiæ ad vitam migrauerit regularem,

** Vide l. Iubemus. cum glo. in verſ. promiſſa. C. de ſa. ſan. eccleſ.*

** aliàs, eſt.*

præſertim cùm Apoſtolica ſedes poſt ceſſionem multo minus, quàm antea permiſiſſet eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine miniſtrare, alioquin (cũ durũ nimis extiterit, contra tam ſolenne concilium huiuſmodi poſtulationem admittere) præpoſito, & canonicis memoratis iniungas, vt aliam perſonam ſibi idoneam eligant in paſtorem.

Idem in concilio generali.

Qui petiit cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur. CAP. XII.

QVidam cedendi licentiam cum inſtãtia poſtulantes, ea obtenta, cedere prætermittunt. Sed cùm in poſtulatione huiuſmodi, aut eccleſiarum commoda, quibus præſunt, aut ſalutem videatur propriam adtendiſſe (quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium, quæ ſua ſunt, ſeu etiam leuitate qualibet * nolumus impedire) eos ad cedendum decernimus compellendos.

**Vide l. ſed & ſi. §. j. ff. ad l. Aqui. et l. j. § ſciẽdum. ff. de ædil. edic.*

Honorius III. maioris eccleſiæ decano, & magiſtro R. Cant. ſancti Dionyſij Leodienſis.

Non renunciat iuri ſuo, qui gratiæ aduerſarij ſe ſubmittit. CAP. XIII.

VEniens ad Apoſtolicam ſedem I. ſubdiaconus propoſuit quòd cùm bonæ

me

memoriæ I. papa pr.ſi. abbati de Emeco,& maioris eccleſiæ ac ſancti Pauli cãtoribus Treuenſib. ſuis dederit literis in mandatis vt ſi nihil canonicum obuiaret, præbendam in eccleſia ſancti Florẽtini in Cõfluẽtia, quam Iacobus decanus ipſius eccleſiæ reſignauit, ſublato adpellationis obſtaculo adſignarent: & infra. Cumque iudices Apoſtolicum vellent adimplere mandatũ: quidam ſe oppoſuerunt canonici eccleſiæ memoratæ, dicentes ſubdiaconum antedictum renunciaſſe iuri, quod ſibi ex ipſis literis cõpetebat. Dicto igitur ſubdiacono hoc negãte, iam dicti canonici ad hoc probandum teſtes aliquos produxerunt: per quos, cùm videretur probatum ipſum ſe gratiæ capituli commiſiſſe: duo iudices prædictorum ſententialiter decreuerunt eundem non poſſe vti literis ſupradictis, pro eo, quòd idem aduerſariis ſe gratiæ commiſiſſet, per quod viſus eſt renunciaſſe iuri ſibi ex ipſis literis competẽti *. A qua ſententia idem adpellans, in vigiliam Epiphaniæ terminum ſuæ adpellationis præfixit. Ad quem cùm veniſſet P. de Collemedio, capellanum noſtrum ſuper hoc ſibi conceſsimus auditorem. Sed cùm eius aduerſarius non acceſſerit per duos menſes & amplius expectatus, nec vllus

* *Vide l. ſi quis in conſcribendo. cum ibi no. C. de pact.*

vllus compareret pro eo ſufficiens reſponſalis, tandem quidam literas habens ad cō tradicendum & impetrandum coram eodem comparuit: qui cùm ad tractandum cauſam minus ſufficiens crederetur, idem auditor ſententiam prædictorum iudicū ſententialiter (iuſtitia exigente) caſſauit. Nos igitur ratam & firmam habemus capellani ſententiam memorati.

Idem archipiſcopo Treuerenſi.

Si prælatus ab obedientia ſubditos abſoluit: nō propter hoc prælaturæ renūciat. C A. X I I I I.

LEctæ coram nobis. f. t. literæ, continebant, quòd abbas ſancti Petri Tuleñ. tibi humiliter eſt confeſſus, quòd cùm adeò graui ægritudine laboraret, ꝗ de vita deſperaretur ipſius: ad cuiuſdam æmuli ſui conſilium, de quo ipſe (cùm non crederet eum æmulū) confidebat, monachos ſuos ab obedientia, in qua ſibi tenebantur abſoluit, vocato diœceſano epiſcopo, vt abbatiā in eius manibus reſignaret: quod* tamen vſus conſilio ſaniori non fecit: & eidem abbati poſtmodum reſtituto ſanitati vniuerſi & ſinguli de conuentu obedientiam & reuerentiam requiſiti ab eo in capitulo promiſerunt: * & infra. Nos autem ex tali facto eundem abbatem ſuo reſignaſſe regimini non videmus.

** aliàs, qui*

** Vide l. quãuis. ff. de in ius vocan. l. ſi pœnituerit. ff. de diuor.*

Greg.

Greg. I X. Agatheñ. & Vticeñ. epiſcopis.

Abbas exemptus, ſine licentia papæ renunciare non poteſt. CAP. XV.

DIlecti filij conuentus monaſterij ſancti V.* immediatè ad Ro. pertinentis eccleſiã, intimauerunt, quòd abbas eorum ſentiens ſe inſufficientem oneri regiminis abbatiæ, ceſsit in manibus eorundem: ipſi quoque G. monachum ſancti Victoris elegerunt canonicè in abbatem: & infra. Cùm igitur dictus abbas cedere ſine licentia noſtra nequiuerit: nos tam electionem, quàm ceſsionem prædictas decernentes irritas & inanes: mandamus, quatenus abbatem ipſum loco ſuo reſtitui faciatis: quo integrè reſtituto, vice noſtra recipiatis ceſsionem ipſius.

* *aliàs, G.*

De ſupplenda negligentia prælatorum. Tit. x.

Alexander III. Ciſtercienſibus.

Si diœceſanus requiſitus benedicere nolit Ciſtercienſem abbatem, ipſe monachos ſuos benedicere poterit. CAP. I.

STATVIMVS prętereà, vt ſi epiſcopus tertiò cũ humilitate ac deuotione (ſicut cõuenit) reqſitus, ſubſtitutos abbates veſtros benedicere fortè renuerit eiſdem abbati-

bus

bus liceat proprios monachos benedicere, & alia, quæ ad officium huiuſmodi pertinent,exercere, donec ipſi epiſcopi, ſuam duritiam recogitent, * & abbates benedicere non recuſent.

** Vide l.libertorũ. §. j.ff.de his q not.infa.& l.chorus. §. fin.ff.de lega.iij.*

Clemens III.

Regulares in ſuos vſus conuertere non poſſunt eccleſias,in quibus ius obtinent patronatus: & ſi intra tempus Lateranenſis concilij, quando vacant,non præſentent rectores ad eas, ſuperior ordinabit eaſdem. CAP. II.

Sicut nobis tua fraternitas intimauit, monachi quidam & canonici regulares eccleſias, quæ ad præſentationẽ eorũ pertinent,in tuo epiſcopatu habẽtes,proprijs vſibus deputare nituntur: nec volunt ad eas cùm vacauerint vocare perſonas: quin potius occaſione conceſsionis quorundam epiſcoporum, vicarios in eis pro ſua inſtituunt & deſtituũt voluntate, admiſſos ita penſionibus onerantes,quòd nec eccleſijs competenter poſſunt in paupertate nimia deſeruire, *nec epiſcopo in epiſcopalibus reſpondere,neque hoſpitalitatem(ſicut conuenit) tranſeuntibus impertiri.Nolentes autem,vt ſtatus eccleſiæ debitus & antiquus,per inſolertiam * alicuius ſubuertatur: mandamus, quatenus (niſi à iuriſdictione tua exemptæ ſint eccleſiæ

** Vide l.ſocietatẽ. ff. pro ſocio.et Bal.in l.acceptam. C. de vſu.*

** aliàs,inſolentiam.*

cleſiæ ſupradictæ) prædictos exceſſus ſtudeas rationabiliter emendare. Et niſi prędictæ perſonæ intra tempus Lateraneñ. concilij conſtitutum, ad vacantes eccleſias tibi perſonas idoneas pręſentauerint: extunc tibi liceat (adpellatione remota) in eiſdem ordinare rectores, qui eis præeſſe nouerint: & prodeſſe, ita tamen, quòd ex hoc nullum patronis præiudicium in poſterum generetur.

Innocentius III.

Supplet ſuperior inferioris negligentiam in beneficiis conferendis, ſi tempus Lateraneñ. concilij lapſum ſit: & collatio per inferiorem poſtea facta non valet. CAP. III.

LIcet magiſter H. & R. procurator R. de ſancto Cadimundo, ſuper archidiaconatu Richemundiæ diutius litigauerint coram nobis: & infra. Ne igitur ius noſtrum negligere videamur, qui alios in ſua iuſtitia confouemus: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit archidiaconatũ Richemũdię vacaſſe per annũ (tẽpore ſemeſtri, quo vel ad archiepiſcopũ, vel ad capitulũ donatio ꝑtinebat, nõ à vacatione ſed à notitia cõputato) cũ pro eo, ꝙ Eboraceñ. archiepiſcopus aliũ ſuperiorẽ non habet, extunc fuerat ad nos donatio deuoluta, vtriq; ſuper eo ſilentium imponatis.

Idem

Idē magiſtro P.de Caſtro nouo.& R.monacho Fontis frigidi Apo.ſedis legato.

Si is,ad quē ſpectat beneficij collatio,lapſo tēpore Lateraneñ.cōcilij conferat, non valet collatio,niſi de miſericordia toleretur. CAP. IIII.

* *aliàs,deuotionis.* LIteras veſtræ diſcretionis * accepimus, quòd cū in quibuſdam eccleſijs legationi veſtræ ſubiectis quædā beneficia & dignitates tanto tēpore vacauiſſent,ꝙ tam prælati,quā capitula ſecundū tenorem Lateraneñ. cōcilij eſſent iure inſtituendi priuati: poſtquam aduentus veſter innotuit, in beneficijs illis perſonas minus idoneas inſtituere præſumpſerunt: & infra.Dic.v.mandamus,quatenus ſi beneficia & dignitates noueritis perſonis * *aliàs,ea.* idoneis adſignatas:& eas* de patiētia permittatis ab ipſis pacificè poſsideri: alioquin perſonas amouētes prorſus ab ipſis, eas de perſonis idoneis authoritate noſtra ſuffulti,nō differatis quātocyus ordinare.

Idem epiſcopo Samo.

Is,ad quem primo loco ſpectabat collatio beneficij,lapſo tempore Lateranenſis concilij,conferre non poterit. CAP. V.

DIlecto filio P. ti. ſancti Marcellini presbytero cardi. S. & R.procuratoribus P.& G.apud ſedem Apoſtolicā cōſtitutis,auditore conceſſo:& infra. Quia

nobis

nobis conſtitit à Salamantino decano & eius ſequacibus,poſt elapſum ſex menſiũ ſpacium,intra quod epiſcopus & capitulum(prout communiter ſpectabat ad eos) procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionem ſupradicti P. minus canonicè celebratam,eandem decernimus irritam & inanem:& adpellationem à decano & ſuis fautoribus interpoſitam, factum archiepiſcopi(ad quem iam erat eligendi authoritas deuoluta)nequiuiſſe aliquatenus impedire:& infra. Mandamus, quatenus niſi dicto G. aliquod canonicũ obuiet:electionem de ipſo factam ſublato adpellationis obſtaculo,confirmetis.

De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum. Tit.xj.

Alexander III. Londoneñ.epiſcopo.

Diebus dominicis, vel ſabbato Pentecoſtes ſacri ordines ab alio,quàm à papa conferri non debent. CAP. I.

SVBDIACONOS autem nulli niſi Romano pontifici liceat diebus dominicis ordinare. Quamuis conſecrandi Deo dicatas virgines,& minores ordines his diebus

bus habeant licentiã celebrandi. Sabbato quidẽ Pentecoſtes, nõ liceat alicui ſacros ordines celebrare, cũ in ſequẽti ſeptimana (recepta ſpiritus ſancti gratia) celebrẽtur.

Idem epiſcopo Herfordienſi.

Non valet conſuetudo, quòd extra ſtatuta tempora, ſacri ordines conferantur. CAP. II.

SAnè ſuper eo, quòd moris eſſe dixiſti in eccleſijs quibuſdã Scotiæ & Vallię in dedicationibus eccleſiarũ vel altarium extra ieiunia quatuor temporum clericos ad ſacros ordines promouere. Significamus, quòd conſuetudo illa (vtpote inſtitutioni eccleſiaſticæ inimica) eſt penitus improbanda: & niſi multitudo & antiqua conſuetudo terræ eſſet, taliter ordinati non deberent permitti in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. nam apud nos ſic ordinati deponerentur, & ordinantes priuarentur authoritate ordinandi,

Idem eidem.

Minores ordines conferri poſſunt diebus feſtis. Sacri verò, conferri debent in quatuor temporibus, vel ſabbato ſancto, vel ſabbato de paßione. CAP. III.

DE eo autem, quod quęſiuiſti, an liceat extra ieiunia quatuor temporum aliquos in oſtiarios, lectores, exorciſtas, vel acolythos, aut etiam ſubdiaconos promouere:

uere: Taliter reſpond. quòd licitũ eſt epiſcopis, dominicis & alijs feſtiuis diebus, vnum, aut duos ad minores ordines promouere. Sed ad ſubdiaconatum, niſi in quatuor temporibus, aut ſabbato ſancto, vel ſabbato ante dominicam de paſsione, nulli epiſcoporum, præter quàm Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.

Idem.

Criminóſus occultus moneri poteſt ne promoueatur ad ordines: ſed prohiberi non debet.

CAP IIII.

EX tenore tuarum * literarũ accepimus, quòd N. clericus, adeò deliquit, quòd ſi peccatũ eius eſſet publicum, degradaretur ab ordine, quem ſuſcepit, & amplius non poſſet ad ſuperiores ordines promoueri. Verùm quoniam peccatum ipſum fore occultum dixiſti: mandamus, quatenus pœnitentiam ei condignam imponas, & ſuadeas, vt parte pœnitẽtię peracta, ordine ſuſcepto vtatur: quo contentus exiſtens ad ſuperiores amplius non aſcendat. Veruntamen quia peccatum occultum eſt: * ſi promoueri voluerit, eum non debes aliqua ratione prohibere.

** aliàs, ex literarum tuarum tenore.*

** Adde, quando dicatur peccatum occultum, & quãdo manifeſtum, in l. cũ fratrẽ. ff Bal. C. de his q. vt indig.*

Lucius III. archidiacono Turoneñ.

Religioſus contra prohibitionem prælati ſui, ordinari non debet. CAP. V.

AD aures noſtras peruenit, quòd religioſi quidam ad ſuperiores deſiderãt ordines promoueri, ſed prælati eorũ deſiderijs contradicunt. Tuæ igitur quæſtioni taliter reſpõd.quòd honeſtius & tutius eſt, ſubiectis debitam prępoſitis obedientiam impendendo in inferiori miniſterio deſeruire, quàm cũ præpoſitorum ſcandalo, graduum adpetere dignitatem. nec eſt in hac parte ſubiectorum deſideriũ confouendũ: quoniã eſſe poteſt, ꝙ prelati eorũ cõmiſſa ſecreta nouerint, ex quibus conſtat eis, quòd ſalua cõſcientia nequeũt ſublimari: quia non in ſublimitate graduum, ſed amplitudine charitatis, adquiritur regnum Dei. Idem.

Metropolitanus, ab omnibus ſuffraganeis conſecratur. Suffraganeus verò à tribus, metropolitano iubente. CAP. VI.

SI archiepiſcopus obierit, & alter fuerit ordinandus: omnes epiſcopi eiuſdem prouinciæ, ad ſedem metropolitanã conueniant, vt ab omnibus ordinetur. Reliqui verò comprouinciales epiſcopi (ſi neceſſe fuerit) cæteris conſentientibus, à tribus iuſſu archiepiſcopi poterunt ordinari: ſed melius eſt, ſi ipſe cũ omnibus eum, qui dignus eſt eligerit, & cuncti pariter pontificem conſecrauerint.

Ex concilio Arela.

Dicit idem, quod in præcedenti. CAP. VII.

NEc epiſcopi ſine metropolitani permiſſu, nec metropolitanus ſiue tribus vel duobus epiſcopis comprouincialibus præſumat epiſcopum ordinare, ita vt alij epiſcopi comprouinciales admoneantur epiſtolis, vt ſe ſuo reſponſo ſignificent conſenſiſſe. Quòd ſi inter partes aliqua dubitatio fuerit: maiori numero metropolitanus cõſentiat.

Vrbanus III. archiepiſcopo Piſano.

Ordinatus extra tempora, ſuſpenditur, donec diſpenſetur cum eo: & ordinans punitur. CAP. VIII.

CVm quidam: & infra. Epiſcopũ, qui die, quo non debuit, ordines celebrauit: canonica diſciplina corrigere, & ordinatos à ſuſceptis ordinibus tandiu reddere debes expertes, donec apud nos reſtitutionis gratiam conſequantur.

Celeſtinus III. Hidronenſi archiepiſcopo.

Græci à Latinis ordinari non debent: nec è cõtrà, ſi in ritu ordinãdi ſunt diuerſi. CAP. IX.

CVm ſecundùm regulas eccleſiaſticas: & infra. Quia verò (ſicut dicitur) in partibus Calabriæ Latini à Græcis, & Græci à Latinis ſecundũ alterutrius inſti

tutionis obſeruantiam ordinantur,nolumus decetero commiſtiones & conſuetudines rituum in ordinibus obſeruari.

Inno.III.abbati & cõuentui Cariloci.

Si monachus vnius ordinis, in ſecundo ordine, ad quem tranſiuit, recipit ſacerdotium, ad primũ ordinem rediens,in eo liberè miniſtrabit.

CAP. X.

EX parte veſtra,noſtro fuit Apo. reſeratum,quòd quidã monachus veſter, ſe ad nigros monachos transferens, & habitum eorum adſumens,ad ſacerdotij ordinem in ipſo habitu eſt promotus . vnde quia dubitaſtis,vtrum in adſumpto taliter ordine,miniſtrare debeat.Mandamus, quatenus (niſi canonicum aliud obuiet) ipſum monachum officium ſacerdotis liberè exequi permittatis.

Idem C.presbytero cardinali, Apoſtol. ſed. legato.

Si Græcus epiſcopo Latino ſubiectus ordinatur,ſine Latini licentia à Græco,interdicitur ſibi executio. Si verò de licentia, tunc toleratur.

CAP. XI.

QVòd tranſlationem pontificis:& infra.Conſultationi tuæ taliter reſpõdemus,quòd cùm clericus Græcus epiſcopo Latino ſubiectus , à Græco pontifice ordinatur niſi de mandato vel licẽtia ſui epiſc

epiſcopi fiat, interdicenda eſt ei ordinis executio ſic ſuſcepti, tanquam ab alieno pontifice ſine mandato vel licētia ſui epiſcopi ordinato. Si verò de mandato vel licentia ſui præſulis, à Græco pontifice, ſecundùm morem Græcorum fuerit ordinatus, licet culpandus ſit epiſcopus Latinus, qui clericos ſuos à Græco facit antiſtite ordinari: quādiu tamen talis mos ab eccleſia toleratur, impediri non debet ab executione ordinū taliter ſuſceptorū.

Idem Mutinenſi epiſcopo.

Ordinatus à Papa, ſine licentia Papæ, ad ſuperiores ordines non promouetur. CAP. XII.

CVm in diſtribuendis: & infra. Meminimus à nobis fuiſſe ſuppliciter poſtulatum, & clementer indultum, vt quia præfatus A. eccleſiæ Romanæ ſubdiaconus erat: mandaremus ipſum per Bononienſem epiſcopum promoueri.

Idem eidem & magiſtro H. ſubdiacono noſtro.

Duo ſacri ordines non poſſunt conferri eidem vno die, vel duobus, continuato ieiunio. CAP. XIII.

LIteras veſtras recepimus ſuper inordinata ordinatione Immolenſis electi, quē Bonoñ. epiſcopus præcedenti ſabbato in diaconū, & ſequēti die dominico

(continuato ieiunio) in presbyterum ordinauit.In quo,quãtum vterque deliquerit,euidenter intelligit,qui prudenter adtendit.Si enim vtrunque ordinem eodem die conferre illi non licuit,pari non licuit ratione,vnum ordinem vno die,& alium altero , (ieiunio continuato) conferri : * cùm propter continuationẽ ieiunij fictione canonica ſiue manè diei dominicæ trahatur ad ſabbatum , ſiue veſpera ſabbati ad diem dominicã referatur: profectò manè cum veſpera,ſeu veſpera cum manè ad eundem diem pertinere dicetur . * nam ſi quantum ad hunc neceſsitatis articulum pertinet,manè ad vnum diem, & veſpera referatur ad alium , cur eſſet continuatio ieiunij neceſſaria , cũ & ſabbato ante cœnam,& dominica ante prandium intelligantur eſſe ieiuni ? Præfatũ itaq; Bonoñ. epiſcopũ (vt puniatur in quo deliquit) à collatione ordinum , diaconij ſcilicet & presbyterij,alterũ verò ab executione officij ſacerdotalis tãdiu volumus manere ſuſpẽſos,donec de illis aliter diſponam*.

** Vide l.j. cum glo.in ver.ſeparatim. ff. de vſufr.ac.& inſt.de leg. §.ſicadem. in glo.*

** Vide l.Titius.ff.de libe.et poſth. et l.hæc verba.in fi. ff. de ver.ſig.*

Honorius III.epiſcopo & archi.Legi.

Ordinans puerũ tredecim annorum in diaconum,ſuſpenditur à collatione ordinum : & ordinatus ab ipſius executione vſque ad ætatem legitimam. CAP. XIIII.

Vel

VEl non eſt compos ſui epiſcopus Cō uentreñ.vel nimis videtur à ſe ſcientiam repuliſſe, qui M.puerū latorem præſentium adhuc xiij.annorum cōtra ſacrorum canonum inſtituta inordinatè in diaconum dicitur ordinaſſe, in ludibrium ordinis clericalis:& infra. Dignitati veſtræ mādamus, quatenus ſi rem inueneritis ita eſſe, prædictū epiſcopum à collatione ordinum ſuſpēdentes, ipſum vt eidē M. quē ab executione officij diaco. vſq; ad ætatē ligitimā in iniuriam ſuſpēdimus ordinātis, prouideat in eccleſiaſtico beneficio cōpetēti: per cenſurā eccleſiaſticā cōpellatis.

Idem Leoñ.& Sal.ab.

Epiſcopus conferens eidem vna die plures ſacros ordines, etiam ſi de mandato metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi poteſtate ſuſpenditur.

CAP. XV.

DIlectus filius G. Humilieñ. canonicus, noſtro dudum apoſtolatui reſerauit, quòd Humilienſis eccleſia ſuo viduata paſtore, canonici ipſum vnanimiter elegerunt: qui cùm eſſet circa ſacros ordines conſtitutus, archiepiſcopus Caſſaleñ.metropolitanus eorū epiſcopo Treceñ.mandauit, vt eum vno & eodem die ad tres ſacros ordines promoueret: quod ille (non auſu proprio, ſed ipſius archi-

epiſcopi mandato) perfecit.Cũ ergo nobis conſtiterit ſupradictum epiſcopum in pluribus deliquiſſe, tum quia ſine mandato archiepiſcopi (vt ipſe confeſſus extitit) * ad huiuſmodi ordinationem inordinatè proceſsit: tum quia ſi de mandato archiepiſcopi conſtaret,cùm illi huiuſmodi diſpẽſatio à canone minimè ſit permiſſa,ipſi obtemperare non debet in hac parte: tum etiam quia reatum periurij ſçpius variauit, iurando prius, quòd archiepiſcopus id prçceperat,& poſtea quòd illud nõ mãdauerat in iudicio cõfitendo:ipſum tandiu ab ordinãdi ſuſpẽdimus poteſtate, donec noſtrã meruerit gratiam obtinere.

** Vide l.nõ intelligitur. §.tacitè. in gl.in ver.manifeſtiſſimis. ff. de iur.fiſ.*

Gregorius IX.archiepiſcopo Barañ.

Ordinatus ad ſacros extra tempora ſtatuta, ordinem recipit,& poſt pœnitentiam cum eo diſpenſat epiſcopus. CAP. XVI.

Conſultationi tuæ taliter reſpond. ꝙ eos, qui extra tẽpora ſtatuta ſacros ordines receperunt, characterem non eſt dubium recepiſſe: quos pro tranſgreſsione huiuſmodi (primò eis pœnitentia impoſita competenti) ſuſtinere poteris in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

Idem.

Occultus crimino ſus,præter homicidam, poſt pœnitẽtiã,in ſuſceptis miniſtrat,& ad ſuperiores aſcen

aſcendit : ante pœnitentiam monetur, vt etiam in ſuſceptis non miniſtret. CAP. XVII.

QVæſitum eſt de ſacerdotibus, vel alijs clericis, qui per reatum adulterij, periurij, homicidij, vel falſi teſtimonij, bonum conſcientiæ rectè perdiderũt: & infra. Reſpondemus, ꝙ ſi propoſita crimina, ordine iudiciario comprobata, vel aliàs notoria non fuerint, non debent hi (præter reos homicidij) poſt pœnitentiã in iam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus impediri: qui ſi non pœnituerint, monendi ſunt, & ſub interminatione diuini iudicij, obteſtandi, vt in teſtimonium ſuæ damnationis, in ſuſceptis etiam ordinibus non miniſtrent.

De ſcrutinio in ordine faciendo. Tit. xij.

Innocentius III.

Epiſcopus interrogatus in ſcrutinio epiſcopi ordinandi, poteſt reſpondere illum dignum, ſi nõ nouit illum indignum. CAP. *vnicum.*

EX PARTE tua fuit propoſitum: & infra. F. t. t. reſ. quòd cũ aliquem in diaconum vel preſbyterum promouemus: prior diaconorum, qui nobis adſiſtit, dicit: Poſtulat ſancta mater eccleſia hunc diaconum

conum vel ſubdiaconum, ad onus presbyteratus vel diaconatus adſumi. & nobis interrogantibus, ſi eum cognouerit eſſe dignum, idem reſpondet, quòd quantum humana fragilitas noſſe ſinit, & ſcit, & teſtificatur illũ ad huiuſmodi onus officij eſſe dignum. Vnde in tali reſponſione aliquẽ peccare non credimus, dummodo contra conſcientiam non loquatur: * quia non ſimpliciter illum adſerit eſſe dignum, ſed inquantum humana fragilitas noſſe ſinit: cùm illum, quem indignum eſſe non nouit, dignum debeat æſtimare. Huiuſmodi ergo reſponſione ſecurè vti poteris, niſi fortè de indignitate tibi conſtiterit conſecrandi. Si autem illum indignum eſſe cognoſcis: metropolitano (prius, quàm ad huiuſmodi ſcrutinium veniatur) ſecretè ſtudeas nunciare, vel intimare: quamuis nos interrogationem huiuſmodi, non in conſecratione Pontificis, ſed in ordinatione diaconi vel presbyteri faciamus.

** Vide l. p̃ſenti. cum no. C. de his qui ad ecc. confu.*

De ordinatis ab epiſcopo, qui renunciauit epiſcopatui. Tit. xiij.

Alexander III. Toletano archiepiſcopo.

Epiſcopus qui renunciauit loco tantùm ciuitatis: conferre poteſt ordines ſicut prius. Si verò & di

& dignitati, cum ordinato per eum ad minores, vel ignoranter ad ſacros diſpenſat epiſcopus ſuus, cum ordinato verò, ſcienter ad ſacros non diſpenſat. CAP. I.

REQVISIVIT à nobis tua fraternitas, vtrũ clerici, qui poſt renunciationem * factã à præ deceſſore tuo ordines receperunt, in ipſis debeant remanere: & infra. Reſpondemus igitur diſtinguendo, vtrũ renunciauit loco tantùm, an loco ſimul & dignitati. nam in primo caſu, ordines (ſicut antea) rogatus ab epiſcopo aliquo poterit de ratione conferre. In ſecundo verò caſu, diſtinguendum putamus, vtrum ſacros contulerit, an minores. Si enim à tali ordines vſque ad ſubdia. aliquis acceperit, quia & huiuſmodi ordines à non epiſcopis quandoque conferuntur, & in illis deſeruire poterit, & ad maiores (ſi idoneus fuerit) promoueri. Sanè ſi ab eodem ſacros ordines ſcienter quis receperit, quia indignum ſe fecit, executionem officij non habebit. vbi autem non ſcienter, * poterit, (niſi craſſa & ſupina fuerit ignorantia) diſcretus pontifex diſpenſare.

** aliàs, reſignationẽ.*

** Vide l. in debiti. C. de cond. inde. & l. ſed & ſi quis. §. ſi. ff. ſi quis cautio.*

Gregorius nonus.

Breue eſt. CAP. II.

Cum

CVm clericis, qui ab excommunicato epiſcopo ignoranter ordines recepe-rũt, per ſuos poterit epiſcopos diſpẽſari.

De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum. Tit.xiiij.

Ex concilio Pictauenſi.

Non ſummatur. CAP. I.

VT ABBATES, decani & præpoſiti, qui presbyteri nõ ſunt, presbyteri fiant: qui archidiaconatus tenent, diaconi: qui verò archipresbyteratus, presbyteri: aut amittãt * honorẽ. Quòd ſi aliqua iuſta cauſa prohibente, presbyteri aut diaconi eſſe non potuerint, prælationes * amittant.

* *aut prælationes amittant, ſecundùm Hoſt.*

* *aliàs, dimittant.*

Alexãder III. Cantuariẽſi archiepiſcopo.

Eccleſia diſpenſatiuè minori conceſſa, nõ per laicos, ſed per clericos regi debet, donec ille perueniat ad ætatem. CAP. II.

EX ratione: & infra. Accepimus, quòd Cõuentreñ. epiſcopus pueris, qui ſunt intra decennium conſtituti, in archidiaconatu R. archidia. Ciſtreñ. eccleſias plures conceſsit, quæ non per clericos, ſed per laicos diſponuntur. Vnde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: mandamus, quatenus prædictum epiſcopum ſuper his corripias, & clericis idoneis admi-

niſtra

niſtrationes, & cuſtodiam præſcriptarũ eccleſiarum,donec prædicti pueri ad congruam veniant ætatem(laicis amotis) cõmittas. Eidem epiſcopo prohibens,ne decætero eccleſias,niſi perſonis, quæ ætatẽ & ſcientiam habeant, regendas concedat. Quòd ſi ſecus egerit, ei debitam pœnam infligens,inſtitutionem & conceſsionem ipſius,omnino viribus carere decernas.

Idẽ Cãtuarieñ.archiepiſ. & eius ſuffraga.

Regimen eccleſiæ minori xiiij.annis committi non debet. CAP. III.

INdecorum eſt,vt hi debeant eccleſias regere,qui non nouerunt gubernare ſeipſos: * cùm ad eccleſiarum regimen tales perſonæ ſint admittendæ,quæ diſcretione præemineant,& morum fulgeant honeſtate. Nolentes itaque ſuſtinere,vt paruulis eccleſiæ regimen cõmittatur: * mãdamus,quatenus nemini intra annũ xiiij. conſtituto perſonatum cuiuſlibet eccleſiæ cõcedere præſumatis. Scituri pro certo,quòd ſi cõtra ire prȩſumpſeritis:quod inde feceritis,irritabimus, & inobedientiam veſtram grauiter puniemus.

Vide l. omnes. C. de his, qui ve. æta. impet. & l. fi. C. de iur. om. iu.

** Quis dicatur paruulus, vide in l. fin. §. vbi autẽ. C. de iure delibe. & per glo. xxij. q. v. paruuli.*

Idem.

Ad regimen eccleſiarum non debet inſtitui indignus ſcientia, moribus, vel ætate: & qui habet duas eccleſias, alteram dimittere cogitur, niſi

cauſa

cauſa ſubſit. CAP. IIII.

EAm te decet:& infra.Arctius inhibemus,ne perſonas,quæ in eccleſijs tui epiſcopatus ad curam animarum fuerunt ordinandæ, in ipſis inſtituas, nec aliqua occaſione vel etiam literarum noſtrarum obtentu inſtitui patiaris,quæ ſciẽtia,moribus,& ætate,concilij non cõgruant inſtitutis. Sed etiam habentes plures eccleſias,quæ ex vna non pendeant, tibi liceat adp.poſtpoſita cogere ad vnam ipſarum, quã maluerint,dimittendam,niſi ita fuerint tenues in ſubſtãtia, quòd proprios ſacerdotes nõ poſsint cõuenienter alere. *

* *Vide l. paupertas. ff. de excu. tut. & l. nõ nulli. ff. de accuſa.*

Idem.

Is,qui nondũ eſt in ſacris, ſi aliàs eſt idoneus, ad regimen parœcialis eccleſiæ diſpenſatiuè poteſt adſumi. CAP. V.

PRæterea licet ad regimen parœcialis eccleſiæ non debeat aliquis, niſi ſubdiaconus ſit ad minus,admitti.Diſpenſatiuè tamen in minoribus ordinibus conſtituti cõnſueuerunt adſumi. Dum tamen tales ſint, qui intra breue tempus * poſſint in presbyteros ordinari.

* *Quod dicatur tempus breue, vide in l. ſi qua. ff. de arbit. & in l. ſi longius. ff. de indic.*

Idem.

Propter neceſsitatem & vtilitatem eccleſiæ, compelluntur clerici ipſius recipere ordines, ſuis beneficijs non adnexos. CAP. VI.

QVæris à nobis, quid agendum ſit de clericis tuæ iuriſdictioni commiſſis,qui cùm beneficijs eccléſiaſticis multis abundent, à te commoniti nolunt ad maiores *ordines promoueri,ſe tale quid ſecretò commiſiſſe dicentés, quod eos ſalua conſcientia ordinari non ſinit.Cùm igitur ſuper hoc caſu videantur ſacri canones diſcordare (cùm quidam dicant eos minimè compellendos, alij verò cõtrariũ adſeuerent) omnis contrarietatis vinculum præſenti pagina enodamus. * Statuẽtes,vt ſi prædicti clerici perceptione maiorum ordinum propter occulta ſua peccata ſe indignos eſſe fatentur, inferiores in eccleſia,quorũ ſit vita probabilis, præferantur eiſdem.Et niſi fortè illi, qui ordinari pro iam dicta cauſa recuſant, in alijs eccleſię ſeruitiis valde vtiles fuerint: auferantur eis beneficia, & alijs canonicè conferantur. Quòd ſi pro ſola voluntate renuerint ordinari,& ſuaſerit vtilitas eccleſiæ aut neceſsitas,ipſos (dũmodo idonei ſint) ad maiores ordines recipiẽdos: per amiſsionẽ locorũ, & beneficiorũ ſubtractionẽ adpellatione ceſſante cõpellas.

* *aliàs, ſacros.*

* *Vide l. vnicam. C. de inoff. do. & auth. de exhi. & intro. re. §. fi. cum no. colla. v.*

Clemens III. R. Coloñ. can.

Euentus mortalitatis infirmi, non impedit promoueri eius medicum peritum, ſolicitum, &

traditiones artis obſeruantem. CAP. VII.

AD aures noſtras te ſignificante peruenit, quòd cùm in arte Phyſica eruditus ſis, pluribus iuxta ipſius artis traditionem exhibuiſti cũ diligentia medicinam, licet pluries in contrarium ſucceſſerit: & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculum incurrerũt. Verũ quia ad ſacros ordines deſideras ꝓmoueri, ſuper eo nos cõſulere voluiſti. Tibi breuiter reſpõ. quòd ſi ſuper præmiſsis cõſcientia tua te remordeat, ad maiores ordines de noſtro cõſilio nõ aſcẽdas.

Celeſtinus tertius.

Qui ſtetit per annum in ſuſpenſione, priuatur beneficio quod prius habebat, & quod interim adquiſiuit. CAP. VIII.

CVm bonæ memoriæ Clemens papa prę.n.I.Buccarum, & quoſdam alios. Barañ. clericos vocauiſſet, vt ad præſentiam ipſius accederent, H.archi.ſuo, quem grauiter læſerant, reſponſuri: quia venire iuxta mandatum Apoſtolicum cõtempſerunt, in eos fecit ſententiam ſuſpenſionis promulgari: in qua triennio permanentes quidam ex ipſis ſuſpẽſi aliud beneficium eccleſiaſticum ſunt adepti. Et quia vtrum beneficia ſic recepta poſsint rationabiliter retinere, nos conſulere voluiſti. Reſponde

demus, quòd non licet eis illa, quæ habuerunt beneficia, vel quæ poſtmodum ſunt adepti, aliquatenus retinere. Vnde Baraneñ. archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt eos pro tanta pertinacia, & contemptu Apoſtolico, * beneficijs quæ habent, non differat ſpoliare.

* *Vide l.j. ff. ſi quis ius dic. non obtemp. & ff. de poſtu. l.j. xxx. diſtin. ſi quis extra.*

Innocentius tertius.

Subdiaconus in epiſcopum eligi poteſt.

CAP. IX.

A Multis multoties, an ſubdiaconus in epiſcopum eligi valeat, hæſitatur. Si quidem Vrbanus papa primus decreuit, vt nullus in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus religioſè viuens inuentus fuerit, eligatur. ſacros (inquit) ordines diaconatum dicimus, & presbyteratum. hos ſiquidem ſolos primitiua' eccleſia legitur habuiſſe. ſubdiaconis verò (quia etiam ipſi miniſtrant altaribus) opportunitate exigente concedimus in epiſcopos eligi, ſi tamen præclaræ * ſcientiæ, ac religionis exiſtãt quod ipſum non ſine Romani pontif. vel metropolitani licentia fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quòd Vrbanus ad ſtatum primitiuæ eccleſiæ ſe referens (in quo ſubdiaconatus ordo ſacer minimè dicebatur) inſtituit vt de ſubdiacono (niſi vtilitatis cauſa, & tunc etiam

* *aliàs, ſpectata.*

de permiſsione metropolitani, vel Ro.pō tificis) non poſſet electio celebrari. Verū cùm hodie ſubdiaconatus inter ſacros ordines computetur, ſicut Vrbanus papa ſecundus, ſub his verbis expreſsit: Erubeſcant impij, & intelligāt iudicio ſpiritus ſancti eos, qui in ſacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, ſubdiaconatu ſunt poſiti: ſi caſtè nō vixerint, excludēdos ab omni eorundē graduum dignitate. Et iterum: Nemo ad ſacrum ordinem permittatur accedere, niſi aut virgo, aut probatæ caſtitatis exiſtat, & qui vſque ad ſubdiaconatum vnicam, & virginem habuit vxorem. Et ad ſimilitudinem diaconi & presbyteri, ſubdiaconus debet continentiam obſeruare: ſicut & in ſexta ſynodo cōſtitutum eſt, vt ſi quis eorum, qui ad clerum accedunt, nuptiali iure mulieri voluerit copulari, hoc ante ſubdiaconatus ordinem faciat. Et beatus Gregorius ſtatuiſſe legitur, vt nullum facere ſubdiaco. præſumant epiſcopi, niſi qui ſe caſtè victurum promiſerit.* Nos volentes ſuper hoc articulo diſceptationis materiam amputare, ſtatuimus, vt ſubdiaconus in epiſcopum valeat liberè eligi, ſicut diaconus vel ſacerdos.

Vide l.ij. cum nota. per Bar. §. et cùm placuiſſet. ff. de orig.iu.

Idē ti. ſanctę Crucis presbytero card.

Irregularis, & in minoribus poteſt diſpenſati

uè

ė in abbatem inſtitui. CAP. X.

TVam in domino diligentiam commē damus, quam ſuper monaſterio ſancti Quirici reformando dignoſceris adhi ere. Mandamus, quatenus ſi non potes eiem monaſterio de perſona idonea melius rouidere, tu monachum illum, quem lite is tuis de honeſtate ac induſtria commen aſti, per quem ſtatus eiuſdem loci credi ir reformandus (nullum prorſus habens eſpe ctum ad petitionem illicitam,* quā uidam laici faciebant, ſed ex tuæ dunta t prouiſionis officio) inſtituas in abba m: ita videlicet, quòd ad ſacros ordines on aſcendat, cùm inſtante neceſsitatis ar culo poſsit in abbatem adſumi, etiam in inoribus ordinibus conſtitutus, & lai membrati non ſint conſanguinitate, vel ſfinitate coniuncti monacho memorato t ex ipſorum petitione debeat contra eū iqua ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri.

** Vide l. v. xori. ff. de dona. inter vir. & vxo.*

Idem Rothomageñ. archiepiſcopo.

Abbas, ſi eſt presbyter, & eſt benedictus, con rre poteſt ordinem clericalem. CAP. XI.

CVm contingat interdum, quòd laici ad monaſteria conuolantes, à ſuis ab tibus tonſurentur: requiſiſti, an clerica s ordo in tonſura huiuſmodi confera r. Super hoc tibi t. reſpon. quòd cùm in

vij.ſynodo ſit ſtatutũ, vt lectores per manus impoſitionẽ licentia ſit vnicuique abbati in proprio monaſterio ſolummodo faciendi, dummodo ipſis ab epiſcopo (ſecũdùm morem præficiendorum abbatum) manus impoſitio facta noſcatur, & cõſtet eum exiſtere ſacerdotem: per primam tonſuram, iuxta formam eccleſiæ datam, à talibus clericalis ordo confertur.

Idem.

Si canonicus regularis factus monachus, iuſta de cauſa ad canoniã reuerſus, ibi poſtea præficiatur, licitè poterit tenere prælaturã. CA. XII.

INtelleximus, quòd cùm in monaſterio tuo fueris laudabiliter conuerſatus, ad monaſterium ſancti Innocentij talis ordinis acceſsiſti: vbi cùm aliquandiù in ipſo ordine permanſiſſes, demum ad cor reuerſus, de metropolitani & aliorum conſilio ad primam domum redire curaſti: in qua tandem ſub regularis obſeruantiæ diſciplina taliter Deo & hominibus placuiſti, quòd per tuorum exigentiam meritorum fratres tui præfecerunt te vnanimiter in abbatem. Ne igitur occaſione morę, quam in præſcripto monaſterio contraxiſti * (quaſi conſcientia tua te remordeat) in ſuſceptę adminiſtrationis cura tepeſcas, attendens quòd cautũ eſt in canone, ne quis

* *Vide l. meram. ff. de Vſur.*

canonic

canonicus regularis, niſi fortè publicè lapſus ſit (quod abſit) efficiatur monachus: & ſi factus fuerit, ad canonicatus ordinẽ reuertatur vltimus in choro manendo,cu cullam ad memoriam delaturus. Di.t.mã damus, quatenus circa curam tibi cõmiſſam ſolicitudinem exercere ſtudeas indefeſſam,& taliter ſequentia bona continua e prioribus, quòd dignum à Deo poſsis meritum expectare. Idem.

Ordinatus ad ſacros ſine titulo, ab ordinato e iuſtè petit beneficium. CAP. XIII.

ACcepimus,te noſtris auribus intimãte, quòd quidã clerici, qui ad ſacros rdines ſine titulo ſunt promoti,te ad ecleſiam Bracareñ.ſuper beneficiis obtinen is infeſtant:& infra.Licet igitur in ordiationibus clericorum illam tu ac prædeeſſores tui diligentiam debueritis adhibe e,vt minus idonei non ordinarentur à vo is,ac ideo poſt promotionem eorum exeptionem non poteris prætendere cona illos,niſi fortè poſtquam promoti fue nt, reddiderint ſe indignos: ex ſuperundanti tamen, quando ſcribere pro ta ous nos oportet, facimus in literis noris adponi,vt ſi ordinatus,pro quo ſcrimus, idoneus habeatur, & eccleſiaſtico neficio nõ indignus,ei ab ordinatore vel,

ſucceſſore ipſius competẽs beneficium tribuatur: cùm & ſi tecum de iure agere vellemus, te poſſemus meritò ad prouiſionem eorum compellere, quos à te vel prædeceſſoribus tuis ordinatos fuiſſe conſtaret, eo præſertim quòd ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad ordines ſuſcepiſti. Vnde grauiter ſuſtinere non debes, ſed nobis potius deuotè inclinare teneris, ſi illos examinari per alios facimus, quos ſine examinatione non credimus ordinatos, antequã ad prouiſionem eorum te compellere velimus. Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere noſtra mandata in forma communi, in maiori eccleſia, vel aliis diœceſibus, Bracareñ. prouidere non tardes.* Exceptiones autem, ſi quas cõtra tales propoſueris, præcipimus audiendas.

** Vide l. ſi cui fundus ff. de fund. inſtru. & l. illi cũ illo. ff. de vſufr. leg.*

Idem in concilio generali.

Minus idoneus in ſacerdotem promoueri vel ad regimen animarum adſumi non debet.

CAP. XIIII.

CVm ſit ars artium regimen animarum, diſtrictè præcipimus, vt epiſcopi promouendos in ſacerdotes diligenter inſtruant & informent vel per ſeipſos, vel per alios idoneos viros ſuper diuinis officiis, eccleſiaſticisque ſacramẽtis, qualiter

ea ritè valeant celebrare. Quoniam ſi de-
cætero rudes, & ignaros ordinare præ-
ſumpſerint (quod quidẽ facilè poterit de-
prehendi) & ordinatores & ordinatos vl-
tioni graui decernimus ſubiacere. Sancti⁹
enim eſt (maximè in ordinatione ſacerdo-
tum) paucos bonos, quàm multos malos
habere miniſtros: *quia ſi cæcus cæcum ducit,* Matth. 15
*ambo in foueam dilabuntur.** * Vide l.

Honorius tertius, capitulo Bremeñ. qui duos.

Defectus ſcientiæ deiicit iam promotum. ff. de vulg. & pu. ſub.

CAP. XV.

QVamuis multa propoſita fuerint cõ
tra epiſcopum Calinenſem, quia ta-
men confeſſus eſt coram nobis ſe nunquã
de Grammatica didiciſſe, nec etiam legiſ-
ſe Donatum, & per euidentiam facti vſq;
adeò de illiteratura & inſufficientia ſua cõ
ſtat, quòd contra Deum eſſet & canonicas
ſanctiones, tantũ in epiſcopo tolerare de-
fectum, ipſum à pontificalis officij execu-
tione, & ab adminiſtratione Calineñ. eccle
ſiæ penitus duximus amouendum.

De ſacra vnctione. Tit. XV.

Innocentius tertius.

Eccleſia Græcorum in ordinationibus, & con
ſecrationibus ſeruare debet vnctiones, quas ſer-
uat eccleſia Romana. Epiſcopus autem cùm

conſecratur, inungitur chriſmate in capite & manibus: quod ſi fuerit prætermiſſum, per tres epiſcopos eſt ſupplendum. CAP. I.

CVM veniſſet ad Apoſtolicam ſedem Bracarẽſis epiſcopus, qui in conſecratione ſua ſanctã nõ acceperat vnctionem, quoniã apud vos non conſueuerunt pontifices cũ conſecrantur inungi, nos quod illi defuerat, mandauimus in ipſo ſuppleri, facientes caput eius & manus per Albañ. epiſcopum (adſiſtentibus ei duobus epiſcopis, ſecundùm morem eccleſiaſticum) ſacro chriſmate deliniri: & infra. Scire te volumus duas eſſe ſpecies vnctionis, exteriorẽ, quæ materialis eſt & viſibilis: & interiorẽ, quę ſpiritualis eſt & inuiſibilis. Exteriori viſibiliter inungitur corpus, interiori inuiſibiliter inungit̃ cor. De prima

Iaco.5 Iacobus Apoſtolus ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum.* De ſecunda

1.Ioan.2 Ioan. Apoſtolus ait: *Vos vnctionem, quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis: & non neceſſe habetis, vt aliquis doceat vos, ſed ſicut vnctio vos docet de omnibus, ita faciatis.* Vnctio viſibilis & exterior ſignum eſt interioris & inuiſibilis vnctionis. Vnctio verò inuiſibilis,

&

& interior non ſolùm eſt ſignum,ſed etiã ſacramentum:quia ſi dignè ſumitur, vel agit vel auget abſque dubio quod deſignat.Ad exhibendum autem exteriorẽ & viſibilem vnctionem,benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum vel infirmorũ:& cõficitur chriſma, quod ex oleo fit & balſamo,myſtica ratione.Per oleum enim nitor conſcientiæ deſignatur: iuxta quod legitur: *Prudentes virgines acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Per balſamũ,odor famę exprimitur:propter quod dicitur: *Sicut balſamũ aromatizans, odorem dedi.* Hoc ergo chriſmate vngi debet epiſcopus non tam in corpore, quã in corde: vt & interius nitorem conſcientiæ, quãtum ad Deum,& exterius habeat odorem famę quò ad proximũ.De nitore conſciẽtię dicit Apoſtolus,*Gloria noſtra hæc eſt, teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ.* nam omnis gloria filiæ regis ab intus.De odore famę idẽ Apoſtolus ait: *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco,& alijs ſumus odor vitæ in vitã, alijs odor mortis in mortẽ.* Debet enim epiſcopus bonũ habere teſtimoniũ,&ab his qui ſunt intus,& ab his q ſunt foris,vt cortina cortinã trahat:& q audit,dicat,veni. Hoc vnguẽto caput & manus epiſcopi cõſecrenẽ. Per caput enim mẽs intelligiẽ iuxta illud:

Matth. 25 *Eccleſi. 24* *2.Corinth.1* *Pſal.44* *2.ad Ti.1*

Matth,6 *Vnge caput tuum,& faciem tuam laua*. Per manus opera intelliguntur, iuxta illud:
Cantico.5 *Manus meæ diſtillauerunt myrrham*. Manus igitur inunguntur oleo pietatis, vt epiſcopus operetur bonũ ad omnes,maximè autẽ ad domeſticos fidei.Caput autẽ vngitur balſamo charitatis, vt epiſcopus diligat Deũ ex toto corde & ex tota anima, & ex tota mente ſua, & proximum ſuum ſicut ſeipſum.Caput inungitur propter authoritatem & dignitatem,& manus propter miniſterium & officiũ.Caput enim vngitur,vt oſtendatur illius repręſentare perſonam,de quo dicitur per prophetam:
Pſal.132 *Sicut vnguentum in capite, &c. caput enim viri*
1.Corin.11 *Chriſtus, caput Chriſti Deus*: qui de ſe
Luca 4 dicit: *Spiritus domini ſuper me,eo quòd vnxit me,euangelizare pauperibus miſit me*. Manus epiſcopi inungitur,vt oſtendatur accipere poteſtatẽ benedicendi & conſecrandi.Vnde cũ eas conſecrator inungit,conſecrare, inquit, & ſanctificare digneris domine manus iſtas per iſtam vnctionẽ & per benedictionem noſtram: vt quæcunque cõſecrauerint,cõſecrentur:& quæcũq; benedixerint,benedicantur in nomine domini.

Tractat de vnctione regum, & de differentijs in vnctione inter reges & pontifices. Panor.

Vnde in veteri teſtamento non ſolùm

vnge

vngebatur ſacerdos, ſed etiam rex & propheta: ſicut in lib. Reg. dominus præcepit Heliæ: *Vade & reuertere in domum tuam per deſertum in Damaſcum: cumq; perueneris illuc, vnges Azabel in regem ſuper Syriam: & Iehu filium Nauſi vnges in regem ſuper Iſraël. Heliſæum autem filium Saphat, qui eſt de Abel, vnges prophetam pro te.* Sed vbi Ieſus Nazarenus (quem vnxit Deus ſpiritu ſancto, ſicut habetur in actibus apoſtolorum) *vnctus eſt oleo pietatis præ conſortibus ſuis:* qui ſecundùm Apoſtolum, *eſt caput eccleſiæ, quæ eſt corpus ipſius:* principis vnctio à capite ad brachium eſt tranſlata, vt princeps extunc non vngatur in capite ſed in brachio, ſiue humero, vel in armo, in quibus principatus congruè deſignatur: iuxta illud, quod legitur: *Factus eſt principatus ſuper humerũ eius, &c.* Ad quod etiam ſignificandum Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant inuitati. In capite verò pontificis ſacramentalis eſt delinitio * conſeruata, quia perſonam capitis in pontificali officio repræſentat. Refert autem inter pontificis, & principis vnctionem: quia caput pontificis chriſmate conſecratur, brachium verò principis oleo delinitur: vt oſtendatur quanta

3. Reg. 19

Acto. 10

Epheſ. 1
Coloſſ. 2

Eſa. 9

1. Reg. 9

* aliàs, delibutio.

ſit

ſit differentia inter authoritatem pontificis, & principis poteſtatem.

Tractat de Chriſtianorum omnium vnctione.

Apoca. 1 Quia verò Chriſtus fecit nos in ſanguine ſuo Deo noſtro regnum, & ſacerdotes
1. Pet. 2 (propter quod Apoſtolus ait: *vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium*) idcirco in nouo teſtamento non ſolũ reges & ſacerdotes vnguntur, ſed etiam omnes Chriſtiani, bis ante baptiſmum, ſcilicet oleo benedicto: primũ in pectore, deinde inter ſcapulas: & bis poſt baptiſmũ, ſcilicet chriſmate ſancto, primũ in vertice, demum in fronte. In pectore nanq; baptizandus inungitur, vt per ſancti ſpiritus donũ abijciat errorẽ & ignorantiam, & ſuſcipiat fi-
Hebr. 10 dem rectã, quia *iuſtus ex fide viuit.* Inter ſca-
Abac. 1 pulas, vt per ſpiritus ſancti gratiam excutiat negligentiam & torporẽ, & bonã ope-
Iaco. 2 rationem exerceat: quia *fides ſine operibus mortua eſt:* vt per fidei ſacramentũ ſit mundicia cogitationũ in pectore, & per operis exercitiũ ſit fortitudo laborũ. In ſcapulis
Galat. 5 quatenus fides per dilectionem, ſecundũ Apoſtolũ operetur. In vertice verò baptizatus inungitur, vt ſit paratus omni petẽti de fide reddere rationẽ: quia per caput
Eccleſ. 2 intelligitur mens, iuxta quod legitur: *Oculi ſapientis in capite eius*, cuius ſuperior pars

eſt

eſt ratio, & inferior eſt ſenſualitas. vnde bene per verticem, quæ eſt ſuperior pars capitis, intelligitur ratio, quę eſt ſuperior pars mentis. In frõte vngitur baptizatus, vt liberè cõfiteatur, quod credit: *quia corde creditur ad iuſtitiam, ore verò fit confeſſio ad ſalutem*: memor eius quod dominus ait: *Qui me cõfeſſus fuerit corã hominibus, &c.* Ante baptiſmũ ergo vngitur oleo benedicto: & poſt baptiſmum chriſmate ſancto, quia chriſma ſoli competit Chriſtiano. Chriſtus enim à chriſmate dicitur, vel potius à Chriſto dicitur chriſma: non ſecundùm nominis formam, ſed ſecundùm fidei rationem. A Chriſto verò Chriſtiani dicuntur, tanquam vncti deriuentur ab vncto: vt omnes cõcurrant in odorem illius vnguẽti, cuius nomẽ oleũ eſt effuſum.

Roma. 10

Matth. 10 & Mar. 8

Tractat de vnctione chriſmatis poſt baptiſmum, quæ dicitur confirmatio.

Per frontis chriſmationẽ, manus impoſitio deſignatur: quæ alio nomine dicitur cõfirmatio, quia per eam ſpiritus ſanctus ad augmentũ datur & robur. vnde cùm cęteras vnctiones ſimplex ſacerdos, vel preſbyter valeat exhibere, hanc non niſi ſummus ſacerdos, id eſt, epiſcopus debet conferre: quia de ſolis Apoſtolis legitur (quorum vicarij ſunt epiſcopi) quòd per

manus impoſitionem ſpiritum ſanctum dabant: quemadmodũ actuum Apoſtolo
Act.8 rum lectio manifeſtat. *Cùm audiſſent*, inquit, *Apoſtoli qui erant Hieroſolymis, quia receipſſet Samaria verbum Dei: miſerunt ad eos Petrum & Ioannem: qui cùm veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent ſpiritum ſanctum. nondum enim in quemquam illorum venerat: ſed baptizati tantum erant in nomine domini Ieſu: tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant ſpiritum ſanctum.* cuius aduentus per vnctionis miniſterium deſi-
Matth.3 gnatur: quia columba in qua ſpiritus ſan-
Mar.1 ctus ſuper Chriſtum in baptiſmo deſcen-
Luc.3 dit, ad veſperum in cataclyſmo reuertens
Geneſ.8 ramum retulit virentis oliuæ, cuius vtiq; ſacramentũ Dauid propheta prænoſcẽs,
Pſal.103 exhilarandam faciem in oleo prædicauit.

Tractat de conſecratione altaris. Abbas.

Vngitur præterea, ſecundùm eccleſiaſticum morem cùm conſecratur altare, cũ dedicatur templum, cùm benedicitur calix, non ſolùm ex mandato legis diuinæ, verùm etiam exemplo beati Silueſtri, qui cùm conſecrabat altare, illud chriſmate
Exo.30 perungebat. *Præcepit enim dominus, Moſi, vt faceret oleum vnctionis, de quo vngeret teſtimonij tabernaculum, & arcam teſtamenti, menſamq; cum vaſis.* Verùm vnctionis ſacrament

ment

mentũ aliud quidem efficit, & figurat, tã in nouo, quàm in veteri teſtamento. vnde non iudaizat eccleſia, cũ vnctionis celebrat ſacramentũ, ſicut antiqui mentiũtur, qui neque ſcripturas, neque Dei nouere virtutem. Monemus igitur, vt illũ in ordinandis presbyteris, & cõſecrandis epiſcopis morem ſerues, & facias obſeruari, quẽ Apoſtolica ſedes obſeruat: & infra. Licet Romanus pontifex non vtatur baculo paſtorali: tum propter hiſtoriã, tum propter myſticã rationẽ: tu tamen ad ſimilitudinem aliorũ pontificũ poteris eo vti.

De ſacramentis non iterandis. Tit. xvj.

Innocentius III.

In ordinato in ſubdiaconum ſine manuũ impoſitione, & confirmato non chriſmatis, ſed olei vnctione, non fiet iteratio, ſed ſupplebitur prætermiſſum.

CAP. I.

PASTORALIS: & infra. Præterea nos conſulere voluiſti, an permitti debeat miniſtrare, qui ſine impoſitione manuum fuerit ad ordinem ſubdiaconatus* adſumptus. Et ſi confirmationis ſacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem

* *aliàs, diaconatus.*

rorẽ fuit nõ chriſmate,ſed oleo delinitus. Ad quod breuiter duximus reſpondendum, quòd in talibus nón eſt aliquid iterandum,ſed cautè ſupplendum, quod in cautè fuerat prætermiſſum.

Honorius III. archiepiſcopo Londoñ. & eius ſuffragañ.

Prohibet ſepultos à ſchiſmaticis exhumari, veſtimenta cum quibus celebrarunt,iterum benedici:& altaria, in quibus celebrarunt iterum conſecrari. CAP. II.

ANobis humiliter quæſiuiſtis, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore ſchiſmatici & reprobi Vualdemarij à ſchiſmaticis ſunt ſepulti: & de indumentis ſacerdotalibus, cũ quibus necnon de altaribus,in quibus degradati presbyteri celebrarunt. Nos autem inquiſitioni veſtræ breuiter reſpon. quòd non credimus ob hoc duntaxat ſepultos huiuſmodi exhumandos, aut debere indumenta talia iterum benedici, vel reconſecrari altaria ſupradicta.

Gregorius IX.archiepiſcopo Londoñ.

Si in ordinatione presbyteri, vel diaconi manus impoſitio fuerit prætermiſſa:ſtatutis temporibus ſupplebitur. CAP. III.

PResbyter & diaconus cùm ordinantur, manus impoſitionem tactu corporali

rali (ritu ab Apoſtolis introducto) recipiunt. quod ſi omiſſum fuerit: non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad huiuſmodi ordines conferendos cautè ſupplendum, quòd per errorem extitit prætermiſſum. * Suſpenſio * autem manuũ debet fieri, cùm oratio ſuper caput effunditur ordinandi.

* *Vide l. q. teſtamẽto. ff. de excu. tuto.*
* *aliàs, impoſitio. aliàs, interpoſitio.*

De filijs presbyterorum ordinandis, vel non. Tit. xvij.

Ex concilio Pictaueñ.

Illegitimus non ordinatur, niſi vt religioſus fiat: nec tunc præficitur, id eſt ad prælaturam non habilitatur. CAP. I.

VT FILII presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati, ad ſacros ordines non promoueãtur. Niſi aut monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viuentes: prælationem verò nullatenus habeant. Sed neque ſerui: niſi à dominis ſuis libertate donentur. *

* *Vide l. ſi quis alia. §. ſi cũ ius haberet. ff. quẽad. ſer. amit.*

Alexander III. Linconñ. electo.

Illegitimus filius ſacerdotis, qui hoc tacito per reſcriptum Apoſtolicum paternam eccleſiã impetrauit, remouetur ab illa. CAP. II.

AD præſentiam noſtram accedens R. presbyter, tacito, ꝙ eſſet filius ſacerdotis, impetrauit à nobis vt in eccleſia, in qua pater eius miniſtrauit, exiſteret capellanus. Ideoq; mandamus, quatenus, ſi tibi cõſtiterit, ꝙ memoratus R. ſit in ſacerdotio genitus, & ꝙ pater in eadẽ eccleſia miniſtrauit: non obſtantibus prædictis literis noſtris ipſum amoueas ab eadem.

Idem.

Non poteſt filius ſacerdotis eccleſiæ paternæ præeſſe. hoc dicit, cum ſequen. CAP. III.

PRæſentium authoritate iubemus, vt filios ſacerdotum in eccleſijs paternis miniſtrare, vel eas qualibet occaſione obtinere nullatenus patiaris, ſed ipſos ab eccleſijs in quibus patres eorum miniſtraſſe noſcuntur, ſtudeas penitus amouere.

Idem Vigoreñ. epiſcopo.

Idem dicit. CAP. IIII.

COnquerente nobis M. clerico: & infra. Frat. t. mandamus, quatenus, ſi publicum eſt, & notorium patrem R. clerici habuiſſe in prędicta eccleſia perſonatum, filium eius ibidẽ miniſtrare, aut eiuſdem eccleſiæ perſonatum habere nullatenus patiaris: & ſi iam inſtitutus eſt ibi, eum inde non differas amouere.

Idem Londoñ. epiſcopo.

Epiſco.

Epiſcopus,qui ſcienter contulit filio ſacerdotis paternam eccleſiam, exinde eum remouere non poteſt. CAP. V.

VEniens ad præſentiã noſtrã N.clericus nobis propoſuit, quòd cũ illũ ad ad capellã ſancti L.quam ei conceſsiſti,in presbyterum ordinaſſes, ipſum ea poſtea ſpoliaſti,eo ꝙ pater eius in prẹſcripta eccleſia miniſtrauit.Ideoq; fra.t.mãdamus, quatenus ſi tibi innotuerit quando eã ſibi dediſti,ꝙ pater eius presbyter in dicta eccleſia miniſtraſſet,ipſam ei reſtituas,& in pacedimittas, amoto alió,ſi quem inſtituiſti forſitan in eadem. Verũ ſi hoc ignorans feciſti, * ex quo ad eccleſiam ipſam eum in presbyterum ordinaſti: eam ſibi reſtituas,donec in alia eccleſia ſibi prouideas,vnde honeſtè valeat ſuſtentari.

* *Vide l.ij. ff. de iuris & fa.igno. & l.ſi res obligata. ff.de leg.j.*

Idem Oxoñ. epiſcopo.

Gratiam continet,& h.d.Ex quo filius ſacerdotis eſt ordinatus, non debet carere beneficio. Ioan.Andr. CAP. VI.

PRopoſuit nobis R. lator pręſentium, quòd cùm ad eccleſiam de Sabel à domino fundi fuerit præſentatus, tu curam animarum noluiſti ſibi committere, pro eo quòd eſſet filius ſacerdotis. Cæterùm quia indignum eſt, vt ipſe poſtquã eſt in ſubdiaconum ordinatus, omnino debeat

eccleſiaſtici beneficij prouiſione carere: mandamus, quatenus aliquem honeſtum presbyterum cū adſenſu eiuſdem clerici inuenire ſtudeas, qui eccleſiæ ſeruiat ſupradictæ, ita ꝙ præfatus R. medietatem omnium beneficiorum prędictæ eccleſię, eidem in ſuo ordine ſeruiēdo, pacificè debeat obtinere. Non enim ſolus presbyter miſſarum ſolēnia, vel alia diuina officia, poteſt ſine miniſtri ſuffragio celebrare.

Idem archiepiſcopo Cantuarieñ.

Filius praeeſſe poteſt eccleſiæ, cui pater præfuit mediatè. CAP. VII.

EX tranſmiſſa conqueſtione G. clerici percepimus, quòd ad abbatis de Caſtris præſentationem, in quodam beneficio eccleſiæ de H. eum in præſenti recipere diſtuliſti, eò quòd pater eius in præfata eccleſia miniſtrauit: quo defuncto media interceſsit perſona, cui prędictum beneficium eſt collatū. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, prænominatum Gu. ad præfatum beneficium admittere non poſtponas, nō ideo minus obſeruato Apoſtolici reſcripti decreto, quod ſucceſsionem in eccleſia Dei hæreditariam deteſtatur.

Idem Vigoreñ. epiſcopo.

Filius praeeſſe poteſt eccleſiæ, in qua pater ſine titulo miniſtrauit. CAP. VIII.

Con

COnſtitutus in prę.no.G.clericus, ſupplici nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cùm capellam de Stortoñ. canonicè fuiſſet adeptus,& eam pluribus annis pacificè poſſediſſet : R. miles ipſum ea ſine iudicio ſpoliauit . Cumque memoratus clericus exinde apud te depoſuiſſet querelam,obiectum fuit ei , quòd pater ſuus in capella miniſtrauit eadem:& infra.F.tuæ mandamus , quatenus ſi tibi conſtiterit, quòd idem clericus à capella fuerit prædicta per potentiam laicalem eiectus , & ꝙ pater eius præfatæ capellę perſona ſeu perpetuus vicarius non fuerit(licet in eadem nomine eiuſdem G. quandoque miniſtrauerit) ipſam ſibi cum reditibus perceptis reſtituere non omittas.

Idem Eboraceñ.archiepiſcopo.

Si is cui conceſſum eſt à papa vt poßit diſpenſare cum filijs ſacerdotum, circa eccleſias paternas immediatè tenendas, cum aliquo diſpenſat: ille per literas iuſtitiæ poſtea contra eum impetratas,remoueri non poterit. CAP. IX.

EX tua nobis parte eſt propoſitũ,quòd cùm olim ad tuam conſultationem ſuper filijs ſacerdotum tales à nobis literas recepiſſes,vt eos poſſes in eccleſijs , quas patres eorum nullo mediante poſſederãt, ſuſtinere , quos probatæ vitæ & ſanæ

conuerſationis cognoſceres, vel quos longo tempore illas tenuiſſe conſtaret: quidã ad iudices literas impetrauerunt, vt ſi cõſtaret eòs eſſe filios ſacerdotum vel clericorum, qui in proximo ante eos eccleſias tenuerunt, ſuper his imponatur eis adp. ceſſante ſilentium, & eccleſias iſtas ipſis adſignent, quamuis in eis ſe oſtendere nequeãt per epiſcopos inſtitutos. Super quo tibi t.reſpõ. quòd ſi per priores literas cũ aliquibus clericis diſpenſaſti, diſpenſationem tuam poſteriorum literarum intuitu nolumus irritari. Alios verò clericos laicæ donationis intuitu in eccleſijs ſine authoritate pon. ſui inſtitui, aut inſtitutos remanere, authoritate apoſtolica ꝓhibem⁹.

Idem Cantuarieñ. archiepiſcopo & eius ſuffraganeis.

Si manifeſtum eſt, quòd filius in eccleſia immediatè ſucceßit patri, ſine aliqua teſtium receptione ab illa remouebitur. CAP. X.

QVoniam eſt ſacris canonibus prohibitum: & infra. Præcipimus, quatenus ſi manifeſtum & publicum fuerit patres in eccleſijs perſonatus geſsiſſe, filios ab eiſdem (ſi etiam eas adepti ſunt) penitus excludatis: nec ad earum gubernationem vlterius adſumantur. Nolumus enim vt cauſa in iudicium deducatur, vel teſtes etiam

etiã admittãtur, ſi hoc manifeſtũ exiſtat.

Idem Cantuarieñ.archiepiſcopo.

Filius etiam legitimus remouetur ab eccleſia, in qua immediatè ſucceſsit patri vicario vel rectori. CAP. XI.

AD extirpãdas ſucceſsiones: & infra. F.tuæ mandamus, quatenus, ſi qui filij presbyterorum prouinciæ tuæ teneant eccleſias, in quibus patres eorũ tanquam perſonæ vel vicarij nulla perſona media miniſtrarunt: eos (ſiue geniti ſint in ſacerdotio, ſiue non) ab eiſdem eccleſijs non differas amouere.

Clemens III.Caſſel.archiepiſcopo.

Filius epiſcopi legitimè natus, promoueri poteſt ad ordines: et in paterna eccleſia beneficiari. CAP. XII.

AD hæc ex parte tua noſtris auribus eſt relatum: & infra. Quòd à nobis f. tua requiſiuit, an à pontificibus generati valeãt ad ſacros ordines ꝓmoueri, ſi ſciẽtia fuerint et morũ honeſtate probabiles. Sciat f.t.ꝙ ſi ex legitimo sũt matrimonio ꝓcreati, nec aliud canonicũ obuiat: licitè poſſunt ad ſacros ordines aſcendere, & in eiſdẽ eccleſijs in qbus præſunt vel pręfuerũt genitores eorũ, beneficium obtinere.

Idem.

Non poteſt filius eſſe vicarius illius eccleſia, in

qua pater proximus fuit rector. CAP. XIII.

MIchaël presbyter de ſancto Germano trāſmiſſa nobis cōqueſtione mōſtrauit, quòd cùm eccleſiam ſancti I. de Corona tuæ diœc. canonicè ſit adeptus: M. filius Antonij, qui proximo ante ipſius eccleſiæ habuit perſonatum, ad ſe vicariam ipſius adſerit pertinere: & infra. F.tuæ mandamus, quatenus ſi conſtiterit tibi ipſum M. fuiſſe filium Antonij, qui eiuſdem eccleſiæ habuit proximo perſonatum, ei ſuper eadem vicaria perpetuum ſilentium imponere non poſtponas.

Idem.

Illegitimè genitus etiam de vxore, ſine diſpẽſatione ad ordines vel beneficia promoueri non poteſt. CAP. XIIII.

LIteras: & infra. Intelleximus, quòd H. in ſacerdotio genitus, de vxore legitima natus & conceptus, adfectauit à pueritia miniſtrare domino in officio clericali. Verùm licet à filijs paterna inconti nentia modis omnibus propellenda noſcatur: ſi tamen aliàs dignus inuentus fuerit, permittimus ipſum ordinari in clericū, & ad eccleſiaſticum beneficium (vnde cōmodè ſuſtentari valeat) promoueri.

Innocentius III.

Illegitimus in eccleſia paterna præbendari non

non debet. CAP. XV.

CVm decorem domus Dei: & infra. Filijs canonicorum præbẽdas in eiſdem eccleſijs conferri non ſinatis, quarum * ſunt canonici patres eorum. Cum indecorum ſit, vt in altaris officio illegitimus filius impudico patri miniſtret,* in quo vnigenitus Dei filius æterno patri pro ſalute humani generis victimatur.

Idem in concilio generali.

Si illegitimus maximè filius ſpurius inſtituatur in eccleſia, in qua inſtitutus eſt pater, inſtitutio non valet, & inſtituens à ſuis beneficijs ſuſpendatur. CAP. XVI.

AD abolendam peſsimam (quæ in pluribus inoleuit eccleſijs) corruptelã: Firmiter inhibemus, ne canonicorum filij, maximè ſpurij, canonici fiant in ſecularibus eccleſijs, in quibus inſtituti ſunt patres eorum. Et * ſi fuerit contra præſumptum; decernimus non valere. Qui verò tales (vt dictum eſt) canonicare præſumpſerint, à ſuis beneficijs ſuſpendantur. Honorius III.

Alius, quàm papa non diſpenſat, vt filius in eccleſia paterna immediatè ſuccedat.

CAP. XVII.

DIlectus filius G. p̃poſitus ſanctæ M. trãſmiſſa nobis petitione mõſtrauit, quòd

** aliàs, quorum.*

** Vide no. per B. in l. generaliter. §. cum autẽ. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi. fac.*

** aliàs ſed*

quod cùm Vergilius presbyter quandam eccleſiam curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater eius, obtineat, ipſum monuit vt reſignaret eandem: ſed idem adſerens quòd H. Remeñ. archiepiſcopus tunc apo. ſed leg. diſpenſauit cum eo, id efficere cõtradicit. Quocirca mandamus, quatenus non obſtante diſpenſatione aliqua, quæ à ſe. apo. non manauerit: quod canonicum fuerit (adpellatione poſtpoſita) ſtatuatis.

Gregorius IX. Turoñ. archidiaco.

Illegitimus abſque diſpẽſatione papæ ad dignitatem, vel perſonatum vel beneficium curatum, promoueri non poteſt. CAP. XVIII.

NImis in tua prouincia eccleſiæ deformatur * honeſtas, ex eo, quòd filij ſacerdotum & alij non legitimè nati, ad dignitates & perſonatus * & alia beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione ſedis Apoſto. promouentur. Quocirca mandamus, quatenus prædictis perſonis à perſonatibus, & dignitatibus, & huiuſmodi beneficijs prorſus amotis, ea perſonis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipſorum de iure noueris pertinere. Et ne id decætero præſumatur, diſtrictius inhibemus.

** aliàs, diffamatur.*

** Vide ff. de alim. & cib. leg. l. penul. & l. ſi filius. ff. de dona.*

De

De ſeruis non ordinandis, & eorũ manumiſsione. Tit.xviij.

Ex concilio Toletano.

Seruus ante plenam manumiſsionem ordinari non debet. CAP. I.

INSTRVENDI: & infra. Fortè dicet aliquis: Clericus fieri non permittitur, niſi ante clericatum ingenuitatis dignitate potiatur. Re vera verum dicit. Et ideo quod infirmari vel vituperari poteſt, pręcaueri debet.

Ex eodem.

Seruus ſine licentia domini ordinatus deponitur, & domino reſtituitur. CAP. II.

DE ſeruorum ordinatione: & infra. Statutum eſt, vt nullus epiſcoporũ deinceps ad ſacros ordines eos promouere præſumat, niſi prius à dominis libertatem fuerint conſecuti. Et ſi quilibet ſeruus fugiens dominum ſuum, qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit eccleſiaſticos, decretum eſt vt deponatur: & eius dominus eum recipiat.

Ex eodem.

Seruus ab eccleſia manumiſſus ordinari poteſt: & quod adquirit, poſt ſuum obitum, erit eccleſiæ manumittentis: quã ſi adcuſat, vel cõtra eam

eam teſtificatur, libertate & ordine priuatur.

CAP. III.

DE famulis eccleſiæ conſtituere preſbyteros & diaconos per parœcias liceat, ita tamen vt antea manumiſsi ſtatũ recipiant libertatis. Quicquid autem talibus extiterit debitum, aut quolibet modo collatum: eis in perſonas extraneas tranſmittere non licebit, ſed omnia ad ius eccleſiæ, à qua manumiſsi ſunt, poſt eorum obitum debeant pertinere. Quibus (ſicut cæteris eccleſiæ libertis) adcuſandi vel teſtificandi aduerſus eccleſiam aditus præcludatur: ad quod ſi adſpirauerint: non ſolùm libertatis beneficio careant, ſed etiã honoris gradu, quem non dignitate naturæ, ſed neceſsitate tẽporis promeruerũt.

Ex concilio apud Alichi.

Dominus in ſeruo, quem manumittit, poteſt ſpirituales operas retinere. CAP. IIII.

NVllus: & infra. Si quis de ſeruis ſuis quenquam donauerit libertati, & ipſum in presbyterum fecerit ordinari, ille autem poſtea in ſuperbiam elatus, domino ſuo canonicas horas pſallere noluerit: adcuſatus apud epiſcopum, qui ordinauerit eum, degradetur.

Alexander III. archiepiſ. Turoñ.

Spurij, vel ſerui, ordinari nõ debent. CAP. V.

Con

CONſuluit: & infra. Conſ.t.t.reſpon. quòd neque ſpurios neque ſeruos ordinare debes: & ſi memor es, in conſecratione tibi dictũ fuit, vide ne quẽlibet ſeruilis conditionis ad ordines promouere præſumas.

Innocentius III. Variñ. epiſcopo.

Manumiſſus ab eccleſia vt fiat clericus, & ipſi eccleſiæ perpetuò ſeruiat in diuinis, ad aliam eccleſiam ſe transferre non poteſt: ſecus ſi purè fuerit manumiſſus. Vel ſic, ſecus ſi fuerit manumiſſus vt ſeruiat. Ioan. And. CAP. VI.

EO libentius: & infra. Adieciſti aliam quæſtionem, an illorum filij, qui eccleſiæ ſeruili conditione tenentur, traditi à parentibus militiæ clericali cum ſuorum conniuentia dominorum, vt in eadẽ eccleſia debeãt deſeruire, adſequẽtes propterea libertatem, poſt tempus ea relicta poſsint ad aliam ſe tranferre? In quo credimus diſtinguendum, vtrum eo tenore fuerint manumiſsi & obligati ordini clericali, quòd manumittenti eccleſiæ, dum vixerint, deberent impendere famulatum in obſequijs diuinorum: & tunc transferendi ſe ad aliam, eſt eis licentia deneganda, vel manumiſsi extiterint abſolutè: * ſicque libertatem habeant ad aliam tranſeundi.

* *Vide l. manumiſsiones. ff. de iuſtit. & iur. & l. liberũ. ff. de adop.*

Idem.

Idem.

Ius,quod eſt de ſeruo facto diacono, etiam de ſubdiacono debet intelligi. CAP. VII.

** aliàs, cautum.*

MIramur nō modicum cùm certum * ſit in conſtitutionibus antiquorum, quando ſerui in gradus eccleſiaſticos ordinati,debeant in ſeruitutem vel non debeant reuocari:& infra. De ſubdiaconali ordine,quia de eo non fit mentio in patrū ſtatutis expreſsè, videtur nobis, quòd & is cum diaconali gradu priuilegio gaudet eodem.Nam licet ſacer ordo non reputaretur in eccleſia primitiua, tamen à conſtitutione Gregorij atque Vrbani ſecundùm moderna tempora ſacer gradus eſſe minimè dubitatur.

Gregorius I x.archiepiſcopo Neapo.

Natus ex patre ſeruo & libera matre, liber eſt,& licitè promouetur. CAP. VIII.

DIlectus filius G.diaconus propoſuit: ꝙ I.miles ea occaſione quòd patrem ipſius hominem ſuum eſſe proponit (licet mater ſua cuius debet imitari conditionem, * libera eſſe noſcatur) ne promoueatur in presbyterum,impedire præſumit.Quocirca mandamus,quatenus ſi tibi conſtiterit de præmiſsis,eundem militem ab huiuſmodi impedimento ceſſare compeſcas.

** Vide l. idem Pomponius. §. idē ſcribit. ff.de rei vindi.& inſti. de ing.§.j.*

De obli

De obligatis ad ratiocinia ordinandis, vel non. Tit. xix.

Ex conſilio Cartha.

Obligatus ratiocinijs, depoſito onere & reddita ratione, ordinari poteſt: prius verò non.

CAP. *unicum.*

MAGNVS epiſcopus Auguſtinus dicit: procuratores, actores, executores, ſeu curatores pupillorum ſi debēt ordinari. Gratus epiſcopus dixit: Si poſt depoſita onera & reddita ratiocinia actus vitæ ipſorum fuerint cōprobati in omnibus, debent cum laude Dei (ſi poſtulati fuerint) honore munerari. * ſi enim ante libertatem negociorum vel officiorum fuerint ordinati, eccleſia infamatur. Vniuerſi dixerunt: Rectè ſtatuit ſanctitas veſtra, ideo que iſta eſt noſtra ſententia.

* *aliàs, numerari.*

De corpore viciatis ordinandis, vel non. Tit. xx.

- Alexander tertius.

Presbyter, qui in duello digiti partem amiſit, ex diſpenſatione ſui epiſcopi poteſt in ſuo ordine miniſtrare. CAP. I.

De presbytero Campaniæ, qui duellum ſpontè obtulit, & oblatum ſuſcepit, & in eo partẽ digiti amiſit: reſpõdemus, quòd cùm ipſe non perdiderit tantum de digito quin ſine ſcandalo poſsit ſolenniter celebrare, ſatis potes poſt peractam pœnitentiam cum eo miſericorditer agere *, & permittere ipſum in ſuo ordine miniſtrare, licet eius exceſſus grauis admodum extitiſſet.

Vide l. ob ſeruãdum. ff. de of. præſid. & ſo. diſt. c. ponderet.

Idem Ciſtercieñ. electo.

Habens in oculo maculam, quæ non inducit magnam deformitatem, etiam ad epiſcopatum poterit promoueri. CAP. II.

** aliàs, cum tua.*

CVm de tua * electione quæſtio mota fuiſſet: & infra. Tibi, quòd in oculo maculam habeas, & filius canonici fueris, eſt obiectum: Vnde Cantuarieñ. archiepiſcopo dedimus in mãdatis, vt pro eo quòd canonici filius diceris, in promotione tua ex multa diſpenſatione procedat. De macula verò archiepiſcopo prædicto mandauimus, vt cum conſilio ſuffraganeorum ſuorum quod exinde viſum fuerit exequatur, * in quo tibi ex maxima diſpenſatione curauimus prouidere.

** Hæc verba prout tibi videbitur iuſtũ, quid importent, vide l. quadam. ff. de leg. ij. & l. fideiuſſor. §. ſi ſit. ff. de leg. iij.*

Clemens III. Varieñ. epiſcopo.

Sectus in cunabulis, licitè promouetur. CAP. III

Ex

EX parte B. monachi petitorium fuit noſtro Apoſtolatui præſentatum, quòd cùm ipſe in cunabulis ſectus fuerit, poſtmodum ſub regula & abbate deuotè Deo militans, in diaconatus ordinem eſt promotus:& infra. Sanè cùm ſecundũ ſtatuta Niceni concilij, illi ad clericatus ordinem prohibeantur accedere, & ſi etiam in clero fuerint, debeant ceſſare, qui ſeipſos ſani abſciderint vel adfectauerint, vt ab alijs abſcindantur* nõ credimus ei impedimentum adferre, quò minus poſſit pro uehi, qui in cunabulis ſectus fuit, quia nõ videtur hoc eo tempore adfectaſſe, quo iu dicium animi non habebat: præſertim cũ in canonibus Apoſtolorum ſit manifeſtè ſancitũ, quòd eunuchus, ſi per inſidias ho minum factus, vel ita natus ſit, aut etiã in perſecutione ſint ei amputata virilia, & dignus eſt, poſſit in epiſcopum promoueri.

* *Vide l. ſed & quæ ſitum. §. j. cum not. ff. de lib. & poſthu. et l. ſpadonem. ff. de ver. ſi.*

Idem Rauenna. archi.

Sacerdos, qui ſine cauſa virilia ſibi fecit abſcindi credẽs inde mereri: de diſpenſatione epiſcopi ſuum officium, præter altaris miniſterium poterit exercere, CAP. IIII.

SIgnificauit nobis R. archipresbyter ſancti Stephani, quod B. presbyter (credens ſe obſequium præſtare Deo) fecit ſibi virilia amputari: & infra. Quocirca

mandamus, quatenus ſi iam dictum preſbyterum aliàs Deo dignum inueneris, ei ſacerdotale officium abſque altaris miniſterio authoritate noſtra fretus & tua, pro ut videris expedire concedas.

Innocentius III.

Sacerdos, qui ex iuſta cauſa fecit ſibi virilia abſcindi, poteſt vt prius ſacerdotale officium exercere. CAP. V.

EX parte M. presbyteri fuit propoſitũ, quòd cùm ſibi ſentiret lepræ periculum imminere, de conſilio medici virilia fecit ſibi abſcindi, vt poſſet à tam graui infirmitatis vitio liberari: & infra. Quoniã igitur canones ſanctorũ patrum hunc à ſacri altaris adminiſtratione non prohibẽt: mãdamus quatenus ſi eſt ita, & memoratus M. eſt aliàs idoneus: vt ſui miniſterij officiũ exequatur, liberã ei tribuas facultatẽ.

Idem Militeñ. epiſcopo.

Mutilatus manu ſi promotus fuerit in abbatem, ab abbatia deponitur. CAP. VI.

EXpoſuiſti nobis, ꝙ prædeceſſor tuus H. in abbatem promouit, neſciẽs quòd ipſe eſſet manu altera mutilatus: & infra. Nos igitur f.t.t. reſpõ. quòd cùm pro tam enormi defectu ad ſacros non poſsit ordines promoueri, & in promotione ſua id tacuerit fraudulenter, ab abbatiæ officio

eſt

eſt non immerito amouendus.

Honorius III. epiſcopo Engoliſmeñ.

Carens vngula pollicis, dummodo ſit fortis in pollice, licitè ad ſacerdotium promouetur.

CAP. VII.

THomas monachus propoſuit, quòd cùm in annis puerilibus eſſet conſtitutus, quædam barra ferrea ſuper dextrę ſuæ pollicem fortuitò cadens, vngulam auulſit ab eo. Quocirca mandamus, quatenus ſi ad frangendum Euchariſtiam ſit in pollice ipſo potens, & aliud canonicum nõ obſiſtat, propter deformitatẽ huiuſmodi nõ dimittas, quin eum ad ordinem promoueas ſacerdotis.

De digamis non ordinandis.

Tit xxj.

Ex concilio Aurelianenſi.

Breue eſt. CAP. I.

VT digami, pœnitentes, vel repudiatarum mariti, ad ſacerdotium non aſcendant.

Lucius III. Spaleñ. archiep.

Cum digamo, qui ordinatus eſt ad ſacros, non diſpenſatur: & ordinator priuabitur poteſtate ordinandi, niſi cum eo fuerit diſpenſatũ. CAP. II.

SVper eo quod tua fraternitas de digamis requiſiuit: Reſpondemus quòd or

dinatores eorum poteſtate & officio ordinandi, & ordinati ſi ad ſacros ordines fuerint promoti, eis ideo ſunt priuandi, quia in digamis contra Apoſtolum diſpẽſare non licet vt debeant ad ſacros ordines promoueri, vel in eis ſi promoti fuerint remanere. In ordinatore autem poteſt diſpenſatio adhiberi, vt ordinandi poteſtate & officio non priuetur.

Celeſtinus tertius.

Digamus uxore viuente, vel mortua, non ordinatur. CAP. III.

DE digamis presbyteris, & viduarum maritis, idem ſancimus omnino, vt nec viuentibus vxoribus, nec defunctis, ad diuinorum debeant celebrationem admitti. maximè cùm à doctrina ſit Apoſtoli, & inſtitutionibus eccleſiæ alienum.

Innocentius tertius Ratiſpa. epiſcopo.

Qui mortua vxore promotus ad ſacros, cum ſecunda de facto contraxit & cognouit, digamiæ pœnam incurrit, licet non ſit digamus.

CAP. IIII.

NVper à nobis: & infra. Tertius articulus videbatur habere non modicum quæſtionis: quoniam cùm in matrimoniis contrahendis non iuris effectus, ſed animi deſtinatio adtendatur, vnde illum comitatur infamia, qui duas ſimul vxores

habet:

habet: quod partim ad factum conuenit re torqueri, ſicut in canone legitur de presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur: eadem cenſura tales videntur inter digamos reputandi. Licet obuiet ex aduerſo, quòd opinioni ſit veritas præferenda, & quòd iuxta præmiſſa, qui nullam vxorem habuit, foret digamus reputandus: quod contingeret, ſi quis de facto contraheret cum diuerſis, quibus de iure nõ poſſet matrimonialiter copulari. Nos autem in hac quæſtione t.rñ. quòd cũ huiuſcemodi clericis, qui quantum in ipſis fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter coniunxerunt, tanquam cum digamis non liceat diſpenſari, licet in veritate digami non exiſtant, non propter ſacramenti defectum, ſed propter adfectum * intentionis cum opere ſubſecuto. Idẽ Metenſi epiſcopo.

* *Vide l. ſi in emptionem. ff. de min. & l. ſi equo. ff. de leg. j.*

Qui contraxit cum virgine: licet prius ab alio fuerit deſponſata, digamus non cenſetur.

CAP. V.

DEbitum paſtoralis officij: & infra. F. t. duximus reſpondendum, quòd cũ duo ſint in coniugio, videlicet conſenſus animorum, & commiſtio corporum, quorum alterum ſignificat charitatem, quæ conſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animã. ad quod pertinet illud quod

 dicit

dicit Apoſtolus: *Qui adhæret Deo, vnus ſpiri-*
1.Corin. 7 *tus eſt cum eo.* reliquum verò deſignat conformitatem, quæ conſiſtit in carne inter Chriſtum & Eccleſiam: ad quod pertinet
Ioannis 1 illud quod euangeliſta teſtatur: *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis*: profectò coniugium illud, quod non eſt commiſtione corporum conſummatum, nõ pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & Eccleſiam per incarnationis myſterium eſt cõtractum: iuxta quod Paulus exponens illud quod dixerat pro-
Gene. 2 toplaſtus: *Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna.* ſtatim ſubiungit: hoc autem dico magnum ſacramentũ in Chriſto & Eccleſia. Cũ ergo propter ſacramẽti defectum inhibitum ſit, ne digamus, aut maritus viduæ præſumat ad ſacros ordines promoueri, quoniam nec illa eſt vnica vnici, nec iſte vnus vnius, profectò vbi deficit inter huiuſmodi cõiuges commiſtio corporũ, nõ deeſt huiuſmodi ſignaculũ ſacramenti. Vnde is, qui mulierem ab alio viro ductam, ſed minimè cognitã duxit vxorem: quia nec illa, nec ipſe carnẽ ſuam diuiſit in plures: propter hoc impediri non debet, qn poſsit ad ſacerdotiũ promoueri.

Idem.

Idem Lugduneñ.archiepiſ. Apo .ſed.lega.

Qui plures habuit concubinas, ex eo digamus non eſt. CAP. VI.

QVia circa minima:& infra.Sanè poſtulaſti per ſed Apo.edoceri, ſi preſbyteri plures concubinas habentes, digami cenſeantur.Ad quod duximus reſpondendum, quòd cùm irregularitatem non incurrerint digamię, cũ eis tanquã ſimplici fornicatione notatis,quo ad executionẽ ſacerdotalis officij poteris diſpenſare.

Idem.

Subdiaconus qui cum vidua contraxit,& eã cognouit,digamiæ pœnam incurrit,licet digamus non ſit. CAP. VII.

A Nobis fuit:& infra. Ille autem, qui in ſubdiaconatus ordine conſtitutus de facto tantùm (quia de iure non potuit) duxit viduam in vxorem, profectò digamus non exiſtit:ſed nec viduæ poteſt in veritate dici maritus,cùm inter ipſum & illam non fuerit vinculum maritale contractum:cum eo tamen contra doctrinã Apoſtoli tanquã cũ marito viduę diſpẽſare nõ licet,nõ propter ſacramenti defectum,ſed adfectum intentionis cũ opere ſubſecuto.

De clericis peregrinis. Tit.xxij.

Alexãder quartus Cenomaneñ. epiſcopo.

Vltramarini & valde remoti ordinationem ſuam probare debent per quinque epiſcoporum ſigilla. CAP. I.

TVA nos duxit f. conſulendos, quid ſit agendum de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, literas eorum oſtendunt, à quibus ſibi proponunt manus impoſitas: & vtrum epiſcoporũ ſigilla ſint, quæ repræſentant, incertũ exiſtit.* Tuæ igitur conſ.r.tutius eſſe, vt in his ſtatuta patrum veterum obſeruentur, quàm nouum aliquid ſtatuatur. ſtatutũ autem eſt de trãſmarinis, vt ad minus quinque epiſcoporum ſuper ordinatione ſua teſtimonio muniantur, quod in alijs (ſi ſimiliter ſunt incogniti) credimus obſeruandum, ita tamen, vt in ſuſpẽſione aliquanto tẽpore habeantur, in quo plenius de actibus inſtruãtur ipſorum. ſed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet, quia poſſet contingere, vt aliquibus prætermiſsis ſaltum feciſſent. His autẽ peractis, ſi digni inuẽti fuerint, circa eos poterit diſpenſari.

** Quẽadmodum & quando ſigillo credẽdum ſit, vide l. Lucius. & ibi Bart. ff. de fid. inſtr. & in l. ad teſtium. ff. de teſtib.*

Innocentius III. Conſtantinop. patriarchæ.

Clericus peregrinus, qui iurat ſe ordinatum: niſi aliter probet, in illo ordine non ſuſcipietur, nec ad ſuperiores promouebitur. CAP. II.

INter quatuor: & infra. Vtrũ clericos ad te ſine ſuorũ ordinatorũ literis venientes, & offerẽtes iuramentũ, ꝙ ſint in quouis eccleſiaſticorũ ordinũ conſtituti, debes ad ſuperiores ordines promouere. Inquiſitioni t.t.r. ꝙ niſi de ipſorũ ordinatione canonica, per idonea tibi cõſtiterit argumenta: eos nec in illis ſuſcipere, nec ad maiores debes ordines ꝓmouere, p̃ſertim anteq̃ cõuerſatio eorũ fuerit adprobata.

Idem patriarchæ Hieroſolymitano.

Peregrinus de cuius ordinatione non conſtat non permittitur celebrare in publico, ſed in occulto ſic. CAP. III.

TVæ fraternitatis: & infra. Vtrum clericos, qui ad partes Hiero. ſine commendatitijs literis veniunt, permittere debeas celebrare diuina: & infra. Reſpondemus, quòd niſi legitimè tibi conſtiterit, ſiue per literas, ſiue per teſtes, de illorũ ordinatione canonica, qui penitus ſunt ignoti, non debes ipſos permittere in tuis plebibus celebrare: ſed ſi forſitan eorum aliqui ſecreto ex deuotione celebrare voluerint, poteris ſuſtinere.

Honorius III. Regiñ. epiſcopo.

Inferiores prælati ſine diœceſanorum conſenſu, in eccleſijs ſuis peregrinos non poſſunt inſtituere. CAP. IIII.

TE nobis proponente didicimus, quòd quidam prælati eccleſiarum tuæ iuriſdictionis, in eccleſijs ſibi commiſsis ſine ſcientia * tua clericos de alienis epiſcopatibus * inſtituere non verentur. Adtendentes igitur id eis nulla ratione licere, cũ ſit honeſtati contrarium, * & à ſanctorũ patrum inſtitutionibus alienum: & infra. Inquiſitioni t.t.r. quòd tibi licet eos exinde remouere, niſi aliquos ex diſpenſatione in eiſdem eccleſiis duxeris dimittendos.

** aliàs, conſcientia.*

** aliàs, partibus.*

** Vide l. quod vulgo. ff. de ſtatu ho. & l. ſi cũ dies. §. compromiſſio. ff. de arbit.*

De officio archidiaconi. Tit. xxiij.

Ex libro Romani ordinis.

Ponit quæ ſpectant ad officium archidiaconi.

CAP. I.

VT archidiaconus poſt epiſcopũ ſciat ſe vicariũ eſſe eius in omnibus, & omnem curam in clero (tà in vrbe poſitorum, quàm eorum, qui per parœcias habitare noſcuntur) ad ſe pertinere, ſiue de eorum conuerſatione, ſiue honore * & reſtauratione eccleſiarum, ſiue doctrina eccleſiaſticorum, vel cæterarum rerum ſtudio: & delinquentiũ rationem coram Deo redditurus eſt. Et vt de tertio in tertium annũ ſi epiſcopus nõ poteſt parœciam vniuerſam circũeat, & cuncta, quæ emẽdatione indigent,

** aliàs, onere.*

gent, ad vicem ſui epiſcopi corrigat & emendet. Ex concilio Toletano.

Non ſummatur, ſed ponit quædam quæ ſpectant ad officium archidiaconi. CAP. II.

OFficium verò archidiaconi eſt euangelium quando voluerit legere, vel alicui de diaconis præcipere: & quando epiſcopus miſſam canit, ad iuſsionem illius induant ſe leuitæ veſtimentis ſacris: qualiter cum pontifice ad miſſam procedant: & infra. Omne eccleſiaſticum officiũ prouidendo. Lectiones aut reſponſoria in matrice eccleſia dare debet, & auſcultare, intantum vt nullus euangelium, aut epiſtolam, reſponſoria, vel quamlibet in eccleſia lectionem legat vel cantet, donec auſcultetur ab ipſo. Acolythos quoque ipſe ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quiſ've minorum in eccleſia aliqua officia agere debeat.

Grego. III. archidia. Salonitano.

Cuſtodia vaſorum eccleſiæ ſpectat ad archidiaconum. CAP. III.

EA quæ contra: * & infra. Scire verò * *aliàs continet.* te volumus quod à te diſtrictè quæſituri ſumus, quia vel propriæ eccleſię, vel ea quæ de diuerſis eccleſijs cimilia ſunt collecta, nõ ſub omni ſolicitudine & fide ſeruãtur. Quod ſi quid ex eis, vel negligẽtia,

tia,vel cuiuſquam fraude deperijt:tu hoc reatu adſtringeris,qui per archidiaconatus ordinem cuſtodiæ eiuſdem eccleſiæ arctius deputaris.

Alexander III.Elieñ.archidiacono.

Archidiaconus ſine mandato epiſcopi, non committit curam animarum, id eſt non habet inſtitutionem authorizabilem. CAP. IIII.

CVm ſatis ſit abſurdum:& infra.Quoniam igitur obtentu alicuius conſuetudinis,non debes contra ſanctorum patrum conſtitutiones venire, & quod ad tuum non ſpectat officium vindicare.

Mandamus vt nemini ſine licentia & mandato epiſcopi curam præſumas committere animarum.

Idem Vigorienſi epiſcopo.

Archidiaconus de iure communi non poteſt excommunicare.An.de But. CAP. V.

ARchidiaconis non videtur de eccleſiaſtica inſtitutione licere(niſi authoritas epiſcoporum acceſſerit) in aliquos ſententiam promulgare.

Idẽ epiſc.Conuentreñ.& abbati Ceſtreñ.

Archidiaconus ſemel in anno(niſi neceſsitas exigat plus)viſitat ſuam prouinciam, id eſt paræciam. CAP. VI.

MAndamus quatenus prohibeatis Ceſtreñ.archidia.ne ad eccleſias ſui archid

chidiaconatus viſitandas,niſi ſemel in anno,accedat.Niſi fortè talis cauſa emerſerit,propter quam ipſum oporteat præfatas eccleſias ſæpius viſitare.

Innocentius III.

Dicit primò quod ſit officium archidiaconi: & in quo per illud releuetur epiſcopus. Et ſecundò dicit decanos rurales per epiſcopum & archidiaconum eligendos & amouendos,ſi illorum vices communiter gerant. CAP. VII.

AD hæc nos dicimus: & infra. Sanè cõſuluit nos tuæ fraternitatis deuotio, quid ad officium archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipſum cura epiſcopalis ſolicitudinis debeat releuari: & nos prout poſſumus reſpondemus. Archidiaconus (ſecũdùm ſtatuta beati Iſidori) imperat ſubdiaconis & leuitis: parœciarũ ſolicitudo & earũ ordinatio ad ipſum pertinet: & audire debet iurgia ſingulorum:archipresbyteri,qui à pluribus decani nuncupantur,eius iuriſdictioni ſe nouerint ſubiacere. Secundùm verò Romani ordinis conſtitutionem maior poſt epiſcopum, & ipſius epiſcopi vicarius reperitur:omnẽ ſolicitudinẽ & curã,tam in clericis,quàm in eccleſijs eorum(prout melius ſecundùm Deum poterit) impendendo,cùm ſuper his ſit redditurus rationem

in diſtricti examinis iudicio. Idem in epiſtola beati Clementis papę p.n. oculus epiſcopi archidiaconus adpellatur, vt loco epiſcopi per epiſcopatũ proſpiciens: quæ corrigenda viderit corrigat, & emendet: niſi adeò fuerint ardua negocia, ꝙ abſq; maioris ſui præſentia nequeant terminari. In quadam verò noſtra conſtitutione iam alia vice nos meminimus expreſsiſſe, quòd inſtitutio corporalis, tam ſuper beneficijs, quàm etiã dignitatibus ad ipſum debeat pertinere, examinatio etiã clericorum ſi fuerint ad ſacros ordines promouendi: & hoc idẽ in collationibus beneficiorũ credimus obſeruandum, vt qui beneficijs eccleſiaſticis præficiendi fuerint, à ſuo prius examinentur archidiacono, & per ipſum poſtmodũ epiſcopo præſententur. Subſequenter poſtea quæſiuiſti, vtrũ decani rurales, qui pro tempore ſtatuuntur, ad mandatum tuum ſolũ, vel archidiaconi, vel etiã vtriuſq; inſtitui debeant vel deſtitui, ſi fuerint amouẽdi. Ad hoc breuiter reſpondemus, ꝙ cũ ab omnibus, quod omnes tangit, adprobari debeat, & cõmune eorum decanus officium exerceat: communiter eſt eligendus, vel etiã amouẽdus.

Idem.

Archidiaconus non dat commendatitias ad ordi

ordines. CAP. VIII.

SIgnificaſti:& infra. Interdicas archidiacono tuo ne ſine conſcientia tua & authoritate literas ſuas promouendis concedat. Et eis etiam diſtrictè * prohibeas, ne ad ordines audeant conuolare. Qui ſi contra prohibitionem tuam venire præſumpſerint, executionem eis ordinum ſuſceptorum totaliter interdicas.

* *aliàs, diſcretè.*

Idem.

Archidiaconus examinat & præſentat ordinandos, & ponit prælatos in ſede. CAP. IX.

VT noſtrum:& infra. Nec fuit ſufficiēter probatum, ꝙ cancellarius ex officio ſuo exerceat ſpiritualia memorata, cū ea potius de iure cōmuni ad archidiaconi ſpectent officiū repræſentare videlicet ordinandos epiſcopo, & illos examinare, ponere abbates & abbatiſſas in ſede.

Honorius III. abbati Ariminenſi, Treceñ. diœceſis, & archidiacono & decano ſancti Stephani Treceñ.

Archidiaconi in monaſteriis iuriſdictionem non habent, niſi quantum tribuit eis generalis vel ſpecialis conſuetudo. CAP. X.

DIlecto filio:& infra. Ad petitionē archidiaconi Senoñ. conr ıerentis, ꝙ abbas & conuentus monaſterij ſancti Pe-

s tri

tri Senoneñ.procuratione annuã, & quędam alia, ratione ſui archidiaconatus ad ipſum ſpectantia, exhiberi ſibi contra iuſtitiam denegabant, abbati ſancti Criſpini & collegis eius dedimus in mãdatis vt audirẽt cauſam, & fine debito terminarẽt. Coram quibus petijt prædictus archidia. vt cũ monaſterium intra metas ſui archidiaconatus ſit ſitũ, abbas & monachi ſibi obedirent in his, quæ pertinent ad iuriſdictionem, correctionem, & viſitationẽ: ad ius (vt dicebat) archidiaconale ſpectãtes, videlicet vt coram ſe conquerentibus reſponderent, citati etiam venirent ad eius præſentiam: & eius mandata honeſta & ſancta ſecundùm Deum, de correctione exceſſuũ, & alijs, quæ archidiaconi ſolẽt & poſſunt rationabiliter iniungere, audituri, & (ſalua ſua regula, & abbatis ſui debita obedientia) ſeruaturi. Petijt inſuper ne decęterò facerent aliquos de Senonęñ. balliuia, eo prætermiſſo, coram officiali Senoneñ. archiepiſcopi conueniri, adſerens illos prius debere cõueniri ſub ipſo, quàm coram officiali prædicto: ſpecialibus ipſius archiepiſcopi & hominum, ac familiæ ſuæ cauſis duntaxat exceptis: & infra. Ideoque di.v.manda. quate. per maiores eccleſiæ Senoneñ. canonicos, qui ha
bere

bere debent de huiuſmodi conſuetudine notitiam pleniorem, ſuper his ſolicitè veritatem inquiratis: & niſi vobis conſtiterit præfatum achidia. vel prædeceſſores ipſius de pacifica ſic obtenta conſuetudine iuriſdictionem aliquam in ipſo monaſterio, vel in huiuſmodi abbatijs hactenus habuiſſe: præfatum monaſterium ab eius impetitione penitus abſoluatis, perpetuũ ſuper hoc ipſi archi. ſilentium imponẽtes. Si verò de pręmiſsis conſtiterit per eoſdem, eandem iuriſdictionem dũtaxat adiudicantes eidem in monaſterio prędicto, quam ipſum vel prædeceſſores ſuos in monaſterio ipſo, vel in eiſdem abbatijs habuiſſe conſtiterit: ſuper alijs perpetuum ei ſilentium imponatis.

De officio archipresbyteri. Tit. xxiiij.

Ex concilio Toletano.

Archipresbyter ciuitatis ſubeſt archidiacono: & principaliter præeſt presbyteris, & presbyteralibus officijs. CAP. I.

VT archipresbyter ſciat ſe ſubeſſe archidiacono, & eius pręceptis ſicut ſui epiſcopi obedire, & qđ ſpecialiter ad eius ꝑtinet miniſteriũ, ſuꝑ oẽs ꝑsbyteros ĩ ordine

presbyterali poſitos curã agere animarũ, & aſsiduè in eccleſia ſtare, & in epiſcopi ſui abſentia ad vicem eius miſſarum ſolennia celebret, & collectam dicat, aut cui ipſe iniunxerit. Leo papa.

Ad idem. CAP. II.

MIniſterium archipresbyteri in eo conſtituitur, vt diligenti cura prouideat miniſterium ſacerdotũ cardinalium qui ſolenne debent agere officium in communicatione corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, à ſacroſancto die dominico incipiendo, per omnes horas canonicas indeclinabiliter perſeuerent, vt opus Dei dignè & ſanctè perficiatur ab eo cui cõmittitur: & infra. Prouideat etiam archipresbyter vitam ſacerdotum cardinalium, præceptis ſui obtemperando epiſcopi, ne aliquando cedant, aut ſcurrilitate torpeant: & infra. Si epiſcopus defuerit (exceptis his, quæ prohibita ſunt) archipresbyter prouideat cuncta, quæ in ſacerdotũ miniſterio perfici debeant, fontes benedicere, infirmum oleo perungere, pœnitentem infirmum (conſulto epiſcopo) reconciliare, pœnitentiam cunctis alijs ſacerdotibus iniungere. In præcipuis feſtiuitatibus, aut ipſe celebrationem miſſæ ſolenniter impleat, aut ad ſui iuſsionem, cui com

committitur, peragat veneranter.

Idem.

Declarat quod ſit officium archipresbyteri Ciuitatenſis. Anto. de But. CAP III.

OFficium archipresbyteri de vrbe cõſtat, quando ſibi præſul defuerit vice eius officium inchoare, benedictiones presbyterales in eccleſia dare, miſſam quãdo voluerit cantare, vel cui de ſacerdotibus iuſſerit. Quando verò epiſcopus miſſam canit, debet præcipere ſacerdotibus vt induant ſe veſtimentis ſacris, & qualiter ad miſſam procedant. debet enim prę cipere cuſtodi eccleſiæ, vt in ſacrario Euchariſtia Chriſti propter infirmos non deſit, debet infirmis prouidere & prouidẽdo præcipere ſacerdotibus, ne fortè ſine confeſsione, vel cõfirmatione corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti moriãtur: cõfeſsiones peccatorũ * eorum qui à foris veniũt, recipere cũ omnibus ſacerdotibus, & exinde per prouiſionẽ põtificis magnã debet illis adhibere curã, ad Chriſtianos quoque faciendos, & baptizãdos infantes, & ad ſuccurrendũ omnia à ſacerdotibus per iuſsionem * illius fiãt.

** aliàs, dictorum.*

** aliàs, prouiſionem.*

Idem ex ſynodo Rauennæ habita.

Archipresbyter ruralis presbyterorum & laicorum plebaniæ ſuæ curam gerit contra de-

cretum tamen epiſcopi nihil ordinare poteſt.

CAP. IIII.

VT ſingulæ plebes archipresbyterum habeant, propter aſsiduã erga populum Dei curam, qui non ſolùm imperiti vulgi ſolicitudinem gerãt, verũ etiã preſbyterorum, qui per minores titulos habitant: vitam iugi circunſpectione cuſtodiant, & qua vnuſquiſque induſtria diuinum opus exerceat, epiſcopo ſuo renunciet. Nec cõtendat epiſcopus non egere plebem archipresbytero, quaſi ipſe eam gubernare valeat, quia etſi valde idoneus ſit, decet tamẽ vt ſua onera partiatur: & ſicut ipſe matrici eccleſiæ præeſt, ita archipreſbyteri præſint plebibus, vt in nullo titubet eccleſiaſtica ſolicitudo: cuncta tamen referant ad epiſcopum, nec aliquid contra eius decretum ordinare præſumant.

De officio primicerij. Tit.xxv.

Idem in libro Romani ordinis.

Ponit ea, quæ ſpectant ad officium primicerij.

Ant.de But. CAP. I.

VT PRIMICERIVS ſciat ſe eſſe ſub archid. ſicut & archipreſbyter, & ad eius curam ſpecialiter pertinere, vt præſit in docendo diaconis, vel reliquis gradibus eccleſia

cleſiaſticis in ordine poſitis, vt ipſe diſciplinæ & cuſtodiæ inſiſtat, ſicut pro animabus eorum coram Deo rationē eſt redditurus, & vt ipſe diaconis donet lectiones quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de ſingulis ſtudium habeat * vt in quacunque re capacem ſenſum habuerit, abſque vlla vacet negligentia, aut à quo ipſe iuſſerit inſtruantur.

** Vide authen. vt ex act. inſt. do. §. fi. col. vij.*

De officio ſacriſtæ. Tit. xxvj.

Ex concilio Toletano. CAP. I.

VT SCIAT ſe ſacriſta ſubiectū archidiac. & ad eius curam pertinere cuſtodiam ſacrorum vaſorum, veſtimentorum eccleſiaſticorum, ſeu totius theſauri eccleſiaſtici, necnon quæ ad luminaria pertinent, ſiue in cera, ſiue oleo.

De officio cuſtodis. Tit. xxvij.

Ex libro Romani ordinis.

Ponit, quæ ſpectant ad officium cuſtodis. hoc dicit.

CAP. I.

CVSTOS eccleſiæ, cui ea, quæ eccleſiæ competunt, cuſtodiēda committuntur, oportet vt ſui archid. iuſsioni in cunctis obediat, in canonicis horis ſigna tintinnabulorū pulſanda, ipſo archid. iubēte ab eo

pulſentur, pallia vel linteamina altaris, ſeu cuncta vtenſilia eccleſiæ indeſinenter cuſtodiat, lampades & laternas in accendendo, ſeu extinguendo peruigil exiſtat: ne aut ſupra modum lucendo oleum depereat, aut minus lucendo obſcurior ſit eccleſia: ſed omnia cum diſcretione agãtur: quæ noſcitur omnium virtutum eſſe mater. Si verò is minus idoneus ad hoc peragendũ extiterit, ab archid. coërceatur vt ſe emẽdet. Si autẽ indomitus permãſerit, archidia. epiſcopo denũciando prouideat, vt indecẽte eiecto, aptus domui Dei cõſtituatẽ miniſter, vt omnia in laudẽ Dei fiãt.

Ex concilio Toletano.

Ad idem. CAP. II.

CVſtos ſolicitus debet eſſe de omni ornamento eccleſiæ, & luminarijs ſiue incenſo, necnon panem & vinum omni tempore præparatum ad miſſam habere debet, & per ſingulas horas canonicas ſignum ex conſenſu archid. ſonare, & omnes oblationes ſeu eleemoſynas, ſeu decimas (cum eiuſdem tamen conſenſu abſente epiſcopo) inter fratres diuidat. In his tribus eccleſiæ columnis (vt ſancta ſanxit ſynodus) conſiſtere debet alma mater eccleſia: vt ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & ſanctiores eſſe viderint,

rint, vt nulla negligentia in ſancta Dei ecclesia videatur: hi tres, archidiaconus, archipresbyter, cuſtos, ſimul iūcti, vno animo prouidè peragant & perfectè, & nō ſit inuidia, neque zelus inter illos.

De officio vicarij. Tit. xxviij.

Alexād. III. epiſcopo Noruic. & G. archid.

Vicarius ſi beneficium curatum poſtea ſit adeptus, vicaria priuabitur. CAP. I.

AD AVDIENTIAM noſtram peruenit quòd V. presbyter monachos de Rameſia petēdo vicariam eccleſiæ de Burnel. à qua viginti annis retroceſsit, in diuerſis poſtea eccleſijs perſonatum adeptus, fatigare præſumit. Quia igitur non eſt canonicum, vt qui curam animarum in diuerſis habet eccleſijs, vicarius in alienis exiſtat: mandamus quatenus (ſi eſt ita) prædictum presbyterum à petitione ſupradictæ vicariæ deſiſtere compellatis.

Idem Elienſi epiſcopo.

Plures vicarias quis habere nō poteſt. CAP. II.

PRouideas adtentius, ne in epiſcopatu tuo patiaris aliquem plures vicarias habere *: Quia cū vicarij teneātur perſonis & eccleſijs deſeruire, alienū eſt ab ordine iuris, vt vicariā qs habeat p̄ter vnā. ** Vide l. j. ff. de teſti.*

Idem Vintonienſi epiſcopo.

Perpetuus vicarius per epiſcopum inſtitutus, per rectorem remoueri vel portione ſua fraudari non poteſt. CAP. III.

AD hæc ſi perſona alicuius eccleſiæ, vicario, quem in eadem eccleſia inſtituit, de adſenſu & authoritate diœceſani epiſcopi certam adſignauerit portionem: is, qui perſona illa defuncta in perſonatū illius ſubſtituitur, non poteſt eundem ab eccleſia remouere, vel adſignatam ſibi minuere portionem. Niſi aliquid committat, propter quod per iudicem in vicaria ſit vel beneficio condemnandus.

Idem Nor.epiſcopo.

Vicarius non poteſt ſubſtituere vicarium.

CAP. IIII.

CLericos in presbyteratu vel in alijs inferioribus ordinibus conſtitutos, in vicarijs eccleſiarum, quas adepti ſunt, alios ſibi ſubſtituere non permittas, cùm id ſatis ſit abſonum & abſurdum.

Innocentius III. abbati ſancti Euge. & plebano ſancti Petri.

Vicarius Papæ in vrbe iuriſdictionē habet, non extra vrbem. CAP. V.

**aliàs, tua nobis.*

** Vide l.ſi. cum ibi no. C.ſi à non compe.iud.*

SVa nobis *: & infra. Nos igitur vicarij literas æſtimantes per ſurreptionē obtētas *: Quoniam iuriſdictio vicarij, quem

quem Romanus pont.in vrbe reliquit,nõ extenditur extra illã,niſi ei ſpecialiter ſit conceſſum.Præſertim cùm ipſe moratur in ſua prouincia ſpeciali, videlicet inter Capuanam prouinciam & Piſanam.Mandamus,quatenus quicquid occaſione literarum illarũ actũ eſt,in irritũ reuocetis.

Honorius III.Vigor.epiſcopo.

Compelluntur vicarij ordinarij, eccleſijs deſeruire,per ſubtractionem prouentuum & vicariarum. CAP. VI.

EX parte tua fuit ꝓpoſitũ corã nobis: et infra.Mãdamus,quatenus ꝑpetuos vicarios,vt in eccleſijs,ĩ qbus vicarias obtinẽt,reſideãt,& ſe in p̃sbyteros (vt eorũ cura exigit) faciãt ꝓmoueri,ꝑ ſubtractionẽ ꝓuẽtuũ vel ipſarũ vicariarũ cõpellas.*

** Vide ff. depoſi.l.bona fides.& l.capitaliũ §.famoſos. ff.de pœn.*

De officio & poteſtate iudicis delegati. Tit.xxix.

Alexander III. Londonenſi epiſcopo.

Delegatus Papæ, poteſtatem habet nõ ſolùm in partes, ſed etiam in alios, qui ſuam iuriſdictionem impediunt. CAP. I.

QVIA quæſitum eſt quid faciẽdum ſit de poteſtatibus, quæ cũ præcipimus alicui iuſtitiã exhiberi, minis ac terroribus conquerentes ſilere cõpellunt,& ſic mandatum

datum noſtrum eluditur: ſic tibi reſpondemus, *quòd ſicut agentes & conſentientes pari pœna*(ſcripturæ teſtimonio)*puniuntur*:* ſic tam eos, qui trahuntur in cauſam, quã principales eorum fautores (ſi eos manifeſtè cognoueris iuſtitiam impedire) diſtrictione eccleſiaſtica poteris coërcere.

Roma.1

* *Vide l. iubemus.§. œconomus. eum vulg. C.de epi.& cler.*

Idem Bononienſi epiſcopo.

Cùm diuerſæ literæ ſub eadem data & forma contraria impetrantur, & præſentantur à diuerſis ad eoſdem iudices, ſuperſedetur vtriſque, donec conſulatur Papa. CAP. II.

SAnè ſi à nobis ſuper aliqua cauſa literæ impetrantur, & aliæ poſtea (non facta mentione priorum literarum) literæ opponuntur, ſi iudicibus innotuerit donec Romanum pont. conſulant, & ſuam exinde cognoſcant plenius voluntatem, executioni ſuperſedeant vtrarunque. Ne pro varietate literarum, cauſarum fines valeãt impediri. Idẽ epiſcopo Londeñ.

Delegatus Papæ impeditus, ſubdelegare poteſt cauſam, quæ ſine ipſo commodè terminari poteſt. CAP. III.

SI pro debilitate, vel pro qualibet alia graui cauſa, vel neceſsitate tractandis cauſis, quæ tibi à ſede Apoſt. committuntur, intereſſe non poteris: liberum tibi ſit perſonis diſcretis & idoneis vices tuas

com

committere. Ita tamen, quòd ſi res tanti eſt, conſulere te debeant. Niſi fortè cauſæ ita graues ſint, ꝙ ſine præſentia tua non poſsint commodè terminari.

Idem V. Carnoteñ. electo.

Si cauſa committitur intra certum diem decidenda: niſi partes prorogent, per lapſum diei expirat iuriſdictio. CAP. IIII.

DE cauſis, quæ intra certum terminũ decidendæ committuntur, hoc tuã volumus cognitionem tenere: quòd niſi dies * prȩfixus de cõmuni cõſenſu partiũ prorogetur, eo trãſacto mãdatũ expirat. * *aliàs, ſequitur ab Apoſtolico.*

Vbi certa pœna per ius ſtatuta non eſt, delegatus imponit arbitrariam. hoc dicit.

Illis etiam qui pro cauſis tibi cõmiſsis ad citationem tuam venire, aut tuo ſuper his parêre iudicio neglexerint *: ſi tale fuerit negocium, quòd certa exinde pœna in canonibus exprimatur, eandẽ infligas, alioquin ipſos pro delicti qualitate & cauſæ ſecundũ tuũ arbitriũ punire procures. * *aliàs, contẽpſerint.*

Idem archiepiſcopo Senonenſi.

Per ſimplicem commiſsionem cauſæ, poteſt delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, quæ ſpectant ad cauſam. CAP. V.

PRæterea ſuper hoc, quòd nos conſulere voluiſti, vtrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacem vt veniat,

veniat, aut damnare, ſi non venerit? Hoc tibi authoritate præſentium innoteſcat, quòd poſtquam ei cauſa, licet ſimpliciter delegatur, ſatis poteſt noſtra authoritate partes compellere, & etiam contumaces ſeueritate eccleſiaſtica coërcere: etiam ſi literæ commiſsionis id non contineant, aut partes mandatum noſtrũ non habeant vt accedant. Quia ex eo, quòd cauſa ſibi committitur, ſuper omnibus, quæ ad cauſam ipſam ſpectare noſcuntur, plenariam recipit poteſtatem.

Idem Vintonienſi epiſcopo.

Si cauſa pluribus etiam ſimpliciter eſt commiſſa, quilibet ſubdelegare poteſt. h. d. & quotidie allegatur. CAP. VI.

**aliàs, quã uis ſi vnus.*

QVamuis ſimus *: & infra. Si verò duobus cauſa committitur, etiam ſi non adponatur, vt vnus ſine altero procedat in ea: nihilominus vnus ex ipſis, ſiue ſuo coniudici, ſiue alij, vices ſuas poteſt committere in hac parte.

Idem Norui. epiſcopo.

Delegatus Papæ exequitur ſententiam ſuã, quam exequi non poteſt, aut non vult is, cui eã commiſerat exequendam. CAP. VII.

SIgnificaſti nobis: & infra. Con. t. t. r. quòd ſi iudex ordinarius ad mandatũ iudicis delegati à nobis nõ vult aut nõ poteſt

teſt(alijs reſiſtẽtibus) ſentẽtiã ab eo latã, ſuo effectui mãcipare, delegatus iudex eã authoritate noſtra ſibi commiſſam poteſt executioni mandare: & ſi qui ſibi reſtiterint, eos ſententia eccleſiaſtica coërcere.

Idem.

Si ordinarius ſcit eum non canonicè inſtitutum, quem delegatus Papæ mãdat in poſſeſſionẽ induci, nõ reſiſtet violenter: ſed precibus inſtabit vt differat, donec Papa cõſulatur. CAP. VIII.

SI quando clerici cora iudice delegato prælatos eccleſiarum, ſuper eccleſijs, quas tenent, in cauſam traxerint, & corã eodẽ iudice tranſactione vel alio modo eccleſias obtinuerint, in quibus certũ ſit eos inſtitutionẽ canonicã nullatenus habuiſſe, nec poſſeſsionẽ etiã corpolarem: Ordinarius iudex, nõ debet iudicis delegati mãdato reſiſtere violenter, * ſed apud ipſum inſtare, vt differat eos in poſſeſsionẽ mittere, donec nobis rei veritas innoteſcat.

* *Vide l. nec magiſtratibus. ff. de iniur.*

Idem Brixienſi epiſcopo.

Poſt definitiuam executioni mandatam expirat delegati iuriſdictio. CAP. IX.

IN literis: & infra. Con.t.t. r. quòd ex quo iudex delegatus per ſe vel per aliũ, ſententiã executioni madauit, vel mãdari præcepit, eius authoritas & iuriſdictio ceſſat: Quia ſemel eſt officio ſuo functus.

Idem

Idem abbati ſancti Albini.

Reo abſente, non per contumaciam delegatus datus etiam ad diem, non reſtituet actorem: licet poſſeſsionem & deiectionem probare volentem.

CAP. X.

Conſultationibus: & infra. Quæſitũ eſt, vtrum ſi aliquis eccleſia vel poſſeſsione qualibet ſe adſeuerans abſque iudicio & cauſa rationabili ſpoliatum, à nobis ad iudices literas obtinuerit, vt intra certum tempus reſtituatur ſibi poſſeſsio, ſi conſtiterit iudici, eum eſſe taliter ſpoliatum, poſſeſsio debeat ei reſtitui: cũ is, qui tenet eccleſiam vel poſſeſsionem, quã ipſe requirit, antequam de literis ipſis aliqua mentio fieret, ſtudiorũ peregrinationis, vel alia huiuſmodi cauſa ſe abſentauerit, nec intra tempus præfixum, * iudici poſſit ſuam præſentiam exhibere? Super quo reſpondemus, quòd nec poteſt, nec debet reſtitutionem habere, quamuis paratus ſit coram iudice delegato, teſtibus idoneis poſſeſsionem & deiectionem ſuam probare: niſi is, qui poſsidet, ſe per contumaciam abſentaſſet.

* *aliàs, præmiſſum.*

Idem Carnotenſi epiſcopo.

Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa, iuriſdictionem habet ſuper ordinarium, & quemcunque maiorem.

CAP. XI.

Sanè

SAnè quia nos: & infra. Tuæ quæſtioni duximus reſpondendum, quòd iudex à nobis delegatus, vices noſtras gerit: vnde in cauſa illa ſuperior eſt & maior illis, quorum cauſam ſuſceperit terminandã*. Ideoque ſi epiſcopus vel alia perſona, quę non ſit de iuriſdictione illius in cauſa, quã ei delegamus rebellis aut contumax fuerit, ſecũdùm qualitatem facti poterit vel interdicti, vel ſuſpenſionis ſententia, à iudice delegato compelli: Ita quòd iudex ſecundùm negocij qualitatem temperatè procedens, epiſcopo vel ingreſſum eccleſię, vel ſacerdotale officiũ interdicat, aut etiã terrã illius, quæ ad iuriſdictionẽ ſuã pertinet, ſpecialiter interdicto ſupponat.

* *Vide l. generaliter. cum not. ff. de fideiuſſ. & ff. de ſolu. l. ſi duo.*

Idem Eboracenſi archiepiſcopo, & epiſcopo Conuentreñ.

Si primus impetrauit primam dignitatem in eccleſia vacaturam, ſecundus impetrauit certã dignitatem ipſius eccleſiæ cùm vacaret, & illa poſtmodum vacat: debetur primo & non ſecundo. h. d. & eſt notabilis deciſio. CAP. XII.

EX parte N. nobis innotuit, quòd cùm ad te, frater Conuentren. epiſcope, noſtras literas impetrauerit, vt ei archidiaconatum, quem in eccleſia tua primò vacare cõtingeret, adſignares: R. aduerſarius eius alias à te frater Eboracen. literas im- 1

petrauit, nulla de prioribus habita mẽtione, vt ſi auũculus ſuus archidiaconatũ, quẽ habebat in eccleſia eadem, vellet omnino dimittere, ipſum ei faceres adſignari. Quoniam igitur ſi memores fuiſſemus nos pro prædicto N. literas direxiſſe, pro aduerſario nullatenus ſcripſiſſemus: mandamus, quatenus præfato N. archidiaconatum ipſius eccleſiæ (ſi vacat) nõ obſtantibus poſterioribus literis adſignetis.

Idem Eboracenſi archiepiſcopo.

Vbi contraria voluntas Papæ non adparet, delegatus iuris formam ſeruare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Ioan. Andr.

CAP. XIII.

2 EX parte tua: & infra. Quæſtioni tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi quando iudici delegato expediat formam ſibi ſtatutam ſeruare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere: & in cauſa iuxta iuris ęquitatem procedere: Niſi exprimatur in literis noſtris, ꝙ nullę debeãt exceptiones admitti. Quod nec nos, nec anteceſſores noſtros credimus vnquã expreſsiſſe.

Idem abbati & conuentui maioris monaſterij.

Delegatio facta dignitati non expreſſo nomine proprio, tranſit ad ſucceſſorem.

CAP. XIIII.

Quo

QVoniam abbas Leiceſt. qui ſuſcepto mandato noſtro partibus diem ad agendum præfixit, abbatem Vinceſtrię de nouo ſubſtitutum iudici præmortuo, illi mandato noſtro porrecto: quia ſub expreſſis nominibus locorum & non perſonarum commiſsio emanauit, ſibi ſocium in in cauſæ cognitione adiunxit. Nos ſenten tiam illorum (ſicut eſt iuſta) ratam & firmam habemus. Idem.

Si quæſtionem de iure præſentandi Papa delegat adpellatione remota, & ſub ea forma, vt delegatus ad præſentationẽ eius, ad quem viderit pertinere, ordinet eccleſiam: per hoc non habet inſtituere ſed pronunciare: & is, ad quem pertinet, inſtituet: & ſi iuri ſuo detrahitur, licitè adpellat.

CAP. XV.

SVper eo verò, quod ſubiungere voluiſti; ſi de præſentatione presbyteri inter aliquos quæſtione ſuborta cauſam contigerit delegari alicui ſub hac forma, vt ſi cõſtiterit ius de quo agitur, ad partem alterutram pertinere, ad præſentationem eiuſdem,* de perſona idonea ordinet eccleſiã adp. re. an liceat delegato iudici, inſcio diœceſis epiſcopo, archidiacono vel archipresbytero reclamante, præſentatum ſibi clericum in poſſeſsionem eccleſiæ mittere: & an ſi archipresbyter, vel archidia-

* *Vide l. ij. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco pub.*

conus, vel epiſcopus ad quē inſtitutio pertinet, adpellauerit, eorum ſit adpellationibus deferendum. Hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quòd licet quæſtionem, quæ de præſentatione vertitur, adp.re.cōmittamus alicui terminandam: non tamen eſt noſtræ intentionis diœceſis epiſcopo, vel archipresbytero, vel archidiacono prę iudicium generare: ideoque præſentandus eſt illi, qui inſtiduendus fuerit, & tenebit eorum adpellatio, ſi videntes iuri ſuo detrahi duxerint adpellandū, quia nō
* aliàs, illi. illis * ſed partibus inter quas cauſa cōmiſſa eſt, adpellationis remediū eſt ſublatum.

Idem.

Si cauſa ſimpliciter eſt delegata duobus, ſententia vnius non tenet. CAP. XVI.

1 Cauſam matrimonij, quæ inter I. mulierem, & Blanchacium agitari dignoſcitur, Furolieñ. & Vapiceñ. epiſcopis nos meminimus cōmiſiſſe: quibus eam viro reſtitui mandātibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeò adfecit, quòd inuita & coacta inter ſe & virum ſuum confeſſa eſt parentelam, ſicque factū eſt, quòd ad iudiciū vnius eorum dimiſit eandem: & infra. Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi inueneritis, quòd prefactus B. dictā I. ad iudiciū ſolūmodo alterius prędicto

dictorum à ſe ſeparaſſet * (quia cùm cauſa duobus committitur, ſentētia vnius nō tenet) ipſum vt eandem mulierem ſicut vxorem ſuam benignè recipiat, & maritali adfectione pertractet, monitione præmiſſa cogatis. Si qui tamen adparuerint, qui (poſtquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipſorum velint, & legitimè poſſint impetere: cauſam audiatis, & fine canonico terminetis.

*Vide l. ſal ſus. §. ſed ſi u. ff. de fur. glo. & doc. in auth. de fideiuſ. §. j.

Idem Oxonenſi & Vintonieñ. epiſcopis, & abbati Herfor.

Delegatus, qui eſt dominus impetrantis, recuſari poteſt. CAP. XVII.

CAuſam, quæ inter F. & R. de natiuitate Agathæ vertitur, vobis fratres epiſcopi, & Londoñ. epiſcopo commiſimus terminandam. Verùm quoniam idē F. præfatum Londoneñ. epiſcopum habebat ſuſpectum, pro eo, quòd dominus eſt prædicti F. ipſum amouēdum, & te fili abbas loco ipſius duximus ſubrogandum. 2

Idem.

A ſubdelegato delegati Papæ, qui ſubdelegauit non in totum, non ad Papam, ſed ad ipſum delegatum adpellari debet. CA. XVIII.

CVm te conſulente: & infra. Si ſuper cauſa, quæ tibi ex noſtra delegatione committitur, à perſonis eccleſiaſticis vna

vel pluribus, quibus (vt parcas laboribus partium & expenſis) cognitionem ipſius cauſæ & teſtium examinationem (ſententia tibi reſeruata) cõmittas, adpellatio fuerit interpoſita, huiuſmodi adpellationis intuitu cauſam ipſam indefinitam relinquere non teneris.

Lucius I I I. Cantuariẽſi archiepiſcopo, & eius ſuffraganeo.

Morte delegantis non expirat iuriſdictio delegati, coram quo lis erat conteſtata.

CAP. XIX.

RElatum eſt: & infra. Nos itaque conſult. veſtræ reſp. quòd ſi lis fuerit ante præd. n. obitum conteſtata, mandatum morte mandatoris nullatenus expirauit. Si verò ante litis conteſtationem deceſsit, non eſt à iudicibus, quos delegauerat, ex delegatione huiuſmodi procedendum.

Vrbanus tertius.

Si delegatus citauit ante mortem delegantis, perpetuata eſt eius iuriſdictio. Et adpellationi renunciat, qui coram iudice, à quo adpellauit, litẽ proſequitur.

CAP. XX.

GRatum gerimus: & infra. Sanè conſuluit nos deuotio veſtra, an ante obitũ delegantis propoſito citationis edicto, lite verò poſt mortem conteſtata nihilominus debeat in cauſa procedere delegatus. Et

vtrum is intelligatur adpellationi renunciaſſe, qui ea interpoſita ad producẽdos teſtes inducias poſtulauit, & demum productioni & allegationi renũcians, adteſtationes petiit ſolenniter publicari. Nos autem inquiſitioni tuæ taliter reſpõdemus, quòd cùm in caſu priori citatione facta, negociũ ſit quaſi cœptũ, & maximè ſi delegatus nõ ſit cert⁹ de obitu delegãtis, poteſt & debet in cauſa ꝓcedi, tenebitq́; quod iuſtitia fuerit præuia definitum. In ſecũdo verò caſu videtur ab adpellatione receſſum, ſi ſecundùm ea, quæ premiſſa ſunt, eũ, qui adpellauerit, conſtiterit proceſsiſſe.

Celeſtinnus III.

Si cauſa cõmittitur tribus delegatis cum clauſula, quòd ſi non omnes, &c. prius quàm adpareat de impotentia tertij, duo procedere non poſſunt. Et ſi procedunt, nihil agunt. hoc dicit vſque ad §. adijcimus. CAP. XXI.

PRudentiam tuam: & infra. Quinto loco ſupplicas informari, vtrũ cùm tribus cauſa committitur ita, quòd ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo eam nihilominus exequantur: ſi reus à duobus tantùm fuerit conuocatus, * venire neceſſariò teneatur. Et ſi citatus à pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec veniente per ſe, vel * per literas (vt ſolet fieri) ex- cuſante

** aliàs, aduocatus.*

** alàs, nec*

cuſante, an duo præſentes in cauſa poſsint procedere, & eam ſententiæ calculo terminare? In hoc caſu taliter reſpondemus, quòd cùm aliquis delegatorum iudicum, per certum nuncium, vel excuſatorem literatoriè deſtinatum non oſtenderit ſe intereſſe nõ poſſe, vel aliàs de eodem canonicè conſtare non poterit, reſidui procedere ad cauſæ cognitionem non debent: * quòd ſi proceſſerint, nihil reputabuntur egiſſe. Illa quippe fuit antiqua ſedis Apoſtolicæ prouiſio, vt huiuſmodi cauſarum recognitiones duobus, quàm vni: tribus quàm duobus libẽtius delegaret, cùm (ſicut canones adteſtantur) integrum ſit iudicium, quod plurimorũ ſententiis confirmatur.* Mandati ſiquidem excedere fines probaretur, ſi quis citra formam reſcripti accepti prę ſumeret iudicare.

* *Vide l. magiſtros. C. de profeſ. & med. libro 10.*

* *aliàs, roboratur.*

Clauſula, ſi non omnes poteritis, ſub impotentia includit voluntatẽ, quo ad purificandam iuriſdictionem coniudicum. Idem in duobus datis cum clauſula, quòd ſi ambo. h. d. vſq; ad §. ſexta.

Adiicimus etiam, quòd vbi fuerit in cõmiſsione adpoſitum: vt ſi omnes intereſſe nequiuerint, duo eã nihilominus exequãtur: ſi aliquis ex ipſis cùm poſsit, noluerit intereſſe, duo nihilominus in cauſa procedant, licet ille tertius *grauiſsimè ſit arguendus

* *aliàs, ad de meritò Hoſtien.*

guendus pro eo, quòd mandatum apoſtoli cum exequi ſubterfugiat, aut contemnat, Idem quoque per omnia dicimus obſeruã dum in cauſa, quæ committitur duobus, eo adpoſito, vt ſi ambo intereſſe nequiuerint, alter nihilominus exequatur.

Si reus coram delegato obiicit excommunicationem actori, quam non probat intra tẽpus debitum, auditur actor. ſi verò probat, delegatus abſoluet actorem, ſi excõmunicatus eſt propter cauſam ſibi commiſſam. ſi propter aliam, ad excommunicatorem ſuum illum remittet: qui ſi nõ vult eum abſoluere, delegatus papæ eum abſoluet, niſi ſit de caſibus papæ reſeruatis. h. d.

Sexta nobis propoſita ex parte tua quæſtio * continebat, quòd cùm aliquibus iudicibus cauſa committitur, & quandoque contingit, quòd reus actori obiicit, quòd ſtare non poteſt in iudicio: vtpote vinculo excommunicationis adſtrictus, ſi reus nõ velit ſtatim eum probare excommunicatum, ſiue non poſsit: an actor nihilominus audiri debeat, donec ſuper eo, quod obiicitur, rei veritas fuerit patefacta? Hanc dubitationem taliter remouemus, quòd ſi ille, qui tale quid obiicit, ſtatim vel intra terminum competentem non probauerit legitimè quod intendit, actor permitti debet, vt ſine offendiculo quolibet, audiatur.

* *aliàs, petitio.*

tur.Cæterùm,ſi vel ex cõfeſsione actoris, vel alio quolibet modo legitimè conſtiterit eſſe actorem vinculo excommunicationis adſtrictum à iudicibus delegatis ſecundùm formam eccleſiæ valet abſolui, ita, vt ſi propter aliam iuſtam cauſam & euidentem ab ordinario iudice vel delegato excommunicatus fuerit, ad excommunicatorem debet abſoluẽdus remitti: qui ſi malitiam adhibuerit, delegati iudices id ritu eccleſiaſtico liberè exequãtur, dummodo non ſit tale genus excommunicationis illius, cuius abſolutio ſed. Apo. reſeruetur. Explorati ſiquidem iuris exiſtit: vt delegatis iudicibus, quibus principale committitur, & acceſſorium committatur.

Abſolutus à delegato ſuper cauſa pro qua fuerat excommunicatus, coram excommunicatore parebit ſeu reſpondebit ſuper illa cauſa, niſi ſit alteri delegata: & ſi excommunicator malitiosè diſtulerit, delegatus, qui abſoluit, cognoſcit. h. d.

Si verò ab his fuerit præſtito iuramento, quòd ſtabit mãdato eccleſiæ abſolutus: rurſus interrogas, an coram eiſdem delegatis, vel ordinario, à quo excommunicatus extitit, teneatur ſuper eadẽ cauſa, pro qua excommunicatus fuerat reſpondere, & quorum debeat iudicio vel mandato ſtare? In quo caſu taliter reſpondemus, quòd

coram

coram ipſis excommunicatoribus ſuper illa cauſa pro qua fuerat excommunicatus ſtare debet, & eorum ſeruare mandatum: niſi ſpecialiter fuerit illud aliis iudicibus à ſe. A poſt. delegatum. Quòd ſi excommunicatores malitioſè diſtulerint, tunc delegati eandem iuriſdictionem, quam in principali & acceſſorio exercebunt.

Innocentius tertius, Rhegino archiepiſcopo & epiſcopo Cephadulenſi.

Si cauſa ſimpliciter delegatur tribus, duo ſine ſubdelegatione tertij procedere non poſſunt. Quòd ſi fecerint, ab eis poterit adpellari. Idem ſi ſunt dati cum clauſula, quòd ſi non omnes. non enim valet proceſſus duorum tertio inconſulto. h. d. cõprehẽdẽdo vtrũque intellectũ CAP. XXII.

CVm cauſa, quę vertitur inter Montis regalis, & Reſañ. archiepiſcopos, ſuper quibuſdam decimis Panormitano & Capuano archiepiſcopis & tibi fratri Rhegiñ. commiſſa fuiſſet à nobis fine debito terminanda, prædictus archiepiſcopus Montis regalis (ſicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani archiepiſcoporum citationem acceſsit, in quorum præſentia excipiẽdo propoſuit, quòd pro duabus cauſis eorum non deberet ſtare iudicio: tum quia ipſa cauſa tribus fuerat iudicibus delegata, & idem ab illis duobus

tan

tantum(te fratre Rhegineñ. inconſulto, nec vices tuas ſuper hoc committente) ad iudicium fuerat euocatus, tum quia ante ipſorum citationem & notitiam literarum, pro eadem cauſa nunciũ ſuũ ad Apoſto.ſedem tranſmiſerat, in quo decretalẽ Alexandri papæ præ. n. ſibi adfirmabat apertius ſuffragari. At ijdem archiepiſcopi exceptiones ipſius nolentes admittere contra eum vt reſpondet, interlocutoriã ſententiam protulerunt: propter quod ad ſedem Apoſtolicam adpellauit: & infra. Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit prædictos archiepiſcopos exceptiones prædictas nullatenus admiſiſſe: non obſtante eo, quod per ipſos factum eſt, decimas ipſas, quibus prædictus Montis Regalis archiepiſcopus ſe poſtquam nuncius ſuus propter hoc ad ſedem Apoſtolicã acceſſerat, adſerit ſpoliatum, præcipuè cùm eaſdem, tam ſibi, quàm eccleſiæ ſuæ à ſede Apoſtolica adſerit confirmatas, ſiue per laicalem potentiam, ſiue per eoſdem iudices factum ſit, cũ fructibus inde perceptis reſtitui faciatis, * audientes poſtmodũ quantum de iure poteritis quicquid fuerit quæſtionis.

** Vide l. quẽadmodum. C. de agri. et cenſi. lib. xj.*

Idem conuentui de Conchis.

Si duo ſunt delegati cũ clauſula, quòd ſi ambo,

bo,&c.vno recuſato,alter ſolus procedere poteſt: nec tenet proceſſus, ſi cum recuſato procedat.

CAP. XXIII.

CVm ſuper abbatia monaſterij veſtri inter vos & S.quondam abbatem veſtrum,fuiſſet quæſtio agitata,demum ſuper ea ad Leſioneñ.epiſcopum & abbatẽ, de Becco noſtræ fuerant literæ deſtinatę: & infra. Quamuis ſolus abbas antequam adpellaretur ab eo,iuxta formam literarum noſtrarum procedere potuiſſet,quia tamẽ pro eo,quòd cum ipſo epiſcopo interlocutus eſt adpellationem prius ab eodem epiſcopo interpoſitam non tenuiſſe: de iure ſine ipſo cùm poſſet & nollet negocio intereſſe, per conſequentiam confeſſus eſt,ſe non poſſe mandatum Apoſtolicum adimplere,nec ſuæ intentionis extitit,vt ſine cõiudice ſuo aliquid definiret, & cum eo,qui iam iudex eſſe deſierat, aliquid ſuper prædicto negocio ritè diſponere non valabat,voluntate ac poteſtate ſibi mutuò aduerſatibus,cùm noluerit, quod potuerit,& quod voluerit adimplere nequiuerit: * quod à duobus factum fuerat, effectum non potuit de iure obtinere.*

** Vide l.ſi cum tuam pecuniam. verſi.negociorum geſtorum. C. de contrahen. & cõmit.ſtipul.*

** aliàs, adimplere.*

Idem archiepiſcopo Toleta.

Si iuriſdictio delegati expirat in termino peremptorio,quem partibus adſignauit poſt congruam

gruam horam peremptorij iudex non expectabit contumacem. Si non expirat, poteſt expectare in diem alteram, & iterum citare, ſi vult.

CAP. XXIIII.

CONſuluit nos t. f. vtrũ cùm ad recipiendos teſtes, depoſitiones publicandas eorũ, vel ſententiã proferendã perẽptoriè citatas partes, & earũ altera ſe abſentat cõtumaciter die data, an circa vltimam partẽ ſaltem diei ſit in negocio procedendum, vel in diẽ expectandũ potius ſubſequentẽ: & ſi expectaueris vtrum contumax iterũ ſit citandus, cũ non fuerit die partibus adſignata proceſſum? Nos autẽ credimus diſtinguendũ, vtrũ iuriſdictio duret poſt terminum peremptoriũ, an expiret in illo. Si durat, in diem alterã æquitate ſuadente poteris expectare: nec erit pars cõtumax peremptorio elapſo citãda, niſi gratiã fecerit ei benignitas iudicãtis. Si autẽ expiret: niſi partes, cũ id nouerint, ſe tibi præſentauerint ea hora, qua congruè poſsis procedere ad exequendũ id, propter quod eis legitimè terminũ peremptorium adſignaſti: extunc exequi poteris quod intendis, ne fruſtra iudicialis inſtantia euaneſcat. Ne verò iudiciũ eccleſiaſticum exerceatur in tenebris, quia iuxta teſtimoniũ veritatis, *qui male agit odit lucem*

Ioan.3

lucem. licet enim ſecundũ conſuetudinẽ & conſtitutiones legitimas more Romano dies à medietate noctis incipiat, * in medio noctis deſinat ſubſequẽtis (vnde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde ſanxit habendum legalis authoritas, ac ſi qualibet parte lucis agatur) nos tamẽ eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua poſsis ante noctis tenebras perficere quod incumbit. Porrò diſcretus iudex in adſignatione peremptorij, non debet iuriſdictionem ſuam (niſi neceſsitas exigat) adeò coartare.*

Vide l. more Roman. ff. de ferijs. Bart. in l. aut facta. §. tempus. ff. de pœ. & l. hæc verba. in fi. ff. de ver. ſig.

Vide Abba. in hunc locum.

Idem abbati de Bordellis, & priori ſancti ſepulchri.

Ex noua cauſa remouetur delegatus etiam poſt litem conteſtatam, & alius ſubrogatur.

CAP XXV.

INſinuante R. rectore ſancti Saldati, ad audientiam noſtram peruenit, ꝙ cũ cauſam, quę ſuper iure parœciali inter ipſum & T. vertebatur Vigori. epiſcopo & coniudicibus ſuis à nobis obtinuerit delegari, poſtmodum (licet fuerit in eadem quæſtione proceſſum) tractu temporis ante definitiuæ ſententiæ calculum idem epiſcopus dictum R. in familiarem admiſit: ine quo alij coniudices (ſecundùm quod n noſtris literis mandabatur) in cauſa proce

procedere non valebant,& alter ipſorũ cõ iudicũ officialis eſt epiſcopi ſupradicti: propter quod aduerſæ parti poterat ſuſpectus haberi.vnde cũ tã epiſcopus, quã officialis prædictus (vtpote quos idẽ R. in iudices poſtularat,& ipſe familiaris eorum poſtmodum eſt effectus) ab aduerſa parte poſſent meritò recuſari,deciſionem ipſius cauſæ veſtræ petijt diſcretioni cõmitti. Quocirca mandamus,quatenus ſi eſt ita(niſi poſtquam familiaris eius eſt effectus,litigare cõſenſerit corã illo)in cauſa,ſecundũ priorũ continentiã literarum (ratione præuia)procedatis,alioquin partes ad priorũ iudicũ reuertantur examen.

Idem priori ſancti Phridiani.

Delegatus Papæ ſententiam ſuam exequi poteſt vſque ad integrum annum.hoc dicit.& eſt caſus ſingularis. CAP. XXVI.

QVærenti quid per cenſuram eccleſiaſticam:& infra.Si verò delegatus à nobis excommunicet illum, qui rei iudicatæ perêre contemnit: licet aliquibus videatur quòd ſuo ſit functus officio, vt vlterius non habeat ex delegata ſibi iuriſdictione proceſſum: alij autem dicant, quòd iuriſdictio eius duret donec ſententiæ pareatur:vt interim abſoluere poſsit parêre volentem. Nos tamen per æquitatis

tatis ſemitam incedentes præſentium au-thoritate ſtatuimus, vt delegatus à nobis non ſolùm vſque ad quadrimeſtre tẽpus, quod ad ſoluendum debitum à lege reo cõ ceditur, ſed, vſque ad integrum annum iu riſdictionem ſibi commiſſam, ad exequen dum ſententiam valeat exercere: ſicut ob-ſeruatur in illo, qui ante litis conteſta-tionem contumax inuenitur.

BIBLIOTECA NAZ ROMA VITTORIO EMANUELE

Idem Cantuarieñ. archiepiſcopo.

Delegatus papæ poteſt principium, medium, & finem cauſæ coniunctim & diuiſim ſubdelegare. h.d. vſque ad §. verũ. CAP. XXVII.

SVper quæſtionum articulis, de quibus nos conſulere voluiſti, t. reſpond. quòd per conſtitutionem noſtram conſultationi Alex. papæ nullatenus derogatur, ſed illa per iſtam exponitur, imò in iſta verius, quæ in illa fuerant prætermiſſa ſupplentur. Ipſe nanque reſpondit, quòd ſi ſuper cauſa, quæ alicui ex Apoſtolica delegatione committitur, à perſonis eccleſiaſticis vna vel pluribus, quibus delegatus (vt parcat laboribus partium & expenſis) cauſę cognitionem ipſius, & teſtium examinationes, ſententia tibi reſeruata, committit, adpellatio fuerit interpoſita: huiuſmodi adpellationis intuitu cauſam indefinitam relinquere non tenetur. Nos au

tem ſtatuimus, quòd licet is, cui cauſa committitur remota adp.non poſsit eam alijs ſine prouocationis obſtaculo delegare, ſi tamen delegatus à nobis vel iudex quicunque non tam cognitorem, quàm executorem ad aliquem certum articulũ, quempiam deputauerit, ab eo (niſi modum excedat) non liceat adpellari, dummodo de partium deputetur, vel recipiatur adſenſu. Quòd ſi delegatus à nobis vel litis exordium vel cauſæ finem, necdum totum negocium ei duxerit committendum, ab ipſo tanquam à iudice licitè prouocetur: cùm & lis ante iudicem debeat conteſtari, & cauſa per iudicem definiri. Intentionis igitur noſtræ fuit (ſicut ex tenore conſtitutionis præmiſſæ poteſt liquidè deprehendi) quòd vt iudicialis authoritas liberius valeat exerceri) delegatus à nobis licitè poſsit, & principium & finem, & medium cauſæ ſibi cõmiſſæ, non ſolùm coniunctim, ſed etiam diuiſim alij delegare, *non obſtante quòd dicitur, quòd iudex debet cognoſcere per ſeipſum in principio, in medio, & in fine: cùm antequam ferat ſententiam, vniuerſa, quæ acta ſunt in iudicio, inueſtigare debeat diligenter.

* *Vide l. à iudice. C. de iudi. & glo. in l. ſæpe audiui. ff. de officio præſid.*

A ſubdelegato cum iuriſdictione adpellari poteſt

poteſt: ſecus ſi ſine iuriſdictione, niſi modum excedat: tunc enim poteſt recuſari, niſi datus ſit de partium conſenſu. Abb.

Verùm cùm totam cauſam committit alicui, vel principium aut finem ipſius: ab eo, tanquam à iudice poteſt licitè prouocari. Cùm autem alicui medium, tantùm committit, ab ipſo tanquam ab auditore prouocari non poteſt: niſi mandati fines excedat, * vel meritò ſit ſuſpectus, vnde ne valeat recuſari, prouidè ſtatuimus, vt de partium detur vel recipiatur adſenſu.

* *Vide authē. qua in prouincia. cum not. C. vbi de cri. agi opor.*

A ſubdelegato non in totum adpellatur ad ſubdelegantem, non autem ad primum delegantem: ſecus ſi totum. h. d. vſque ad §. Quem verò.

Porrò cũ delegatus à nobis iuriſdictionem ſuã in alium transfert totam, ſi fuerit adpellandum, nõ ad eum, ſed ad nos adpellari debebit. Cùm autem ſibi aliquid de iuriſdictione reſeruat: ſi cauſa ſit ei adp. re. commiſſa: non ad nos, ſed ad eum poterit de iure adpellari. Vnde ſi forſan adpellaretur ab eo, cui media cauſæ committit, ſiue cognitor vel executor dicat̃, vel (quod melius eſt) auditor pro eo ꝙ mãdati fines excedat, vel meritò ſit ſuſpectus: nihilominus tamẽ delegatus à nobis iuxta cõſultationẽ pręmiſſam, cauſam poterit definire: vt parcatur laboribus partiũ & expenſis.

Auditor datus ſine partium conſenſu, recuſari poteſt vt ſuſpectus, nõ tamen ſine cauſa. Ab.

Quem verò delegatus à nobis deputauerit auditorem, neutra partium poterit recuſare, niſi coram eo iuſtam recuſationis cauſam oſtendat.*

* *Vide l. apertiſsimi. & l. cũ ſpecialis. C. de iudi.*

Si vnus ex duobus delegatis principis cum clauſula adpel. re. ſubdelegat alteri acceptanti, non poteſt acceptans ſubdelegare, nec adpel. re. procedere, quod tamen ante acceptationem poterat: & ſi ab iſto fuerit adpellandũ, adpellabitur ad papam, etiam ſi fuerit ſubdelegatus non in totum. hoc dicit, ſecundùm intellectum veriorem,

Si verò duo ſunt à principe delegati, & vnus committit vices ſuas alteri, ille nec poteſt nec debet adpel. re. procedere, nec cauſam alij delegare, * quamuis in commiſsione facta duobus cõtineatur, expreſſum, vt adp. re. alter poſsit procedere ſine reliquo, ſi nõ poſſunt ambo pariter intereſſe. Quia quod poteſt ex ſola iuriſdictione ſibi à principe delegatà, nõ poteſt cum iuriſdictione ſibi à condelegato commiſſa. Vnde ſi ab eo fuerit adpellatum, licet aliquibus viſum fuerit, quòd ad condelegatum valeat adpellari: nobis tamen videtur, quòd ad primum duntaxat adpellandum eſt delegantem, propter rationem ſuperius adſignatam.

* *Vide l. à iudice. C: de iudi.*

Si de

Si delegatus papæ ſubdelegat non in totum, pars à ſubdelegato non poterit adpellare, ex eo, quòd datus ſit ſine ſuo conſenſu, poteſt tamen recuſari in oſtendendo cauſam iuſtã corã delegato: & tunc delegatus definiet: à quo etiam ſi noluit recuſationẽ admittere, adpellatur ad Papã. h.d.

Eius ergo adpellatio, de quo tua fraternitas nobis ſcripſit, ſi noſtræ conſtitutionis occaſione ad noſtram audientiã adpellauit, pro eo quòd delegatus à nobis reſeruata ſibi definitiua ſententia, audientiam cauſæ commiſit quibuſdam, qui de partium adſenſu nec dati ſunt, nec recepti: niſi contra eos iuſtam recuſationis cauſam oſtenderit, vel paratus fuerit oſtẽdere coram iudice delegato: nõ debuit impedire, quò minus procederent auditores. Qui etiam ſi tanquam ſuſpecti fuiſſent meritò recuſati: delegatus tamen à nobis nihilo minus potuiſſet, ſublato adpellationis diffugio, cauſam iudicialiter expedire. Quòd ſi iuſtam recuſationis cauſam noluit admittere delegatus, ſed coram ſuſpectis eũ litigare cogebat, à tali grauamine licitè potuit ad noſtram audientiam adpellare: quodque poſt adpel. huiuſmodi eſt præſumptum, iudicari debet irritũ & inane.

Idem epiſcopo Helieñ.

Delegatus Papæ, niſi malicioſè ſe exoneret,

ſubdelegatum compellit ad ſuſcipiendam ſubdelegationem: in coactione tamen defert ſuæ dignitati & perſonæ. h.d. vſque ad §. Item cum totũ.

CAP. XXVIII.

PAſtoralis officij: & infra. Conſult.t. duximus reſpondendũ, quòd cũ delegata à principe iuriſdictio dãdi iudicẽ ſit à lege conceſſa (dummodo ipſe exonerare ſeipſum malitioſè non quærat) poteſt cõpellere renitentẽ, eò quòd iuriſdictio illa nullius videretur mom̃eti, ſi coërcitionẽ aliquam non haberet. Delegatus tamen debet ſolicitè prouidere, vt ſi perſonis ſuperioribus (exigente neceſsitate) negociũ duxerit delegandum: in coactionibus inferendis dignitati deferat & perſonæ.*

*Vide l. capitaliũ. & ibi Bart. ff. de pœ. facit quod no. in l. j. ff. eo.

Delegatus Papæ ſicut poteſt committere totam cauſam, ita poteſt citationem, & punire contemnentem acceptare. hoc dicit. Abb.

Item cùm totum negocium alij poſsit committere delegatus, ſicut ſuperius eſt expreſſum: citationis officium poteſt cuilibet (diſcretione præuia) demandare, ac punire meritò contemptorem.

Si papa ſcienter commiſit adpellationem interpoſitam à ſuo delegato dato cum clauſula, adpellatione remota, iuriſdictio primi delegati eſt interim ſuſpenſa quo ad executionem. hoc dicit ſecundum verum intellectum.

Præter

Præterea poſtulaſti, ſi cùm à ſententia lata authoritate literarum noſtrarum, in quibus adpellatio eſt inhibita, fuerit adpellatum, & literæ poſt adpellationem ad iudices alios emanauerint: an ad mandatũ poſteriorum iudicum executio ſententiæ à prioribus delegata debeat retardari, vt priores iudices ipſam neque per ſe neque per alios exequantur. Nos autem inquiſitioni t.t.r. ꝙ cùm adpellationis cauſam ex certa ſcientia iudicibus alijs cõmittimus cognoſcendam, adpellationẽ videmur recipere, ac iuriſdictionem priorum iudicũ reuocare, * vt interim executio ſentẽtiæ ſuſpendatur, donec adpellationis merita plenius ſint diſcuſſa: & infra. ** Vide l.j. cum ibi no. ff. ad Tur*

Ordinarius ad mandatum delegati exequitur ſententiam, etiã ſi ſciat eam iniuſtam. Abb.

Quia verò ſæpe contingit, quòd executio ſententiæ ordinario demãdatur: quæſiuiſti, an ſi ipſam iniuſtam eſſe cognouerit, debeat eam executioni mandare? an ſit ei potius ſubſiſtendum? Adtẽdentes itaq;, quòd non cognitio ſed executio tantũ demandatur eidem, reſpondemus, quòd cùm ordinarius teneatur obſequi delegato, etſi ſciat ſententiam illam iniuſtam, exequi nihilominus tenetur eandem, niſi apud eum efficere poſsit, vt ab hoc

onere ipſum abſoluat:& infra.

Delegatus qui impeditur die ſtatuta procedere, partem hoc procurantem puniet: & quantū ad diem illam cauſam committet, adpellatione remota in odium procurātis, niſi partes negociū prorogent. Abbas.

Cùm autem ſæpe contingat, ad diem, quã iudex delegatus à nobis partibus adſignauit: earum altera procurante, vt negocium prorogetur, iudicem ipſum à rege vel archiepiſcopo euocari. Nos peruerſorum volentes malignitatibus obuiare, decernimus vt ſi delegato conſtiterit hoc fuiſſe alicuius partis malitia procuratū, ipſam puniat animaduerſione cōdigna: & (ne aliquod lucrum ex huiuſmodi fraude reportet) perſonæ neutri parti ſuſpectæ, quãtum ad diem illum, committat ipſum negocium audiendum: quæ in ipſo, adpellatione remota, procedat: niſi fortè partes conſenſerint negocium prorogari.

Idem abbati ſancti Hilarij, & magiſtro G.ca.Teruiſ.

Subdelegatus à delegato papæ iuriſdictionem habente, poteſt coërcere impedientem. hoc dicit, comprehendendo vtrunque intellectum.

CAP. XXIX.

EX literis patriarchæ Grandeñ. & infra. Mandamus, quatenus, niſi vobis conſti

conſtiterit, quòd literæ quæ ſecundo loco ad archipresbyterum Paduanum impetratæ dicuntur, de prioribus literis ad primicerium Grandeñ. & plebanum ſanctæ Sophiæ obtentis expreſſam fecerint mentionem, vt per ſecundas primæ adpareant reuocatæ: cùm primos iudices authoritate literarum noſtrarum iuriſdictionem non ſit dubium habuiſſe, quam potuerũt poſtmodum patriarchæ, quo ad executionem ſententiæ demandare, ex qua coërcitionẽ etiam idem patriarcha receperat: cùm huiuſmodi demandata iuriſdictio deluſoria videretur, ſi ſubdelegatus huiuſmodi coërcitionem aliquam non haberet: interdicti ſententiam ab eodem patriarcha in Caſtellañ. archi. promulgatam pro eo quòd eiuſdem patriarchæ executionem impediens, eius literas, quibus mandatum prædictorum iudicum nunciabat, legi in publicum non permiſit: *tandiu faciatis inuiolabiliter obſeruari, donec eidẽ patriarchæ de iniurijs irrogatis ſufficienter fuerit ſatisfactum. Si verò cõſtiterit primas literas, per ſecundas legitimè reuocatas: cùm adpareat primos iudices iuriſdictionẽ nullã penitus habuiſſe, & ita cõſtet per conſequentiã patriarcham ipſum non recepiſſe iuriſdictionem, vel coërcitionem

* *Vide l. ſi quis id qđ. ff. de iuriſ. om. iud.*

aliquam ab eiſdem, prædictam interdicti ſententiam denuncietis irritam & inanẽ.

Idem epiſcopo Picta.

Iuriſdictio delegati re integra morte mandantis expirat. CAP. XXX.

LIcet vndique: & infra. Cùm igitur duxeris requirendum, ſi cauſam tribus iudicibus delegamus adponi in literis noſtris illam clauſulam facientes, quòd ſi nõ omnes his exequẽdis poteritis intereſſe, duo veſtrum nihilominus eam exequãtur: & vnus poſtquã cõmiſerit cuidam ex alijs, vices ſuas, de medio ſit ſublatus, tertius vt ſuſpectus meritò recuſetur: an collega ſuperſtes ſuo nomine ac defuncti poſſit negociũ definire? Inquiſitioni t.t.r. ꝙ ſi iuriſdictione à ſuo ſibi collega delegata eo viuente vti non cœperit, quia mandatum huiuſmodi re integra morte mandatoris expirauit: non habet ſolus officium iudicandi. ſi verò ante mortem illius iuriſdictione vti cœperit taliter demandata: vices ſuas & alius poterit adimplere.

Idem epiſcopo Baioceñ.

Non creditur quis delegatus, niſi delegationẽ probet. CAP. XXXI.

CVm in iure peritus: & infra. Preterea quæſiuiſti, cũ tibi ab aliquo ſub hac forma mandatur: authoritate qua fungor

iniungo, vt talem denuncies excōmunicationis ſententiæ ſubiacere, ac tibi ſuper mandato apoſtolico hæſitanti, ab aliquo non ſit facta fides: * an mandatum huiuſmodi exequi tenearis? Super quo tibi huiuſmodi damus reſponſum, ꝙ niſi de mādato ſe. A po. certus extiteris, exequi nō cogeris quod mandatur.

* Vide l. 4. cunq. ff. de pub. & no. in l. ſciendum. ff. de ver. obli.

Idem Pari. & Treceñ. epiſcopis, & abbati ſanctæ Genoueſæ.

Per procuratorem non habentem mandatū, de re ad rem iuriſdictio prorogari non poteſt.

CAP. XXXII.

CVm olim abbas & conuentus Vergiliaceñ. ſua nobis conqueſtione monſtraſſent, ꝙ comes Altiſsiodoreñ. quoddam ſtagnum, molendinum & domum in terra eorū conſtruere nitebatur in ipſorū præiudiciū & grauamen, epiſcopo & theſaurario Niuerneñ. commiſimus cauſam ipſam. Per quorū literas accepimus, quòd lite ſuper petitionibus eccleſiæ cōteſtata, receptis vtrinque teſtibus, & adteſtationibus publicatis, cùm ſuper dictis teſtium inter partes fuiſſet poſtmodum diſputatum: Tādē pars comitis propoſuit, quòd de damnis in nemoribus & rebus alijs datis, ſuper quibus teſtes deponere videbantur, cognoſcere non debebant, cùm in

reſcri

reſcripto noſtro nulla de damnis mentio haberetur: & infra. Iudices autem interlocuti ſunt, quòd ſuper damnis datis à comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo audito, comes ad adpellationis beneficium conuolauit. Vnde ipſum iudices euocatum, & nec per ſe ne per reſponſalẽ idoneum comparentem, excõmunicationis vinculo adſtrinxerunt: & infra. Quia verò ſuper dãnis datis, antequam lis fuerit conteſtata, nequaquã ad dictos iudices cognitio pertinebat, cùm in reſcripto nulla de illis mẽtio haberetur, nec ad ipſos potuerit iuriſdictio prorogari, cùm procurator ad illa ſolummodo intelligatur conſtitutus, quæ in cõmiſsionis literis inueniuntur expreſſa, * & poſtquam comes publicatis adteſtationibus intellexit ſuper his fuiſſe depoſitũ, protinus cõtradixit: nos eoſdem iudices pronũciauimus minus iuſtè interlocutos fuiſſe, ac ſæpedictũ comitẽ qui ob hoc ad adpel. beneficium conuolauit: excõmunicationis ſententia non fuiſſe ligatum.

* *Vide l.ij. & ibi Bar. in fin. ff. ſi cer. pet.*

Idem Senoñ. archiepiſcopo.

Qui acta cauſæ relationis iudicum delegatorũ ſigilla violando aperuit, non auditur poſtmodũ contra illa. CAP. XXXIII.

CVm olim magiſter S. & B. archidiaconatum & præpoſituram adinuicem commu

commutaſſent:& infra. Verùm dictus B. delegatis noſtris nō deferens, imò verius delegāti, ſigilla violauit illorum, * & ſcripta quæ nobis fuerant præſentanda, non erubuit aperire. Qui poſtmodum in noſtra præſentia conſtitutus, aduerſario pręſente in excuſationem ſuam propoſuit, ꝙ iudices perperam proceſſerant contra ipſum, cū acta in ſcriptis minus fideliter redegiſſent: vnde timens ne literas portaret Vriæ, illorum ſcripta aperuit, & quod ſuſpicatus fuerat, adinuenit. Sanè ſi quod expediret melius notauiſſet: vel non recepiſſet ſcripta ſuſpecta, vel recepta nobis fideliter præſentaſſet, & oſtendiſſet cauſam ſuſpicionis propoſitæ coram nobis: prætereа cū non cōquereretur de iudice, quem ei proprio motu conceſsimus, ſed de illo potius, quem ipſe duxerat eligendum:& iudices ſuas nobis per eum literas deſtinaſſent, de ipſo pariter cōquerentes: verbis ipſius fidem non duximus adhiben dam. Sed vt in hoc ſaltē puniretur, in quo peccauerat: contra acta iudicum, quæ temerè violarat, ipſum (ſicut nec debuimus) noluimus exaudire: ne videretur dolus ſuus ei patrocinium adtuliſſe.

** Adde qđ talis incurrit pœnam falſi. glo. & ibi Bal. in x. col. de pace conſtan. in gloſſ. in ver. ſigillo.*

Idem abbati, & capellano ſanctæ M. Boñ.

Delegatus non tenetur admittere collegā ſibi adiun

adiunctum per literas ſubreptitias, nec ipſius ſubdelegatum.hoc dicit ſecundùm vnum intellectum. vel ſic: Delegatus ſubdelegatum collegæ impediti,non tenetur admittere, ſi in reſcripto eſt clauſula,quòd ſi ambo &c.hoc dicit, ſecundũ alium intellectum. CAP. XXXIIII.

Coram dilecto filio M. diacono cardinali,quem tibi & H.nuncio,& clerico ſanctæ Agathæ aduerſario tuo,qui cũ inſtrumentis eiuſdem eccleſię, ſed abſque literis de ratihabitione, ad Apo.ſe.acceſſerat:ſed de rato cauerat, ſub fideiuſſoria cautione, * conceſsimus auditorem:proponere curauiſti,quòd cùm quidam in parœcia ſanctæ M.in honorem beatæ Agathæ eccleſiam conſtruxiſſet, Alexand.papa prædе.no.cauſam ſuper hoc abbati ſancti Stephani,& priori ſancti Victoris cõmiſit terminandam:qui pro eccleſia ſanctæ M. definitiuam ſententiam protulerunt:verùm capellanus ſanctæ Agathæ, ſententiæ parêre contempſit. Cumque ſuper eadem cauſa coram Ferrarieñ. epiſcopo, per annum diſceptatũ fuiſſet,pars eccleſiæ ſanctę Agathæ horũ veritate ſuppreſſa,magiſtrũ L.Boñ.canonicum obtinuit eidẽ epiſcopo in cauſæ deciſione adiungi:qui cùm cauſæ intereſſe nõ poſſet, prædictus epiſcopus, cui per ſequentes literas

** Vide authen.generaliter. C. de epiſc.& cler.*

teras mandabatur, vt ſi ambo intereſſe nō poſſent mandatis apoſtolicis exequendis, ea ipſe nihilominus adimpleret: ſententiã prædictam confirmauit: & infra. Nūcius verò eccleſiæ ſanctæ Agathæ inter alia propoſuit, q̄ cùm dictus magiſter L. vices ſuas alij delegaſſet, epiſcopus admittere noluit ſubdelegatum, ſed poſt adpellationem ad nos interpoſitam ſolus, in cauſæ cognitione proceſsit: & infra. Sed è cōtra fuit reſponſum, quòd Ferrarieñ. epiſcopus ſolus procedere potuit, cùm in vltimæ cōmiſsionis literis fuiſſet inſertũ, quòd ſi ambo intereſſe non poſſent, prædictus epiſcopus nihilominus exequi procuraret: quod nō intelligitur, vt ſi per ſe, vel per alios intereſſe nō poſſent: quia id raro, * vel nunquã cōtingeret, ſed ſi non poſſent perſonaliter intereſſe. Idẽ igitur cardinalis latã ab eodẽ Ferrarieñ. epiſcopo ſententiã cōfirmauit, & aduerſæ parti ſuper hoc perpetuum ſilentium duxit imponendum. Nos ergo, quod ab eo factum eſt, authoritate apoſtolica confirmamus.

** Vide l. iura. cum l. ſeq. C. de poſtu. & l. nã ad ea. ff. de legib.*

Idem præpoſito ſancti Dominici ſubdiacono noſtro.

Locus ad quem reus ſecurè accedere non poteſt, & canonicus in cauſa concanonici delegatus, recuſari poterunt. CAP. XXXV.

Cum

CVm R. canonicus Ianueñ. cauſam, quæ inter ipſum ex vna parte, ac P. ciuem Ianueñ. vertitur, tibi obtinuerit delegari: & idẽ ciuis ꝓpter multas & graues inimicitias ciuitatis ſuæ, in tua nequeat præſentia comparere. Mandamus, quatenus ſupradicto R. huiuſmodi optionẽ relinquas, vt (exceptis canonicis Ianueñ. quos cũ ſint eius ſocij, meritò habet pars aduerſa ſuſpectos) in ciuitate, vel diœceſ. Ianueñ. in qua ſunt multi viri prouidi, iudicem eligat, coram quo quæſtio terminetur: cui authoritate noſtra diſtrictè præcipias, vt eandem cauſam iuxta reſcripti à te obtenti tenorem adpel. re. fine debito terminare procuret.

Idem Rothomageñ. archiepiſcopo.

Si mandatur iudici delegato, vt illũ abſoluat, qui dicit ſe iniuſtè excommunicatum, ante probationem illum abſoluere debet. Si autem dicat excõmunicationem nullã: probationem nullitatis ante pronunciationẽ admittet. CAP. XXXVI.

CVm contingat interdum, quòd laici: & infra. Inſuper requiſiti ſumus, cũ quis conqueritur in ſe à ſuo epiſcopo poſt adpella. ad nos legitimè interpoſitam, vel aliàs iniuſtè excommunicationis ſententiam promulgatam, & nos iudicibus damus in mandatis, vt ſi eſt ita, iuxta formã eccle

eccleſiæ abſolutionis beneficium illi impẽ dant, vel eandem ſententiam denuncient eſſe nullam, ac epiſcopus paratus ſit proba re ſe in illum, antequam vocem adpellatio nis emitteret, vel aliàs iuſtè huiuſmodi ſententiam protuliſſe, an probationibus non admiſsis liceat iudicibus excommuni catum abſoluere, vel denunciare ſententiã eſſe nullam? Ad quod tal.r.quòd cùm quis conqueritur ſe poſt adpella. ad nos legitimè interpoſitam excommunicatione fuiſſe innodatum, ſemper vtriuſque partis probationes ſunt admittendæ, antequam ad decernendum ſuper hoc aliquid procedatur, per quas denique adparebit, an abſolutione indigeat conquerens, vel denunciandus ſit potius nõ ligatus: In eo verò caſu, cùm excommunicatũ quis ſe adſerit iniuſtè, vix vel nunquam eſt eius (antequam abſolutus fuerit) probatio admittenda, niſi tunc tantùm, cùm adſerit in excommunicationis ſententia intolerabilem errorẽ fuiſſe patenter expreſſum: ad quod proban dum admittitur antequam abſolutionis gratiam conſequatur. Verùm ſi proponat ſe ſimpliciter excommunicatum iniuſtè, ac epiſcopus ad probandum, quod iuſtè ipſum excommunicauit, ſuas poſtulet pro bationes admitti, non eſt ante abſolutionẽ

ipſius aliquatenus audiendus, cùm etſi pro certo conſtaret rationabiliter in illum excõmunicationis ſententiam promulgatã, nihilominus eſſet ei abſolutio impendenda humiliter poſtulanti: & ideo in hoc caſu illum credimus iuxta formam eccleſiæ protinus abſoluendum: vt ſic demum probationibus vtriuſq; partis admiſsis, vtrũ iuſtè vel iniuſtè ligatus fuerit, decernatur.

Honor.III. Meſſañ.& Regiñ.archiepi.

Si ſubdelegatus delegati papæ iuriſdictione vti cœperit, à delegato remoueri non poteſt: & ſi fecerit contra mandatum, ſiue exceſſerit formã reſcripti, proceſſus eſt nullus. CAP. XXXVII.

Venerabili fra.no. archiepiſcopo Cuſentiñ. dedimus in mandatis, vt Cephaludeñ. epiſcopum reſtitui * faceret ad epiſcopatum, & ad alia, quibus fuerat ſpoliatus: quo reſtituto plenariè, & corporalem ac pacificam poſſeſsionem adepto, ſi epiſcopus meritò eſſet de dilapidatione ſuſpectus, virum prouidum & honeſtum prouideret coadiutorem eidem adiũgere, ſine cuius cõſilio nihil eorum faceret, quę ad adminiſtrationem pertinent temporalem, quoadusque veritate comperta duceremus aliter prouidendum, interim omne alienationis genus eorum vtrique authoritate noſtra diſtrictius interdicẽs. Porrà

** Vide l. videamus. §. in Fauiana. ff. de uſur. & l. cũ præter. ff. de ver. ſig.*

rò idem archiepiſcopus corporis infirmitate grauatus, commiſit in huiuſmodi negocio vices ſuas, primò abbati ſancti ſpiritus de Panormo, ac demum theſaurario Cuſentineñ. Quorum proceſſus nobis exhibitos, de fratrum noſtrorum cõſilio caſſauimus iuſtitia exigente: quia videlicet abbas contra mandati noſtri tenorem *, ad inquirendum vtrum de dilapidatione ſuſpectus eſſet epiſcopus, eo non reſtituto proceſsit, & archiepiſcopus ipſe (cũ iã ſuo functus eſſet officio: dicto abbati cõmittendo in integrũ vices ſuas) huiuſmodi negociũ dicto theſaurario nõ potuit demãdare.

** Vide l.j. cum not.C. de adpel.*

Gregor. I X. S. præcentori & magiſtro N. cano. Ambiañ.

Si delegatus pronunciauerit ſe iuriſdictionem non habere, ipſam etiam de conſenſu partium nõ readſumit. CAP. XXXVIII.

Significantibus M. muliere, & I. nato eius: nos noueritis accepiſſe, quòd cùm nobilis mulier Iuliana vidua mentiens ſe pauperem * contra eos ſuper terris & rebus aliis ad iudices, noſtras literas impetraſſet, iidem coram eis * excipiendo proponere curauerũt, quòd cũ dictę literę ſuggeſto mẽdacio impetratę fuiſſent: cũ prędicta Iul. (quæ nobilis eſt & diues) pauperẽ ſe dixiſſet in eis coram ipſis (niſi requiſito

** Vide l. ſi quis ad declinadam. §. ſin antẽ. C. de epiſc. & cle. & l. illicitas. §. ſi. ff. de offi. præſi.*

** aliàs, ipſis.*

prius domino,ſub cuius iuriſdictione] ipſi conſiſtunt, & coram quo parati erant eidem exhibere iuſtitiæ,complementum)nõ debebant de iure per tales literas conueniri.vnde dicti iudices interloquendo pronunciarunt ſe per eaſdem literas procedere non debere:& infra.Demum fuit à partibus in quoſdam tanquam in arbitros taliter compromiſſum,quòd ſi intra terminum in compromiſſo expreſſum cauſam non deciderent,partes ad eorundem iudicum redirent examẽ.Verùm arbitris cauſam intra terminum negligentibus terminare,dicti iudices iuriſdictionem per formam compromiſsi huiuſmodi reſumpſerunt:à quibus iidem ſe ſentientes grauari, quòd ſuper his,ſuper quibus ab eis fuerãt abſoluti, litigare compellebant eoſdem, ad noſtram audiẽtiam adpellarũt. Ideóque mandamus,quatenus ſi eſt ita,reuocetis in irritum. Idem.

Arbitri electi ad cauſam recuſationis adſignãt partibus terminum ad probandum cauſam ſuſpicionis,& iudex recuſatus compellit arbitros ad cauſam finiendam. CAP. XXXIX.

SVſpicionis cauſa contra iudicem adſignata,non ipſe (qui forſan prouocatus obeſſet) ſed arbitri potius coram quibus probatio eſt facienda, & ad quos omnia, quę

quæ ad hunc articulum faciunt pertinere noſcuntur: poſſunt ad hoc terminum adſignare. Ab ipſo quoque iudice (cui ſicut iuriſdictio, ſic & cætera ſine quibus explicari non poteſt, intelligũtur eſſe commiſſa) iidem vt conueniant, ſi diſcordes fuerint, in vnam ſententiam, vel tertium concorditer aduocent *, cum quo duo vel alter eorum id faciat, ſunt cogendi, ne huiuſmodi occaſione principale negocium plus debito prorogetur.

* *Vide l. itē ſi vnus. ff. de arbit.*

Idem abba. ſanctæ Genouefæ.

Delegata iuriſdictio ad perſonas non expreſſas in reſcripto, etiam de ipſarum conſenſu prorogari non poteſt. CAP. XL.

P.& G. per literas Apoſtolicas conquerentibus coram te de epiſcopo Londoñ. quòd cõceſſum ab eis mutuũ promiſſo loco & termino non perſoluit: pendente iudicio I. laicus, qui in quantitate quadam eiſdem mercatoribus tenebatur, ſe in tuam iuriſdictionem (ſicut adſerit) voluit prorogare *: vt ſi intra terminum conſtitum prædictam non ſolueret quantitatẽ, excommunicationis & interdicti ſententias in perſonam & terram eius promulgares. Quas huiuſmodi occaſione à te latas, decernimus nõ valere: cùm & ſi aliàs iuriſdictioni præeſſe dicaris: quia in di-

* *Vide l. iij. ff. de eo quod cer. loco. & l. vnicam. & ibi Bart. C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt.*

ctum I.nullam iuriſdictionem habebas, iuriſdictionis prorogatio nulla noſcitur extitiſſe, cũ huiuſmodi delegata iuriſdictio ad alias perſonas nequeat prorogari.

Idem.

Maior xx.annis poteſt à quocunque dari delegatus. Idem in maiori xviij. dummodo interueniat conſenſus partium. Minor verò xviij. non poteſt dari, niſi à principe. CAP. XLI.

* Vide l.j. ff.de mino. & l. filiusfa.et l.cum pretor. ff. de iud.

CVm vigeſimum annum peregeris,*, dari potuiſti in ætate huiuſmodi delegatus. Cæterùm conſtituto intra ætatẽ eandem (niſi partes ſcienter conſentirent in eum, qui annum xviij. tranſcendiſſet) facta delegatio ab alio, quàm à principe, non teneret.

Idem.

Poteſtas plurium delegatorum vel arbitrorum ſimpliciter datorum expirat per mortem vnius. CAP. XLII.

* aliàs, illud.

VNo delegatorum vel arbitrorum (ſicut proponis) rebus humanis exempto, eorum officium expirauit. Niſi aliud*. in delegatione aut compromiſſo fuiſſet expreſſum.

Idem.

Delegatus papæ ſubdelegare poteſt, licet datus ſit ex officio vel de partium conſenſu, vel cum clauſula prælectionis, videlicet, quòd ſi non omnes, tu cum alio exequaris, & cætera. hoc dicit, vſque ad §. Is autem. CAP. XLIII.

Quon

QVoniam Apoſtolica ſedes intendit prouidere negociis & non perſonis, quibus eadem committuntur, ſi iudex tertius, licet ex officio noſtro, vel de adſenſu partium pro communi à nobis datus eiſdem, alij delegauerit vices ſuas (cùm delegato à principe id concedatur à iure)* delegatio valebit ipſius. Idem quoque dicendum eſt, cùm mandatur epiſcopo vt cum altero ſuorum coniudicum mādatum Apoſtolicum exequatur, & tunc ſine ſubdelegato ab ipſo epiſcopo reliqui duo procedere non valebunt.

* *Vide l. à iudi. & ibi Pe. de bel. per. & Cyn. C. de iudi. & Bart. in l. & quia. ff. de iuriſ. om. iud.*

Is, cui committitur negocium, vt perſonaliter exequatur, poteſt ſi partes conſentiunt, alteri ſub delegare. Fallit in caſibus hic expreßis. hoc dicit, vſque ad §. Cæterùm.

Is autem, cui iniungitur vt perſonaliter negotium exequatur, poteſt (dūmodo partes conſentiant) hoc aliis delegare. Præter quam ſi inquiſitionem fieri, vel eccleſiis de prælatis, vel aliis miniſtris prouideri mandaremus, cùm in his omnibus caſibus induſtriam & fidem perſonæ, cui talia cōmittimus, eligere videamur.

Is, cui committitur nudum miniſterium exequendum, non poteſt vices ſuas alteri committere. Fallit in legato ſedis Apoſtolicæ. Et eſt text. notabilis, & multum allegatur. Ab. Sic.

Cæterùm(ſalua legatorum ſed.Apo.au thoritate)nulli cui commiſſum fuerit prę dicare crucem,excommunicare,vel abſoluere aliquos,diſpenſare cũ irregularibus, vel iniungere pœnitentias, liceat hæc decætero aliis demandare: quia non ſibi iuriſdictio, ſed certum miniſterium potius committitur in hac parte.

De officio legati. Tit.xxx.

Alexander tertius vniuerſis ſuffraganeis Cantuarieñ.eccleſiæ.

Legatus papæ etiam per ſimplicem querelam adiri poteſt. CAP. I.

CVM non ignoretis Cant. archiepiſcopum vobis nõ ſolùm metropolit.ſed etiam legationis iure præeſſe: & infra. Sanè licet idẽ archiepiſcopus metropolitico iure audire nõ debeat cauſas de epiſcopatibus veſtris niſi per adpellationem deferantur ad eum:legationis tamen obtentu vniuerſas, quæ per adpel. vel querimoniam perueniunt ad ſuam audientiam,audire poteſt et debet, ſicut qui in prouincia ſua vices noſtras gerere comprobatur.

Celeſtinus tertius.

De cauſa ſpecialiter delegata à papa, legatus ſe intromittere non poteſt. CAP. II.

Studui

STuduiſti à nobis quærere, vtrũ de cauſa, quam alicui delegamus, alius qui ſit generalis in prouincia legatus, ante cognitionem vel poſtea cognoſcere valeat, vel commiſsionis noſtrę proceſſum, quem iudici delegato tranſmittimus, taliter impedire. Reſpondemus, quòd cùm mandatũ ſpeciale deroget generali, legatus commiſſionem alij factam ſpecialiter impedire non poteſt, & ſi ſecundùm formam mandati noſtri ſententia iam fuerit promulgata, non poterit ipſe legatus (niſi ſuper hoc mandatum ſpeciale receperit) eam quomodolibet irritare: ipſam tamen (ſi rationabiliter lata fuerit) confirmare valebit, & executioni demandare.

Innocentius tertius tit. ſancti Laurẽtij in Lucina presbytero cardinali ſed. Apo. legato.

Legatus etiam de latere ex generali legatione non poteſt transferre epiſcopos, vel vnam eccleſiam cathedralem alteri ſubijcere, & alteri concedere ius primatiæ, vel duos epiſcopatus vnire, vel vnum diuidere: excommunicatos tamen propter manuum iniectionem in clericos, abſoluere poteſt. h. d. cum c. ſeq. CAP. III.

NIſi ſpecialis illa dilectio, quam ad perſonam tuam habuimus & habemus, iuſtum motum animi noſtri temperaret,

pœna docente, cognoſceres, quantum exceſſeris,* qui ſpretis canonicis ſanctionibus, & conſuetudine generali, motu proprio præſumpſiſti Troianum epiſcopum de Troiana eccleſia ad Panormitanam de facto transferre.

Vide §. itē lex Iulia, de vi publica. Inſti.de publ. iudi.

Idem eidem.

Summatum fuit ſupra in cap. præcedenti.

CAP. IIII.

QVod tranſlationem: & infra. Licet in regno Siciliæ generalis ſit tibi commiſſa legatio, ad eam tamen ſine ſpeciali mandato noſtro non debuiſti manus extēdere, quæ in ſignum priuilegij ſingularis ſunt tantùm ſummo pontifici reſeruata*: & ſi quædam ex his, quæ de ſpeciali conceſsione ſæpe fuere legatis indulta, vt illorum videlicet abſolutio, qui propter ſacrilegas manuum iniectiones in clericos, incidunt in canonem promulgatæ ſententię, videantur ex ipſo legationis officio iam licere legatis: An exiſtimas, quia vices noſtras tãquam legato tibi commiſimus exequendas, quòd Panormita. eccleſiam poſſes ſubiicere Meſſañ. vt illam præficeres iſti, conceſſo ſibi priuilegio primatiæ? An putas ex eadem cauſa tibi licere, duos epiſcopatus vnire, vel vnum diuidere ſine licentia ſpeciali? *

** Papæ multa ſunt reſeruata.*

** Facit ad hoc text. in l.j. cum no. per Bar. ff. de iti. ac. q. priu. & ff. de procu. l. Pōponius.*

Idem

Idem Bonoñ.epiſcopo & M.capellano ſubdia. noſtro.

Ex quo legatus retulit cauſam Papæ, illius deſinit eſſe iudex. CAP. V.

LIcet Traneñ. canonici ab initio diſſenſiſſent, tandem vnanimiter cōſenſerunt, G.fratrem Caſsineñ.abbatis in archiepiſcopũ eligentes, cuius electionẽ Portueñ. epiſcopus tunc legatus examinari præcepit: & infra. Nuncius præfati abbatis nobis literas præſentauit, grauẽ contra iam dictũ legatum querimoniam continentes, ꝙ poſtquã * electionem examinauerat, & eam ad noſtræ deliberationis examẽ tranſtulerat, nuncijs iam directis, electionem eandem malitioſè nimis examinare præſumpſit: & infra. De conſilio fratrum noſtrorũ examinationẽ ſecundã, tanquam à nõ ſuo iudice factam, poſtquã negocium ad noſtrum fuerat tranſlatum examen, cenſuimus irritam & inanem.

Adde, eiuſdem fratris.

Idem ſancti P. & ſancti Leonis abbatibus & R.archi. Tulleñ.

Legatus de latere confert beneficium vacans, licet illud ſpectet ad præſentationẽ alicuius clerici. h.d. & eſt caſus notabilis. CAP. VI.

DIlectus filius R. Metheñ. canonicus intimauit, quòd cũ Præneſtinus epiſcopus Apo.ſed.legatus eccleſiam ſancti

Trud

Trudonis cōtuliſſet eidē: Metheñ. archi. ad quem illius eccleſiæ præſentatio pertinebat, adſerens quòd eodem inconſulto conferri non potuit à legato, canonicum ipſum ſuper eadem eccleſia moleſtare prę ſumit. Cùm igitur plus iuris habeat in cōceſsione prælatus, quàm in præſentatione patronus, * nec præiudicetur prælato ſi quando per Apoſt.ſed.legatum eo incōſulto eccleſia cōcedatur: mandamus, quatenus dictum archi. vt ab eius ſuper hoc moleſtatione deſiſtat, adpel.re.cogatis.

** Vide l. ſi communē. ff. quemad. ſer. amit.*

Idem illuſtri regi Francorum.

Legatus in pluribus locis poteſt in quolibet dictorum locorum iuriſdictionem ſuam exercere: ita quòd facta vnius loci poteſt in alio explicare. hoc dicit. Panormi. CAP. VII.

NOuit ille, qui nihil ignorat: & infra. Ex parte tua querimoniam accepimus, quòd cū tibi legatus eſſet certa ratione ſuſpectus, extra fines regni Francorum in terram tuam interdicti ſentētiam promulgauit: & infra. Tuæ magnificentiæ reſpondemus, quòd etſi fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminos ſuæ legationis egreſſus: cū non ſolùm in regno Francorū, ſed in Vieñ. Lugduñ. & Biſuntiñ. prouincijs iniūctā ſibi à nobis legationis ſolicitudinē ſuſcepiſſet.

Greg. I X. patriarchæ Hieroſolymitano.

Præſente legato de latere minor legatus exe cutionẽ officij ſui dimittere debet. CAP. VIII.

VOlentes:& infra.Fraternitati t.legationis officium in prouincia tua duximus committendum, ita tamen quòd ſi legatum ad partes illas de latere noſtro contigerit deſtinari,executionẽ ipſius offi cij,quandiu legatus ipſe ibi fuerit,pro ſedis Apoſt.reuerentia omnino dimittas. * ** Vide authen. multo magis.C. de ſac.ſan. eccle. facit l.ij.C.de teſta.tute.*

Idem.

Legatus non de latere, ſed ratione perſonæ extra prouinciam ſibi decretam abſoluere nequit excommunicatos pro iniectione manuum in clericos,nec etiam in prouincia ſi tales excom municati aliunde veniant.Legatus verò ratione dignitatis nullos tales abſoluit.hoc dicit,ſecũdùm communem intellectum. CAP. IX.

EXcommunicatis pro iniectione manuũ violenta, eccleſiæ Romanæ legati,qui de ipſius latere non mittuntur extra prouinciam ſibi commiſſam, vel ibidem ſi huiuſmodi manuum iniectores illuc contingat aliunde accedere. Et qui eccleſiarum ſuarum prætextu legationis ſibi vindicant dignitatem, etiam ſubditis (quãuis in prouincia ſua exiſtentes)beneficiũ abſolutionis impartiri non poſſunt. Niſi de ſpeciali gratia illis & iſtis amplius

à ſede

à ſede Apoſtolica concedatur.

Idem.

Durant legati ſtatuta etiam legatione finita, finitur tamen ſui delegati iuriſdictio, ſi citatio non præceſſit. CAP. X.

NEmini dubium eſſe volumus, quin legatorum ſedis Apoſto. ſtatuta ædita in prouincia ſibi commiſſa durent tanquã perpetua, licet eandem poſtmodum ſint egreſsi. Secus autem ſi cauſas duxerint delegandas aliquibus,* cùm iuriſdictio iſtorum expiret, ſi ante illorum diſceſſum horum citatio non præceſsit.

** Vide l.vnicam.C.q. pro ſua iuriſ. & l.iij. C. de offic. prato.*

De officio iudicis ordinarij. Tit.xxxj.

Ex ſynodo Ioannis papæ.

Epiſcopi in ſuis diœceſibus poſſunt crimina inquirere & punire, & cũ opus fuerit inuocare brachium ſeculare. CAP. I.

PERNICIOSAM: & infra. Habeant igitur epiſcopi ſingularum vrbium in ſuis diœceſibus liberam poteſtatem adulteria & ſcelera inquirere, vlciſci, & iudicare * ſecundũ quod canones cenſent abſq; impedimento alicuius. Et cùm opus fuerit, publicum conuocent auxilium, non ad præiudicãdũ, ſed potius ad ea, quæ Deo

**Vide l.imperiũ. cum not.ff.de iuriſd.om.iu.*

Deo ſunt placita, proſequendum.

Eugenius papa.

Ordinarius, qui ſcit non vt iudex vel homo ſed vt Deus ſubditum eſſe criminis reum, indeterminatè poterit, ſed non nominatim eum arguere vel punire. CAP. II.

SI ſacerdos ſciat pro certo aliquem eſſe reum alicuius criminis, vel ſi confeſſus fuerit, & emendare noluerit (niſi iudiciario ordine quis probare poſsit.) Non debet eum arguere nominatim, ſed indeterminatè. Sicut dixit Chriſtus: *Vnus veſtrũ me traditurus eſt.* Sed ſi ille, cui damnum illatum eſt, petierit iuſtitiam, poteſt excõmunicare authorem damni, licet etiam, ei confeſſus ſit, ſed tamen non nominatim poteſt eum remouere à communione, licet ſciat eum eſſe reum: quia non vt iudex ſcit, ſed vt Deus: ſed debet eum admonere ne ſe ingerat: quia nec Chriſtus Iudam à communione remouit.

Matth. 26
Mar. 14
Luc. 22
Ioan. 13

Alexander III. Floreñ. epiſcopo.

Si ordinarius ſubiectus epiſcopo profert in ſibi ſubiectum iuſtam cenſuram eccleſiaſticam, epiſcopus illam ſeruare debet, & illam ſine ſatisfactione & conſcientia proferentis relaxare non debet. CAP. III.

CVm ab eccleſiarũ prælatis eccleſiaſtica ſentẽtia in malefactores aliquos

prom

promulgatur, rata debet & firma conſiſtere, & vſque ad dignam ſatisfactionem inuiolabiliter obſeruari. Quapropter mandamus, quatenus ſi quando plebanus ſancti P. in clericos vel laicos parœcianos ſuos interdicti vel excommunicationis ſententiã rationabiliter tulerit, ipſam facias inuiolabiliter obſeruari, & eam ſine congrua ſatisfactione, & abſque eiuſdem plebani conſcientia non relaxes.

Idẽ Cantuarieñ. archiepiſ. & eius ſuffra.

Si ordinatio vacantis eccleſiæ etiam patronatæ ex iuſta cauſa differtur, eſt ibi per epiſcopum œconomus ponendus. CAP. IIII.

CVm vos plerunque oporteat ordinationem eccleſiarnm differre, pro eo, quòd quandoque perſonæ vobis minus idoneæ præſentãtur, aut inter vos & prę ſentatores illa de cauſa radix diſſenſionis emerſerit: & infra. Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ſi quando in vacantibus eccleſijs, in quibus eccleſiaſtica perſona præſentationem non habet, vel quia perſonę minus idoneę prę ſentatur, vel alia de cauſa de iure perſonas nõ potueritis in eis inſtituere: adpellatione remota ponatis œconomos, qui debeãt fructus percipere, & eos aut in eccleſiarũ vtilitatẽ expẽdere, aut futuris perſonis fideliter reſeruare.

Idem

Idem Cantuarieñ.archiepiſcopo.

Si conſtat ordinario, quòd abſolutus à papa ſuppreßit veram cauſam quare fuerat excommunicatus, debet illũ remittere ad papã. Si verò ſibi nõ conſtat, eſt tamen ſibi vrgens ſuſpicio cõtra eũ, debet cogere eum ſe purgare. CAP. V.

EX parte tua:& infra. Quia nos conſulere voluiſti, vtrum illorũ abſolutio teneat, qui(occultatis exceſsibus, pro quibus excõmunicati fuerãt) abſolutionis beneficiũ per ſedẽ Apoſtolicã meruerũt, ſuę excõmunicationis cauſam aliã prætendẽtes? Taliter r. quòd ſi ita tibi conſtiterit, debes eos eccleſiaſtica cẽſura cõpellere cũ literis tuis rei veritatem continentibus, ad ſedẽ Apoſtolicã redire. Si verò id tibi non conſtiterit, & eos ſuſpectos habueris, quòd cõfeſsi nõ fuerint veritatẽ, ipſos compellere debes exinde corã te: quòd veritatẽ confeſsi fuerint, purgationẽ pſtare.

Celeſtinus III.

Si ex deſidia vel malitia delegati papæ quis perſeuerat in peccato, ordinarius loci poteſt ſupplere, non obſtante quòd cauſa fuerit delegato cõmiſſa. h. d. & eſt caſus notabilis & ſingularis.

CAP. VI.

SIgnificauit nobis t. f. quòd quidam de parœcianis tuis, cùm pro illicita conſanguinitatis & adfinitatis copula excom

municatione notantur, ad iudices remotiores ab Apo.ſed.literas impetrant: per quas cùm ab excommunicatione fuerint abſoluti, quia dicti delegati ad locum, vbi teſtes produci valeant, non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione tranſmittunt, in prænominata nefariæ coniunctionis copula remanent: & cauſa debitum non ſortitur effectum:& infra. Cùm itaque pro malitia vel deſidia iudicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula coniunctionis iniquæ ſuffragium inuenire: tale damus t.f.reſponſum, quòd quotiens ea, quæ prædiximus in tua diœceſi euenire contigerit, licitè potes taliter abſolutos in priſtinam excommunicationis ſententiam reuocare, ipſoſque tandiu eadem ſetentia tenere legatos, donec cauſa in receptione teſtium, & in alijs legitimum incipiat habere progreſſum.

Innoc. I I I. Auſitano archiepiſ.

Ordinarius ſupplet negligentiam abbatis nõ reuocantis monachum vagabundũ. CAP. VII.

QVanto deuotio religioſorum: & infra. Ad audientiã noſtram noueritis perueniſſe, quòd monachi canonici & alij regulares tuæ prouinciæ cùm deberent potius in clauſtro iuxta regularia cõſtituta diuinis obſequijs vigilare, de obedientijs

dientijs & reditibus, quorum curam geſſerunt pecunia congregata clauſtrum abhorrentes, per curias principum & potētum diſcurrere non verentur: * & infra. Mandamus, quatenus quoſcunque tales inueneris: niſi ad cōmonitionem tuam reſipuerint, vt proprium in manibus prælatorum ſuorum ſine difficultate reſignent, conuertendum in vtilitatem domus ſecundùm abbatis conſilium, & regularem vitam obſeruent, ſi prælati eorū poſt ſuā commonitionem id exequi negligenter omiſerint per ſuſpenſionem officij, & beneficij adpellatione remota compellas.

* *Vide l. Deo nobis. C. de epi. & cleri. & l. ſi cōmunis ſeruus. & ibi Bart. ff. de ſtip. ſer.*

Idem Rothomageñ. archiepiſcopo & eius ſuffraganeis.

Ab vno epiſcopo excommunicatus, ab aliis eſt vitandus. Et archiepiſcopus per querelam aditus, non abſoluet, niſi primò remittat.

CAP. VIII.

AD reprimendam malitiam peruerſorum pœnæ certæ ſunt in canonibus conſtitutæ: quas ſicut latas à vobis interdum in ſubditos vultis inuiolabiliter obſeruari, ita latas ab alijs debetis inuiolabiliter obſeruare. Ideoque mandamus, quatenus ſentētias, quas Lexoneñ. epiſcopus duxerit in ſubditos ſuos canonicè promulgandas: & vos ipſi ſeruetis, & à veſtris

ſubditis faciatis inuiolabiliter obſeruari. Tu verò frater archiepiſcope (cũ excommunicationis ſententia per adpellationis non ſuſpendatur obiectum) ſi quis excommunicatus ab ipſa de iniuſta tibi fuerit excommunicatione conqueſtus: ad ipſum (ei quaſi coëpiſcopo deferens) abſoluẽdũ ſecundùm eccleſiæ formam remittas: qui ſi noluerit ipſum abſoluere: tu (recepta cautione iuratoria) abſolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen, quòd niſi legitimè tibi conſtiterit eum contra iuſtitiam excommunicatum fuiſſe, ex debito ſibi iuramenti præcipias, vt ſuper eo, de quo fuerit excommunicatione innodatus, *eidem epiſcopo ſatisfaciat competenter. Quod ſi facere contempſerit, eũ in excommunicationis ſententiam, adpellatione remota, reducere non omittas.

* *aliàs, nodatus. aliàs, notatus.*

Idem Turonenſi archiepiſcopo.

De cauſis ſubditorum archiepiſcoporum & epiſcoporum ſuorum patriarcha non cognoſcit: niſi per adpellationem legitimam, aut vigore conſuetudinis ſeu priuilegij. CAP. IX.

DVo ſimul: & infra. Cõſult. t. t. r. quòd cùm ſit in canonibus definitum primates vel patriarchas nihil iuris præ cęteris habere, niſi quantum ſacri canones concedunt, vel priſca illis cõſuetudo contulit

tulit ab antiquo:* ita vt ſecundū Nicenas regulas ſua priuilegia ſeruentur eccleſijs, præterquam ſi Apoſt.ſed.aliquam eccleſiam vel rectorem ipſius quolibet ſpeciali priuilegio decreuerit honorare: quandiu clerici tui coram te voluerint ſtare iuri, compelli non debent iudicium patriarchæ ſubire, niſi cauſa per adpel.ad eius audientiam perferatur: aut ei aliquid ſuper hoc à ſede Apoſt.ſit indultum.

*Vide l.de quibus. ff. de leg. & C. quæ ſit lon.conſue.

Idem Turoneñ.archiepiſcopo.

Archiepiſcopus impeditus poteſt conſecrationem ſui ſuffraganei, alteri committere, & conſecrādus tenetur ab illo commiſſario munus conſecrationis recipere. CAP. X.

QVod ſedem Apoſt.& infra. Nos ſi quidem conſuluiſti, vtrum ſi aliqua infirmitate, vel alia iuſta cauſa detentus, aliquem ſuffraganeorum tuorum conſecrare non poſſes, alicui coëpiſcoporū tuorum vices tuas committere licitum tibi eſſet: & infra. Conſult. t. t.r.quòd in tali articulo conſtituto & tuas vices (vt dictum eſt) tibi cōmittere licet, & conſecrādus munus debet ab eo cōſecrationis *accipere: * cui eas duxeris committendas, dummodo catholicus habeatur: & impedimentum ei ex ſubtractione gratiæ Apoſto.ſed.non obſiſtat.

* aliàs, à conſecratore.

*Vide l.vnicam. C.q. pro ſua iur.

Idem epiſcopo Helienſi.

Archiepiſcopus cauſam ad ſe per adpellationem delatam, ſubditis ſuffraganei committere poteſt, non tamen ad ipſam ſuſcipiendam compellere poteſt. h.d. vſque ad §. Præterea. CAP. XI.

PAſtoralis officij: & infra. Ex parte tua fuit inſuper quæſitum, vtrum ſi aliqua cauſa fuerit ad archiepiſcopũ per adpel. delata, poſsit eandem iure ordinariæ poteſtatis ſuffraganei ſui ſubdito delegare, vel animaduertere in eundem *ſi cauſam renuerit ſuſcipere delegatam? Ad quod reſpondemus, quòd archiepiſcopus ipſum ad ſuſcipiendam delegationem huiuſmodi compellere nequit inuitum: cùm in eum (exceptis quibuſdam articulis) nullam habeat poteſtatem, licet epiſcopus ſuus eidem ſit metropolitana lege ſubiectus: & infra.

** Ratio eſt quia iudicare eſt publicum ius. l. munerũ. §. iudicandi. ff. de mune. & hono. & l. vnica. C. q. pro ſua iuriſdic.*

Mortuo delegato Papæ, qui excommunicauit reum, vel actorem in poſſeſsionem induxit: ſi eius ſucceſſor in delegatione ſuccedit, abſoluere & reſtituere poſſeſsionẽ poterit, aliàs ſolus papa reſtituet & abſoluet, præterquã in mortis articulo, ne tamen currat annalis præſcriptio, reus coram ordinario, vel publicis perſonis de ſtando iuri cautionem præſtabit. hoc dicit.

Præterea poſtulaſti, an alicui ordinario liceat ſine ſpeciali mãdato Apo. ſe (delega

legato, qui reum propter contumaciã manifeſtam excommunicationis vinculo innodauit, vel petitorem cauſa rei ſeruandę in poſſeſsionem petitorum induxit, rebus humanis exempto) eidem volenti iuri parêre abſolutionis beneficium impartiri, & poſſeſsionem reſtituere intra annum: ſufficienti recepta primitus cautione. * Ad quod dicimus, quòd cùm delegatus quantum ad illud ſit maior ordinario: ſine mandato ſummi pont. excommunicatus ab huiuſmodi delegato nõ poteſt per alium (præterquam in mortis articulo) abſolutionis gratiam obtinere, niſi forſan delegatus talis extiterit, cui alius ſuccedat in onere & honore. Nec per alium, quàm per ſummum pon. recuperare poterit poſſeſsionem amiſſam. veruntamen ne alius poſt annum verus efficiatur poſſeſſor: coram ordinario, vel ſi eius copiam habere nequiuerit, corã publicis & honeſtis perſonis (vt quaſi præſcriptionem interrumpat annalem) offerre ac præſtare, quòd iuri parebit, poterit cautionem: vt ſic poſt annum recuperare poſſeſsionem per ſedem Apo. mereatur.

* *Vide l. in lemus caueres. ff. de iur. om. iu.*

Idem archiepiſcopo Senoneñ.

Papa per reſcriptum, quo mandat ordinario vt ſubditos ſuos corrigat, non facit ex hoc ipſum

delegatum,ideo ab eo poterit adpellari ad proximum ſuperiorem,ſicut ſi papa nullum mandatũ feciſſet.hoc dicit. CAP. XII.

LIcet in corrigendis exceſsibus iuxta canonicas ſanctiones adpellationis ſit diffugiũ intercluſum, & ideo Pariſieñ. epiſcopus cùm à nobis receperit in mãdatis,vt tam circa viros religioſos,quã etiã clericos ſeculares ſuæ iuriſdictioni ſubiectos,qui multa & grauia crimina cõmittere proponũt,inquirat & corrigat adp. re. quæ viderit corrigenda,ſtatuẽs ad reformationem eorum , quod regulare fuerit, & honeſtum.Quia tamen intentionis noſtræ nec fuit,nec eſſe debuit iuriſdictioni tuæ , per mãdatum huiuſmodi derogare: præſentium authoritate duximus declarandum,quòd ſi in inquiſitionibus ab eodem epiſcopo,non tanquam delegato,ſed tanquam ordinario faciendis , aliquis caſus emerſerit,in quo licitum ſit ad ſedem metropolitanam adpellare,prædicti occaſione mãdati authoritati tuæ , quò minus ad te tanquam ad metropolitanũ adpellari valeat,nolumus aliquatenus derogare.

Idem in concilio generali.

Prælati ſubditos corrigunt & reformant adpellatione remota,vel conſuetudine non obſtante.Si tamen capitulũ cõſueuit corrigere exceſſus

cano

canonicorum,ſi intra terminum ab epiſcopo præ figendum non facit, ipſe epiſcopus hoc faciet.hoc dicit,vſque ad §.Cæterùm. CAP. XIII.

IRrefragabili cõſtitutione ſancimus, vt eccleſiarum prelati ad corrigendũ ſubditorum exceſſus,maximè clericorum,& reformandos mores prudenter ac diligẽter intendant, * ne ſanguis eorum de ſuis manibus requiratur.Vt autem correctionis & reformationis officiũ liberè valeãt exercere,decernimus vt executionem ipſorum nulla cõſuetudo,vel adpellatio valeat impedire, niſi formam in talibus exceſſerint obſeruãdam.Exceſſus tamen canonicorum cathedralis eccleſiæ,qui conſueuerunt corrigi per capitulũ,per ipſum in illis eccleſijs,qui talem hactenus cõſuetudinem habuerunt, ad commonitionem vel iuſsionem epiſcopi corrigantur,intra terminum competentem ab eo præfigendum : alioquin extunc epiſcopus Deum habens præ oculis, ipſos vt animarum cura requirit,per cenſ.eccle.corrigere nõ poſtponat.

* *Vide l.ſilius. cũ no. ff. de cond. & demon. & l.j. C.de teſta.*

Si canonici ſine manifeſta & rationabili cauſa(maximè in contemptum epiſcopi)ceſſant à diuinis:epiſcopus ceſſationem non ſeruabit, & metropolitanus vice Papæ cognoſcet.h.d.

Cæterùm ſi canonici abſque manifeſta

& rationabili cauſa (maximè in contemptum epiſcopi) ceſſauerint à diuinis: epiſcopus, ſi voluerit, nihilominus celebret in eccleſia cathedrali, & metropolitanus ad querelam ipſius, tanquã ſuper hoc delegatus à nobis taliter eos per cen.eccle. cognita veritate caſtiget, quòd pœnę metu * talia decætero non præſumant.

Vide l.j. in princ.C. ad leg.Iul. repe. & Inſti.de exce. §.hodie autem.in fi.

Prælatus in impoſitione pœnæ, cauere debet à quæſtu pecuniæ, & ab omni alio grauamine.h. d.vſque ad finem.

Prouideant itaque diligenter eccleſiarum prælati, vt hoc ſalutare ſtatutum ad quæſtum pecuniæ vel grauamen aliud nõ conuertant, ſed iſtud ſtudiosè ac fideliter exequantur, ſi canonicam velint effugere vltionem: quoniam ſuper his ſe. A po.authore domino adtentiſsimè vigilabit.

Idem in eodem.

Cùm in ciuitate vel diœceſi ſunt populi diuerſarum linguarum, epiſcopus debet prouidere eis per viros idoneos, qui ſecũdũ varietatẽ linguarũ officia eis celebrent, & ſacramenta miniſtrent. Et ſi vrgens eſt neceſsitas, conſtituet ſibi vicarium pontificem illius linguæ, nõ tamen propter hoc eadem diœceſis debet habere duos epiſcopos.

CAP. XIIII.

QVoniam in pleriſque partibus intra eandem ciuitatem atque diœceſim per

permiſti ſunt populi diuerſarum linguarum, habentes ſub vna fide varios ritus et mores: diſtrictè præcipimus, vt pontifices huiuſmodi ciuitatum, ſiue diœceſum prouideant viros idoneos, qui ſecundùm diuerſitates rituum & linguarum, diuina illis officia celebrẽt, & eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino ne vna eademq; ciuitas ſiue diœceſis diuerſos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuerſa capita quaſi monſtrum. Sed ſi propter prædictas cauſas vrgens neceſsitas poſtulauerit, pontifex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione conſtituat ſibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens & ſubiectus. Vnde ſi quis aliter ſe ingeſſerit, excõmunicationis ſe nouerit mucrone percuſſum: & ſi nec ſic reſipuerit, ab omni miniſterio eccleſiaſtico deponendũ, adhibito (ſi neceſſe fuerit) brachio ſeculari ad tanta inſolẽtiã repellendam. Idem in eodem.

Epiſcopi, qui per ſe non poſſunt, tenentur adſumere idoneos, qui ſuppleãt ſuo loco, quo ad prædicationes, viſitatiões, & cõfeſſionũ auditiones, & vt poßint epiſcopi reperire tales, præcipit in eccleſijs cathedralibus & collegiatis tales inſtitui.

CAP.

CAP. XV.

INter cætera, quæ ad ſalutem ſpectant populi Chriſtiani, pabulum verbi Dei permaximè ſibi noſcitur eſſe neceſſariũ: quia ſicut corpus materiali, ſic anima ſpi
Matth.4 rituali cibo nutritur, eo quòd *non in ſolo pa*
Lucæ 4 *ne viuit homo, ſed in omni verbo, quod procedit*
Deuter.8 *de ore Dei*. Vnde cùm ſæpe cõtingat quòd epiſcopi propter ſuas occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hoſtiles incurſus, ſeu occaſiones alias (ne dicamus defectum ſcientiæ, quod in eis reprobandum eſt omnino, nec decætero tolerandum) per ſeipſos nõ ſufficiunt miniſtrare verbum Dei populo, maximè per amplas diœceſes & diffuſas: generali conſtitutione ſancimus, vt epiſcopi viros idoneos ad ſanctæ prædicationis officiũ ſalubriter exequendum adſumant, potentes in opere & ſermone, qui plebes ſibi commiſſas vice ipſorum (cùm per ſe ijdem nequiuerint) ſolicitè viſitantes, eas verbo ædificent & exemplo: quibus ipſi cùm indiguerint, congruè neceſſaria ſubminiſtrent: ne pro neceſſariorum defectu compellantur deſiſtere ab incepto. Vnde præcipimus, tam in cathedralibus, quàm in alijs conuentualibus eccleſijs viros idoneos ordinari, quos epi-

ſcopi

ſcopi poſsint coadiutores & cooperatores habere, non ſolùm in prædicationis officio, verùm etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentijs iniungendis, ac cæteris, quæ ad ſalutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, diſtrictè ſubiaceat vltioni.

Honorius III. epiſcopo Aſsiſinatiñ.

Epiſcopus in eccleſijs diœceſis ſuæ debet eſſe contentus iuribus epiſcopalibus: & quæ ſint iura epiſcopalia declarat. CAP. XVI.

CONquerente œconomo monaſterij ſancti Benedicti montis Subaſij nobis innotuit, quòd tu iuribus epiſcopalibus non contentus, quæ in eccleſijs ſeu capellis eiuſdem monaſterij debes habere, à quibuſdam earũ procurationem exigis, quas ad dandam procurationem minimè ſufficere proponebat, petens vt ſpecificares, quæ tibi ratione iuris epiſcopalis competerent in eiſdem, quorum quibuſdam ſpecificatis, lis fuit legitimè conteſtata. Nos autem inſpectis probationibus, & quæ ab vtraque parte fuere propoſita intellectis, decreuimus vt in eccleſijs ſeu capellis tuæ diœceſis, ad monaſterium ipſum ſpectantibus, habeas canonicam obedientiam, ſubiectionem & reuerentiam, inſtitutionem & deſtitutionem,

corre

correctionem & reformationem, ac cenſuras eccleſiaſticas, iuriſdictionem quoq; cauſarum omnium ad forum eccleſiaſticũ de iure ſpectantium, pœnitentias, & ſacramentorum omniũ, quæ ab epiſcopo ſunt recipienda collationem, ſynodum & ſynodatici ſeu cathedratici nomine duos ſolidos, quartam decimationum & mortuariorum, viſitationem quoque annuam: ita quòd cùm ad eas viſitandas acceſſeris, nõ amplius procurationis nomine requiras ab eis, niſi quantum (penſatis facultatibus earundem) moderatè poterunt exhibere, ne plus cæteris capellis eiuſdem diœceſis in procurationibus onerentur: & infra. Tu autem his iuribus in pręfatis eccleſijs contentus exiſtens, non amplius ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod iuxta formam Lateraneñ. concilij, ſi manifeſta & rationabilis cauſa extiterit: cum charitate poſtulandum, ſicut ab alijs eccleſijs eiuſdem diœceſis pro neceſsitate temporis ſuſtinemus.

Idem abbati & conuẽtui ſancti Remigij.

Epiſcopus viſitans monaſterium, non introducat ſeculares, ſed duos aut tres canonicos ſuos, cum aliquibus religioſis. CAP. XVII.

VT iuxta: & infra. Adtendẽtes igitur, quòd indecens eſt vt Remeñ. archiepiſco

epiſcopo, in monaſterio veſtro viſitationis officium exercēte, ſeculares interſint, per quos poſsit in clauſtro diſſolutionis materia prouenire. Firmiter inhibemus, vt nullos decætero ſeculares in capitulū (niſi duos vel tres de canonicis eccleſiæ ſuæ in decenti habitu, alijs quos expedire viderit religioſis adiunctis) ſecum viſitationis tempore introducat. *

* *Vide l. qd tamen. & ibi Bar. §. ſi arbiter ff. de arbit.*

Idem epiſcopo Broceñ. & archidiacono Rothomageñ.

Lex diœceſana, & lex iuriſdictionis, ſunt diuerſæ: vnde res iudicata in vna, non obſtat agēti in alia. CAP. XVIII.

Dilectus filius abbas monaſterij Rothomageñ. nobis expoſuit, ꝙ tertia pars emendarum, quas homines quinque parœciarū pro ſuis exceſsibus ſoluere cōpelluntur, ad ſuum ſpectant monaſteriū ab antiquo: & infra. Cumq́ue I. papa præ. n. vobis dederit in mandatis, vt auditis hincinde propoſitis, cauſam remitteretis ad eum ſufficienter inſtructam: dictus epiſcopus proceſſum veſtrum diutius impediuit occaſione cuiuſdam ſententiæ, quæ ſuper quibuſdam eccleſijs, quo ad legem diœceſanā promulgata extitit pro eodē. Vnde pręfatus abbas nobis humiliter ſupplicauit, vt cùm citatio, cauſarum examina

mina

minatio,& deciſio, ac emendæ ad legem iuriſdictionis pertinere noſcantur, non ſineremus ſentẽtiæ memoratæ prætextu negocij proceſſum vlterius impediri. Cũ igitur prædicta de lege iuriſdictionis exiſtant: mandamus quatenus huiuſmodi ſententia non obſtante, procedatis in negocio iuxta traditam vobis formam.

Gregorius ix.epiſcopo Suañ.

Per reſcriptum, quo papa mandat ordinario, vt corrigat clericos ſuæ diœceſis, non datur ei iuriſdictio ſuper exemptos. CAP. XIX.

GRaue gerimus, quòd cùm in eccleſiã ſanctæ Mariæ de Orbicello, & quaſdam alias exiſtentes in tua diœceſi ad monaſterium ſancti Anaſtaſij de vrbe ſpectãtes nullàm iuriſdictionem habeas ordinariam, aut etiam delegatam, occaſione literarum noſtrarum, quas ſuper correctione clericorum tibi tranſmiſimus: in eas interdicti, ac in clericos earundem ſuſpenſionis ſententias promulgaſti: quanquam abbas eiuſdem monaſterij eos corrigere ſit paratus: & infra. Mandamus quatenus ſi eſt ita, prudẽter corrigens per teipſum, quæ minus prouidè attentaſti, prædictas ſententias ſine difficultate relaxes.

Idem.

Ordinarius cui cõpetit abſoluere ab excõmunica

nicatione, poteſt aliis abſolutionem demandare.

CAP. XX.

HIs, quibus ex officio in certis caſibus competit illos abſoluere, qui provio lenta manuum iniectione incidunt in canonem ſententiæ promulgatæ, licet aliis huiuſmodi abſolutionem committere cũ viderint expedire.

De officio iudicis. Tit. xxxij.

Honorius tertius archiepiſcopo ſancti Leonardi, & abbati Salernitano.

Ad officium iudicis etiam delegati, ſpectat prouidere aduocatum parti, quæ non poteſt habere, & poterit dare domeſticum. CAP. I.

EX literis veſtris accepimus quòd cũ cauſam, quę inter abbatem & conuentum Foſſæ Nouę ex parte vna, & abbatem & conuentum monaſterii Caneñ. ex altera, ſuper quibuſdam poſſeſsionibus monaſterij ſancti Petri de Almaphia vertebatur: & infra. Quia pars prædicti monaſterij propoſuit, quòd habere nõ poterat aduocatum, veſtrum ſuper hoc implorando officium, tu frater archiepiſcope eidem de magiſtro R. clerico tuo ad exhibendum in cauſa ipſa patrocinium prouidiſti. Verùm frater S. Cañ. monachus propoſuit in præ

iudicium eiuſdem monaſterij factum eſſe, eo quòd dictus R. clericus domeſticus tuus erat: & infra. Mandamus quatenus hoc nõ obſtante, in negocio ipſo (ratione præuia) procedatis. Gregorius nonus.

Cùm imploratur officium nobile, ſit litis conteſtatio, ſecus in mercenario. CAP. II.

IVdicis officium vbicunque pro actione proponitur, veluti cùm reſtitutio in integrum principaliter poſtulatur, litis conteſtationem expoſcit: aliàs, ante & poſt ingreſſum cauſæ poteſt ad hoc ſine litis conteſtatione haberi recurſus.

De maioritate & obedientia. Tit. xxxiij.

Gregorius Auguſtino Anglorũ epiſcopo.

Primus ordinatus, cæteris paribus, prior & maior habendus eſt. CAP. I.

CVm certum: & infra. Sit honoris iſta diſtinctio, vt ipſe prior & maior habeatur, qui prius cõmunitatis conſilio, & concordi fuerit actione ordinatus. *

** Vide l. honores. ff. de decur.*

Idem

Veniens contra decretum vel conſtitutionem epiſcopi, debet excommunicari. CAP. II.

SI quis venerit contra decretum epiſcopi, ab eccleſia abiiciatur. In lib. Reg. legi

legitur: *Qui non obedierit principi, morte moriatur.* Et in concilio Agathen. quòd anathematizetur. Leo papa. 1. Reg. 13 Deute. 17

Clericus adminiſtratione carens, non tenetur ad iuramentum obedientiæ, vel ad faciendum ſcripturam ſuper ea. CAP. III.

LEgebatur in literis tuis quòd frater Atticus * chartulã de obedientię ſpõſione conſcripſerat, in qua ſignum prodebatur iniuriæ. Non enim neceſſarium fuerat vt obligaretur ſcripto, qui obedientiã ſuam ipſo iam voluntarij aduentus officio comprobabat. * aliàs, Henricus.

Clemens papa III.

Ab omnibus de diœceſi obediendum eſt epiſcopo. CAP. IIII.

OMnes principes terræ, & cęteros homines, epiſcopis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

Innocentius III. capitulo Herbipolleñ.

Non obediens canonicis inſtitutis, incurrit inobedientiæ notam, id eſt, infamiam. CAP. V.

ILlud dominus in beato Petro: & infra. Cùm ſpiritualia ſint temporalibus digniora, * & obediẽtia melior ſit quã victima, & auſcultare magis, quàm adipẽ arietum auferre: non debuerat Hildeſemenſis epiſcopus pro temporali commodo inobedientiæ notam incurrere, & apoſtoli- * Vide l. in nouatione. & ibi Bar. C. de ſacroſan. eccle.

cis iuſsionibus contraire.

Idem illuſtriſs.Conſtantino imper.

Imperium non præeſt ſacerdotio, ſed ſubeſt, & ei obedire tenetur. Vel ſic: Epiſcopus non debet ſubeſſe principibus, ſed præeſſe.h.d.& eſt multũ allegabile. CAP. VI.

SOlitæ benignitatis affectu: & infra. Mirata eſt imperialis ſublimitas, quòd te niſi fuimus in noſtris literis increpare. Huic autem tuæ admirationi, non cauſam ſed occaſionem præbuit quòd legiſti beatum Petrum Apoſtolorum principem ſic ſcripſiſſe: * *Subditi eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſiue Regi, tanquam præcellenti: ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſsis: ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum*: & infra. Verùm ſi perſonam loquentis, & eorum ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius adtendiſſes, ſcribentis non expreſsiſſes taliter intellectum. Scribebat enim Apoſtolus ſubditis ſuis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat. nam ſi per hoc, quod dixit, *Subditi eſtote*, ſacerdotibus voluit imponere iugum ſubiectionis, & eis prælationis authoritatem adferre, quibus eos ſubiectos eſſe monebat, ſequeretur ex hoc etiam quòd ſeruus quilibet in ſacerdotes imperium accepiſſet, cùm dicatur, *Omni humanæ crea*

1.Pet.2

** Vide l.j. §.fin. ff. de act.emp. & l.iij. ff. de teſta.*

creaturæ. Quod autem ſequitur, *Regi tanquam præcellenti*, non negamus quin pręcellat Imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo ſuſcipiunt temporalia: ſed põtifex in ſpiritualibus antecellit: quæ tantò ſunt temporalibus digniora: quantò anima præfertur corpori: * licet non ſimpliciter dictum fuerit, *ſubditi eſtote*: ſed additum fuit, *propter Deum*: nec purè ſit ſubſcriptum, *Regi præcellenti*: ſed interpoſitum forſitan non ſine cauſa, *tanquam*. Quod autem ſequitur, *ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum*, intelligendum non eſt, quòd Rex vel Imperator ſuper bonos & malos gladij acceperit poteſtatem, ſed in eos ſolummodo, qui vtentes gladio eius ſunt iuriſdictioni commiſsi: & infra. Potuiſſes autem prærogatiuam ſacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum eſt, non à quolibet, ſed à deo: non regi, ſed ſacerdoti: non de regia ſtirpe ſed de ſacerdotali proſapia deſcendenti, de ſacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: *Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, vt euellas & diſsipes, ædifices & plantes*: & infra. Præterea noſſe debueras, quòd fecit *Deus duo magna luminaria in firmamento cæli, luminare maius, vt præeſſet diei: & luminare minus, vt præeſſet nocti*: vtrunque magnum,

Vide l. ſancimus. cum vulg. C. de epiſc. & cler.

Hiere. 1

Gene. 1

Pſal. 135

gnum,ſed alterum maius. Ad firmamentũ igitur cæli,hoc eſt vniuerſalis eccleſiæ, fecit Deus duo magna luminaria,id eſt duas inſtituit dignitates, quæ ſunt pontificalis authoritas,& regalis poteſtas. Sed illa,quę præeſt diebus, id eſt ſpiritualibus, maior eſt: quæ verò carnalibus,minor: vt quanta eſt inter ſolem & lunam, tanta inter pontifices & reges differentia cognoſcatur. Hæc autem ſi prudenter adtenderet imperatoria celſitudo, non faceret aut permitteret Conſtantinopolitanum patriarchã, magnum quidem & honorabile membrũ eccleſiæ, iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere: cùm alij reges & principes archiepiſcopis & epiſcopis ſuis (ſicut debent) reuerenter adſurgant, & eis iuxta ſe venerabilem ſedem adſignent: & infra. Nos autem etſi non increpando ſcripſerimus,potuiſſemus tamen rationabiliter increpare:& infra. Nobis autem in beato Petro ſunt oues Chriſti commiſſæ,dicente domino: *Paſce oues meas*,non diſtinguens inter has oues & alias *: vt alienum à ſuo demonſtraret ouili, qui Petrum & ſucceſſores ipſius magiſtros non recognoſceret & paſtores: vt illud tanquam notiſſimum omittamus, quod dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad ſucceſſores

Ioan.21

** Vide l.j. ff.de al.iudic. & l. quos prohibet.cum ſimil. ff. de poſtul.*

res ipſius: *Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, &c.* nihil excipiens, qui dixit: *Quodcunque:* & infra. Vtrum autem imperatoriam excellentiam ad bonũ & vtile per literas noſtras duxerimus inuitandam, vtrum tibi iuſta ſuggerimus & honeſta: tua ſolicitudo diſcernat: cùm non niſi ad vtilitatem eccleſiæ & terræ Hieroſolymitanæ ſubſidium nos te meminerimus inuitaſſe. Idem epiſcopo Floreñ. *Matth. 16*

Ordinatus per papam, non per hoc eximitur à iuriſdictione ſui epiſcopi. CAP. VII.

PEr tuas nobis literas: & infra. Poſtulaſti per ſedis apoſtolicæ oraculum edoceri, vtrum quis per ordinem ſubdiaconatus à Romano pontifice ſuſceptum, à debita tibi reuerentia ſubtrahatur. Ad quod breuiter reſpondemus, quòd etſi decens ſit vt illis quantum conuenit à te inter alios tibi ſubditos deferatur, quos benignitas Apoſtolica collatione ipſius ordinis honorauit, per eam tamen ab obedientia, quam aliàs tibi debent, minimè abſoluuntur.

Idem Conſtañ. patriarchæ.

Quando de obedientia vel ſubiectione agitur, nihil adtentari debet in præiudicium rei, vel poſſeſſoris non citati. CAP. VIII.

INter quatuor: & infra. Petitionem contra eccleſias, quas tibi ſubiici poſtulabas,

bas, quæ prius, quàm Conſtantinopolis ciuitas caperetur, Conſtant. patriarchæ minimè reſpondebant: duplici ratione nõ duximus admittendam. Iuris nanque ratio poſtulat, vt in eorum præiudicium, quibus eædẽ eccleſiæ ſunt ſubiectæ, nihil ordinemus de ipſis, cũ nec citati ſint, nec conuicti, nec per contumaciam ſe abſentent: & infra. Super obedientia verò, quam vt tibi impendi faceremus ab archiepiſcopo & epiſcopis regni Cypri ſimiliter poſtulaſti, ferè idem duximus reſpondendum, cũ & ipſi ante tuam promotionem fuerint exempti, quando videlicet Conſtantinopolis eccleſia erat inobediens & rebellis: & in eorum abſentia contra ſtatum eorum non debuerimus aliquid immutare. Iuſtitiam tamen non negabimus tibi, cùm eam duxeris poſtulandam.

Idem.

Abbates & ſacerdotes, qui ſunt diœceſani epiſcopi: ad eius ſynodum venire, & ſibi obedire compelli poſſunt per cenſuram eccleſiaſticam.

CAP. IX.

QVod ſuper his: & infra. Abbates & ſacerdotes diœceſana tibi lege ſubditos, qui ad tuam ſynodum venire contemnunt. (Dummodo in ipſa ſynodo non ducas aliquid ſtatuendum, quod canonicis obuiet

obuiet inſtitutis)per cen.eccl.ad ſynodum illã venire compellas: & debitam tibi obedientiam & reuerentiam exhibere.

Idem ſancti Stephani & ſancti Proculi abbatibus Boñ.

Canonici regulares inobedientes priori ſuo, per ipſum excommunicari poſſunt: & ſi fuerint incorrigibiles,de fratrum cõſortio expelli debẽt.

CAP. X.

CVm in eccleſiis ſancti Victoris & ſancti I.de monte:& infra.Nos igitur ad reformationem earundem eccleſiarum diligenti ſolicitudine intendentes, vniuerſis canonicis dedimus in mandatis, vt priori ſuo,in his, quæ ad eum pertinent, obedirent. Cumque omnes (quatuor duntaxat exceptis) ſe obedire velle concorditer reſpondiſſent, prædicti quatuor ſe contra priorem in ſuperbiam erigentes, licet de obedientia ſuo priori præſtanda præſtitiſſent iuramentum corporaliter : tamen exhibiti iuramenti immemores,ſuo priori per omnia reſtiterunt : & cùm pro contumacia ſua nequiuiſſent ad debitam obedientiam reuocari,dictus prior in eos excommunicationis ſententiam promulgauit. Cùm igitur præfati canonici ad Apoſtolicam ſedem acceſsiſſent, per ſcripturas authenticas ex multorum teſtimonio

prælatorum effecti, de ipſorum contumacia certiores, recepto ſecundùm formam eccleſiæ ab eiſdem corporaliter iuramento, ipſis fecimus abſolutionis beneficium impendi, præcipientes eis ſub debito iuramenti: vt ad ſuum clauſtrum de quo exierant redeuntes, priori ſuo ſecundùm Deũ deuotè ac humiliter obedirent. Ideoq́ue mandamus, quatenus præfatos canonicos vt ad prioris ſui obedientiã reuertantur, per cen. eccle. compellatis: & ne de ſua poſſint contumacia vel malitia gloriari, cogatis eos (ſi videritis expedire) vt iuramentum, quod de parendo mandatis prioris pro abſolutionis beneficio impetrando ſuperbè negauerant, humiliter præſtare procurent, alioquin eos de fratrum conſortio penitus excludatis.

Honorius III. G. presbytero cardinali, & capitulo ſancti Laurentij in Damaſo.

Presbyteri & clerici capellarum ſubditarum titulo cardinalatus, debent cardinali obedientiã, & reliqua de quibus hic. Et vacante titulo, ſuccedit capitulum illius eccleſiæ, niſi pro bono pacis aliquid ſit exemptum. CAP. XI.

HIs, quæ pro eccleſia ſancti Laurentij in Damaſo ex parte vna, & capellis ſibi ſubiectis ex altera ſup ſcrutinio alijſq́ue articulis fuêre propoſita, diligenter audi

auditis : ſententiando decreuimus, vt earundē capellarū presbyteri & clerici, cardinali, qui nunc eſt in ipſa eccleſia, & qui fuerint per tempora, manualē obedientiā, & reuerentiam, & honorificentiam omnē exhibeant, & ad eccleſiam ipſam pro ſcrutinio, baptiſmo & capitulo celebrandis conueniant temporibus conſuetis, correctionem ipſius cardinalis recipientes humiliter, & excōmunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis ſententias, quas tulerit in eos & eccleſias eorundem, inuiolabiliter obſeruantes. Quando autem eccleſia ipſa cardinali vacabit, capellani & clerici memorati, eidem eccleſiæ reuerenter exhibeant omnia ſupradicta, excepto, quòd de correctione, & excommunicatione, & ſuſpenſione ipſorum pro bono pacis, noſtrę prouidentiæ reſeruamus.

Idem abbati ſancti Michaëlis Abradenſis diœceſis.

Licet abbatiſſa ſubditos excommunicare nō poſſit, ipſi tamē ſibi obedire tenentur. CA. XII.

Dilecta filia in Chriſto abbatiſſa de Bubrigeñ.* tranſmiſſa nobis petitione mōſtrauit, ꝙ cū ipſa plerūq; canonicas ſuas, & clericos ſuæ iuriſdictioni ſubiectos propter inobedientias & culpas eorū officio

* *aliàs. Lūburgen.*

officio beneficioq́ue ſuſpendat, iidem cõfiſi ex eo, quòd eadem abbatiſſa excommunicare eos non poteſt, ſuſpenſionem huiuſmodi non obſeruant, propter quod ipſorũ exceſſus remanent incorrecti. Quocirca mandamus, quatenus dictas canonicas & clericos, vt abbatiſſæ præfatæ obedientiã & reuerentiam debitam impendẽtes, eius ſalubria monita & mandata obſeruẽnt, ecclesiaſtica cenſura compellas.*

* Vide l.à diuo Pio.ff. de re iudi.

Gregorius I X. patriarchæ Grand.

Si metropolitanus à ſuffraganeo iuramentum exigit vltra formam ſtatutam à canone: in eo, quod eſt vltra, ſuffraganeus non tenetur.

CAP. XIII.

Dilecti filij archiepiſcopi & capitulũ Caſtellañ. ſuam ad nos querimonniã detulerunt, quòd cùm à Caſtellañ. epiſcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam cæteri ſuffraganei metropolitanis ſuis conſueuere præſtare, iidem conſpicientes ex hoc eccleſiæ ſuę prę iudicium generari, ad ſedem apoſtolicam adpellarunt: & infra. Cùm igitur non deceat alij te feciſſe, quod ab alio fieri tibi nolles: mandamus, quatenus contentus forma canonica, quam nos à coëpiſcopis, noſtris nobis immediatè ſubiectis recipimus *, nil amplius à Caſtellañ. epiſcopo obten

* Vide l.j, C. de ſum. tri. et fi.ca. & l.j.C.de eman.libe.

obtentu alicuius conſuetudinis exigas prę textu præſtiti iuramenti, ſciens nos eundem epiſcopum ab huiuſmodi iuramento, quo ad alios articulos abſoluiſſe, vel denunciaſſe potius non teneri.

Idẽ priori fratrũ prędi.& archi. Rhegiñ.

Vacante epiſcopatu, Capitulum confirmat & infirmat electiones. CAP. XIIII.

CVm olim cauſa:& infra. Quocirca mãdamus quatenus licet conuentus monaſterij ſancti Saluatoris Meſſañ. ſint ipſo iure hac vice eligendi poteſtate priuati:de gratia tamen eligendi ſeu poſtulandi detis ipſis authoritate noſtra liberã facultatẽ. Mãdantes eiſdẽ, vt cũ eccleſia Meſſañ. vacet ad præſens, electionem ſuã confirmãdã, prout de iure fuerit, vel etiã infirmandam, præſentent capitulo Meſſañ.

Idẽ archipreſ. ſanctę M. maioris de vrbe.

Qui maior eſt ordine, licet in eccleſia poſterius receptus, in loco & portione præfertur, h. d. ſecundùm veram lect. CAP. XV.

STatuimus, vt presbyteri primum locum, diaconi ſecundũ, ſubdiaconi tertium. * Et ſic de reliquis obtineant ordinatim, etiã ſi poſterius admittãtur. Et qui maior eſt ordine, etiã ſi poſtea ſit recept⁹, & in portione percipienda potiorem eſſe volumus, ac minores facere ſeruitia cõſueta

** Vide l. fi. C. de tyron. & Inſti. de bon. poſſ. §. aliũ verò. in glo. j.*

ſueta. Idem archiepiſcopo Colocenſi.

Si eccleſia ſita in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralem, à iuriſdictione archidiaconatus eximitur. CAP. XVI.

* Vide l.de curio. C.de decur. lib. xij. no.in l. hominem. ff.manda.

CVm inferior potiorem ſoluere nequeat vel ligare, * ſed potior inferiorem liget regulariter & abſoluat, & ſatis abſonum videatur, vt filius poteſtatē habeat in parentē: miramur, quòd cū tu monaſterium de Cheur. cōſtitutum in Firmienſi archidiaconatu tuæ diœceſis eccleſiam erexeris cathedralem: archidiaconus Firmieñ. in tātam prorupit temeritatis audaciam, vt in epiſcopum ibi conſecratum & eccleſiā, ſuam iuriſdictionē exercere præſumat: & infra. Mandamus quatenus præfato archidiacono, à cuius iuriſdictione dictum epiſcopum denunciamus exemptum, id diſtrictè ſtudeas inhibere. Prouiſo vt ſi ex hoc archidiaconi Firmieñ. iura læduntur, in diœceſi tua (vbi expedire videris) abſq; alieni iuris pręiudicio recōpenſationē illi facias congruentē.

Idem Lemouiceñ. archi. & priori ſanctæ Radegundis Picta.

Compoſitionē ſuper iure primatiæ vnus ſolus cuius intereſt, poterit impedire. CAP. XVII.

HVmilis doctrina magiſtri: & infra. Mandamus quatenus prælatorū Burdegaleñ.

degaleñ. prouinciæ in ea præſentium, & cathedraliũ capitulorũ eiuſdẽ, necnon & Bituriceñ. capituli, ſuper prouiſione quã inter Bituriceñ. & Burdegaleñ. archiepiſcopos in cauſa primatiæ duximus faciendã, requiratis adſenſum, quo habito, prouidentiam noſtram ſolenniter publicetis. Si qui verò conſenſum præſtare noluerint, vos ſuperſedentes publicationi prędictæ, diſtrictè præcipiatis eiſdẽ vt perſonaliter, ſi prælati fuerint, vel ſi alij, ꝑ procuratores idoneos, noſtro ſe cõſpectui repręſentent, proſecuturi coram nobis ius, ſi quod habere contendunt, & ſatisfacturi parti alteri, ſi ſuccubuerint, in expenſis.

De treuga & pace. Tit. xxxiiij.

Alexander III. in concilio Lateraũ.

Statuit tempora treugarum, & pœnas violantium. CAP. I.

TREVGAS, à quarta feria poſt occaſum Solis, vſq; ad ſecũdã feriã in ortu Solis, ab aduentu domini, vſque ad octauas Epiphaniæ, & à ſeptuageſima vſq; ad octauas Paſchę, ab omnibus inuiolabiliter obſeruari præcipimus. Si quis autem treugas frangere præſumpſerit, poſt tertiam admonitionem, ſi non ſatisfecerit, ſuus

ſuus epiſcopus ſententiam excommunicationis dictet in eum, & ſcriptam vicinis epiſcopis adnunciet quorum nullus excõmunicatum in cõmunione recipiat, imò ſcriptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubiaceat. Et quoniã funiculus triplex difficilè rumpitur, precipimus, vt epiſcopi ad ſolũ Deum, & ad ſalutem populi habentes reſpectũ, omni trepidatione ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant, neque hoc alicuius amore * vel odio pretermittant. Quòd ſi quis in hoc opere trepidus inuentus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

Pſal.138

* *aliàs, timore.*

Idem.

Perſonæ hic enumeratæ, plena ſecuritate gaudent tempore guerræ. CAP. II.

INnouamus, vt presbyteri, monachi, cõuerſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes vel redeuntes, *vel in agricultura exiſtentes, & animalia, quibus arant, & ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur.

* *Vide l.ſi cui. ff. ex q.cau.ma. & in l.vtimur. ff. de ſepulc.vio l.*

De pactis. Tit.xxxv.

Ex concilio Aphricano.

Pacta quantuncunque nuda ſeruanda ſunt.

CAP.

CAP. I.

ANTIGONVS epiſcopus dixit: & infra. Aut inita pacta, ſuam obtineant firmitatẽ, aut conuentus (ſi ſe non cohibuerit) eccleſiaſticam ſentiat diſciplinam. Dixerunt vniuerſi, pax ſeruetur, & pacta cuſtodiantur. Gregorius.

Conuentio inualida, per conſenſum ſuperioris validatur. CAP. II.

QVotiens in cõuentionibus noſter expectatur adſenſus, ne in dubium veniãt, quæ geruntur, ratihabitio eas debet pro ſecuritate partium ſolidare. Idem.

Iudex debet ſtudioſè agere, vt promiſſa adimpleantur. CAP. III

QValiter in Sardinia: & infra. Studioſè agendũ eſt, vt ea quæ promittuntur, opere compleantur.

Alexand. Exoneñ. & Vuig. epiſcopis.

Non valet pactum, per quod beneficium eccleſiaſticũ debet pecunia reſignari. CAP. IIII.

CVm pridem S. clericus procurator prioris & monachorũ de Acra, & P. clericus pro cauſa, quæ inter eos & prędictum P. ac fratrem eius, cuius vicem ſe gerere dicebat ſuper eccleſia, & capella de L. vertebatur: ad noſtrã præſentiã acceſsiſſent, inter ſe (non tamen nobis mediantibus)

bus)conuenerunt,quòd eidem P. pro expenſis,quas fecerat, tres marchæ argenti ſoluerentur,& idem P. liti cederet,& à monachorum infeſtatione ceſſaret. Cumq́ue compoſitionem iſtam authoritate Apoſt.peterent confirmari,nos eā nō duximus admitendam,pro eo quòd videbatur prauam illicitæ pactionis ſpeciem continere:& infra. Ille igitur noſtris monitis adquieſcens,& eidem liti pro ſe ac fratre ſuo renuncians, authentica inſtrumenta, quæ ſuper hoc habebat: in noſtris manibus reſignauit: quæ nos priori & monachis deſtinantes,mādauimus,vt eidem P. & fratri eius in aliquo ſtuderent beneficio prouidere,de quo maius lucrum valeant Apoſtolica interceſsione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita prouenire.Cęterùm quia prior & fratres adquieſcere noluerunt:mandamus,quatenus moneatis eoſdem,vt præfato P.& fratri eius competens beneficium conferant & adſignent:alioquin ſi vobis conſtiterit dictos clericos à prænominata eccleſia & capella abſque ordine iudiciario violenter eiectos, ipſas eiſdē reſtitui faciatis: * non obſtantibus literis noſtræ confirmationis, quæ prædicti prior & monachi à nobis impetraſſe noſcuntur.

** Vide l.ij. ff.ad l.Iul. de vi & vi ar.l.j. §.ne quis.*

Idem

Idem archiepiſcopo Eboracenſi.

Non valet pactum de ſuccedendo poſt mortem prælati in ipſius eccleſia. CAP. V.

ACcepimus, quòd quædã ſunt eccleſię clericis tali tenore conceſſæ, quòd poſt eorum obitũ alij nominatim ſuccedant. Verũ quoniam hoc iniquum eſt, & ſacris canonibus inimicũ, & ideo non debet aliquatenus tolerari: mandamus, quatenus huiuſmodi ſucceſsiones tã deteſtabiles & iniquas adpellatione ceſſante prohibeas, & omnino friuolas & inanes eſſe diſcernas.* *. *Vide l.ſi quis. ff. de inoffi. teſta. & l. pen. §. fi. ff. de iuſti. & iur.*

Idẽ Cantuarieñ. archiepiſ. & eius ſuffra.

Qui per pactum augendæ penſionis conſecutus eſt eccleſiam, debet ea priuari, & aliàs canonicè puniri. CAP. VI.

CVm clerici veſtræ iuriſdictionis (ſicut accepimus) decedentibus eccleſiarũ perſonis: paciſcantur ex ipſis eccleſijs maiores ſolito ſoluere penſiones, vt facilius poſsint eaſdẽ eccleſias adipiſci. Nos* * *aliàs additur, intẽdentes.* ad tam deteſtabile vicium extirpandũ, fraternitati veſtræ mandamus, quatenus ne id adtentare præſumant, diſtrictius prohibentes (ſi contra prohibitionẽ veſtrã venire præſumpſerint) adpellatione ceſſante eos taliter adeptis eccleſijs ſpolietis: aliàs pro tantæ præſumptionis exceſſu, ſeueritate eccleſiaſtica punientes eoſdem.

Innocentius III.in concilio generali.

Si eccleſia rem ſuam locando, vel in feudum concedendo, adponit pactum in præiudicium iuris parœcialis alterius eccleſiæ, nõ tenet: & quicquid hac occaſione perceperit, reddere cogitur illi eccleſiæ. CAP. VII.

PLerique (ſicut accepimus) regulares clerici & ſeculares interdum cùm vel domos locant, vel feuda concedunt, in præiudicium parœcialium eccleſiarum pactũ adijciunt, vt cõductores & feudatarij decimas eis ſoluant: & apud eoſdem eligant ſepulturã. Cùm autem id de auaritiæ radice procedat, pactum huiuſmodi penitus reprobamus, ſtatuentes, vt quicquid fuerit occaſione huiuſmodi pacti perceptũ, eccleſiæ parœciali reddatur.

Gregorius IX.

Non valet pactio in ſpiritualibus, vel quæ pactum inducit, vel turpis, ſeu de re turpi, vel impoßibilis de iure, vel de facto. CAP. VIII.

PActiones factæ à vobis (vt audiuimus) pro quibuſdã ſpiritualibus obtinendis: cum in huiuſmodi omnis pactio, omniſque cõuentio, debeat omnino ceſſare, nullius penitus ſunt momenti. Quod etiã de alijs eſt dicendũ, quæ obſeruatæ, vergũt in animæ detrimentũ. Nam etiam iuxta legitimas ſanctiones, pactũ turpe,

vel

vel rei turpis, aut impoſsibilis de iure, vel de facto, nullã obligationẽ inducit. *

Vide l. inter ſtipulã tem. §. ſacram. & l. impoßibilis ff. de verbo. oblig.

De tranſactionibus. Tit. xxxvj.

Grego. I I I. A. ſubdi. & domi. Abb.

Inſtrumenta, & alia iura partium, contraria tranſactione tolluntur. CAP. I.

SICVT graue: & infra. Poſt ſalubrem deciſionem de controuerſia veſtra factam, decreuimus, vt omnia inſtrumẽta, vel quicquid aliud eſt, quod partibus quoquo modo, aut ex temporis præſcriptione, ſeu aliter opem de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterat ſit vacuum, & omni virtute caſſatum, & ſola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur obtineat. cui ſi quid fortè incuria vel imperitia minus firmitatis inſertum eſt, vires pleniſsimæ notionis ex hac noſtra authoritate ſuſcipiat.

Alexander I I I.

Tenet compoſitio ſuper decimis facta cum adſenſu ſuperioris. CAP. I I.

STatuimus, vt ſi ſuper decimis inter vos & aliquam perſonam eccleſiaſticam de adſenſu epiſcopi vel archiepiſcopi ſui compoſitio facta fuerit: rata & inconcuſſa perſiſtat.

Idem Dulmenſi epiſcopo.

Si capitulum conſenſit tranſactioni, quam fecit prælatus nomine eccleſiæ, vlterius diſſentire non poteſt. CAP. III.

CONtingit interdum, quòd licet abbas vel prior alicuius conuentualis eccleſiæ, cum eccleſiaſtica vel ſeculari perſona ſuper his, de quibus inter eos controuerſia vertitur, coram delegato vel ordinario iudice tranſigat, capitulum tamen eandem tranſactionē nititur reuocare. Vnde quia nos conſulere voluiſti, tibi reſpondemus, quòd ſi abbas vel prior à capitulo ſuo de ratihabitione literas habuerit, tranſactionem, quam fecit (ſi fuerit aliquot annis ſeruata) capitulum ac ſi non conſenſerit* in eam, non poterit reuocare. *

* *Alia litera habet, ac ſi conſenſerit. Hoſti.*
* *Vide l.j. ff. de no. op. nuncia.*

Idē abbati de Stra. & priori ſancti Euſeb.

Super eccleſiaſtico beneficio tranſigi nō poteſt, etiam cū iuramenti interpoſitione. CAP. IIII.

COnſtitutus in noſtra præſentia G. clericus ſua nobis adſertione mōſtrauit, quòd cùm inter ipſum, & A. clericum ſuper capella de ſtratis controuerſia emerſiſſet, tandem per tranſactionem ſopita fuit: & licet hincinde fide præſtita firmata fuiſſet, eam tamen præfatus A. ſeruare recuſat. Quia igitur huiuſmodi tranſactiones ſpeciem continent ſimoniæ:

manda

mandamus, quatenus reuocata trāſactione in irritum, cauſam audiatis, &c.

Idem Carnotenſi epiſcopo.

Per tranſactionem factam ſine authoritate epiſcopi poteſt prælatus, ſed non eccleſia conſtitui cenſualis. CAP. V.

DEcætero noueris, quòd cùm aliquis ad extraordinarium iudicem literis impetratis cū aduerſario ſuo componit, poſtmodū in eccleſia, de qua agitur, ius aliquod habiturus: Si cōpoſitio non eſt iuri cōtraria: nō eſt à loci epiſcopo reprobanda. Sed cēſus abſq; epiſcopali authoritate, cui præeſt eccleſiæ ſub hoc prætextu ſolutus: vitam eius, qui ſoluerit, nō excedit.

Idem Eboracenſi archiepiſcopo, & Vigoreñ. epiſcopo.

Si beneficium, quod per tranſactionem habetur, impetratur vt vacans ab eo, qui fuit tranſactionis mediator: non valet impetratio. h. d. quo ad titulum. CAP. VI.

EX literis veſtris accepimus, quòd cùm olim inter R. & A. clericos ſuper eccleſia de Vult. coram te frater epiſcope, qui iudex fueras delegatus authoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur in cauſa, & teſtis inſcriptus fuerat, trāſactio facta fuiſſet, poſtmodum idē G. ſe mentiens clericum, cùm nondum eſſet in clericum

tonſuratus: ſuper eadem eccleſia tacito de tranſactione literas noſtras impetrauit. Cùm autem idem G. non inficiaretur ſe tranſactioni interfuiſſe, & nondum fuiſſe tonſuratum, cùm literas iſtas obtinuit, ei ſuper prædicta eccleſia ſilentium duximus imponendum. Idem.

Super eccleſiaſtico beneficio non poteſt tranſigi, ſed amicabiliter componi. h.d. & quotidie allegatur. CAP. VII.

SVper eo, quod quæſiuiſti, vtrum de eccleſiaſtico beneficio in litigium deducto, poſsit fieri tranſactio. Tale damus reſponſum, quòd tranſigi ſuper re ſacra* & litigioſa non poteſt. etenim res ſacræ, vt poſsideantur aliquo dato, vel retento, ſeu promiſſo, ſpeciem credimus habere ſimoniæ. Aliàs ſi gratis & amicabiliter inter ſe litigantes ſe componãt, ſacris canonibus nequaquam dicimus obuiare. Idẽ abbati de Straph. & priori de Phœbi.

* *aliàs, ſuper re religioſa et ſacra.*

Tranſactio facta de rebus eccleſiæ per prælatum, ſine ſuperioris conſenſu, non obligat ſucceſſorem. CAP. VIII.

VEniens ad Apoſt. ſedis clementiam magiſter G. de Fauil. ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quòd monachi maioris monaſterij, terras in parœcia ſanctæ M. de Marchia excolunt, & ab eadem

eccleſia

eccleſia coloni eorum omnia eccleſiaſtica, tã neceſſaria, quàm voluntaria ſuſcipiunt ſacramẽta, & tamen eidem eccleſiæ decimas ſoluere contradicunt: & infra. Arbitrãtur autẽ ſe poſſe tueri cuiuſdam tranſactionis prætextu inter præfatos monachos, & quendam ſacerdotem memorati Guil. prædeceſſorem factæ, vt de duabus carrucatis terræ, quas in dominio ſuo monachi tenẽt, tertiam tantũ decimarũ partẽ exoluãt: & infra. Mãdamus, quatenus niſi præfati monachi tranſactionẽ præſcriptã, authoritate Apoſt. cõfirmatã eſſe docuerint, cùm aliàs inter perſonas facta potius, quàm inter eccleſias videatur, ne pacta inter alios acta aliis obeſſe patiamur: ipſos & agricolas decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro & illarũ, quas illicitè detinuerãt iuſtã æſtimationẽ reſtituere eidem eccleſiæ cõpellatis.

Lucius. III. Ormenſi epiſcopo.

Sicut ſuper iure præſentandi, ita ſuper adnexo non poteſt trãſigi vt recedatur à lite, interueniente aliqua temporalitate. CAP. IX.

PRæterea, quãdo inter laicos & viros religioſos de præſentatione alicuius eccleſiæ quæſtione ſuborta trãſigitur, ita quòd præſentationẽ laicus obtineat: religioſi verò nouam vel maiorẽ percipiant 1

in eccleſia, in qua prius nullam vel minorem habere conſueuerant portionem, an huiuſmodi tranſactio teneat, quæſiuiſti. Cùm igitur ipſa pactio ſimoniaca meritò videatur, Reſpõdemus, quòd de iure non tenet, nec ex ea religioſi vllum debent commodum obtinere.

Celeſtinus tertius.

Super ſpirituali ſubiectione, non licet tranſigi.

CAP. X.

2 PRæterea quarto loco quæſtio talis acceſsit, quòd quædã cella eximi voluit à ſubiectione, qua matrici domui tenebatur: & infra. Fratres illius cellę, ſe cõfitentes in iure illi domui quondam fuiſſe ſubiectos, referebant quæſtionem olim de hac ſubiectione fuiſſe motã, & tranſactione ſopitã, eatenus vt quẽdam annuum cẽſum eccleſię matrici reddẽdo eſſent à ſubiectione principalis domus exempti: & infra. Prior cõſequẽter pro maiori eccleſia proponebat, quòd de ſpirituali ſubiectione tranſigere nõ liceret. Reſpõdemus igitur, quòd ex prædicta fratrum confeſſione, contra eos ſententia procedere debeat, præſertim cùm illa tranſactio (licet nobis de illo, quod cella determinatè reddere tenebatur, cõſtare nequiuerit) iniquitatem ſimoniacam continuiſſe putetur.

Honorius I I I. I. tituli ſanctæ Praxedis presbytero cardinali.

Iudex poteſt, & debet ſe interponere pro trãſactione inter partes faciẽda, præter quàm in caſibus, in quibus iura hoc non admittunt, vt ſuper matrimonio. h. d. CAP. XI.

EX parte tua: & infra. Poteris ad componendum interponere partes tuas,* & interdum aliquid ſeueritati detrahere, prout (ſtatu imperij, & excedentiũ multitudine, prouida deliberatione pẽſatis) videris expedire: exceptis nimirum caſibus, qui cõpoſitionis, ſeu diſpoſitionis remedium nõ admittunt, vtpote coniugij ſacramẽtũ, quod cùm nõ ſolũ apud Latinos & Græcos, ſed etiã apud fideles & infideles exiſtat, à ſeueritate canonica circa illud recedere nõ licebit. In his verò ſuper quibus ius non inuenitur expreſſum, procedas (æquitate ſeruata) ſemper in humaniorẽ partẽ declinãdo, ſecundùm ꝙ perſonas & cauſas, loca & tempora, poſtulare videris.

** Vide l. j. § . & poſt. ff. de no. op. nunciat. & 90. diſt. per totum.*

De poſtulando. Tit. xxxvij.

Ex concilio Lateranenſi.

Clericus, in ſacris vel minoribus beneficiatus, in ſeculari foro poſtulare non debet, niſi pro ſe, vel ſua eccleſia, vel miſerabilibus perſonis.

CAP. I.

Clerici

CLERICI in ſubdiaconatu, & ſupra in ordinibus quoq; minoribus, ſi ſtipendiis eccleſiaſticis ſuſtententur, * corã ſeculari iudice aduocati in negociis ſecularibus fieri nõ præſumant: Niſi propriam cauſam, vel eccleſiæ ſuæ fuerint proſecuti, aut pro miſerabilibus fortè perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt.

** Vide l.j. & ibi Bar. de pat.qui fil.diſtra.*

Innoc.I I.Compoſtellæ archiepiſcopo.

Canonici regulares poſtulare nõ poſſunt ſicut monachi, niſi pro vtilitate eccleſiæ, vel ſui monaſterij, & præcepto abbatis. CAP. I I.

EX parte tua nobis fuit propoſitum, quòd quidam canonici regulares non ſolùm in eccleſiaſticis, verùm etiam in forenſibus cauſis præſumunt aduocati officium exercere. Cumq; obiicitur eis, quòd non debent eſſe forenſis, vel eccleſiaſtici negocij ſuſceptores vel executores, niſi fortè id monaſterij expoſcat vtilitas, abbate nihilominus imperãte, ad ſuã proponunt inſolertiam excuſandam, quòd capitulum illud, per quod prædicta prohiberi videntur, de monachis nõ de canonicis regularibus loquitur manifeſtè. Vnde cõſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd idẽ iudicium de canonicis regularibus, quòd

& de

& de monachis, quantum ad ſupradicta, credimus obſeruãdum, licet de monachis in canone ſpecialiter ſit expreſſum.

Gregorius nonus.

Se ſummat. CAP. III.

CVm ſacerdotis ſit officium nulli nocere, omnibus autem velle prodeſſe: Non niſi pro ſeipſo, vel eccleſia ſua, vel (ſi neceſsitas immineat) pro perſonis coniunctis, aut miſerabilibus ſibi licitum eſt poſtulare: & infra. Clericus autẽ qui contra eccleſiam, à qua beneficium obtinet, pro extraneis aduocatus vel procurator eſſe præſumit, tanquam ingratus poteſt (maximè ſi clericus ſit eiuſdem eccleſiæ) beneficio huiuſmodi ſpoliari.

De procuratoribus. Tit. xxxviij.

Gregorius Maximo Salonenſi epiſcopo.

Nõ auditur quis tanquã alterius procurator, niſi habeat mandatũ legitimè factũ. CAP. I.

ALIA quidẽ: & infra. Scripſiſſe te quibuſdã cõperimus, quòd prædictos viros tũc* ad cauſam non miſeris, & ideo, quæ cum ipſis facta ſunt ſubſiſtere non debere: ſed & Thomas ſibi hoc à te dictum perhibuit: ex qua re nec præſentium portitoribus iudicauimus eſſe credendum,* ne de ipſis

** aliàs, nunc.*

** Vide l. nõ ſolum. §. alieno. ff. de procur.*

ipſis ſimiliter diceretur. Quia ergo hoc cautiores nos eſſe præmonuit, inſtructam perſonam cum mãdato legaliter facto, & presbyterorum, ſeu diaconorũ teſtiumq; ſubſcriptionibus roborato, geſtiſque ex more indicto trãſmitte: vt quicquid cum ea actum fuerit, iure ſubſiſtat.

Alexander tertius.

Non valet ſententia, etiam expenſarum condemnatoria, lata contra abſentem ex probabili cauſa legitimè per nunciũ excuſatum. h.d. quãtum ad verum intellectum. CAP. II.

QVerelam A. clerici accepimus: & infra. Mandamus, quatenus ſi cõſtiterit vobis, ꝙ Vigor. epiſcopus, pręfatum A. in reſtitutione expenſarum, pro nulla alia rationabili cauſa condemnauerit, niſi pro eo tantùm, quòd termino conſtituto ad eius præſentiam non acceſsit, infirmitate detentus, * cùm non poſsit quis cogi, niſi velit in grauibus cauſis procuratorem cõſtituere, & ipſe ad probandum infirmitatem ſuam, presbyterum & diaconum deſtinauerit, eum abſoluere ab eadem ſententia minimè differatis.

* *Vide l. q̃ſitum. arg. à contrario ſenſu. ff. de re indi.*

Clemens tertius.

Sententia lata cum procuratore reuocato, & de hoc certificato, non præiudicat domino. hoc dicit, ſecundùm cõmunem intellectum. CAP. III.

Ex

EX inſinuatione archidiaconi Sag.acceperimus, quod cùm inter ipſum & magiſtrum G.ſuper quadam præbenda Lexo. eccleſiæ cõtrouerſia mota fuiſſet:& infra. Licet ab eodẽ archidiacono procuratori ſuo duobus clericis præſentibus expreſsè fuiſſet inhibitum, ne cauſæ cognitionem ſuſciperet, ipſe nihilominus in cauſa procedens, ſententiam cõtrariam reportauit. Cæterùm, quia alter de prædictis clericis dicitur obiiſſe, mandamus quatenus ſi per archidiaconum & ſuperſtitis clerici iuramentum conſtiterit de præmiſsis,* ſententia cõtra eum lata nequaquam obſtante, prædictæ præbẽdæ poſſeſsionem, cum fructibus inde perceptis (ſi eius reſtitutioni aliud canonicum non obſiſtat) authoritate noſtra reſtitui faciatis eidem: Reſtitutione verò facta, ſi archidiaconus ipſe ſuam canonicam inſtitutionem probare potuerit, ipſam ratã permanere adpel.poſtpoſita decernatis.

* *Vide l.in bonæ fidei. C.eod. & l. admonẽdi. ff.eod.*

Innocen. III. Cabiloñ.& Cathalañ.epiſcopis.

Reſcriptum ſuper cõſecutiuis iudicij impetratum à procuratore reuocato, & de hoc certificato non valet, nec proceſſus, vel ſententia lata per ipſum, ſi reuocatio peruenit ad aduerſarium. hoc dicit, ſecundùm gloſſam. CAP. IIII.

In

IN noſtra præſentia Tulleñ.epiſcopus eſt conqueſtus, quòd cũ ad cauſam, quæ inter epiſcopum & decanum Tulleñ.ſuper dilapidatione, excommunicatione, & periurio, ac quibuſdam aliis criminibus vertebatur, T.& G.presbyteros procuratores inſtituẽs, ipſos ad ſedem Apoſt.duxerit deſtinãdos, cùm de ipſorũ fide poſtmodum titubaſſet, mandatũ quod eis dederat, intra modicum temporis ſpacium reuocauit: ſed ipſi licet mãdati literas recepiſſent, nihilominus in negocio proceſſerũt, & pro procuratoribus ſe gerẽtes, cũ aduerſario ingreſsi iudicium cum eo, ad Pariſieñ.archidiaconum & collegas ſuos in eiuſdem præiudicium noſtras literas impetrarunt: & infra. Cumque prædictus epiſcopus ad probandum, quòd falſi procuratores fuerant, ab ipſis iudicibus inducias poſtulaſſet, ipſi exceptionem oppoſitam inutilem & ſuperuacuam reputantes, ad probationem ipſius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed iidem nihilominus lite non conteſtata, & iuris ordine prætermiſſo teſtes contra eum recipere præſumpſerunt, ipſum à Tulleñ. eccleſia per ſententiam remouendo. Nos verò licet vix fidem adhibere potuerimus,

mus, quòd dicti iudices, vtpote viri litera ti, prouidi & honeſti taliter proceſsiſſent, maximè cùm in ſua relatione, quam ad no ſtram præſentiam trãſmiſere, de huiuſmo di exceptione nullam fecerunt mentionẽ: quia tamẽ epiſcopus per viros religioſos, prouidos & honeſtos, de quibus non eſt ve riſimile, quòd ſuæ ſalutis obliti, ac iura-menti religione contempta, falſum teſti-monium tulerint, nobis fecit ſuper his, quæ ſunt propoſita plenam fidem, adten-dentes etiam, quòd falſi procuratoris exce ptio, non ſolùm ante ſententiam, verùm etiã poſtea poteſt obiici, * vtpote qua pro-bata iudicium nullum & nullius momen-ti controuerſiæ reputantur, proceſſum ſu pradictorum iudicum ſententialiter duxi-mus irritandum.

* *Vide l. licet. C. de iudic.*

Idem Brixieñ. epiſcopo.

Si agitur de adulterio coram iudice ſeculari ad pœnam legalem, non interuenit procurator: ſecus ſi coram eccleſiaſtico ad ſeparationem tori.

CAP. V.

TVæ frat. & infra. Conſul. t. t. r. quòd ſi vir adcuſat vxorẽ de crimine adul-terij coram iudice ſeculari ad pœnam le-gitimam infligẽdam, quia tunc inſcriptio nis vinculum debet adripere, ſeq; ad pœ-nã talionis adſtringere: nõ per procurato-

rẽ,ſed per ſeipſum præſentẽ oportet præſentialiter adcuſare. Si verò vir adcuſare velit vxorẽ de adulterio corã eccleſiaſtico iudice, vt ab eius cohabitatione diſcedat, quia tũc etſi forſan oporteat eũ inſcribere, vt deſignet in ſcriptis nomẽ, locũ & tẽpus, & omnia quæ cõprehẽdũtur in lege ciuili:* ad talionem tamen non debet ſe aliquatenus obligare: ne fortè cùm in probatione defecerit, intentionis ſuæ conſequatur effectum: ſuſtineri poteſt, ſi neceſsitas id poſtulauerit, vt per procuratorem adcuſet, quoniam huiuſmodi adcuſatio, etſi de crimine fiat, non eſt tamen criminalis, ſed quaſi miſta inter ciuilem & criminalem, quanquam in præſentia principalium perſonarum ſecurius procedatur. Idem.

** Vide l. libellorum. ff. de adcu. & l. prætor edixit. & ibi Bar. ff. vti poſſi.*

Qui de mandato domini cauſam procurauit, ab eo repetit expenſas propter hoc factas.

CAP. VI.

CVm pro cauſa, quæ inter G. & F. Gabioñ. eccleſiæ archidiac. vertebatur: & infra. Diſ. v. mandamus, quatenus expẽſas archidiacono reſtitui faciatis, ſi legitimè probare potuerit ſe de mandato capituli ſuſcepiſſe prædicta negocia promouẽda, & propter hoc ad ſedẽ apoſt. acceſsiſſe. Idem ſcholaribus Pariſieñ.

Vniuerſitas etiam ſcholarium poteſt ad agendum

dum, & defendendum procuratorem cõſtituere.

CAP. VII.

QVia in cauſis, quę contra vos, & pro vobis mouentur, veſtra vniuerſitas ad agendum & reſpondendum commodè intereſſe non poteſt poſtulaſtis à nobis, vt procuratorem inſtituere ſuper hoc vobis de noſtra permiſsione liceret. Licet igitur de iure cõmuni hoc facere valeatis, * inſtituendi tamen procuratorem ſuper his authoritate præſentium vobis concedimus facultatem.

* *Vide l. vnicam. C. de theſau. lib. 10. & l. clarum. C. de author. præſtan.*

Honorius III. epiſcopo Aegitanenſi.

Si citatus ad totam cauſam conſtituit procuratorem, quem poſtea reuocat, poteſt nihilominus contra eum procedi inquantum ſtatus cauſæ patitur ſine alia citatione. h. d. quò ad intellectum.

CAP. VIII.

AVditis & intellectis, quæ ſuper delegatorum noſtrorum proceſsibus fuere propoſita: proceſſus ipſos, & quæcunque ſecuta ſunt ex eis vel ob eos, noueris nos irrita iudicaſſe, non obſtantibus literis, quas de reuocatione mandati procuratori ſuo Colubrieñ. epiſcopus deſtinauit: cùm antequam ad illum literæ huiuſmodi peruenirent, fuiſſet ſuper eiſdem proceſsibus, hincinde concluſum. Cęterùm memoratum Colubrieñ. epiſcopum, qui pro-

curauerat totum negocium ad examen ſedis Apo.aduocari:& poſtmodum mandatum factum procuratori non ſine noſtro contemptu,& tuo diſpendio reuocauit: cõdemnandum tibi duximus in expenſis, quas feciſti à tempore, quo ad procuratorẽ ipſius reuocatoriȩ literȩ peruenerũt *, & facies etiam vſquequo per ſe idem epiſcopus, vel per procuratorem idoneum ſe noſtro cõſpectui præſentabit, in principali negocio legitimè proceſſurus.

* *Vide l.ſi quis inficia tus. per B. ff.depo.*

Idem M.& R.canonicis Mutineñ.

Procurator epiſcopi cauſas epiſcopatus agit & defendit, licet non fuerit datus ſub nomine ſyndici vel actoris. CAP. IX.

PEtitio veſtra nobis exhibita cõtinebat cùm Mutineñ.epiſcopus in Liuoniam profecturus, vos vicarios & procuratores ſuos conſtituit generales, vobis volentibus agere contra detentores bonorum epiſcopi Mutineñ. vel contra illum agentibus reſpondere: frequenter opponitur, quòd facere non poteſtis, pro eo, quòd in inſtrumento vicariæ, ſiue procurationis huiuſmodi non exprimitur, quòd epiſcopus ipſe conſtituerit vos ſyndicos, vel actores: * & infra. Nos igitur ex tenore ipſius inſtrumenti liquidò cognoſcentes quòd intentio fuit ipſius epiſcopi dare vobis

* *Vide l.fi. C.de dona. & l.j.& ij. C. de form. & l. ij.ff.cõmu.de leg.*

bis agendi & reſpondendi pro ipſo epiſco po liberam poteſtatem, exceptionem huiuſmodi penitus reprobamus.

Greg. 1 x. nobili viro Vbaldo ciui Piſano.

Prouidere debet iudex, maximè in cauſa matrimoniali, quòd conſtituens procuratorem gaudeat plena libertate. CAP. X.

ACcedens ad Apo.ſe.& infra. Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, quæ ſub tua poteſtate tenetur, plenæ reſtituas liberati, faciens ipſam ad caſtrum de Maſſa Lucanę diœceſis ſecurè perduci, vt exiſtens ibidem libera, procuratorem liberè ordinare valeat, qui ſuam coram nobis iuſtitiam proſequatur. Tu ergo ſuper ſpõſalibus, quæ inter natam tuam & filium eiuſdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad præſentiam noſtram mittas, qui ad agendum & reſpõdendum plenam habeat poteſtatem.

Idem Cantuarieñ. archiepiſcopo.

Si procuratori generali denegantur induciæ ad conſulendum dominum ex cauſa probabili abſentem, poterit procurator adpellare.

CAP. XI.

DIlectus filius magiſter L. rector eccleſiæ de Auna tranſmiſſa nobis petitione monſtrauit, quòd cùm R. presbyter contra ipſum cauſa ſtudij Bononiæ com-

morantem ſuper eadem eccleſia ad iudices noſtras literas impetraſſet, earum authoritate à iudicibus ipſis eodem rectore citato, procurator ipſius generalis ad omnia eius tractanda negocia, pro eo, quòd competentem terminum, intra quem rectorē ipſum conſuleret, vtrum deberet contendere vel cedere quæſtioni, ſibi concedere denegabant, pro eodem noſtram audientiam adpellauit. Quocirca mādamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, &c.

Idem epiſcopo Lexoneñ.

Si reus recedit à iudicio dimiſſo procuratore ſolummodo ad agendum, contumax eſt, & condemnatur in expenſis. CAP. XII.

CONſtitutis in prę.n.H.priore Sagieñ. & T.laico, dilectum filiū O.ſubdiac. noſtrum ſuper cauſa, quæ inter ipſos ſuper quadam ſumma pecuniæ vertitur, cōceſsimus auditorem: & infra. Quia prior ſuper ipſa pecunia, in qua dictus T.eum ſibi ſuæ vxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus receſsit, quendam procuratorem dimittens ſolummodo ad agendum: quem cùm auditor ipſe per mādatum procuratorium ſibi datum ad defendendum priorem ſufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipſum præfato T.in vnam marcham ſterling

lingorum condemnauit, taxatione pręhabita in expēſis:* & infra. Nos autem finem litibus imponere cupientes, & quod ab auditore pręfato factum eſſe dignoſcitur adprobantes, mandamus, quatenus partibus conuocatis, &c.

* *Vide l. j. cũ not. ibi. ff. quod cu iuſ. vniuer.*

Idem.

Tenet iudicium agitatum, cum procuratore reuocato, ſi reuocationem iudex & aduerſarius ignorauerunt. h. d. ſecundùm communem intellectum & verum. CAP. XIII.

MAndato procuratoris poſt litem conteſtatam à domino reuocato: ſi hoc ignorante iudice, vel aduerſario factum fuerit: iudicium quod idem quaſi procurator poſtmodum expertus eſt, ratum eſſe debebit. Idem.

Filiusfamiliàs poteſt eſſe procurator in iudicio, etiam ad futuras lites: & procurator datus cum pluribus ſimul in ſolidum, præfertur ſi præoccupauit negocium: ſecus ſi diuerſo tempore fuit datus. Item procurator adpellare debet à ſententia, niſi ex cauſa excuſetur: quo caſu debet domino nunciare de ſententia: adpellationem tamen proſequi non tenetur. CAP. XIIII.

NOn iniuſtè iudex proceſsit, qui filiũfam. in procuratorem admiſit. Quãuis ad futuras controuerſias conſtitutum. Quilicet ſimul cũ aliis datus fuerit,

prius tamen procurationis officium occupauit. Quod fieri nequiuiſſet in procuratoribus diuerſis temporibus conſtitutis, quoniam dato poſteriori, prioris eſſet procuratio reuocata *. Potuit quoque is, & debuit à ſententia in eo, quòd lata extitit contra ipſum, noſtram audientiam adpellare, vel (ſi iuſta cauſa excuſabat eundem) ſaltē domino conteſtari, vt ad adpellationis beneficium conuolaret. Licet adpellationem proſequi non teneretur inuitus.

** Vide l. ſi quis eum. §. fi. ff. eod.*

Idem.

Procurator vniuerſitatis, cuius maiores & iurati ſunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, niſi illi in procuratorio ſint expreßi, vel eorum authoritate factum ſit, vel ad id ſcienter ſint admißi. h. d. & eſt deciſio notabilis & ſubtilis.

CAP. XV.

Conſulti ſumus, an conſtitutus ad impetrandum à cōmunitate aliqua procurator, ab impetrando deberet excludi pro eo, quòd maiores & iurati*, per quos eadem communitas regebatur tempore, quo iniunctum fuit procurationis officiu, erant excommunicationis ſententia innodati. T. r. quòd niſi eſſent illi in literis procurationis expreſsi, vel aliàs eorum authoritate procuratoris inſtitutio facta fuiſſet, aut ſciens eos eſſe tales, ipſa communitas

** Vide l. j. ff. quod cu. uni. & c. cū nō ignores. de prab.*

vnà

vnà cum eis conſtituiſſet eundem, non eſt procurator huiuſmodi repellendus.

De ſyndico. Tit. xxxix.

Gregorius papa ſubdiac. defenſori Siciliæ.

Religioſi debent habere ſyndicum, qui cauſas monaſterij agat & defendat, etiam (ſi oportuerit) conſtituto illi ſalario. CAP. I.

SICVT ſtudij noſtri eſſe debet à litigiis forẽſibus monachos ſubmouere, ita neceſſe eſt noſtra prouiſione, quemadmodum negocia eorum diſponi debeant, ordinare. Pro qua re tibi præcipimus, quatenus cũ Fauſto loqui debeas, cui (ſi voluerit) conſtituto ſalario, monaſterij generaliter debeas negocia commendare. Expedit enim pro paruo incommodo à ſtrepitu cauſarũ ſeruos Dei eſſe quietos.

De his, quæ vi, metus ve cauſa fiunt. Tit. xl.

Alexan. III. Exoñ. epiſcopo, & priori ſanctæ Mariæ Cæſarra.

Si quis timore mortis poſtea ratum non habens, religionem profitetur: exire, & matrimonium cõtrahere poteſt: ſecus ſi à principio, vel ex poſtfacto liberè conſenſiſſet. CAP. I.

PERLATVM eſt ad audientiam noſtram, quòd cùm quidam nobilis & potens M. vxorem ſuam ſuſpectam haberet, milites ſui eius præcepto eam ad quandam ſyluam ducentes, euaginato gladio occidere voluerunt: ſed tandem pietate ducti, ſub tali cõditione pepercerunt eidem, quòd in monaſterio de Calobris habitum ſuſciperet monachale: & infra. Epiſcopi verò miſsi à viro, vt ei velum imponerent: quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat, mutationem vitę ſuę ſuſpectam habẽtes, ſeorſum conuenerunt eandem: quæ rem patefaciẽs, quòd mortis timore monaſterium intrabat propoſuit: & quòd inde quandocunque poſſet, exiret: ſed alter epiſcoporũ (vt viri tyrannidi ſatisfacere videretur) mulieri velum imponere ſimulauit, tandem viro de medio ſublato prædicta mulier de monaſterio exiens, alium maritum accepit, quos Gallagoritanenſis epiſcopus ad inſtantiam ſororum * vinculo excommunicationis adſtrinxit: & infra. Ideoque mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto ſacramento, quòd veſtro debeant ſtare mandato) ab excommunicationis vinculo abſoluatis: deinde tam mulierem, q̃ prioriſſam & moniales præ

* *Vide l.j. et quod ibi nota. ff. de rei vind.*

Præſcripti monaſterij ante veſtram præſentiam conuocantes, ſi legitimè probatum fuerit non timore mortis prædictã mulierem religionem intraſſe, aut quod fecit, poſtmodum ratum habuiſſe: ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitũ readſumere cẽſura eccleſiaſtica cõpellatis.

Idem epiſcopo Vigornieñ.

Qui per metum amiſsionis patrimonij ſuo beneficio renunciat, illud repetere poteſt. CAP. II.

ABbas ſancti Cadmundi, à quo R. pręſentium lator patrimonium ſuum tenere dignoſcitur, milites & Burgenſes ad domum eius (ſicut accepimus) deſtinauit, qui eum à domo & vniuerſa poſſeſsione expellerent, niſi eccleſiam ſuam penitus abiuraret: quòd cùm idem R. tali modo coactus feciſſet, abbas alij conceſsit ſupradictam eccleſiam. Vnde quia quæ metu & vi fiunt, de iure debẽt in irritum reuocari: * mandamus, quatenus prædicto R. cum integritate reſtituas vniuerſa.

* *Vide l. j. cum glo. ſi. & l. j. cum glo. j. C. & ff. eod.*

Clemens tertius.

Qui terrore laicorum electioni de ſe factæ renunciat, ſi renunciatio iuramento vel fide firmata non ſit: regimini, ad quod electus erat, præfici poterit. CAP. III

AD aures noſtras te ſignificante peruenit, quòd electus quidam in pleba

banum cuiuſdam eccleſiæ ad terrorem lai corum renunciauit electioni, quæ de ipſo fuerat à clericis, vno excepto vnanimiter celebrata:& infra. Tuæ igitur diſcretioni præſentibus innoteſcat, quòd renunciatio facta ad terrorem laicorum (niſi fortè iuramento, vel fide interpoſita, ſit confirmata) non impedit quò minus is, qui renunciauit eccleſię, ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eidem.*

* Vide l.legatus.cum not.ff.de offic.præſi.

Innocen.III.decano & ſubdiacono Linconoñ.

Qui per metum, qui cadere potuit in conſtantem virum, beneficio ſuo renunciare iurauit: & renunciauit: illud repetere poterit. CAP. IIII.

AD audientiam noſtram magiſtro G. de Cheuel. ſignificãte peruenit, quòd cũ eccleſiam de Cheuel canonicè fuiſſet adeptus, & aliquãdiu pacificè poſſediſſet: grauiſsimo tandem metu regis, quòd eã reſignaret iurare coactus, eam in eorum, ad quos pertinebat manibus, reſignauit. Quia verò, quæ vi metúsve cauſa fiunt, carere debent robore firmitatis:* mandamus, quatenus ſi eundem ad reſignationẽ conſtiterit vobis per talem metum fuiſſe coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum conſtantem, nõ obſtante iuramento prędicto, quo non ad repetendum

*Vide l.metum.§.ſed quod prætor.& §.volenti.& ibi B.ff.eod.

ſed'

ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur, præfatam eccleſiã ei reſtitui faciatis.

Idem Vidroneñ. archiepiſcopo.

Excommunicatus non eſt, qui abſolutè coactus excommunicato communicat, ſecus ſi coactio fuit conditionalis. CAP. V.

SAcris eſt canonibus: & infra. Diſtinguimus autem, vtrũ is, qui communicat excommunicatis inuitus, ſit per coactionem adſtrictus, aut per metum inductus. In primo caſu talem non credimus excommunicatione teneri, cùm magis pati, quàm agere videatur. In ſecundo licet metus adtenuet culpam, * quia tamen non eam prorſus excludit, cùm pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari.

* *Vide l. fi. & ibi Bar. ff. de cond. ob tur. cau. & l. j. §. metus. ff. eo.*

Idem Marſil. & Agatheñ epiſcopis.

Metum paſſo non ſubuenitur, ſi non fuit talis, qui cadere potuit in conſtantem virum.

CAP. VI.

CVm dilectus filius: & infra. Quia cõſtitit nobis de voto emiſſo, & de pręſtito iuramento à canonicis inſularum, quòd regulam Ciſtercieñ. obſeruarent, vel tranſlationem ipſius eccleſiæ ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cũ vtrũque ſeruatum non vergat in diſpendium

ſalutis

ſalutis æternæ, nolentes viam periurijs aperire. Non obſtante violentia, quæ proponebatur illata, cùm neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret, *& ideo non debuerat cadere in conſtantes. Nec obſtãte dolo, pro quo ſe proponebant fuiſſe ſeductos: cùm talis dolus non tam ad circunuentionem prædictorum Ciſtercieñ. quàm ad fatuitatem eorum debeat retorqueri. Super reſtitutione petita ſilentium eis duximus ſententialiter imponendum.

** Vide l.ij. & ibi B.ff. de noxa.*

Gregorius nonus.

Probata violentia per teſtes, res amiſſæ probantur per iuramentum. Et ſuper valore rerum amiſſarum taxatione iudicis præmiſſa, & ſecuto petentis iuramento fit condẽnatio. CAP. VII.

SVper eo, quòd aduerſarius veſter ſe conquerebatur à vobis per violentiã ſpoliatum, arbitramini contra vos fuiſſe iniuſtè proceſſum, cùm non niſi proprio iuramento probauerit ſingula, quæ amiſit. Verùm poſtquam de violentia per teſtes, & de amiſsis rebus per ipſius conſtiterit ſacramentum: potuit iudex taxatione ab ipſo facta pro perſonarum ac negocij qualitate, vos in æſtimatione rerum amiſſarum iuramento aduerſarij declarata, rationabiliter condemnare. *

** Vide Abba. & Brixien. in ſuo dictionario in ver. æſtimatio.*

De in

De in integrum reſtitutione. Titul. xlj.

Alexan.III.Alphaneñ.epiſcopo.

Si in contractu venditionis vel locationis eccleſia fuit enormiter læſa, poteſt aduerſus talem contractum petere reſtitutionem in integrum: emptor tamen ſiue conductor non debet fraudari in precio ſuo, vel in ſumptibus per eum factis.

CAP. I.

REQVISIVIT t.f.quid agẽdũ ſit de poſſeſsionibus laicis, ſub modico cenſu cõceſsis. Noueris itaq;, ꝙ ſi eccleſia læſa eſt, & manifeſtè adparet detrimentum ipſius (cũ epiſcopo eius conditionẽ facere deteriorẽ non liceat, & eccleſia iure minoris debeat ſemper illæſa ſeruari) quæ in damnum eius data conſtiterit, ad ipſius conuenit ius, & proprietatem redire. Prouidendum eſt tamen, ne ſi fortè coloni poſſeſſiones illas expenſis ac labore ſuo reddiderint meliores, ſumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

Innocentius III.ſancti Georgij, & ſancti Sergij abbatibus.

Reſtituitur eccleſia læſa propter negligentiã procuratoris, qui iura eccleſiæ non produxit.

CAP. II.

Cum

CVm veniſſent ad Apo. ſe. electus & monachi Rothoñ. pro ſe ac pro monaſterio ſuo, ac magiſter A. pro epiſcopo Venet. eis ſancti Georgij diaco. cardi. dedimus auditorem. Coram quo idẽ magiſter pro epiſcopi parte propoſuit, quòd cũ monaſterium Rothoñ. eſſet ſitum in diœce. Veneteñ. & eccleſiæ Venet. ſubiectum, prædictus epiſcopus poſſeſsione ſubiectionis vſus eſt hactenus inconcuſsè: ſed cùm occaſione cuiuſdam electionis, quæ ibidem facta fuerat, partes de communi adſenſu ad Nateñ. epiſcopum & eius collegas commiſsionis literas impetraſſent, duo eorum ad monaſterium acceſſerunt: quorum aduentum intruſus præſentiens, renunciauit huiuſmodi electioni, & ſe à monaſterio abſentauit. Sed iudices authoritate Apoſt. monachis iniunxerunt, vt ſyndicum vel procuratorẽ eligerent, qui in cauſis monaſterij & conſultè ageret, & vtiliter reſponderet: diſtrictius inhibentes eiſdem, ne aliquẽ eligerent in abbatem donec plenius agnoſceretur de iure, quod epiſcopus ſe habere in abbatis electione dicebat. Monachi verò etſi procuratorem ad mandatum iudicum elegiſſent, abbatẽ tamen contra inhibitionẽ eorũ eligere prę ſumpſerunt: cuius electionem epiſcopus

petijt

petijt infirmari, & ſe ad poſſeſsionẽ reſti tui, qua eum monachi ſpoliarant. Deinde iudices definitiuam ſententiam protulerunt, electionem caſſantes eandem, quam ſententiam dictus magiſter petijt confirmari. Ad hoc fuit reſponſum, ꝙ licet per procuratorem ex parte monachorũ fuiſſet propoſitum, ꝙ monaſteriũ ipſum ad Ro. eccle. nullo medio pertineret, dicti tamen iudices contra eos procedere nimis animosè cœperunt: * & infra. Nos igitur * inſpectis priuilegijs præ. no. Leonis, Grego. & Cle. quæ monaſterium illud ad ius & proprietatem indicant ſe. A po. pertinere, intelligentes, quòd monaſterij procurator, etſi eadem priuilegia coram prædictis iudicibus exhibere omiſerit negligenter, ius tamen non tam ſuum, quã noſtrũ fuerit ꝓteſtatus, videlicet, ꝙ monaſteriũ ipſum ad Ro. ec. nullo medio pertineret, ne ipſius negligentia in damnum, tam noſtrũ, quã monaſterij redundaret, ad audiẽtiam reſtituimus monachos Rothoñ. & infra. Electionem autem à monachis (ſicut dicitur) concorditer factã, pendente controuerſia ex qua pendet, nec confirmãdam duximus, nec etiam infirmandam.

Vide l. mandato. cum not. ff. de mino.

Idem Helieñ. & Floreñ. epiſcopis.

Eccleſia læſa in probatione neceſſaria omiſſa

poteſt petere reſtitutionem in integrum, non obſtante termino iuris probationis excluſiuo. Et reſtitutionem petere poteſt non ſolùm contra priuatum, ſed etiã contra eccleſiã. h.d. CAP. III.

AVditis & intellectis cauſæ meritis in quæſtione, quæ vertitur inter Vigorieñ. epiſcopum & abbatem de Eueſcam ſuper eccleſijs in valle de Eueſcam, quas epiſcopus adſeruit ad ſe diœceſana lege ſpectare: abbas autem eas ab eius iuriſdictione prorſus eſſe exẽptas, cognouimus euidenter eccleſias illas per priuilegia illa Ro.pon. nõ eſſe ab epiſcopali iuriſdictione ſubtractas, niſi fortè vallis de Eueſcã ſit ille locus, qui fuit à duobus regibus Roë, videlicet & Offa libertati donatus, & quẽ bonæ memoriæ Celeſtinus papa libertati donauit, ſicut in ipſius priuilegijs continetur. Verũ tanto tempore probãtur per teſtes ab abbatibus de Eueſcam pleno iure poſſeſſæ, vt videatur in eis ius epiſcopale legitimè præſcripſiſſe, niſi fortè per tantum temporis ſpacium Vigorieñ. eccleſia interim vacauiſſet, vt tempore vacationis ſubducto, præſcriptio minimè ſit completa: & infra. Licet autem vtrinque ſit in cauſa concluſum, quia tamen vtraque pars neceſſariam (vt adſerit) probationem omiſit: nos adtendentes, quòd

vtraque eccleſia fungatur iure minoris,* æquitate penſata vtranque reſtituimus cōtra reliquam, ad probandam rationem omiſſam:ne alterutra pars propter huiuſmodi negligentiam graui iactura lędatur.

*Vide l.iij. §. idē ſcribit.ff.de pecu.& l.verum.in fin. ff.de mino.

Idē priori ſanctæ M.ad carceres, & L.canoñ.ſanctę M.de Mādria.

Reſtitutio ex iuſta cauſa etiā maiori eſt concedenda, dummodo iuſta cauſa petēdi probetur. Si autē non probatur plenè vel ſemiplenè, conceditur reſtitutio in cauſa fauorabili. CAP. IIII.

EX literis abbatis de Calueñ. didicimus, quòd cū Ramiſanæ & Grimol. archiepiſcopi inter I.virum & L.mulierem ex delegatione noſtra ſententiā diuortij protuliſſent, & adpel.interpoſita cognitionem ſententiæ ipſi abbati & archipreſbytero Paduano duxerimus committendam, quia pars mulieris ad peremptoriū terminum non acceſſerat, abbas ipſe, cui alter coniudex commiſerat vices ſuas, allegationibus diligenter inſpectis latam à iudicibus prędictis cōfirmauit ſententiā: ſed poſt octo dies pater puellæ accedēs ad ipſum, intellecto ꝙ ſententiam protuliſſet, firmauit proprio iuramento, ꝙ quidā ad eum & filiam eius accedens, fraudulenter ſub ipſius abbatis nomine falſas eis literas pręſentauit, quibus mādabatur eidē,

 vt

vt quia iudex ad diem, quã adſignauerat, venire non poterat, poſt octo dies à termino conſtituto, ipſius ſe conſpectui pręſentaret: & poſtmodũ adpellauit ad ſedẽ Apoſto.& etiam ſupplicauit. Licet autẽ de fraude taliter perpetrata per huiuſmodi iuramentum non conſtet ad plenum, in fauorem tamen matrimonij * de benignitate canonica contra fraudem propoſitã ſupplicationem mulieris admiſimus, & ad audientiam reſtituimus eam pro matrimonio poſtulantẽ. Ideoque mãdamus, quatenus de cauſa prioris adpellationis ordine iudiciario cognoſcentes, confirmetis vel infirmetis, ſicut iuſtum fuerit, ſententiam à primis iudicibus promulgatã.

* *Vide l.j. C.ſi manci. ita fue.ali. et l.ſeruus. ff.de ſer.ex portan.*

Idem epiſcopo & capitulo Oſceneñ.

Etiam contra ſententiam papæ reſtituitur eccleſia.hoc primò.Et cauſa reſtitutionis in integrum debet præſentibus partibus tractari.hoc ſecundò.hæc duo dicit quo ad titulum. CAP. V.

TVm ex literis C. papæ præ.no.tũ ex his, quæ ipſius tẽporibus geſta fuerunt, grauẽ Ilerdeñ.eccleſiæ intelleximus quæſtionem per ſententiam Eugenij papæ ſuper eccleſijs quibuſdam prolatã, ſe læſam enormiter, & olim & nunc etiam conquerentis.vnde cùm idem Cel.tempore Anaſtaſij papæ proximi ſucceſſoris

eiuſd

eiuſdem Eugenij in minori adhuc officio conſtitutus, in partibus Hiſpaniæ legationis officio fungeretur, & ex delegatione ipſius cognoſcere cœpit de controuerſia memorata, cui etiam Alexand.ſucceſſor ipſius Anaſtaſij, officio legationis denuò in partibus eiſdem fungẽti, cauſam commiſit eandem: idẽ quoq; Celeſtinus ad apicem ſummi põtificatus promotus, G.ſancti angeli diaco.cardi.tunc apo.ſe.leg.dictam cõtrouerſiam ſub eo tenore cõmiſit, vt inſpectis Ilerdeñ.eccleſiæ priuilegiis, auditis etiam partium rationibus, memorata ſentẽtia nõ obſtante definitiuam proferret ſententiam, eamq; faceret obſeruari: verùm quoniam per ipſum legatũ, aut per alios, quibus ſub eodem tenore cauſa eadem cõmiſſa extitit (licet producti teſtes ex parte Ilerdeñ.epiſcopi recepti fuerant) mandatum Apo.nõ extitit adimpletum, magiſter A.canonicus Ilerdẽ.poſtulauit per officium noſtrum dictam ſentẽtiam in melius reformari, & contra eam reſtitui eccleſiam Ilerdeñ. Nos igitur cum fratribus noſtris & aliis deliberauimus diligenter: nonnullis adſerentibus, quòd cùm prædictus C.præ.n.contra iam dictam ſententiam viſus fuerit Ilerdeñ. eccleſiæ reſtitutionis beneficium indulſiſſe,

cùm ea non obſtante duxerit negocium committendum, & nos ſupplicationem eiuſdem eccleſiæ admittere debebamus, præſertim quia ſententia Rom. ſed. non negatur poſſe in melius commutari, cùm aut ſubreptum aliquid fuerit, aut ipſa pro conſideratione ætatum & temporum ſeu grauium neceſsitatum diſpenſatiuè quicquam ordinare decreuit. Et ſecundùm iura ciuilia principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio ſuo examinari, reſtitutionem in integrũ permiſerunt. Perſpeximus quoque ex data ſententiæ in regeſto dicti Eugenij papæ repertæ, quòd primo menſe ſui pontificatus fuerit promulgata: quando non plenè de meritis ipſius cauſæ videbatur inſtructus, illa nitens præcipuè ratione, quòd priuilegium Vrbani ſecundi ex parte veſtra productũ, ſubiectum fuerat falſitati, cuius tenorem nos in regeſto ipſius inuenimus incorruptum. Tandem deliberatio noſtra in hoc reſedit: vt an data ſit reſtitutio, an danda contra præmiſſam ſententiam, partibus præſentibus decernatur, quarum adſertione merita cauſarum panduntur. Quocirca mandamus, quatenus vſque ad feſtum beati Lucę, vel in proprijs perſonis, vel per idoneum reſponſalem noſtro vos
conſpe

conſpectui præſentetis, quòd dicta ſentētia retractari nō debeat (ſi poteritis) oſtenſuri: vel ſi fortè exigente iuſtitia fuerit retractanda, vel per vos vel per reſponſalem idoneum adpareatis ſufficienter inſtructi: vt in principali negocio canonicè procedatur: pro certo ſcituri, quòd cùm propter multam locorum diſtantiam non poſsit ad vos ſine magnis laboribus & expenſis ſæpius haberi recurſus, ſi ad præmiſſum terminum, quē vobis peremptorium adſignamus, iniuncta vobis cōtempſeritis adimplere: nos nihilominus in ipſo negocio, quātum de iure poterimus, procedemus. Idem.

Petitio reſtitutionis in integrum contra ſententiam ſuſpendit regulariter executionem ſententiæ in euentu iſtius cauſæ reſtitutionis. Fallit ſi contra petentem reſtitutionem eſt præſumptio malitiæ, quòd cauſa differendi executionem hoc petat: quo caſu executio ſit præſtita cautione de reſtituendo, ſi petens reſtitutionem obtinebit in cauſa. hoc dicit, ſecundùm mentem iuncta gloſ. pe. & in hoc vltimo eſt iſte text. valde ſingularis reſpectu vtriuſque iuris. CAP. VI.

SVſcitata ſuper diuerſis articulis inter Burgeñ. epiſcopum & Ouieñ. monaſterium quæſtione: & infra. Nos intellectis, quæ vtraque pars propoſuit corā nobis

ſuper quatuor articulis prænotatis, monaſterium Ouieñ.iuſtitia cõdemnauimus exigente. Sententia verò lata procurator monaſterij ad probandam præſcriptionẽ factam tam ſuper quatuor articulis prænotatis, quàm etiã ſuper quibuſdam decimis per tranſactionem adquiſitis, reſtitutionem in integrũ nomine monaſterij poſtulauit, quam eidem duximus indulgendam: & infra. Ne verò per excogitatã malitiã (ſicut ex præſumptionibus pluribus videbatur) effectum ſentẽtiæ in damnum epiſcopi contingeret impediri, néve monaſterium per executionem ſentẽtiæ propter diuerſas ſuſpiciones incurreret detrimentum, nos æquitate penſata, iure duximus prouidendũ, vt ante omnia ſupradicta ſententia executioni mandetur: & infra. Volumus nihilominus & mandamus, vt ab epiſcopo ipſo recipiatis idoneam cautionem: quòd ſi monaſterium in cauſa ipſa præualuerit, vniuerſa, quæ medio tempore ſentẽtiæ ipſius occaſione perceperit, monaſterio reſtituat memorato.

Honorius I I I. archiepiſcopo & capitulo Brachar.

Poſt peremptoriũ non auditur eccleſia de iure communi, auditur tamen per beneficium reſtitutionis in integrum. CAP. VII.

Coram

CORam felicis me. I. papa præ.n. lite inter archiepiſcopum Toletañ.& te frater archiepiſcope ſuper primatia ſolẽniter cõteſtata, fuit peremptorius terminus adſignatus:& infra. Verùm elapſo termino conſtituto, poſt expectationem non modicam comparuerũt procuratores veſtri: ſed quia non adtulerant depoſitiones teſtium & alia munimenta, dilationẽ cum inſtantia poſtularunt. Poſtquam verò cõtra eos* interlocuti fuimus ſuper dilatione petita, tandem indulgeri eccleſiæ Brachareñ. dilationẽ propter inſtructionem cauſæ per auxilium reſtitutionis in integrum poſtularunt, exhibentes ſuper hoc ex parte veſtra ſpeciale mandatum. Nos autem vſque ad octauas Pentecoſtes per reſtitutionis beneficium id vobis duximus indulgendum.*

** aliàs, inter eos.*

** Vide l. ſi quando. C. de dila. per Bar.*

Gregorius nonus.

Reſtituitur minor in eo, quod contraxit vel omiſit, ſi probat exinde ſe læſum, & ſit intra tempora reſtitutionis petendæ. CAP. VIII.

COnſtitutus in noſtra præſentia magiſter Guil. pro ſe ac fratre ſuo I. canonico Parroſineñ. exhibita nobis petitione monſtrauit, ꝙ cùm eis in minori cõſtitutis ætate, ac eorum matre (cuius ſucceſſores exiſtunt) rebus humanis exempta,

quondam G.pater ipſorum quaſdam poſſeſsiones vtrique communes quibuſdam vendidit pro quadam pecuniæ quantitate, ac (vt huiuſmodi venditio robur firmitatis haberet) emãcipauit eoſdem,* & fecit eos contractui cõſentire. Quare ſupplicauit: vt vel venditionem eandem mãdaremus nunciari nullam, vel cùm adhuc exiſtant intra tempus ad obtinendum beneficium in integrum reſtitutionis indultum,& intra annũ & diem à tempore cõtractus ipſis tanquam proximioribus cõpeteret ſuper illa portione ius offerendi emptoribus preciũ : iuxta municipij Parroſineñ.cõſuetudinem adprobatam,quod hactenus omiſerunt , dignaremur eis ſuper vtroq;(cùm in hoc non modicum læſi noſcãtur,& emptoribus portionis eiuſdem,vel eorum ſucceſſoribus preciũ ſint offerre parati) per idem beneficium ſubuenire. Quocirca mandamus,quatenus ſi pręmiſſa inueneritis veritate ſubnixa,vel venditionem prædictam, quò ad partem ex ſucceſsione materna, ipſos contingentem nullam nunciare curetis,ſi in ea debita iuris ſolennitas eſt omiſſa: vel ſi forſitan interuenerit, & eos læſos eſſe conſtiterit, tam ſuper ea, quàm ſuper reſidua portione, dum tamen quod offerunt duxerint

** Hinc infertur quã litatem clericatus & canonicatus non liberare quẽ à patria poteſtate,ſed ſolam epiſcopalẽ: vide authen. conſti. quæ de dign. §. palàm. & auth.dignitas.C.de epiſ.& cler.*

xerint

xerint faciendum, authoritate noſtra in integrum reſtituere ſtudeatis.

Idem.

Reſtitutio in integrum poſtulanda eſt ab ordinario, adminiſtrationem habente vel à delegato ab eo, ſiue hæc cauſa ſit ſpecialiter delegata, ſiue incidat in cauſa generaliter commiſſa. Ab ordinario verò adminiſtrationem non habente, vel à delegato peti non debet, niſi veniat incidẽter in cauſa. Arbiter autem de cauſa reſtitutionis non cognoſcit, nec poteſt adſumi in maioribus cauſis.

CAP. IX.

CAuſa reſtitutionis in integrũ, coram iudicibus ordinariis adminiſtrationẽ habẽtibus, vel delegatis ab eis tractari poterit & finiri* ſiue hoc ipſis delegatis ſpecialiter demandatũ fuerit, ſiue in commiſſo eis negocio cõtingat incidere huiuſmodi quæſtionẽ. Delegati verò ab ordinariis, qui adminiſtrationem nõ habent, ſed tantũmodo facultatẽ iudicandi, ſeu arbitri de hac cauſa cognoſcere nequeunt, niſi coram eis mota fuerit incidenter. In matrimoniali quoq; cauſa, liberali vel criminali, cùm maiores iudices exigant, arbiter nequit adſumi.

** Vide l. fi. C. vbi & apud quem. per Bar.*

Idem.

Reſtitutio denegata eccleſiæ, vlterius ſibi non cõceditur, niſi ex noua cauſa: reſtituitur tamen ad adpellandum à ſententia denegationis.

CAP.

CAP. X.

BEneficio reſtitutionis in integrum ecclesiæ tuæ in alio iudicio denegato* reſtitutio (præterquam ad adpellationem omiſſam) videtur eidē ecclesiæ poſſe denegari, niſi nouis defenſionibus ad huiuſmodi ſit beneficium admittenda.

Vide l.cū quæritur. cum l.ſeq. ff.de exce. rei iud.

De alienatione iudicij mutandi cauſa facta. Tit.xlij.

Alexander tertius.

Is, in quem facta eſt alienatio rei cauſa mutandi iudicij, cōuenitur per reſcriptum impetratum contra alienantem. CAP. I.

EX quorundam relatione audiuimus, ꝗ cùm aliqui literas à nobis cōmiſsionis impetrant: aduerſarij (vt mandatum noſtrū eludant) antequam literę ad iudicē perueniant, vel etiam poſtea prius, quàm citentur ab eis,* in vocem adpellationis prorumpunt: & infra. Nos igitur contra prædictam calliditatem & verſutiam prouidere volentes, mandamus, quatenus ſi aduerſarij eorum pro euacuando noſtro mandato taliter adpellauerint, aut de poſſeſsione, de qua controuerſia vertitur, commutationem fecerint,* vel ſe malitiosè duxerint abſentandos: eos, qui in

** aliàs, à iudicibus.*

** Vide l.ſi. cum glo.& not.C.de litig.*

poſſeſſ

poſſeſsione ſe ingeſſerunt, adpella. ceſ. cogatis ſub veſtro examine iuris æquitati parêre.

Greg. I x. abbati S. Nicolai, & decano Fareñ. Moriñ. diœce.

Clericus cauſa mutandi iudicium, non debet recipere ceſsionem à laico. CAP. II.

EX parte Scabinorum Hipretis fuit propoſitum, ꝙ inter laicos eiuſdem loci quæſtionibus emergentibus dirimẽdis per iudicium ſeculare, quidam clerici ſibi dono vel precio ab aliquibus laicorũ ipſorum cedi faciunt actiones, vt aduerſarios ad eccleſiaſticum forum trahant, & prædam ex huiuſmodi commercio adſequantur: & infra.* Cùm igitur ceſsiones & emptiones litium legitimæ prohibeant ſanctiones, ita ꝙ iactura cauſæ adficiant illos, qui ſibi potentiorum patrociniũ taliter aduocare præſumunt,* & ex eo ſiñt etiã odioſæ, ꝙ ex fonte cupiditatis videntur procedere: mandamus, quatenus clericos memoratos à preſumptione huiuſmodi per cen. eccle. compeſcatis.

** Vide l. ꝑ diuerſas. C. manda.*

** Vide l. penulti. ff. de alie. iu. mutã. cau. fa, & l. j. & ij. C. ne lic. poten. ꝑ Bar.*

De arbitris. Titu. xliij.

Ex concilio Aphricano.

Arbitri ſunt in diſpari numero adſumẽdi, & eis diſcordantibus ſtatur ſentẽtiæ maioris partis.

CAP.

CAP. I.

SANE: & infra. Si autem ex cõmuni placito epiſcoporũ,inter quos cauſa verſatur, arbitros elegerint: aut vnus eligatur, aut tres: vt ſi tres elegerint, aut omnium ſequantur ſententiam,aut duorum.*

*Vide l.itẽ ſi vnus. & l. ſi in tres. ff.eod.

Alex.III.Eboraceñ.archiepiſcopo.

Nullum eſt arbitriũ ſeu arbitramẽtũ cõtinẽs peccatũ per partes non remiſſibile. CAP. II.

NOn ſine multa neceſsitate A.presbyter nobis propoſuit,ꝙ cùm in eccleſia ſancti Alphridi per manum R.archi. de Suella perſonæ illius eccleſiæ capellanus inſtitutus fuiſſet, eodẽ R.mortuo M. nepos eius, qui ſibi in eccleſia iam dicta ſucceſsit, eundem presbyterũ capellanum ibidem iterum ordinauit: & infra. Cùm autem idem presbyter extra prouinciam exulans,de ſuo beneficio non poſſet iuſtitiam obtinere,nec ſuam vlterius inopiam ſuſtinere,per dolum & fraudem ipſius M. ab eo eſt ſacramentum extortum,vt arbitrium clericorũ duorum exinde ſuſciperet & ſeruaret: qui iam dicto M.fauentes presbytero præceperunt vt quinq; marchas pro eodem ſuſciperet,& toti cederet quæſtioni. Quoniam igitur non decet te aliquatenus ſuſtinere, vt quod perperam

arbitr

arbitrati ſunt, debeat incorrectum relinqui, mandamus, quatenus ſi ſe cognouerint præfati clerici tam nequiter arbitratos fuiſſe, dictum presbyterum ab obſeruantia iuramenti authoritate noſtra prorſus abſoluas: vel ſi arbitrium ipſum noueris æquitate ſubnixum, ad obſeruantiam ipſius vtranq; partem adp.ceſ.compellas.

Idem.

Arbiter adſumptus in patrimoniali cauſa clerici, non poteſt adiudicare rem eccleſiæ poßidendam, etiam ad vitam clerici. hoc dicit. & eſt caſus notabilis. CAP. III.

PEruenit ad nos, ꝙ cùm G. de Cal. ſororem G. clerici duxiſſet in vxorẽ, idem G. fidei interpoſitione firmauit, quòd v. ſol. ſterlingorum annuatim daret eidem. vnde cùm ſuper eiſdem v. ſol. inter ipſos controuerſia mota fuiſſet, in quatuor cõpromiſere perſonas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, ꝙ idem G. decimas, quas in parœcia de Cal. præfatus G. habere digno ſcitur, pro v. prætaxatis ſol. perciperet annuatim. Vnde quoniã huiuſmodi arbitriũ eccleſię poſſet in poſterũ pernicioſum exiſtere, mãdamus, quatenus ſi ita inueneris, prænominatum G. diligenter cõmoneas, & ec. di. cõpellas, vt prælibatas decimas liberas omnino dimittat, nec ſibi occaſione

huiuſm

huiuſmodi aliquid vlterius vindicare prę ſumat.Clericum verò moneas, vt cum eodem G.amicabiliter ſtudeat conuenire.

Innoc.III. cancellario & magiſtro
Loth.canonico Pariſieñ.

In mulierem ſingularem tanquam in arbitratricem compromitti non poteſt, ſecus ſi mulier habet aliàs iuriſdictionem de iure communi vel conſuetudine. nam tunc etiam ſuper rebus temporalibus eccleſiæ poteſt in eam validè compromitti.h.d.clarè. CAP. IIII.

DIlecti filij Abbas & cõuẽtus de Scarduna Ciſtercieñ.ordinis, ſua nobis querela monſtrarunt, quòd cùm inter eos ex vna parte, ac hoſpitalarios ex altera, ſuper vſuario cuiuſdam nemoris quæſtio verteretur, in reginam Francorũ fuit cõpromiſſum vtrinque: quæ cauſæ meritis intellectis, arbitrium duxit per definitiuam ſentẽtiam promulgandum: & infra. Quamuis autem ſecundùm regulam iuris ciuilis fœminæ à publicis officiis ſint remotæ, & alibi dicatur, ꝙ licet ſummę opinionis exiſtant, ſi arbitrium in ſe ſuſceperint, vel ſi patronæ inter libertos ſuos interpoſuerint audiẽtiam, ab omni ſunt iudiciali examine ſeparandæ, vt ex earum prolatione nulla pœna aduerſus earũ cõtemptores, nullaq; pacti exceptio habeatur:

tur:quia tamen iuxta conſuetudinem adprobatam, quæ pro lege ſeruatur in partibus Gallicanis fœminę præcellẽtes in ſubditos ſuos ordinariam iuriſdictionem habere noſcuntur,mandamus, quatenus hoſpitalarios,vt arbitrium ipſum pręſertim cùm epiſcoporum fuerit præſentia & conſilio roboratum , ſicut prouidè latum eſt, & ab vtraque parte ſpontè receptum , obſeruent per pœnam in compromiſſo ſtatutam adpel.poſtpo.compellatis.

Idem abbati & conuentui de Pigrauia.

Eccleſia exempta non poteſt in præiuditium exemptionis compromitttere. hoc dicit.& clarè.

CAP. V.

CVm tempore C. papæ præ.no.& infra.Super controuerſiis,quæ inter te & Mesburgeñ. epiſcopum & quoſdã tuos monachos vertebantur, te promiſiſti arbitrium Magdeburgeñ.archiepiſcopi ſeruaturum :& infra. Quia legitimè conſtitit, quòđ fide hincinde data compromiſſum eſt in archiepiſcopum memoratum,nos arbitrium ab ipſo prolatum decernimus obſeruandum,illis duntaxat capitulis exceptis,quæ contra libertatem ipſius monaſterij,& duarum capellarum eiuſdem in arbitrio ſunt expreſſa.Cùm etſi ſpontè volueris,de iure tamen nequiueris ſine licentia

Roma.pontifi. renunciare priuilegiis vel indulgentijs libertatis, quæ monaſterium illud indicant ad ius & proprietatem Ro. eccle.pertinere.

Idem epiſcopo ſancti Andreæ, & abbati de Bechot.

Arbiter non habet poteſtatem iudicandi vltra comprehenſa in compromiſſo: ideo coram eo non fit reconuentio. CAP. VI.

CVm dilectus filius: & infra. Vtrum coram arbitris reconuentioni ſit locus, poſtulaſti per ſed. Apoſtol. explicari. Nos igitur reſpõdemus, ꝙ licet in iudicio conuenientem reconuenire valeatis, q coram iudice conuenitur: coram arbitris tamen reconuenire non poteſt: cùm arbitri iudicare non valeant, niſi de his tantùm, ſuper quibus in eos extiterit cõpromiſsũ.

Idem rectori & fratribus hoſpitalis ſancti Bartho. Lucani.

Qui per arbitriũ tenetur eligere cũ aliquorũ cõſilio: tenetur illorũ cõſiliũ in tractatu electionis requirere, ſed ſequi nõ adſtringitur CAP. VII.

CVm olim ſuper eligendo in hoſpitali veſtro rectore & fratribus inter vos & priorem ſancti Barthol. Lucañ. coram iudicibus delegatis quæſtio verteretur, & vtraque pars in eos cõpromittens ipſorum arbitrium ſe promiſerit ſeruaturũ,

ſuper prolato ab ipſis arbitrio vtrinque dubitatio eſt exorta, quam petiſtis per ſe. Apo. declarari. Nos igitur publico inſtrumẽto arbitriũ cõtinente diligenter inſpecto, cognouimus, quòd ſecundùm formã arbitrij prior ſancti Bartho. Lucañ. tenetur habere conſilium cùm familia hoſpitalis eiuſdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore. Propter quod dicimus, quòd niſi prior ſuper inueniendo rectore tractauerit cum familia hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit, non habet poteſtatem eligendi rectorem: & ſi alio modo eum elegerit, eius electio haberi debet irrita & inanis. Verùm habito cum familia ſuper hoc * conſilio & tractatu, prior liberè poteſt rectorem eligere, dũtaxat idoneũ * ſiue concordet ſiue diſcordet familia cum ipſo ſuper inuentione rectoris.

** Alij codices loco, ſuper hoc, habẽt de inueniẽdo rectore, ſecundũ Ho.*

** Vide l. vt gradatim. ff. de mun. & hono.*

Idem in concilio generali.

De rebus ſpiritualibus in laicum compromitti non poteſt. CAP. VIII.

Contingit interdum, quòd cùm actori: & infra. Ad hoc generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus cõpromittatur in laicum; quia non decet, vt laicus in talibus arbitretur.

Idem Piſano archiepiſcopo.

Authoritate iudicis cauſæ etiã delegati poteſt

de cauſa ſpirituali in clericum & laicum compromitti:& ſi arbitrium eſt à partibus receptũ, debet à partibus executioni mandari, licet per generalem procuratorem factum fuerit compromiſſum. Si autem non fuit arbitrium adprobatũ,& pœna fuit adpoſita, agitur ad pœnã, aliàs ad intereſſe.h.d. generaliter inhærẽdo literæ. CAP. IX.

PEr tuas literas intimaſti, quòd cùm ſuper executione * arbitrij quod inter hoſpitalarios ſancti Ioannis & plebanum de Piſcia ſuper hoſpitali ſancti Allucij latum erat, à nobis literas accepiſſes: & infra. Plebanus propoſuit, quòd ad cauſam tractãdam procuratori dedit generale mãdatum, non tamen ei mandauit vt ſine ſpeciali mandato compromittere poſſet, vel tranſigere ſuper eo. Et præterea procurator iam dictus de adſenſu canonicorũ ſuorum non fuerat inſtitutus: & ideo dicebat arbitrium non valere: preſertim cùm procurator fines mandati exceſſerit, & arbitriũ fuerit per vnum clericum & duos laicos promulgatum, licet ipſi de adſenſu Genueñ. archiepiſcopi, cui cauſa commiſſa fuerat arbitrium protuliſſent:& infra. Super quo fra .t.t.r. quòd ſi ex parte plebani arbitrium receptum fuerit, indiſtinctè ratum haberi debet, ac per hoc iuxta tenorem mandati Apo. executioni mandari. Si ve

* *Vide l. cũ antea. C. eod.*

verò receptum non fuerit, refert vtrũ fuerit, vel nõ de obſeruando ipſum pœna ſtatuta. Et quidem ſi pœna adpoſita fuit, agi poteſt ad pœnam: at ſi nulla ſtatuta fuerit, ſed ſimpliciter fuit, quòd ſtaretur ſententiæ compromiſſum, procurator ad intereſſe poterit conueniri, *quia iuramento ſuo ſeipſum perſonaliter, non eccleſiam poterit obligare. Quód autem à duobus laicis & vno clerico dicitur eſſe prolatum, nequaquam obuiare videtur, cùm authoritate dicti archiepiſcopi factũ ſit, cui cauſa, de qua dicĩ cõpromiſſũ, fuerat delegata.

* *Vide l. Plaucius. ff. de procuratorib.*

Honorius I I I. archiepiſcopo Colonieñ.

Si per duos electos ad eandem prælaturam in diſcordia compromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromiſſum: ordinarius tamẽ ex poteſtate ordinaria procedit ſuper iure ſuperſtitis, antequam fiat tranſitus ad aliam electionem. h. d. CAP. X.

EX parte tua noſtris eſt auribus intimatum, quòd vacante præpoſitura ſancti Cuneberti in Colonia, canonici eiuſdẽ eccleſiæ vota ſua diuiſerũt in duos, videlicet H. de Iuliaco, & C. de Lõbardia: & infra. Cũq; poſtmodũ tractaretur ſuper electione huiuſmodi, & partes eſſent in tua præſentia conſtitutæ, in te demum ſuper hoc fide præſtita compromittere curauerunt:

qui cauſæ meritis diligenter inſpectis, ad proferendam definitiuam ſententiam, die ipſis conſentientibus præfixiſti. Interim verò præfato H. ab vna parte electo ſublato de medio, ſupradictis canonicis inhibere curaſti, ne tua pendente ſententia procederetur ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilominus B.Colonien. canonicum elegerunt. Die igitur quo ſententia proferri debuit, in tua præſentia partibus conſtitutis, dictus B. allegauit, quòd procedere vlterius non deberes. Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter poſtulanti, breuiter reſpondemus, quòd licet arbitrium ſit finitum per mortem ipſius*H. prius tamen de primæ electionis meritis debuiſti cognoſcere, quàm proceſſus fieret ad ſecundam. nam ſi dictus C. ſuperſtes in electione ius habet, ſecundas conſtat penitus non valere.

** Vide l. diem proferre. §. j. et l. ſed interpellatur. ff. eod.*

Idem electo & abbati ſancti Zenon. & C. canonico Veron.

Arbiter poſt rem iudicatam ſuper diſcordijs nonis adſumptus, non poteſt per ſuum arbitrium ſententiam immutare, etiam ſi de componendo inter partes mãdatũ acceperit à papa. CAP. XI.

EXpoſita nobis Feltren. & Belnen. electi petitio continebat, quòd cùm cauſa, quæ inter anteceſſorem ſuum ex parte

vna,

vna,& ciues Teruiſinos ex altera,ſuper diſtrictu & rebus aliis vertebatur, per ſentẽtiam Hoſtieñ.epiſcopi tũc Apoſt. ſed. leg. fuerit terminata:& infra. Tandem ſuper quibuſdam diſcordiis,quæ hincinde videbantur exortæ,in ducem Venetorum tanquam in arbitrum cum parte altera compromiſit:& infra.Licet autem eidem literas noſtras miſerimus, vt ad componendum inter partes laborare deberet,cùm tamen intentionis noſtræ non fuerit immutare ſententiam ipſam, vel ſopitas per eã querimonias ſuſcitare:mandamus,quatenus(præfatis literis nõ obſtantibus)quicquid per prenominati ducis arbitrium cõtra ipſius legati ſententiam inueneritis eſſe factum,in irritum reuocetis:* ei diſtrictius inhibentes, ne vlterius in compromiſſo procedat, eundem ad reſtitutionem obſidum occaſione illius compromiſsi ſibi datorum, vt ipſum arbitrium ſeruaretur, per cen.eccleſ.compellentes.

** Ad hũc text. vide Abbatem.*

Gregorius I X.decano et magiſtro P. canoñ.ſancti Petri Atrebat.diœc.

Non valet compromiſſum factũ in duos ſiue plures,hoc adiecto, vt in caſu diſcordiæ eligatur tertius per eoſdem vel alios.h.d. CAP. XII.

INnotuit nobis Guilielmo laico conquerente,quòd cùm O. laicus ipſum ſuper

quadam ſumma pecuniæ coram iudicibus authoritate Apoſtolica conueniſſet, tandẽ fuit à partibus in duos arbitros compromiſſum, ſic tamẽ quòd ſi illi duo adinuicẽ diſcordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes ſe compellendi partes ad obſeruandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilominus poteſtate. Cumque tertius arbiter à iudicibus prędictis electus, cum altero duorũ ipſum parti alteri condemnaſſet: idem ex eo ſentiens à ſæpedictis iudicibus ſe grauari, quòd ipſum ad obſeruantiam huiuſmodi arbitrij compellebant, noſtram adpellauit audientiam: ſed ipſi adpellatione contempta, excomunicationis tulerunt ſententiã in eundem. Ideoque mandamus, quatenus ſi eſt ita, cùm legali ſit prouiſione ſtatutũ, vt compromiſſum de incerta perſona in arbitrum adſumenda non teneat, dictam excommunicationis ſententiam denuncietis penitus nullam eſſe.*

* *Vide l. itẽ ſi vnus. §. ſi ĩ duos. ff. eodem.*

Idem abbatiſſæ & conuentui Iotreñ.

Valet compromiſſum factum in vnum vel in plures, vt ipſi per ſe cauſam definiant, vel per alios quos ipſi elegerint. hoc dicit, ſecundùm intellectum, quem ſenſit glo. hic, & Innocen. in cap. præcedenti, qui placet mihi. Panor.

CAP. XIII.

Cum

CVm à nobis petitur: & infra. Ex parte veſtra fuit propoſitum, quòd olim inter vos & Senoñ. archiepiſcopũ quęſtione ſuborta ſuper eo quòd idem archiepiſcopus adſerens monaſterium veſtrum metropolitico iure ſibi ſubeſſe, procurationes & res alias exigebat à vobis. Tandem in R. ſancti angeli diaco. card. tunc Apoſtolicę ſedis legatum, à partibus concorditer compromiſſo, & promiſſo ſub certa pœna quòd arbitrio ſeu ordinationi eiuſdẽ, vel duorum mediatorum, quos idem ſuper hoc deputaret, præcisè parerent: magiſter P. capellanus noſter, & I. archidiaconus Senoñ. mediatores ab eodẽ ſuper hoc deputati legato, ordinando & definiendo cauſam huiuſmodi terminauerunt. Nos igitur, quod per prædictos mediatores ſuper hoc actum eſt, authoritate Apoſtolica confirmamus. Idem.

Compromiſſum ante ſententiam latam, finitur morte alterius compromittentium, vnde non tranſit in hæredes compromittentium, niſi de eis ſit cautum in compromiſſo. h. d. comprehendendo mentem capituli. CAP. XIIII.

COmpromiſſum non extenditur in cõpromittentis hæredes, ſi de ipſis non caueatur ibidem.*

* *Vide l. veteribus. C. de contra. & commi. ſtipul.*

FINIT LIBER PRIMVS.

Decretalium Epiſtolarum Gregorii, Liber Secundus.

De iudicijs. Titulus Primus.

Ex concilio Aphricano.

Contumax in non comparendo, vel non reſpondendo, excommunicari poteſt, beneficio autem priuari non debet. h. d. Abbas Sicu. CAP. I.

DE QVODVVLTDEO Centurienſi epiſcopo, quem cùm aduerſarius ipſius eum petiiſſet ad cõcilium introduci, interrogatus, an cum eo vellet experiri: primò id promiſerat, & altera die reſpondit hoc ſibi non placere, atque diſceſsit. Placuit vt nullus eidem communicet, donec ſatisfactione premiſſa fuerit abſolutus. Nam adimi ſibi epiſcopatum ante cauſæ eius exitum * nulli poteſt de iure videri.

* aliâs, ingreſſum.

Ex

Ex ſynodo Eugenij papæ.

Laici eccleſiaſtica negocia tractare non debent, ſed prælatorũ iudicio diſponuntur. h. d. Ab.

CAP. II.

DEcernimus, vt laici eccleſiaſtica tractare negocia non præſumant. Sed epiſcopi, abbates, archiepiſcopi & alij eccleſiarũ prælati de negocijs eccleſiaſticis (maximè de illis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur) laicorum iudicio non diſponant. Nec propter eorũ prohibitionem, eccleſiaſticam dimittant iuſtitiam exercere.

Alex. III. illuſtri regi Angliæ.

Cauſa iuriſpatronatus ſpectat ad iudicium eccleſiæ. hoc dicit ſpecificè & ad literã. CAP. III.

QVanto diuina gratia: & infra. Cauſa verò iuriſpatronatus ita coniuncta eſt, & connexa ſpiritualibus cauſis: quòd nõ niſi eccleſiaſtico iudicio valeat definiri.

Idem Salernitano archiepiſcopo.

Clericum conuictum vel confeſſum de crimine coram iudice ſeculari, ex eo non punit epiſcopus: ſed coram ſe conuictum vel confeſſum, punit pœna debita, niſi cum illo diſpenſet, quod poteſt in adulterio & minoribus: depoſitum verò non ſtatim tradit curiæ ſeculari. hoc dicit vſque ad finem. Abbas Siculus. CAP. IIII.

AT ſi clerici coram ſeculari iudice conuicti fuerint vel cõfeſſi de cri-

mine

mine,nõ ſunt propter hoc à ſuo epiſcopo aliquatenus condẽnandi. Sicut enim ſententia à non ſuo iudice lata non tenet, ita & facta confeſsio coram ipſo.Si verò coram epiſcopo de criminibus in iure confeſsi ſunt,ſeu legitima probatione conuicti : dummodo ſint talia crimina propter quæ ſuſpẽdi debeant vel deponi,nõ immerito ſuſpendẽdi ſunt à ſuis ordinibus, vel ab altaris miniſterio perpetuò remouẽdi.

Summatus eſt iſte §. ſupra in prin.ca.tamen quia habet materiam ſeparatam & notabilem, ideo dic aliter:In adulterio & minoribus poteſt cum clericis peracta pœnitentia epiſcopus diſpenſare: depoſitum autem pro ſuis exceſsibus nõ tradit indifferenter curiæ ſeculari.h.d. Abb.Sicu.

De adulterijs verò & alijs criminibus, quæ ſunt minora,poteſt epiſcopus cũ clericis poſt peractam pœnitentiam diſpẽſare. Sed non debet quemlibet depoſitũ pro ſuis exceſsibus(cùm ſuo ſit functus officio nec duplici debeat ipſum contritione cõterere)iudici tradere ſeculari.

Idem.

Vaſallus coram domino feudi conueniendus eſt,etiam ſi dominus feudi ſit eccleſiaſtica perſona,dummodo ibi actor poſsit ſuam iuſtitiam conſequi:aliàs loci ordinarius poterit adiri.& ſecũdùm hoc eſt caſus not. CAP. V.

Cæterùm

CAeterùm, quia in eos, quos ab eccleſia tua conſtat poſſeſsiones tenere in feudum, occaſione ipſarum excommunicationis ſeu interdicti ſententia promulgatur. Nos id diſtrictius inhibemus. Quãdiu parati fuerint ſuper his in tua præſentia iuſtitiam exhibere.

Idem Exoneñ. epiſcopo, & capitulo Londoneñ.

Nomen actionis in libello exprimere pars nõ cogitur, debet tamẽ factum ita clarè proponere, vt ex eo ius agendi colligatur. h. d. quo ad intellectum. Abbas. CAP. VI.

DIlecti filij prior & clerici de Guiſeburneñ. cõtra Eboraceñ. archiepiſcopum Apo. ſed. le. grauẽ querimoniam trãſmiſerunt: & infra. Prouideatis adtentius, ne ita ſubtiliter, ſicut à multis fieri ſolet, cuiuſmodi actio intẽtetur inquiratis, ſed ſimpliciter & purè factũ ipſum, & rei veritatẽ, ſecundũ formã canonũ & ſanctorum patrum inſtituta, inueſtigare curetis.

Idem Paduano epiſcopo.

Excommunicatus in iudicio, niſi tanquam reus ſtare non poteſt. CAP. VII.

INtelleximus: & infra. Quia poſtulaſti à nobis vtrum excommunicatus in iudicio ſtare poſsit. Reſpondemus quòd conueniri poteſt: & debet per alium reſpondere

dere

dere in iudicio. Ne videatur de ſua malitia commodum reportare.*

* *Vide l. cum hi. §. ſi quis. ff. de tranſac. & l. is cui. ff. de ſerui.*

Lucius III. Strigoñ. archiepiſcopo.

Clericus de omni crimine debet coram eccleſiaſtico iudice conueniri, nec valet conſuetudo contraria. CAP. VIII.

CLerici: & infra. Cùm imperator dicat ꝙ leges non dedignantur ſacros canones imitari, in quibus generaliter traditur, vt de omni crimine clericus debeat coram eccleſiaſtico iudice conueniri.* Nõ debet in hac parte canonibus ex aliqua conſuetudine præiudicium generari.

* *Vide auth. ſtatuimus. C. de epiſ. & cle.*

Clemens tertius.

Iudex ex officio prouidere debet, vt debitæ ſolennitates ſeruẽtur in iudiciis, quibus omiſsis iudicium redditur fruſtratorium. h. d. Abb. Sicul.

CAP. IX.

CAuſam, quæ vertitur inter fratres Dulmeñ. monaſterij, & monachos ſancti Albani: & infra. Prouideas inter cętera, vt fratres Dulmeñ. monaſterij, cum authoritate & adſenſu epiſcopi ſui, ingrediantur negocium. Ne ſi fratres ſancti Albani obtineant, epiſcopus idẽ abbatẽ monaſterij ſe proponens, litem ſopitam valeat ſuſcitare. Celeſtinus III.

Clericus depoſitus incorrigibilis excommunicandus eſt, & ſucceſsiuè anathematizandus: & ſi ſic

ſi ſic non reſipuerit, per iudicem ſecularem comprimendus eſt. hoc dicit. Abb. Sicu. CAP. X.

CVm nō ab homine: & infra. A nobis fuit ex parte tua quæſitū, vtrū liceat regi vel alicui ſeculari perſonæ iudicare clericos cuiuſcunq; ordinis ſiue in furto, ſiue in homicidio, vel periurio, ſeu quibuſcunq; fuerint criminibus deprehenſi. Conſultationi tuæ taliter reſpon. quòd ſi clericus in quocunque ordine conſtitutus in furto, vel homicidio, vel periurio, ſeu alio crimine fuerit deprehenſus legitimè atque conuictus, ab eccleſiaſtico iudice deponendus eſt. Qui ſi depoſitus incorrigibilis fuerit, excōmunicari debet: deinde cōtumacia creſcēte anathematis mucrone feriri. poſtmodum verò ſi in profundū malorum veniens contempſerit, cùm eccleſia non habeat vltra quid faciat, ne poſsit eſſe vltra perditio plurimorum, per ſecularem comprimendus eſt poteſtatem, ita quòd ei deputetur exilium, vel alia legitima pœna inferatur.* Idem. * *aliàs, feriatur.*

Per reſcriptum impetratum contra violentum conuenitur, qui ſcienter ſuccedit in vicium. hoc dicit, ſecundùm communem modum, qui mihi placet. Panor. CAP. XI.

QVia V. qui violenter dicebatur eccleſiam P. clerici occupaſſe, defunctus

eſt vt accepimus, & R.eam poſtmodũ eſt ingreſſus. Præcipimus * vt ſecundũ formam priorum literarum inter ipſos R.& P.ſub eiſdem iudicibus mediante ratione, ſicut inter eundem P.& præfatum V.ſi viueret, negocium terminetur.

* *Vide l.tã ex contractibus. & ibi B.ff.de iudic.*

Innoceñ.III.ſancti Sergij, & ſancti Georgij abbatibus.

Solus papa cognoſcit de dubijs priuilegiorum Apoſtolicæ ſedis, & non inferior. CAP. XII.

CVm veniſſent:& infra.Cũ ſuper priuilegijs ſedis Apoſtolicæ cauſa vertatur, nolumus de ipſis per alios iudicari.

Idem prælatis per Franciã conſtitutis

Iudex eccleſiaſticus poteſt per viam denunciationis euangelicæ, ſeu iudicialis, procedere cõtra quemlibet peccatorem etiam laicum: maximè ratione periurij, vel pacis fractæ. CA.XIII.

NOuit ille, qui nihil ignorat: & infra. Non putet aliquis, quòd iuriſdictionem illuſtris regis Francorum perturbare, aut minuere intendamus, cùm ipſe iuriſdictionẽ noſtrã nec velit, nec debeat impedire. Sed cũ dominus dicat in euangelio: *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolùm: ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum: ſi te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum: quòd ſi non*

Matth. 18

non audierit, dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Et rex Angliæ ſit paratus ſufficienter oſtendere, quòd rex Francorũ peccat in ipſum, & ipſe circa eum in correptione proceſſit ſecundũ regulam euangelicam, & tandem quia nullo modo profecit, dixit eccleſiæ: quomodo nos qui ſumus ad regimen vniuerſalis eccleſiæ ſuperna diſpoſitione vocati, mandatum diuinum poſſumus nõ exaudire, vt non procedamus ſecundùm formam ipſius? niſi forſitan ipſi corã nobis, vel legato noſtro ſufficientem in contrarium rationem oſtendat. Non enim intẽdimus iudicare de feudo, cuius ad ipſum ſpectat iudicium, niſi fortè iuri communi per ſpeciale priuilegium, vel contrariam conſuetudinem aliquid ſit detractum: ſed decernere de peccato, cuius ad nos pertinet ſine dubitatione cenſura, quã in quẽlibet exercere poſſumus & debemus. Non igitur iniurioſum ſibi debet regia dignitas reputare, ſi ſuper hoc Apoſtolico iudicio ſe committat, cùm Valentinianus inclytus Imperator ſuffraganeis Mediolanenſis eccleſiæ dixiſſe legatur: talem in pontificali ſede conſtituere procuretis, cui & nos, qui gubernamus imperium, ſyncerè noſtra capita ſubmittamus, &

eius monita (cùm tanquam homines deliquerimus) ſuſcipiamus neceſſariò velut medicamenta curantis. * Nec ſic illud humilimum omittamus, quod Theodoſius ſtatuit Imperator: & Carolus innouauit, de cuius genere rex ipſe noſcitur deſcendiſſe, quicunque videlicet litem habens, ſiue petitor fuerit, ſiue reus, ſiue in initio litis, vel decurſis temporũ curriculis, ſiue cũ negociũ peroratur, ſiue cùm iam cœperit promi ſententia, ſi iudicium elegerit ſacroſanctæ ſedis antiſtitis, illico ſine aliqua dubitatione (etiam ſi pars alia refragetur) ad epiſcoporum iudicium cum ſermone litigantium dirigatur. Cùm enim non humanæ conſtitutioni, ſed diuinæ potius innitamur, quia poteſtas noſtra non eſt ex homine, ſed ex Deo, nullus qui ſit ſanæ mentis, ignorat quin ad officium noſtrum ſpectet de quocunque mortali peccato corripere quemlibet Chriſtianum: & ſi correctionem contempſerit, per diſtrictionem eccleſiaſticam coërcere. Sed forſan dicetur quòd aliter, cum regibus, & aliter cum alijs eſt agendum. Cæterùm ſcriptum nouimus in lege diuina, *Ita magnum iudicabis vt paruum, nec erit apud te acceptio perſonarum:* * & infra. Licet autem hoc modo procedere valeamus ſuper quo libet

** Vide §. hinc autẽ nobis. in authen. de noua. colla. ij.*

Deuter. 1

** Vide l. hos adcuſare. in ſi. ff. de accu. & l. in multis. cum not. ff. de ſta. ho.*

libet criminali peccato, vt peccatorem reuocemus à vicio ad virtutem, ab errore ad veritatem, præcipuè cùm contra pacem peccatur, quæ eſt vinculum charitatis: poſtremò cùm inter reges ipſos reformata fuerint pacis fœdera, & vtrinque præſtito proprio iuramento firmata: quę tamen vſque ad tempus prætaxatum, ſeruata non fuerint: nunquid nón poterimus de iuramenti religione cognoſcere, quod ad iudicium eccleſiæ non eſt dubium pertinere, vt rupta pacis fœdera reformentur? Ne ergo tantam diſcordiam videamur ſub diſsimulatione fouere, prædicto legato dedimus in præceptis, vt (niſi rex ipſe, vel ſolidam pacem cum prædicto rege reformet, vel ſaltem humiliter patiatur, vt idem abbas & archiepiſcopus Bituriceñ. de plano cognoſcant, vtrum iuſta ſit querimonia, quam contra eum proponit coram eccleſia rex Anglorum, vel eius exceptio ſit legitima, quam contra eum per ſuas nobis literas duxit exprimendam) iuxta formam ſibi datam à nobis procedere non omittat.*

*Vide l. ea quidem. C. de adcu. & l. diuus. ff de cuſto. & exhib. re.

Idem epiſcopo Helieñ.

Principalis perſona per ſe non per aduocatum debet factum proponere in iudicio, niſi ſit indiſcreta. CAP. XIIII.

PAſtoralis:& infra.Statuimus pręterea, vt principales perſonæ nō per aduocatos, ſed per ſeipſas factum proponant. Niſi fortè ſint adeò indiſcretæ, vt earum defectus de iudicis licentia per alios ſuppleatur.

Idem nobili viro Matthæo de Riparia.

Si actio & intentio ſunt ineptæ, vel ſol.a intentio, debet reus abſolui ab inſtantia iudicij: iterum tamen actor audietur, ſi aptè egerit. h. d. quo ad intellectum. CAP. XV.

EXaminata cauſa, quæ vertitur inter te & milites Campaniæ:& infra. Actionem, quam ſuper iure patronatus eiuſdem eccleſiæ contra præfatos milites intentabas incongruentem cognouimus & ineptam. * Quia cùm teſtes induxeris ad probandum quòd quando præfatus A. vicedominus eccleſiã eandem tanquam ſequeſtratã accepit, tu ius patronatus ipſius eccleſiæ poſsidebas: profectò nec rei vindicationem intentare, nec ipſius reſtitutionem poteras poſtulare. Vnde intentionem tuam in hac parte pronunciauimus non tenere, abſoluentes eoſdem milites ab eadem. Ita tamen quòd ſi congruentem & aptam intentare volueris actionem, reſpondere tibi nihilominus teneantur.

** Vide l.cũ precum. C. de lib.cau. & l. item apud Labeonem. §. ſi quis libello. ff. de iniur.*

Idem

Idem magiſtro & fratribus militiæ templi in Italia conſtitutis.

Præceptores templi pro domibus ſuis agere & defendere poſſunt, nec obſtat eis religio, vel quòd ignota ſit eorum origo. CAP. XVI.

CVm deputati: & infra. Accepimus, quòd quidam, tam ſeculares, quã ecclesiaſtici iudices, illos quos habetis in domibus veſtris præceptores in cauſis ad proſequendam ſuam iuſtitiã non admittunt, tanquã licitum non ſit eis ſuper litigioſis negocijs curam gerere, qui pacificis decreuerunt ſtudijs inhærere, illud allegantes in repulſione eorum, quòd eorũ ipſis generatio non eſt nota: quia vndecũque venerint gratia diuina vocati, dũ laudabiliter exequãtur officium ſui ordinis, ex ſuperabundanti requiritur ſuæ notio nationis. Ne quis igitur in proſecutione cauſarũ præceptores eoſdẽ ab agendo vel reſpondendo occaſione huiuſmodi repellat, authoritate præſentium inhibemus.

Idem Vercelleñ. epiſcopo & abbati de Toleto.

Prælati debent laicis de clericis adpellatione fruſtratoria non obſtante, iuſtitiam facere: ad ſeculare tamen forum clerici à laicis trahi non debent, etiam data ipſorum prælatorum negligentia.

CAP. XVII.

QValiter & quando: & infra. Præcipiatis ex parte noſtra prælatis, vt laicis de clericis conquerentibus plenam faciant iuſtitiam exhiberi. Non obſtantibus adpellationibus fruſtratoriis, quas in eorum grauamine clerici frequenter opponũt. Ne pro defectu iuſtitiæ clerici trahantur à laicis ad iudicium ſeculare: quod omnino fieri prohibemus. Idem.

Iudex habens vt priuatus penè conſimilem cauſam, quam habet vt iudex, à iudicando remouetur. h.d.

CAP. XVIII.

CAuſam, quæ inter abbatẽ & conuentum Vindoñ. & archidiaconum Carnoteñ. ſuper quibuſdam procurationibus vertitur: vobis & archidiacono Pariſieñ. meminimus cõmiſiſſe: & infra. Quia vero cùm eundẽ archidiaconũ ſimilis pœnæ cauſa cõtingat, nimis fauorabilis parti alteri videretur, * nos te fili decane loco ipſius archidiaconi ſurrogantes: mandamus, quatenus (non obſtantibus prioribus literis) in cauſa ratione prçuia procedatis.

* *Vide l. litigatores. ff. de arbit.*

Hono. III. archiepiſcopo Remenſi, & decano Brimenſi Coloñ. diœceſis.

Si iudices de principali & exceptionibus præiudicialibus ſimul cognoſcunt, vel ſuper principali

pali lite non conteſtata teſtes recipiunt, licitè ab eis adpellatur. CAP. XIX.

EXhibita nobis R. Virduneñ. electi petitio, declarauit, quòd cũ ſuper facto electionis ſuæ, H. archidia. ac quorundam canoñ. Virduneñ. aduerſariorum ſuorum procuratores ad noſtram audientiam acceſsiſſent, Pariſieñ. epiſcopo & cõiudicibus ſuis, ſub certa forma literas noſtras direximus inter alia continẽtes, vt vocatis, qui forent euocãdi ſuper propoſitis & aliis negocium contingentibus inquirerẽt veritatem: & infra. Cùm autem idem electus, quibuſdam ex his, qui contra eũ agebant, conſpirationem, & quibuſdam excommunicationem in modum exceptionis obiiceret, ſe id offerens probaturum: præfati iudices interlocuti fuerunt, quòd de his & principali negocio ſimul inquirerent, nolentes, quaſi non iudices, ſed inquiſitores exiſterent, ſuper dictis exceptionibus ipſius electi probationes admittere: ſed peruertendo iuris ordinem, de prçmiſsis exceptionibus & principali pariter per ſe inquirere intendentes, & procedentes etiam ad receptionem teſtium lite nondum ſuper eodem negocio conteſtata: quare præfatus electus noſtram audientiam adpellauit: & infra. Quia verò

non in modum inquiſitionis ſed commiſſionis negocium extitit delegatum: mandamus, quatenus ſi ex dictis grauaminibus vel aliquo ipſorũ adpellatũ cõſtiterit, reuocato in irritum quicquid poſt adpellationẽ huiuſmodi inueneritis adtentatũ, in cauſa ipſa iuxta priorum continentiam literarum ratione præuia procedatis.

Idem magiſtro Tancredo canonico Bononieñ.

Lapſu triennij non obſtante, poteſt delegatus in cauſa ſibi cõmiſſa procedere. CAP. XX.

VEnerabilis frater noſter archiepiſcopus Rauennas propoſuit coram nobis, ꝙ cùm deciſio cauſæ, quę inter ipſum & communitatẽ Ceruiæ ſuper iuriſdictione ciuitatis Ceruiæ, & quibuſdã aliis articulis vertitur, ſit per ſubterfugia & cauillationes eorum per triẽnium prorogata: dicti Ceruieñ. adſerẽtes inſtantiã iudicij per decurſum triennij periiſſe, reſpondere ſub tuo examine recuſauerunt: & infra. Mandamus, quatenus exceptione huiuſmodi nõ obſtante, in negocio iſto procedas iuxta traditam tibi formam.*

Vide l. ad legatũ. & l. ad rẽ mobilem. ff. de procurato. & l. ij. ff. de iur. om. iu.

Idem epiſcopo & magiſtris T. & B. Prateñ. Bononiæ commorantibus.

Actor obtinẽs in poſſeſſorio coram iudice rei,

non

non tenetur corā eo iudice ſuper proprietate reſpondere, ſi eſt prorſus alterius fori. h.d. Et eſt caſus notabilis. CAP. XXI.

SIgnificauerunt nobis olim abbas & cõuentus ſanctæ Mariæ de Florentia, ꝙ Florentina poteſtas pro eis contra communitatem caſtri de Signa, ſuper poſſeſſione vel quaſi iuris ibidem eligendi, rectorem (quod ad ſe pertinere dicebant) definitiuam ſententiam promulgauit. Sed poſtmodum abbatem & conuentum præfatos ipſa poteſtas coëgit cõmunitati prędictæ ſuper proprietate vel quaſi memorati iuris in ſeculari iudicio reſpondere. Vnde vobis iniunximus, vt ſi ita eſſet, cogeretis communitatem eandem electum à monachis in rectorem admittere,* audituri poſtea, quæ partes ſuper proprietate vel quaſi prædicti iuris ducerent proponenda : & infra. Verùm pars altera inter alia excipiendo propoſuit ſe tunc reſpondere coram vobis de iure non teneri, cùm tempus propter vindemias exiſteret feriatum: reſpondente ſyndico monaſterij hoc malitiosè proponi: vt videlicet cauſa protracta, tempus regiminis electi prædicti inutiliter elabatur : & infra. Mandamus, quatenus hoc non obſtante in negocio, ratione præuia, procedatis.

** Vide l. priuatorũ. C. de iuriſ. om. iud. & l. Publius. ff. de cond. & demon. per Bar.*

De foro competenti. Tit. ij.

Ex concilio Chalcedonen̄.

Clericus coram ſuo epiſcopo conueniri debet.

CAP. I.

SI QVIS clericus aduerſus clericum negocium habeat, nō deſerat epiſcopum proprium, ſed prius apud ipſum actio ventiletur: vel conſilio eiuſdem apud alios, quos vtraq; pars voluerit, iudicium obtinebunt.

Ex concilio Pariſienſi.

Iudex ſecularis, ſi clericum per ſe diſtringit vel condemnat, excommunicari debet.

CAP. II.

NVllus iudicum, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum vllum, aut minores eccleſiæ ſine permiſſu pontificis per ſe diſtringere aut cōdemnare præſumat. Quod ſi fecerit, ab eccleſia Dei, cui iniuriam irrogare dignoſcitur, tandiu ſit ſequeſtratus, quouſque reatum ſuum cognoſcens, emendet.

Ex concilio Aphri.

Ratione rei, de qua agitur, ſortitur quis forum ibi vbi res eſt. Sic communiter ſummatur.

CAP. III.

SAnè ſi epiſcopi inter quos cauſa verſatur, ſint diuerſarum prouinciarum:

ille primas det iudices, in cuius prouincia eſt locus, de quo contenditur.

Grego. Bonoñ. defenſori Corſicæ.

Epiſcopus vt ſuſpectus recuſatus, de cuius ſuſpicione notoriè conſtat, poteſt dare delegatum partibus non ſuſpectum: cuius ſententiam poterit per ſe executioni mandare. CAP. IIII.

SI quis contra clericum cauſam habuerit, epiſcopũ ipſius adeat: qui ſi vt ſuſpectus fuerit recuſatus, executor ab eo deputetur. Aut ſi hoc actor refugerit, ab eodem epiſcopo eſt deputandus: qui partes ſibi mutuo conſenſu iudices compellat eligere. A quibus quicquid fuerit definitum, ipſius ſolicitudine (ſeruata lege) modis omnibus compleatur.

Alexander tertius.

Super re eccleſiæ vel clerici poteſt laicus corã eccleſiaſtico iudice conueniri: ſed ſi probabiliter negat rem eſſe eccleſiæ vel clerici ad iuriſdictionem eccleſiaſticam declinãdam, conuenitur coram ſuo iudice. CAP. V.

SI clericus laicum de rebus ſuis vel eccleſię impetierit: & laicus res ipſas, nõ eccleſiæ eſſe aut clerici, ſed ſuas proprias adſeuerat, debet de rigore iuris ad forenſem iudicem trahi. Cùm actor forum rei ſequi debeat: Licet in pleriſque partibus aliter de conſuetudine habeatur.

Idem.

Idem.

Si quæſtio feudalis eſt inter clericum & laicum, cognoſcet dominus feudi: ſed eo negligente, cognoſcet delegatus papæ, etiã ante negligẽtiam datus. h.d. ſecũdùm lecturam glo. CAP. VI.

EX trãſmiſſa nobis inſinuatione B.G. & Vu. militum eccleſiæ tuæ intelleximus, ꝙ cùm R. de Caſſauillæ eos ſuper quadam poſſeſsione corã Treceñ. epiſcopo traxiſſet in cauſam, nobilis vir de Cãpis eorum dominus ſub debito fidelitatis eis inhibuit, ne de ſeculari feudo in iudicio eccleſiaſtico reſponderẽt: & infra. Per dominũ feudi cauſam iubeas terminari.* Et ſi ipſe malitioſè diſtulerit, tu ei debitum finem imponas. Idem.

* *Vide l.j. §. poſt operis. ff. de no. ope. nun. & Cyn. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epiſco. aud.*

Per dominum feudi ſecularem ſiue eccleſiaſticum, quæſtio feudalis terminari debet, etiam ſi vaſalli ſint clerici: & ſi plures prætẽdantur domini, non poteſt vnus cognoſcere, maximè alio abſente, an feudum ad eum pertineat. h.d. ſecundùm lecturam magis notabilem. CAP. VII.

VErùm quoniã de quibuſdam feudis aduerſus præpoſitum quæſtio mota fuit: Statuimus, vt ex quo epiſcopus fuerit in eccleſia conſecratus: de feudis ipſis ſub ſuo iudicio cognoſcatur, ſi ad eccleſiaſticã cognitionẽ pertineant: alioquin beneplacito imperiali (ſicut iuſtum fuerit)

relinq

relinquatur. Lucius III.

Maleſactores eccleſiarum, in vtroque foro conueniri poſſunt. CAP. VIII.

CVm ſit generale, vt actor forum rei ſequatur:& infra.Verùm quoniã ſeculares iudices in exhibenda iuſtitia perſonis eccleſiaſticis ſępe in iudicio ſunt remiſsi,in fauorẽ eccleſiæ eſt introductũ,vt malefactores ſuos, qui ſacrilegi ſunt cenſendi,venerabilium locorũ rectores poſſint ſub quo maluerint iudicę cõuenire.*

* *Vide l.ſi quis in hoc genus.& l. placet.C.de epiſ.& cle.*

Celeſtinus tertius.

Cauſæ clericorum ſecundùm iura, non ſecundùm conſuetudines laicorum terminãtur.Vel ſic: In loco tẽporalis iuriſdictionis eccleſiæ,cauſæ clericorum ſunt ſecundùm ius canonicũ terminandæ.h.d.ſecundùm glo.& vtrunque ſummarium recipit determinationem. CAP. IX.

QVod clericis : & infra. Mandamus, quatenus ſi quas cauſas pecuniarias clerici Pariſius commorantes, habuerint cõtra aliquos, vel aliqui contra eos,ipſas iure canonico decidatis.*

* *Vide l.j. & ibi Bar. C.de ſum. trinit.*

Innocentius tertius Vercellenſi epiſcopo.

Laicus laicum ſuper re ciuili coram iudice eccleſiaſtico conuenire non poteſt,niſi in defectu iuſtitiæ ſecularis,vel niſi conſuetudo id expoſcat.

CAP. X.

Licet

Licet ex ſuſcepto, * & infra. Mandamus, quatenus ſi quādo à laicis Vercelleñ. literas ſuper rebus præcipuè, quæ forum ſeculare contingunt, à ſede Apoſt. contigerit impetrari, ſublato adpellationis obſtaculo decernas authoritate noſtra irritas & inanes, dummodo cōſules & cōmune de ſe conquerētibus in iudicio ſeculari exhibeant iuſtitiæ complementū. Liceat tamen ipſis, qui ſub eiſdem cōſulibus taliter duxerint contendendū, ſi ſe in aliquo ſenſerint prægrauari: ad tuam (ſicut hactenus ſeruatū eſt) vel ad noſtrā, ſi maluerint audientiam adpellare, hoc præſertim tempore, quo vacante imperio ad iudicem ſecularem recurrere nequeunt, qui à ſuperioribus in ſua iuſtitia opprimuntur. Si verò conſules iuſtitiæ tanquam meritò ſuſpecti fuerint recuſati, coram arbitris communiter electis de cauſa ſuſpicionis agatur: quę ſi probata fuerit eſſe iuſta, ad te vel ad nos pro iuſtitia recurratur: ſicut ſuperius eſt expreſſum.

* *aliàs, ſucceſſorio.*

Idem archidia. & theſaura. Turonenſi.

Vidua laicum coram iudice eccleſiaſtico conuenire non poteſt, niſi ſuper cauſa eccleſiaſtica, vel in defectum iudicis ſecularis. CAP. XI.

Ex tenore literarū comitis Britanniæ, eſt noſtris auribus intimatum, quòd cùm

cùm cauſam, quæ inter mulierẽ nobilem F.& I.de Meduano ſuper hæreditate ſua noſcitur agitari, vobis commiſimus terminandam, ipſe comes eidem mulieri,cũ tam ipſá,quàm prædictus I.eſſent de foro ipſius,mandauit, vt cauſam deferrent ad ipſum,promittens eidem, quòd faceret ei iuſtitiæ plenitudinem exhiberi: * infra. Nos igitur adtẽdentes,quòd ſic ſumus vi- duis in iuſtitia debitores,quòd alij iniuſtitiam facere nõ debemus:mandamus, quatenus niſi ſit talis cauſa, quæ ad eccleſiaſticum iudicẽ pertinere noſcatur, ei ſuperſedere curetis:dummodo per iudicem ſecularem ſuam iuſtitiam poſsit obtinere; alioquin nõ obſtante ipſius cõtradictione, cauſam ipſam ratione præuia terminetis.

** Vide l.j. §. poſt operis.ff.de no. ope.nun.& l.ij.ff.de iudic. per B.*

Idem Piſano archiepiſcopo.

Clericus non poteſt conſtituere ſibi iudicẽ laicum, etiam ſi proprium iuramentum & aduerſarij conſenſus accedat. CAP. XII.

SI diligenti: & infra. Adſeruiſti te vſq; ad hæc tempora tenuiſſe,quòd licitum ſit clerico renunciare ſaltem in temporalibus cauſis iuri ſuo, & ſibi laicum iudicèm conſtituere, præſertim vbi aduerſarij voluntas accedit: ac tenere iuramentum ſuper hoc interpoſitum reſpondiſti:

Imme

Immemor cōſtitutionis, qua cauetur pacto priuatorū iuri publico minimè derogari.* Cùm ergo ius hoc in Mileuitañ.& Carthaginēſi conciliis ſit ſpecialiter promulgatum ne clerici clericos relicto ſuo pontifice ad iudicia publica pertrahant, alioquin cauſam perdant,& à cōmunione habeantur extranei: & tā epiſcopi, quàm diaconi, ſeu quilibet clerici in criminali, ſeu in ciuili negocio, ſi derelicto eccleſiaſtico iudicio publicis iudiciis ſe purgare voluerint, etiam ſi pro eis ſit lata ſententia locum ſuum amittant,& hoc in criminali actione, in ciuili verò perdant, quod euicerint, ſi locum ſuum maluerint obtinere.* Manifeſtè patet, quòd non ſolùm inuiti, ſed etiam voluntarij paciſci non poſſunt, vt ſecularia iudicia ſubeant, cùm non ſit beneficium hoc perſonale, cui renunciari valeat, ſed potius toti collegio eccleſiaſtico ſit publicè indultum: cui priuatorum pacto derogari non poteſt. Nec iuramentum licitè ſeruari potuit, quod contra canonica ſtatuta illicitis pactionibus informatur.

** Vide l. iuris gētium. §. ſi paciſcar. & l. paciſci. ff. de pact.*

** Vide l. id qđ noſtrū. ff. de regu. & l. j. ff. ſo. matrimo.*

Idem Beluacenſi epiſcopo.

Clerici, ſuper exceßibus, coram ſuo epiſcopo conueniri debent, nō coram his, quibus ſeruiunt, niſi conſuetudo vel priuilegium aliud inducat.

CAP.

CAP. XIII.

CVm contingat interdum:& infra. Inſuper poſtulaſti,an cùm aliqui clerici deputati ſeruitio capituli Beluac.aut aliorum clericorum tuæ diœceſis ſuper exceſſibus impetuntur,ſint cogendi corã te,vel potius coram illis,quibus ſeruiunt, quere lantibus reſpondere , cùm illi ſibi iuriſdictionem huiuſmodi vindicare contendãt, licet illos excommunicare non valeant, vel aliâs etiam coërcere. Super quo taliter reſpondemus,quòd ad te (vtpote ordinarium)de talibus debent conquerẽtes habere recurſum:maximè ſi ſuper his impetuntur,quæ in tua noſcuntur diœceſi commiſiſſe.Niſi fortè hi, quibus delinquentes ipſi deſeruiunt,ex indulgentia vel conſuetudine ſpeciali iuriſdictionem huiuſmodi valeant ſibi vindicare. Idem.

Epiſcopus delicti condemnat clericum de delicto,ſed non priuat beneficio alibi exiſtente :ſed epiſcopus beneficij priuabit quaſi exequendo condemnationem iudicis delicti. h. d. ſecundùm vnum intellectum. Secundùm alium intellectum h.d. Epiſcopus delicti condemnat clericum de delicto priuãdo beneficio alibi ſito ,ſed executio realis fit ab epiſcopo beneficij. CAP. XIIII.

POſtulaſti per ſedem Apoſt. edoceri, vtrum ſacerdos habens eccleſiã in vna

diœceſi, & reſidens in eadem, domiciliũ verò patrimonij ratione in alia, ibi delinquens ab eo in cuius diœceſi habet patrimonium, pro delicto ibidem commiſſo debeat iudicari, præſertim in cauſis, quæ officij ſui beneficij priuationem expoſcunt? Ad quod breuiter reſpondemus, quòd per epiſcopum in cuius diœceſi deliquit, ſententia promulgari poterit in eundem. Sed ab eo, in cuius diœceſi beneficium obtinet erit quò ad illud executio facienda.

Honorius III. archiepiſ. decano, & archidiacono Turonenſi.

Miſerabilis perſona poteſt laicum interdicto, unde vi, coram iudice eccleſiaſtico conuenire, etiã ſi res ſubtracta dicatur feudalis. CAP. XV.

EX pate B. quõdam Anglię reginę fuit propoſitum, quòd cùm nobilem virũ G. detentorem caſtri Segrey, ratione dotalitij pertinentis ad ipſam, quo per eum vel eius complices contra iuſtitiam fuerat ſpoliata, * authoritate bonæ memoriæ Ioannis papæ præ. no. coram vobis traxiſſet in cauſam: Dictus nobilis excipiendo propoſuit, quòd literæ Apoſtolicæ non valebant, pro eò quòd caſtrum Guargiæ, vbi eſt eius domicilium principale, conſiſtit in diœceſi Rodoñ. quæ vltra duas dietas à Turonis eſt remota. Verùm replicatum.

**Vide l. iij. §. diuus. ff. de ſepulch. vio. & l. iubemus. C. de ſac. ſan. eccle.*

tum fuit ex parte reginæ, quòd idem nobi
lis Turonis ſatis poterat conueniri, cùm
non ſolùm in Rodoñ. diœceſi, ſed & in
Andegauenſi diœceſi exiſtat, eò quòd &
caſtra & reditus plures habet in ipſa, &
caſtrum, de quo quæſtio vertitur, in eadẽ
eſt diœceſi, quæ à Turoñ. nequaquam vl
tra xij. leucas diſtat. Idem quoque adiecit,
quòd cùm dicta regina ius ſuum coram do
mino feudi proſequi debuiſſet, * literæ
Apoſtolicæ non valebant, cùm non facie-
bant mentionem, quòd dominus feudi fue
rit requiſitus, & ipſe in exhibenda iuſtitia
extiterit negligens vel remiſſus, ſubiiciẽs,
quòd æedem literæ falſitate expreſſa fue-
rant impetratæ, eò quòd ſuggeſtum fue-
rat caſtrum illud ad eandem reginam ra-
tione dotalitij pertinere, cùm nec ab ini-
tio, nec durante matrimonio à viro ſibi
fuerat in donationem propter nuptias ad
ſignatum. Ad hoc autem fuit ex parte ip-
ſius reginæ reſponſum, quòd vidua ſpo-
liata irrequiſito feudi domino ſpoliato-
rem ſeu detentorem rei coram eccleſiaſti-
co iudice poterat conuenire, cuius inter-
eſt viduas defenſare: & infra. Mandamus,
quatenus ſi vobis conſtiterit dictum
nobilem terram & manſionem habere in
Andegauenſi diœceſi, in qua interdum

** Vide §. j. cum no. de probib. feu. alie. per Fede. colla. x. & auth. de quæſti. §. ſi verò. colla. vij.*

conſueuit commorari,& ipſam diœceſim vltra duas à Turoñ.non diſtare dietas, & in eadem litigioſam rem eſſe:non obſtantibus exceptionibus alijs, quæ in petitorio potius, quàm in poſſeſſorio, quod regina contra eundem nobilem intentabat, locũ habere videtur,in ipſo negocio iuxta priorum continentiam literarum ratione præuia procedatis.

Gregorius I x.fratri Palmerio canonico ſanctæ trinitatis.

Laici vſurpantes iura eccleſiaſtica,velut ſacrilegi per iudicem eccleſiaſticum compelluntur.

CAP. XVI.

Conqueſtus eſt nobis Bononiẽſis epiſcopus,quòd poteſtas.& cõmune Bononieñ. temporalem iuriſdictionem,quæ in quibuſdam caſtris & villis eccleſiæ Bononienſis competit pleno iure: & in cuius quaſi poſſeſsione fuiſſe ac eſſe dignoſcitur per violentiam vſurpare præſumunt:& infra.Cùm autem valde ſit iniquũ ea,quæ collata ſunt,pro remedio peccatorũ venerabilibus eccleſiis vel relicta, aut eis iuſtis modis aliis adquiſita, aliis vſibus adplicari,propter quod meritò inuaſores ipſarũ rerum tanquã ſacrilegi ſunt anathemati vſque ad ſatisfactionem cõgruam ſupponendi:& infra. Mandamus quatenus ſi tibi

bi conſtiterit de præmiſsis, monitione prę miſſa, per cenſuram eccleſiaſticam ceſſare ipſos ab huiuſmodi, & ſatisfacere de præteritis damnis & iniuriis, appellatione remota, compellas.

Idem epiſcopo Dulmenſi.

Priuilegiatus vt non teneatur reſpondere niſi in certo loco: ſi in alio loco reſpondere vel ſoluere promittit, ibi poterit cōueniri, & etiā vbi habet domicilium, ſecundùm Io. And. CAP. XVII.

Dilecti filij I. & A. ciues Romani, ſua nobis petitione monſtrarunt, quòd cùm abbati ſanctæ Genouefæ Pariſienſis, ſuper quadam pecuniæ ſumma, contra R. prędeceſſorem tuum literas impetraſſent, tu proponi feciſti, quòd omnibus Anglicis eſt à ſede Apoſto. indultū, vt ſuper cauſis pecuniariis, citra mare conueniri non poſsint: propter quod idem abbas in negocio non proceſsit. Verùm, quia & ſi fuiſſet priuilegium tale conceſſum, non tamē prodeſſet illis, qui ſe certo loco reſpōdere, vel ſoluere, aduerſarijs promiſerunt, cùm ibi & vbi domicilium habent, valeant conueniri: * mandamus, quatenus eiſdem de pecunia ipſa cum iuſtis & moderatis expenſis, & congrua ſatisfactione damnorū (vſuris omnino ceſſantibus) ſatisfacias, vt teneris. alioquin eidē abbati noſtris damus

** Vide l. cōtraxiſſe. ff. de act. et obli. & l. j. C. de ſum. tri. per B.*

literis in mandatis, vt in commiſſo ſibi negocio (propoſita ex parte tua indulgentia non obſtante) iuxta prioris mādati noſtri tenorem ſine diſpendio moræ procedat.

Idem abbati Treceñ.

Quanquam laici poſſunt iuriſdictionem non ſui iudicis prorogare, clerici tamen non poſſunt niſi epiſcopi diœceſani conſenſus accedat, & iudex, cuius iuriſdictionem prorogare volunt, ſit eccleſiaſticus. CAP. XVIII.

SIgnificaſti nobis, quòd P. clericus ad petitionem C. mercatoris ſe tuæ iuriſdictioni ſubiecit, ſi in termino nunc elapſo, de pecunia mutuata non ſatisfeciſſet eidē: & infra. Inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd licet priuatorum conſenſus eũ, qui iuriſdictioni præeſſe dignoſcitur, ſuũ poſsit iudicem conſtituere: clerici tamen in iudicem non ſuum (niſi fortè ſit perſona eccleſiaſtica, & epiſcopi diœceſani voluntas accedat) conſentire non poſſunt.

Idem.

Legitimè citatus, tenetur coram iudice citante cauſam proſequi, non obſtante, quòd poſt citationem mutauerit forum.

CAP. XIX.

PRopoſuiſti nobis, quòd quidam ſubditus tuus ad petitionē cuiuſdam aduerſarij ſui, à te legitimè citatus ad cauſam,

quia

quia poſtmodum iuriſdictionis alterius eſſe cœpit, tuum intendit iudicium declinare. Porrò tuæ prudentiæ dubium eſſe non credimus, quòd is in prædicta cauſa ius reuocandi forum non habet, quaſi ab illo iã præuentus. Idem.

Quiſque clericus poteſt in curia Romana cõueniri, licet aliàs ſpecificè forum ibi nõ ſortiatur: habet tamen ex cauſa ius reuocandi domum.

CAP. XX.

LIcet ratione delicti ſeu cõtractus aut domicilij, ſiue rei, de qua contra poſſeſſorem cauſa mouetur: quibus forum regulariter quis ſortitur, epiſcopus veſter apud ſedem Apoſtolicam conuentus non fuerit. Quia tamen omnium eccleſiarum mater eſt eadem: & magiſtra, ritè compelli potuit, vt ibi ſuis aduerſariis reſponderet: niſi pro alia iuſta & neceſſaria cauſa veniſſet, quam ſi tunc allegaſſet, ius reuocandi domum ſaluum fuiſſet eidem.

De libelli oblatione. Tit. iij.

Ex concilio apud ſanctum Me.

Actor tenetur in ſcriptis libellum porrigere. Vel ſic: Iudex non debet admittere actorem ad litigandum, niſi prius libellum in ſcriptis offerat. hoc dicit, per alia verba. CAP. I.

IGNARVS epiſcopus dixit:Habetis libellũ reclamationis vel poſtulationis? Illi reſpõderũt, ſe præ manibus nullum habere libellum. Ignarus epiſcopus dixit,* oportet vos ſecundùm eccleſiaſticam authoritatem reclamationem veſtram libelli ſerie declarare, eamque veſtris manibus roboratam, ſynodo porrigere, vt tunc vobis canonicè valeat reſponderi. Et tunc ipſi fratres libellum conſcribentes porrexerunt.

** Vide l.ſi quando. C. vnde vi. & l.ſi homicidij. C. de adeu. & authen. de iudic. §. oportet. coll. vj.*

Innocentius tertius.

Cùm agitur reali, non ſufficit rem generaliter peti, ſed debet ita ſpecificari, vt euitetur obſcuritas & æquiuocatio. CAP. II.

SIgnificantibus T. & R. fratribus noſtro fuit apoſtolatui declaratum, quòd cùm inter ipſos ex vna parte, & V. ex altera, ſuper quadam terra coram iudicibus delegatis tracti fuiſſent in cauſam, oblato eis libello: illi (cùm plures terras haberẽt) vt terra illa ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtẽderetur eiſdem, à iudicibus poſtularunt: quod cùm ipſi facere denegarent, ad noſtram audientiã prouocarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in ſtatum debitum ſi quid poſt adpellationem huiuſmodi noueritis adtentatum, &c.

Greg

Gregorius nonus archidiacono ciuitatis Nouæ,& M.canoñ.Culmeñ.

Non tenetur reus reſpondere libello in actione perſonali,ſi non exprimitur cauſa petendi.

CAP. III.

DIlecti filij fratres eccleſię ſanctæ Mariæ de Hiſpida, ſua nobis petitione monſtrarunt, quòd cùm prior & conuentus ſanctæ Marię ad Carceres ipſos ſuper quadam pecuniæ ſumma coram priore ſanctæ trinitatis Veroñ. authoritate Apoſtolica conueniſſent,ex parte ipſorum fuit excipiendo propoſitum, quòd cùm dicti prior & conuentus nollent exprimere in porrecto libello* conuentionali,quare ſibi dicta pecunia deberetur, ſuper hoc minimè reſpondere tenebantur: & quia dictus iudex exceptionem huiuſmodi admittere denegabat,noſtram audientiam adpellauerunt.Ideoque mandamus,quatenus ſi eſt ita,reuocato in irritum,&c.

* *Vide l.ſi. C. de ann. excep.& l. j. ff.de edē. per Bar.*

De mutuis petitionibus. Tit.iiij.

Alexander tertius epiſcopo & abbati de Spong.

Iudex etiam delegatus, compellit actorem ad reſpondendum reo in cauſa reconuentionis, & vtrâque cauſam ordine ſucceſſiuo ſimul audiet: & vna ſententia terminabit.h.d. CAP. I.

*Vide l.cū Papinian. in fin. C.de ſent.& interl.om.iu.

EX literis: & infra. Quoniam rationis ordo exigit,* vt plebanus & clerici Matureñ.abbati & fratribus Matureñ.monaſterij, de iis, quæ aduerſus eos proponunt, debeant in veſtra præſentia reſpondere, cùm ſibi ex ipſis coram vobis à ſede Apoſtolica delegatis iuſtitiam poſtulant exhiberi: Mandamus quatenus actione plebani & clericorum propoſita,& reſponſione facta: monitione præmiſſa compellatis eoſdem memoratis abbati & fratribus in continenti corā vobis ſuper ſuis quæſtionibus reſpondere,& viciſsim poſtmodum rationes partium audientes, cōcordia vel iudicio vtriuſque negocium terminetis.

Celeſtinus III.Rothoma.decano.

Modus procedendi datus per reſcriptum in cauſa conuentionis, intelligitur repetitus in cauſa reconuentionis. CAP. II.

PRudentiam:& infra. Sanè conſuluiſti nos, vtrum cùm cauſa appellatione remota committitur, & reus coram eodem iudice actorem reconuenerit, & actor ſuper reconuentioue adpellationis obſtaculum interponit, an ſit huiuſmodi adpellationi deferendum? Nos verò ita ſentimus, quòd cùm actoris & rei eadem ſit conditio, & vno eodemque iure circa adpel

pellationis remedium debeat vterque cenſeri, ſicut deſiderat actor, vt ſibi iuxta mādatoris reſcriptum iuſtitia fiat adpellatione remota: eodem modo reconuenienti debet in ſua iuſtitia reſpondere.

De litis conteſtatione. Tit. V.

Greg. I X. abbati ſancti Ioan. in vineis.

Non per poſitiones & reſponſiones, ſed per petitionem in iure propoſitam, & reſponſionem ſecutam fit litis conteſtatio: qua omiſſa, nullus eſt proceſſus. CAP. I.

OLIM inter epiſcopum Nouienſem ex parte vna, & capitulum eccleſiæ ſancti Quintini ex altera, ſuper quibuſdā iniurijs, & excōmunicationū ſententijs, & quibuſdā alijs articulis orta fuit materia quæſtionis: & infra. Iudices factis quibuſdam poſitionibus, & reſpōſionibus ad eaſdem: auditis etiam, quæ partes voluerunt proponere coram eis: cauſam eandem ad examen Apoſtolicum remiſerunt. Procuratoribus igitur partiū propter hoc in noſtra præſentia conſtitutis, quamuis poſitiones & reſponſiones hincinde ſuper pluribus articulis factæ fuerint corā iudicibus memoratis: quia tamē litis cōteſtationem nō inuenimus eſſe factā, cū non per

poſitio

poſitiones,& reſponſiones ad eas, ſed per petitionem in iure propoſitam & reſponſionem ſecutam cõteſtatio litis fiat: * proceſſum ipſorum de fratrum noſtrorum cõſilio irritum duximus nunciandum.

* *Vide l. vnicam. C. eo. & l. Aurelius. §. idcirco. ff. de libe. lega.*

Vt lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem, vel ad ſententiam definitiuam. Tit. vj.

Innocentius tertius abbati ſancti Proculi,& L.canonico Bononienſi.

Si agatur de adulterio ad ſeparationem tori, & ante litis conteſtationem reus eſt contumax, poteſt excommunicari, ſed teſtes recipi non poſſunt, nec cauſa definiri. CAP. I.

AD hęc Deus:& infra.Cùm cauſa, quæ inter R.& B.vxorem eius vertitur,authoritate Apoſtolica vobis commiſſa fuiſſet, tandem procurator eiuſdem R.libello vxoris, quo virum ad ſeparationem tori,& vt dotẽ reciperet, de adulterio accuſabat, noluit reſpondere, donec aduocatus eius veniret,inducias poſtulando.Qui cùm huiuſmodi inducias ſæpe petendo,vobis illudere videretur,tandem ad præſentiam veſtram accedens, dixit ſe reſpondere paratum:

tum: ſed die ſtatuto cùm crederetur reſponſurus libello, reſtitutionem vxoris primò fieri poſtulauit, ne ſecus fieret adpellando.* Verũ quia dicebat mulier ſe virum habere ſuſpectum, & idem procurator nec de mulieris impunitate cauere, nec veſtro ſe curaſſet poſtmodũ cõſpectui præſentare, vos teſtes mulieris recipere ſtuduiſtis:& infra. Conſultationi veſtræ taliter reſpondemus,ꝙ licet ordo iudiciarius in alijs controuerſijs ſit ſeruandus,& in matrimonialibus cauſis,non vſquequaque ſeruetur: quia tamẽ in præſenti negocio non eſt actũ de fœdere matrimonij, ſed de crimine adulterij(per quod ad ſeparationem coniugij, non ad coniunctionẽ tenditur)quia lite non conteſtata; teſtes fuerunt recepti,& adteſtationes etiam publicatæ,ſiue deferendũ,ſiue non deferendũ adpellationi fuiſſet, non eſt ad definitiuam ſententiam procedendum. Potuit tamen præfatus R. propter ſuam contumaciam,vel etiam procuratoris (ſi ſciens non purgauerit eandem) excommunicationis ſententia innodari.

** Vide authen. qui ſemel. C. quo. & qua. iu.*

Idem Hieroſolymit. patriarchæ, & archiepiſcopo Caſſeñ.

In cauſa reſtitutionis, contra contumacem, lite nõ conteſtata: ſententia proferri nõ poteſt. h. d.

compre

cõprehendendo omnẽ modũ ſummãdi. CAP. II.

ACcedens:& infra. Cùm in iudicum delegatorum præſentia, archiepiſcopus Cireneñ: reſtitutionis beneficium poſtularet, plebanus ſancti Marci de Venetijs (contra quem agebat) nihil ad obiecta reſpondit, *ſed ad noſtrans audientiã adpellauit:& licet ſæpe fuiſſet admonitus, vt iuri pareret (quia eius adpellatio non tenebat) noluit tamen reſpõdere amplius vel coram eis etiam comparere. Ipſi verò iudices (cùm plebanus in ſua contumacia perduceret) * teſtes receperunt ab aduerſa parte productos, & depoſitionibus redactis in ſcriptis, mandauerunt eidem, vt ad eos accederet, in perſonas, vel in dicta teſtium obiecturus. Quod cùm facere noluiſſet, * in ipſum excõmunicationis ſententiam protulerunt, poſſeſsionem iuris parœcialis adiudicantes archiepiſcopo memorato:& eũ reſtituentes in integrũ, diſtrictius vetuerunt, ne quis poſſeſsionẽ Cireneñ. eccleſiæ reſtitutam præſumeret perturbare. Cùm igitur * lis coram eiſdem iudicibus non eſſet conteſtata, & manifeſtè pateret literas ipſas per veri ſuppreſsionem obtentas (cùm manifeſtum eſſet duos prędictorũ iudicum, Achoniñ. videlicet & Beriteñ. epiſcopos: eidem archiepiſco

** Vide l.j. ff. ſi qs ius dic. non obtemp. & l. ij. ff. ſi quis in ius voc. non ier.*

** aliàs, maliтia permaneret.*

** Vide l. ij. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco pub.*

** Ordo eſt, Nos caſſauimus prædictas ſentẽtias, cùm lis non eſſet conteſtata, & pateret, &c. & cõteſtaret, &c.*

epiſcopo tanquam ſuffraganeos ſuo metropolitano ſubeſſe) ac ex his plebanũ legitimè adpellaſſe conſtaret,in quem (etiã ſi minus legitimè adpellaſſet) licet iudices ipſi propter contumaciam excommunicationis fortè potuerunt proferre ſententiam,non tamen debuerunt ſuper principali negocio definitiuam ſententiam,lite non conteſtata,proferre:prædictas caſſauimus ſententias,imò caſſas denunciauimus & inanes.Vnde Cireñ.archiepiſcopo dedimus in mandatis , vt eccleſiæ ſancti Marci inſtrumenta reſtituat:& etiam vniuerſa,quæ huiumodi occaſione ſententię, per ſe,vel per alios,occupauit.*

* *Vide l. diſſolute.C. de cond.ex leg.*

Idem epiſcopo Brixienſi.

Si lite non conteſtata reus eſt contumax:ſi fieri poteſt,mittitur actor in poſſeſſionẽ,cauſa cuſtodiæ:aliàs reus excõmunicabitur. CAP. III.

TVæ fraternitatis deuotio : & infra. Cõſultationi tuæ taliter duximus reſpondendũ , ꝙ ſi reus lite non conteſtata abſentauerit ſe contumaciter: taliſq́ue cauſa ſit,quòd actor poſsit in petitarum rerum poſſeſsionem induci,eſt in eadẽ cauſa cuſtodię inducendus. Quòd ſi cauſa talis fuerit,ꝙ idem in poſſeſsionẽ nequeat intromitti,vt iuri pareat,per cenſuram eccleſiaſticam eſt contumax compellendus.

Idem

Idem de decima & Helemoſio abbatibus Aurel.& Carnot.diœce.

Receptio teſtium facta contra non contumacem, lite non conteſtata, in cauſa matrimoniali eſt nulla. CAP. IIII.

2 ACcedens ad ſedem Apoſtolicam nobilis vir Gu.vicecomes nobis expoſuit, quòd cùm Coriſopiteñ.epiſcopus comitem Britãniæ proxima linea conſanguinitatis adtingat: & archidiaconus eius ſit clericus commenſalis (qui eidem vicecomiti eſt aduerſarius principalis, vtpote qui vxorem ſuam, & terram publicè detinere prçſumit) & magiſter P.de terra vxoris ſuæ oriundus, exiſtat nimis fauens eidem, & omnes ſub diſtrictu exiſtant comitis memorati, nec niſi per diſtrictũ ipſius ei pateat acceſſus ad eos, & ipſi (quibus cauſa inter ipſum & vxorem ſuam commiſſa fuerat) nunquam ei voluerint niſi in terra inimicorum ſuorum, locum & terminum adſignare, quò ſine mortis periculo accedere non audebat: & licet literas nõ habuit de conductu, ſi tamen miſſæ ei fuiſſent, non debebat ſe credere ſuis capitalibus inimicis: & infra. Mandamus, quatenus (cùm propinquiores ſitis terræ nobilis tam dictæ, quàm ſuæ, & cauſa ipſa per vos commodius valeat terminari, cũ ad

vos

vos ſecurus pateat acceſſus) vtrinque partibus conuocatis (ſi vobis cōſtiterit, quòd ante litem legitimè conteſtatā, vel poſt adpellationem ex præmiſsis cauſis interpoſitam, teſtes ſuper conſanguinitate contra matrimoniū abſq; culpa contumaciæ recepti fuiſſent) vos adteſtationes huiuſmodi decernatis irritas & inanes, compellentes dictam nobilem, vt reuertatur ad virum ſuum (quem inconſultè dimiſit) ita quòd poſtquam ipſe vir plenariam reſtitutionem habuerit tam vxoris quàm terræ, cauſam ſuper matrimonio audiatis: eāque fine canonico terminetis. Idem.

Lite non conteſtata non recipiuntur teſtes regulariter ſuper principali. Fallit in caſibus hic annotatis: ſcilicet cùm timetur de morte, vel abſentia diuturna teſtium, tunc enim ſeruata ſolennitate hic poſita, poſſunt etiā lite non conteſtata teſtes examinari. h. d. vſque ad §. Porrò.

CAP. V.

QVoniam frequenter in dubiū reuocatur à multis, an lite non conteſtata teſtes recipi valeāt, authoritate prǽſentiū duximus declarandū regulariter verū eſſe, ꝙ lite non conteſtata, non eſt ad receptionem teſtiū procedendū. Niſi fortè de morte teſtiū timeatur, vel abſentia diuturna: in quibus caſibus, cùm ciuiliter eſt

agendum (ne veritas occultetur,& proba tionis copia fortuitis caſibus ſubtrahatur) ſenes, & valetudinarij, & alij teſtes (de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur) etiã lite non conteſtata ſunt proculdubio admittendi, ſeu pars conuẽta ſit contumax, ſeu ſit abſens abſq; malitia, vt conueniri nõ poſsit. Sed ſi actor nõ conuenerit aduerſarium intra annũ, ex quo cõueniri poterit, vel ſaltẽ receptionẽ huiuſmodi teſtium non denunciauerit illi. Adteſtationes ſic receptæ nõ valeant, ne fortè hoc procuret in fraudẽ, vt proceſſu tẽporis exceptiones legitimæ ad repellendum teſtes, vel aliæ locum habere non poſsint.

Cùm agitur de matrimonio carnali vel ſpirituali, poſſunt contra contumacem etiam lite nõ conteſtata teſtes recipi, & ſententia definitiua ferri. Si verò reus eſt abſens, ſed non contumaciter, tunc in carnali non procedit, ſed expectatur abſens. In ſpirituali verò, ſi agatur de contracto: ſtabitur iuribus antiquis: ſi de contrahendo, expectatur abſens per ſex menſes. Sed de hoc vltimo, quando agitur de contrahendo, dic hodie vt in capi. quàm ſit. & capi. cupientes. de elect. in vj. vbi aliter eſt prouiſum. hoc dicit.

Porrò ſpeciales cauſæ poſſunt occurrere, in quibus caſualiter eſt aliud obſeruãdum, vt (verbi gratia) ſi ſuper alicuius ele

ctione

ctione, vel copula maritali quæſtio moueatur, tunc etenim (ne propter longam moram in ſpiritualibus & temporalibus patiatur eccleſia læſionem, vel viro ſiue mulieri fornicationis occaſio præbeatur, maximè cũ propinquitatis gradus opponitur lege diuina probibitus) in huiuſmodi caſibus (ſi contumax apparuerit is, in quẽ fuit actio dirigenda, ſeu quia perẽpto ria citatione recepta venire contẽnit, ſeu quia malitioſè ſeipſum occultat, * ſeu quia impedit, ne poſsit ad eũ citatio perue nire) teſtes lite nõ conteſtata ſunt meritò admittendi, & nihilominus (ſi de cauſa liqueat) ad definitiuã ſententiã procedendum. Si verò aliter abſens fuerit & agatur de ſpirituali coniugio inter eccleſiam & prælatum iam contracto, electione maximè confirmata, illud in hoc articulo volumus obſeruari, quod ſuper expectatione taliũ perſonarũ in ſacris eſt canonibus definitum. Quòd ſi forſan agatur de ſpirituali coniugio contrahendo: is qui eſt in prælatum electus, per ſpacium ſex menſium expectetur, niſi (penſatis negociorũ circunſtantijs) per ſuperioris prouidentiam magis vel minus fuerit expectãdus? Si autem de carnali coniugio ſit agendũ, tandiu alteruter coniugum expectetur,

** Vide l. cõtumacia. cum no. ff. de reg. iur.*

donec de ipſius obitu veriſimiliter præſumatur: quia cũ ſine culpa ſit abſens, vt ſi captiuitate, vel ægritudine, aut alio iuſto impedimento forſitan teneatur, aut etiam propria, ſed non malitioſa voluntate in remotis partibus moram facit, * vt de facili vel in breui citari non poſsit: ei quidem præiudicari non debet, cũ habeat forſan exceptiones legitimas ad intentionem contrariam elidendam: eo nequaquã obſtante, quòd de lapſu carnis poſsit obponi: quoniam in coniugio caſus multi occurrunt, in quibus coniuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur.

** De modo probãdi iuſtam abſentiam, vide in l. pen. §. ad crimen. ff. de publ. iudi.*

Ad perpetuam rei memoriam, vel cùm agitur per viam inquiſitionis, poſſunt teſtes ſine litis conteſtatione recipi, & etiam publicari. hoc dicit, vſque ad §. In aliis verò.

Sunt & alij caſus ſimiliter ſpeciales, in quibus abſque litis conteſtatione legitimè poſſunt teſtes produci, vt quando exceſſuum inquiſitio, vel teſtium publicatio imminet facienda.

Si reus lite non conteſtata eſt contumax, & agitur reali, mittitur actor in poſſeſsionem rei petitæ cauſa cuſtodiæ: quã tamen recuperat reus veniens intra annum, ſi offerat cautionem de ſtando iuri, & reſtituat expenſas. poſt annum verò his non ſeruatis, non auditur, niſi ſuper pro-

prietate

prietate. Sed ſi conuenitur reali, qui nomine alieno poßidet, nominabit dominum in iudicio, & ſtatuetur ei terminus, intra quem faciet dominũ comparere: qui ſi intra terminum non venerit, iudex illum citabit. quo adhuc non veniente iudex mittet actorem in poſſeßionẽ veram. Si verò reus contumax conuenitur actione perſonali, mittetur actor in poſſeßionem bonorum ipſius rei pro modo debiti declarati, & primò mobiliũ. ſecundò immobilium, ſi mobilia nõ exiſtant: vel excommunicabitur reus. hoc dicit vſque ad finẽ.

In alijs verò caſibus prudenter eſt attendendum, vtrũ contumax reali actione, an perſonali conueniatur. Si reali, mittẽdus eſt actor in rei petitæ poſſeſsionem, vt tædio adfectus reus veniat reſpõſurus. Qui ſi venerit intra annum (iudicio ſiſti præſtita cautione, * ac exhibita ſatisfactione cõgrua expenſarũ) poſſeſsionẽ recuperet. Quòd ſi cautionem offerre neglexerit intra annũ: actor poſt annum verus cõſtituetur poſſeſſor: ſuper proprietate duntaxat aduerſæ parti defenſione legitima reſeruata. Quòd ſi ſuper rebus immobilibus quiſquam conueniatur, qui eas poſsidet nomine alieno, debet ſtatim in iudicio dominũ nominare, certo dierũ ſpacio à iudice finiendo, eoq; ad eius notitiã perducendo, vt vel ipſe veniens, vel idoneũ diri-

* *Vide l. cũ clericis. C. de epiſc. & cler.*

gens reſponſalem, actoris intentionẽ exci piat. Si verò poſt tempus indultum quod diſpoſitũ eſt, noluerit adimplere: tanquã lite, quæ ingeritur, ex eo die, quo poſſeſſor ad iudicium vocatus eſt, ad interrumpendam præſcriptionem longi temporis conteſtata, dominum poſſeſsionis iudex tribus edictis legitimis euocabit: & tunc ipſo in eadem voluntate manente, negocium ſummatim examinans, in poſſeſsionem ipſarum rerum actorem mittere non tardabit: omni allegatione abſenti ſuper principali quæſtione reſeruata. Si autem ſuper perſonali actione conueniatur vel mittendus eſt actor in poſſeſsionem mobilium ipſius, vel immobiliũ, ſi fortè mobilia non habeat, pro modo debiti declarati: vel in contumacẽ eſt eccleſiaſtica ſentẽtia proferenda: ita videlicet, ꝙ alterutra pœna, quæ magis timeri debeat, iudex à principio ſit contentus: ad alterã nihilominus proceſſurus, ſi hoc meruerit proteruitas contumacis: qui veniens intra annum, vel poſt annum etiam audietur iuxta diſtinctionem in alio caſu ſuperius adnotatam.

De iuramento calumniæ. Tit.vij.

Honorius tertius.

Clericus in cauſa eccleſiæ ſuæ iuramentũ calumniæ

lumniæ poteſt alteri committere: & per ſe iurare non cogitur, nec debet ſine ſuperioris licentia.

CAP. I.

INHAERENTES veſtigiis prędeceſſorum noſtrorũ dicẽtium grauiores quæſtiones per ſummum pontificem terminari: & infra. Legibus itaq; comperimus eſſe cautum, vt nullus clericus iurare præſumat. Alibi verò reperitur ſcriptum, vt omnes principales perſonæ in primo litis exordio ſubeant iuramentum calumniæ: propter quod plerisq; venit in dubiũ, vtrum clericus iuſiurandum præſtare debeat, aut alij hoc officium delegare: quia illud conſtitutionis edictũ, vbi clerici iurare prohibẽtur, à Marco Auguſto de Cõſtantinopolitanis clericis promulgatum fuiſſe videtur, idcirco ad alios non creditur pertinere. Vt ergo dubietas iſta auferatur, ſecundùm etiam deciſionem filij noſtri H. quondam imperatoris, cuius ſunt verba hæc: & infra. Eius itaque* interpretationem corroboramus, & diui Marci conſtitutionem ita interpretari debere decernimus, vt ad omnium eccleſiarum clericos generaliter pertinere iudicetur. Nam cùm imperator Iuſtinianus decreuerit, vt canones patrũ, vim legũ habere oporteat, & in

** Inno. Hoſtien. & Io. An. hallucinati ſunt in interpretatione huius loci.*

nonnullis patrum canonibus reperiatur, vt clerici omnino iurare non audeant, dignum eſt, vt totus clericalis ordo à iuramento calumniæ præſtando ſit immunis. Præterea ſtatuti principis tenor talis eſſe dignoſcitur. Nos itaq; (diuinæ & humanæ legis intentione ſeruata*) decernimus & imperiali authoritate irretractabiliter definimus, vt non epiſcopus, non presbyter, non cuiuſcunque ordinis clericus, nõ abbas, non aliquis monachus, vel ſanctimonialis, in cauſa quacunque, ſiue cõtrouerſia, ſeu criminali, ſeu ciuili, iuſiurandum compellatur qualibet ratione ſubire, ſed aliis idoneis defenſoribus (ſi expedire eccleſiæ ſuæ nouerit) huiuſmodi officium liceat delegare. Verùm cum hac moderatione, vt epiſcopus inconſulto Ro. ponti. vel quiſq; clericus incõſulto prælato ſuo minimè iurare audeat. Omnibus autẽ epiſcopis, & vniuerſo clero, ita cuſtodiri debere mandamus, vt ſi quis in illã cõmiſerit, veniã ſibi deinceps nouerit denegari.

Vide l. non dubiũ. C. de legib. & l. cũ pater. §. dulciſſimus. ff. de leg. ij.

Idem ordinatori, eccle. ſubdia. & magiſtro Omnibono.

In ſpiritualibus cauſis, de calumnia non iuratur. CAP. II.

LIteras: & infra. Sanè Ro. eccle. in his caſibus, in quibus de eccleſiis, decimis,

mis,& rebus ſpiritualibus tantùm agitur: iuramẽtũ calumniæ nec dare,nec recipere conſueuit: eò, ꝙ tales cauſæ non ex legum diſtrictione, ſed ex canonũ æquitate finẽ debitum ſortiuntur: canones autem iuramentum calumniæ in huiuſmodi cauſis, nulli prorſus indicunt. Vnde contentione de iuramento calumniæ præſtando omiſſa,ad vlteriora diſcretio veſtra procedat.

Eugenius papa.

Principalis perſona non indiſtinctè releuatur ab onere iurandi de calumnia,licet cõpareat per œconomum: ſed ſibi vel œconomo eſt deferendum, inſpecta qualitate cauſæ & perſonarũ.h.d.

CAP. III.

IN pertractandis cauſis ſacramẽtum calumniæ non paſsim præcipimus exhiberi:ſed cauſæ & principalium perſonarũ qualitate inſpecta,quãdoq; per ipſas principales perſonas, quandoque per œconomos,qui cauſam omnino nõ neſciãt,* in animã iurãtis illud præcipimus pręſtari.

* *Vide l.ij. §. ſin autẽ vel dignitas. & ſeq. C.eo.arg.ff. de teſtib.l. curent.*

Idem Magal.& Neumaceñ.epiſcopis.

Vniuerſitas tenetur iurare de calũnia,niſi releuet ſe conſtituẽdo œconomum. CAP. IIII.

IMperatorum:& infra.Accepimus,ꝙ ab abbate & fratribus Clareuallis (ſicut ab aliis)exigitur calumniæ iuramentum.Ad quod faciendum eos cogere non debemus.

Sed (ne aliena iura videantur huiuſmodi occaſione illicitè detinere, & ipſi à cauſa ſua decidant, ſi ex parte ipſorum prædi-ctum iuramentum, cùm res poſtulauerit, nõ fuerit præſtitum) eiſdem præcipimus, vt in ſuo monaſterio œconomũ ſtatuant: qui pro eis petere & excipere, atque iuramentum de calumnia (cùm neceſſe fuerit) valeat exhibere: & infra. Tu verò frater Neumaceñ. epiſcope œconomũ idoneum ſtatuas, qui in tali officio conueniens ipſi monaſterio videatur.

Lucius III. Elieñ. epiſco. & ar-chidia. Noruiceñ.

Clerici etiam in eorum cauſis iurant de calumnia, contraria conſuetudine non obſtante.

CAP. V.

CAeterùm, quia nouis morbis, noua cõuenit antidota præparari: mandamus, quatenus in cauſa, quæ inter R. cleri cum de ſancto Albano, & * I. & F. canonicos Londoñ. vertitur: ad veritatẽ eliciendam, adpellatione ceſſante præſtari faciatis ab vtraq; parte calumniæ iuramẽtum: conſuetudine, que legi contraria eſt, non obſtante. Innoc. III. epiſc. Placeñ.

** Aut hic legendũ eſt C. & F. aut in c. perue-nit. ĵ. de fi-deiuſſ. I. & F. quia idẽ eſt caſus in vtroq; ca.*

Procurator vel ſyndicus vniuerſitatis eccleſiaſticæ vel ſecularis, de calumnia iurare poteſt. hoc dicit. CAP. VI.

Cum

CVm cauſam, que inter Rauennateñ. archiepiſcopum, & commune Fauẽtinum (ſuper villa Luci ac quibuſdã aliis) vertitur: delegatis iudicibus duxerimus committẽdam, & iidem in negocio minimè proceſsiſſent: nos partibus dedimus in mandatis, vt pro ipſa cauſa noſtro ſe conſpectui præſentarẽt: quorum procuratoribus cum inſtrumentis de rato, in noſtra præſentia conſtitutis, petitionem ipſius archiepiſcopi per procuratorem eius fecimus exhiberi: & ad eam, partẽ alteram reſpondere, ac interrogationibus & reſponſionibus reductis in ſcriptis, & lite coram nobis pleniſsimè conteſtata, fecimus calumniæ iuramentum ab ipſis procuratoribus vtrinque præſtari.

Grego. IX. epiſcopo Beluaceñ.

Epiſcopus iurat de calumnia, ſi per ſeipſum elegit litigare, propoſitis tantùm non tactis euangelijs. Si verò per ſyndicum litigat: per illum poterit iurare. hoc dicit. CAP. VII.

CVm in cauſa pecuniaria (quam inter te & R. motam eſſe proponis) nõ per te ſed per ſyndicum, vel actorem elegeris litigare, per illum quidem præſtandum erit calumniæ iuramẽtũ: quod ſi per teipſum propoſitis tantũ, ſed non tactis euangeliis (ſicut in dicendo teſtimonio)

à te videtur huiuſmodi iuramentum exhibendum:& infra.

Actor refutando iuramentum calumniæ ſine cauſa, cadere debet ab inſtituta actione, reus autem debet haberi pro confeſſo.h.d.

Pœna verò recuſantis hoc iuramẽtum cùm præſtandum fuerit, eſt vt actor ab inſtituta cadat actione, reus autem haberi debeat pro confeſſo.

De dilationibus. Tit.viij.

Alex.III.Cantua.& Vigori.epiſcopis.

Summa ſic: (ne videatur conuenire rubri.de adpellationibus.) Citatio vocatoria cum peremptoria non debet eſſe nimis breuis, maximè vbi de rebus eccleſiaſticis agitur, niſi neceſſitas aliud ſuggerat. CAP. I.

DILECTI filij, abbas & monachi de H.nobis inſinuare curarunt, ꝙ cùm cauſam, quæ vertitur inter ipſos, & moniales de Ledeñ.ſuper eccleſia de Alteñ.decano & archidiacono Lincoñ.cõmiſerimus terminãdam: ipſi timentes ſe à iudicibus adgrauari (eò ꝙ ad primã citationem terminum ſibi nimis breuem & peremptorium ſtatuerunt) * ad noſtram audientiam duxerũt adpellandum:& infra. Quia verò non ſpectat ad iuris ordinẽ, diem peremptorium,

* *Vide l.cõtumacia. ff. de re iu. et l.tres denunciationes. C.quo. & qua.in.*

rium, maximè cùm de rebus eccleſiaſticis agitur (niſi fortè neceſsitate vrgente) taliter maturare: mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in irritum, ſi quid inueneritis poſt adpellationem huiuſmodi adtentatum: in cauſa iuxta priorum tenorem literarum procedatis.

Celeſtinus tertius.

Induciæ deliberatoriæ denegantur reo, ſi per literas citatorias plenè potuit inſtrui, & deliberare ſuper eo, de quo quæritur. CAP. II.

PRęterea adiecisti, quòd cùm cauſæ tibi à ſe. Apo. delegantur, literis citatoriis reſcriptum Apoſtolicũ inſeris, vt eo viſo deliberare valeat, qui ab altero cõuenitur: & infra. Quia igitur quid agendum ſit in hoc caſu, deſideras edoceri, taliter tibi reſpõdemus, quòd reo ad iudiciũ legitimè cõuocato, ſi ex reſcripto ſibi trãmiſſo plenè potuit inſtrui ſuper eo, de quo in iudicio conuenitur, induciæ deliberatoriæ non ſunt vlterius indulgendæ, ſed procedendum potius eſt ad examinationem cauſæ: & finem ei debitum imponendum.

Honor. III. Ferentino epiſcopo.

Ex declaratione verbi generalis, vel ambigui poſiti in libello, nouæ induciæ deliberatoriæ dãdæ nõ ſunt, ſi per expreſſa potuit reus deliberare ſuper ambiguitate illa, vel generalitate. h.d.

CAP.

CAP. III.

** Eccleſiæ ſancti Pauli in urbe Ro. præeſt abbas unus: & huic eccleſiæ deſeruiunt vij. presbyteri cardinales, quorũ unus eſt pſ̃byter cardinalis ſanctæ Priſcæ: ergo presbyteri legendum, nõ archipresbyteri.*

LIteræ tuæ ac petitio presbyteri* ſanctarũ Priſcæ & Aquilæ de vrbe, nobis exhibitæ cõtinebant: & infra. Idẽ preſbyter contra nobiles viros A. & G. libellũ eccleſiæ ſuæ nomine obtulit, continẽtem, ꝙ penſio de poſſeſsionibus ſoluta nõ fuerat ipſi eccleſiæ, elapſis iam tribus annis & vltra. Nobilibus verò ipſis petentibus, vt explicaret ipſis ſpacium, quod per hãc adiectionẽ; & vltra, ſignificari volebat: & ipſo presbytero exprimẽte, quòd ſeptem annis fuerat in dictæ penſionis ſolutione ceſſatũ, iidem dicẽtes libellum eſſe huiuſmodi expreſsione mutatum, longiores ad deliberandũ petierunt inducias: quas quia denegaſti eiſdem, ad noſtram audientiam adpellauerũt. Nos igitur adpel. huiuſmodi friuolam reputantes, mandamus quatenus ea nequaquam obſtante, in negocio ipſo ratione præuia procedas iuxta priorum continentiam literarum.

Grego. I X. Abbati aquæ viuæ Turoñ. diœce. & achidia. Turoñ.

Si citatus in cauſa ardua, de longinquo vocatur pro publica utilitate, etiam ad locum iudicij, ita quòd intra terminum citationis deliberare, & alia ſibi neceſſaria ad comparẽdum explicare non potuit, in termino reſpondere non cogitur, ſi reper

ſi reperiatur in loco iudicij, ſed habebit nouas inducias. hoc dicit notabiliter. CAP. IIII.

EXpoſuit nobis Bituriceñ. archiepiſcopus: & infra. Burdegaleñ. archiepiſcopo dedimus in mãdatis, vt ſuper iure primaciæ quam in eo & in prouincia ſua dictus Bituriceñ. archiepiſcopus ſe habere propoſuit, ad initiũ proximè præteritæ quadrageſimæ (quod ei terminũ peremptorium adſignauimus) per ſe, aut per procuratorem idoneum, ſe cõſpectui noſtro præſentaret.* Cumque poſtmodum perſonaliter vocatus pro eccleſiæ Romanæ ſubſidio, ad no. audi. acceſsiſſet, Bituriceñ. archiepiſcopus apud ſe. Apo. conſtitutus poſtulauit inſtãter, vt in eodem negocio procedere deberemus. Idem verò Burdegal. archiepiſcopus ad propria rediens, cõſtituit pro ſe procuratorem in ipſo negocio, qui (ſaluis exceptionibus ſibi competentibus in reſpondendo & defendẽdo, ac aliis) omnia faceret, quæ in propria erat perſona facturus. Petente ergo archiepiſcopo ſupra dicto, vt præfatus procurator reſponderet eidem, ille excipiendo propoſuit ſe ad hoc non teneri, cũ pro alia maiori cauſa, pro publica ſcilicet vtilitate, dictus Burdegaleñ. vocatus pro abſente reputari debuerat *, & reuocandi domum

** Vide l. j. & ibi glo. & docto. C. eod.*

** Vide l. actione. §. Labeo. ff. pro ſolu. & l. j. in fin. ff. ſolu. mat.*

domum priuilegium habuiſſet. Nondum etiam ſuper hoc deliberauerat cum ſuffraganeis ſuis & aliis, quorum cōſilium tam ardua cauſa requirit: nec tempus habuerat,in quo ad vtrunq; negocium valuerit (ſicut expediret)eſſe paratus. Sed pars altera è contra reſpondit,ꝙ cùm ſuper quęſtione prædicta prius fuerat euocatus:noſtræ intentionis non fuerat primū mandatum per poſterius reuocare:tēporis quoq; ſpacium habuerat tam prolixum, vt potuiſſet ſi voluiſſet ſuper cauſa deliberare prædicta,ſicut fecerat cum quibuſdam:& commodè vtrique negocio imminere: & infra. Nos igitur de conſilio fratrum noſtrorum vſque ad proximum venturum feſtum Natiuitatis dominicæ dilationem adhuc ſibi duximus indulgendam.

De ferijs. Tit.ix.

Ex concilio apud Compendium.

Diebus dominicis mercari, litigari, iudicari, vel iurari non debet,ſed de veſpera in veſperam debent celebrari. CAP. 1.

OMNES dies dominicos à veſpera in veſperam, cum omni veneratione decernimus obſeruari,& ab omni illicito opere abſtinere:vt in eis mercatū minimè fiat,neq;

placit

placitum: neque aliquis ad mortem vel ad pœnam iudicetur, nec ſacramenta (niſi pro pace, vel alia neceſsitate) præſtentur.

Alexander tertius.

Feſtorum principium & finis fieri debet, ſecundũ ipſorum magnitudinem, & conſuetudinẽ regionis: hoc primò. In præcipuis feſtis, & intra Paſcha & Pentecoſten, non fit ſolennis genuum flexio. Si tamen tunc clerici vel epiſcopi ordinẽtur, ſecundùm ordinationis modum genua flectuntur. hoc ſecundò. Romana eccleſia ſpeciale feſtum de Trinitate non facit: ſeruatur tamen de hoc cuiuſq; eccleſiæ cõſuetudo. hoc tertiò. CAP. II.

QVoniam in parte: & infra. Licet ſcriptum ſit, de veſpera in veſperam celebrabitis ſabbata veſtra: feſtorum tamen principium & finis, iuxta eorum qualitatem, & diuerſarum regionum conſuetudinem debet adtendi: & ſicut magnitudo dierum exigit, prius incipere, & tardius terminari: & infra. Diebus autem dominicis & aliis præcipuis feſtiuitatibus, ſiue inter Paſcha & Pentecoſten, genuum flexio nequaquam debet fieri: niſi aliquis ex deuotione id velit facere in ſecreto. In conſecrationibus autem epiſcoporum, & clericorum ordinationibus, conſecrans & cõſecratus tantùm genua flectere poſſunt: ſecũdùm quod cõſecrationis modus requirit.

Gene. 2
Exo. 16 & 20
Leuit. 23
Nume. 28
Deute. 5

H rit.

rit.Præterea feſtiuitas ſanctæ Trinitatis, ſecundũ conſuetudines diuerſarum regionum à quibuſdam cõſueuit in octauis Pentecoſtes: ab aliis in dominica prima ante aduentum domini celebrari *. Eccleſia ſiquidem Romana in vſu non habet, quòd in aliquo tempore huiuſmodi celebret ſpecialiter feſtiuitatem: cùm ſingulis diebus, Gloria patri & filio & ſpirituiſancto, & cętera ſimilia dicãtur ad laudem pertinẽtia Trinitatis.

* *Vide l.j. §. fin. ff. de aq. plu. arc. & l. naturalem. ff. de adq. re. do.*

Idem Tribu▪rieñ. archiepiſcopo.

Propter neceſsitatem alimentorum, licet diebus feriatis in honorem Dei operi ſeruili intendere, maximè circa rem tempore perituram. h.d.

CAP. III.

LIcet tam veteris, quàm noui teſtamẽti pagina ſeptimum diem ad humanã quietem ſpecialiter deputauerit: & tamen eum, quàm alios dies maieſtati altiſsimæ deputatos, necnon natalicia ſanctorum martyrum eccleſia decreuerit obſeruãda, & in his ab omni opere ſeruili ceſſandum: & infra. Indulgemus, vt liceat parœcianis veſtris dieb' dominicis, & aliis feſtis (prę terquam in maioribus anni ſolẽnitatibus) ſi alecia terræ ſe inclinauerint, eorum captioni ingruente neceſsitate intendere: ita quòd poſt factam capturam eccleſiis circum-

cumpoſitis & Chriſti pauperibus cōgruā faciant portionem.

Clemens tertius, aliàs Celeſt.

Tres ſeptimanæ, quibus canon prohibet fieri nuptias, ante feſtum Ioannis Baptiſtæ, non continuantur feſto: ſed intelligitur de ſeptimana aſcenſionis cū duabus ſequentibus. CAP. IIII.

CApellanus tuus, frater epiſcope, corā nobis ex parte tua propoſuit, quòd cùm ſtatuta canonica declarent nuptias tribus ſeptimanis ante feſtū natiui. beati Ioānis Baptiſtæ minimè celebrari debere, quidam hebdomadas illas abſque interpolatione continuandas intelligunt. Alij verò inter feſtum & ipſas volentes facere interuallum, illud dicunt ob reuerētiam feſtiuitatis Pentecoſtes fuiſſe ſtatutum: quæ in ſeptimanis iſtis ſolet interuenire quandoque: & ſic à tribus diebus Rogationum ante aſcenſionem domini inchoantes, vſque ad octauū diem poſt Pētecoſten (illis hebdomadis computatis) illo tantùm ſpacio temporis celebrari nuptias nō permittūt, earum celebrationem abinde nullatenus inhibentes. Quia ergo cōſulti fuimus, vtra iſtarū opinionum potior videatur: nobis & fratribus noſtris adparuit: quod licet ea ſit Roma. eccle. conſuetudo, vt quocunque tempore matrimonium contrahatur,

conſenſu interueniente legitimo de pręſenti: quia tamen à ſeptuageſima vſque ad ſeptimum diem poſt Pentecoſten celebrari nuptiæ non ſinuntur, & poſtea etiam tribus ſeptimanis, vel pluribus ante feſtiuitatem ſancti Ioannis ſine differentia celebrãtur: poſterior ſententia meliori & ſubtiliori nititur ratione: & ſiue ſecundùm canones à ſeptuageſima vſque poſt octauas Paſchę, ſiue iuxta conſuetudinem eccleſię Ro. vſque poſt vij. diem feſti Pẽtecoſtes (quod caret octauis) nuptiæ ſuſpendantur: in dominica, quę ſequitur, & deinceps poſſunt licitè celebrari.

Gregorius IX.

In ferijs introductis in honorem Dei & ſanctorum, niſi ob neceſsitatem vel pietatem, iudicium exerceri non poteſt, etiam de conſenſu partium, ferijs tamen introductis fauore hominum partes renunciare poſſunt. CAP. V.

CONqueſtus eſt nobis: & infra. Quanuis nõ prorogari, ſed expediri deceat quæſtiones: debet tamen iudicialis ſtrepitus diebus conquieſcere feriatis, qui ob reuerentiam Dei noſcuntur eſſe ſtatuti: ſcilicet natalis domini, ſancti Stephani: Ioannis euangeliſtæ, Innocentium, ſancti Silueſtri, Circuncisionis, Epiphaniæ, vij. diebus dominicæ paſsionis, Reſurrectionis

cum

cũm vij.ſequẽtibus, Aſcenſionis, Pentecoſtes, cum duobus qui ſequuntur, Natiuitatis Ioãnis Bapt. Feſtiuitatum omnium virginis glorioſæ.xij. Apoſtolorum & præcipuè Petri & Pauli, beati Laurentij, Dedicationis beati Michaëlis, Solennitatis omnium Sanctorum: ac diebus dominicis, cæterisq́ue ſolẽnitatibus, quas ſinguli epiſcopi in ſuis diœceſibus cum clero & populo duxerint ſolẽniter venerãdas: quibus vtique ſolennibus feriis (niſi neceſsitas vrgeat, vel pietas ſuadeat) vſqueadeo conuenit ab huiuſmodi abſtinere, vt conſentientibus etiam partibus nec, proceſſus habitus teneat, nec ſententia quam contingit diebus huiuſmodi promulgari. Licet diebus feriatis, qui gratia vindemiarum vel meſsium ob neceſsitates hominum indulgentur, procedi valeat, ſi de partium proceſſerit voluntate.

De ordine cognitionum. Tit. x.

Clemens III. Alatrino epiſcopo.

Contra mulierem vindicantem aliquem in maritum, admittitur exceptio conſanguinitatis: quæ prius diſcutienda eſt, quàm ſuper matrimonio pronuncietur: & ſufficit ſuper ipſo principali pronunciare. hoc dicit. CAP. I.

INTELLEXIMVS, quòd cùm quædam mulier peteret quendam in virum, teſtes ad ſuæ in tẽtionis adſertionem induxit: per quos pars viri futurum ſibi præiudicium metuens, exceptionem conſanguinitatis obiecit, ex qua intendit petitionem mulieris elidi:& infra. Inquiſitioni tuæ taliter duximus reſpondendum, quòd cùm exceptione probata quæſtio principalis perimatur, ante eſt cognoſcẽdum de ipſa, quàm ad definitionis articulum procedatur: quo facto virum ab impetitione mulieris (prout expoſcit ratio iuris) abſoluas.

Innocẽ. tertius epiſcopo Narmarin̄.

Si reus contra actorem ſpoliatorem ſpoliationem opponit: aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata, reſpondere nõ cogitur: ſed per hoc non reſtituitur: aut agendo, & tunc ſimul vtraque quæſtio terminatur, & ea probata reſtituetur. CAP. II.

CVm dilectus filius abbas de Ferentino, de nobilibus viris dominis de Artone depoſuerit quæſtionem, quòd manu armata, & cum exercitu ad caſtrum monaſterij venientes, in prædis animalium & aliis damnificare dictum cœnobium præſumpſerunt: de quibus iuſtitiam ſibi fieri poſtulabat. Et citra litis conteſtationem

ſub

ſub forma exceptionis fuit ex aduerſo reſponſum, quòd per ipſius dolum & violētiam caſtrum Sirati amiſerant: quod & progenitores eorum tenuerant, & ipſi poſſederant in quiete: ſibi petentes prius reſtitui, quàm petitionibus ipſius responderent, præſertim cùm teſtes haberent præſentes, per quos intentionem ſuam incōtinenti probare volebant. Verùm ex parte abbatis fuit taliter replicatum, quòd ab eo reſtitutio peti non poterat, qui non fuerat ſpoliator, præſertim cùm dictum caſtrū ad ius & proprietatem ſui monaſterij pertineret: quod etiam pars aduerſa nullatenus denegabat. vnde & verus dominus (ad quem ab alio res ſua poſſeſſa reuertitur, etiam poſt tempora longiora) retentionis debebat commodum obtinere: & iudicium reſtitutorium contra ſpoliatorem tantùm competere dignoſcitur: & infra. Nos autem diſtinguendum eſſe credimus, vtrum ſpoliationis quæſtio ab eiſdem nobilibus ſit obiecta in modum actionis ad reſtitutionem petendam, an in forma exceptionis ad intentionem aduerſarij repellendam. Cùm ea in modum actionis propoſita, intelligantur mutuæ petitiones ſeſe tanquam diuerſæ minimè cōtingentes: ac per hoc iuxta regulā

iuris (qua dicit, Qui prior adpellat, prior agat) quæ prius eſſet propoſita, prius foret tractanda, quanquam in idem iudiciū ambæ deductæ, viciſsimque tractatæ, ſimul eſſent eadem ſententia terminandæ. Sed quoniam quæſtio illa fuit ab eiſdem nobilibus tantùm in modum exceptionis obiecta, interloquendo pronunciamus, vt probationes eorum ſuper ipſa exceptione primitus audirentur, & ea probata legitimè, abbati non cogerentur reſpondere ſuper petitionibus memoratis, donec reſtituerentur ab ipſo: cùm ſpoliatori ſpoliatus ante reſtitutionem non cogatur vllatenus reſpondere. Verùm ſpoliatione in modum exceptionis tantùm probata, non eſt per hoc reſtitutio facienda. Quemadmodum ſi in modum exceptionis aliquod crimen teſti obiicitur, vt à teſtimonio repellatur, etſi crimen contra eum ciuiliter probatum fuerit, non ideo ſibi pœna infligitur ordinaria, ſed eius duntaxat teſtimonio non creditur: quod ea ratione contingit, quoniam in ipſum adcuſatio non procedit. Teſtes etiam, quorum teſtimonium reprobatur, inter infames quaſi ex falſo teſtimonio non habentur.

Honorius III. Ludouico regi Francorū.

Petenti hæreditatem, obſtat exceptio natiuitatis.

tatis,quæ prius debet coram eccleſiaſtico iudice terminari.h.d.ſecundùm gloſ. intelligendo quòd hic erat prius coram iudice ſeculari petita hæreditas,& exceptum fuit de illegitimitate.

CAP. III.

TVam non credimus latere prudentiã, cauſam nataliũ reginæ Cypri,ad examen noſtrum(vtpote,quæ ad forum eccleſiaſticum pertinet)eſſe delatam:& infra. Quia verò antequam natalium cauſa terminata eſſet, dependentem ex illa ſucceſſionis cauſam incipere, nihil aliud eſſet, quàm diuerſis proceſsibus intricare negocium,& confuſione quadam iudicij ordinem perturbare:ſi fortè ab ipſa regina fueris ſuper hoc requiſitus, donec iam dicta cauſa natalium apoſtolico iudicio finem acceperit,patienter expectes.

Gregorius nonus.

Agẽs poſſeſſorio recuperãdæ, nõ tenetur ante reſtitutionẽ ſuis ſpoliatoribus(niſi ſuper quæſtione ſpoliationis reſpõdere:poteſt tamẽ ab agẽdo repelli per exceptionẽ ſpoliationis.h.d. CAP. IIII.

SVper ſpoliatione conuentus, aduerſus reſtitutionem petentem non eſt(niſi ſuper quæſtione ſpoliationis)ſi eum reconueniat,audiendus.Cùm reſtitutionis petitio in hoc priuilegiata noſcatur, vt ipſam intentans non cogatur ante reſtitutio-

** Vide l.bona fides.cũ ne. ff.depo.*

nem ſpoliatoribus reſpondere. * Quanquam ab agendo (ſpoliatione ab eis in modum exceptionis propoſita) repellatur.

De plus petitionibus. Tit. xj.

Gregorius nonus.

Ponit quatuor modos plus petendi, & pœnas plus petentium. CAP. I.

CONSILIVM prouidentiæ dici non poteſt, quòd pecuniam tibi debitam, ante terminum ab aduerſario repetiſti: punitur enim importunitas plus petentium, ſi ſuper petitione ſua duxerint in iudicio perſiſtendum: ita, quòd qui repetunt amplius ſine cauſa, in expenſis aduerſario condemnantur. Qui autem plus loco, ad intereſſe tenentur: * pro eo quòd vtilitas admittitur debitòribus, quam haberent ſi ſtatuto loco ſoluiſſent. Ei verò, à quo amplius tempore petitur, induciæ duplicantur: nec litem excipiet, niſi ei ſoluantur expẽſæ. Te quoque dubitare non credimus, quòd cauſa plus petitur, cùm aliquid in genere vel ſub alternatione debetur, & rem in ſpecie, vel vnum præcisè peti contingit. Re autẽ, ſi x. ſint debita, & xx. petantur. Loco verò, cùm quis non vbi conuenit ſoluere, ſed alibi conuenitur. Tempore quoque cùm

** Vide l.j. ff. de eo qđ cer.lo.*

ante

ante diem vel conditionem petitur quod debetur.

De cauſa poſſeſsionis & proprietatis. Tit. xij.

Gregorius duci Siciliæ.

Cauſa poſſeßionis & proprietatis ſub eodem iudice terminari debet: nec contra abſentem eſt pronunciandum. CAP. I.

SVSCEPTIS: & infra. Legali prouiſione decretũ eſt tam momenti, quàm proprietatis cauſam, ſub vno eodemque iudice debere cognoſci. * Nec nos contra inauditam partem aliquid poſſumus definire.

** Vide l. j. et per totũ tit. ff. de q. re. ad eun. iud. eatur.*

Celeſtinus tertius.

Si actum eſt poſſeſſorio, & petitorio, poteſt iudex receptis probationibus ſuper vtroque, prius diſcutere probationes ſuper poſſeſſorio, & illud terminare. hoc dicit. CAP. II.

AD vltimum interrogati fuimus, ſi iudices deputati, vt de poſſeſsione & proprietate cognoſcant, grauibus partiũ ſumptibus parcere cupientes, de vtraque commiſtim audiant allegationes, pariter & teſtes admittant: deinde prius audiant adteſtationes de poſſeſsione, & pronunçient ſecundùm tenorem illarum, vtrum licitè hoc agatur. Nos autem (cùm hoc

ſit

ſit in iure ciuili expreſſum) quòd licitè poſsit fieri, reſpondemus.

Innocentius III. archiepiſcopo & canonicis Sutrinis.

Si ſpoliatus poſſeſſorio & petitorio ſimul agens, poſſeßionem & ſpoliationem probat, ſed non dominium ſeu proprietatem, obtinet in poſſeſſorio: ſed ſuccũbet in petitorio. CAP. III.

CVm eccleſia Sutrina paſtore vacaret vos conuenientes in vnum, & (ſicut moris eſt) ſpiritus ſancti gratia inuocata, paſtorem vnanimiter elegiſtis, petentes ipſius electionem à ſede Apoſtolica confirmari. Verùm clerici cõuentualium eccleſiarum ciuitatis eiuſdem conſequenter ſuam depoſuêre querelam, quòd cùm in epiſcoporum electionibus ipſi, ac prædeceſſores eorum conſueuerint intereſſe, vos eis renitentibus, & excluſis ad electionem procedere præſumpſiſtis: quam ob hoc non confirmari, ſed infirmari potius poſtulabant. Partibus ergo apud ſed. Apo. conſtitutis, in auditorum præſentia teſtes vtrinque producti fuerant: & eorum depoſitionibus publicatis, pars canonicorum per teſtes à ſe introductos intentionem ſuam (quòd ad eos tantum ſpectaret electio) ſufficienter dicebant eſſe probatã. Parte clericorum nihilominus adſerente, quòd

quòd per dicta teſtium, quos produxerãt, & ipſi adſertionem ſuam (quòd electioni pontificum intereſſe deberent) plenius probauiſſent: per quæ conſtare dicebant eos electionibus trium epiſcoporum) qui eccleſiæ Sutrinæ vltimò & immediatè præfuerant) cum canonicis cathedralis eccleſiæ adfuiſſe, vocemque habuiſſe cum alijs eligendi. Nos igitur (quoniam deprehẽdimus teſtes veſtros in perhibendis teſtimonijs varios extitiſſe, atque aduerſus fidem adteſtationis ſuæ coram auditoribus vacillaſſe, & quòd negatiuam quodammodo adſtruere ſatagebãt, probare volentes ius electionis ita ad vos ſpectare, quòd ad aduerſarios minimè pertineret: per teſtes verò aduerſæ partis fuit ſufficienter oſtenſum, quòd in trium epiſcoporum electionibus, de quibus præmiſſum eſt, clerici præſentes adfuerint, & vocem habuerint eligendi) præmiſſam electionem factam eis contradicentibus & excluſis decreuimus irritandam, clericos ſæpedictos in eam quaſi poſſeſsionẽ (quã ante controuerſiam motam habuerant) reducentes. Verùm quoniam in quæſtione prædicta quicquid iuris vtraque pars in electione habebat, deductum in iudicium videbatur, cùm iure ciuili ſit cautum, id

veni.

venire in iudicium, non ſolũ,de quo actũ eſt vt veniret,ſed id non venire,de quo nominatim actũ eſt ne veniret: & ſecundùm ſtatuta canonica electionis epiſcoporum ad cathedralium eccleſiarum clericos regulariter pertinere noſcantur, niſi alibi ſecus obtineat de conſuetudine ſpeciali: nec ex eo, quòd clerici antedicti ſe inter eligentes Sutrinos epiſcopos probauerunt tertiò extitiſſe, ius eligendi propter breuitatem temporis vſque ad præſcriptionem legitimam non producti ſibi adquirere potuerunt,& actore non probante,qui conuenitur & ſi nihil præſtiterit, obtinebit:ab eorũ impetitione ſuper electionibus faciendis vos duximus abſoluẽdos,ſæpedictis eccleſiarum clericis ſuper hoc perpetuum ſilentium imponentes.

Idem canonicis de Bethlehem.

Idem dicit quo ad intellectum quod decretalis ſuprà proxima. CAP. IIII.

CVm ſuper electione Bethlehemitẽ.eccleſiæ inter R. ſubdiaconouum noſtrum,& P.canonicum ſepulchri dominici quæſtio verteretur: vtroque ſe pro electo gerente:cùm præfatus ſubdiaco.à patriarcha Hieroſoly. fuerit confirmatus: & infra.Eum, qui ſe probauerat per ſecularem potentiam ſpoliatum: reſtituendum

dum decreuimus, iuſtitia mediante. Verùm quoniam tam poſſeſſorium, quàm petitorium deductum fuerat in iudicium, & tam reſtitutionis, quàm electionis quæſtio plenius agitata, & conſtitit nobis electionem vtriuſque minus canonicam extitiſſe (cùm iudex, de qua re cognouerit, pronunciare debeat) vtranque duximus ſententialiter irritandam.

Idem epiſcopo Nouioneñ.

Qui agit de proprietate, ante concluſionem cauſæ poſſeſſorio adipiſcendæ vel recuperandæ agere poteſt: poſt concluſionem verò, & ante ſententiam hoc non poteſt, niſi iuſta cauſa ſubſit.

CAP. V.

Paſtoralis officij: & infra. Sanè (ſicut intimaſti) contingit aliquando, vt cũ is, qui ſe adſerit ſpoliatum, ſuum trahit ſpoliatorem in cauſam, inter ipſa iuris auſpicia requiſitus, quo malit experiri iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata ſibi violentia nullam faciens mentionem: cùm autem fuerit in cauſa proceſſum, nouum iudicium ſuper poſſeſſorio nititur inchoare: & infra. Conſultationi tuæ taliter reſpondebimus, quod poſſeſſorio quidem iudicio, quod de recuperanda, ſeu adipiſcenda poſſeſsione proponitur antequam renunciatum ſit, aut concluſum

CVm dilectus:& infra. Ad quartũ breuiter reſpondemus, quòd cùm ſuper poſſeſſorio & petitorio ſimul eſt actum: vtrũque vna ſententia debet terminari.* Sed licet in pronunciatione ſit poſſeſsio præmittenda, in executione tamen debet proprietas præualere.

* *Vide l. etiam. ff. de minori. per Bar.*

Idem Veroneñ. epiſcopo.

Adiudicatur illi beneficium, qui probauit collatorem ſuum fuiſſe in poſſeßione conferendi collationis tempore: per hoc tamen non prohibetur ſuccumbens agere de proprietate iuris conferẽdi cũ ipſo collatore. hoc vult tota litera. CAP. VII.

CVm olim quæſtio, quæ inter archidiaconum ex vna parte, & archipreſbyterum & canonicos Vincentinæ eccleſiæ ex altera: & infra. Quoniam per adteſtationes nobis conſtitit euidenter, quòd ab epiſcopis Vincen. archidiaconatus ipſe ſine reclamatione aliqua canonicorum, duobus archidia. continuè (qui ante ipſum exſtiterant) fuerat adſignatus: & quia canonici prædicti, iudices recuſare minimè debuerunt, cùm cauſa prædictis iudicibus fuiſſet delegata, de vtriuſque partis procuratorum adſenſu, prædictum archidiaconatum eidem per definitiuam ſentẽtiam adiudicare curauimus: canonicis Vinceñ. perpetuum ſilentium imponentes.

Reſeruata tamẽ eis queſtione proprietatis ſuper collatione archidiaconatus ipſius: ſi fortè ſuper hoc contendere voluerint aduerſus epiſcopum Vinceñ.cùm res inter alios acta, non debet eis præiudicium generare.

Honorius tertius abbati ſancti Cypriani Torcel. diœceſis, & ſanctæ Marię nouæ de Venetijs.

Si petens rem ex vna cauſa ſuccumbit, ex alia cauſa petere poterit. hoc dicit, quo ad literam. Vel ſic: Petenti rem iure dominij, poſſeßionem probare non ſufficit. hoc dicit, quò ad titulũ.

CAP. VIII.

IN cauſa, quæ inter patriarcham Grandeñ. ex vna parte, & abbatem & conuentum monaſterij ſancti Georgij de Venetijs, ſuper ſubiectione ipſius monaſterij, ex altera vertebatur: inuenimus pro eodem patriarcha probatum, quòd inter alia abbas quandoque iuit ad eius ſynodũ 50. ſo. Venetorum ei per plures annos exoluens: * & infra. Ad hæc cùm de præmiſſis 50. ſo. quos petijt ad ſubiectionis indicium, à patriarcha ſit actum per ſententiam definitiuam, quã ſuper hoc contrariam reportauit: ei non adimimus (ſi alio iure de ipſis experiri voluerit) poteſtatẽ.

** Vide l. cũ quid. ff. ſi cer. pet.*

De

De reſtitutione ſpoliatorum. Tit.xiij.

Grego.IX. epiſcopo Conſtantinop.

Aduerſus reſtitutionem petentem, non eſt audiendus reus de proprietate opponens, niſi actore conſentiente. CAP. I.

LICET multum:& infra.Conqueſtus eſt nobis Philaſius cęcus,eius campum ab eccleſiæ hominibus irrationabiliter occupatũ.Quod ſi ita eſt,quanquã ante omnem contentionem poſſeſsio ei debuerat violenter ablata reſtitui : tamen quia Euentus diaconus ipſius eccleſiæ , cõſentiente illo cõſtituit ſe legitimè probaturũ dictũ campũ eiuſdem eccleſiæ iuris eſſe, inquire veritatẽ: & ſi hoc probatũ fuerit, huic dicendũ eſt,vt à ſua intentione diſcedat.Alioquin res ei ablata reddatur.

Alex.III.Vigoreñ.epiſcopo.

Petenti reſtitutionẽ beneficij,nõ obſtat renũciatio facta poſt ſpoliationem, quia præſumitur non ſpontanea. Et ſeriosè addidi, quia præſumitur nõ ſpontanea, quoniam & ſi probatur ſpontanea deberet obſtare talis exceptio,vel renũciatio in beneficialibus. CAP. II.

SOlicitè cures perquirere , quo tempore H. renunciauit eccleſiæ : & ſi tibi

conſtiterit eum ſpoliatum,cùm eidem eccleſiæ renunciauit:contra eum teſtes alterius partis,de iuramento,& renunciatione ſpontè facta (antequam reſtitutus fuerit) non admittas: * quia non eſt veriſimile,quòd ſpontè iuri ſuo renunciauerit,qui renunciat ſpoliatus. Sed teſtes eiuſdem H.quibus intendit ſe probare, quòd violēter prædicta eccleſia fuerit ſpoliatus(dummodo idonei ſint) recipere nō poſtponas.

Vide ad hūc locum Abbatem.

Idem.

Petens reſtitutionem beneficij non auditur, etiā ſi ſpoliationē probat, ſi probatur eū ſpontè illud beneficium prius reſignaſſe. CAP. III.

ACcepta quęſtione P.clerici(quòd violenter fuerat eccleſia ſpoliatus) vobis dedimus in mandatis, vt ſi hoc conſtaret, eam ſibi reſtitui faceretis. Quo cognito, reſponſum eſt ab aduerſario,id non debere proficere:eò quòd ſpontanea voluntate coram Eboraceñ.archiepiſcopo Apoſt.ſe. leg.præſcriptam eccleſiam abiuraſſet: * & infra.Mandamus,quatenus ſi vobis cōſtiterit, quòd præfatus P.nullo metu vel vi coactus, ſed ſpontaneè prælibatam eccleſiā taliter abiurauerit:ei ſuper hoc perpetuum ſilentium imponatis.

Vide l.ſi quis vi. §. differētia. ff.de adqr. poſſeſſ.

Idem Vigoreñ. epiſcopo, & Elieñ.archid.

In interdicto de retinenda ſuccumbit reus ipſius

ipſius abiuratione probata.h.d.quo ad titulum.

CAP. IIII.

AVdita querela T.clerici ꝙ H.perſona eccleſiæ de Sāder, ipſum ſuper eccleſia ſua de Peleñ. indebitè moleſtaret: Londoneñ.epiſcopo, & tibi (fili archid.) dedimus in mandatis, vt ſi vobis conſtaret, ꝙ prædictus H.alterius eccleſiæ perſonatū haberet, vel iuramento ſpontaneè præſtito firmauerit, ſe memorato T.ſuper eadem eccleſia quæſtionem decætero nō moturum: ab eius moleſtia ſuper hoc compeſceretis eūdem: & infra. Cùm verò vobis plenius conſtitiſſet dictum H.non ſolùm eccleſiæ alterius perſonatū habere, ſed etiam ſpontanea voluntate eccleſiā de Peleñ.in perpetuum abiuraſſe: prohibuiſtis eidem ne dictum T.ſuper hoc decætero moleſtaret. Licet autem nuncius eiuſdem H.poſteriores literas impetrauerit formam aliam continentes, quòd non obſtantibus literis à parte altera impetratis, reuocari deberet, ſi quid immutatum eſſet in cauſa, poſtquā idem nūcius iter, ad nos adripuerit veniendi. Quia tamen non intelleximus, nec intelligi debuit vt reuocaretur, quod per vos factum eſſet authoritate literarum noſtrarum, * ſed ſi quid præſumptione vel violentia immutatum

** Verbum, reuocetur in irritū, Abbati non intelligitur de legitimè actis.*

eſſet: mandamus, quatenus ſententiã, quã protuliſtis ante poſteriorum literarũ receptionem, occaſione ipſarum nullatenus reuocare tentetis: & ſi contra ſententiam ipſam aliquid ſtatuiſtis, ſtudeatis id ſublato adp. obſtaculo reuocare. Si verò poſt receptionẽ ſequentiũ literarũ ſententia lata fuerit: ea non obſtante iuxta tenorem ipſarum adpella. poſtpoſita procedatis.

Idem Brixieñ. epiſcopo.

Petenti reſtitutionem beneficij, quæſtio inſtitutionis non canonicæ, referri nõ poteſt. CAP. V.

IN literis tuis: & infra. Super illa quæſtione, videlicet cùm quis dicit ſe de poſſeſsione violenter eiectum: & aduerſarius dicit eum non fuiſſe canonicè inſtitutum: reſpondemus prius de violenta eiectione, quàm de canonica inſtitutione agi debere: quia prædo etiam eſt ſecundùm rigorem iuris reſtituendus.

Idem Exoneñ. epiſcopo.

Non obſtat exceptio criminis agenti interdicto, Vnde vi: vel, Quod vi aut clam. CAP. VI.

ITem cùm quis dicit ſe de poſſeſsione violenter eiectum, vel aduerſariũ clàm poſſeſsionẽ intraſſe, & aduerſarius ei crimen obiicit, vt eum à ſua intentione repellat: non occurrit nobis, quòd illius obiectio admitti debeat,* vel principalis cauſæ

** Vide l. q. ad nundinas. §. clã poſſidere. cum l. ſeq. per Bar. ff. de adquir. poſſeſſ.*

ſæ propter hoc executio retardari: quoniam criminaliter aduerſus eum ante reſtitutionem agere nõ poteſt, cùm præſumatur eius exiſtere inimicus.

Idem Cantua. archiepiſcopo.

Spoliatus etiam à iudice iuris ordine prætermiſſo, ante omnia reſtituatur. CAP. VII.

CONquerente nobis Renaldo clerico accepimus, ꝙ ipſum eccleſia de Vuer fort ſine iudicio ſpoliaſti. Quia verò iam non decet honeſtatem tuam clericos tuæ iuriſdictionis ſine manifeſta cauſa & rationabili ſuis beneficiis ſpoliare, quibus teneris paterna prouiſione conſulere: mãdamus, quatenus, ſi eſt ita, prædicto clerico præfatam eccleſiam cum reditibus inde perceptis reſtituas: & in pace eam poſſidere permittas. Reſtitutione autem facta, ſi quid aduerſus eũ ſuper præſcripta eccleſia proponere volueris: coram Exoñ. epiſcopo delegato à nobis per te vel per ſufficientem reſponſalem tuum, cum eodem R. ordine iudiciario poteris experiri.

Idem.

Reſtituitur coniunx viro probanti deſponſationem & copulam, & de ipſius impunitate cauenti: niſi magna ſit viri ſæuitia.

CAP. VIII.

EX tranſmiſſa nobis,& infra. Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, ꝙ præfata mulier prædicto militi legitimè deſponſata fuiſſet,& ab eo cognita: ipſam ei reſtitui faciatis, recepta tamẽ ſufficienti cautione, quòd illi non debeat aliquod malum inferre. Si autem capitali odio ita mulierem vir perſequitur, quòd meritò de ipſo diffidat: alicui probæ & honeſtæ mulieri vſque ad cauſæ deciſionem cuſtodienda ſtudioſius committatur, in loco vbi vir, vel parentes eius, mulieri nullam poſsint violentiam inferre.

Idem.

Per ſolutionem pẽſionis rei donatæ factam donatario cũ authoritate donatoris, adquiritur illi donatario rei donatæ poſſeſsio: adeò quòd ſi ab illa expellitur, per interdictũ recuperandæ agere poterit. CAP. IX.

CVm veniſſet ad nos B.canonicus ſanctæ Trinitatis de Haſul.à ſuo priore & capitulo deſtinatus, in audientia noſtra propoſuit quòd cùm Eboraceñ.archiepiſcopus eccleſiam de N.eis conceſsiſſet, & per ſcriptum proprium confirmaſſet, ita ꝙ poſt deceſſum G.clerici (qui præfatam eccleſiam tunc retinebat) vſibus eorum omnibus modis proficeret,& interim authoritate ipſius archiepiſcopi idẽ G.ipſis

canon

canonicis annuam ſolueret penſionem : & infra. Reſpōdemus ꝙ ſi præfati canonici, de prædicta eccleſia authoritate eiuſdem archiepiſcopi viuente clerico perceperũt annuam penſionem : eo mortuo, quamuis authoritate eiuſdẽ archiepiſcopi nō quæſierunt, vitioſè tamen non ſunt poſſeſsionem ingreſsi: * cùm (ſicut cautum eſt) is poſsideat, cuius nomine poſsidetur.

** Vide l. ex ſtipulatione. ff. de ad qui. poſſ. & l. ij. C. eo.*

Lucius III. archidiacono, & I. presbytero Turoñ.

Si actore agente petitorio, reus ſuper eadẽ re deducit poſſeſſorium : proceditur in ſolo poſſeſſorio, ſuſpenſo petitorio. CAP. X.

EX cōqueſtione B. mulieris ad nos noueritis perueniſſe, quòd cùm C. miles eam ſibi matrimonio copulaſſet, & maritali adfectione pertractans, ex ipſa filiam ſuſcepiſſet: ſine iudicio eccleſiæ à ſe remouit eandem: & de adcuſando ſuper conſanguinitate matrimonio, remoto adpellationis obſtaculo, literas ad iudiees impetrauit: cùm autẽ prius quàm à iudicibus mulier citaretur, per diœceſanũ epiſcopum virum ſibi reſtitui petiiſſet, & ob hoc ad nos proprium nuncium deſtinaſſet: demũ corā præfatis iudicibus conſtituta, modò per ſe, modò per procuratorẽ, ante ipſius cauſæ ingreſſum, & poſt, virum ſibi re-

ſtitui poſtulabat. Iudices verò reſtitutione denegata (quod fieri non debuit) in principali procedere voluerunt: vnde ipſa noſtram audientiã adpellauit: & infra. Mandamus, quatenus ſi ita eſt, mulieri virum reſtitui faciatis, quę poſt adpellationem* ipſius acta ſunt, in irritum reuocantes: poſtmodum ſuper matrimonio cauſam audiatis, & fine canonico terminetis.

** Vide ad hac Abba.*

Celeſtinus tertius.

Violentus rem cum fructibus etiam qui, percipi potuiſſent reſtituere, damna reſarcire, & de iniurÿs ſatisfacere compellitur. CAP. XI.

GRauis ad nos querela: & infra. Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit de præmiſsis: prædictum archidiaconum ablata prænominati monaſterij fratribus cum integritate reſtituere, damna plenariè reſarcire, & de illatis iniuriis competenter ſatisfacere compellatis, * prouiſuri vt nõ tantùm fructus à nouo & violento poſſeſſore perceptos, ſed quos (ſi eis poſsidere fuiſſet licitum) poſſeſſores veteres percepiſſent, reddi faciatis eiſdem.

** Vide l.j. §. qui autem. cũ §. ſeq. ff. de vi & vi ar.*

Innoc. II. epiſcopo & cap. Tridoñ.

Ingreſſus poſſeſſionem ignorante domino, ad quem pertinet, poteſt per ipſum dominum ſtatim cùm ſciuerit repelli etiam violenter, nec ex tali repulſione competit repulſo contra dominum in-

terdictum poſſeſſorium.hoc dicit. CAP. XII.

OLim cauſam,quæ inter vos nomine Tridoñ.eccleſiæ,& magiſtrũ & fratres militiæ templi in Lombardia, ſuper domo Caluentiæ vertebatur, de Locedio & de columba abbatibus meminimus cõmiſiſſe:& infra.Epiſcopus Tridoñ.poſſeſſiones quaſdam Humiliatis ſub ea conditione cõceſsit, ꝙ nomine Tridoñ.epiſcopi oratorium ibidem & hoſpitale conſtituerent,& tres ſolidos cenſuales Tridoñ. epiſcopo annis ſingulis exhiberent, à quo etiam perſona, quæ loco pręficeretur eidem,inueſtituram perciperet,& pro ſe,& aliis fratribus,ei & ſucceſſoribus eius obedientiam faceret manualem:epiſcopo ſibi loci dominium nihilominus retinente. Dictus verò magiſter ad eandem domum adſpirans, ipſos adeò circunuenit, quòd præter conſcientiam veſtram ſe & ſua in eius manibus tradiderunt: ea tamen conditione adpoſita,ſi vobis quod facerent, complaceret:ſine quorum adſenſu ſe nihil poſſe facere adſerebant: & infra. Intelligentes autem prædictam domum, eidem magiſtro traditam ſub conditione fuiſſe: & quòd nullum iuri veſtro præiudicium fuerat irrogatum,ex eo quòd idem magiſter iuſtitiæ veſtrę nõ inſcius,vobis ignorantib.

rantibus poſſeſsionem accepit, præſertim cùm ſtatim, ex quo id vobis innotuit, vim vi duxeritis repellendam: * & quòd idem ſua temeritate poſſeſsionem præter conſcientiam veſtram (ad quos ipſam poſſeſſionẽ nouerat pertinere, & quos quæſtionem ſibi moturos ſuſpicari debuerat) eſt ingreſſus, procuratorẽ veſtrum & veſtro nomine ab impetitione ipſius magiſtri nomine domus militiæ tẽpli, quo ad faciendam reſtitutionẽ, quã petebat, reddimus abſolutũ: decernẽtes vos magiſtro ſatisfactionẽ debitam exhibere, ſi defendẽdo ius veſtrum, in offenſam ipſius vel domus militiæ templi modum forſitan exceſsiſtis.

** Vide l. iij. §. cùm arietes. ff. ſi quad. pau. fecis. dicat.*

Idem Brituriceñ. archidiacono.

Si contra petentem reſtitutionem coniugis, opponitur conſanguinitas in gradu prohibito, & offeruntur probationes paratæ: recepto ab opponente iuramento de malitia, negabitur reſtitutio quo ad torum, & fiet quo ad reliqua, ſi verò probationes promptæ non ſint, fiet plena reſtitutio, niſi ſit magna viri ſæuitia.

CAP. XIII.

Literas tuas recepimus, quòd cũ quædam matrimonialis cauſa (Bituriceñ. archiepiſcopo in remotis agente) in tua præſentia tractaretur, N. mulier ſeparari à B. viro ſuo inſtantiſsimè poſtulabat, cui

ſe quarto gradu conſanguinitatis, proponebat eſſe coniunctam: & infra. Vir autem ſibi vxorem poſtulabat reſtitui, quæ ab eo ſua temeritate diuertit: & infra. Reſcripto petebas Apoſtolico edoceri, vtrum quando aliquis conſanguinitatis gradus obiici tur, in quo ſedes Apoſtolica diſpenſare non poteſt, nec etiam conſueuit, & probationes promptæ ſint & paratæ: indulgenda reſtitutio ſit, an neganda: & infra. Sanè circa ſolutionem propoſitæ quæſtionis, diuerſæ ſunt ſententiæ diuerſorum: aliis adſerentibus reſtitutionem faciendã: aliis ſentientibus in contrarium: nonnullis viam mediam eligentibus, ac dicentibus eam faciendam interdum: quandoque penitus denegandam. Primi per decretalem epiſtolam Lucij pa. iuuari videntur, arguentis quoſdam iudices delegatos, qui reſtitutionem viri, qui ſine iudicio eccleſiæ vxorem dimiſerat, & ei conſanguinitatem poſtmodum opponebat, ſpoliatę ac repetenti coniugem denegabant: & mandãtis ſibi prius reſtitui taliter ſpoliatã, & poſtea de matrimoniali cauſa cognoſci. Horum autẽ adſertionẽ inceſtus videtur periculum oppugnare: ſed ipſi timorẽ inceſtus inanem eſſe reſpõdent, cũ etiam beneficio reſtitutionis obtento, qui conſan-
guinit

guinitatis habet notitiam,nec exigere debitum,contra conſcientiam nec ſoluere teneatur: quoniam ſi ſecus egerit, ædificat ad gehennam: ſicut nec conſanguinitatis conſcius,ſuper cuius coniugio quęſtio nõ mouetur.Secũda verò adſertio per oraculum Clementis papæ fulcitur:à quo cũ fuiſſet quæſitum, vtrum muliere quadã, quendam in virum petente,qui vt eam repelleret, exceptionem conſanguinitatis obiecit,prius eſſet de impedimento conſanguinitatis agendum, quàm ſuper matrimonio ſententia proferretur: ſic inquiſitioni factæ reſpondit, quòd cùm exceptione probata,principalis quæſtio perimatur, prius eſt cognoſcendum de ipſa, quàm ad definitionis articulum procedatur:cùm etiam in multis caſibus reſtitutio differatur,ſecundũ canonicas ſanctiones.Opinioni autem vltimæ videtur non incongruè adaptari, vt in gradibus conſanguinitatis diuina * lege prohibitis reſtitutioni aditus præcludatur: ſed conſtitutione interdictis humana, reſtitutio locum habeat cum effectu:cũ in illis diſpenſari non poſsit,& in iſtis valeat diſpenſari:ſicut beatus Greg.& multi alij diſpenſarunt.Vnde non peccat, qui in hoc articulo ad mandatũ ęccleſiæ reddit debitum coniu

** Olim,ob hominũ raritatẽ, tantum inter filiũ & matrem,patrẽ & filiã vetitus erat coniugalis nexus lege diuina.Vide Leuiti. 18.& 1.q.1.*

coniugale. Nos autē ad præſens nullā de prædictis ſentētijs reprobamus: nec cuiquā earū aliquod præiudiciū ex noſtra reſponſione volumus generari: quāuis præſcriptū Lucij papæ mandatū ad poſſeſſorium, reſpõſum verò Clemētis ad petitorium referatur. Porrò cùm mulier, quæ cõſanguinitatis habet notitiā, præſertim in gradibus, quos lex diuina prohibuit, non poſsit huiuſmodi viro ſine mortali peccato carnaliter commiſceri: quoniam omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt: & quicquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam: fruſtra in tali caſu adiudicaretur reſtitutio ſpoliato, cùm illa contra Deum nõ debeat in hoc iudici obedire, ſed potius excommunicationem humiliter ſuſtinere: ſicque difficultas occurreret quaſi perplexa: quia propter ſententiam oporteret eam reddere debitum, & propter conſcientiam reddere non deberet: vnde contingeret eos grauiter impediri: & vtrique laqueus pararetur: cũ inter ſe carnaliter coniungi nõ poſſent: nec alter alteri matrimonialiter copulari.
Propterea melius videtur, quòd cùm opponitur cõſanguinitas (præſertim in gradibus diuina lege prohibitis) & probationes offeruntur incontinēti paratæ, in cæ-

teris adiudicanda ſit reſtitutio:ſed ad maiorem cautelam iuramento recepto, quòd talis obiectio malitioſè non fiat, ſola quo ad commiſtionem carnalem (maximè ſi fama conſentit) eſt reſtitutio differenda, donec auditis probationibus & diſcuſsis, cauſa ſine diffugio terminetur, cùm vtrique ſit melius taliter expediri, quàm manere taliter impeditos. Quòd ſi non habeat probationes incontinēti paratas, ſed dilationes expetat longiores (quia præſumitur contra eam, quæ ſine iudicio eccleſiæ ſua tantùm temeritate receſsit à viro) ad reſtitutionem plenariam eccleſiaſtica debet cenſura compelli, quam tamen ipſa tori negando conſortium debet humiliter tolerare, donec probationes offerat præparatas: & tunc abſolutione petita, ſecundùm formā eccleſiæ abſoluetur: ſed antè, quàm fiat ei mandatum ſub debito iuramenti, receptis probationibus procedatur quemadmodum eſt præmiſſum. Si verò tanta ſit viri ſæuitia, vt mulieri trepidanti non poſsit ſufficiens ſecuritas prouideri, nō ſolùm non debet ei reſtitui, ſed ab eo potius amoueri, * alioquin ſufficienti (ſi fieri poteſt) ſecuritate prouiſa, profectò videtur cōiunx ante cauſæ cognitionem reſtituenda marito.

** In hunc locum vide Abbatem.*

Idem

Idem Vulteraneñ. epiſcopo.

Per ſolam traductionem mulieris ad domum viri factam non præcedentibus ſponſalibus, vel inualidis, non adquiritur poſſeſsio: vnde ea recedente propria authoritate nõ cõpetit reſtitutio.

CAP. XIIII.

EX parte M. mulieris fuit propoſitum, quòd cùm eam intra pubertatis tempora conſtitutam patruus ſuus filio H. Senen. ciuis nondum vij. annorum, matrimonio voluerit copulare, ac eadem traducta fuerit in domum eiuſdem, * ipſa ex quo ad nubiles annos peruenit, ratum nolens habere, quod à patruo ſuo circa hoc procuratum fuerat, à Seneñ. epiſcopo nubendi alij licentiam poſtulauit: & infra. Quia igitur non credimus ambigendum, quin ipſa mulier (quamuis minor) cauſam poſsit matrimonij per procuratorem tractare, ac pars alia (quæ mulieris reſtitutionem ſibi fieri prius poſtulabat) reſtitui nequaquam debeat, vtpote nullo iuris ſeu poſſeſsionis commodo deſtituta, cùm per ſolam traductionem (quam non præceſſerunt ſponſalia, vel conſenſus legitimus, nec fuerunt etiam ſubſecuta) nullum inter eos obligatorium vinculum ſit contractum: Mandamus, quatenus, ſi eſt ita (non obſtantibus exceptionibus ſupradictis) audias,

* *Vide l. q̃ vniuerſas. ff. de adq. poſſeſſ.*

K quæ

quæ hincinde partes duxerint proponenda,& quod canonicum fuerit adp. remota decernas.

Idem.

Interdictum Vnde vi,non cōpetit contra illum, qui non ſpoliauit,nec ſpoliari mandauit,nec ſpoliationem ratam habuit. CAP. XV.

CVm ad ſedem Apoſt.acceſsiſent Cumañ.epiſcopi & fratrum hoſpitalis Hieroſoly.procuratores : & infra.Abbati de Accoñ.cauſam (quæ ſuper eccleſia & hoſpitali de monte Citano inter eos vertebatur,taliter duximus cōmittēdā,vt audiret omnia tam ad poſſeſſorium quā ad petitorium iudiciū pertinētia, quæ vtraque pars duceret proponēda,& cauſam ipſam fine debito terminaret.Coram quo procurator hoſpitalis prædicta cum poſſeſsionibus & pertinentijs ſuis,quę tenebat epiſcopus,ſibi reſtitui poſtulauit,adſerens illa de iure ad hoſpitale Hieroſolym̄.ſpectare , & ꝙ ipſa diutius poſſediſſet. Ad quæ reſpōdit procurator epiſcopi ſe nec ſcire, nec credere ſupra dicta ab hoſpitali poſſeſſa,vel ad illud aliquatenus pertinere,quæ Cumaneñ.epiſcopus,vtpote in ſua diœceſi conſtituta , rationabiliter detinebat. Cùm igitur ad fundandam intentionem ſuam pars vtraque teſtes produceret, dictus

ctus abbas procuratorem epiſcopi condemnauit ad reſtitutionem omnium prędictorum: & infra. Nuper autẽ vtriuſque partis procuratoribus comparentibus coram nobis, cauſam ipſam examinauimus diligenter: & quidem per teſtes videbatur eſſe probatum, quòd Cumaneñ. epiſcopi nuncius cruces hoſpitalariis abſtulit, inhibendo ipſis ne ad ſupradictam eccleſiam vel hoſpitale redirent, & quòd epiſcopus ſupradicta omnia poſsidebat: vnde procurator hoſpitalariorum petiit dictam reſtitutionis ſententiam confirmari: & infra. Nos prioris acta iudicij recenſentes, quia nec per dicta teſtium, vel confeſsiones partium* (cùm nullæ penitus in iudicio factę fuerint) vel etiam inſtrumenta, quæ nullatenus de ſpoliatione tractabant, nec per euidentiam facti nobis conſtare potuerit, quòd Cumaneñ. epiſcopus hoſpitalarios ſpoliauerit, vel mandauerit ſpoliari, vel ſpoliationẽ factã ſaltem ratam habuerit: pnũciauimus in quæſtione prędicta inter dictum Vnde vi, locum nullatenus habuiſſe, reſtitutionis ſententiã à prædicto abbate prolatã (licet pars aduerſa proponeret quòd præſumendũ eſſet pro ſententia iudicis, qui motũ animi ſui potuit ex cauſis alijs informare) iuſtitia exigẽte caſſantes.

* *Vide l. actor. C. de proba. & l. 1. C. de confeſſ.*

K 2 Idem

Idem.

Exceptio inopiæ,de qua conſtat,à clerico oppoſita,impedit executionem ſententiæ etiam latæ in poſſeſſorio.h.d.comprehendendo mentem literæ, & veram lecturam. CAP. XVI.

2 OLim vobis dediſſe meminimus in mandatis, vt Oueteñ. epiſcopum ad debitam partis reſtitutionem Zamorineñ. diœceſis,quam tenebat,cum inde perceptis fructibus cogeretis reſtituere:& infra. Verùm quoniam inanis eſt actio,quã inopia debitoris excludit,* mandamus,quatenus non prius epiſcopum ad reſtitutionem fructuum compellatis,quàm ipſe fuerit taliter reſtitutus, vt reſtituere poſsit, quod percepit de prouentibus alienis.

* *Vide l. nam is. ff. de dolo.*

Idem abbati ſanctæ Genoueſæ Pariſieñ.

Per excommunicationis probationem nõ probatur quaſi poſſeſsio iuriſdictionis ,licet aliquibus diebus fuerit obſeruata:ideo petens reſtitutionem, hoc ſolo probato ſuccumbit.h.d.quo ad intellectum. CAP. XVII.

3 OLim inter te pro abbatia tua, & Pariſieñ.epiſcopum, nomine Pariſieñ. eccleſiæ,ſuper poſſeſsione iuris parœcialis in parœcia de monte, quæſtione ſuborta:& infra.Nos attendẽtes quòd (ex eo ſolo quòd populus prædictæ parœcię,timore ſententiæ ſuæ per aliquot dies abſtinuit

à di

à diuinis) nullam in eos iuris parœcialis poſſeſsionem idem epiſcopus fuerit adſecutus ,nec fuerit aliquo modo probatum, quòd(eo tempore,quo ſententiã ipſe protulerit)poſſeſsionẽ in ipſis iuris parœcialis haberet,vel prius etiam habuiſſet,* reſtitutionem ei adiudicare de iure nequiuimus,cùm ipſum non conſtiterit ſpoliatũ.

*Semel poſſidens ſemper præſumitur poſſidere.

Idem in concilio generali.

Recipiens ſcienter rem inuaſam à ſpoliatore, tenetur eam ſpoliato reſtituere, licet non probet dominium. CAP. XVIII.

SAepe cõtingit,quòd ſpoliatus p ſpoliatorem in aliũ re tranſlata, dum aduerſus poſſeſſorem nõ ſubuenitur per reſtitutionis beneficium eidem ſpoliato,commodo poſſeſsionis amiſſo,propter difficultatem probationum iuris,proprietatis amittit effectum.* Vnde non obſtante iuris ciuilis rigore, ſancimus,vt ſi quis decætero ſcienter rem talem receperit, cùm ſpoliatori quaſi ſuccedat in vitium (eò quòd non multum interſit, quò ad periculum animæ iniuſtè detinere , ac inuadere alienum) contra poſſeſſorem huiuſmodi ſpoliato per reſtitutionis beneficium ſuccurratur.

* *aliàs,iuris proprietatis amittit effectum.*

Gregorius I x.epiſcopo Lucañ.

Occupans certum locum,in quo quis iura libe

rè poſsidebat, ſi per ipſius occupationem non poteſt poſſeſſor ſua iura liberè poſsidere ſicut prius, conueniri poteſt poſſeſſorio pro libertate poſsiden di: & reſtitutio fieri non poteſt, niſi dimittat locũ in priſtina libertate. h. d. valde ſingulariter.

CAP. XIX.

PIſanis ac Lucanis ciuibus per grauem diſcordiam (quam diu inter ſe habuerant) afflictis grauiter & attritis: & infra. P. ſubdiacono noſtro dedimus in mandatis, vt poſſeſsione, quam in quibuſdam caſtris conſtat Lucanam eccleſiam habuiſſe, ſibi prius plenè ac liberè (ſicut tẽpore motæ diſcordiæ habuerat) reſtituta, & ſuper ea, de qua dubietas oriretur, ſufficiẽti cautione recepta (quòd iuri coram nobis præ dicti Piſani parêrent) prolatas pro occupatione caſtrorum ipſorum in eos ſenten tias relaxaret: & infra. Piſanis igitur adſerentibus quòd per te ſtabat, quò minus tibi iuxta mandatum noſtrum fieret reſtitutio, & inſtanter petentibus, vt dictas ſen tentias præfatus ſubdiaconus relaxaret, ipſe receptis cautionibus de parendo iuſti tiæ coram nobis, ſententias relaxauit eaſdem: propter quod tu reputans te grauatum, ad noſtram præſentiam acceſsiſti, impugnaturus proceſſum ſubdiaconi ſæpedicti: & infra. Porrò duo in noſtro con-

tineb

tinebantur mandato: vt videlicet poſſeſſio, quàm conſtabat Lucañ. eccleſiam habuiſſe tempore motæ diſcordiæ, prius reſtitueretur eidem: & vt eiuſdem poſſeſsionis reſtitutio fieret plenè ac liberè, ſicut eam habuerat tempore ſupradicto: quorum primum ad factum, alterum verò referebatur ad modum. vnde licet (prout pars Piſanorum dicebat) in facto mandati formam ſubdiaconus ipſe adimplere nequiuerit, quia non poterat facere tibi reſtitui poſſeſsionem caſtrorum, de qua nõ cõſtabat eidem, *nec etiam (ſecundùm quod tuipſe dicebas) affictuum & penſionum poſſeſsio poterat tibi reſtitui, quia ea non fueras ſpoliatus: fuit tamen in modo peccatum: quia debuit facere, vt Piſani poſſeſſionem pẽſionum & affictuum (quam per eorum confeſsionem conſtabat te in caſtris prædictis habere) tibi dimitterẽt plenè ac liberè, ſicut eccleſia tua illam habuerat tempore motæ diſcordiæ: quod quidem eſſe non poterat, niſi Piſani caſtra ipſa omnino dimiterent: quia illis detinentibus caſtra, & munitiones caſtrorum, in quibus dictas penſiones recipis & affictus, ea plenè ac liberè habere non poſſes, ſicut habebas quando ipſi caſtra eadem minimè detinebant, eò quòd quandiu ea

Vide l. diligenter. ff. mandati.

detinet, in eorum poteſtate relinquitur te non admittere vel repellere quando velint.* His ergo diligenter auditis, proceſſum huiuſmodi de fratrum noſtrorum cõſilio iritum iudicamus.

* *Vide Ab bat.& Fel. in hunc locum.*

De dolo & cõtumacia. Tit.xiiij.

Alexander tertius, Herforden̄. epiſcopo.

Reus, qui mittendum in poſſeßionem ad mandatum iudicis non admiſit, non mulctabitur de canonica æquitate, ſi intra annum caueat ſtare iuri. CAP. I.

AD HAEC cùm contingat actorem multotiens mittendum eſſe in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ, propter abſentiam partis aduerſæ, & per eius dolum ſiue potentiam non poſsit rem cuſtodiendam nanciſci, ac imminente fine anni, reus (ne poſſeſſionem amittat) debitam offerat cautionē, cuiuſmodi ſit pœna mulctandus (quia iuſſioni non paruit iudicis) à nobis tua fraternitas requiſiuit. Ad quod dicimus, quòd in eccleſiaſticis perſonis & negociis rigor & diſtrictio iuris non requiritur*: ſed (cū iuſtitia propter hoc non periclitetur) patienter admitti debet, cùm reus per cautionem ſtandi iudicio ſe adſtringit.

* *Vide l. vnicam ff. ſi quis ius di. non obtem.*

Idem

Idem abbati de Rameſe, & archidiacono Helieñ.

Propter contumaciam rei poteſt iudex rem petitam ſequeſtrare, & ipſum contumacem in expenſis condemnare, quas propter ipſius contumaciam vel doloſam exceptionem actor fecit. hoc dicit. Panor. CAP. II.

EX literis veſtris accepimus, quòd cùm vobis cauſam, quę inter monachos de Etolleñ. & canonicos Linconeñ. ſuper eccleſiis de V. & M. vertitur, duxerimus cõmittendam, & canonici citati legitimè, ſe contumaciter abſentauerint, vos, licet monachi eſſent ob contumaciam aduerſę partis in poſſeſsionem rerum petitarum mittendi, intuitu tamen religionis mitius agere cum eis volentes, poſſeſsionem ſequeſtrari feciſtis: vt ſic ſaltem canonici affecti tædio, ſtare iudicio cogerentur. tandem monachis eccleſias ſibi poſtulantibus reſtitui, canonici reſponderunt authoritatem veſtrã penitus expiraſſe, eò quòd ad alios iudices literas impetrarunt, quæ præiudicare prioribus videbantur. Verùm quoniam in poſterioribus literis non fuit mẽtio facta priorum, nec in eis nomina continebantur eccleſiarũ, quæ in prioribus poſita fuerant, ſed indefinitè dicebatur, ſuper qbuſdã eccleſiis: nos adtendẽtes malitiã et

dolum nulli patrocinari debere, mandamus, quatenus prædictam cauſam ſecundùm formam priorum literarum (non obſtantibus poſterioribus) terminetis: expenſas, quas propter hoc monachi feciſſe noſcuntur, eis à canonicis reſtitui facientes.

Idem Exoneñ.& Vintonieñ.epiſcopis, & abbati Herfordeñ.

Actore contumace teſtes recipi, & ſententia ferri debent, etiam lite non conteſtata, reo inſtante. hoc dicit, ſecundùm communem intellectum.

CAP. III.

CAuſam, quæ inter F. & R. filiũ Agathæ de natiuitate ipſius A. vertitur, vobis fratres epiſcopi, & Londoneñ. epiſcopo commiſimus terminandam: & infra. Cæterùm, ſi aduerſarius ſuus legitimè citatus, ad præſentiam veſtram accedere, vel iudicio eccleſiæ parêre contempſerit, aut etiã ſe abſentauerit (cũ de Anglia receſſiſſe dicatur) procuratorẽ eius, ſi quẽ reliquerit, cõuocetis: qui ſiue venerit, ſiue non, aut ſi procuratorem non dimiſit, denunciationibus ad domum eius miſsis, receptis teſtibus alterius partis, iuxta dictam formam ad proferendam ſententiam procedatis. *

** Vide l. cõſentaneum C. quom. & quan. iud. per Bar.*

Vrba. I I. de nouo loco, & de Vig. priorib.

Si reus poſt litem conteſtatam eſt contumax,

ſi

ſi aliàs liquet de cauſa, fertur definitiua ſententia: ſi non liquet, actor in veram poſſeſsionem inducitur. CAP. IIII.

PRout nobis: & infra. Reum, quia contumaciter à præſentia veſtra receſſerat, iuratoriam coëgiſtis exponere cautionem, quòd coram vobis iuri parêret. Cumque die præfixa veſtro ſe conſpectui præſentaſſet, prætextu aduocati, quem non habebat, reſpondere ſolita malitia recuſauit. Tandem actore inſtante reſpondit quòd quadraginta annis decimas, de quibus erat contentio, percepiſſet: varijsque poſtmodum excuſationibus vtens, in vocem adp. prorupit, & contumaciter iuramento contempto receſsit. Ideoque mandamus, quatenus ad conuincendam eius malitiam, ſemel eum ad præſentiam veſtram conuocetis: etſi venerit finem imponatis negocio competentem: quòd ſi venire contempſerit, cauſam (vtpote lite, quæ ingeritur conteſtata) definitiua ſententia terminetis, vel præſenti ſaltem adiudicetis poſſeſsionem, ſeruata duntaxat quæſtione proprietatis abſenti.

Innocentius tertius.

Qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obijcit, quam non probat incontinenti, ſed accipit inducias: ſi defecerit in probando

bando condemnatur incontinenti, definitiua nonexpectata, in expenſis, ac ſoluere cogitur: quòd ſi non poteſt, punietur in corpus ſecundùm arbitrium iudicis. hoc dicit nota. iſte tex. ſecundùm lecturam quæ placet. Panor. CAP. V.

FInem litibus cupientes imponi, ne partes vltra modum, grauentur laboribus & expenſis * præſertim cùm de beneficijs eccleſiaſticis litigatur, quæ ſine diſpendio diu vacare non poſſunt. Præſenti decreto ſtatuimus, vt poſtquam intentionem ſuã altera pars fundauerit, ſi reliqua fortè voluerit legitimam exceptionem opponere, quam nolit * aut nequeat incontinenti probare. Quia frequenter ad impediendum vel differendũ proceſſum, exceptiones huiuſmodi per excogitatam malitiam opponuntur, ad ſoluendas alteri patri moderatas expenſas extunc in iudicio faciendas: cũ acceptis inducijs, ſi forſitã in probatione defecerit, condemnetur. Et ſi ſoluendo non fuerit, aliàs, ſecundùm arbitriũ diſcreti iudicis puniatur: vt hoc ſaltẽ timore perterritus, non facilè quis in grauamẽ alterius falſas exceptiones opponat.

** Vide l. iiij. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infec. & l. ad perẽptoriũ. ff. de iudic.*
** Vide l. quæ ſe patris. C. unde lib. et l. filij mater. §. j. ff. ad Tertul.*

Idem Præneſtineñ. epiſcopo Apo. ſe. leg. & decano Brineñ.

Citatus ad totam cauſam certo termino ad comparendum aſſignato, tenetur comparere in termi

termino: & dato impedimento in termino, debet comparere quàm citius poteſt poſt terminũ: aliàs condemnabitur in expenſis à tempore citationis emiſſæ. CAP. VI.

CVm dilecti filij nuncij Leodiceñ. electi pro eo ad ſe. Apo. acceſsiſſent archidiac. & H. canonicus Leodiceñ. eccleſiæ, nomine ſuo & quorundam concanonicorũ ſuorum (quorum literas exhibuere de rato) contra eundem electum quędã crimina proponebant, per quæ nitebãtur eum ab electione repellere vt indignum: & infra. Quamuis autem ex eo quòd idẽ electus à grauamine aduerſæ partis appellauerit, & appellationem non fuerit per ſufficientes procuratores,* cùm poſsit (il- ** Vide l. ſi*
lis proſequentibus) proſecutus, non leuis *quis ſtipu-*
exorta eſſet ſuſpicio contra eum. Volen- *latus. in fi.*
tes tamen iuris ordinem obſeruare, ipſi *cum no. ff.*
mandamus, quatenus vſque ad dominicã, *de ver. ſig.*
qua cantatur (Ego ſum paſtor bonus) per ſe vel per procuratorem ſufficientem, ad præſentiam noſtrã accederet ſuper prædictis omnibus reſponſurus, alioquin cũ adſignaremus ei pro peremptorio terminũ ſupradictum, ſciret quòd (quantum de ** Vide l. ſi*
iure poſſemus) procederemus extunc in *finita. §. Iu-*
negocio memorato. *Expectantibus igi- *lianus. ff.*
tur aduerſarijs, ipſum diu vltra terminũ *de dam. in-*
duxi *fec. per B.*

duximus expectandum:ſed ipſe direxit ſimplicem ſolummodo nuncium excuſationis literas adferentem.ſcribebat enim quòd nũcium(cui cùm à nobis recederet, iniunximus viua voce, vt citaret eũdem) ſerò receperat, vnde non poterat, tum propter termini breuitatem,tum propter viarum diſcrimina, noſtro ſe conſpectui præſentare.Sed contra hoc faciebat,quòd ſicut excuſatorem direxerat, ſic dirigere potuerat reſponſalem: cùm ei non fuiſſet iniunctum,vt ad cauſam in propria perſona dũtaxat veniret,ſed vel ipſe accederet, vel procuratorem idoneũ deſtinaret. Præterea cùm mandatur alicui,vt ad certum terminum ſe iudici repræſentet, duo ſub hac forma mandantur,vt ad iudicem veniat,& ad diem ſibi præfixã accedat.vnde ſi venire non poſsit ad diem adſignatum, tenetur nihilominus ſe iudici præſentare. Si enim mandatur alicui, vt alij ad certũ diem,certam rem exoluat:non ideo erit à mandato ſolutus,ſi ſoluere nequiuerit die data:imò ad ſolutionem(elapſo etiam die ſolutioni præfixo) tenetur. Quapropter quia dictus electus nec venerat,ne ſufficiẽtem miſerat reſponſalèm,ad diem ſibi ſtatutum, vel poſt, etiam diutius expectatus,nec de vicino eius aduentu ſpes erat,
vtpo

vtpote, qui per literas vtcunque excuſauerit moram ſuam, & calores æſtiuos, & inſidias ſibi poſitas formidabat, eum reputauimus contumacẽ, & * ad legitimas & moderatas expenſas, quas aduerſarij eius fecerant à tempore citationis emiſſæ, quẽ extunc expectare inceperant, ipſum curauimus condemnare.

* *Vide l. ij. C. de iura. calum. & l. eius qui. ff. de iur. ſi. per Bar.*

Idem Armachano & Caſeleneſi archiepiſcopo.

Sententia in cauſa beneficiali, non tranſit in rem iudicatam, reſpectu ſuperioris, quò minus poßit de iuribus partium inquirere, maximè quando ſententia fuit lata contra abſentem, licet contumaciter & indefenſum. CAP. VII.

CVm olim D. clericus (Celeſtino papæ prædeceſſori noſtro, diuerſis prę latorum Hyberniæ literis præſentatis) ſe adſereret in epiſcopum fuiſſe Roſcenſem electum, nullusque adpareret, qui aliquid contra eum proponeret: dictus præ. n. ei munus fecit conſecrationis impẽdi. Poſtmodũ F. & G. monachi ad eiuſdem præ. n. præſentiam accedentes, vterque ſe adſeruit à canonicis Roſceñ. eccleſiæ fuiſſe electũ, & quòd prædictus D. per falſas literas fuerat cõſecratus, propter quod idẽ præ. n. cauſam vobis ſub ea forma commiſit, vt de forma & proceſſu electionis

memorati D. ſolicitè quæreretis: & ſi eũ electum canonicè fuiſſe conſtaret, ipſum faceretis pacifica poſſeſsione gaudere: alioquin inter prædictos F.& G.audiretis cauſam:& cuius electionem canonicã, & magis rationabiliter factã inueniretis, alterius curaretis electioni præferre: & infra. Cumque à vobis dictus D. tertiò citatus, veſtro ſe nollet cõſpectui præſentare: procedentes in cauſa, tam ex teſtimonio cleri & populi Roſcẽſis eccleſiæ, quã adſerſione regis Coarcayę, & prælatorum prouinciæ, de prædicto F.electionem fuiſſe celebratã canonicè didiciſtis, & eã curaſtis authoritate Apoſt.confirmare, pręſertim cùm capitulum Roſcenſis eccleſię dictũ D.ſe non elegiſſe conſtãter adſereret, nec de prædicti G.monachi electione aliquatenus cogitaſſe. Interim memoratus D.ad Apoſtolicã ſedem accedens, ſuper quibuſdam alijs grauaminibus & iniurijs contra dictum F.& quoſdam alios literas impetrauit: dictus F.poſtmodum ex parte veſtra nobis literas præſentauit, quę qualiter à vobis in cõmiſsione prędicta proceſſum fuerat, continebant:& infra. Volentes igitur adhuc miſericorditer agere cũ abſente, vt eius malitia conuincatur, dictum F.ad vos duximus remittendũ, mãdan

dantes, quatenus non obſtante, quòd eiuſdem F. fuit electio confirmata, ſæpedictũ D. ſi in Hybernia poterit inueniri, legitimè citetis ad cauſam, & (facultate ſibi defenſionis indulta) in cauſa ipſa canonicè procedatis. Qui ſi inuentus, intra tres mẽſes veſtro ſe conſpectui contempſerit prę ſentare, ad cõſecrationẽ dicti F. (omni occaſione poſtpoſita) procedatis. Si autẽ in Hybernia inuentus non fuerit, indulto ſibi vnius anni ſpacio, ex quo ad nos, etſi nõ verbo, facto tamen intelligitur prouocaſſe, (arrepto itinere ad ſedem Apoſtol. veniendi) dicto F. adminiſtrationem Roſcẽſis eccleſiæ in ſpiritualibus & temporalibus committatis: quo elapſo, eum non differatis in epiſcopum conſecrare.

Idem.

Si proceditur per viam inquiſitionis contra abſentem contumaciter, etiam lite non conteſtata teſtes recipi poſſunt, & ſententia definitiua ferri etiam per viam depoſitionis, ſi hoc meretur delictum, CAP. VIII.

VEritatis eſt verbum organo dominicæ vocis emiſſum: & infra. Sicut canonici Curieñ. in noſtro auditorio retulerunt, H. Curieñ. epiſcopus eccleſiam ſuam non ſolùm dilapidando depreſsit, ſicut publica prędicabat infamia, ſed etiam homi

cidio,inceſtu,alijsque criminibus polluit: & infra. Super his cõmiſimus primò cauſam Tridoñ.epiſcopo,& abbati mõtis ſanctæ Mariæ,& præpoſito de inſula:ſecundò quoque Brixienſi epiſcopo & ipſis abbati & præpoſito : & infra. Verùm cùm epiſcopus ipſe priorum iudicum præſentiam adire per contumaciam contempſiſſet,authoritate noſtra fuit per ipſos iudices ab officio beneficioque ſuſpenſus : & infra. Tandem verò coram iudicibus canonica citatione vocatus,præſentiam ſuã difficulter exhibuit:ſed friuolam tunc excuſationem malitia concepta prætendẽs, experiri cum canonicis in iure neglexit: qua de cauſa nos de conſilio fratrũm noſtrorum ſuſpendentes epiſcopum ipſum, vel potius ſuſpenſionem à iudicibus factã authoritate Apoſto.confirmantes ,tertiò ſuper his Cumano epiſcopo & abbati ſancti A.cauſam ad ſuperandã malitiã ipſius epiſcopi,commiſimus audiendã:qui partibus citatis , cũ nec per ſe , nec per reſpõſalem idoneum cõparuerit, in eundẽ propter inobedientiam ,excommunicationis ſententiam protulerunt , teſtes ex parte veſtra(quemadmodum in mandatis à nobis acceperant) admittentes , ſcilicet abbates , priores , præpoſitos , & alios religioſos

gioſos viros: per quos quemlibet articulũ criminum prædictorum, conſtat fuiſſe probatum: & infra. Nos igitur videntes ordinem iudiciarium in hoc facto fuiſſe ſeruatum, conſiderato præterea, quòd poſt ſententias in ſe datas celebrare præſumpſerit: cùm multi prælati eccleſiarum contra eundẽ epiſcopum ſcripſerint, nec vnus pro eo defendendo vel aliquatenus excuſando: in nomine domini cum Apoſtolo omnem inobedientiam vlciſci volẽtes, licet abſentes corpore, præſentes tamen ſpiritu, iuxta verbum eiuſdem Apoſtoli, tulimus ſententiam perpetuæ depoſitionis in ipſum: & eum tam à pontificali, quàm ab omni officio ſacerdotali priuantes, ſine ſpe reſtitutionis aliqua, duximus condemnandum: ea nihilominus in irritum reuocantes, quæcunque poſt inhibitionem Apoſto. ſedis, ſeu factam ſuſpenſionem * & excommunicationem, de rebus eccleſiæ alienare præſumpſit.

* *Vide l. Fulcinius. §. quid ſit autẽ. ff. ex qui. cau. in poſſ. ea. per Bar.*

Idem in concilio generali.

Actor non admiſſus in poſſeſsionem ſibi decretam per iudicem cauſa rei ſeruandæ, vel ab ea expulſus, per lapſum anni verus efficitur poſſeſſor. CAP. IX.

Contingit interdum, quòd cùm actori ob contumaciam aduerſæ partis,

adiudicatur (cauſa rei ſeruandę) poſſeſsio: propter rei potentiam ſiue dolum, actor intra annum rem cuſtodiendam nanciſci non poteſt, vel adquiſitam amittit: & ſic (cùm ſecundùm multorum adſertionem verus nõ efficeretur poſt lapſum anni poſſeſſor) reportet commodum de malitia, ſua reus. Ne igitur contumax melioris, quàm obediens, conditionis exiſtat: de canonica æquitate ſancimus, vt in caſu præmiſſo, actor verus conſtituatur (elapſo anno) poſſeſſor.

Grego.IX.archiepiſcopo Burdega.

Si reus non inuenitur, ſufficit publicè citationem ad eccleſiam ſuam proponi. CAP. X

VEnerabilis frater noſter: & infra. Volentes finem imponi litibus, ne immortales exiſtant: mandamus, quatenus ad initium proximè venturæ quadrageſimæ * (quod tibi peremptorium terminum duximus adſignandum) ſuper iure primatiæ, quod Bituriceñ.archiepiſcopus in te ac in prouincia tua ſe habere proponit, per te, vel per procuratorem idoneum ſufficienter inſtructum ad litem cõteſtandam, & ad alia omnia negocia peragenda, quæ neceſſaria deciſioni negocij videbuntur, noſtro te conſpectui repræſentes. Nos verò nihilominus archidiaconо

* *Vide l. quadrag. n ta. C. de fer.*

no

no Tranſuigeñ. & magiſtro M. canonico Turoneñ. dedimus in mandatis, vt & ipſi ad eundem terminum authoritate noſtra iuxta præmiſſam formam te peremptoriè citare procurent: & ſi non poteris inueniri, faciant, vt citationis edictum per ipſos vel alios, apud eccleſiam tuam publicè proponatur.

De eo, qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. Tit. XV.

Alexander III. priori & fratribus de Guiſeburch.

Miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto in reali, per lapſum anni veram & incommutabilem illius rei poſſeſsionem adquirit: licet paſſus miſsionem, habuerit intra annum voluntatem cautionem præſtandi, quam tamen non deduxit ad effectum, ſuo defectu. hoc dicit, ſecundùm verum intellectum. CAP. I.

CONSTITVTIS in præſentia noſtra R. canonico veſtro & reſponſalibus præpoſiti de Beril. ſuper poſſeſsione eccleſiæ de Lamento (in quam cauſa rei ſeruandæ fueratis inducti) hincinde fuit coram nobis aliquandiu diſputatum: tan-

dem ex vtriuſque partis adſertione tenuimus, quòd licet cauſa rei ſeruandæ tantũ, in eiuſdem eccleſiæ poſſeſsionem inducti fueritis, intra annum tamen altera pars ſtandi iuri non præſtitit cautionem, licet voluntatem * præſtandi habuerit, & vos eam parati recipere fuiſſetis. Ideoq́ue decernimus, vt ammodo poſſeſsionem præſcriptæ eccleſiæ (ſaluo iure, quod idem præpoſitus in petenda eccleſia habere dignoſcitur) abſque cõtradictione qualibet habeatis. Vt autem noſtrę definitionis ſententia inuiolabiliter obſeruetur, eam Apoſtolico duximus patrocinio roborandam.

* *Vide l. ſi reperendi. C. de cond. indeb. & l. prætor. ff. de no. oper. nunc. § S.*

Clemens III. epiſcopo & archi. Eboracẽ.

Tempus annale non currit miſsionem paſſo, ſi intra illud cautionem iudicibus, vel alteri eorum aliis abſentibus, obtulit: licet per eos ſeu per eum recepta non fuerit. Et eſt caſus notabilis ſecundùm hunc intellectum. CAP. II.

CVm ſicut accepimus inter P. ſubdecanum, & abbatiſſam & conuẽtum ſanctæ trinitatis ſuper eccleſia de Capit. quęſtio verteretur: de Thaurino & de Corinth. abbates, ac archid. Chima. à ſede Apoſtolica delegati, moniales ipſas rei ſeruandæ cauſa, in poſſeſsionem rei petitæ miſerunt. vnde cũ hoc ad ſubdecani notitiam perueniſſet: ad archidia. prædictum acceſ-

acceſsit, & offerens ei ſiſtendi iudicio cautionem (quoniam abbas de Corinth. profectus erat in Angliam, & abbas Thaurinẽ. viam fuerat vniuerſæ carnis ingreſſus) poſſeſsionem intra annum ſibi reſignari cum inſtantia poſtulauit, ſed nõ potuit obtinere: & infra. Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus ſi eſt ita, ſiſtendi iudicio ab eo cautione recepta, ei poſſeſsionẽ reſtitui faciatis: nec obſtare volumus, ꝙ annus elapſus eſſe proponitur, ſi per eũ nõ ſteterit, quò minus intra annũ & poſſeſsionem receperit, & dederit cautionẽ.

Innocen. I I I. Vr. & Senagol. epiſcopis.

Si paſſus miſsionem, repetens poſſeſsionem, allegat ſe contumacem non fuiſſe, reſtituitur in priſtinum ſtatum, præſtita cautione, & dilata condemnatione expẽſarum, quã euitat, ſi poſtea conſtiterit eum non fuiſſe cõtumacẽ. CAP. I I I.

CVm veniſſent ad Apoſto. ſedem abbas ſancti Angeli, & P. Gal. idem P. propoſuit, quòd prædictus abbas eum ſuper quadam poſſeſsione coram Io. Apoſt. ſedis legato traxit in cauſam: & infra. Verùm legatus ipſe cauſam commiſit iudicibus, ſecundùm ius & bonam terræ conſuetudinem * terminandam: qui cùm ſecundùm ius tantũ vellent procedere, præfatus P. noſtram audientiam adpellauit:

** Conſuetudo terræ ligat clericos: vide l. j. C. de ſumma trinit.*

ſed iudices nihilominus partẽ aduerſam in poſſeſsionem rerum petitarum inducẽdam cauſa cuſtodiæ decreuerunt, ita ꝙ ſi vſque ad annum & diem præſtaret ſiſtendi iudicio cautionem,& parti alteri triginta libras reſtitueret pro expenſis, reciperet poſſeſsionem eandem. Cumque G. ſedis Apoſt.legatus intra annum fuiſſet terram illam ingreſſus, ipſe cautionem ſtandi iuri obtulit coram eo, & poſſeſsionem ſibi reſtitui poſtulauit, paratus expenſas reſtituere factas in litem, quæ ſex librarũ ſummam (ſicut adſerit) non excedunt: ſed abbas triginta librarum ſibi reſtitui petiit quantitatem: & infra. Nos igitur ipſum P. cautione præſtita in poſſeſsionem credimus reducendum: hoc etiam decernentes, vt ſi conſuetudinem, quam allegat, laudabilem eſſe conſtiterit (quia ex hoc ſequitur eum rationabiliter adpellaſſe) ad reſtituendas expẽſas nullatenus compellatur: alioquin (cùm ex hoc adpareat eũ fruſtratoriè prouocaſſe) ad reſtitutionẽ cogatur expenſarum illarũ, quas abbatem cõſtiterit propter hoc neceſſarias in lite feciſſe.

Gregorius IX.

Contra abſentem, qui non dimiſit procuratorem, facta citatione domi, nullo defendente, fit miſsio.h.d.ſupplendo ad literam, maximè, vt di

citur

citur in gloſ. Et eſt verus & notabilis intellectus.

CAP. IIII.

SI aduerſarius tuus poſt citationis edictum, ad remota loca ſe transferens, procuratorem legitimum non dimiſit, & denunciatione publicè facta domi, nō adparet, qui defendat eundem. Iure petere potes, vt in poſſeſsionem earum terrarū, de quibus quæſtio vertitur, cauſa cuſtodiæ inducaris.* ** Vide l.ij. ff. ſi quis in ius voc. non ier. per B.*

Vt lite pendente nihil innouetur. Tit. xvj.

Alexander III. Eboracenſi archiepiſcopo.

Priuilegium etiam à principe impetratum, per quod priuatur quis ſine cauſæ cognitionę lite pendente vſu poſſeſsionis, tanquam ſurreptitiū non valet, ſeu tanquam rationi obuium eſt reuocandum. CAP. I.

A MEMORIA noſtra nō excidit: & infra. Statuimus, vt literæ prohibitionis, quas ad petitionem archiepiſcopi Cantuariēſis tuæ fraternitati direximus, nullū præiudicium faciant, quò minus tibi, & ſucceſſoribus tuis, liberum ſit (quemadmodū vobis eſt beneficio priuilegiorū Apo. ſedis indultum, & tu, & prædeceſſores tui, conſueuiſtis facere) ante vos per to-

tam Angliam deferre crucem, quouſque definitiua ſententia decernatur an eccleſia tua de iure hoc debeat habere.

Clemens III.

Adcuſatus de adulterio ad ſeparationem tori, non debet lite pendente priuari poſſeſsione coniugali. CAP. II.

LAudabilem: & infra. Quæris quãdo matrimonium adcuſare cõtingit, an ſtatim ſit carnale commercium ſuſpendẽdum: & infra. Ad quod breuiter reſpondemus, quòd coniugum alteruter adcuſatus, ante probatam adcuſationem, iure, quod habet in altero, priuari non poſsit.

Innocentius III. abbati & conuentui ſancti Syluestri.

Qui rem litigioſam alienauit, ita quòd rehaberi non poteſt, debet æquiualentem ſubſtituere in locum illius: quam alienare non poterit. hoc dicit, cum ſeq. CAP. III.

ECcleſia ſanctæ Mariæ in via lata cõtra Ioannem de Ateia (qui quaſdam poſſeſsiones ipſius dicebatur contra iuſtitiam detinere) mouit ſub L. iudice quæſtionem: & infra. Prohibemus ne poſſeſſiones, quæ ſucceſſerunt in locum & ius illarum, & quas ab Io. de Ateia eccleſia ſanctæ Mariæ petierat, in monaſterium veſtrum ab eodẽ Ioan. lite pendente tranſ

lata s, alienare interim præſumatis, * vt ſi eccleſia ſanctæ Mariæ de vicio litigioſi cõtractus, vel de proprietate voluerit experiri (ne ſi obtinuerit in iudicio, in vanũ laboret monaſterio veſtro minimè poſsidente) ſit, quod euincere valeat & habere.

* *Vide l. Fulcinius. §. quid ſit aũt ff. ex q. cau. in poſ. ca. per B.*

Idem.

Idem dicit, quod in præcedenti. CAP. IIII.

Eccleſia ſanctæ Mariæ: & infra. Poſſeſsionem, qua fuerat prætermiſſo iuris ordine, prædicta eccleſia ſpoliata, ſibi reſtitui poſtulabat: * & infra. Nos quicquid ab alijs factum fuit (poſtquam prædeceſſor noſter ad curiam ſuam idem negocium reuocauit) irritum decernimus & inane: & infra. Verùm quoniam præfatã poſſeſsionem poſt reſtitutionem vobis factam ab Ioan. de Ateia, alij locationis titulo adſignantis, neque reſtituere poteratis eccleſiæ ſpoliatæ: loco ipſius tantundẽ poſſeſsionum æquiualentium, ad arbitriũ bonorum virorum, ipſi eccleſiæ fecimus adſignari: quas, cùm alij fuerant pignori obligatæ, per vos liberari fecimus à creditoribus, qui nobis inſtrumentum pignoris reſignarunt.

* *Vide l. iuſtè poſſidet. ff. de re iu. per Bar.*

Honorius III. cancellario, cantori, & A. canonico Pariſieñ.

Lis decidenda eſt ſecundùm iura exiſtentia tempo

tempore controuerſiæ, non autem ſecundùm priuilegium impetratum lite pendente, niſi de litis pendentia mentionem faciat. CAP. V.

Dilectus filius, magiſter A. perſona eccleſiæ de Baſſeuilla, expoſuit coram nobis, quòd cū inter prædeceſſorem ſuū ex parte vna, & priorem ac monachos de Baſſeuilla ex altera, ſuper decimis noualium intra fines parœciæ ſuæ conſiſtentium, quæſtio emerſiſſet, ea pendente coram iudicibus delegatis, abbas & conuentus maioris monaſterij Turoñ. quibus ſubſunt, prior & monachi ſupradicti, pro ſe ac membris ſuis obtinuerunt à ſede Apoſto. indulgentiam ſuper perceptione huiuſmodi decimarū: cuius prætextu prior & monachi ſupradictas decimas ſibi vindicare contendunt, licet in indulgentia de dicta quæſtione facta mētio non fuiſſet.* Ideoque mandamus, quatenus eiſdem iudicibus iniungatis, vt (indulgentia nō obſtante prędicta) in negocio ipſo procedāt, iuxta traditam ſibi formam.

* *Vide l. ſed in hoc. ff. de excu.*

De ſequeſtratione poſſeſsionū & fructuum. Tit. xvij.

Innocentius III. Mediolanenſi archiepiſcopo.

Res, in quam facta eſt miſsio, non debet ſequeſtra

queſtrari, etiam ſi miſſus inde fuerit violenter eiectus. Vel notabilius ſic: Sequeſtrum factũ loco miſsionis propter ſcandalum euitandũ, reuocari debet oblata cautione, & reſtitutis expenſis.

CAP. I.

AD HOC vnxit nos Deus: & infra. Abbas de regula nobis expoſuit, quòd cũ M. prædeceſſor tuus ſuper cauſa, quæ inter ipſum & monaſteriũ ſuũ fuerat agitata, obtinuiſſet Veronẽſi epiſcopo literas deſtinari, & ipſe ſuper iudicio poſſeſſorio partim pro monaſterio, partim pro archiepiſcopo ſententiã protuliſſet, procuratore ipſius monaſterij quæſtionem de proprietate poſtmodum intentare volente, archiepiſcopus iuriſdictionem epiſcopi oppoſuit expiraſſe, adſerẽs cauſam poſſeſsionis tantũ, & non proprietatis fuiſſe cõmiſſam: & quia ſuper poſſeſsione pronunciauerat, ſemel functus officio ſuo ſuper quæſtione proprietatis deinceps cognoſcere non valebat: & infra. Sed iudex actorem in poſſeſsionem (quæ fuerat per ipſum archiepiſcopo adiudicata) propter eiuſdem contumaciam mitti decreuit, à qua tamen archiepiſcopus violenter monaſterium eiecit: & infra. C. Papa prædeceſſor noſter, ſic ſuum interpretatus fuit

reſcri

reſcriptum, quòd tam cauſa poſſeſsionis, quàm proprietatis, fuerat iudici delegata, cùm abſolutè & indiſtinctè commiſſa fuerit, & eius continentia diuidi non deberet, prælibatam quoque poſſeſsionem pro ſuo arbitrio ſequeſtrari præcepit, iniungens Reg. & Mutineñ. epiſcopis, vt de cauſa poſſeſsionis & proprietatis plenius cognoſcentes, eam debito fine deciderent, & poſſeſsionem ei parti poſtmodum reſignarent, quæ obtineret de proprietate triumphum: & infra. In eum ſtatum continentiam cauſæ reducimus, in quo fuerat, cũ prædictus prædeceſſor noſter cauſam proprietatis & poſſeſsionis Regiñ. & Mutiñ. commiſit: mandato ſequeſtrationis penitus reuocato: & infra. Ne autẽ monaſterio videamur in ſuo iure deeſſe, moderatas expẽſas (ex quo epiſcopus Veroneñ. ipſum in poſſeſsionem induci decreuit, vſque ad ſatisfactionis tẽpus oblatæ) propter hoc factas ſibi reſtituendas eſſe cenſemus: & à te ſufficientem præberi ſtandi iudicio cautionem.

Honorius III. priori Debeñ. & decano de Calineñ.

Si miſſus in poſſeſsionem cauſa cuſtodiæ fructus diſsipat, diſsipati reuocantur, & cum aliis ſequeſtrantur. CAP. II.

Dile

DIlectus filius R. rector eccleſiæ de Bethuſia, ſua nobis petitione mõſtrauit, quòd cùm inter ipſum ex parte vna, & abbatem, & conuentum de Citeria ex altera, ſuper eadem eccleſia, coram abbate de Sibitõ. & eius collegis quæſtio verteretur, iudices ipſi prædictos abbatem & conuentum in poſſeſsionem ipſius eccleſiæ cauſa cuſtodiæ induxerũt, qui fructus medio tempore perceptos pro ſuæ diſtrahunt libito voluntatis. * Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, faciẽtes fructus ſequeſtrari prædictos, ſi quid de ipſis per eos diſtractum inueneritis, in ſtatum priſtinum reuocetis.

* *Vide l. j. ff. de teſta. mil. per B.*

Gregorius IX.

Si reus poſſeſſor adpellat à ſententia contra eum lata, licitè rei petitæ fructus ſequeſtrantur, ſi diſsipantur ab eo. CAP. III.

AB eo, qui à ſententia prouocauit, fructus poſſeſsionis (ſi diſsipentur ab ipſo) poſſunt lite pendente rationabiliter ſequeſtrari.

De confeſsis. Tit. xviij.

Clemens III.

Ad ſolum dictum confitentis crimẽ propriũ, non eſt alteri infligenda pœna aliqua: infamato tamen eſt indicenda purgatio. CAP. I.

Cum

CVM monaſteriū: & infra. Eos, quorum ſuggeſtione ſcelus homicidij ſe presbyter perpetraſſe proponit: niſi alijs modis verum eſſe conſtiterit, nulli cenſemus pœnæ ſubdendos: * cùm ſecundū vtriuſque iuris ſtatuta de ſe confeſsi ſuper aliorum conſcientijs interrogari nō debent, & (crimine læſæ maieſtatis excepto) de reatu proprio confitentis periculoſa confeſsio non eſt aduerſus quemlibet admittenda. Si tamē eos infamia huiuſmodi laborare cognoueris, ſingulis eis (adiunctis tribus ſocijs ſui ordinis) purgationem iniungas.

* *Vide l.fi. cum gl.per Barto.& l. maritus.ff. de quaſtio.*

Innocent.III.canonicis de Bethlehem.

Si de crimine contingente cauſam principalem conſtat contra aliquem per eius confeßionē, punitur pœna ordinaria, etiam ſi directè contra eum non agatur.h.d.ſecundùm gloſſam. Et eſt caſus notabilis & verus in ſe. Vel ſumma ſic: ſecundū alium intellectum non minus notabilem, quem etiam ſentit gloſ.licet non perfectè explicet. Si quis confitetur crimen in iudicio incidenter, poteſt iudex ordinarius, nouum inchoando proceſſum, illum punire pœna ordinaria.hoc dicit ſingulariter. Abbas. CAP. II.

CVm ſuper electione Bethlehem eccleſiæ, inter R. & P. quæſtio verteretur: & infra. Quoniam V. canonicus

Bethle

Bethlehem fuit in iure cõfeſſus, quòd pro præſtando alterius electioni cõſenſu, quin gentorum Saracenorum obligationem receperat, & mediator extitit ſimoniacæ prauitatis. Nos (quoniã viciũ huiuſmodi perſequi volumus, vt debemus) ipſum ꝑ definitiuã ſentẽtiã duximus ab omni beneficio & officio eccleſiaſtico deponendum.

Gregorius I x. B. iudici Viterbienſi.

Confeſſio facta in iure per œconomum eccleſiæ nocet ipſi eccleſiæ: poteſt tamen reuocari, ſi ante finitum negocium doceatur per errorem facti emanaſſe. h. d. CAP. III.

EX parte abbatis & conuentus monaſterij ſancti M. fuit propoſitum, quòd cũ inter ipſos ex parte vna, & V. nomine ſuę vxoris ex altera coram te quæſtio verteretur, œconomus monaſterij memorati, quædam per errorem facti fuit in iure confeſſus, ex quibus timet ſibi præiudicium generari. Cùm igitur negocio nondum finito, nemini noceat error facti, mãdamus, quatenus ſi de huiuſmódi potuerit errore docere, prouideas, vt nullũ ſibi ſuper hoc præiudicium generetur.

De probationibus. Tit. xix.

Gregorius Tancredo regi Vinceſtriæ.

Reus actori ſua propria inſtrumenta edere

non tenetur.ita cõmuniter ſummatur. CAP. I.

EX epiſtolę verbis:& infra.Tua excellentia poſtulauit,vt imperatori ſcriberem,quatenus pacta in chartophylacio requireret,quæ dudum inter Iuſtinianum principem & prædeceſſores tuos fuerunt emiſſa, vt ex his colligeret, quid tibi ſeruare deberet. Sed ad hoc faciendum vehementer obſtitit,quia nulli dicẽdum eſt,ea quæ contra te ſunt,apud temetipſum debes documenta requirere, in mediumque proferre.

Alexander tertius.

Actor,qui plenè probauit,non debet compelli iurare. CAP. II.

SIcut conſuetudo laudabilis:& infra.Sanè quoniam apud vos conſuetum eſſe didicimus, vt cùm aliquis intentionem ſuam fundauerit inſtrumẽtis aut teſtibus, ei ſacramentum nihilominus deferatur: quod ſi ſubire noluerit, fides probationibus non habetur. Nos (cùm tunc demum ad huiuſmodi ſit ſuffragium recurrẽdum, cùm aliæ legitimæ probationes deeſſe noſcuntur) talem conſuetudinem reprobamus.

Lucius tertius.

In communi iudicio probant actor & reus:

&

& ſi pariter probant, reus abſoluitur, niſi fauorabilem cauſam foueat actor. CAP. III.

EX literis tuis intelleximus te & archidiaconum confines habere præbendas in villis, quas ſinguli ſingulas poſsidetis, & prętextu terminorum inter vos controuerſiam agitari, eò quòd dicas eum antiquos fines egreſſum, partemq́ue tui fundi occupaſſe: illo in contrarium adſerente ſe partem eandem fundi poſſediſſe, quadraginta annorum ſpacio inconcuſſè. tu autem quòd per idem tempus quietè illam poſſederis adſeueras: quare vtrum incumbat petitori vel poſſeſſori probatio, quæſiuiſti. Ad quod ſcire debes, quòd iudiciũ finium regundorum tale eſt, vt in eo vtraque perſona vices duorum habeat, videlicet actoris & rei. Vnde hincinde teſtes produci poſſunt ad cognitionem iudicis inſtruendam: quibus examinatis, iudex quos præcellere intellexerit, ad fidem ſibi faciendam admittat. Quòd ſi ambarum partium teſtes ſunt æquè idonei, poſſeſſoris teſtes præferentur: cùm promptiora ſint iura ad abſoluendũ, quàm ad condemnandum, præterquam in liberali cauſa, in qua ſi vtriuſque partis teſtes æquales fuerint, pro libertate ſententia proferetur. nam poſſeſſori probationem aliquando

dari iuris manifeſti eſt, cùm iure cautum ſit quòd qui obiecerit præſcriptionem lõgiſsimi temporis (quam nemo rectè obiicit, niſi qui poſsidet) & eam probauerit, in cauſa debeat obtinere.

Gregor. VIII. præpoſito ſancti Cataldi.

Non creditur marito adſerenti etiam cum iuramento vxorem ſe cognouiſſe, ſi vxor per matronas adteſtantes, per ipſius corporis aſpectum probat contrarium. CAP. IIII.

PRopoſuiſti, quòd cauſa matrimonij, quæ inter O. de Caſa noua & S. mulierem vertitur, tibi fuit de mandato apoſtolico delegata. cumque partes eſſent in tua præſentia conſtitutæ, mulier propoſuit ſe nec à viro cognitam, nec potuiſſe cognoſci: quod tam proprio iuramento, quàm teſtimonio vij. mulierum probauit, quę per aſpectum corporis eam eſſe virginem adſeuerant, viro per iuramentum ſuum contrarium adſerente: & infra. Videtur igitur nobis, quòd iuramento puellæ, & teſtimonio illarum vij. mulierum fides eſt potius adhibenda.

Clemens ſecundus.

Singulares de vniuerſitate poſſunt ad commodum vniuerſitatis reprobare inſtrumentum falsò confectum nomine vniuerſitatis.

CAP. V.

TErtio loco fuit à nobis ita quęſitum: Ecce quidam regularis ſigillo capituli, quoddam inſtrumentum cuidam amico ſuo ſignauit, in quo facta ei alienatio quarundam rerum eccleſiæ immobilium continetur. Quo exhibito in iudicio procurator vniuerſitatis illud adſeruit de adſenſu conuentus non fuiſſe confectum, & adulterinum, vel furtiuum eſſe ſigillum. * Cum que fratres ad perhibendum teſtimonium produxiſſet, iurati dixerunt, quòd quotiens de hoc inter fratres aliqua erat mentio, cōſilium totius conuentus, & vox fuit vnanimis, quòd nolebant alienationem rerum illarum, ſed res domus integras conſeruari volebant. Sed quoniam contra hoc nihil pars aduerſa probauit, reſpondemus ſecundùm adſertionem teſtium, tantummodo iudicandum.

* *Vide l. q̃ de tota. §. incerta. ff. de rei vin.*

Idem.

Vbi agitur de matrimonio contrahendo: probato impedimento, & publicatis adteſtationibus alij teſtes ſuper defectu impedimenti admittendi non ſunt. CAP. VI.

IVrauit quidam (vt adſeris) ſe quandam in vxorem legitimam accepturum: quã cùm vellet traducere, quidam iuramenis, ſecundùm morem exhibitis, legitimè probauerunt ipſos in quinto conſangui-

nitatis gradu,ſibiinuicem adtinere. Quia verò requiſiſti à nobis quid agendum ſit, cùm quidã alius velit probare contra prædictam probationem iuramentis canonicis factã,et partibus publicatam nullo eos ſeſe conſanguinitatis gradu contingere:reſpondemus, quòd ſtandum eſt probationi priori.

Innoceñ.tertius,archidiac. Pariſieñ.

Si per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, à procuratione repellitur. h. d. & hæc ſummatio conuenit textui & tit. & nullam patitur calumniã,& ideo eã tene. CAP. VII.

POſt ceſsionem: & infra. Cùm igitur per literas iudicis ordinarij (quibus ſtandum eſt*, donec probetur contrariũ) nobis conſtiterit, quòd V. erat excommunicatus cùm procurationis officium adſumpſit. Ipſum tanquam procuratorem non duximus admittendum.

** Vide l. ſi quis in hoc genus. C. de epiſ. & cle. & l. ſi qua per calumniam. per Bald. Pet. de bel. per. & Cyn.*

Idem abbati & conuentui Caſſeñ.

Si rogatus reſtituere totam hæreditatem eo ſine liberis decedente intret monaſterium, euaneſcit fideicommiſſum, & hæreditas adplicatur monaſterio: nec ad inualidandum ingreſſum ſufficit probare minorem ætatem tempore ingreſſus. ſi ex aduerſo geminatus probetur ingreſſus. hoc dicit, intelligendo, quòd ſubſtitutio fuit fideicommiſſaria. Si verò fuit directa, ſumma ſic: Subſtitutio

tutio facta filio, eo decedente ſine liberis, euaneſcit per ingreſſum monaſterij: & tunc adde id quod eſt in primo ſummario ibi: Nec ad inualidandum, &c. vſque ad finem, & vterque intellectus eſt verus in ſe. dico tamen, quòd primus eſt verior, quòd hic fuit ſubſtitutio fideicommiſſaria: licet d. Ant. hic dicat, quòd fuit compendioſa.

CAP. VIII.

IN præſentia G. ſancti Hadriani diaconi cardinalis, G. & B. fratres veſtro ſyndico conſtituto coram ipſo fecere proponi, quòd cùm quondam A. frater ipſorum cõderet teſtamentum, M. filium ſuum ſibi hęredem inſtituit, & præcepit, vt ſi abſque liberis decederet, ad eos bona deuoluerentur ipſius. vnde illa, quæ de bonis ipſius veſtrum monaſterium detinebat, ſibi reſtitui poſtulabant, & petebant vos ſuper hoc à ſua moleſtatione compeſci. Verùm ſyndicus ipſe propoſuit ex aduerſo, quòd prædictus M. monaſterio veſtro obtulit ſe & ſua. Vnde vniuerſa, quæ habuerat, erant ad monaſterium deuoluta, * quare vniuerſa, quæ ipſi de bonis eius inuaſerant, reſtitui monaſterio veſtro petebat, & ſuper cæteris ſilentium illis imponi. Ad hæc autem pars altera replicauit, quòd dictus M. oblationis ſuæ tempore fuerat minor annis, & quòd voti facti pœni-

** Hic Ab. & Felin. dicunt poſſe quẽ ſe priuare in vita poteſtate teſtandi per monaſterij ingreſſum.*

tens, quod feruore infirmitatis fecerat, poſt conualeſcentiam reuocauit: & infra. Vnde cùm ſine liberis deceſsiſſet, ex teſtamento patris ad ipſos erat eius hæreditas deuoluta. Verùm ſyndicus reſpondere curauit, quòd licet dictus M. de monaſterio fuiſſet egreſſus, eidem poſtmodum ſe & ſua obtulit humiliter & deuotè, & quòd nec contra oblationem ſuam veniret, iuramento firmauit. Quare cùm conſtet, quòd idem M. bis monaſterio veſtro contulit, ſe & ſua, nec ex aduerſo probetur, quòd vtriuſque oblationis tempore fuerit minor annis, probationem veſtram huiuſmodi exceptionis probatio nõ elidit: cùm & ſi primæ oblationis tempore fuerit minor annis, ſecundæ tamen potuit maior extitiſſe. Præterea cùm verbum illud, Minor annis, duobus potuerit modis intelligi: cùm & qui minor eſt quatuordecim annis, & qui vigintiquinque dici ſoleat minor annis, intentioni veſtræ verbum dubium non nocebat, cùm intra vigintiquinque annos teneret donatio iuramento firmata. Sed & ſi teneret, quod factum fuerat à dicto A. quia tamen intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui monaſterium ſibi hæredem inſtituit, *hoc monaſterio non nocebat: & infra.

*Vide l. ſi quid. & l. ſi prædiũ. C. de præ. mi.

infra. Dilectus filius H. ſancti Euſtachij cardinalis adtendens, quòd ſyndicus veſter intentionem ſuam plenè fundaſſet, & quòd nihil fuiſſet ex aduerſo ſufficienter probatum, cùm & ſi oſtenſum eſſet per teſtes, quòd M. ſuę oblationis tempore fuerit minor annis: vtrum tamen primæ vel ſecundæ oblationis tempore minor fuerit, & quot annis minor, non fuiſſet expreſſum, de mandato noſtro ſententiam protulit: & prædictis G. & B. ſilentiũ imponens ſuper his, quæ à monaſterio poſtulabant: eos ad reſtitutionem illorum, quæ de bonis prædicti M. propria temeritate inuaſerant, condemnauit. Nos igitur ſententiam ipſam authoritate Apoſtolica cõfirmamus. Idem.

Si actor & reus in interdicto retinendæ poſſeſſionis probant, obtinet is, qui antiquiorem poſſeſſionem probat titulo maximè iuſtificatam, vel meliores probationes reſpectu poſſeſſionis adduxit. h. d. not. & probatur ſatis hoc ſummarium in verſic. ex præmiſſis. ponderato verſi. maximè.

CAP. IX.

Licet cauſam, quæ vertitur inter eccleſiam Rauẽ. & commune Fauentiæ ſuper iuriſdictione, honore ac diſtrictu in villa ſancti P. & caſtro Areoli, quod de iure ad ſe ſpectare dicta eccleſia propo-

nebat:& infra. Porrò adteſtationibus publicatis ſyndicus Fauētinorum propoſuit ſe velle in perſonas teſtium ex parte altera productorum, quædam obiicere ac probare, œconomo eccleſiæ adſerente id fieri nō debere. ſuper quo interloquendo decreuimus ipſum nullatenus audiendum, cùm intra trium menſium ſpacium in noſtris literis comprehenſum teſtes huiuſmodi producere non curauerit, intra quem terminū pars vtraque teſtes inducere potuit, tam in perſonas teſtium, quàm ſuper negocio principali. Poſt hoc idem obiecit in teſtes prædictos, quòd corrupti falſa dixiſſent. Vnde quia talis exceptio non ſolùm ante, ſed etiam poſt ſententiam poteſt opponi, licet nonnulli crederent Fauentinorum partem exceptionem huiuſmodi per excogitatam malitiam ad impediendum proceſſum negocij obieciſſe, quia tamen nolumus à iuris tramite declinare, magiſtris G. & T. præcipimus, vt teſtes, quos ſuper hac exceptione procurator Fauentinorum duceret producendos intra menſem, recipere & examinare curarent, de ſingulis circunſtantiis *ſubtiliter inquirentes, extunc indulto altero mēſe procuratori eccleſiæ ſupradictæ, intra quem ſi vellet, ad reprobationem teſtium

*Vide l.vbicunq. ff. de interro. ac. cum alijs multis.

illo

illorum produceret teſtes coram eis: & infra. Quanquam autem pars Fauentinorum teſtes multos produxerit ſuper negocio principali: vix tamen ex illis ſex remanſerunt concordes, cùm alij ſibimet in ſerie ſui teſtimonij contradicant, & quidam alij ſint in dicto ſui teſtimonij ſingulares. Ad reprobandum verò quoſdam teſtium eccleſiæ Rauen̄. & ſi ex parte Fauentinorum, quidam ſint teſtes inducti, plures tamen illorū reprobantur, quia ſibiinuicem euidentiſsimè contradicunt. quidā verò alij, pauci numero, quamuis non reprobentur expreſsè, vſque adeò tamē malæ famæ ſunt, & leuis opinionis, ꝙ eorū dictis nulla vel modica eſt fides habenda. Idem quoque teſtes Fauentinorum generaliter repelluntur, quia non probant illud, ad quod probandum eorum ſyndicus ſe adſtrinxit, videlicet, quòd corrupti falſa dixiſſent: quoniam & ſi de corruptione videantur aliquid dicere, de falſitate penitus nihil dicunt: * & infra. Ex præmiſsis igitur euidenter adparet, quòd eccleſia per teſtes numero plures, quibus potius lux veritatis adſiſtit, qui etiam aptiora negocio & vero proximora in ſuis teſtimonijs expreſſerunt: ſufficiēter oſtendit, quòd à lx. annis & citra cum omni iuriſdict

* *Vide l. Celſus. ff. de arbit. & l. diuus. per Bart. ff. de re iud.*

dictione,honore, atque diſtrictu loca ſupradicta poſſedit: per quod patet,quòd ſi commune Fauent.à 50.annis citra(ſicut videntur teſtes eorum deponere) aliqua ſeruitia in locis perceperunt ſupradictis, illa proculdubio ſine iuſto titulo percipere inceperunt: cùm duo inſimul eandem rem & eodem modo inſolidum poſsidere non poſsint, maximè cùm iidem Fauentini iuſtum poſſeſsionis titulum non oſtendant, & ex priuilegiis imperatorum & Rom. pon.eccleſiæ Rauennateñ.conceſsis euidẽtiſsimè colligatur poſſeſsionem ipſius eccleſiæ in prædictis locis iuſtam fuiſſe. Cũ ergo conſtet Fauentiñ.ab eo tempore, quo ſe poſſediſſe probare contendunt, minus iuſtè ac ſine titulo aliqua in prædictis locis temeritate propria occupaſſe, & œconomus eiuſdem eccleſiæ petierit à vi turbatiua ſeu inquietatiua ſuper præmiſsis commune Faueñ.prohiberi:nos recognoſcentes in hoc caſu nõ ſic locum eſſe interdicto Vti poſsidetis, vt dicere debeamus, Vti poſsidetis,ita poſsideatis:cùm probationes eccleſiæ longè ſint potiores,& ideo ſit in interdicto ſuperior cõmune Fauentiæ ſibi condemnamus, ſuper iuriſdictione, & honore, atque diſtrictu, & aliis ad hoc generaliter pertinentibus in locis prę-

di

dictis, quo ad poſſeſſorium iudiciũ, quo tantummodo actum eſt, perpetuum ſilentium imponentes, & prohibentes eiſdẽ, vt neque per ſe, neque per alios ſuper his prę ſumat Raueñ. eccleſiã, aut habitatores prę dictorum locorũ aliquatenus moleſtare.* *Vide l. fi. C. de fideic. liber.*

Idem.

Si qui nominent aliquem filium, & ita communiter reputatur, non creditur poſtea alteri eorum iuranti contrarium. CAP. X.

PEr tuas nobis literas intimaſti, quòd cùm T. Tibertinus ciuis, quãdam per ſeptennium habuerit concubinam, nec prolem ſuſceperit interim ex eadem, ac ipſa poſtmodũ diuertens ab eo, ad ipſum non poſt multum tempus rediiſſet filium, quem reuerſa in domum ipſius peperit, ex eo ſe adſeruit ſuſcepiſſe: & infra. Quia verò mulier illa de dicto T. ſuſcepiſſe R. de quo agitur, primitus conſtanter adſeruit, & idem T. præfatæ mulieris præcipuè deuictus inſtantia, ipſum ſuum filium publicè recognouit, & filius eius nominatus communiter fuit, & habitus ab ambobus, eiuſdem mulieris poſtmodum iuramento in contrarium præſtito nõ eſt ſtandum:* *Vide l. generaliter. C. de nõ nume. pecu.* cùm nimis indignum ſit (iuxta legitimas ſanctiones) vt quod ſua quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt in eũdem caſum proprio

prio valeat teſtimonio infirmare. Vnde adparet per conſequens, quòd prædictus R.Sophiam neptem memorati T. cuius prima facie præſumitur conſobrinus, nõ poteſt habere aliquatenus in vxorem.

Idem in concilio generali.

Iudex debet habere notarium vel duos viros idoneos, qui ſcribant acta iudicij, aliàs ſi quid difficultatis emerſerit per ſuperiorem punietur: nec credetur ei ſuper processu: niſi inquantum per acta, vel aliàs per legitima documenta conſtabit. CAP. XI.

QVoniam contra falſam adſertionem iniqui iudicis innocens litigator, quandoque non poteſt veram negationẽ probare: cũ negantis factum per rerũ naturã nulla ſit directa probatio: ne falſitas veritati præiudicet, aut iniquitas prȩualeat æquitati: Statuimus, vt tam in ordinario iudicio, quã extraordinario iudex ſemper adhibeat aut publicam (ſi poteſt habere) perſonam, *aut duos viros idoneos, qui fideliter vniuerſa iudicij acta conſcribant: videlicet citationes, dilationes, recuſationes, exceptiones, petitiones, reſponſiones, interrogationes, confeſsiones, teſtium depoſitiones, inſtrumentorũ productiones, interlocutiones, adpellationes, renunciationes, concluſiones, & cȩtera, quæ occur

* *Notariũ de publica perſona dici, vide l ij. in fi. ff. rem pup. ſal. fo.*

occurrerint competenti ordine conſcribē da,loca deſignando,& tempora,& perſonas.Et omnia ſic conſcripta partibus tribuantur,ita ꝙ originalia penes ſcriptores remaneant:vt ſi ſuper proceſſu iudicis fuerit ſuborta contentio,per hoc poſsit veritas declarari:* quatenus hoc adhibito moderamine,ſic honeſtis & diſcretis deferatur iudicibus,quòd per improuidos & iniquos innocentium iuſtitia non lædatur. Iudex autē,qui conſtitutionem ipſam neglexerit obſeruare, ſi propter eius negligentiam,quid difficultatis emerſerit, per ſuperiorem iudicem animaduerſione debita caſtigetur,nec pro ipſius preſumatur proceſſu,niſi quatenus in cauſa legitimis documentis conſtiterit.

* *Vide l. ſancimus. ſecundùm vnū intellectum, per Bald. C. de diuer. reſc.*

Honorius I I I. archiepiſcopo Londe. & eius ſuffraganeis.

Si probari poteſt reum deliquiſſe, eius probatio,quòd non deliquerit,non eſt admittenda.

CAP XII.

AD noſtram noueritis audientiā perueniſſe,quòd ſacerdotes & clerici Daciæ legi regni (per quam negatiua probatur)temerè innitē̄tes,à criminibus,quę probari teſtibus fidedignis poſſunt, legitimè contra eos,reputātur inſontes, ſi ſe ſuper his purgare valeant quoquo modo: &

& infra. Volentes igitur, vt hæc peſtis contraria omni iuri * penitus extirpetur à clero: mandamus, quatenus in huiuſmodi probatione negatiuè (dum tamen poſſit adfirmatiua ex aduerſo probari) neminem audiatis.

** Vide l. omnes populi. per Bar. ff. de iuſtit. & iure. & l. leges ſacratiſſimæ. C. de epiſc. & cler.*

Idem Aure. & Lameteñ. epiſcopis.

Fines diœceſum probantur per libros antiquos, adminicula, teſtes & famã. CAP. XIII.

CVm cauſam, quæ inter Colubri. & Egitañ. epiſcopos ſuper ſuarũ limitatione diœceſum vertitur, vobis duximus committendam. Mandamus, quatenus ſecundùm diuiſiones, quæ per libros antiquos, vel alio modo melius probantur, necnon teſtes, famam, & quæcunque alia adminicula in negocio procedatis.

Idem epiſcopo & archiepiſcopo Senoñ.

Poſſunt roprobari matronæ, per quas virginitas probatur. CAP. XIIII.

CAuſam matrimonij, quę inter V. iuuenem, & G. puellam Senoñ. quæ ſe virginem & monacham profitetur, noſcitur agitari: & infra. Mandamus, quatenus eandem puellam ponatis interim in illo monaſterio, quod intrauit: vt ibi ſecurè valeat commorari, donec iudiciali ſententia, quid agi debeat, decernatur: recepturi poſtmodum non ſolùm probationes viri, quas

quas inducere voluerit contra mulieres illas, quæ ad inueſtigandum ſigna virginitatis ex parte puellæ fuerint introductæ, verùm etiam probationes alias hoc negocium contingentes, quas pars vtralibet duxerit producendas. Et quia (vt dicit canō) ſępe manus fallitur, & oculus obſtetricū, volumus & mandamus, vt adhuc honeſtas matronas prouidas ac prudentes* deputare curetis, ad inquirēdum vtrū dicta puella virginitatis priuilegio ſit munita.

* *Vide l. magiſtros. C. de profeſſ. & med.*

Greg. I x. præpoſito ſanctę M. Magdeburgeñ. & decano Miſneñ.

Acta etiā litis ordinatoria facta corā primis iudicibus, fidē faciunt corā ſecundis. CAP. XV.

Cum bonæ memoriæ: & infra. Cùm acta originalia dicantur apud priores iudices remanſiſſe: mandamus, quatenus ea cū omni diligentia requirētes, ipſa ſi potuerint inueniri, * & ſi qua partes duxerint legitimè proponenda in ſcriptis redacta ad noſtram præſentiam remittatis. Alioquin cùm non reuocetur in dubiū de conteſtatione litis ſuper ſtatu Pigam. monaſterij, & quibuſdam ſpoliationibus contra abbatem eius factis à Masburgeñ. epiſcopo, recipiatis partium probationes de nouo, & audientes, ſi partes audire voluerint, de compoſitione tractatum, tam

* *Vide l. fi. in glo. C. de proba. Spec. in titu. de procur. §. ratione formæ.*

quod ſuper hoc inueneritis, quàm cauſam ſufficienter inſtructam ad nos remittere procuretis.

De teſtibus,& adteſtationibus. Titulus xx.

Ex conſilio Mateceñ.

Breue eſt. CAP. I.

PLACVIT ſancto conuentui, vt teſtes non conducantur precio:& vt quicunque idonei & fideles in teſtimoniũ adſumãtur:ac nullus teſtimoniũ dicat,niſi ieiun⁹.

Gregorius nonus Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam.

Nulla eſt receptio teſtium facta contra non citatum. CAP. II.

** Vide C. vt prap.no. Impe.l.j.et per tot.tit.*

IN nomine domini:*& infra. Quòd autem dicit epiſcopus,quia ſe abſente etiã viliſsimi ſint teſtes exhibiti nullius momenti: lege noſcendum eſt conſtitutionis nouellæ,quæ de teſtibus loquitur in hæc verba. Ne poſtea obijciatur eis quòd per vnam partem geſta & confecta ſunt,oportet vt teſtimonia dentur illo admonito à iudice,aut defenſore,venire & audire teſtes. Si verò noluerit venire, & non ex ineuitabili quadam neceſsitate venire non poſsit:ſancimus huiuſmodi teſtimonia

nia ita valere, tanquam ſi non ex vna parte conſiſterent, ſed etiam ipſo præſente facta fuiſſent. Ecce admonendus eſt ſemper aduerſarius, vt ad audiendos teſtes * veniat: quod quia hic omiſſum eſt, neceſſe eſt, vt quod contra legem actum eſt, non habeat firmitatem.

** Teſtem recipi quādo iuratur vide in l. ſi quando. C. de teſtib.*

Idem Sabino defenſori Sar.

Mulier teſtificatur contra clericum, cùm de crimine agitur. CAP. III.

QVoniam aliqua nobis de perſona Epiphanij presbyteri ſunt facinora nunciata, neceſſe eſt, vt cuncta diligentius perſcruteris, & ſeu mulieres, cum quibus peregiſſe dicitur, ſeu alios, quos de cauſa ſcire aliquid ſenſeris, huc feſtines adducere: quatenus eccleſiaſtica diſtrictone liquidè poſsint, quæ vera ſunt, aperiri.

Paſchal. pa.

Vbi agitur ad correctionem de peccato impediendo, principalis perſona admittitur in teſtem. CAP. IIII.

IN omni negocio principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota rectiſsimè, habēda eſt pro teſte: cui adhibito vno efficiuntur duo teſtes: adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter oſtendit dominus, cùm dicit: *Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolùm:* *Matth. 18 Luca 17.*

quòd ſi te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos teſtes: vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. Idem alibi adfirmat dicens:

Ioan.8 *Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de meipſo, & teſtimonium perhibet de me pater.* nam in

Deute.17 lege veſtra ſcriptum eſt, *quòd duorum hominum teſtimonium verum eſt.*

Eugenius tertius.

Dicit quales eſſe, & qualiter iurare debeãt, qui ſuper conſanguinitate deponunt. CAP. V.

QVotiens aliqui propter cognationẽ propinquitatis ſeparari petunt: duobus * vel tribus teſtibus adhibitis, qui de eadem conſanguinitate ſuperſint, vel totidem ſenioribus & melioribus loci eiuſdẽ id debet legitimè comprobari. Probatio autem teſtium debet fieri duplici iuramento, vt iurent ſe non priuato odio, neque amicitia, neque pro aliquo cõmodo, quod habuerint, vel quod habent, vel habituri ſint, ad hoc iurandum inductos: & ſicut ipſi dicunt, rei veritatem accepiſſe à maioribus ſuis, & credere ita eſſe.

** Vbi non eſt præfixus teſtium numerus, duo ſufficiunt: vide l. vbi numerus. C. de teſtib.*

Idem priori & fratribus ſanctę Trini.

Prælatus & clerici, qui cauſam eccleſiæ non procurant, teſtificari poſſunt in ea. CAP. VI.

IN ſuper ſtatuimus, vt liceat vobis in cauſis eccleſiæ veſtræ ferre teſtimonium. Dũmodo vnus ex vobis vel duo ad agendum

dum vel reſpondendum inſtituantur: quorum teſtimonium in cauſis, in quibus actores vel reſponſales ſunt inſtituti, non debet admitti.

Idem R. Herforden̄. epiſc. & abbati Sard.

Si probatio exceptionis oppoſitæ contra teſtē productum non admittitur: antequam dictum teſtis recipiatur, in caſu in quo admitti debuit, licitè adpellatur. hoc dicit, ſecundùm lecturam, quam ponit Panor. CAP. VII.

EX parte A. presbyteri ad nos eſt querela perlata, quòd cū eccleſiā de Clunod. canonicè fuiſſet adeptus: & eam xxx. an. & amplius pacificè poſſediſſet. Miles quidam H. nomine tacito, quòd laicus eſſet, ad iudices literas impetrauit, quòd ſi dictus presbyter filius eſſet illius, qui proximo in eadem eccleſia miniſtrarat, vel publicè fornicariam haberet, ipſum à prędicta eccleſia amouerent. Tandem cùm miles per interpoſitam perſonam eum corā præfatis iudicibus traxiſſet in cauſam, quoſdam laicos infames & notabiles ad teſtimonium dicitur produxiſſe. Licet autem presbyter adſereret illos non eſſe recipiendos, pro eo quòd quidam eorum latrones & raptores manifeſti eſſent, quidā verò in alia cauſa fuiſſent conuicti de periurio, & ſe hoc diceret probaturum: Ni-

hilominus iudices teſtibus talibus receptis,eidem abſenti poſt adpellationẽ preſcriptã abiudicauerunt eccleſiã, quã nunc militis dapiferi filius detinet occupatam: & infra. Mandamus, quatenus ſi vobis cõſtiterit, quòd prædictus presbyter nõ fuerit legitimè per teſtes idoneos prædicta eccleſia ſpoliatus, eorundem iudicum caſſata ſententia, literis etiam confirmationis (ſi quæ ſunt ſuper eadem eccleſia impetratæ) non obſtantibus, eccleſiã presbytero reſtituatis eidem, ipſumque non permittatis exinde moleſtari. Si verò res aliter ſe haberet, cauſam audiatis, & fine debito terminetis. Teſtes autem ſi quos idem A. in ſuæ adſertionis teſtimonium inuocauerit, curetis monere vt corã vobis ſuper his perhibeant teſtimoniũ veritati.

Idem Exoñ. & Vigor. epiſcopis.

Iudex mittere debet examinatorem diſcretum ad teſtes recipiendos, qui ad eum commodè venire non poſſunt. CAP. VIII.

SI qui teſtium valetudinarij ſunt, & ſenes, vel debilitate confecti, aut paupertate depreſsi, ita ꝙ non poſsint ad veſtrã preſentiam adduci, ad ipſos recipiendos mittatis * perſonas idoneas & diſcretas.

** Ad quos debeãt mitti examinatores, vide in l. ad egregias. ꝑ Bart. ff. de iureiur. & in l. generaliter. C. eo.*

Alexander tertius Belua. epiſcopo.

Retractanda eſt ſententia, ſi conſtat eã fuiſſe latam

latam ad dictum corruptorum teſtium. hoc dicit,ſecundùm lecturam, quam tenet Panor.

CAP. IX.

SIcut nobis eſt intimatum, quidam accepta pecunia de parentela inter virũ & vxorem exhibent iuramenta: per quæ, inter ipſos diuortij ſententia promulgatur,poſtea verò priuatim nulla inter eos conſanguinitatis lineam adſerẽtes, ſe corruptos dicunt teſtimoniũ perhibuiſſe falſitati.Super quo t.rñ.quòd ſi vir & vxor, aut alter eorum ad ſecunda vota trãſiuit: teſtibus de periurio & adulterio vno pluribúſve,quibus cauſam dederunt, pœnitentia indicatur *.Si verò ad ſecunda vota idem vir & vxor non migrauerint, diligenter inquirendi ſunt,coram quibus corruptio interceſsit, & ſi tales exhibeantur per quos poſsit prędictę corruptionis veritas comprobari,recepto eorum teſtimonio eſt ſententia reuocanda.non enim teſtimonium prædictorum(cũ periuri ſint) eſt in hoc caſu aliquatenus admittendum.

Vide l.generaliter. C. de nõ nu mer.pec.& l.eos. ℘ B. ff.de fal.

Idem.

Socius criminis & muneris non teſtificatur etiã in crimine ſimoniæ. Et vnius teſtimonium non ſufficit ad condemnationem. CAP. X.

VEniens ad nos L.presbyter ſua relatione mõſtrauit, ꝙ ei obiectum fuit, quòd

quòd in eccleſia de Oueñ. canonicum non habuiſſet ingreſſum, quia promiſiſſet vni cuique parœcianorum quinque barillos vini remittere, qui ſacerdoti ibi pro tempore ſeruienti * conſueuerant pro beneficio dari: verũ cùm duo adparuiſſent, qui iurati depoſuerunt prædictum presbyterum talem feciſſe promiſsionem, & cum altero illorum pactum illud factũ fuiſſe, tu de presbytero prout ordo rationis exigit, iudicaſti. Nos tuam ſententiam commendamus, eò quòd ille, qui eodem erat infectus crimine, inde contra eum teſtificari non poſſet, nullique de ſe cõfeſſo, aduerſus alium in eodem crimine ſit credendum, nec vnius teſtimonium ad condemnationem ſufficiat alicuius.

* *aliàs, morantì.*

Idem abbati ſancti L. & priori ſancti C.

Adteſtationes in vno iudicio receptæ, fidem faciunt in eadem cauſa & inter eaſdem perſonas coram alio iudice. CAP. XI.

CAuſam quæ: & infra. Diſcre. v. mandamus, quatenus ſuſceptis adteſtationibus vtriuſque partis, quæ ab alijs iudicibus ſunt receptæ, cauſam ipſam fine debito terminetis.

Idem Cantua. archi. & Vigo. epiſcopo.

Clerici non ſunt à ferendo teſtimonio in cauſa eccleſiæ ſuæ ſine rationabili cauſa repellendi.

CAP.

CAP. XII.

Cum nuncius: & infra. Non lateat prudentiam veſtram, quod clerici non ſunt à ferendo teſtimonio ſuper negocio eccleſiæ ſuæ (niſi alia rationabilis cauſa impediat) repellendi. * * *Vide l. ſi domus. ff. de ſer. vrb. præd.*

Idem Cantua. archiepiſcopo.

Crimen nunc probatum repellit teſtem, aliàs de illo crimine non damnatum. CAP. XIII.

Super eo quod quæſiuiſti, vtrum teſtes ſint reprobandi in cauſa criminali vel ciuili, quibus ab aduerſa parte crimina opponuntur. Reſpondemus, quòd ſi etiam ante non ſunt conuicti vel confeſsi de criminibus illis, dummodo inde conuincantur, in teſtimonium non debent admitti.

Idem Salernitano archiepiſcopo.

Laicus in criminali non teſtificatur contra clericũ, adcuſat tamẽ pro ſua vel ſuorũ iniuria.

CAP. XIIII.

Decætero laicos in accuſationem vel teſtimonium contra clericum in criminali cauſa non eſſe aliquatenus admittendos, cenſura ſacrorum canonum manifeſtius edocet. Niſi fortè ſuã vel ſuorũ iniuriã proſequanẽ. Nec tũc etiã ad teſtimoniũ, ſed ad adcuſationem poſſunt admitti.

Idem eidem.

In cauſis eccleſiaſticis & ciuilibus poſſunt fieri

tres productiones teſtium quarta autem nõ admittitur abſque ſolennitate legali. Et ſuper dictis teſtium poſt ipſorum publicationem poteſt publicè diſputari, hoc dicit ſecundùm lecturam communẽ, & verbis textus congruentẽ. CAP. XV.

IN cauſis eccleſiaſticis vel ciuilibus vltra tertiam productionem non debent teſtes produci, niſi adhibita quadam ſolennitate, quæ in legibus inuenitur expreſſa. Et ſuper dictis teſtium, cùm fuerint publicata, publicè poteſt diſputari.

Idem præpoſito, & canonicis Embrudeñ. eccleſiæ.

Si quis probat actu geſtum poſt adpellationẽ, & aduerſarius probat quòd ante, præfertur prima probatio: & actus iudicatur non tenere, niſi ſecundus probet, quòd ante omnem adpellationẽ.

CAP. XVI.

CVm tu fili præpoſite cum quibuſdã canonicis tuis & archiepiſcopus veſter eſſetis in noſtra præſentia conſtituti: & infra. Cùm conſtet teſtes veſtros iuraſſe, quòd poſt adpellationem, excommunicationis ſentẽtiam tulerit, & archiepiſcopi teſtes ſimiliter iuraſſe, quòd ante adpellationem: nos dicta teſtium benignè interpretari volentes, ne periurij reatu notentur *: quia vtrunque eſſe potuit, & quòd poſt primam adpel. & ante ſecundam ſententia

* *Vide l. ſancimus. C. ad l. Iul. repetun.*

tentia lata fuerit, eandem ſententiam decernimus non tenere.

Idem epiſcopo Placeñ.

In cauſa adpellationis ſuper nouis capitulis tantũ teſtes noui & veteres producuntur, iuramẽto ſecundũ morẽ prius recepto. CAP. XVII.

FRaternitatis tuæ literis nos conſulere voluiſti, vtrum recipiendi ſint noui teſtes ſuper quæſtione iudicata, in qua teſtibus renũciatum conſtet vtrinque. Et an teſtibus in prima cauſa receptis propter cauſam adpel. liceat ſuper quæſtionibus iudicatis aliquid noui proponere:* & infra. Duximus tibi reſpondendum, ꝙ in adpellationis cauſa, ſi noua contigerit emergere capitula ſuper quibus aliqua partium voluerit nouos teſtes inducere, vel per iam receptos aliquid comprobare: eos credimus poſſe recipi ſuper nouis duntaxat capitulis, receptis prius ab ipſis, ſecundùm formam recipiendorum teſtium iuramentis.

* *Vide l. ꝑ hãc legem. C. de temp. adpella.*

Idem Exoñ. epiſcopo.

Qui iurauit teſtimoniũ nõ dicere, teſtificari compellitur, ſi teſtificationes publicatæ nõ ſunt. CAP. XVIII.

INtimauit R. presbyter, quòd V. clericus capellanum eius & alios, quàm plures de teſtibus ſuis iuramento cõſtrinxit,

quòd

quòd teſtimonium,conſilium, & auxiliũ contra ipſum non præberent eidẽ. Ideoq; iniungimus vt ſi teſtimonium eorum publicatum non eſt, nec eſt abrenunciatum teſtibus,eos qui ſunt iuramẽto adſtricti, & alios(ſi neceſſe fuerit)idoneos in teſtimonium recipere non poſtponas.

Idem abbati & fratribus de Martura.

Publicatio vel renunciatio teſtium in certis capitulis non præiudicat volenti teſtes producere in aliis.h.d.quò ad titulum. CAP. XIX.

CAuſam, quæ virtitur inter vos, & plebanum,& clericos ſanctæ Marię de Martu. commiſimus iudicibus terminandam.Cumque vtraque pars in eorum eſſet præſentia conſtituta, & teſtes eſſent hincinde recepti, & eis ab vtraque parte renunciatum,& adteſtationes etiam publicatæ,quoddam priuilegium nuper à nobis impetratum in medium protuliſtis:& infra. Iudicibus ipſis mandauimus vt ſuper alijs capitulis, ſi qua alia fuerint ab his,ſuper quibus teſtes recepti ſunt, & eorum adteſtationes publicatæ,teſtes(ſi qui idonei producti fuerint)recipiant: &(nullis capitulis nouiter à nobis per veſtros nuncios impetratis, quæ contineantur in priuilegio veſtro,vel in alijs literis, quas vobis induſſimus poſtquã cauſam ipſam

com

commiſimus, eiſdem prædictæ plebi in hac cauſa impedimentum præſtantibus), concordia vel iuſtitia mediante decidant. Quia verò Florentinus epiſcopus intimauit quædam capitula eidē priuilegio eſſe inſerta, quæ obuia rationi videntur, illud ad noſtram præſentiam cum veſtro nuncio tranſmittatis.

Idem Nouiceñ. epiſcopo.

A teſtimonio repellitur ſimili morbo laborãs.

CAP. XX.

PErſonas eccleſiarum: & infra. Verùm ſi coram te vel alio quolibet negocia ventilentur: nolumus vt aliqui conſimili morbo laborantes, ſi certum ſit, aut legitimè ſuper hoc poſsint cõuinci, * ſi ab alterutra parte teſtes adducti fuerint, in teſtimonium admittantur.

** Hic inſertur non omne probabile eſſe certum: vide l. ſi pater. ff. de ſolu.*

Idem in concilio Lateraneñ.

Chriſtianus cõtra Iudæũ in teſtē admittitur.

CAP. XXI.

IVdæi ſiue Sarraceni: & infra. Teſtimonium quoque Chriſtianorum aduerſus Iudæos in omnibus cauſis (cùm illi aduerſus Chriſtianos teſtibus ſuis vti præſumant) recipiendum eſſe cenſemus. Et anathemate decernimus feriendos, quicunq; Iudæos Chriſtianis voluerint præferre in hac parte. Cũ eos Chriſtianis ſubiacere opor

oportet:& ab eis pro ſola humanitate foueri. Idem Matthæo cardiñ.

Teſtimoniũ matris eſt ſuſpectũ, vbi filia petit in virũ aliquẽ ſe maiorẽ. Et ad dictũ ſolius matris de impedimẽto deponẽtis impeditur matrimoniũ,ſed contractũ nõ diſſoluitur. CAP.XXII.

SVper eo quod à nobis tua deuotio poſtulauit,vtrum viro negante ſe mulierem adfidaſſe,ipſius mater mulieris, & altera mulier poſsit ad teſtimonium recipi: Con.t.t.reſpon.quòd cùm mater filiæ incrementum & honorem videtur diligere, vbi vir ſuperior eſt diuitijs & nobilitate, potentia vel honore,teſtimoniũ eius videtur eſſe ſuſpectũ,& ideo nõ eſſe aliquatenus admittẽdũ.Super illa * verò quæſtione,quã feciſti,an mulier coniungenda nõ ſit viro, pro eo, quòd ſola mater alterutrius eos eſſe conſanguineos confitetur:reſpondemus,quòd ſi non eſt firmatum matrimonium inter eos, matre adſeuerante ipſos eſſe conſanguineos non debent coniungi,quia præſumptio eſt non modica, quòd ſe linea conſanguinitatis adtingant. Si verò matrimonium eſt firmatum, non debet ſine plurium iuramento diſſolui.

* *aliàs, alia.*

Idem.

Ad deciſionem cauſæ maximè pro parte Iudæi,non ſufficit regulariter minus teſtimonium, quàm

quàm duorum probatæ vitæ & laudabilis conuerſationis. CAP. XXIII.

LIcet vniuerſis:& infra. Quia non eſt licitum alicui Chriſtiano, & multo minus crucis Chriſti inimico, vt cauſæ ſuæ vnius tantùm quaſi legitimo teſtimonio finem imponat: Mandamus, quatenus ſi inter vos & quoſcunque Iudæos emerſerit queſtio in qualibet cauſa Chriſtiani, & maximè clerici: non minus, quàm duorum vel trium virorum, qui ſint probatę vitæ, & fidelis conuerſationis, teſtimoniũ admittatis. Iuxta illud dominicum: *In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.* Quia licet quædam ſint cauſæ, quæ plures, quàm duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa, quæ vnius teſtimonio (quãuis legitimo) terminetur. *Matth.18* *Luca 17*

Idem Firman. epiſcopo.

Non ſunt idonei teſtes, quos actor de familia ſua produxit. CAP. XXIIII.

IN literis:& infra. Quidam nobilis tui epiſcopatus quandam ſibi legitimè copulans, cùm eam in domo ferè per ſeptennium tenuiſſet, conſobrinam patris eius, antequam eam duceret ſe adſeruit cognouiſſe: ad quod probandum teſtes de familia ſua tres produxit. Reſpondemus igitur vt (ſi res ita ſe habet) pro illorũ teſtimonio

monio ipſum ab vxore nulla ratione diui di patiaris: * nec contra ipſos àliquos audias, niſi probatæ eſſent vitæ & opinionis, de quibus veriſimile non eſſet, quòd deberent pro aliquo deierare.

* *Vide l.ij. §. familiæ. ff. vi bo.ra. & l.pronũciatio. §.j. ff.de ver.ſi.*

Vrbanus tertius.

Donec adteſtationes fuerint publicatæ, & eis renunciatum, produci poſſunt teſtes: poſtea verò non ſuper eodem capitulo, ſed ſuper alio ſic. hoc dicit, quò ad titulum. CAP. XXV.

CVm veniſſet ad Apoſt. ſedem magiſter M. nobis expoſuit, quòd Lucius papa præ.no.cauſam, quæ inter ipſum & abbatem de Sicolañ. vertebatur, commiſit iudicibus fine debito terminandam: & infra. Mandamus, quatenus ſi ſententiam illorum noueritis canonicè promulgatã, eam authoritate Apo.confirmetis: nec ad pellatio illam impediat, quæ hic interpoſita dicitur occaſione mortis præ. no. cũ poſtea egerit & reſponderit, teſteſque dũxerit producendos. * Quæſtiones quoq; alias, ſuper quibus teſtes fuere producti, & depoſitiones publicatæ eorum, vel renunciatum fuit teſtibus hinc & inde nullis alijs ab alterutra parte ſuper eodem receptis ſecundùm tenorem ipſarũ mediãte iuſtitia terminetis. Si quæ verò fuerint queſtiones, ſuper quibus vel teſtes nõ fuerint

* *Vide l.ſi exhæredatus. & l.ſi proponas. §.j.ff.de in offic.teſt. & l.ij. C.de iure dot.*

rint producti, vel renunciatum eiſdem, audiatis (quaſi hincinde propoſita fuerint) finem illis debitum imponentes.

Clemens tertius.

Poteſt reus producere teſtes ad probandum cōtrarium eius quod actor probauit, ſi publicatio adteſtationum non eſt facta, conſuetudine contraria non obſtante. hoc dicit, ſecundum notabiliorē lecturam. CAP. XXVI.

SEries tui reſcripti nobis aperuit, quòd cùm nuper inter filios quorundam nobilium tuæ ciuitatis coniugalis quæſtio tractaretur, & infra. Pars, quæ matrimoniū adcuſabat, teſtes produxit legitimos, qui conſanguinitatem inter prædictos eſſe firmiter adſerebant, in primo gradu ponendo duas perſonas B. videlicet & I. dicētes illos eſſe fratrem & ſororem. pars autē oppoſita id falſum dicebat, B. ſcilicet eſſe ſororem I. ad corroborandam adſertionē ſuam tam teſtes offerens, quàm publicum inſtrumentum. Vnde quia pars adcuſantium teſtes illos non eſſe recipiendos proponit, & tu non eſſe conſuetudinem eccleſiæ adfirmas, vt poſt receptos teſtes, qui conſanguinitatem, ſecundùm formam canonum computant, alij ex oppoſito admittātur. Præſenti pagina reſpōdemus, quòd ſi non eſt aliud canonicum, quod obſiſtat,

non obſtante illa conſuetudine, vtpote iuri contraria, teſtes recipere non omittas.

Celeſtinus tertius.

Carnalis copula probatur per conueniens teſtimonium de viſu. idem in teſtimonio auditus, quod adminicula & fama coadiuuant.

CAP. XXVII.

PRæterea cùm quis adcuſatur aliquam cognouiſſe: an ſint teſtes interrogandi de viſu, aut ſola viciniç fama ſufficiat, vel ſi iuratis teſtibus ſit credẽdum, qui ſe carnalis copulæ conſcios eſſe fatentur, ſed de viſu nihil adfirmãt?* Reſpõdemus, quòd ſi teſtimonium conueniens de viſu reddatur, vel etiam de auditu, & præſumptionẽ violentam fama cõſentiens ſubminiſtret, ac alia legitima adminicula ſuffragentur, ſtandum eſt teſtimonio iuratorum. Etenim circunſpectus iudex atque diſcretus motum animi ſui ex argumentis & teſtimonijs, quç rei aptiora eſſe cõpererit, confirmabit.

** Sola fama carnalem copulã non probari. Vide gl. in l.iij.§.j. cum not.ff. de teſta.*

Innocentius III. conſulibus & populo Beneuentano.

Vnius iudicis verbo nõ creditur: ſcripturæ verò eius per teſtes reprobari poſſunt. fallit hoc in papa. ita cõmuniter ſummatur. CAP. XXVIII.

CVm à nobis: & infra. Et canonica & ciuilia iura ſequentes, diſtrictius inhibe

inhibemus,ne vnius iudicis, quantæcunque fuerit authoritatis, verbo credatur in cauſis, ſiue ſuper teſtamentis, ſiue quibuſlibet aliis contractibus quæſtio agitetur. Nec ſcriptum eorum (niſi teſtium adminiculo fulciatur) eam obtineat firmitatem, quin ei poſsint & debeāt duorū vel trium teſtiū bonorū teſtimonia præualere: Salua in omnibus ſedis apoſtolicæ authoritate.

Idem Tyreñ. epiſcopo.

Teſti ſuper dilatoria inducto, non creditur ſuper principali; nec cogitur deponere: ſecus ſi ſuper peremptoria. tunc enim cogi poteſt, vt iuret depo nere ſuper toto. CAP. XXIX.

DE teſtibus: & infra. Conſul. t. t. r. quòd ſi teſtes ſint inducti ad exceptionem dilatoriam ſolummodo probandam, cùm ſuper ea tantùm iurauerint dicere veritatem, ſuper principali nec debent audiri, nec cogi teſtimonium perhibere, vtpote ſuper quo deponerent non iurati. Si verò cùm ad probandam exceptionem peremptoriam ab alterutra partium inducūtur, reliqua pars ſuper principali negotio etiam eos deponere fortè petierit, & vt cogantur ſuper toto negocio dicere veritatem, ſacramento eos poſtulauerit obligari: ad id ſunt ſine dubitatione cogendi: niſi forſitan ſufficiens productio

teſtium ſuper principali iam facta fuerit, vel renunciatum teſtibus * vel depoſitiones teſtium fuerint publicatæ.

* *Vide authen.iubemus. & ibi Barto.C.de iudic.*

Idem Elieñ.& Ciſtreñ.epiſcopis,& archi.de Norbaneñ.

Dicta teſtium non ſunt ad petitionem tertij publicanda. Et is, qui produxit teſtes coram certis iudicibus, non poteſt ad eundem effectum coram iudicibus aliis illos producere, ſed illorum ad teſtationibus debet eſſe contentus. CAP. XXX.

CONſtitutus in præ.no.procurator magiſtri R.propoſuit, quòd cùm decanus & capitulum Eboraceñ.ei tum authoritate Lateraneñ.concilij, tum priuilegij proprij ratione archidiaconatum Richimundię canonicè cõtuliſſent, magiſter H. qui archidiaconus Richimundiæ nominatur, ipſum eo poſt adpel.ad nos interpoſitam ſpoliauit. Cumque prędictus R.ad iudices ſuper reſtitutione ſua cõmiſsionis literas impetraſſet, memoratus H.literas reuocatorias impetrauit, & infra. Inter alia poſtulabat prædictus H.vt faceremus depoſitiones quorundam teſtiũ aperiri: ſed procurator prædictus aperiendas eas non eſſe dicebat, cùm non in hac cauſa fuiſſent inducti, ſed in ea, quæ inter Eboraceñ.archiepiſcopum & eundem R.vertebatur: & infra. Nos eas aperire noluimus, ſed cauſam

ſam duximus veſtro examini committendam: ita quòd ſi vobis conſtiterit præfatũ H. teſtes pro ſe coram epiſcopo & decano Lincoñ. & te fili archie. delegatis iudicibus produxiſſe: adteſtationibus apud eum depoſitis ſit contentus: alioquin eo non obſtãte, quòd teſtes illi coram iudicibus ipſis, & te fili archiep. fuêre producti pro dicto H. ſi producti fuerint, ad teſtimonium admittantur. Idem.

Publicatis adteſtationibus non opponitur in perſonas teſtium. tres caſus excipit, & ad ſecundũ determinationem ſubdit. CAP. XXXI.

PRæſentium authoritate ſtatuimus, vt ſi quis poſt depoſitiones teſtium publicatas obiicere voluerit in perſonas eorũ, ei tunc tandem id liceat, cùm iuramento firmauerit, quòd ad hoc ex malitia nõ procedat: Niſi forſan ante publicationem id fuerit proteſtatus: Vel oſtendere poterit, quòd poſt publicationem didicerit, quod obiicit in perſonas. Cæterùm, cùm quis perſonas teſtiũ ſe velle poſt publicationẽ depoſitionũ repellere, fuerit proteſtatus, ſi quid ꝑ ipſo dixerint, de facili nõ credat. Idem Londoneñ. & Elieñ. epiſcopis.

Si actoris & rei teſtes contraria deponunt, fidem ſibi non derogant, ſed præualent digniores, & veriſimiliora deponentes: & ſi in cæteris eſt

diſparitas,præfertur numerus. CAP. XXXII.

IN noſtra pręſentia:& infra.Cùm igitur hinc plures:indeverò ſint teſtes numero pauciores producti,quos non ſolùm diuerſa,ſed aduerſa penitus in quibuſdam conſtat teſtimonia reddidiſſe ; quia etiam ad multitudinem tantùm reſpicere non oportet,ſed ad teſtium qualitatem,& ad ipſorũ depoſita,quibus potius lux veritatis adſiſtit, ex quibus motum animi ſui conuenit iudicem informare:Mandamus,quatenus ſi teſtes vtrinque producti eiuſdem honeſtatis & exiſtimationis extiterint, cùm cõſtet teſtes monachorum eſſe teſtibus archidiaconi numero pauciores,pro archidiacono ſententiam proferatis.Si verò teſtes ex parte monachorum producti tantæ præeminẽtiæ fuerint,quòd eorũ authoritas * aliorũ ſit meritò multitudini præferenda, ab impetitione archid.abſoluatis eoſdem.

* *Vide l.ſi plures.per Bart.ff. de adcuſ.*

Idem priori ſancti Friuiani Lucañ. & magiſtro G.canonico Piſano.

Ad probanda impedimenta electi,laici & fœminæ admittuntur(adde) & teſtes de auditu & fama ſufficienter nõ probãt. CAP. XXXIII.

TAm literis veſtris, quàm depoſitionibus teſtium,intelleximus nihil eſſe cõtra Lucanum electum ſufficienter oſtenſum,niſi de auditu tantùm & fama : cùm ſuper

ſuper aliis ſi qua fortè videantur eſſe pro bata, teſtes ſint vel ſoli, vel tales, qui non potuerunt illa legitimè comprobare. Quia verò ſuper matrimonio, quod idem clericus dicitur contraxiſſe cum vidua, teſtes nõ fuere recepti propter adpellationis obſtaculum, ne laici vel fœminæ in tali reciperentur articulo contra ipſum: nos vt tã tæ irregularitatis obiectio non remaneat indiſcuſſa, mandamus, quatenus teſtes ſiue laicos ſiue fœminas * (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter, & examinetis prudenter: excommunicantes ſolenniter ſi quis eos impedire præſumpſerit quò minus teſtimonium perhibeant veritati. Demũ ad teſtationibus publicatis ſi fortè conſtiterit irregularitatem huiuſmodi non eſſe probatam, indicatis eidem electo purgationem canonicam de obiectis per ſeptem canonicos maiores eccleſiæ, vel priores eccleſiarum ciuitatis Lucañ. presbyteros ſeu diaconos bonæ famæ præſtandam: qua recepta præfigatis ei terminum, quo conſecrãdus noſtro ſe cõſpectui repræſentet. Si verò vel irregularitatis impedimentum fuerit probatum, vel intra terminũ cõſtitutũ non præſtiterit purgationem indictam: vos eũ à prælatione Lucañ. eccleſiæ amo-

* *Vide l. j. & ij. per Cy. ff. de leg. & de reſt. ſpol. literas.*

uentes, mandetis ex parte noſtra capitulo, vt electionem de alio non differant canonicè celebrare. Archipresbyterum autem Lucañ.& G.ſacriſtam, qui contra prædictum electũ literas nobis ſub nomine maioris partis capituli deſtiuauerunt (cùm cõſtet per adteſtationes prædictas, longè maiorem partem capituli non fuiſſe conſciã huiuſmodi literarum) ab officio & beneficio denuncietis eſſe ſuſpenſos: donec mereantur noſtram indulgentiam obtinere.

Idem Dulmeñ. epiſcopo & decano & priori ſanctæ Trinitatis Ebor.

In cauſa liberali contra contumacem etiam lite non conteſtata teſtes recipi poſſunt. hoc dicit notabiliter, ſecundùm lectu. communem.

CAP. XXXIIII.

CVm olim archi. Meneñ. aduerſus Cantuar. archiepiſcopum ſuper ſtatu Meneñ. eccleſiæ propoſuerit quæſtionem: & infra. Mandamus, quatenus niſi pars aduerſa prædictum archidiaconum per exceptionem legitimam repellere valeat ab agendo: partibus, ſi poterit fieri, vel procuratoribus earum ad locum ſecurum & idoneum conuocatis, & lite legitimè conteſtata teſtes, quos archiepiſcopus in Anglia, et quos archi. duxerit producendos in Vuallia, recipere procuretis. Verùm ſi archiepi-

ſcopus

ſcopus citatus legitimè, vel per ſe vel per procuratorem idoneum noluerit comparere, aut litem etiam conteſtari, vos teſtes maximè ſenes & valetudinarios, quos archi.duxerit producendos ſublato adp. obſtaculo admittatis, & depoſitiones eorum conſcriptas ad ſe. curetis Apoſt. deſtinare, ſtatuentes partibus terminum peremptorium, quo per ſe vel reſponſales idoneos noſtro ſe conſpectui repræſentent ſententiam recepturæ.

Idem priori de Bolonic. & I. rectori eccleſiæ de Borell.

Publicatis adteſtationibus admittitur aduerſarius ad probandum contrarium, ſi ante publicationem ſuper hac probatione contraria inſtrui non potuit. h. d. & eſt caſus ſingul. CAP. XXXV.

EX tenore veſtrarum accepimus literarum, quòd cùm vobis cauſam que vertitur inter R. militem, & M. mulierem, cõmiſerimus fine debito terminandam: & infra. Pars mulieris propoſuit, quòd dictus miles prius corporale præſtitit iuramentum, quòd ipſam duceret in vxorem, poſtmodum carnaliter cognitã traduxit in domũ. *Miles verò hoc inficiabatur omnino adiiciens, quòd etſi hęc vera eſſent, eam tamen de iure habere non potuit, eò quòd aliam tunc viuentem prius duxerat in vxorem.

* *Vide l. j. C. de ſponſ. & in l. ij. eodem tit.*

rem.Cùm per teſtes militis videretur eſſe probatum, quòd ipſe ante feſtum Purificationis beatę virginis, B.mulierem ſolenniter accepit vxorem, & teſtes M. mulieris dicerent, quòd in ſeptimana Paſchali ſequente feſtum prædictũ, de ea ducẽda pręſtitit iuramentum, prædictus miles ab impetitione ipſius abſolui cum inſtantia poſtulabat. Verùm ex parte ſæpedictę mulielieris extitit replicatum, quòd eo tempore necnon & ante, quo teſtes dicti militis dixerant eum cum alia matrimonium contraxiſſe, fuerat ſemper in Ebor. prouincia commoratus, cùm teſtes ipſi dicerent hoc longè extra dictam prouinciam actũ eſſe, determinantes tempus & locũ: quod per teſtes, idoneos erat probare parata. Sed econtra fuit ex aduerſo reſponſum, quòd (cùm adteſtationes iam eſſent hincinde ſolenniter publicatæ,) locus productioni teſtium iam non erat. Quia igitur dubitatis vtrũ poſt publicationẽ adteſtationũ ſuper illo articulo deberẽt teſtes admitti: nos inquiſitioni veſtræ authoritate præſentium reſpondemus teſtes mulieris ad probandum illum articulum admittẽdos.

Idem priori ſancti Victoris.

Indulgenda eſt in cauſa quarta productio teſtium petita cum ſolennitate legali, cauſa legitima

ma non refrangante, aliàs legitimè adpellatur.

CAP. XXXVI.

Significauerunt nobis:& infra. Cũ cauſa quæ vertitur inter abbatem & monachos ſancti Dionyſij ex vna parte, ac abbatiſſam & moniales de Forcellis ex altera, tam ſuper proprietate, quàm ſuper poſſeſsione prioratus de Argẽtolio, iudicibus à nobis commiſſa fuiſſet, & moniales ſuper cauſa proprietatis prius litẽ ingreſſæ, teſtes produxiſsẽt in illa poſtmodũ poſſeſſionis iudicium ſuſpenſo petitorio intentarũt:& infra. Vnde in cauſa poſſeſsionis, quam moniales petebant, ea ratione, quòd illæ, quibus ipſæ ſucceſſerant, inde fuerãt violenter eiectæ, teſtes fuerunt ab vtraq; parte producti, & eò vſque proceſſum, vt publicatio iam fieri deberet:& infra. Mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit abbatem & monachos quartam productionem teſtium, cum iuris ſolennitate ſuper poſſeſſorio petiuiſſe, & propter hoc intra decem dies poſt interlocutoriam ſententiam adpellaſſe (niſi fortè iudices quartam productionem negauerint) pro eo quòd voluerint effrænatam multitudinem teſtium refrænare, vos ad quartam productionem (adhibita ſolennitate legali) admittatis eoſdem ipſos (ſi in probatione

de

defecerint) in expenſis legitimis condem-
nãtes. Et niſi adeò ſit in petitorio iam pro
ceſſum, vt plenè poſsit de proprietate li-
quere, vos cauſam poſſeſsionis, ad quam
de iuris beneficio abbatiſſa & moniales ha
buere recurſum, primitus terminetis, in
cauſa proprietatis poſtmodũ proceſſuri:
alioquin q̃ſtionẽ terminetis ſimul vtrãq;.

Idem epiſcopo Placentino.

Diligenter examinãdi ſunt teſtes & puniendi, qui eos impediunt: & ipſorum teſtium multitudo eſt per iudicẽ refrænãda. CA. XXXVII.

CVm cauſam, quæ inter archiepiſcopum Raueñ. ac cõmune Faueñ. & infra. Quia verò vtrique parti nimis exiſteret oneroſum, vt teſtes producerent coram nobis: mandamus, quatenus recipias teſtes, quos vtraque pars, tam ſuper principali negocio, quã in perſonas teſtiũ duxerit producẽdos: ac eos diligenter examinare procures: & de ſingulis circunſtãtijs prudenter inquirens, de cauſis videlicet, perſonis, loco, tempore, viſu, auditu, ſciẽtia, credulitate, fama, & certitudine cuncta plenè conſcribas: & infra. Teſtes autem, &c. Quòd ſi fortè Fauentini vel alij eos, quos dictus archiepiſcopus ad perhibendum teſtimoniũ veritati duxerit producendos, præſumpſerint impedire: tu

ipſos

ipſos ab huiuſmodi præſumptione ceſſare compellas. Volentes autem effrænatam multitudinem teſtium refrænari: volumus, vt hincinde quadragenarium numerum teſtium excedere non permittas, ita videlicet, vt ſi Fauenti. teſtium depoſitiones ratas habere voluerint, quę à Ferrari. epiſcopo & abbate Pompoñ. receptæ fuerint: teſtes ipſi computentur in numero prælibato: alioquin (cùm adteſtationes ipſæ ſint clauſæ) iidem teſtes, ſi neceſſe fuerit, iteratò producantur.

Idem de Nouo fonte & Caſædei abbatibus.

Adteſtationes receptæ in ſummario, fidem non faciunt in plenario iudicio. Et illarum publicatione non obſtante iidem, vel alij teſtes ſuper eiſdẽ capitulis recipi poſſunt. CAP. XXXVIII.

VEniens ad Apoſtolicam ſedem C. archi. Claremõ. humiliter ſuplicauit, vt ſententiam ſuper decanatu Clarem̃. eccleſiæ pro eo latam, quæ iam fuerat in parte executioni mandata, faceremus in totum executioni mandari. Cùm autem procuratores capituli Claremõ. in noſtra præſentia propoſuerint ſententiam illam contra iuſtitiam, & poſt adpellationem ad nos interpoſitam, promulgatam: & infra. Et idem archidiaconus ipſos tanquam

quam procuratores admittere noluerit, vel dictis eorum aliquatenus reſpondere: P.ſubdia.noſter ſe ipſi obpoſuit ex aduerſo: adſerens canonicè ſe in decanatu Clarem.electum, propter quod dictus archi. in ſua petitione nõ erat aliquatenus audiẽdus, quia decanatus ipſe, non ad illum, ſed ad ſe potius pertinebat: & infra. Cùm igitur ſuper his aliquandiu diſceptaſſent, interlocuti fuimus, vt dictus P. ſi poſſet, incontinenti ſuam intentionem fundaret: qui cùm ſuper hoc teſtes & inſtrumenta produxerit, interloquendo pronunciauimus, quòd ſua intererat, vt ſe poſſet obponere archid. memorato. Lite igitur inter eos, tam ſuper electione, quàm ſuper ſententia conteſtata, quæſitum fuit ab ipſo archid. vtrum adteſtationes prius exhibitas in articulo ſupradicto in hoc iudicio vellet admittere: qui reſpõdit quòd vellet, dummodo poſſet obijcere tam in perſonas teſtium, quã in dicta. Quo audito, pars aduerſa reſpondit, quòd adteſtationibus illis in hoc iudicio vti nolebat: cùm non ſuper principali negocio, ſed ſuper articulo incidenti fuiſſent lite non cõteſtata receptæ. vnde ſuper toto negocio alios volebat teſtes producere vel eoſdẽ. Pars autem reſpondit aduerſa; quòd cùm teſtes

teſtes illi,tam ſuper ſententia, quã ſuper electione dixiſſent,& eorum adteſtationes fuiſſent in iudicio publicatæ: non licebat eidem(poſtquam teſtificata didicerat) ſuper eiſdem articulis ãlios teſtes producere,præſertim cùm in hoc iudicio adteſtationibus illis vſus fuiſſet ſubdiac.prælibatus. Nos igitur iuſtitia pronunciauimus exigente,quòd teſtes eſſent recipiendi ſuper toto negocio, quos vtraque pars duceret producendos. Quocirca mandamus,quatenus receptis teſtibus, & rationibus partium intellectis, cauſam ipſam tam ſuper principali, quàm etiam incidenti,fine canonico terminetis.Quia verò quæ in capitulo aguntur, non facilè poſſunt,niſi per canonicos ipſos probari: volumus, vt ad cautelam abſoluatis eoſdem,vt vocati ad teſtimonium liberè valeant pro vtraque parte teſtari.

Idem Biſuntino archiepiſcopo.

Religioſi etiam ad teſtificandum non admittuntur abſque iuramento niſi à partibus remittatur. CAP. XXXIX.

TVis quæſtionibus: & infra.Monachi verò de ſuis fratribus ac conuerſis, teſtes in cauſis proprijs producere abſq; iuramenti exhibitione non poſſunt: Niſi fortè à parte remittatur aduerſa.

Idem

Idem Atrebateñ.epiſcopo,& Dedimeneñ.& Vrſicampi abbatib.

Delegatus neceſſarius in teſtem remouetur à iudicando, & alius ſubrogatur. CAP. XL.

DIlecto filio Arieñ. præpoſito nobis innotuit exponente, quòd cũ cauſam quę inter ipſum & comitiſſam Flandreñ. ſuper donatione ſex præbendarum ſacerdotalium agitatur, vobis epiſcope ac abbas Dedimeneñ.& Atrebatẽ. decano duximus committendã: idem præpoſitus citra litis conteſtationem propoſuit, quòd teſtimonium decani neceſſarium erat ſibi in cauſa prædicta, cùm de iure ſuo non niſi per ipſum & alium vnicum tantùm teſtem fidem facere poſſet. vnde poſtulauit, vt in cauſa ipſa eo procederetur excluſo, vel ſuperſederetur in negocio quouſq; ſubſtitueremus alium loco eius. Vos autem petitionem eius admittere recuſaſtis, quinimo poſt adpellationem à præbendarum ipſarum donatione ſuſpendiſtis eundem. Ne igitur ob teſtis defectum eius iuſtitia valeat deperire, te abbas Vrſicampi loco ipſius duximus ſubrogandum, * mandantes, quatenus ſi eſt ita (ſuſpenſione præpoſiti relaxata) in cauſa iuxta prioris mandati tenorem, ratione præuia procedatis.

** Vide l. literas. ꝑ Cy. & B. C. de preſump.*

Idem

Idem iudici Sabineñ.

Ne probationis copia pereat,citato aduerſario recipiuntur & publicantur teſtes quos reus induxit. CAP. XLI.

SIgnificauit nobis presbyter ſancti N. Sabineñ.diœceſis, quòd fundatores eiuſdem eccleſiæ liberam eam eſſe volentes,fundationis tempore ſe in ea nihil iuris retinere dixerunt. vnde timens,ne pro ceſſu temporis,probationis copia valeat deperire,prouideri ſuper hoc idem preſbyter poſtulauit. Quocirca mandamus, quatenus teſtes idoneos, quos ipſe ſuper hoc duxerit producendos,examines diligenter, & eorum dicta in publica redigi facias monumenta, denunciando fundatoribus antedictis vel eorum hæredibus vt receptioni teſtium, ſi velint,interſint: & ſuper denunciatione ſic facta,confici facias publicum inſtrumentum.

Idem epiſcopo & archid. Beneueñ.

Si materia antiqui capituli repetitur aliquo addito,quod ſubiicitur neceßitati probandi,poſſunt teſtes etiam antiqui publicatis adteſtationibus produci. CAP. XLII.

CVm cauſa,quæ inter œconomũ monaſterij ſancti M.de monte: & infra. Cùm igitur abbas & fratres eiuſdem loci probare intendant, quanti precij venditionis

P tionis

tionis tempore poſſeſsiones prædictæ fuere: mãdamus, quatenus recipiatis teſtes, quos alterutra partium ſuper hoc du xerit producendos: & infra. Si verò pars monaſterij ad hunc articulũ eoſdem teſtes produxerit, quos ad alium probandũ pro duxit, vos nihilominus eos recipere procuretis. quoniam aliud eſt probaſſe deceptionis exceſſum, & aliud probare quantitatem valoris. Idem.

Recipiuntur & publicantur teſtes, qui interfuerunt ſententiæ, vbi per ſcripturam de ſententia non adparet. CAP. XLIII.

ALbericus miles nobis inſinuare curauit, quòd cùm olim inter ipſum & C. mulierem Rauennateñ. corã capitulo Rauennateñ. matrimonij quęſtio verteretur: tandem lata fuit diuortij ſententia inter eos. poſtea verò dictus miles timens ſibi & filijs, quos de legitima vxore ſuſcepit, ex eo poſſe præiudiciũ generari, quòd in ſcriptis redacta non fuit ſententia memorata, ſupplicauit vt teſtes, qui ſentẽtiæ interfuere prędictę, recipi faceremus. Ideoq́ue mandamus, quatenus teſtes curetis recipere antedictos, depoſitiones ipſorum in ſcripturam publicam redigi facientes.

Idem Beluacenſi epiſcopo.

Publicatis adteſtationibus poſſunt produci teſtes

teſtes ſuper eodem articulo vel directè cõtrario, qui prius fuerunt producti in iudicio ſummario, ſeu extra iudiciũ. h.d.ſecundũ notabiliorem intellectum, non ponendo aliquam ſpecialitatem in cauſa matrimoniali. Et tunc expone textum in ſi.ibi, In hoc caſu, ſcilicet cùm teſtes aliàs producti reproducantur. Panor. CAP. XLIIII.

CVm in tua diœceſi:& infra. Vtrum autem ſi adcuſatore idoneo comparente, per tres vel quatuor teſtes inter iam coniunctos parentela probaretur, per depoſitiones eorundem poſteriorum teſtium derogetur fidei vndecim vel duodecim propinquorum, qui antiquiores tẽpore ac præſtantiores meritis ante cõtractum matrimoniũ in contrarium iurauerant, diſtinguendo perſonas & gradus, à quibus directè hi, de quorũ copula agitur deſcẽderunt, an primi poſterioribus præferãtur, nõ immerito quæri poſſet. Quãquã autẽ ad aliud & ob aliud iurauerint, tam illi, quã iſti, tamen ſi in ſecundo iudicio priores perſonæ iuratæ deponerent, illa eadem, quæ primò dixerunt, abſq; dubio eorum teſtimonia præualerent, nec eo poſſent prætextu repelli, quòd partes teſtificata didicerant, cùm talis exceptio locum non habeat in hoc caſu. Idem.

Excõmunicari poſſunt, qui partẽ impediunt.

in teſtibus producendis. Et denunciandi ſunt teſtes non teneri iuramento, de veritate non dicenda. Et ſi conſangunei impediunt teſtes actoris, de veritate non dicenda, punitur reus, de cuius voluntate hoc fieri præſumitur. CAP. XLV.

1 COnſtitutis in præſentia noſtra archiepiſcopo & M. canonico Surrenti. dum ipſe illũ de crimine ſimoniæ deferret: & infra. Cæterũ quoniã à principio proteſtatus eſt prȩfatus M. ipſius archiepiſcopi conſanguineos multa impedimenta per ſuã potentiam præſtitiſſe quò minus probationum copiã in noſtra præſentia ſecũ haberet, cũ quoſdam induxerint ad iurandũ ne aduerſus archiepiſcopũ aliquid dicerẽt, & alios minis & terroribus à teſtimonio perhibendo arcere nitantur; nos ex officio noſtro ſuper hoc prouidere volentes, mandamus, vt generalem feras excõmunicationis ſententiã * in omnes, qui impedimentum aliquod ipſi M. præſtare præſumpſerint in teſtibus producendis. Illos autem quos (vt dictum eſt) iuraſſe cõſtiterit, quòd contra archiepiſcopum nil dicerent, denuncies iuramento huiuſmodi non teneri. Si quis autem de conſanguineis dicti archiepiſcopi aliquem de teſtibus præſumpſerit impedire (quia veriſimile non videtur, vt eo inuito talia fierẽt, &

* *Per excommunicationis ſententiã dubitantibus ſuccurritur. concor. quod notat Bar. in l. quidam conſulebãt. ff. de re iud.*

& ob hoc non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, eò quòd ſi voluerit, poterit prohibere: cùm ſecundùm legitimas ſanctiones iniquam oſtendant ſe cauſam fouere, & experiri debeat iudicis authoritatem eluſam, qui defenſionis copiam ſubtrahit aduerſario) eundem archiepiſcopum ab officio pontificali ſuſpendas, & facias manere ſuſpenſum, donec illum fecerit à tali præſumptione ceſſare.

Idem Magdeburgeñ. archiepiſcopo, & præpoſi. Suburgeñ.

Qui teſtificata non didicit, nec renunciauit teſtibus producendis, ſuper antiquis articulis ſeu capitulis, teſtes etiam aliàs productos producere poteſt. CAP. XLVI.

COnſtitutis in præſentia noſtra procuratore A. ſororis nobilis viri Marchionis Miſnẽ. & nuncio illuſtris principis Boëmorũ: & infra. Prageñ. epiſcopus ad petitionẽ eiuſdẽ principis ipſa volente ad ipſum accedere, vt ſuas corã eo proponeret actiones, ſed à ſatellitibus eiuſdem prohibita, qui ei bis vel tertiò prohibuerũt ingreſſum, poſt adpellationem ad nos interpoſitã diuortij ſententiã promulgauit: à qua ipſa fecit ad noſtrã præſentiam prouocari: & infra. Mandamus, quatenus partibus ad locũ idoneũ conuocatis, reci- 11

piatis teſtes,quos vel nobilis ipſa pro ſe, vel princeps pro parte ſua (cùm nondum teſtificata didicerint) ſuper proceſſu Prageñ.epiſcopi vel poſteriorum iudicum duxerint producẽdos,& nobilis ipſa pro ſe, vel teſtes,quos induxit prius , vel alios ſi voluerit inducere non vetetur , cùm non renunciauerit teſtibus producendis.

Idem in concilio generali.

Ponit concilium duodecim , ſine quibus ad probandum conſanguinitatem in cauſa matrimoniali,non valet teſtimonium de auditu . hoc dicit ſummando generaliter. CAP. XLVII.

LIcet ex quadam neceſsitate pręter cõmunem formam olim fuerit inſtitutum in conſanguinitatis & adfinitatis gradibus computandis valere teſtimoniũ de auditu,cùm propter breuem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerẽt, vſq; ad gradum ſeptimum computando, quia tamen pluribus exemplis & certis exprimentis didicimus ex hoc multa pericula contra legitima proueniſſe coniugia: ſtatuimus,ne ſuper hoc recipiantur decętero teſtes de auditu , * cùm iam quartum gradum prohibitio non excedat.Niſi fortè perſonę graues extiterint,quibus fides meritò ſit adhibenda,& ante litẽ motã teſtificata didicerint,ab antiquioribus quidem

* *Vide l. teſtium. C. eod. & l. in ſumma. ff. de aq. plu. arcen.*

quidem ſuis non vtique ab vno: cùm non ſufficeret ille ſi viueret,ſed duobus ad minus: nec ab infamibus & ſuſpectis, ſed à fidedignis & omni exceptiõe maioribus: cùm ſatis videretur abſurdũ illos admitti,quorum repellerentur authores.Nec tamen ſi vnus à pluribus vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperunt, quod teſtantur,tanquam plures idonei teſtes debent admitti,cùm ſecundùm ordinem ſolitum iudiciorum non ſufficiat vnius teſtis adſertio,etiam ſi præſidali refulgeat dignitate, & actus legitimi ſint infamibus interdicti.Teſtes autẽ huiuſmodi proprio iuramẽto firmantes, quòd ad ferẽdũ teſtimoniũ in cauſa ipſa odio,amore, timore,vel cõmodo nõ procedãt, perſonas expreſsis nominibus, vel demõſtratione, vel circũlocutione ſufficienti deſignẽt, & ab vtroq; latere ſingulos gradus clara cõputatione diſtinguant: & in ſuo nihilominus iuramento concludant ſe accepiſſe à ſuis maioribus quod deponunt, & credere ita eſſe. Sed nec tales ſufficiant, niſi iurati deponant ſe vidiſſe perſonas, vel in vno prædictorum graduum cõſtitutas pro conſanguineis ſe habere: tolerabilius eſt enim aliquos contra ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos

legitimè contra ſtatuta domini ſeparare.

Honorius III. præpoſito Moliſij Firmã.diœceſis.

Poſt publicationem ad petitionem producentis, interrogari non debent teſtes, niſi quãdo dolo, vel negligentia examinatorũ ſuper omnibus capitulis interrogati nõ fuerunt. CAP. XLVIII.

PEr tuas nobis literas intimaſti, quòd cùm cauſa, quæ ſuper quibuſdam terris vertitur inter canonicos ſancti Petri ex vna parte, & G. ſancti Simonis ex altera, tibi fuiſſet ab Apoſtolica ſede commiſſa, dictus G. tribus menſibus poſt teſtium publicationem elapſis, teſtes ſuos interrogari poſtulat iteratò: & infra. Nos igitur reſpondemus, illum non eſſe ſuper hoc de cætero audiẽdum, niſi forſan à principio illos interrogari ſuper certis capitulis poſtulaſſet, idque malitioſè, vt negligenter fuerit prætermiſſum.

Idem Vell. Oleti & Sacrameniæ abbatibus, Palentiæ & Segobieñ. diœce.

Teſtes probatorios & reprobatorios probatoriorum reprobare licet: ſed reprobatorios reprobatoriorum non licet. CAP. XLIX.

LIcet dilectus f.n. L. tituli ſanctæ Crucis presbyter cardinalis, quem procuratoribus Burgieñ. epiſcopi, & clericorum ſanctæ Mariæ de caſtro Soret, dedimus

mus auditorem,ea,quę procuratores ipſi proponere voluerunt, audieris diligēter, quia tamen procurator dicti epiſcopi contra perſonas teſtium productorũ in principali adhuc ſe velle dicere proponebat. & infra: Mandamus, quatenus recipiatis teſtes,quos contra perſonas productorũ ſuper principali negocio partes duxerint producēdos: quos ſi rurſus pars altera vel vtraque voluerit reprobare, * contra illos probatiões admittere procuretis, ita, quòd vltra non liceat partibus ad reprobationem teſtium adſpirare: ne ſi producendi quartos contra tertios, & ſic deinceps partibus licentia tribuatur, negociũ diutius protelari contingat.

* *Vide l. non poſſũt. ff. de legib. per Bar.*

Idem præpoſito & magiſtro G.& R.Lauduñ.canonicis.

Adteſtationes receptæ per arbitrũ,fidem faciunt in iudicio,ſi teſtes mortui ſunt: ſi viuũt, eſt in optioue illius,cõtra quem teſtes producti ſunt, an velit adteſtationes recipere,an teſtes de nouo deponere. Et adde etiam ſi adteſtationes publicatæ ſunt. & hoc vltimum non eſt in l. ſi. C. eo. vbi ponitur caſus huius decre. CAP. L.

PRæſentata nobis Sueſſioñ. archidia. petitio continebat, quòd cùm inter quondam R. prædeceſſorem ſuum ex vna parte,& capitulum ſancti Pe.Sueſſioñ.ex

altera,ſuper iuriſdictione, quam idem ar chidiac.ſe in dicta eccleſia ratione archidiaconatus proponebat habere, quæſtio verteretur,tãdem cancellarium Pariſieñ. & magiſtros R.Remeñ.& P.Britõ.canonicos ſuper hoc arbitros elegerunt: qui cũ ſuſcepto arbitrio adeò in negocio proceſſiſſent,quòd productis teſtibus, & depoſitionibus publicatis,receptisque allegationibus vtrorunque, & actis omnibus redactis in ſcriptis ſigillorum ſuorum impreſſione ſignatis, arbitrium proferre deberent, vnus ipſorum viam vniuerſæ carnis ingreſſus, & alius in archiepiſcopum Ebreduneñ.adſumptus,qui diſtat per duodecim dietas & amplius ab eiſdem. Vnde cùm prædicto R. ſolo minimè arbitrari valẽte videatur arbitrium expiraſſe. Diſ. veſtræ mãdamus,quatenus cauſam iuxta huiuſmodi acta fine debito terminetis,optione capitulo reſeruata, vt vel recipiant depoſitiones eorum,qui ſuperſunt productorum teſtium contra eos, vel eas reſpuẽtes conſentiant,vt ijdem teſtes admittantur iterum,ſaluo iure quod in vtroq; caſu eidem capitulo competit, tam in perſonas teſtium,quàm in dicta.

Idem Peññ.epiſcopo.

Non creditur teſti etiam religioſo, qui ſine iura

iuramento deponit. CAP. LI.

NVper nobis A. presbytero ſupplicante innotuit, vt cùm ipſe ordinem fratrum minorum cauſa probationis intraſſet, cuſtos ad probandum, quòd idem presbyter feciſſet profeſsionem, quoſdam ordinis ſui teſtes induxit, qui depoſuerunt ſuper hoc (contradicente dicto presbytero) nõ iurati: & infra. Reſpõdemus, quòd nullius teſtimonio quantumcũque religioſus exiſtat (niſi iuratus depoſuerit) in alterius præiudicium debet credi.

Idẽ Coriſopotoñ. & Trecoreñ. epiſcopis.

Diligenter & ſigillatim examinandi ſunt teſtes: ſupple, etiam ſi agitur de vita, & miraculis alicuius canoniẑandi. CAP. LII.

VEnerabili f. n. epiſcopo & capitulo Coriſopotoñ. ac vniuerſis abbatibus apud Ciſtercieñ. in generali capitulo congregatis: & infra. Diſ. veſtræ mandamus, quatenus teſtes, quos abbas & monachi ſancti Martini Ciſtercieñ. ordinis ſuper vita & miraculis piæ memoriæ M. abbatis monaſterij ſupradicti duxerint producẽdos, examinare ſigillatim curetis, cum ea diligentia, quæ ſolet & debet in receptione teſtium adhiberi.

Gregorius IX.

Iterũ examinandus eſt teſtis, qui obſcurè depoſuit:

poſuit:ſupple tu,ex iudicis officio. CAP. LIII.

CVm clamor validus contra Acherontineñ.epiſcopũ ſuper ſimonia & aliis criminibus aſcẽdiſſet,Melfiteñ.& Rubeñ. epiſcopis dedimus in mandatis, vt ſuper his diligenter veritatem inquirerent: & infra. Verũ quia apertis adteſtationibus L.& G.ſuper ſimonia ita depoſuêre confusè,ꝙ ex dictis eorum nõ poteſt veritas declarari:Mandamus,quatenus examinetis eos iterum diligẽter,& tam eorũ, quã aliorum, quos receperitis teſtificata ſub ſigillis veſtris nobis fideliter referatis.

Idem.

Perſeuerans in crimine,etiã in ciuili,repellitur à teſtimonio:emendatus verò, non infamis admittitur in ciuili, & etiam criminali mota ciuiliter.fallit in periuro, qui in criminali repellitur. CAP. LIIII.

TEſtimonium eius,cui ab aduerſa parte opponitur crimẽ, meritò reprobatur in criminali cauſa,ſiue ciuili,ſi in ipſo crimine perſeueret.Si verò ſit de crimine emendatus, & eum non comitetur infamia,non eſt in cauſa ciuili,vel etiam cùm de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij)repellendus. In criminali autem,ſi in alio iudicio inſtituta adcuſatione contra ipſum, de crimine conuictus

uictus extitit, vel confeſſus: vel ſi nũc per exceptionẽ exinde conuincatur, aut graua ta ſit eius opinio, pro eo ꝙ quandoq; fuit tali modo repulſus, quãuis in hoc caſu nõ excluderetur in cauſa ciuili: poteſt à teſtimonio (licet egerit pœnitẽtiã) remoueri.

Idem.

Quarta productio non eſt danda ſine ſolennitate legali, de qua hic. CAP. LV.

VLtra tertiam productionem non debent teſtes vlterius produci in cauſa. * Niſi præſtito ab eo, qui hoc poſtulat iuramento, quòd neque per ſe, neq; per aliũ teſtificata ſubtraxerit, vel fuerit percunctatus: nec per dolum, aut artem aliquam quartam productionem expoſcat: ſed quia quos deſiderat de nouo producere, prius habere nequiuit.

* *Vide authen. qui ſemel. C. de proba.*

Idem.

Adcuſatus criminaliter non admittitur in teſtem contra alium in cauſa criminali, ſua adcuſatione pendente: niſi in exceptis criminibus.

CAP. LVI.

NOn debet quis in criminibus, (Niſi forſan in exceptis) ad teſtificandum admitti pendente adcuſatione de crimine cõtra ipſum: cũ etiam adcuſati (niſi prius ſe probauerint innocentes) ab adcuſatione ac ſuſceptione ordinum repellantur.

De te

De teſtibus cogendis,vel non. Tit.xxj.

Alexander III.Papieñ.elec.

In cauſa ciuili monendi & inducendi teſtes ſunt ad teſtificandum: & ſi ſe ſubtrahant odio, gratia,&c.compelluntur. CAP. I.

CAVSAM matrimonij,quæ inter M.mulierẽ & filium R.vertitur,cõmiſimus iudicibus terminãdam. Ideoque mãdamus, quatenus teſtes ab alterutra partiũ in ſuæ adſertionis teſtimonium inuocatos,ne veritatem occultent, diligentius moneas & inducas.Si autem odio,vel gratia, vel timore ſe ſubtrahant,eos ad ferendum teſtimonium coram præfatis iudicibus, vel eorum nuncio,quem ad hoc miſerint, eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

Idem presbyteris Pontiæ.

Vbi teſtimonium eſt neceſſarium,compellendi ſunt teſtes ad illud ferendum,etiam per ſuſpẽſionis,excõmunicationis,& depoſitionis ſentẽtiã. CAP. II.

CVm ſuper cauſa, quæ vertitur inter Præneſtineñ.epiſcopum & Subl.abbatem, ſit teſtimonium veſtrum neceſſarium: mandamus, quatenus perhibituri teſtimonium veritati,Apoſtolico vos cõ-

ſpectui

ſpectui præſentetis. Si verò nõ veneritis, ſciatis vos ab officio & beneficio eccleſiaſtico Apoſtolica authoritate ſuſpẽſos. Et ſi nec ſic veneritis, excõmunicationis ſentẽtiã & depoſitionis poteritis formidare.

Idem Genuenſi archiepiſcopo.

Teſtis, qui timore aduerſæ partis ſe ſubtrahit, teſtificari compellitur, adde etiam in criminali ſecundũ communem intellectum: & ſic aliquid addit ad cap. j. ſupra eo. & ca. dilectorũ. infra eo.

CAP. III.

SVper eo: & infra. Conſul. t. t. reſpond. quòd ſi factum eſt notorium, non eget teſtium depoſitionibus declarari, cùm talia probationem vel ordinem iudiciariũ non requirant. Verùm ſi non eſt notoriũ, & is, qui conuenitur, factum negauerit: teſtes qui interfuerunt facto, monendi ſunt, non cogendi ad ferendum teſtimonium veritati. Niſi fortè timore aduerſæ partis conſtiterit iudici eos à ferendo teſtimonio reuocari: Licet ad hoc paſsim poſsint de iuris humani rigore compelli.

Idem.

Compelluntur teſtes etiam in criminali, quos adcuſatus malitioſè adcuſatori ſubtraxit. hoc dicit ſecundũ verũ & cõmunẽ intellectũ Abbas.

CAP. IIII.

Perue

1 PEruenit ad audiẽtiam noſtram, quòd cùm I. prior ſancti Laurentij coram te fuiſſet de ſimoniæ & adulterij crimine adcuſatus, quendam, qui contra eum ducendus erat in teſtimonium, iuramento adſtrinxit, vt non deponeret cõtra ipſum: & infra. Nos igitur adtendentes, quòd nemo debet aduerſario inſtrumenta (quorũ adpellatione teſtes continentur *) ſubtrahere: & quòd tam ille, qui ſubripit inſtrumenta, quàm qui aduerſario parem aduocationis copiam ſubtrahit, iniquam oſtendit à ſe litem foueri, & experiri debet in ſe iudicis authoritatem eluſam: reſpondemus, ad detegendum tantæ fraudis & calliditatis commentum ipſum teſtem meritò eſſe compellendum.*

** Vide l.j. ff. de fi. inſtrumen.*

** Vide l.eũ qui nocentem. ff. de iniur.*

Clemens III. Segobienſi epiſcopo.

Si res aliter probari nõ poteſt, etiã in cauſa criminali compellendi ſunt teſtes. h. d. ſecundũ lecturam notabiliorem. CAP. V.

II PEruenit ad nos, ꝙ cùm à laicis enormis & intolerabilis iniuria clerico multis adſtantibus & videntibus inferatur, iniuriantes in cauſam tracti, negant ſe tantũ facinus commiſiſſe: & cùm læſus eorum teſtimonio, qui præſentes extiterant, hoc probare deſideret, illi nolunt veritati teſtimonium perhibere: & infra. Con.

Cont.t.t.r.quòd hi, qui de rebus eccleſiaſticis teſtificari recuſant: ſi aliter veritas nequiuerit elici, ad illud ſunt per cenſurã eccleſiaſticam compellendi.

Idem.

Super conſanguinitate probãda cogendi ſunt teſtes. Ita cõmuniter ſummatur. Sed Panor. non placet hoc ſummarium, & ideo ſummat ſicut c.j. ſupra eo. CAP. VI.

CAeterùm, quòd ſuper conſanguinitate cogendus ſit teſtis perhibere teſtimonium veritati, non dubitatur à nobis, cùm id tam ius ſcriptum adprobet, quàm conſuetudo actibus vtẽtium adprobata *, ſi ipſum conſtiterit odio, vel gratia veritatem ſupprimere, aut timore.

* *Vide l.iij. C. quæ ſit lon.conſue.*

Celeſtinus III.

Teſtis ſynodalis, qui coram ordinario ſuper matrimonio depoſuit, non compellitur iurare ſuper eo coram delegato. hoc primò. Propter ſuperuenientem infamiam, à teſtimonio repellitur. hoc ſecundò. Poteſt tamen ſi errauit incontinenti, non ex interuallo, dictum ſuum corrigere. hoc tertiò.

CAP. VII.

PRætera ſi teſtes publici, quos tua ciuitas nũcupat ſynodales: ſuper cauſa matrimonij coram te vel tuo capitulo ſemel teſtimonium reddiderint, non debent cõpelli, vt in præſentia alicuius delegati iu-

dicis ſuper eadem cauſa iteratò præbeant iuramentum, dummodo aliter fiat fides iudici delegato: niſi fortè articulus nouę quęſtionis emergat. Huiuſmodi verò teſtes publico iure poſſunt propter infamiam à perhibendo teſtimonio remoueri, ſi eam poſtquam in communi recepti fuerant, contigerit contraxiſſe. Quorum teſtimonia, ſi quandoque non ſtudiosè, ſed in proferendo errauerint, & ſe incontinenti correxerint, reprobari non debent. ſecus autem erit, ſi correctioni ſuæ interpoſuerint interuallum.

Innocentius III. priori ſancti Fridiani, & magiſtro P. canonico Piſano.

Cùm de fama vel vitio falſitatis inquiritur, cogendi ſunt teſtes. h.d. ſecundùm Ioan. And. ſed ſecundùm Panor. nimis reſtringit textum.

CAP. VIII.

SVper his: & infra. Cæterùm volumus & mandamus, vt ſuper inquiſitionis articulis, tam de fama electi, quàm literis contra eum ſub nomine longè maioris & ſanioris partis capituli deſtinatis, cogatis teſtes, qui nominati fuerint, perhibere teſtimonium veritati.

Idem archidiacono Mediolanenſi.

Teſtes, qui ſe ſubtrahunt, etiam in criminali cogendi ſunt. CAP. IX.

Cum

CVm contra magiſtrum R. ſuper eo, quod dicitur falſas de ſede Apoſt. literas reportaſſe, ac per ſe vel procuratorem fuiſſe vſum eiſdem,tibi direxerimus ſcripta noſtra,poſtulaſti per ſedem Apoſt. oraculum edoceri, vtrum ſuper præfato vitio falſitatis teſtes cōpellere debeas nominatos.Nos igitur reſpondemus,quòd teſtes prædicti ſi ſe gratia, odio vel timore ſubtraxerint,per cen.eccle.debes adpel. remota, compellere veritati teſtimonium perhibere *.

* *Et de iure ciuili mulctātur vt eſt l.j.ff. ſi quis ius dic.non obtemp.*

Honorius III.abbati ſancti Eugenij,& magiſtro G.canonico Señ.

Non ſummatur propter varietatem lecturarum,nec etiam diuiditur. CAP. X.

DIlectorum filiorum Vulterani capituli ex parte vna,& epiſcopi Vulterani ex altera procuratoribus in noſtra præſentia conſtitutis:& infra. Teſtes,qui fuerint nominati:præterquam ſuper criminibus(ſi ſe gratia vel timore ſubtraxerint, vel odio) per cenſuram eccleſiaſticam cogatis veritati teſtimonium perhibere.

Idem epiſcopo Boñ.& magiſtro B.epiſ.

Ad detegendam veritatem coniurationis coguntur ſocij,etiam iurati. CAP. XI.

VEnerabilis frater noſter archiepiſcopus Rauennateñ.propoſuit, ꝙ ciues

Ceruicen̄. cùm M. & L.quondam clericis eccleſię Rauen̄.quandam præſumpſerunt coniurationem facere contra eum,nihilominus in detrimentū eius dantes eis quandam pecuniæ quantitatē: & ad hæc cælanda ſe adſtringentes vinculo iuramenti. vnde humiliter ſupplicauit,vt cū cauſam ſuper his,& quibuſdā articulis vobis duxerimus committendam,& ipſe intentionem ſuam probare non poſsit, niſi teſtimonio ciuiū prædictorum * prouidere ei, ne pro defectu teſtiū pereat ſua iuſtitia, dignaremur. Ideoq́ue mandamus, quatenus monitione præmiſſa per cenſuram eccle. adpel.remota cogatis illos,quos videritis compellendos,vt ab huiuſmodi iuramento abſoluāt, quos idem archiepiſcopus ad teſtimoniū duxerit producendos:eos nihilominus (ſi ſe gratia, vel odio, vel timore ſubtraxerint) diſtrictione ſimili compellentes ad perhibendum teſtimonium veritati.

** Vide l.ſi. C. de hære. & l. quotiens. ff.de quæſtio. & l. cum probatio. ff.de proba.*

De fide inſtrumentorum. Tit. xxij.

Gregorius.

Inſtrumenti exemplum non ſolenniter ſumptum,fidem non facit abſque originali.h.d.ſecundùm ipſius mentem. CAP. I.

Si

SI ſcripturam authenticam non videmus: ad exemplaria nihil facere poſſumus.

Alexander III.

Corruit inſtrumentum, ſi teſtes inſcripti deceſſerint, niſi ſigillum habeat authenticum, vel à notario ſit confectum. CAP. II.

SCripta verò authentica, ſi teſtes inſcripti deceſſerint (niſi per manum publicam facta fuerint ita, quòd adpareant publica, aut authēticum ſigillum habuerint, per quod poſsint probari) non videntur nobis alicuius firmitatis robur habere.

Idem.

Reſcriptum Apoſtolicum propter raſuram, in loco non ſuſpecto non cenſetur vitioſum. h.d. ſecundùm mentem. CAP. III.

EX literis veſtris accepimus, ꝙ cū cauſa, quę inter magiſtrum A. & R. ſuper capella de Ambitoria vertitur, de mandato noſtro ſuſceperitis terminandam, præfatus R. literarum ſibi copiam fieri poſtulauit. Qui cū eas argueret falſitatis, quia in narratione facti abraſæ ſunt vbi ſcriptū eſt iura parœcialia: & infra. Dicimus, quòd propter abraſionem illam iudicari falſæ non poſſunt, nec etiam haberi ſuſpectæ, præſertim cùm priuilegia in poſſeſſionibus abradantur, & literæ in narratio

ne facti(ſi erratum eſt)poſſunt incunctanter abradi.

Idem Eboracenſi epiſcopo.

Redarguenti priuilegium de falſo, iudex faciet illud exhiberi coram iudice & paucis, & in loco congruo & ſecuro:& interim ſtabitur ſententiæ latæ per illud. CAP. IIII.

ACcepimus literas, quas abbas ſancti Auguſtini contra Cantuarieñ.archiepiſcopum tranſmiſit:& infra.Cùm priuilegia non inſpecta non valeant argui falſitatis,& difficile ſit et periculoſum ea apud ſedem Apoſt.exhiberi:præcipimus,vt vel exhibeantur eidem archiepiſcopo in clauſtro prædictorum fratrum,vel in alio loco congruo & ſecuro, vſque ad natiuitatẽ proximam ſancti Ioannis Baptiſtæ. Si verò nec venerit,nec ſufficientem reſponſalem miſerit,ei perpetuum ſilentium imponatis ipſa vlterius arguendi. Interim autẽ nolumus illa priuilegia vacillare:ſed præcipimus ſententiam, quæ eorum obtentu ſuper ſtatu monaſterij lata eſt,inuiolabiliter obſeruari:& infra.Iubemus etiam, vt archiepiſcopũ in inſpectione priuilegiorũ xij.hominũ numero faciatis eſſe cõtentũ.

Celeſtinus I I I.abbati ſancti Secundi.

Inſtrumentum vel priuilegium,quo quis vtitur coram iudice,aduerſario integraliter legi debet:

bet: ſed ſolùm illud capitulum, de quo agitur, edi debet.

CAP. V.

Contingit interdum, vt dicitis, quòd quandocunque cum aliquo litem habetis, priuilegium veſtrum aduerſæ parti cogimini plenius exhibere: vnde accidit, quòd occaſione vnius capituli, ſuper quo conuenimini, plurima litigia ſuſcitantur: & infra. Conſ.t.t.r. vt quandocunq; ſuper exhibendo priuilegio vel indulgentia ſeu inſtrumento fueritis requiſiti: pręſente iudice aut aliquibus prudētibus viris deputatis ab ipſo audiēte parte cōtraria tantūmodo recitetur, *ita ꝙ ſi tantū ſuper vno capitulo quæſtio fuerit, illud ſolūmodo deſcribatur, & aduerſæ parti copia eius fiat.

* *Vide l. ſi. C. eod. & l. prouincialis. C. de diuer. of. per Bart.*

Innoceñ. III. Mediolañ. archiepiſcopo.

Inſtrumentū publica manu nō confectum, habens ſigillum, cuius literæ non ſunt legibiles, vel ſcripturæ deletæ, vel enormem patitur fracturā, non probat. h.d. prout magis facit ad tit. Et eſt caſus quotidianus & notabilis pro iſtis ſigillis antiquis. Panor.

CAP. VI.

Inter dilectos filios G. abbatem de Scozula, & B. procuratorē tuum ſuper ſubiectis articulis, diu fuit in noſtro auditorio litigatum. Petebat ſiquidem abbas nomine monaſterij ſui à præfato procuratore tuo nomine Mediolaneñ. eccleſiæ

reſtitui monaſterio memorato portũ Sco zulæ cum honore,diſtrictu & iuriſdictione loci præfati,dicens ad monaſteriũ hæc omnia pertinere,hoc ipſum dicens de hominibus,qui habitant in Curteberuneñ.et tenent res monaſterij in Gralia: de quibus monaſterium obtinuerat in iudicio poſſeſſorio per ſentẽtiam epiſcopi Veronenſis. Hæc omnia petebat cum omnibus fructibus inde perceptis: ſaluo in omnibus; iure addendi vel deminuendi, ſatagens cõprobare omnia,quæ præmiſſa ſunt ad ſuum monaſterium pertinere.Primò per priuilegium Luithardi comitis quondam epiſcopi Lucani,qui monaſterium ipſum fundauerat,& ei,quæ præmiſſa ſunt, donauerat vniuerſa. Secundò per inſtrumentum ſententiæ Aſperti,quondam Mediolañ.archiepiſcopi,quam ex delegatione Lodouici imperatoris tulit ſuper his pro monaſterio contra A. præfati Luithardi nepotẽ, qui ſuper his monaſteriũ moleſtabat. Tertiò per priuilegia Romanorum Impp. & præſertim Henrici, qui præmiſſa omnia monaſteria cõfirmabat, vel etiam conferebat.Quartò per inſtrumenta locationum, quas fecerãt diuerſis perſonis abbates monaſterij memorati.Teſtes quoque produxerat,per quos nitebatur probare, quòd

monaſterium à 60. annis & citra, & à 50. annis & ſupra, poſſederat ſupradicta: & ꝙ fama publica erat, ea omnia præfato monaſterio, à iam dicto Luithardo fuiſſe donata. Sed contra priuilegium donationis à procuratore tuo multa fuerunt obiecta. Primò, quia ibi maximè adparebat conſumptũ (videlicet in adnotatione indictionis) vbi potuiſſet falſitas facilius deprehẽdi. Secundò, quia cùm charta vetuſtiſsima videretur, recentior adparebat ſcriptura, tanquã non illo tempore facta fuiſſet. Tertiò, quia falſum ſigillum viciosè videbatur adpoſitum, eò quòd à media parte ſigilli adparebat quædam imago non cum mitra in capite, ſed cũ pileo: nec induta pontificalibus, ſed regalibus indumentis, tenens in manu non baculum paſtoralem, ſed quaſi ſceptrum regale, cuius facies non adparebat, integra, ſed dimidia, tanquam in illa medietate reſpiceret aliã mediam, quæ tamen tota vacua remanebat, ſed quædam imago videbatur ex ea fuiſſe deleta: quia cera in ea parte, nec in colore, nec in planitie reliquæ parti ſimilis adparebat: vnde non epiſcopi, ſed imperatoris videbatur fuiſſe ſigillum, quod in vna medietate Cæſaris imaginem exprimebat, et in altera medietate præſumebatur, vel fi-

lij, vel coniugis imaginem habuiſſe: nam in ipſo ſigillo nullæ aliæ literæ adparabant, niſi, quæ nomen proprium cum hac adiectione, Dei gratia, deſignabant. Sed cùm proprium nomen ipſius epiſcopi fuerit Luithardus, & in nomine proprio, qđ exprimebat ſigillũ, deletæ fuerant duæ literæ. ſecũda, quæ erat inter l, & t. & ſexta quæ fuerat inter r, & u: ita, quòd ſi ſecunda o, & ſexta fuiſſet i, proculdubio nõ Luithardus, ſed Lotharius legeretur: quod etiam inde conuinci poterat, quòd ſecundùm diſpoſitionem aliarum literarum inter l, & t, non erat ſpacium, niſi quod potuiſſet vnam literam continere: cùm ſecũdùm integritatem huius nominis Luithardus inter l, & t, duæ literæ ſint diuerſæ. præterea inter r, & u, tam modicum erat ſpacium, vt in eo nec hæc litera d. quæ maius occupat ſpacium, ſed hæc litera i, quæ minimum occupat, videretur formata fuiſſe. Rurſus cùm cera ſigilli ab interiori parte vetuſtiſsima eſſet, cera quę poſita erat ab exteriori parte, quaſi ad cõſeruationem ſigilli, recens erat & mollis. * Quod cùm diligenter inueſtigatum fuiſſet, certo certius eſt compertum, quòd ſub vetuſto ſigillo charta fuerat perforata, & per glutinum nouæ ceræ, quæ fuerat poſi

* *Adde, q̃ detrahunt fidei ſigill. in l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tute. per B.*

poſita exterius, quaſi ad conſeruationem ſigilli, vitiosè fuit ipſi chartæ ſubiunctũ. Eadem * falſitatis ſpecie per viciosam videlicet adpoſitionẽ ſigilli cætera ferè priuilegia Romanorum Impp. præter priuilegia Henrici vel falſa reperta ſunt, vel falſata. Sed & ipſum Henrici priuilegium ad fidem inſtruendam non videbatur ſufficere, quia nec erat publica manu confectum, nec ſigillũ habebat authenticũ, eò ꝙ erat ex media ferè parte conſumptũ, nec plus de nomine proprio, niſi vltima medietas: videlicet icus, nec de cæteris literis niſi hæc adiectio, Dei gratia, adparebat, ita ꝙ ex literis ipſis non magis poterat comprobari fuiſſe ſigillũ Henrici quã Lodouici. Inſtrumentum quoque ſententiæ multis modis inueniebatur ſuſpectũ, tum quia in ipſo quędam adparebant lituræ: tum quia ſubſcriptio notarij videbatur manus alterius fuiſſe, quã ſubſcriptio inſtrumenti, cùm tamen notarius in ſubſcriptione profiteretur ſe inſtrumentum manu propria conſcripſiſſe. Litera quoque recentior videbatur, quàm charta, & aqua videbatur encauſtũ infectum, vt antiquius adpareret. In omnibus autẽ Imperialibus priuilegijs, quę poſteriora fuerãt nulla eſt habita mẽtio de ſententia, quãuis

*aliàs, tandem.

in eorum aliquibus mentio facta fuerit Luithardi, qui dicebatur donationẽ feciſſe. Porrò ſi legitimum eſſet inſtrumẽtum ſententiæ, per illam tamen ſententiã nullum Mediolañ. archiepiſcopatui prǽiudicium poterat generari, cùm ipſa ſententia lata fuerit inter alios: & res inter alios acta, alij non præiudicet.* Nec adteſtationes, quæ continebantur in inſtrumento ſententię, per quas legitima donatio Luithardi videbatur eſſe probata, poterant eidem archiepiſcopatui nocumentum aliquod irrogare, cũ inter alias perſonas, & in alio iudicio receptæ fuiſſent. Cæterùm memorati Henrici priuilegium, quod nõ ſolùm confirmationis, ſed etiam donationis videbatur fuiſſe, vnde rerum dominiũ donatarum intelligi fortè poterat monaſterio adquiſitum, quamuis ex forma petitionis, quæ in ipſo priuilegio declaratur, confirmatorium videretur fuiſſe, vt tamen intelligatur eo modo, quo magis poſſet valere, diſtinguendum videbatur: vt idem Henricus alia donauerit, & alia cõfirmauerit: cùm eadem legitimè nequiuiſſent confirmari pariter & donari: confirmari, tanquam prius habita & poſſeſſa: donari, tanquam tunc tradita & conceſſa: ac per hoc illa nõ poterant intelligi per priuileg

* *Vide l. iij. ff. iudic. ſol. per B.*

uilegium illud donata,ſed confirmata, cũ iuxta legum ſanctiones, quod meum eſt, ex alia cauſa meum fieri nõ poſsit,niſi deſierit eſſe meum:& infra.Cùm ergo priuilegium Henrici,confirmatorium tantùm extiterit,ſaltem quo ad illa, quæ deducta ſunt in iudicium,ſi principale non tenuit, nec acceſſorium, quod ex eo vel ob id dignoſcitur eſſe ſecutum:& infra. Per inſtrumenta verò locationis, nec eſt vtique probata proprietas,nec ad plenum poſſeſſio,cũ ad probationẽ rei propriæ ſiue ad defenſionem non ſufficiat facta locatio:& infra.Cũ autẽ ſuper his fuiſſet diutus litigatum,quia legitimè probata non fuerant quæ petebantur ad monaſterium pertinere,ab impetitione ipſius procuratorẽ tuũ nomine tuo & Mediolañ.eccleſiæ ſententialiter duximus abſoluendum: quoniam cùm obſcura ſunt iura partium,conſueuit contra eum,qui petior eſt,iudicari.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

Non valent literæ ſuper abſolutione voti per cruce ſignatos impetratæ tacita veritate,vel expreſſa falſitate. CAP. VII.

QVod ſuper his:& infra. Quæſiuiſti, quid agere debeas circa cruce ſignatos,qui dicentes ſe ab Apoſt.ſede redire, ſuper abſolutione ſua ignota cardinaliũ

ſigill

ſigilla reportant: cùm eis ſuper impedimẽtis expoſitis non fuiſſet de leui credendũ. Ad quod taliter reſpondemus, quòd quãdo talibus literas indulgemus, illis, qui perſonas & facultates eorum plenius nouerunt, hoc modo ſcribimus, vt ſuper impedimẽtis expoſitis (inquiſita diligentius veritate) ſtatuant circa illos, quod animarũ ſaluti, & ſuccurſui terræ ſanctæ magis nouerint expedire: prouidentes adtentius ne quid in fraudẽ voti fallaciter confingatur. Vnde ſi tales per ſuppreſsionẽ veritatis, aut falſitatis expreſsionẽ literas non ſolũ cardinaliũ, ſed & noſtras, nec ſolũ dubias, ſed & certas conſtiterit impetraſſe, carere volumus impetratis, & eis non obſtantibus ad voti executionem cõpelli.

Idem Helienſi epiſcopo.

Si de extrauaganti dubitatur, an decretalis ſit authentica: aut eſt iuri conſona, & tunc iudicatur ſecundùm illam: aut diſſona, & tunc papa conſulitur. CAP. VIII.

PAſtoralis: & infra. Authoritate præſentium duximus ſtatuendum, vt cũ decretalis aliqua, de qua iudex meritò dubitet, allegatur: ſi eadem iuri communi ſit conſona, ſecundùm eam non metuat iudicare: cùm non tam ipſius, quàm iuris cõmunis authoritate procedere videatur.

Verùm

Verùm ſi iuri communi ſit diſſona:ſecundùm ipſam non iudicet, ſed ſuperiorem conſulat ſuper ea.

Idem epiſcopo ſancti Andreæ, & abbati de Broc.

Poſt publicatas adteſtationes vſque ad concluſionem poſſunt inſtrumenta produci,hoc primò. Cõſuetudo loci facit inſtrumentum authenticum.hoc ſecundò. CAP. IX.

CVm dilectus:& infra. Ad ſecundam quæſtionem duximus reſpondendũ, quòd vtraque pars poteſt inſtrumentum etiam poſt publicationem adteſtationum vſque ad definitiuæ ſententiæ calculum exhibere ante,quàm ſit in cauſa concluſum. Super tertio verò articulo reſpondemus,quòd ſi conſuetudo illius patriæ obtinet adprobata, vt inſtrumentis illius regis fides adhibeatur:vos ea ſecurè poteritis admittere:præſertim cùm ſupradictus rex tantæ fuerit honeſtatis, quòd ipſius inſtrumenta maximæ authoritatis ſint in partibus Scoticanis.

Idem Petro ciui Viterbienſi.

Falſitas inſtrumenti, vel quod deeſt inſtrumento,probari poteſt per teſtes CAP. X.

CVm Ioannes eremita à te centum triginta libras Seneñ. ex cauſa mutui coram Donadeo & Io. iudicibus Viterbieñ.

bieñ.petiiſſet,& tu ex aduerſo proponeres quòd cùm idem in centum & octoginta libris tibi pro precio domus, quã eidem vendideras,teneretur,centum triginta libras ex illis non immerito debebat cõpenſare. Tandem cùm ſuper hoc & quibuſdã alijs articulis inter vos fuiſſet aliquãdiu litigatum,iudices adteſtationibus publicatis te ſententialiter condemnauerunt, vt eidem prędictæ domus poſſeſsionem vacuam traderes, & à creditoribus liberatã: & infra Cùm igitur ab hac ſententia ad noſtram audientiam duxeris adpellandũ, & nos tam tibi,quàm prædicto I.T.ſubdiaco.& capellanum noſtrum dedimus auditorem,ex parte tua fuit propoſitum ſupradictæ domus venditionem non purã ſed conditionalem potius extitiſſe,ac nullatenus teneri ad traditionem ipſius,quatuor nihilominus teſtibus ad hoc probandum inductis.quòd & ſi nouum eſſet capitulum,pendebat tamen ex veteri.qui iurati depoſuerunt ſe interfuiſſe contractui inter te & prædictum I.ſuper eadem domo celebrato, pro qua centum octoginta librarum precium tibi fuerat conſtitutũ, tali videlicet adiecta conditione,vt tu domum ipſam inhabitares liberè in vita tua & poſt obitum tuum M. & R. natis tuis

eiuſd

eiuſdem I. nepotibus remaneret: cuius cõditionis intuitu domum ipſam eidem I. pro minori precio vendidiſti, cùm à G. morandi pro ipſa cc. libras potuiſſes habere. anni verò menſis & diei, quo venditio facta fuit, iidem teſtes ſe dixerunt minimè recordari. Dictus verò I. venditionem non conditionalem, ſed puram propoſuit extitiſſe, ad hoc probandum publicum exhibens inſtrumentum: & infra. Tabellionem quoque, qui confecerat inſtrumentum, & vnum ex teſtibus in inſtrumẽto ſubſcriptis ad id probãdum induxit, & infra. Porrò cùm dubitatio fuiſſet exorta, vtrius deberet probatio præualere, pro tua fuit parte propoſitum, quia & ſi eandẽ vim obtineant inſtrumentorum fides, & depoſitiones teſtium in litibus exercẽdis, non tamen quodlibet inſtrumentum tanti debet eſſe momenti, vt trium vel plurium idoneorum teſtium depoſitionibus præferatur: & infra. Ad hoc autem idem Io. ex aduerſo reſpondit, quòd cùm intentionem ſuam per iam dictum fundauerit inſtrumentum, ac tu in modum exceptionis venditionem ipſam non purè, ſed conditionaliter celebratam eſſe proponas, * nec per teſtes ad hoc à te inductos de certo fuerit tempore facta fides, & ideo non

Per conſeſsionẽ rei, vbi debitũ eſt liquidũ admittitur recompenſatio. vide l. Iulianus. §. offerri. ff. de ac. emp.

R adpa

adpareat quòd ſuper illa venditione deponant, quam conſtat per dictum instrumẽtum determinato tempore fuiſſe contractã, huiuſmodi probatio videbatur inefficax ad intentionem contrariam elidendam. Verùm reſponſionem iſtam eſſe proponebas inualidam: quoniam cùm vtraque pars à nobis interrogata, fuiſſet in iure confeſſa, quòd vnica tantùm venditio ſuper domo contracta fuerit: & ex depoſitionibus teſtiũ liqueat venditionẽ conditionalem fuiſſe: ex vtriuſque confeſsione colligitur eiuſdem domus venditionẽ cõditionalẽ extitiſſe, non purã, nõ obſtante, quòd ipſa interrogatio facta fuerit poſtquã à partibus extitit in cauſa cõcluſum, cũ iudex (qui vſque ad prolationem ſententiæ debet vniuerſa rimari) poſsit interrogare de facto quotiens dubitationis aliquid occurrit, * & infra. De conſulta. f. n. pronunciauimus, venditionẽ prædictæ domus fuiſſe conditionaliter celebratam, & te ob hoc nullatenus obligatum ad traditionem ipſius: ſuper hoc memorato I. ſilentium imponentes. Sententiam verò iudicum prædictorum, qui aliàs iuſtè pronunciaſſe noſcuntur (cùm huiuſmodi exceptio coram ipſis nec probata fuerit nec obiecta) quo ad dictum capitulũ infirmamus,

* *Vide l. vbicũq. cũ concord. ff. de interro. act. l. j. & ij. eod. tit.*

mus,eam quo ad alios articulos authoritate Apoſtolica confirmantes.

Honorius tertius.

Defectus literæ, nõ viciat reſcriptũ. CA. XI.

EX parte chariſsimæ in Chriſto filiæ B. quondã Anglicorũ reginę fuit propoſitum: & infra. Quia reſcriptũ Apoſtolicum pro eo ꝙ in hac dictione, ſpoliarũt, hæc figura O. deerat, adſeritur vicioſum: mandamus, quatenus hoc non obſtante in negocio ipſo ratione præuia procedas.

Gregorius IX. priori ſancti Bartholomęi, & decano de Arcub. Lug.

Licitè adpellatur à iudice, qui parti hoc petẽti, nõ facit edi cõmunia inſtrumenta. CAP. XII.

G perpetuus vicarius eccleſiæ de Recham nobis expoſuit, quòd cũ prior & conuentus de Ledis eum ſuper decimis coram iudicibus authoritate Apoſt. conueniſſent, & dictus G. ſuper ſimilibus coram ipſis reconueniſſet eoſdem, quia dicti iudices copiam quorundam inſtrumẽtorum communium, quę habebat pars altera, & per quæ intendebat intentionẽ ſuam ſuper principali fundare, fieri non faciebant eidem hoc cum inſtantia poſtulanti: noſtram audientiã adpellauit. Ideóque mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in ſtatum debitum, &c.

Idem.

Scripturæ contrariæ ab eodem productæ, fidem non faciunt. CAP. XIII.

IMputari ei poteſt, qui contrarias inter ſe ſcripturas in iudicio protulit fidẽ ſibi adinuicẽ derogantes, cũ in ipſius fuerit poteſtate, quam voluerat, non proferre.

Idem.

Si in inſtrumento debiti exprimitur cauſa, cõdemnatur debitori, niſi probet indebitum: ſi non exprimitur, neceſſe eſt, vt creditor probet id fore debitum. CAP. XIIII.

SI cautio, quam à te indebitè proponis expoſitam, indeterminatè loquatur, aduerſarius tuus tenetur oſtendere debitum, quod continetur in ea. Sed ſi cauſam propter quã huiuſmodi ſcriptura proceſſerit, expreſſeris in eadẽ: confeſsioni tuę ſtatur, niſi probaueris te id indebitè promiſiſſe. Idem I. tabellioni.

Authoritate ordinarij poteſt notarius tabellionis mortui notas in publicam formã redigere.

CAP. XV.

CVm P. tabellio morte pręuẽtus, quędam non perfecerit inſtrumẽta, quæ in nota redacta fuerant ab eodem. Ad petitionẽ eorũ, ad quos pertinent, authoritate ordinarij iudicis poteris ea fideliter in publicã formã redigere, habitura per

hoc

hoc perpetuam firmitatem. Idem.

Inſtrumentum exemplatum per tabellionem authoritate ordinarij, eandem vim habet cum originali. CAP. XVI.

SI inſtrumenta propter vetuſtatem, vel propter aliam iuſtam cauſam exẽplari petantur: Coram ordinario iudice vel delegato ab eo ſpecialiter præſentẽtur: qui ſi ea diligenter inſpecta in nulla ſua parte viciata repererit: per publcã perſonam illa præcipiat exemplari, eandem authoritatem per hoc cum originalibus habitura.

De præſumptionibus. Tit. xxiij.

Salomon in Parabolis.

Sicut manifeſtè nocens eſt pœnæ obnoxius: ita & occultus, licet poſtea dicat ſe ioco feciſſe.

CAP. I.

SICVT noxius eſt, qui mittit lãceas & ſagittas in mortem, ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo, & cùm fuerit deprehenſus, dicit ludens feci. Idem.

Ex violenta præſumptione fertur definitiua & eſt caſus notabilis. CAP. II.

ADferte mihi gladium. Cumq́ue attuliſſent, ait: diuidite infantem viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiã partem alteri. Dixit autem mulier, cuius

filius erat viuus,ad regem(commota ſunt quippe viſcera eius ſuper filio ſuo) obſecro domine,date illi infantem viuum , & non occidatur:ecõtrario alia dicebat, nec mihi, nec tibi : ſed diuidatur . Reſpondit rex,& ait:Date huic infantem viuum , & non occidatur.hæc eſt enim mater eius.

Salomon in Parabolis.

Conuerſatio in adoleſcentia facit præſumptionem in ſenectute. CAP. III.

Prouer.26 EX ſtudijs ſuis intelligitur puer.* Quēcunque enim virtutibus ſtudere, cum modeſtia continentię auditioni ſapientū, obſeruantiæ mandatorum Dei, maximè ſimplicitati & humilitati videris, huius munda & recta opera intellige.

* Vide l.ii q.§.diuus. ff.de tu.& cur. da.ab his.

Bonifacius papa epiſcopis Galliæ.

Præſumitur contra illum, qui dilationibus ſubterfugit iudicium. CAP. IIII.

NVllus dubitat,quòd ita iudicium nocens ſubterfugit, quemadmodum vt abſoluatur,qui eſt innocens quærit.confitetur enim de omnibus,quiſquis ſe ſubter fugere iudicium dilationibus putat.

Gregorius in homilia.

Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquū adfirmare præſumitur. CAP. V.

Ioan.8 *NOn ne bene dicimus, quia Samaritanus es tu,& dæmonium habes? Reſpondit Ieſus: Ego*

Ego dæmonium non habeo. Duo quippe illata fuerunt ei: vnum negauit, alterum tacẽdo conceſsit. *

Vide l. in poſſeßione. ff. ex quib. cau. in poſſ. eat. & l. cũ prætor. ff. de iudic.

Idem Maximo epiſcopo.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

CAP. VI.

MAndata cæleſtia efficacius gerimus, ſi noſtra cum fratribus onera partiamur. Proinde ſuper cunctas eccleſias Siciliæ te vices Apoſtolicæ ſedis miniſtrare decernimus. Quas non loco tribuimus, ſed perſonæ. Quia ex tranſacta in te vita didicimus, quid de ſubſequenti conuerſatione tua præſumamus. Idem.

Ex vicinitate præſumitur notitia facti loci vicini. CAP. VII.

QVoſdam: & infra. Aphrica verò qualiter mortalitate, & languoribus vaſtetur: quanto viciniores eſtis, * credo ꝙ ſubtilius cognouiſtis.

Vide l. j. & ꝑ Bart. ff. ſi cer. pe. & l. ſi ita. in fin. ff de fun. inſtru.

Idem Victori epiſcopo.

Præſumitur factum notum in vicino loco, quod eſt notum in remoto. CAP. VIII.

QVanto: & infra. Latere te in vicino non potuit, quod ad nos in longinquo peruenit. *

Vide l. iij. § ſi itaque vicinũ. ff. de no. op. nunc. & l. ij. C. quan. fiſ. vel pri.

Hieronymus ſuper Oſee.

Ex præteritis præſumitur circa futura.

Oſee 8

CAP. IX.

SCribam eis multiplices leges meas.Ex prius datis,& neglectis adparet, quòd has negligent.

Alexander III.decano Caſsieñ.

Efficacior probatio requiritur ab eo,qui probare vult illud,quod nõ eſt veriſimile. CAP. X.

QVia veriſimile nõ eſt,quòd H.preſbyter perſonatum eccleſiæ R.capellano conceſſerit, & ab eo eiuſdem eccleſię acceperit vicariã.Prouideas ne ſuper hoc probationem recipias,niſi communis loci fama id habeat,vel tales perſonæ adpareant,de quibus veriſimile non ſit, quòd debeant deierare. Quoniam ſæpe contingit,quòd teſtes facilè corrupti inducãtur ad falſum teſtimonium proferendum.

Idem Genueñ.archiepiſcopo.

Per cohabitationem diutinam & famam de matrimonio & contractibus matrimonialibus, ac alia adminicula probatur matrimonium. Panor. CAP. XI.

ILlud quoque nobis innotuit,quòd cùm libera mulier per decem annos et vltra, cuidam ſeruo ſciẽter cohabitauerit, & ab eo fuerit carnaliter cognita, nunc ipſum adſerit ſuum nõ eſſe maritum.Verùm vir eam vindicans in vxorem,oſtendit publicum inſtrumentum, in quo ſeſe coniuges nominant,& per quod ipſum ei donationem

nem propter nuptias feciſſe adparet. Mulier verò inſtrumentum illud adſerens vitioſum, vt ſeruo dominus fraudaretur, plures teſtes produxit, quòd ille ab amicis eius ſæpe rogatus, vt eam deſponſaret, nec deſponſaſſe, nec deſponſaturum ſe ipſam firmiter adſerebat. vir autem nõ niſi prædicto inſtrumento, & quibuſdam teſtibus, qui viderant annulos deferẽtem ipſam, probauit vxorem: ſed mulier de more illarum, quæ panes vẽdunt, ſe annulos detuliſſe dicebat. Verùm quia in huiuſmodi dubietate, fama viciniæ magis debet attendi, * ſi fama loci habet, quòd vir ipſam in lecto, & in menſa ſicut vxorem tenuerit * (cùm matrimoniũ ſit maris & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ cõſuetudinem retinens) cogenda eſt mulier, vt eidem viro adfectu ſeruiat coniugali, præſertim ſi præſcriptum inſtrumentũ ab eo conditum fuerit, qui officium ſuum fideliter adimpleuit.

** Vide l. ſi lium. ff. de his, q. ſunt ſui vel ali. iur. & l. de atate. p B. ff. ad Sylla.*

** Matrimonium, quid ſit.*

Idem arch. Genueñ.

Per violentam præſumptionẽ probatur carnis copula. CAP. XII.

Literis fraternitatis tuæ receptis nobis innotuit, quod cùm P. ab A. muliere, quam in vxorem acceperat, peteret ſeparari, adcuſatores matrimonij produ-

xerunt teſtes firmiter adſerentes, quòd poſtquam mulier cum prædicto viro contraxerat matrimonium, conſanguineum viri eiuſdem ſolum cũ ſola, nudum cum nuda, in eodem lecto iacentem, ea (vt credebant) intentione, vt eam cognoſceret carnaliter, viderunt multis locis ſecretis, & latebris ad hoc commodis, & horis electis: & infra. Conſul.t. t. reſpondemus, quòd ex huiuſmodi violenta, & certa ſuſpicione fornicationis, poteſt ſententia diuortij promulgari: ita quidem, vt vir licentiam habeat, mortua illa ducendi aliã, muliere ſine ſpe coniugij remanente.

Clemens III.

Idem dicit, vt præce. cap. CAP. XIII.

TErtio loco quæſtionis huiuſmodi nodum tua f. petijt explicari, an iuuenis ſponſam, in quam per verba de præſenti conſenſit, debeat vxorem habere, ad quorum matrimonium impediendum neptis ipſius ſponſæ proſiliens, ſe à iuuene carnaliter prgcognitam proponebat: à qua producti teſtes dixerunt ſe pro certo credere, quòd illa dicti iuuenis extiterit concubina: adijcientes, quòd eos inſimul viderant per plana & nemora, vias, inuia, pluries conuagantes: & teſtimonium viciniç ſuper hoc recepiſſe dicebant. Ad maiorẽ

verè

verò certitudinem (quia minus ſufficienter credidiſti eſſe probatum, quod eadem mulier adſerebat) tam ipſa, quàm iuuenis iuramẽtis adſtricti ſeorſum cõfeſsi ſunt, quòd ſe inuicem carnaliter præcognouerant: licet iuuenis nollet ab ea, quam deſponſauerat, ſeparari. Nos autem, quæ dicta ſunt intelligentes, præſertim cùm hoc non dicatur occultum, ſed quaſi prædicetur à pluribus manifeſtum, cõſultius eſſe credimus, vt matrimonialiter non coniungantur, ſed ſolutis ſponſalibus ſeparentur.

Innocentius III. Niuerneñ. epiſcopo & archidiaco. Bituriceñ.

Propter præſumptionem etiam vehemẽtem, non debet quis de graui crimine condemnari.

CAP. XIIII.

LIteras veſtras recepimus, continentes, quòd cùm cauſa, quæ vertitur inter Altiſsiodoreñ. epiſcopum, & quoſdam burgenſes de Charitate, quos idem epiſcopus, de hæreſi impetebat, vobis & abbati Collonenſi, à ſede Apoſtolica delegata fuiſſet, vtraq; pars vos duos ſub certa pœna, ſibi arbitros ſtatuerunt, delegata vobis nihilominus poteſtate reſeruata: G. autem lator præſentium vnus ex illis hęreſim ſuã fuerat publica voce cõfeſſus,

& de

& de fratre ſuo ſimiliter recognouerat, quòd eodem ſecum laborabat errore: & infra. Nos verò prædictum G. ſuſpectum de hæreſi vehementer habuimus, tũ quia quod ante dixerat, poſtea ſe dixiſſe negauit: tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, adſerendo illum hæreticum, vel periurium poſtea commiſit in Deum, purgando illum de hæreſi: quorum vtrũque reddit illum valde ſuſpectum: quanquam veriſimilius videbatur, quòd eo tẽpore, quo tanquam verè pœnitens ab hæreſi reuertebatur ad fidem, tam graue mẽdacium non dixiſſet præſertim in fratrẽ, quem tanquam chariſsimum, non adſeruiſſet hæreticum, niſi fuiſſet accenſus zelo fidei orthodoxæ. vnde præſumitur, ꝙ cùm poſtea purgauit illum de hæreſi, turpiter deierauit. Quocirca mandamus, quatenus cùm propter ſolam ſuſpicionẽ (quãuis vehementem) nolumus illum de tã graui crimine condemnari, talem & tantam ſecuritatem recipiatis ab ipſo, præter iuratoriam cautionem, quòd timore pœnæ corporalis debeat coërceri, diſcretam ei pœnitentiam iniungentes, ex qua valeat adparere vtrum in tenebris ambulet, an in luce: vtrúmve ſit verè pœnitens, an fictè conuerſus: & ſi cum hoc modo verum

catholicum cognoueritis, non ſinatis ipſum indebitè moleſtari: alioquin eum tanquam hæreticum condemnetis.

Idem Cenadieñ. epiſcopo & abbati Deciquorum.

Non præſumitur incontinẽs in ſenectute, qui in iuuentute continuit, maximè ſi eſt literatus.

CAP. XV.

CVm in iuuentute ſua Quinqueeccleſieñ. epiſcopus adeò ſe maturum, honeſtum & prouidum exhibuerit, vt ab eccleſia Romana meruerit pallio decorari, non eſt de leui credendum, quòd poſtquã ad ſenilem peruenit ætatem, turpiter abiecerit iugum domini, fœtores libidinis amplexando: cùm labes huiuſmodi quæ nonnunquam in iuuentute contrahitur, in ſenectute frequentius expietur. Quis præterea de facili crederet, quòd vir præditus ſcientia literarum, propriæ ſalutis oblitus, ad eam paſsionis ignominiã ſe conuerteret, vt cũ propria nepte abominabilem perpetraret inceſtum? cùm etiam ſecundùm ſententias Ethnicorum naturale fœdus inter tales perſonas, nihil permittat ſæui criminis ſuſpicari. * Licet igitur rex Hungariæ eundem epiſcopum nobis per nuncios & literas de tali crimine detuliſſet, poſtulans, vt malũ huiuſmodi perni- * *Vide l. vt vim. ff. de iuſt. & iu.*

cioſum

cioſum exẽplo de Hungarica eccleſia tolleremus: Quia tamen eius ſuggeſtio non de charitatis radice procedere videbatur, noluimus aures noſtras, quaſi malignis delationibus inclinare. Sed vt probaremus, ſi ſpiritus eſſet ex Deo, Aurienſi epiſcopo dedimus in mandatis, vt prudenter & cautè à coëpiſcopis indagaret, vtrum præfatum epiſcopum crederent tali labe reſperſum. Qui nobis poſtmodum reſcripſerunt, quòd eum virum honeſtę conuerſationis eſſe credebant, perſonam illius multipliciter commendantes.

Idem archidiac. & præpoſito Mediolañ.

Is, pro quo beneficiando ſcribitur cũ clauſula, ſi idoneus fuerit, non tenetur probare ſe idoneum, cũ idoneus præſumatur. CAP. XVI.

DVdum archidia. Mediolañ. dedimus in mandatis, vt C. ſcholarem à preſbytero ſancti Victoris in clericũ eiuſdem eccleſiæ recipi faceret & in fratrem: * & infra. Sed presbyter memoratus archidiaconi declinans examen, adſeruit, ꝙ nequaquam ſufficiebant duobus clericis facultates eccleſiæ memoratæ, adijciens, ꝙ prædictus C. non erat idoneus ad illius eccleſiæ beneficium obtinendum: & infra. Cauſam vobis duximus committendã ita, vt ex illa clauſula, ſcilicet ſi perſona fuerit idonea,

* *Vide Angelum.*

idonea, quæ noſtro reſcripto reperitur inſerta, eidem ſcholari probandi ſe idoneum nulla neceſsitas imponatur, cùm prima facie præſumatur idoneus: niſi aliud in contrarium oſtendatur.

De iureiurando. Tit. xxiiij.

Gregorius tertius.

Agi poteſt ad relaxationem iuramenti, cuius implementum turpitudinem continet ex parte ſuſcipientis. hoc dicit quò ad intellectum. & eſt caſus notabilis. Abbas. CAP. I.

EX adminiſtrationis: & infra. Mandamus, quatenus creditores ad iuramenta ſuper vſuris ſibi ſoluendis præſtita, relaxãda eccleſiaſtica diſtrictione cogatis. *

** Vide l. cũ aliàs. per Bald. C. de vſur.*

Ex regeſto Gregorij.

Non valet iuramentum præſtitum à prælato de non repetendis rebus eccleſiæ. Vel ſic: A iuramento meticuloſo fit abſolutio per iudicem eccleſiaſticum. CAP. II.

PEruenit ad nos Laudiceñ. Epiſcopum ab Ar. comite rebus ſuis ſpoliatum, & iurare compulſum, quòd nõ repeteret ſic ablata. Cognita igitur contumelia, valde doluimus: adſerentes ipſum epiſcopum nullius iuramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi: quem tamen abſoluimus: I

quia

quia nefandiſsima coactione iurauit.

Idem regi Francorum.

Non deierat, qui iuramenti implementum in melius commutat. Et non adſtringitur quis iuramento ad implendum, quod iurauit, ſi ab alia parte non impletur, cuius reſpectu præbuit iuramentum. CAP. III.

2 PEruenit ad nos: & infra. Nō enim propoſitum aut promiſſum infringit, qui in melius illud commutat Nec tu ei, etiā ſi promiſſum tuum iuramento, vel fidei obligatione interpoſita, conditione firmaſſes, aliquatenus teneris, ſi conſtat eum conditioni minimè paruiſſe.

Idem Petro ſubdia.

Ponitur forma iuramenti ſeptē cap. cōtinens, ſecundū quā iurant papæ epiſcopi: ſed hodie omnes recipientes dignitatē à papa ſibi iurāt. hoc ſit pro ſummario & diuiſione. CAP. IIII.

** Quid ad pellatione membri, veniat: vide per Bar. in l. ij. ff. de publi. iudi. auth. ſed nouo iure. C. de ſer. fugi. et lxxxix. diſt. ſingula.*

EGo N. epiſcopus ab hac hora in antea fidelis ero ſancto Petro, ſanctæque Romanæ eccleſiæ, dominoque meo papę C. eiusque ſucceſſoribus canonicè intrantibus. Non ero neque in conſilio neque in facto, vt vitam perdat aut membrum, * vel capiatur mala captione. Conſilium, quod mihi aut per ſe, aut per literas, aut per nuncium manifeſtabit: ad eius damnū nulli pādam. Papatum Romanæ eccleſiæ

& re

& regulas ſanctorum patrum adiutor ero ad defendendum & retinendum (ſaluo ordine meo) contra omnes homines. Vocatus ad ſynodum veniam: niſi præpeditus fuero canonica præpeditione. Legatum Ap.ſe.quem certũ eſſe cognouero, in eundo & redeundo honorificè tractabo, & in ſuis neceſsitatibus adiuuabo. Limina Apoſtolorum ſingulis annis aut per me, aut per certum nuncium viſitabo: niſi eorum abſoluar licentia. Sic me Deus adiuuet, & hæc ſancta euangelia.

Vrbanus papa.

Non tenetur clericus epiſcopo ſuo obedientiæ iuramentum præſtare, niſi ratione adminiſtrationis ſibi conceſſæ. CAP. V.

NVllus epiſcopus clericos ſuos (niſi fortè, quibus eccleſiaſticarum rerum commiſſa fuerit diſpenſatio) ſibi iurare compellat.

Alexander tertius epiſcopo Vigileñ.

Qui ſe obligauit ad vſuras ſoluendas, ſoluere nõ cogitur, niſi iurauerit: quò caſu cogitur, ſed repetit. CAP. VI.

DEbitores ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, cogi non debent. Si verò de ipſarum ſolutione iurauerint: cogendi ſunt domino reddere iuramentum. Et cùm vſuræ ſolutæ fuerint, creditor

tores ad eas reſtituendas ſunt eccleſiaſtica ſeueritate (ſi neceſſe fuerit) compellendi.

Idem Rothomageñ.archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

Debitor, qui iurauit creditori nullum grauamen ſuper re pignorata inferre, donec ſoluerit debitum, non auditur repetens pignus volendo compenſare fructus in ſortem: ſed debet prius debitũ integraliter ſoluere, & demum rem cum fructibus inde perceptis expoſcere. hoc dicit, & eſt caſus not. CAP. VII.

AD noſtram noueritis audientiam perueniſſe, quòd cùm P. quibuſdam hominibus certam ſummam pecuniȩ mutuaſſet, quaſdam ab eis poſſeſsiones & reditus recepit in pignore, ipſos iuramenti religione adſtringens, quòd ſuper illis, donec ſoluerent ſibi pecuniam, nullum ei grauamen inferrent. Licet autem de poſſeſsionibus illis & reditibus nondum ſortem, deductis expenſis receperit, * tu tamen frater archiepiſcope eum propter hoc excommunicationis vinculo adſtrinxiſti: & infra. Ideoque mandamus, quatenus recepta à præfato P. ſufficienti cautione, quòd veſtro debeat parere mandato: abſoluatis eũ deẽ. Deinde debitores eius, qui prædictas poſſeſsiones & reditus contra iuramentũ ſubtraxiſſe dicũtur, ſi ita eſt, eos eccl. cen. coga-

* *Vide l. j. C. de fru. et lit. expen.*

cogatis, vt hęc reſtituāt, nec ſibi moleſtias inferant, donec ei pecunia perſoluatur. Cū autem ei pecuniam, ſicut iurauerunt, perſoluerint: vos ipſum ad reſtituēdum, quicquid (deductis expenſis) vltra ſortem recepiſſe conſtiterit, inducere ſtudeatis: & ſi commonitus non fecerit, in eandem excōmunicationis ſentētiam reducatis eundē.

Idem Senoñ. archiepiſcopo.

Si iuramentum per metum extortum ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ ſeruandum eſt: eccleſia tamen Ro. conſueuit à tali iuramento abſoluere. CAP. VIII.

SI verò aliquis quenquam grauiſsimo metu ſub religione iuramenti, ſuū ius refutare coëgerit, ipſumque ſibi retinuerit, quia nos conſulere voluiſti an alter eorū vel neuter id habere debeat: Duximus tibi reſpondendum, quòd non eſt tutum quemlibet contra iuramentum ſuum venire, niſi tale ſit, quod ſeruatum vergat in interitum ſalutis æternæ: nec nos alicui dare materiam volumus, veniendi contra iuramentum proprium, ne authores periurij videamur. verùm aliquando in Ro. eccle. à pluribus præ. n. factum eſſe recolitur, quòd clerici, qui coacti miniſterium eccleſiæ abiurarunt, de iuramento abſolutionis beneficium meruerunt, & ad

coërcendam iniquitatem eorum, qui eccle ſiaſticos viros ad præſtandum illud compulerant, permiſsi ſunt in eadem eccleſia miniſtrare. *

* Vide l. metum. §. volenti. & l. ſi mulier. in fin. ff. qđ met. cau.

Idem. Sardineñ. epiſcopo.

Monachi qui pro debito monaſterij iurant ſtare in obſtagio, & fideiuſſores, qui iurauerunt creditorem indemnem ſeruare, iuramenta ſeruare coguntur. CAP. IX.

EX reſcripto, quod nobis eſt præſentatum, innotuit abbatem Tremeñ. cum Petro ſuper ſumma octo millium ſolidorum taliter conueniſſe: & infra. Super hęc prædictus abbas quoſdam ex monachis obſides dedit, qui de obſeruanda conuentione iurauerunt, vt ſi ipſi deficerent, alij monachi loco eorum in obſtagio ponerentur. Inſuper ſi fidem dicti monachi non ſeruarent, abbas dedit eidem V. & eius vxorem fideiuſſores: qui ſimiliter fidem præſtitiſſe dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam abbatem, quàm monachos, quàm V. & vxorem ipſius monere curetis, vt ſicut iurarunt, eandem conuentionem faciant adimpleri, alioquin abbati & monachis ingreſſum interdicatis eccleſiæ: & in terra præfati V. & vxoris eiuſdem vſque ad dignam ſatisfactionem inhibeatis diuina officia celebrari.

Idem

Idem. Lundoñ. & Vigorieñ. epiſcopis.

Periurus eſt & ab eccleſia remouendus, qui non neceſsitate, ſed voluntate venit contra licitum iuramentum. CAP. X.

QVerelam R. canonici Linconieñ. accepimus, quòd cũ V. clericus ei duos biſantios nomine eccleſiæ de ſtatera ſe annuatim ſoluturum interpoſito ſacramento firmaſſet, per biennium ab huiuſmodi penſionis ſolutione ceſſauit. Quoniam igitur non merentur eccleſias regere, qui ſunt crimine periurij irretiti, mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit memoratum V. contra iuramentũ ſuum nõ necesſitate, ſed voluntate ab eiuſdem penſionis ſolutione ceſſare, ipſum à præſcripta eccleſia remouentes, eam præfato R. reſtituere minimè differatis.

Lucius III. Noruiceñ. epiſcopo.

Si præſentatus iurat præſentanti de antiquo cenſu augendo, & poſtea contrarium iurat inſtituenti, valet ſecundum & non primum, tamen ab eccleſia remouetur. CAP. XI.

TVa nos duxit fratrernitas conſulendos, cui ſtandum ſit iuramento cùm clericos religioſi iuriſiurandi religione cõſtringunt ad maiorem ſolito penſionem ſoluendam, vel præſtandum aliquid beneficij præter ſolitam penſionem: cùm au-

tem inſtituuntur ab epiſcopis,iurãt, quòd antiquam penſionem, & ſolitam non augebunt.Tuæ igitur conſul.breuiter reſpõdemus, quòd cùm poſterius iuramentum ratione & Later. concil. authoritate iuuetur,primo præiudicat, quod de cupiditate proceſsit.Cæterùm iuſtum eſt,vt clerici pro periurio,quod vitare non poſſunt, ab eccleſiis perpetuò excludantur.

Vrbanus tertius,archiepiſcopo Piſa.

Epiſcopi de periurio grauius, quàm alij ſunt puniendi.hoc dicit. CAP. XII.

CVm quidam:& infra.Conſul.t.t.r. ꝙ in epiſcopos,qui ſuũ tranſgreſsi ſunt iuramentum, eſt tantò grauius vindicandum, quantò maiori præeminent dignitate, & eorum exemplo facilius alij poterãt ad ſimilia prouocari.

Illicitum eſt iuramentum de non præbendo ſubſidium coniuncto.hoc dicit.

Illi verò qui iurant non loqui patri vel matri,ſorori,vel fratri,aut eis humanitatis ſubſidium non exhibere: abſoluendi ſunt ab illius obſeruantia iuramenti, cùm illicitum ſit & contrarium rationi: iniuncta tamen eis de hoc, quòd malè iurauerant,pœnitentia competenti.

Idem.

Non valet iuramentum monachi clauſtrum

abiur

abiurantis: & ſibi de hoc grauis pœnitentia imponitur. CAP. XIII.

SIcut ex literis tuæ diſcretionis cognouimus R. prior monaſterij tui iracundiæ calore ſuccenſus, iuramēto firmauit, quòd in clauſtro eiuſdem monaſterij, quo ſe vinculo profeſsionis adſtrinxit, non eſſet cum G. monacho vlterius moraturus: & infra. Reſpondemus, quòd nō licuit monacho ſupradicto temerarium iuramentū facere, maximè cùm fidē profeſsionis frāgeret, & ſtabilitatis ſuæ propoſitum euacuaret. Ideoque circa eum tua ſolicitudo prouideat, quòd talis ei pœnitentia iniungatur, vt alius quilibet exemplo eius deterritus, ſimile aliqd facere pertimeſcat: ipſe verò in clauſtro, quod licitè abiurare non potuit, cùm ſtabilitate perpetua, ſuam pœnitentiam exequatur.

Clemens tertius.

Vaſallus, qui iurauit prælato; ſucceſſoribus iurare non cogitur. CAP. XIIII.

VEritatis amica ſimplicitas: * & infra. Reſpondemus, vt hęredes tui, qui nobis vel alicui ſucceſſorum noſtrorum iurauerint, aliis iurare minimè compellantur: catholicis tamen ſucceſſoribus noſtris, qui pro tempore fuerint, & homagij & fidelitatis puritatem, nihilominus

* *Vide l. Gallus. §. quidam recte. ꝑ Bar. ff. de lib. & poſth. et l. j. in princ. ff. de vulg. & pupil.*

ac ſi iuraſſent, omni tempore teneantur abſque tergiuerſatione aliqua fideliter obſeruare. Celeſtinus tertius.

A iuramento per metum extorto eccleſia ſolet abſoluere: & eius tranſgreſſores, vt peccantes mortaliter non puniuntur.

CAP. XV.

VErùm in ea quæſtione, quę quinto loco ponitur, an à ſacramenti vinculo abſoluantur, qui iſtud inuiti pro vita & rebus ſeruandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quàm quod anteceſſores noſtri Ro. pontif. arbitrati fuiſſe noſcuntur, qui tales à iuramenti nexibus abſoluerunt. Cæterùm, vt agatur cõſultius, & auferatur materia deierandi nõ eis ita expreſsè dicatur, vt iuramenta non ſeruent: ſed ſi non ea adtenderint, non ob hoc ſunt tanquam pro mortali crimine puniendi.

Innocentius tertius, H. & S. & M. ciuibus Venetis.

Si is, cuius mandato ſtare iuraui, aliquid mihi præcipit contra iuramentum per me prius licitè factum, illud ſeruare non teneor. hoc dicit, inhærendo verbis literæ.

CAP. XVI.

VEniens ad præſentiam noſtram A. nobis expoſuit, quòd olim çùm M. Maurineñ. alternatim conuicia ingerendo

certau

certauit, propter quod cùm graues inimicitias incurriſſet, quidā, qui partis vtriuſque amatores extiterant, ſuggeſſerūt prædicto A. vt in ſatisfactione iniuriarum veſtro iuraret obedire mandato. Cumq́; idē non crederet ſe tale quid commiſiſſe propter quod ei aliquod graue deberet imponi, iuramentumq́ue illud ſub tali confidentia præſtitiſſet, ipſi ſub iuramenti debito præcepiſtis, vt nunquam curiam ducis intraret, niſi cùm omnes per edictum ipſius generaliter ad curiam vocarētur: & infra. Verùm quia idem A. qui dicti ducis eſt cōſiliarius, & in iure ſuo multis eccleſiis, quarum eſt aduocatus, ex promiſſo tenetur adeſſe, nequaquam taliter iuraſſet, ſi mandatum illud ſibi contrarium præſciuiſſet: noueritis nos patriarchæ Grandeñ. mandaſſe, vt ſi mandatum priori iuramēto licitè facto repugnet, ipſum authoritate noſtra denunciet non ſeruandum.

Idem magiſtro Apollinari.

Qui iurauit eccleſiam defendere, & requiſitus ſine iuſta cauſa recuſat, periurus eſt, nec eum defendit adpellatio. CAP. XVII.

BReui ſciſcitatus es quæſtione, vtrum ille, qui iura alicuius eccleſiæ ſeruare, ac pro poſſe defendere iuramento tenetur, ſi neceſsitate imminente ſuper hoc

ſub iuraméti debito requiſitus duxerit ad pellandum, periurij reatum incurrat. Reſpondemus, quòd in hoc articulo adpellantem à periurio talis adpel.non excuſat, imò(niſi difficultas exiſtat, propter quam requiſitus non poſsit eccleſiæ ſubuenire) culpa periurij potius irretitur.

Idem illuſtri regi Aragoniæ.

Iurans ſcienter illicitum, non indiget abſolutione, ſed tenetur illud non obſeruare. Si verò iurauit ignoranter, debet illud obſeruare, ſi aliquo licito modo eſt obſeruabile. Si autem iurauit licitum, quod putabat illicitum, debet obſeruare iuramentum, ſed de animo deprauato aget pœnitentiam.

CAP. XVIII.

QVãto perſonam tuam: & infra. Quidam conſiliarij tui (imò potius deceptores) tuum animum induxerunt, vt iurares irrequiſito adſenſu populi vſque ad certum tempus patris tui conſeruare monetam, quæ tamen circa mortem eius fuerat legitimo pondere defraudata. Cùm autem adeò ſit deminuta & minoris valoris effecta, quòd graue propter hoc ſcandalum in populo generatur, tu quod egeras indiſcretè cupiens reuocare, ac neceſsitati populi ſatisfacere, ab obſeruatione iuramenti prædicti poſtulâſti ſuppliciter à nobis abſolui. Super quod dili-

gens

gens indagator potuiſſet facilè intueri, ꝙ non tam erat abſolutio neceſſaria, quã interpretatio requirenda: quoniã cũ iuramẽtum feciſti, monetã aut falſam aut legitimã eſſe credebas. Si falſam, iuramentum fuiſſet illicitũ, & nullatenus obſeruandũ, & pro eo eſſet tibi pœnitentia iniungenda: cùm iuramentum non vt eſſet iniquitatis vinculum, fuerit inſtitutũ. Si verò legitimã eſſe credebas, iuramentũ licitũ fuit & vſquequaq; ſeruandũ. Et vt irreprehẽſibiliter obſeruetur, conſulimus & mandamus, vt reprobata moneta, quæ à legitimo pondere fuerat defraudata, alia ſub nomine patris tui moneta cudatur, quã ad legitimũ pondus reducas, ſecundũ eum ſtatum, quem tempore patris tui habuit meliorẽ, ita ꝙ antiqua moneta, quæ ab illo ſtatu falſata non fuerat, cũ ea pariter expẽdatur: per quod & diſpendiũ vitari poterit, & iuramentũ ſeruari. Verũtamẽ ſi monetã ipſam in præſtatione iuramenti credebas à legitimo pondere deminutam, & tua ſuper hoc cõſciẽtia te remordeat: tuũ humiliter confitere peccatum, & ſatisfactionem iniunctam tibi pro illicito iuramento ſtudeas adimplere.

Idẽ conſulibus & populo Tudertino.

Non valet iuramentũ præſtitum in præiudicium

cium iuris ſuperioris. CAP. XIX.

VEnientes ad ſed. Apoſt. conſules veſtros ſuper his, quæ ad nos de vobis ſæpius referuntur:& commonere curauimus,& aliquantulũ aſperè conuenire.Cũ enim & adpellationibus interpoſitis ad Apoſt.ſed.teneamini humiliter & deuotè deferre, cùm & leges etiam ſeculares poſt ſententiam,beneficium adpellationis non denegent adgrauatis *, vos ſententias adpellatione ſuſpenſas executioni mandatis. Verùm iidem conſules nobis exponere curauerunt,quòd cùm aliqui veſtrum vocantur ad officium conſulatus, firmant proprio ſacramẽto,quòd ſuper mutuis & plegiariis,ſecundùm veſtræ ciuitatis conſuetudinem iudicabunt: & intra xxviij. dies quæ iudicauerunt, exequentur. Vnde ſaluo huiuſmodi iuramento vos nòn poſſe ſuper his adpellationibus deferre dicebant. Quia verò non minus iudices ſecundùm leges,quàm conſules veſtri ſecundùm conſuetudinem veſtræ ciuitatis iudicare iurarũt:& ideo ſicut iudices contra leges,ſic & conſules veſtri cõtra conſuetudinẽ poſſent ſubditos adgrauare:mandamus, quatenus adpellationibus ad nos interpoſitis deferatis, cùm prædictum iuramẽtum vos excuſare non poſsit, in quo debet intelligi ius ſu

* *Vide l.omnes popu ff.de iuſti. & iur.*

ſuperioris exceptum. Cũ ergo poſtquã S. lator præ. ad ſed. A poſt. à ſententia G. iudicis adpellauit, ſententiam ipſam duxeritis executioni mandandam in poſſeſsionẽ rerum, de quibus quæſtio vertebatur, adpellantis aduerſarium inducentes: volumus & mandamus, vt poſſeſsionẽ ipſam reſtituatis eidem, alioquin noueritis nos epiſcopo Nucerino mandaſſe, vt vos ad illud eccle. cen. compellat.

Idem Piſano archiepiſcopo.

Iurans vſuras non repetere, poteſt iuramento non obſtante ex noua cauſa repetere. hoc dicit, ſecundùm intellectum notabiliorem. CAP. XX.

AD noſtram noueritis audientiã perueniſſe, quòd cùm I. & G. Petro vſuras non modicas perſoluiſſent, iuramento firmauerunt, quòd nec per ſe nec per aliũ prædictas vſuras repeterent, vel apud eccleſiaſticum iudicem, ſeu etiam ſecularem ſuper his deponerent quæſtionem. Cumque creditor cõdiderit teſtamentũ, ſuis præcepit hæredibus, vt omnibus, qui probarent ſe dediſſe vſuras eidem, ipſas eis reſtituere procurarent. Vnde cùm prędicti I. & G. vſuras repetere non adtentent propter huiuſmodi iuramentum, & hæredes prædicti P. eis negligant ſatiſfacere de vſuris. Mandamus, quatenus ſub pœna

pœna excommunicationis publicè in eccleſia proponi facias vel proponas, vt qui ſuper hoc nouerint veritatem, procedant ad teſtimonium proferendum: & ſi per dicta teſtium vel alia documenta tibi conſtiterit de præmiſsis, hæredes illius, vt vſuras, quas à prædictis pater eorum accepit reſtituant vniuerſas, eccleſiaſtica cenſura compellas.

Idem Neapol. archiepiſcopo.

Iuramentum generale debet ita intelligi, ſi fieri poteſt, vt non obuiet iuri, aliàs tanquam temerarium non obligat contra iuris obſeruãtiã.

CAP. XXI.

2 AD noſtram noueris audientiam perueniſſe, quòd à te quaſi per extorſionem tale fuit præſtitum iuramentum, quòd in omni cauſa deberes ordinem iudiciarium obſeruare. Verùm quoniam ſecũdùm traditiones canonicas manifeſta accuſatione non indigent: * nec in eis eſt ordo iudiciarius obſeruandus, qui debet in alijs obſeruari: nec tu quãdo ſub premiſſo tenore iuraſti, habebas in mente, vt propterea venires contra canonicas ſanctiones, alioquin non iuramentum, ſed periurium pótius extitiſſet: nec eſſet aliqua ratione ſeruandum. Nos iuramentum tuum benignius interpretari volentes, ita ꝙ cõſonet

* *Vide l. ſi verò. §. qui pro rei. ff. q. ſatiſd. cog. & l. ij. ff. de fur.*

ſonet canonicis inſtitutis fra. t. authoritate præſentium intimamus, ꝙ in manifeſtis & notorijs ratione iuramenti pręmiſſi nõ credimus te teneri ſeruare ſubtilitatem ordinis iudiciarij, quã in his non ſeruari per omnia ipſa iuris ratio poſtulat & requirit, vnde videbitur ſubtiliter intuẽti de ordine iudiciorum procedere, vt in præmiſsis nõ per omnia ordo iudiciarius obſeruetur. Quanquam & ſecundùm adprobatum intellectum rectè poſsit intelligi quod iuraſti, vt in omnibus cauſis ordinẽ iudiciariũ obſeruares, in illis videlicet in quibus eſt ordo iudiciarius obſeruãdus. Sic ergo faciens & iuramenti tenorem ſeruabis, & inſtituta canonica non omittes.

Idem iudici Carolitano.

Si vnum iuramentum vni debitum alteri præſtatur, illicitum eſt: & eo non obſtante, cui debetur præſtandum eſt. CAP. XXII.

EA te credimus diſcretione vigere, vt intelligas per teipſum, quòd onus nõ remittitur, ſed augetur, cùm cuiquam improuidè ſoluitur, quod alij ex debito eſt præſtandum. Sanè cũ archiepiſcopus Turritanus à te nomine noſtro iuramentũ fidelitatis (ſicut à nobis mandatum acceperat) exegiſſet, illud exhibere in eius manibus diſtuliſti, adſerens, quòd Piſano archi epiſco

epiſcopo ſaluo Apoſtolicæ ſedis honore huiuſmodi prępſtiteras iuramentum. Cùm igitur nobis & eccleſiæ Romanæ fidelitatem facere tenearis, ſi præſtitum iuramentum ei, quod à te nobis tanquam debitum eſt pręſtandum contrarium reputes, illud illicitum iudicabis: & illicito non obſtante quod licitè, imò ex debito petitur exhibebis: vel ſi præſtitum pręſtando contrarium non exiſtit, illud ſine difficultate præſtabis.

Idem Alatrino epiſcopo.

Qui iurauit ſtare mandato alicuius, non tenetur parere ſi præcipit illicita, vt quòd filiũ exhæredet, vel uxorem abiuret. CAP. XXIII.

QVintauallis noſtris auribus intimauit, quòd pro offenſa, quam filiæ ipſius alijs mulieribus irrogarant, quòd earum mandato pareret, præſtitit iuramẽtum: quæ tale illi ſub debito iuramenti dedere mandatum: quòd ſi quando filij aut vxor illius aliquod factum vel verbum contumelioſum mulieribus illis obiicerent, idem filias & filios exhæredaret, & à ſe propriam remoueret vxorem. Quocirca mandamus, quatenus cùm licitum fuerit iuramentum, ſed mandatum illicitum, prædictis vt reuocent mandatum illud iniũgas, alioquin eum ad mandati obſerua

ſeruationem illius denuncies non teneri.

Idem archiepiſcopo Terraconeñ.

Ex cauſa leui & temeraria coniuges etiam quo ad torum, & mutuam cohabitationem ſe ſeparare non poſſunt, etiam cum iuramenti interpoſitione. CAP. XXIIII.

TVa nos duxit fraternitas cõſulendos, quid tibi ſuper hoc ſit faciendum, ꝙ B. & A. vxor eius adinuicem iurauerunt ſe nunquam mutuò petituros: idem verò nunc repetit illam inſtanter: ea è contrario adfirmante, quòd prius ſe faceret Sarracenam, quàm rediret ad eum: & infra. Nos igitur fraternitati tuę reſpondentes: mandamus, quatenus vtrũque ad continentiam ſeruandam moneas & inducas: quam ſi promittere voluerint & ſeruare, vtrũque dimittas ſine alio commorari: alioquin ſi vir noluerit continere, tu illam vt reuertatur ad ipſum, & tanquam vxor cum viro moretur, per excommunicationis ſententiam adpel. re. compellas: cùm & temerarium fuerit huiuſmodi iuramentum, & adulterium vtrinque ſit commiſſum.

Idem Genueñ. archiepiſcopo.

Is qui iurauit cum muliere contrahere, propter ſuperuenientem fornicationem, vel deformi tatem, eam repellere poteſt: propter præcedentem

T *non*

non.hoc dicit. CAP. XXV.

QVemadmodum ſi vir mulieri iuraſſet quando contraxit cum illa, quòd eam ſemper pro legitima vxore teneret: pro fornicatione, quam mulier antea cõmiſiſſet, nõ poſſet eam dimittere: ſed pro fornicatione, quam poſtea perpetraret, eam dimittere poſſet, non obſtante huiuſmodi iuramento, quoniam in eo talis erat ſubintelligenda conditio, ſi videlicet illa in legem coniugij non peccaret. Ita ſi quis iurauerit ſe ducturum aliquam in vxorẽ, non poteſt ei fornicationem opponere præcedentem, ſed ſubſequentẽ, vt illam non ducat in coniugem: quia in illo iuramento talis debet conditio ſubintelligi, ſi videlicet illa contra regulam deſponſationis nõ venerit. Alioquin ſi poſt huiuſmodi iuramentũ publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in vxorem: quod eſt prorſus abſurdum. Nam ſi poſt contractũ coniugium vir propter fornicationem, licitè poteſt vxorem à ſua cohabitione dimittere: longè fortius ante coniugium celebratum propter eandem cauſam ſponſus licitè poteſt in ſuam cohabitationem non admittere ſponſam: quia turpius eiicitur, quàm non admittitur hoſpes.* Non obſtante in alterutro caſu vinculo iuramenti,

** Vide l. pe.ff.de cõdic. ob tur. cau.& l.generaliter. & l.ſi plagij.ꝑBar.ff. de ver.obli.*

menti, quod quidem propter ſubintelligendam conditionem eſt tale, vt is, qui iurauit, ad vtrũque ſine tranſgreſsione ſe poſsit habere. Quòd ſi poſt huiuſmodi iuramentum mulier fieret non ſolũ leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos, vel naſum amitteret, vel quicquã ei turpius eueniret: nunquid vir teneretur eã ducere in vxorem? profectò ductã non poſſet dimittere. Sed nunquid non ductã admittere tenetur? quamuis interdum contractũ non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir iurauit non accuſare vxorem, temerarium eſt iuramentum, ſed ſi ſpecialiter de adulterio hoc iurauit, denunciare poterit, ſed adcuſare non debet,

Illud autẽ iuramentũ eſt proculdubio temerariũ, ſi vir iuret vxori, ꝙ eam ſuper nullo crimine adcuſabit: quia ſi mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro abſque contumelia creatoris, vel vt illum traheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter debet illam impetere apud iudicẽ ſuum, vt eam niſi penitus reſipiſceret, omnino dimitteret, ſecundùm canonicas ſanctiones. Quòd ſi expreſsè iuraſſet, ꝙ eam ſuper adulterio non impeteret, eſſetne ſeruandum huiuſmodi iuramentum?

Cùm ſcriptura teſtetur quòd patronus

eſt turpitudinis, qui celat crimen vxoris: & ſecundùm regulam euangelij, ſi primò & ſecundò correcta reſipiſcere nollet, dicendum eſſet eccleſiæ, vt tanquam ethnica & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera præberetur ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. Sed nũquid vir non poteſt dimittere vxori peccanti non ſolùm ſepties, ſed etiam vſque ſeptuagies ſepties ſecundùm euangelicam veritatem? Tutius ergo in hoc caſu videtur, vt propter iuriſiurandi religionem vir adcuſare deſiſtat vxorem ad diuortiũ celebrandum: quanquam denunciare eam poſsit ad pœnitentiam peragendam.

Leui.18 Matth.18 Math.18 Luc.17

Idem abba. & capitulo Caſtellionis.

Licitè ex cauſa neceſſaria etiam per religioſos iuratur. CAP. XXVI.

Matth.5

ET ſi Chriſtus præceperit ſecundùm euangelicam veritatem. *Sit ſermo veſter, eſt eſt, non non:* vt adfirmatio vel negatio ſicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excreſcẽte malitia, ſimplici adſertioni vel negationi vix creditur, idcirco prudenter adiunxit, quod amplius eſt, à malo eſt: à malo quidẽ non tam culpæ, quã pœnę: nec exhibentium, ſed exigentium iuramentũ. nam incredulitas huiuſmodi magis eſt pœna,

quàm

quàm culpa. vnde non dixit, malũ: ſed dixit, à malo. Licet enim iuramentum prohibuiſſe dominus videatur, nuſquam tamen per creatorẽ, ſed per creaturã iurare prohibuit: ne per huiuſmodi iuramentũ tranſferretur ad creaturam honorificẽtia creatoris. Quare cũ in euangelio præmiſiſſet: *Dico vobis, nolite iurare omnino*: ſtatim ſubiunxit: *neque per cælum, quia thronus Dei eſt: neque per terrã, quia ſcabellum pedũ ipſius eſt: neque per Hieroſolymam, quia ciuitas eſt regis magni: neque per caput tuum, quia non potes vnum capillum facere albũ aut nigrum.* Et quãuis non ſit per creaturam iurandum: ſi tamen iuretur per creaturam, ſeruandum eſt quidem, dũmodo ſit licitum quod iuratur: quia teſte veritate, qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eù. Iacobus quoque non ſimpliciter prohibet iuramentũ: ſed voluntatẽ iurandi, cũ ait: *Ante omnia fratres mei nolite iurare*, quoniam ad iuramentũ non debet quẽquam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſsitas trahere importuna: & tunc poteſt ſine culpa iurare, dummodo illos tres comites habeat iuramentum, de quibus propheta ait. *Et iurabunt viuit dominus in veritate & iudicio & iuſtitia.* Quod autem Iacobus ſubdit, *Neque per cælum, neque*

Ibidem. *Iaco. 5* *Hiere. 4* *Iaco. 5*

per terram, neque per quodcunque aliud iuramentũ: iurare vetat per quamlibet creaturã, quodcũq; ſit illud: alioquin nõ dixiſ-
Hebr. 6 ſet Apoſtolus: *Homines per maiorẽ ſuum iurant, & omnis controuerſiæ eorum ad confirmationem finis eſt iuramentum.* in quo patenter oſtendit, per quẽ ſit iurandũ, cũ ait: *homines per maiorem ſuum iurant,* id eſt per Deũ. & cur ſit iurandũ, vt videlicet omnis cõtrouerſiæ finis ſit iuramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apo. Ioan. ſtantem ſuper mare & ſuper terram, leuauit manũ ſuã ad cælum, & iurauit per viuentẽ in ſecula ſeculorum. Chriſtus etiam plus legitur dixiſſe in euangelio, quã *eſt eſt, non non:* cũ ſæpiſsimè dixerit, *amen dico vobis:* quod ipſe, ſecundùm Lucam exponens cũ præ-
Luc. 4 miſiſſet, *Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua:* cõſequenter adiũxit. *In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erãt in diebus Heliæ in Iſraël.* Apoſtolus quo-
Roma. 1 que iurabat cũ diceret: *Teſtis eſt mihi Deus.*
1. Cor. 15 & iterum: *Quotidie morior per gloriam veſtrã fratres.* quę Græca exẽplaria manifeſtiſsimã iurationẽ eſſe oſtendunt. Si enim per ſe malũ eſſet iurare, profectò dominus nõ iuraſſet, cũ tamẽ in veteri teſtamẽto lega-
Pſal. 109 tur, quia *iurauit dominus, & non pœnitebit eũ.*
Pſal. 131 & rurſus: *Iurauit dominus David veritatẽ, &*

non

non fruſtrabitur eum: imò & præcepit in veteri teſtamento: *Redde Deo iuramenta tua.* *Matth. 5*
Quædam enim prohibentur, quia per ſe mala ſunt, vt furtum, adulterium, & huiuſmodi: quæ non ſunt aliquatenus faciẽda. Quædam verò prohibentur ex cauſa, non quia per ſe mala ſunt, ſed quia ſi fiant frequenter & multum, ex his mala ſequũtur: vt vinum per ſe malum non eſt, & tamen prohibet Apoſtolus, dicens: *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria*, quoniam ex frequenti & immoderata potatione vini, luxuria generatur. Sic & iuramentum per ſe quidem malum non eſt, cùm ſit confirmatio veritatis: ſed tamen prohibetur ex cauſa, quoniam ex frequenti & incauta iuratione periurium ſæpe contingit: ſicut in Eccleſiaſtico legitur: *Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non diſcedet à domo eius plaga*. Quemadmodũ ergo Paulus indulſit ꝓpter neceſsitatẽ diſcipulo ſuo Timotheo vtvtaẽ modico vino ꝓpter ſtomachũ, & frequẽtes ĩfirmitates, ſic ꝑfectò cũ neceſsitas exigit, ꝑ re vera, licita, & honeſta poteſt ſecurè iurari, q̃a ceſſante cauſa, ceſſat effect⁹.* Licet ergo debeatis eſſe viri ꝑfecti, vt quãtũ poteſtis iuramenti vinculum euitetis: volẽtes tamẽ indẽnitati veſtri monaſterij ꝓuidere, ne ꝓpter defectũ

Epheſ. 5 *Eccle. 23* *1. Tim. 5* * *Vide l. generaliter. C. de epi. & cler. & l. ſi pater. C. de hæred. inſt.*

teſtium,ſui iuris ſuſtineat læſionem: præſenti vobis pagina indulgemus, quatenus vos & monaſterij veſtri conuerſi poſſitis in cauſis eiuſdem (deficientibus alijs teſtibus) pro ipſo perhibere teſtimonium veritati.

Idem epiſcopo Amelieñ.

Iuramentum contra vtilitatem eccleſiaſticã præſtitum, non tenet. CAP. XXVII.

SIcut noſtris eſt auribus intimatum, eccleſia Tudertina vacante, ipſius canonici,& epiſcopus cum eis, dum eſſet in minoribus ordinibus conſtitutus, iuramenta quædam in damnum epiſcopalis iuris fecerunt prius quàm de pontificis electione tractatus aliquis haberetur: & infra.

Pro iuratione incauta imponi fecimus epiſcopo pœnitentiam congruentem: & infra. Quia non iuramenta, ſed periuria potius ſunt dicenda, quæ contra vtilitatẽ eccleſiaſticã adtentantur: mandamus, quatenus ab ipſis canonicis inquiras ſuper præmiſsis diligentius veritatem: & ſi ea inueneris eſſe vera, quod in damnum epiſcopalis iuris repereris taliter adtentatũ, in ſtatum debitum, adpellatione remota, reducas. Idem.

Iuramentum præſtitum ſuper actu à lege infirmato principaliter fauore iurantis, licet ſecun

dari

dario in fauorem publicum,neceſſario eſt obſeruandum,ſi non vi,nec dolo fuit præſtitum,& in alterius præiudiciũ principaliter non redundat. hoc dicit,multum ſingulariter conſiderata medulla capituli. CAP. XXVIII.

CVm contingat interdum, quòd conſtante matrimonio mulieres alienationibus ſuper rebus dotalibus & donationibus propter nuptias conſentiant,ne vlterius contraueniant proprio ſacramento firmando,ac ſoluto proceſſu tẽporis matrimonio contrauenire nitantur: vtrum hoc eis liceat: à nobis tua fra. requiſiuit. Nos autem f.t.t.r.quòd etſi mulierum cõſenſus in talibus non videatur obligatorius ſecundùm legitimas ſanctiones,ne tali tamen prætextu viam contingat periurijs aperiri: mulieres ipſæ ſeruare debent huiuſmodi iuramenta ſine vi & dolo ſpõte præſtita,cùm in alterius præiudicium non redundent, nec obſeruata vergant in diſpendium ſalutis æternæ.

Idem.

Mouens bellũ iniuſtũ compellitur reſtituere, quæ per violentiã occupauit, & eos abſoluere,à quibus indebitè iuramenta extorſit. hoc dicit, vſque ad verſi.Iuramentum. CAP. XXIX.

SIcut:& infra.Si conſtiterit,quòd prædictus H.iniuſtè bellũ mouerit contra

I.ipſum H.ſtudeatis inducere vt vniuerſa per huiuſmodi violentiam occupata reſti tuat conquerenti, eum à præſtito ſibi iuramento prorſus abſoluentes.* Quòd ſi adquieſcere noluerit, ipſum ad hoc (ſi pręmiſſa veritate nituntur) cogatis per ſententiam excommunicationis, terram eius interdicti ſententiæ ſupponentes.

*Vide l.de eem.de verbo.oblig.

Non adſtringitur quis iuramento ad implendum quod iurauit, ſi ab alia parte nõ impletur, cuius reſpectu præſtitũ eſt iuramentũ. hoc dicit.

Iuramentum autem quod I. ſe adſerit præſtitiſſe: ſi de adſenſu factum eſt vtriuſque, eum non ligat, qui præſtitit, dum ille, cui præſtitum fuerit, ſeruare negligit, quod promiſit.

Idem in concilio generali.

Clerici non habentes temporalia à laicis, non tenentur eis præſtare iuramenta fidelitatis.

CAP. XXX.

NImis de iure diuino quidam laici vſurpare nituntur, cùm viros eccleſiaſticos nihil temporale obtinentes ab eis, ad præſtandum ſibi fidelitatis iuramenta compellunt. Quia ſecundùm Apoſtolum, ſeruus ſuo domino ſtat aut cadit, ſacri authoritate cõcilij prohibemus, ne tales clerici perſonis ſecularibus præſtare cogantur huiuſmodi iuramenta.

1.Cor.5

Hon

Honorius III. A. & C. canonicis Antiochenis.

Qui iurat non eſſe contra aliquem, poteſt in cauſis propriis & eccleſiæ ſuæ eſſe contra eũ. hoc dicit, ſecundùm intellectum gloſſæ.

CAP. XXXI.

PEtitio veſtra nobis exhibita, continebat quòd eccleſia Antiochena vacante, princeps Antiochenus timens conſpirationes aliquas fieri contra eum, à vobis iuramentum extorſit, quòd contra ipſum non eſſetis decætero: & infra. Interpretatione congrua declaramus, vos iuramento huiuſmodi nõ teneri, quin pro iuribus & honoribus ipſius eccleſiæ ac etiam ſpecialibus * veſtris legitimè defendendis cõtra ipſum principem ſtare liberè valeatis, coërcendo vos à machinatione duntaxat per quam idem princeps deberet læſionem perſonæ vel ſui amiſsionẽ incurrere principatus. ** aliàs, ſpiritualibus.*

Idem archid. & magiſtro G. canonico Tulleñ.

Cùm agitur de vſuris, poteſt iudex in qualibet parte litis ex officio ſuo deficientibus probationibus exigere à partibus iuramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet cauſa, in qua imminet peccatum, ſecundùm Panor.

CAP. XXXII.

Ex li

EX literis veſtris accepimus, quòd ſuper cauſa vſurarum vobis pro G. contra E. ab Apoſto.ſed.commiſſa nõ potuit per teſtes ipſius G. per te productos de ſortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris conſtitiſſet. vnde expedire videtis, quòd exigatur de dicenda veritate à partibus iuramentum, cùm ex fama quaſi notorium habeatur præfatum E. ex quadam terra ipſius G. ſibi titulo pignoris obligata ſortẽ & amplius percepiſſe. Ne igitur ex huiuſmodi iuramenti defectu iuſtitia (occultata veritate) ſuccumbat: mandamus, quatenus partes ad præſtandum huiuſmodi iuramentum per cen ſu.eccle.adpel.remota cogatis.

Idem Colloſſeñ.archiepiſcopo & eius ſuffraganeis.

Si poſitus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & ipſemet reuocare debet non obſtante iuramento de non reuocando, maximè ſi prius iurat non alienare. hoc dicit, ſecũdũ verũ intellectũ. Panor. CAP. XXXIII.

INtellecto iam dudũ, quòd chariſsimus in Chriſto filius noſter Hungariæ rex illuſtris, alienationes quaſdam fecerit in præiudicium regni ſui, & contra regis honorem. Nos eidem regi dirigimus ſcripta noſtra, vt alienationes prędictas, non obſtante

ſtante iuramento, ſi quod fecit de non reuocandis eiſdem, ſtudeat reuocare.* Quia cùm teneatur & in ſua coronatione iurauerit iura regni ſui & honorem coronæ illibata ſeruare, illicitũ profectò fuit, ſi pręſtitit de nõ reuocandis alienationibus huiuſmodi iuramentum: & propterea penitus non ſeruandum.

** Vide l. prohibere. §. quòd plané. per Bar. ff. quod vi aut clàm.*

Gregorius IX. epiſcopo. Cenomañ.

Si mulier iurauit aliquem eſſe maritum, & ſuccubuit, quia aliter non probauit, non datur nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

CAP. XXXIIII.

MVlieri, quæ in iure pręſtito iuramento adſeruit virum talẽ in ipſam per verba de præſenti matrimonialiter conſenſiſſe: probationes alias non habenti, viro ab eius impetitione per ſentẽtiam, abſoluto, nec debes licentiam dare cum alio matrimoniũ contrahendi, ne author periurij videaris: *nec hoc ei dicimus prohibendum: ne fortè ſi falſum iurauerit, matrimonium contingat legitimum impediri: ſed ſuæ cõſcientiæ eſt potius relinquenda. Idem.

** Iuramentum nõ debet deferri ei, quẽ credimus incurſurum periurium. l. ij. C. de in di. vid. toll.*

Qui iurauit ſeruare ſtatuta edita, & poſtea per illud iuramentũ aliter nõ iurãdo promiſit ſeruare edenda ſeu poſtea edita, non tenetur ex iuramento ad nouiter edita. hoc dicit, ſecundùm

verum

verum intellectum. CAP. XXXV.

CLericus, qui iurauit ſe ſtatuta in eccleſia ſua edita ſeruaturum, promittens per idem iuramētum ſtatutum, quod poſtmodum ſubſecutum eſt, fideliter obſeruare. Licet tranſgredi non debuerat, quod promiſit, non tenetur ad illius obſeruantiam ex debito præſtiti iuramenti.

Idem H.iudici.

Iuramentum litis deciſorium à iudice delatū, ſine iuſta cauſa recuſari non poteſt: delatum verò à parte, licitè recuſatur & refertur: in actione tamen famoſa non licet reo referre. hoc dicit vſque ad §.ſanè. CAP. XXXVI.

IVramentum à te parti delatum, niſi iuſta de cauſa non potuit recuſari. Quamuis, quod in iudicio à parte parti defertur, recuſari poſſit licitè, ac referri. Nec liceat conuēto famoſa actione referre huiuſmodi iuſiurandum.

Actore nihil probante, reus eſt abſque omni onere abſoluendus: ſi verò præſumptio eſt pro eo, defertur reo iuramentū, vel ipſi actori cōſideratis perſonarū, & cauſæ circunſtantijs. hoc dicit.

Sanè ſi actor omnino in probatione defecerit, reus debet (& ſi nihil præſtiterit) obtinere. Præſumptione verò faciēte pro illo, reo deferri poteſt, ad oſtendendam ſuam innocentiam iuramentum, niſi iudex

dex (inſpectis perſonarum & cauſæ circunſtantijs) illud actori videat deferendũ.

De exceptionibus. Tit. xxv.

Celeſtinus tertius.

Si teſtis de crimine contra eum excepto conuincitur, vel aliàs conuictus adparet, repellitur à teſtimonio, ſed de crimine non punitur, ſi non tangit negocium principale. CAP. I.

DENIQUE, quod in dicta & perſonas teſtium: & infra. Si crimina teſtibus obijciuntur, de quibus nõ fuerant hactenus adcuſati, ſed tantũ per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda eſt, antequam cauſa per ſententiam terminetur * cùm (ſicut canonica inſtituta declarãt) teſtes abſque vlla infamia vel ſuſpicione vel manifeſta macula in ferendo teſtimonio requirantur. Quòd ſi ſola crimina, de quibus alio tempore conuicti vel confeſsi fuerunt, teſtibus obijciuntur, à teſtimonio repelli poſſunt: q̃a ſicut Stephanus papa & alij pontifices multi Romani teſtantur, nõ eſt credendum cõtra alios eorũ cõfeſsioni, niſi prius ſe probauerint innocentes. Cæterũ ſi de criminibus ad ſolam exceptionẽ obiectis teſtes conuicti fuerint ſiue confeſsi, pœna ordinaria mul

* Vide l. j. C. de teſtib.

mulctari non debent, cùm adcuſatio in ipſos, ſecundùm iuris ordinem non procedat. Sufficit ergo ſi à perhibendo teſtimonio repellantur, præſertim vbi crimen, quod eis obijcitur, cauſam, de qua agitur, contingere non videtur.

Innocentius III. archidia. Richimun.

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obſtat replicatio communionis.

CAP. II.

A Nobis ex parte tua fuit quæſitũ, vtrum is, qui excommunicato in locutione vel oratione ſcienter communicat, excommunicatum ipſum à ſua poſsit adcuſatione repellere, cùm ille communionem huiuſmodi replicet contra eum. Nos igitur inquiſitioni tuæ t. r. quòd ipſe ab adcuſatione illius poterit remoueri, cùm primus à communione fidelium ſit excluſus, ſecundus verò tántùm à ſacramentorum participatione ſit remotus.

Idem Audiceñ. epiſcopo.

Habens plura beneficia, contra alium de pluralitate non excipit. hoc dicit. Ioan. And.

CAP. III.

CVm eccleſiaſticę prouiſionis officiũ: & infra. Mandamus, quatenus Ia. faciatis præbendæ illius, de qua per C. prę. no. nóſcitur inueſtitus pacifica poſſeſsione gau

ſione gaudere, cùm exceptionem illam, quòd præfatus Ia. in alia eccleſia beneficiũ poſsidet, ei nõ poſsit opponere, quos conſtat varia beneficia in diuerſis eccleſiis obtinere.

Idem epiſcopo Helieñ.

Iudex ſtatuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, poſt quem excipientem nõ audiet, niſi in tribus caſibus hic exceptis.

CAP. IIII.

PAſtoralis: & infra. Quoniam per dilatorias exceptiones malicioſè, nonnunquam cauſarum terminatio prorogatur, inquiſitioni t. reſpondendo decernimus, vt intra certum tempus à iudice adſignandum, omnes dilatoriæ proponãtur. * Ita, quòd ſi partes extunc voluerint aliquas opponere, quas non fuerint proteſtatæ, nullatenus audiantur, * niſi fortè aliqua de nouo ſibi competens exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, fidem faciat iuramento, ſe poſtmodum ad illius, notitiam perueniſſe.

* *Vide l. fi. C. de exce. & l. ij. per Bart. ff. de re iud.*

* *Vide authen. qui ſe mel. C. de proba.*

Idem monachis Farſeñ.

Excommunicatus excipere, adpellare, & omnem defenſionem facere poteſt, ſed reconuenire non poteſt.

CAP. V.

CVm inter priorem & conuentum de Argentolio ex parte, vna, & nobilem

virum S.de Malileone dioe.Picta.ex altera ſuper damnis & alijs coram vobis ex delegatione noſtra quæſtio verteretur, procuratore ipſius nobilis veſtrum volente declinare iudicium, eò quòd duos ex vobis habebat ſuſpectos, procurator monaſterij allegauit parti eiuſdem nobilis (cùm eſſet vinculo excommunicationis adſtrictus) exceptionis huiuſmodi beneficium interdictum: & infra. Inquiſitioni veſtræ duximus reſpondendum, quòd prædicto nobili legitima defenſio in iudicio reſeruatur, & maximè iudicis recuſatio, cùm periculoſum ſit coram ſuſpecto iudice litigare, ac ſuſpectis iudicibus ſed. A po. cauſam de certa conſcientia non committat. vnde in talibus non excommunicati fauor adtenditur, ſed æquitas iudicantis, cùm non debeat claudicare iudiciũ: ac ſatis videatur abſurdum ſi actore impugnante, reo defenſionis copia denegetur, quia ſic condemnaretur multotiẽs abſoluendus. Porrò cùm excommunicato, quando in cauſa abſolutionis exiſtit, non ſit iuſta deneganda ſentẽtia, nec interdici debet eidem adpellationis remedium, ſi contra iuſtitiam condemnetur, qua ratione in vno eodemq́ue negocio ipſi alia legitima ſubtrahantur ſuffragia, non videmus. * Cæterùm non ſic in

** Vide l.j. C.de condi. indeb.*

in reconuentione ſentimus: ne quod in defenſionis remedium ſuſtinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

Idem monachis Ferſeñ.

Excipiens, non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur. Et exceptio falſi poteſt etiam poſt ſententiam opponi.

CAP. VI.

CVm venerabilis f. noſter I. Sabiñ. epiſcopus coram dilectis filijs noſtris R. tituli ſanctæ Anaſtaſiæ presbytero, & P. ſanctæ Luciæ diac. card. quos ſibi & R. procuratori veſtro conceſsimus auditores eccleſiam ſancti Viti cum ſuis poſſeſsionibus & pertinentijs petiuiſſet, adſerens eãdem ad ſe in ſpiritualibus & tẽporalibus pertinere. Idem nondum epiſcopi intentione fundata præproperè ſic reſpondit, quòd etſi dicta eccleſia dudum fuerit eccleſiæ Sabiñ. ſubiecta, eam tamen non poterat epiſcopus vindicare, quam ex permutationis cauſa Ferſeñ. monaſterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens inſtrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quòd Theodoſius epiſcopus cum ſuorum ſacerdotum adſenſu prædictam eccleſiam ſancti Viti, pro quibuſdam eccleſijs & rebus aliis in cambiũ veſtro duxit monaſterio concedendam.

Ad hæc epiſcopus propoſuit memoratus intentionem ſuam per huiuſmodi reſponſionem eſſe fundatam. cùm enim pars veſtra reſpõderit ſe dictam eccleſiam ex permutatione facta per Sabiñ.epiſcopum obtinere, confiteri per conſequens videbatur ſe credere, quòd dicta eccleſia tempore permutationis pertinuit ad eccleſiã Sabin.cùm permutatio inter contractus bonę fidei computetur, nec cum alio, quàm cum domino, vel cum eo, qui habebatur loco domini legitimè valeat celebrari: & infra. Porrò memoratus epiſcopus ad probandũ quòd iam dicta eccleſia ad ſe in temporalibus pertinebat, quoſdam teſtes induxit, per quos nitebatur oſtendere, quòd tam dictam eccleſiam, quàm molendina, terras, & alia bona eius Sabiñ. epiſcopi diutius poſſederunt, de illis pro ſuæ voluntatis arbitrio diſponendo: & infra. Intelleximus ſupradictũ epiſcopũ intentionẽ ſuam minimè fundauiſſe per teſtium depoſitiones, vel procuratoris ſupradicti reſponſionem, quia exceptionem obiiciens de intentione partis aduerſæ, non intelligitur fuiſſe confeſſus, vel per inſtrumentum ex aduerſo exhibitum, cùm in eo Theodoſius epiſcopus à quo permutatio facta proponitur, non dicatur epiſcopus Sabiñ. quanquam

quam in tranſcripto, quo procurator vtebatur, adpoſitum fuerit Sabiñ. per vicium falſitatis. Licet autem nimis exceſſerit, qui tranſcriptum illius inſtrumenti falſauit, quia tamen delictum perſonæ in damnum eccleſiæ redundare non debet, ac non ſolùm ante ſententiam, verùm etiam poſt obiici poteſt exceptio falſitatis, cùm falſorum inſtrumentorum prætextu lata ſententia, vſque ad xx. annorum ſpacium valeat retractari veritate comperta: nolumus vt per id monaſterio veſtro præiudicium generetur. Quia verò nobis conſtitit ſupra dictam eccleſiam ſancti Viti conſtitutam eſſe in diœceſi Sabiñ. epiſcopale ius in omnibus eidem epiſcopo adiudicauimus in eadem, iſtis duntaxat exceptis, quæ per authentica ſcripta ei noſcuntur eſſe ſubtracta, cùm per priuilegium vel præſcriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta. Verùm quia dictus epiſcopus, qui eãdem eccleſiam vindicabat, munitum ſe præſcriptione legitima non oſtendit, quanquam probauerit epiſcopum Sabiñ. bona eiuſdem eccleſiæ aliquanto tempore poſſediſſe: vos ab impetitione epiſcopi quo ad temporalia eiuſdem eccleſiæ ſentẽtialiter duximus abſoluendos.

Honorius tertius,abbati ſancti Huberti, & ſancti Martini Leodieñ.

Si exceptio iuriſdictionis excluſiua, propter quam fuit adpellatum,probatur vera,iudex adpellationis non debet de principali cognoſcere, ſed ſuperſedere.h.d.intelligendo,quòd iſti erant iudices adpellationis: & eſt notabilis intellectus. Panor. CAP. VII.

OLim:& infra. Nuper ex parte G.fuit propoſitum,quòd literis præ.n. Trevereñ archiepiſcopo præſentatis idem excipiendo propoſuit,quòd authoritate ipſarum reſpondere minimè tenebatur, quia vltra duas dietas extra ſuam diœceſim trahebatur in cauſam, & quia dictus archiepiſcopus hanc exceptionem admittere recuſabat, vocem ad nos adpellationis emiſit:& infra. Porrò procurator partis aduerſæ reſpondit,ꝙ idem Gu.vltra duas dietas extra ſuam diœceſim minimè trahebatur, cùm ipſe archiepiſcopus terminum in tali loco ſtatuerit, qui remotus ab illo non erat vltra, quàm prouiſum eſt per conſtitutionem concilij generalis: & infra. Diſ.v. mandamus,quatenus ſi procurator dicti Gu. probare potuerit exceptionem, quam coram archiepiſcopo propoſuit ſæpedicto, videlicet ſe in cauſam trah

trahi vltra duas dietas contra conſtitutionem concilij generalis, vos adpellationem dicti Gu. legitimam decernentes, negocio ſuperſedere curetis.

Idem archid. Tranſlig. & officiali, & I. canonico Turoñ.

Pro defenſione ſuæ eccleſiæ poteſt quis opponere exceptionem excommunicationis, periurij, vel aliam legitimam exceptionem: nec per replicationem excommunicationis vel periurij repelli poteſt. CAP. VIII.

DIlecti filij S. & P. ac C. canonici eccleſiæ ſanctæ Mariæ tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt, quòd cùm M. canonicus eiuſdem eccleſiæ ipſos coram delegatis à nobis traxiſſet in cauſam ſuper eo, quòd ſe opponunt electioni à quibuſdam canonicis Grandeñ. factæ de ipſo in priorem eccleſiæ ſupra dictæ: iidem propoſuerunt, quòd dictus M. non debebat audiri, eò quòd excommunicatus erat, & periurij crimine irretitus. Cumque dictus M. præfatis G. & P. periurium, & S. excommunicationem in modum exceptionis & replicationis obiiciens, eorum exceptionem elidere niteretur, procurator eorum propoſuit, quòd eius ſuper hoc probatio recipi non debebat, quia & ſi obiectum præfatis canonicis periurium probaretur, nō

eſſent propter hoc à defenſione ſuæ eccleſiæ repellendi. Adiecit etiam, quòd contra excommunicationem dicto M.in modum exceptionis obiectam, excommunicatio ſupradicti S.replicari nõ poterat: quia exceptio ipſi M. oppoſita & probata, eundem repelleret ab agendo: replicatio verò ſæpedictum S. nequaquam à defendendo repelleret, ſi etiam probaretur: & infra. Ipſi verò iudices interlocuti fuerũt, quòd prius probationes reciperent ſuper replicatione præmiſſa, * propter quod ad noſtram audientiam fuit adpellatum. Quocirca mandamus, quatenus ſi res ita ſe habet, reuocato in irritum, &c.

* *Vide l. circa. ff. de probationib.*

Gregorius nonus I.& M.canoñ.Prageñ.

Si per exceptionem ſuſpenſionis contra quam replicatur de nullitate, ordinatio eccleſiæ retardatur: fit abſolutio ad cautelam.

CAP. IX.

APoſtolicæ ſed.& infra. Sanè vobis apud ſe. Apoſtolicam conſtitutis, quædam ſuſpenſionis & amotionis à beneficiis ſententiæ ſunt in modum exceptionis obiectæ. Quas licet proponeretis vos poſſe nullas eſſe per teſtes idoneos & inſtrumenta probare: Ne tamen ordinationem Prageñ. eccleſiæ, propter quam veneratis, huiuſmodi obiectionis obſtaculo conting

tingeret retardari: Sententias ipſas relaxamus ad cautelam.

Idem decano Lincoñ.

Excommunicationis exceptione non obſtante valet reſcriptum impetratum in cauſa adpellationis, licet de excommunicatione lata poſt adpellationem à grauamine non faciat mentionem. hoc dicit. & ſecundùm hoc eſt caſus not. & ſingularis: per quem fortè poſſet colligi vna regula, quòd de innouato poſt adpellationem etiam ab interlocutoria non eſt neceſſe in reſcripto facere mentionem. Panor. CAP. X.

DIlectæ in Chriſto filiæ prioriſſa & conuentus de Campeſsia nobis ſignificare curarunt, quòd cũ inter ipſas ex vna parte, & priorem & conuentum de Burcellia ex altera, ſuper quibuſdam decimis & rebus aliis, pro quibus conueniebantur ab illis coram abbate ſancti Benedicti & eius collegis authoritate Apoſtolica quæſtio verteretur, & ipſæ ad nos ex ſufficienti grauamine adpellaſſent, ac nuncium ſuum ad adpellationem miſerint proſequendã: præfati iudices poſtmodum tulerunt excommunicationis ſententiam in eaſdem. Noſtris ergo literis ſuper adpellatione præfata non facta mentione de excommunicatione per eundem nuncium ad priorem de Angles & ſuos coniudices

impetratis,pars aduerſa ex eo ſe adpellaſſe proponens,quòd ipſi iudices exceptionem excommunicationis prædictæ,contra ipſas ab eadem parte propoſitam admittere denegarunt,ad priorem de Gernemoë, & ſuos coniudices noſtras ſuper hoc literas impetrauit: coram quibus ex parte ipſarum fuit excipiẽdo propoſitum, quòd cùm poſt adpellationẽ legitimam dicta ſententia lata fuerit,& cuilibet excommunicato defenſionis auxilium competere dignoſcatur, memorati iudices exceptionẽ partis contrariæ (ſicut nec debebant) admittere noluerunt:ſed cùm dictus prior de Gernemoë & coniudices ſui talem exceptionem nõ reciperent earundem,ipſæ ad noſtram audientiam adpellarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita,reuocato in ſtatum debitum, quicquid poſt huiuſmodi adpel.inueneritis adtentatum, in eodem negocio iuxta prioris mandati noſtri ad præfatum priorem de Gernemoë & coniudices ſuos directi tenorem, præuia ratione procedas.

Idem abbati ſancti Saluatoris Papieñ.& Verſel.præpoſito.

Per exceptionem excommunicationis à proſecutione adpellationis etiam originalis actor repelli non debet.hoc dicit. & eſt caſus ſingularis, qua

quatenus dicit de actore. CAP. XI.

SIgnificauerũt nobis capitulum de Tornaceñ. quòd cum P. in ſuum archipreſbyterum elegiſſent, Mediolañ. archiepiſcopus præſentatam ſibi electionem renuens confirmare, quendam Zepum clericum in archipresbyterum inſtituit eccleſię ſupra dictæ: quare ipſis ad ſedem Apoſtolicam adpellantibus, præpoſito ſancti Stephani cauſam ipſam ſuper his dicimur cõmiſiſſe: qui electionem ipſorum confirmans, & pronuncians ius eligendi ad ipſum capitulũ pertinere, partẽ aduerſam ab impetitione ipſorum abſoluit: à qua ſententia partes ad ſedem Apo. adpellantes, cauſam ipſam vobis obtinuere committi. Sed à parte altera exceptione excommunicationis oppoſita contra capitulum memoratum, vos minus prouidè adtendentes, quòd prætextu excommunicationis oppoſitæ à proſecutione adpellationis, non debeat quis excludi: cùm omnis legitima defenſio excommunicato in iudicio referuetur: partem aduerſam non eſſe cogendam ad reſpondendum eiſdem perperam decreuiſtis: propter quod dictum capitulum noſtram audientiam adpellarunt: & infra. Mandamus, quatenus ſi eſt ita, exceptione huiuſmodi non

obſtan

obſtante in eodem negocio procedatis.

Idem.

Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obiiciens auditur: & ſi malitioſè diſtulerit, in expenſis condemnatur: & dato, quòd non excipiat ipſe iudex, publicè excommunicatum repellet. CAP. XII.

EXceptionem excommunicationis in dilatorijs proponendis reus ſcienter omittens, in qualibet parte litis opponere minimè prohibetur, quod eſt in hac exceptione ſpecialiter obſeruandũ, ne quiſquam in periculũ animæ ſuæ excõmunicato cõmunicare cogatur. Qui ſi eã omiſerit, vt actor laboribus & ſumptibus fatigetur, in expenſis eſt legitimis condemnandus. Excommunicatus autẽ publicè, etſi huiuſmodi exceptio non opponitur, nihilominus eſt officio iudicis repellẽdus.

Idem.

Non competit exceptio rei iudicatæ, reo abſoluto, quia non poſſidebat. CAP. XIII.

ADuerſario tuo per iudicem abſoluto quoniam tempore motæ litis rem petitam ab ipſo ſine dolo deſierat poſsidere, ſi eam modò poſsideat, tibi petenti denuò rei iudicatæ exceptio non obſiſtat.

Idem.

Valet reſcriptum impetratum ab excommunicato

nicato ſuper proſecutione adpellationis,licet de ex communicatione non fecerit mentionem.

CAP. XIIII.

VEnerabilẽ f.n.archiepiſcopum Narboñ.qui à iudicibus ex ſufficienti grauamine ad Apoſt.ſedem adpellans,ad vos ſuper adpellatione ſua noſtras literas reportauit, & ſi ex cauſis aliis tempore impetrati reſcripti vinculo fuerit excommunicationis adſtrictus, de quibus ibi mentio non habetur,ad proſequendam per eaſdem literas adpellationem prædictam decreuimus admittendum. Quia nihil excommunicato adpellare prodeſſet, ſi non poſſet adpellationem ſuam proſequi,& ſuper ea literas impetrare.

De præſcriptionibus. Tit. xxvj.

Ex concilio Aphricano.

Epiſcopus contra epiſcopum locum per ſe conuerſum ad fidem præſcribit triennio:ſed cùm vacat eccleſia: vel eſt in ſchiſmate,non præſcribitur contra ipſam. CAP. I.

PLACVIT,vt ſi quiſquã aliquẽ locum ad catholicam vnitatem conuerterit, ſi eum per triennium nemine repetẽte tenuerit: vlterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipſum trienniũ fuerit epiſcopus, qui

qui poſſet repetere,& tacuit. Si autem nõ fuerit,nõ præiudicetur matrici eccleſiæ, ſed liceat cũ locus acceperit epiſcopũ, ex ipſo die intra triennium repetere. Item ſi fuerit epiſcopus ad catholicam fidem ex donati parte conuerſus, non ei præiudicet præfinitum tempus: ſed ex quo die conuerſus eſt,habeat per triennium poteſtatem repetendi locum,qui ad ipſam cathedram pertinebat.*

** Vide de hac materia per no. in l. naturaliter. per Bart. ff. de vſucap.*

Ex regeſto Grego. Italiæ Patriciæ.

Duobus modis ſummatur. Primò ſic: Taciturnitas prælati non nocet eccleſiæ, donec ſit præſcriptum. Secundò ſic: in rebus inuaſis non currit præſcriptio. Io. And. CAP. II.

NIhil prodeſt: & infra. Nihil cũ ſcandalo,nihil cum forali ſtrepitu vobiſ cum nos velle de cauſis pauperum definire vobis ſcripſiſſe meminimus. Sed illud ſcire vos credimus, taciturnitatem atque patientiam noſtram futuris poſt me pontificibus in rebus pauperum prȩiudicium non facturam.

Gregorius.

Per quietam & ſynceram poſſeſsionem triginta annorum, præſcribit eccleſia rem priuati. hoc dicit, prout loquitur in præſcriptione eccleſiæ actiuæ. & iſte intellectus tenendus eſt.

CAP. III.

Sanct

SAnctorum patrum ſanctiones ſtatuentes confirmauerunt, & nos irrefragabiliter confirmamus, vt omnes poſſeſsiones ad ſingulas prouincias noſtrorum fratrum pertinentes, à quibus per triginta annos poſſeſſæ ſunt quietè & ſyncerè abſque ſynodali proclamatione, perpetuò teneantur.

Alexander tertius Salernitano archiepiſcopo.

Quarta decimarum & funeralium præſcribitur contra epiſcopum, ſi quadraginta annorum ſpacio non ſoluatur, & cathedralis eccleſia interim non vacauit. CAP. IIII.

DE quarta decimæ & oblationis defunctorum clericus ab impetitione epiſcopi quadragenaria pręſcriptione tẽporis ſe poſſe tueri videtur. Niſi fortè interim paſtoralis ſedes caruiſſet paſtore, qui iura eccleſiæ ſuæ exigere debuiſſet. Nam Romana eccleſia triennalem præſcriptionem contra eccleſiã non admittit.

Idem.

Poſſeſſor malæ fidei non præſcribit. CAP. V.

VIgilanti ſtudio cauendum eſt, ne malę fidei poſſeſſores ſimus in prędijs alienis: quoniam nulla antiqua dierum poſſeſsio iuuat aliquem malæ fidei poſſeſſorem, niſi reſipuerit poſtquam ſe aliena nouerit

nouerit poſsidere:cũ bonæ fidei poſſeſſor dici non poſsit. Epheſinus enim legiſlator ſolùm propter vitandam miſerorum ſegniciem,& longi temporis errorem & cõfuſionem,primus tricennali vel quadragenali præſcriptioni vigorem legis impoſuit. *Nobis autem tam in rebus cognitis, quã latentibus placuit non habere vigorẽ.

Vide l.ſi. C.de praſc. lon.temp.

Idem Mauritano epiſcopo.

Vna eccleſia in parœcia alterius xl.annorum ſpacio decimas præſcribit. CAP. VI.

AD aures noſtras peruenit duas eccleſias litigaſſe ſuper decimis,quas vna earum in alterius parœcia annis quadraginta poſſedit:& infra. Tuæ fraternitati tenore præſentium innoteſcat, quòd de iure melior eſt conditio poſsidentis. Quia quadragenalis præſcriptio omnem prorſus actionem excludit-

Idem Parmenſi epiſcopo.

Laici ſpiritualia poſsidere non poſſunt, ergo & per conſequens,nec præſcribere.h.d.& quotidie allegatur. CAP. VII.

CAuſam quę inter Regiñ.archidia.& nobilem virum G. ſuper decimis vertitur: & infra. Ideoq́ue mandamus, quatenus cauſam ipſam debito fine decidas,non obſtante præſcriptione temporis vel conceſsione ecçleſiaſticæ ſecularis've

ris´ve perſonæ, ſi idem G. obponere eam voluerit: quia cùm laici decimas detinere non poſsint, eas nulla valent præſcribere ratione.

Idem.

Si contra præſcriptionem xl. annorum, quæ ſola currit contra eccleſiam, obponatur interruptio, vterque probabit. CAP. VIII.

ILlud autem te ſcire volumus & tenere, quòd aduerſus eccleſias minorem præſcriptionem, quàm quadraginta annorum Ro. eccleſ. non admittit: licet quidam canones comprobent tricennalem: & eccleſia ſe poteſt aduerſus eccleſiam quadragenaria temporis præſcriptione tueri de re illa, quam inconcuſsè quadraginta an. noſcitur poſſediſſe. Verùm ſi de præſcriptione & interruptione inter partes fuerit mota quæſtio, ab vtraque parte teſtes recipi debent: & ſi probata fuerit interruptio, præſcriptio non tenebit.

Idem.

Fines prædiorum eccleſiaſticorum, quadraginta annorum ſpacio præſcribuntur.

CAP. IX.

QVia indicāte abbate G. comperimus inter eum & abbatem ſanctæ Luciç exortam de finibus quæſtionem: agrimēſoris definitione illam proſpeximus fi-

niendam. Hortamur igitur, vt ad loca, de quibus eſt contentio, accedentes, eam in veſtra faciatis præſentia terminari: Quadraginta tantùm annorum præſcriptione vtrique parti ſeruata.

Lucius tertius.

Tempore hoſtilitatis, non currit præſcriptio.

CAP. X.

EX tranſmiſſa conqueſtione abbatis & monachorum de Habeñ. accepimus, quòd cùm eccleſia de Camenone ad ius eorum pertineat, & homines de Sib. & Vinto. eccleſiarũ parœciani ſint ipſius eccleſiæ: clerici qui prædictas habuerunt eccleſias, minutatim omne ius parœciale præter ius funerandi matrici eccleſiæ ſubtraxerunt: & infra. Diſ.ve.man. quatenus decimas & oblationes cum alijs obuentionibus memoratæ matrici eccleſiæ (præſcriptione hoſtilitatis tempore non currente) reſtitui faciatis.

Innocentius III. abbati de Cenedo.

Procurationes quæ debentur legatis & nuncijs Apoſtolicæ ſedis, præſcribi non poſſunt.

CAP. XI.

ACcedentes ad præ.no. prępoſitus ſancti Nazarij, & A. canonicus ſancti Stephani, ſyndici & procuratores primicerij & clerici Mediolañ. de ordinarijs maio

maioris eccleſiæ grauiter ſunt conqueſti, quòd cũ ipſi legatos & nuncios Apo. ſed. deuotè recipiãt & procurent, dicti ordinarij procurare ipſos renuunt, & procurãtibus ad expẽſas ſubſidiũ impartiri: & infra. Volẽtes autẽ, vt quod omnibus imminet, ab omnibus cõportetur. Mandamus, quatenus, niſi dicti ordinarij per ſpeciale priuilegiũ Apo. ſed. à præſtandis procurationibus oſtenderint ſe immunes, (etiam ſi longiſsimo tempore procurationis obſequium non impenderint: cùm in talibus præſcriptio ſibi locum nequeat vindicare) ipſos ad procurationis ſarcinam ordine debito ſubeundam teneri decernas.

Idem de coſta & de ſancto
Donato prioribus.

Subditus non præſcribit obedientiam contra prælatum. CAP. XII.

CVm non liceat à capite membra recedere: non ſufficimus admirari, quòd ſicut referente Bracharẽ. archiepiſcopo nobis eſt intimatum, licet eccleſiæ veſtræ in ipſius ſint diœce. conſtitutę, vos tamen obedire ſibi tanquam epiſcopo veſtro contumaciter recuſatis: & infra. Ideoque mandamus, quatenus præfato archiepiſcopo & eccleſiæ Bracharẽ. obedientiam & reuerentiam de-

bitam, ſicut alij clerici ſuæ diœceſis faciunt, impendatis, præſcriptione temporis non obſtante.

Idem nobili viro Matafeloni.

In iuribus ad Romanam eccleſiam ſpectantibus currit ſola centenaria præſcriptio.

CAP. XIII.

AD audientiam Apoſtolatus no. peruenit: & infra. Proponebatur ex parte tua Alexan. pa. præ. no. tibi in caſtro Palatioli conceſsiſſe ſingulis annis xl. ſol. denariorum Papieñ. quos Ro. eccleſia ibi conſueuit recipere annuatim, inſuper comeſtiones, banna, placita, forisfacta, & omnia iura, quæ ibi Apoſt. ſed. habebat. Sed ea tibi ratione nulla deberi caſtellanus eiuſdem caſtri conſtantiſsimè adſerebat. Ad quod probandum inducebas prædicti papæ priuilegium, & librum eccleſiæ Ro. cenſualem. hoc etiam nitebaris probare per teſtes: qui dicebãt ſe vidiſſe præſcriptũ cenſum nuncijs Ro. pon. à 50. annis, & infra fuiſſe ſolutum. Sed inter alia fuit ex aduerſo reſponſum quòd nec priuilegium nec liber cenſualis tibi aliquid cõmodi adferebant, cùm priuilegio vſus non fueris ſpacio annorum xxx. & liber cenſualis ſuſpectus exiſteret: quia non fuerat in camera noſtra receptus, ac ſcriniarius

alio

alio modo ſcripſiſſet dicta teſtium, quàm dixiſſent. Nos igitur magis authoritatem priuilegij, quàm depoſitiones teſtium adtendentes: conſiderantes etiam librum cenſualem, quem non ſuſpectum habuimus, licet non in noſtra, ſed in cardinalis ſancti Hadriani camera ſit inuẽtus, qui eum, quando camerarius fuerat, de camera beati Petri ſuſcepit, nec credentes ipſum ſcriniarium (cùm iuratus ſit officium ſuum fideliter exequi) aliud ſcripſiſſe, quàm à teſtibus diceretur: Reſpicientes inſuper (quod eſt longè validius) ipſum negocium tangere principaliter Ro. eccleſiam, contra quam non niſi centenaria præſcriptio currit: in ſolutione prædicti cenſus & aliorum petitorum condemnauimus partẽ aduerſam, iniungentes eidem, vt tibi non tanquam tibi, ſed tanquam eccle. Ro. (cuius authoritate debes percipere, cuius etiã propter prædicta beneficia vaſallus exiſtis) ſine difficultate perſoluat.

Idem Hel. & Gu. abbatibus.

De centenaria præſcriptione, quæ ſolùm currit contra Romanam eccleſiã tempora ſchiſmatum deducantur. CAP. XIIII.

CVm nobis: & infra. Licet tam legali, quàm canonica ſit definitione ſtatutum, vt contra Roma. eccle. quæ gaudet

priuilegio ſpeciali,non niſi centum annorum præſcriptio locum ſibi valeat vindicare:tempora tamen intercidentium ſchiſmatum,quæ ſecundùm iuris ordinem curſum præſcriptionis impediunt,nolumus aliquatenus computari,ſed diligenti conſideratione adhibita,de ipſa computatione deduci.

Idem Helieñ.& Roſeñ.epiſcopis.

Prælatus inferior poteſt præſcribere in certis eccleſijs ſuæ diœceſis totum ius epiſcopale,ſubducitur tamen de præſcriptione tempus, quo vacauit eccleſia cathedralis. CAP. XV.

AVditis & intellectis meritis cauſæ, quæ vertitur inter Vigoreñ. epiſcopum,abbatem de Heueſcham ſuper eccleſijs in valle de Heueſcham , quas epiſcopus adſerit ad ſe diœceſana lege ſpectare, abbas autem eas eſſe ab eius iuriſdictione prorſus exemptas:& infra. Verùm tanto tempore probantur per teſtes ab abbatibus de Heueſcham pleno iure poſſeſſæ,vt videantur in eis epiſcopale ius legitimè præſcripſiſſe:& infra. Quocirca mandamus,quatenus inſpectis priuilegijs The. & Of.regum,quæ abbas ſuper præmiſſa libertate adſerit ſe habere , ſi per illa conſtiterit , quòd vallis de Heueſcham ſit ille locus, quem C. prædeceſſor noſter liberta

libertati donauit, abſoluatis abbatem ab impetitione epiſcopi ſuper eccleſijs memoratis: & adiudicantes illas abbati pleno iure ſubiectas, epiſcopo ſuper illis ſilentium imponatis. Quòd ſi abbas in hac probatione defecerit, audiatis probationes ſuper tempore, quo intra quadraginta annos ſedes epiſcopalis vacauit: & ſi per tantum temporis vacaſſe conſtiterit, vt illo ſubducto, non ſit quadragenaria cõpleta præſcriptio, vos in illis eccleſijs ius epiſcopale adiudicetis epiſcopo, & ſuper illo perpetuum ſilentium imponatis abbati. Si autem exceptionem huiuſmodi epiſcopus non probauerit: quia tamen interruptionem probauit circa proceſsionem Pentecoſtalem in villa & eccleſia de Mortana, & ad receptionem ac procurationẽ archidiaco. necnon ſolutionem denariorũ ſancti Petri in valle de Heueſcham, circa cognitionem quoque cauſarum matrimonialium, & capellani ſuſpenſionem in prædicta villa de Mortana, & interdictum capellarum in præfata villa de Heueſcham, vos ſuper his ius epiſcopale adiudicetis eidem, ſi tamen circa ſuſpenſionem & interdictum huiuſmodi intra quadraginta annos interruptio facta fuit, in cæteris ei ſilentium imponen-

tes, quæ abbas præſcripſiſſe probatur.

Idem Pariſieñ. epiſcopo.

Non poteſt ſubditus contra ſuperiorem viſitationem aut procurationem ratione viſitationis debitam, in ſeipſo præſcribere: quamuis alius in perſonam alterius præſcribere poſſet vtranque.

CAP. XVI.

CVm ex officij ſui debito Senoñ. prouinciam viſitaret, archiepiſcopus Senoñ. per Pariſieñ. diœceſim tranſitum faciens, ad abbatis ſancti Maglorij prioris de Caſtres, & quorundam aliorum eccleſias eiuſdem diœceſis neceſſe habuit declinare: à quibus cùm procurationem ſibi debitam poſtularet, ipſi eã inhumaniter negauerunt, ad ſuæ negationis defenſionem hoc ſolùm allegantes, quòd non meminerant ſe procurationem huiuſmodi prædeceſſoribus eiuſdem archiepiſcopi exoluiſſe, nec ab eis aliquando fuiſſe petitam: & infra. Nos igitur præmiſſam allegationẽ eorum nullam penitus reputãtes, cùm cõtra procurationem, quæ ratione viſitationis debetur, præſcribi nequiuerit: quemadmodum nec contra viſitationẽ ipſam, poteſt aliquo modo præſcribi, & ſi alius contra eum præſcribere poſſet vtranque. Ideoque mandamus, quatenus ſententiã, quã in huiuſmodi contemptores de antiqua

qua metropolis conſuetudine tulit archi-
epiſcopus memoratus, vſque ad ſatisfa-
ctionem cōdignam facias obſeruari, quia
ſecundùm Apoſtolum: *Qui ſpiritualia ſemi-* 1.Cor.9
nat, non eſt magnū, ſi metat carnalia, cùm nemo
cogatur ſuis ſtipendijs militare. Si quid enim
aliud, quàm ſuperius fuerit allegatum, cō
tra intentionē archiepiſcopi obijcere vo-
luerint & probare, nos eis faciemus iuſti-
tiam exhiberi.

Idem Piſano archiepiſcopo.

Qui alieno nomine poßidet, nō præſcribit, nec etiam is, qui proprio, niſi habeat bonā fidem & iuſtum titulum, ſi præſumptio eſt contra eū. h.d. ſecundū Ioan. And. addita ſuppletione Panor.

CAP. XVII.

SI diligenti: & infra. Cùm iudicatus Ca
laritanus ad ius & proprietatem beati
Petri pertineat, ſicut tota Sardinia nullo
pertinet mediante, tibi non licuit pro te
vel eccleſia tua à Marchione Maſſę iudice
Calaritano fidelitatis exigere iuramētū:
& infra. Nos igitur, quæ nūcius tuus pro
ponere voluit plenius circunſpectis, non
intelleximus te vel eccleſiam tuam ſuper
hoc aliquo iure ſubnixam, cùm authorita
tem ſedis Apoſtolicæ non oſtendas, per
quam à iudicibus Calaritanis, tu & ante-
ceſſores tui fidelitatis exegeritis iuramen

ta:nec præſcriptione aliqua muniaris, cũ ſecundũ confeſsionem tuam * nec eccleſia Piſana, vel tu fueris in quaſi poſſeſsione iuris exigendi huiuſmodi iuramentũ, quod per ſed. Apoſt. ab ipſis iudicibus receptum fuiſſe fateris, per quod conſtat eccleſiam Romanam ſemper in quaſi poſſeſſione fuiſſe, cùm pro ea miniſterio tuo & anteceſſorum tuorum exactum fuerit & præſtitum iuramentũ: & is poſsidere dicatur, cuius nomine poſsidetur. Si verò dicatur, quòd nomine tuo & anteceſſorum tuorum, & non nomine noſtro & eccleſiæ Romanæ fuerit iuramentum exactũ, poſſet inferri, quòd iuramentum præſtitum de conſeruãdo iure & honore ſed. Apoſt. fuerit violatum: vnde licitè retineri non poſſet, quod contra iuramẽtum huiuſmodi fuerit ſcienter obtentum: quia etiam ſecundũ hoc, locum præſcriptio habere non poſſet, cùm in præſcriptione rerum eccleſiaſticarũ bona fides & iuſtus titulus exigantur. etſi etiam locum potuiſſet habere præſcriptio, non credimus centenariam præſcriptionem (quæ ſola currit aduerſus Romanam eccle.) poſſe probari.

** An confeſſio praiudicialis noceat eccleſiæ. Cyn. in xv.q.in l.j. C.de confeſ. Barto. in l. certis.§.ſed ante ipſos. ff.eod.*

Idem epiſcopo Lucano.

Abbas in capellis præſcribere poteſt iura epiſcopalia, obtinet tamen in his ſolis, quæ præſcripſit.

pſit.h.d.quo ad titulum. CAP. XVIII.

CVm olim frater epiſcope, cum abbate & monachis ſancti Saluatoris de Ficheto ſuper plebe Falamazanæ & adiacentibus capellis ipſius in noſtra præſentia litigando inſtitutionem in eis, & alia ad ius epiſcopale pertinentia vindicares, ad fundandam intentionem tuam ius cõmune principaliter allegabas, cuius authoritate dicebas vniuerſa ſpiritualia in prædictis locis, quæ ſunt in diœce. tua conſtituta ad te tanquã ad diœceſanum epiſcopum pertinere. arbitrium præterea ſuper hoc promulgatum à Piſtorieñ. epiſcopo archipresbytero ac primicerio Lucanis allegans. Ad elidendam autem intentionẽ tuam abbas Greg. vij. papæ priuilegium exhibuit: quòd prędictum arbitrium multo videbatur tempore præceſsiſſe: per quod tam monaſterium, quàm plebs & capellæ prædictæ videbãtur libertati donatæ: & infra. Aliorum quoque Roma. pontifi. dictus abbas priuilegijs vtebatur poſt arbitrium promulgatũ obtentis, qui libertatis priuilegia ſibi concedere videbantur: & infra. Quia prędictus abbas ſufficienter oſtendit monaſterium ſuũ ſuper inſtitutionibus, deſtitutionibus, & ordinationibus plebani et clericorum, baptiſmo

& pœ

& pœnitentia in leuioribus culpis, ſepultura, decimarum perceptione, ac diuinis officijs celebrandis, tam in plebe, quàm in capellis prædictis, in excommunicãdo atque interdicendo, & etiam abſoluendo legitima præſcriptione munitum: abbatẽ ipſum ab impetitione tua ſuper iã dictis articulis duximus abſoluendum, ſuper illis tibi perpetuum ſilentium imponendo, ſuper alijs omnibus, quæ ad ius epiſcopale ſpectare noſcũtur, iuxta tenorẽ arbitrij eundẽ abbatẽ, quò ad plebẽ & capellas prędictas ſententialiter condemnantes.

Idem.

Qui præſcriptione completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo: præſcriptioni renunciat. Si præſcriptio non erat completa, malam fidem habet: & ideo non præſcribit.

CAP. XIX.

VEniens ad præ.no.abbas ſancti Martini de Pannonia: & infra. Petijt à nobis poſtmodum idẽ abbas, vt Veſprimeñ. epiſcopus non impediat vel faciat impediri: quò minus omnes, qui in Simagieñ. parœcia vel comitatu conſiſtunt de omnibus, quæ poſsident, decimas ſibi ſoluant: ſicut in priuilegijs Paſchalis pa. præ. no. & ſancti regis Stephani continetur. Præfatus verò epiſcopus poſtulauit, vt decimas

mas Simagieñ.comitatus intra ſuæ diœce.terminos cõſtitutas, quas detinet idem abbas: ſibi reſtitui faceremus, niſi aliquo iure ſpeciali ſe ipſas poſsidere mõſtraret: & infra. Chriſma verò, oleum ſanctum, conſecrationes altarium ſeu baſilicarum, ordinationes clericorum, qui ad ſacros ordines promouendi fuerint, clerici eccleſiarum vel capellarum ipſius monaſterij, quod eſt in Veſprimeñ. diœceſi cõſtitutũ à Veſprimeñ. epiſcopo poſtulabunt, ſi quidem catholicus fuerit, & gratiã ſed. Apoſto. habuerit, & ea gratis ſine prauitate aliqua voluerit exhibere: alioquin ab alio, quem maluerint, præſule catholico ſuſcipiendi ea liberam habeant facultatem: ſicut in priuilegio dicti Paſchalis, & Alexand. papæ prædeceſ. no. perſpeximus cõtineri. Non obſtante priuilegio Clemẽtis papæ, per quod priuilegijs ſuorum prædeceſſorum non extitit derogatum, cùm de ipſis nullam fecerit mentionem, præſertim cùm & ipſe Clemens priuilegium illud cõceſſerit, ſaluis inſtitutionibus, nõ ſolùm Roma. eccleſiæ, ſed ipſius etiam legatorũ. Nec obſtare poterat præſcriptio, quam idem abbas in ſuum ſubſidium obponebat: quia ſi conſummata erat quando ab Alexandro papa priuilegium impetrauit, iu

uit, iuri præſcriptionis renunciaſſe videtur, * præſertim cũ coram vobis priuilegio illo ſit vſus, quod ſuæ intentioni (quãtum ad hunc articulum) contradicit. Si verò nondum cõſummata erat præſcriptio, ſed erat in præſcribendo: poſt impetratũ huiuſmodi priuilegium, bonam fidem nõ habuit: & ideo ſecundùm canones non præſcripſit.

Vide l. vnicam. C. de theſaur. lib. x.

Idem in concilio generali.

Nec in foro canonico, nec ciuili, valet præſcriptio cum mala fide. CAP. XX.

QVoniam omne, quod non eſt ex fide, peccatum eſt. Synodali iudicio definimus, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam canonica, quàm ciuilis. Cùm generaliter ſit omni conſtitutioni atque conſuetudini derogandũ, quæ abſque mortali peccato non poteſt obſeruari. Vnde oportet, vt qui præſcribit, in nulla temporis parte rei habeat conſcientiam alienæ.

De ſententia & re iudicata. Tit. xxvij.

Gregorius.

Sententia lata contra leges vel canones, non tenet: nec ab ea opus eſt adpellare. Panor.

CAP. I.

Senten

SENTENTIA contra leges canonésve prolata, licet non ſit adpellatione ſuſpenſa, non poteſt tamen ſubſiſtere ipſo iure.

Idem.

Lites debent celeriter terminari. CAP. II.

IVrgantium controuerſias celeri ſententia terminare & æquitati conuenit, & rigori.

Idem.

Sacerdos ſine iuſta cauſa non eſt deponēdus. CAP. III.

NOn poteſt quenquam à ſacerdotali gradu (niſi iuſtis ex cauſis) concors ſacerdotum ſententia ſubmouere.

Leo papa.

Iuſtè quis petit ſententiā à papa confirmari, ſi iuſtè & rationabiliter fuit lata. CAP. IIII.

EA, quæ iuxta eccleſiaſticum morem iuſtè & rationabiliter fuerint definita, noſtra quoque ſententia roborentur.

Alexander III. Eboraceñ. archiepiſcopo.

Iudex deputatus ſuper executione ſententiæ admittit exceptionem fraudis ſeu nullitatis ſententiæ, non ad effectum, ut ſuper ea pronunciet, ſed ut negocium ad ſuperiorem, qui iudicauit, tranſmittat, ſi illam probabilem repererit. h.d. notabiliter. CAP. V.

Decæ

DEcætero noueris, quòd ſi ſententiã à nobis latã præcipimus per aliquẽ executioni mandari, * & fraus interuenerit: non eſt facultas executori de toto negocio cognoſcendi, ſed deferri quæſtiones, quæ inciderint ad ſedem Apoſtolicam oportebit.

* *Vide l.j. ff. de offi. eius cui mã. eſt iuriſd.*

Idem Noruiceñ. epiſcopo.

Non ſufficit reo damnato ad traditionem poſſeſſionis, tradere pignus pro ipſa poſſeſſione.

CAP. VI.

CVm aliquibus eſt adiudicata poſſeſſio, non ſufficit eis dari pignora, niſi corporali poſſeſſione lætentur.

Idem eidem, & V. archidia.

Sententia lata contra matrimonium nunquam tranſit in rem iudicatam: vnde quandocũque reuocatur, cùm conſtat de errore.

CAP. VII.

LAtor præſentium ſua nobis inſinuatione monſtrauit, quòd cùm quandã mulierem legitimè deſponſaſſet, & carnalis eſſet copula ſubſecuta, inter eos ſcandalum eſt ſubortum, cuius occaſione debitũ ei ſubtraxit. Conſanguinei verò mulieris hoc moleſtum habentes, quæſtionem mouerunt, proponentes, quòd mulierem inuitam & renitentem nec ætatis aptæ matrimonio exiſtentem duxiſſet vxorem: &

quoniam idem vitam cupiebat agere diſſolutam, demum vtriuſque ſtudio interueniente, fuerunt minus rationabiliter ſeparati. Nolentes igitur matrimonia canonicè contracta, leuitate quadam diſſolui, mãdamus, quatenus ſi vobis conſtiterit eos per iudicium eccleſiæ non fuiſſe legitimè ſeparatos, eccleſiamque deceptam, ipſos faciatis ſicut virum & vxorem inſimul permanere.

Idem T. & clericis ſanctæ Anaſtaſiæ Veroñ.

Retractatur ſententia prætextu iniquæ cõſuetudinis lata contra eccleſiam. CAP VIII.

CVm cauſa, quæ vertitur inter vos & G. & A. laicos ſuper domo quadam eis ab archipresbytero veſtro vendita, ad examen I. Apoſt. ſed. legati delata fuiſſet, poſt adp. ad nos interpoſitam, & receptas inducias, quoniam intra terminum tibi fili T. ad eam proſequendam præfixum iter non adripueras, contra te ſententiam proferens: memoratis G. & A. prætaxatam domum ſecundùm Veroneñ. ciuitatis conſuetudinẽ adiudicare curauit: * deinde cùm cauſa fuiſſet ad nos per adp. delata, Brixieñ. epiſcopus delegatus à nobis, ſententiam contra vos (ſpreta forma canonum) ſecundùm eandem conſuetudinem, ſicut

** Bar. in l. cunctos populos. C. de ſum. trin. & arg. à contrario ſenſu adſerit conſuetudinem laicorum ligare clericos.*

præfatus legatus fecerat, ꝓmulgauit. Nos autem conſiderantes, quòd licet vſus vel conſuetudinis non minima ſit authoritas, nunquam tamen veritati aut legi præiudicat, præſcriptam ſententiam reuocauimus, & vos ab impetitione abſoluentes illorum, vobis & eccleſiæ veſtræ domum adiudicauimus ſupradictam.

Idem Eboraceñ. archiepiſcopo.

Sententia iniqua retractatur per ſuperiorem, licet cauſa fuerit adpellatione remota commiſſa. Si autem continet manifeſtam iniquitatem, eſt nulla. h. d. intelligendo, quòd ponat duos caſus.

CAP. IX.

INter cæteras: & infra. Item cùm aliqua cauſa adp. re. committitur, & ſententia fertur iniqua, eam euacuari oportet: nec ei debet ſtari, ſi iniquitatem contineat manifeſtam.

Clemens tertius.

Sententia lata contra abſentē non cōtumacem in cauſa matrimoniali, non valet. h. d. intelligendo, quòd hæc mulier non fuit contumax. Panormitanus.

CAP. X.

TEnor literarum tuarum oſtēdit, quòd cùm inter R. & M. mulierem quæſtio matrimonij verteretur: & Theatino epiſcopo commiſſa fuiſſet, idem eundem R. muliere abſente ab impetitione ipſius ab-

ſol-

ſoluit. Cæterùm eadem mulier à nobis ad te literas impetrauit, vt de cauſa cognoſceres, et eam fine debito terminares: & infra. Dictus verò R. à te vocatus ad cauſam infirmitate prætenſa non adfuit: ſed quia nocte ſequente aliam ſibi copulare præſumpſit, in eum excommunicationis ſententiam promulgaſti: à qua poſtmodum abſolutus ad te veniens, oſtendit literas epiſcopi memorati, quibus eum ab inquietatione ipſius abſolutum fuiſſe patebat. Quia igitur mulier ſuos teſtes offert ad probandum quòd idem R. eam deſponſationis annulo publicè ſubarrhaſſet: & tu quid ſuper his agere debeas, poſtulas edoceri. Ideoque inquiſitioni t.t. reſpōd. quòd (non obſtante illicita abſolutione, quam epiſcopus fecit) in cauſa procedas, eidem R. ſub pœna excommunicationis arctius interdicens, ne ad eam, quam ſuperinducit, accedat, prius quàm fuerit cauſa deciſa.

Idem.

Sententia diuortij in cauſa matrimoniali ritè lata, ad ſolam coniugis confeſſionem adſerentis contrarium non reuocatur, ſed interim ei ſtatur donec legitimè de contrario doceatur. Ita ſummatur, vt aliquid de nouo adferat. Panor.

CAP. XI.

CONſanguinei E.latricis præſentium ſicut tuis literis intimaſti, compater nitatem inter ipſam & virum ſuum legitimè probauerunt, ita quòd inter eos ſententiam diuortij protuliſti: prædicta verò E.cùm ſit tibi poſtmodũ confeſſa, quòd eius commater iŋ veritate ante ſententiã non fuiſſet, ſed poſt ſeparationem compaternitatem cum eo contraxit, & tandem ad ſecundas nuptias conuolauit: & infra. Frater.t.reſpond.quòd propter ſolam confeſsionem mulieris non eſt recedendum à ſententia per iudicium eccleſiæ rationabiliter promulgata, niſi legitimè in contrarium probaretur.

Innocentius III.archidia.& ſacriſtæ Magaloñ.

Si papa cõtra pronunciationem ſuam confert beneficium, hoc tacito, ſubreptitia dicitur collatio, & non tenet. CAP. XII.

CVm olim Magaloñ.epiſcopus.P.de caſtro nouo ad vacantem archidiaconatum eiuſdem eccleſiæ nominaſſet, I.præpoſito vt nullus ibi (niſi prius duplici ſibi voce conceſſa) inſtitueretur per adpellationem interpoſitam inhibente, epiſcopus dictũ P.de archid.per ſuum annulum inueſtiuit. Præpoſitus verò alium ad eundem archidiaconatum nominare præſumpſit.

Tan

Tandem C. prædeceſſor noſter, quod factum fuerat ab vtraque parte, caſſauit: pronũcians, quòd aliquibus ſcriberet, vt tam epiſcopum, quàm perſonas ad ordinandum concorditer archidiaconum monerent: & eorum fortè monitis non admiſſis, hoc ipſi exequi non differrent. poſt hęc verò dictus prædeceſſor noſter G. qui non dũm ad diaconatus erat promotus officiũ, præter conſcientiam procuratoris epiſcopi apud ſed. Apoſto. tunc morantis, ipſum archidiaconatum contra pronunciationem ſuam contulit, ſicut credimus circunuentus. Nos igitur inhærentes veſtigiis prædeceſſ. noſtrorum dicentium ſententiam Rom. ſed. cùm aliquid fuerit ſubreptum, poſſe in melius commutari: quod de prædicto G. factum eſt, non obſtante donatione, quam ab eodem epiſcopo in eluſionem donationis apoſtolicæ nuper dicitur recepiſſe, in irritum reuocamus. & ei, licet abſenti, cùm de ſubreptione liquidò conſtet, ⁎ ſuper dicto archidiaconatu perpetuum ſilentium imponentes, præcipiendo mandamus, quatenus ſæpedictum archidiaconatum (plena omnium veſtrum, qui præſentes fuerint in eccleſia, interueniente concordia) ordinare curetis.

⁎ *Vide B. in l. quod iuſſit. in fi. ff. de re iu.*

Idem abbati & conuentui ſan-
cti Zenonis Veroñ.

Valet ſententia contra ius litigatoris lata, ſi ab ea intra decem dies non fuerit adpellatum. Vel ſic & aliter: Per ſententiam, à qua non fuit adpellatum, poteſt eccleſia ſubiici prælato inferiori epiſcopo, ſeu ad aliam eccleſiam pertinere.

CAP. XIII.

CVm inter vos pro eccleſia veſtra, & archipresbyterum & clericos ſancti Proculi, ſuper ſubiectione eiuſdem eccleſiæ queſtio verteretur: ex parte veſtra fuit propoſitum, quòd dicta eccleſia monaſterio veſtro pleno iure debet eſſe ſubiecta: videlicet in inſtitutione, deſtitutione, inueſtitura archipresbyteri, & eiuſdem fidelitate ipſius, & fratrum obedientia, correctione, repræſentatione ad ordines, tonſuratione, ſuſceptione chriſmatis, litaniis, et aliis ſimilibus, per quæ plena ſubiectio declaratur: ad quod probandum inſtrumentum publicum conceſsionis B. quondam Veroñ epiſcopi pars veſtra in mediũ producebat, quam conceſsionem conceſſor eius G. ratam habuit, & etiam confirmauit. Super his quoque tam Ro. pont. quàm patriarcharum Aquileg. priuilegia & confirmationes induxit, quorum vnus, de ſubiectione plenaria in priuilegio ſuo euidẽter expreſ

expreſsit, quod ſub teſtimonio R. quondã Veroñ. epiſcopi, qui eiuſdem eccleſiæ archipresbyter extitit, factum fuerat, & cõpletum, & in eodem à priore ſancti Zenonis mandauit ſua vice ſubſcribi. Adiecit etiam pars veſtra, quòd inter B. quondam abbatem eiuſdẽ monaſterij, & ſancti Proculi archipresbyterũ & fratres ipſius procedente tempore de fidelitate & obedientia manuali controuerſia fuit exorta, ad quæ duo illi ſe duntaxat teneri negabant, & ſuper his teſtes producti fuerunt. tandẽ præfatus G. Veroñ. epiſcopus quendam cardinalem ſequens, à quo idem fuerat iudicatum, quòd vel archipresbyter dimitteret eccleſiam, aut abbati obedientiam repromitteret, ſententialiter definiuit: cuius ſententia (cùm nulla fuerit adpellatione ſuſpenſa) in rem tranſiit iudicatã: & infra.* Quamuis fortè dicto inſtrumento donationis non ſit plurimum innitendum, nec confirmationibus nec priuilegiis, quæ de ipſo cauſam & originem acceperunt: adtẽdentes, quòd quantum ad litigantes ipſos, ius ex ſententia factum fuit, poſtquam in rem tranſiit iudicatam, etiam ſi contra ius litigatoris lata fuiſſet: cùm contra ius conſtitutionis expreſsè lata non fuerit, veritate geſtorũ ſermonibus preualente,

* *Vide l. j. ff. eo. & l. litigatoribus C. de adpel.*

lente, quæ præſumitur ritè per omnia celebrata: definimus, vt archipresbyter ſancti Proculi, qui pro tempore fuerit, fidelitatem & obedientiam præſtet abbati ſancti Zenonis.

Idem canonicis Nouarieñ.

Sententia contra actorem lata, nihil iniqui cõtinens, venit in cauſa adpellationis confirmanda: licet per adteſtationes videatur pro actore fuiſſe probatum, dummodo pro ſententia concurrant præſumptiones, de quibus hic in litera: & ſecundùm hũc intellectũ eſt hic caſus ſingularis valde.

CAP. XIIII.

CAuſam, quæ inter vos & A clericum ſuper præbenda Nouarieñ. eccleſiæ vertebatur: Lauduñ. epiſcopo de conſenſu partium commiſimus terminandam, qui pro vobis contra dictum A. definitiuam ſententiam promulgauit: à qua fuit ad noſtram audientiam adpellatum: & infra. Licet ex parte ipſius A. fuiſſet propoſitum quòd contra formam mandati noſtri dictus epiſcopus ſententiam promulgauit, ſicut per adteſtationes nitebatur probare: quia tamen iudicis animus non ſemper ad vnam probationis ſpeciem inclinatur, & ipſa ſententia nihil continebat iniquum, & eidem iudici de communi partium adſenſu fuerat cauſa commiſſa, qui vt ſentẽtiam

tiam ferret poſt examinationem cauſæ, ab vtraque parte fuerat requiſitus: ſententiã ipſam curauimus confirmare.

Idem Conſtantino epiſcopo.

Si ſententia præcipit aliquid fieri ad certum terminum: tempus decendij ad adpellandum currit à tempore ſententiæ, non autem à die finiti termini. hoc primò. Quadrimeſtre tempus quod à lege datur condemnatis in perſonali, poteſt à iudice ex cauſa arctari, & ſpontè terminum arctatum recipiens, non poteſt poſt decendium adpellare, licet non conſtet iudicem ex cauſa terminum abbreuiaſſe. hoc ſecundò. Ab executione ſententiæ non adpellatur, niſi in executione modus excedatur. h. d. euacuando medullam cap. ſecundùm Panor.

CAP. XV.

QVod ad conſultationem: & infra. Quia poſtulaſti, vtrum adpellationi ſit clerici deferendum, qui purgationem indictam ſibi per ſententiam, & ad ipſius receptionem terminum competentem * puta viginti dies vel amplius ſine contradictione recipiens: & ad diem veniens conſequenter adpellat cauſam non exprimens adpellandi: nec ſit locus niſi ſuſcipiendæ purgationi & executioni ſententiæ, à cuius prolatione & purgatione iniuncta vltra decendium dicitur effluxiſſe.* Taliter duximus reſpondendum, quòd cùm

**Vide l. generaliter. C. de rebus cred. & iureiur.*

** Vide l. ij. C. eo. & l. ſi exhæredatus. & l. ſi preponas. §. j. ff. de in offic. teſta.*

poſt decem dierum ſpacium ſententia in authoritatem rei tranſeat iudicatæ, qui quia prouocationis ſubſidium intra id tẽporis non recurrit, adpellandi ſibi aditum denegauit: cum per hoc videatur per interpretationem iuris latæ ſententiæ paruiſſe, præſertim vbi cauſa non redditur adpellandi. Sed nec executionem ipſius ſententiæ ideo conuenit retardari, licet ad hoc agendum quadrimeſtre tempus regulariter ſit ſtatutũ: quia id arctari poteſt nõ nunquam à ſedente in medio, & etiam prorogari: & qui ab initio ſpontè recipit terminum breuiorem, imputari ſibi poteſt & debet: cùm ex hoc videatur amplius beneficium contempſiſſe: vnde talis non audietur adpellans, niſi fortè aduerſus eum modus executionis canonicus excedatur.

Idem decano cancellario, & C. canonico Lund.

Sententia poteſt probari per teſtes: licet non deponant de cauſis, quæ ſolent iudicem mouere ad ſententiandum. CAP. XVI.

SIcut nobis intimaſtis, cùm cauſa, quæ inter H. ſubdia. & B. presbyterũ ſuper quinque modiis frumenti vertebatur ipſi ſubdia. per annos ſingulos exoluendis vobis commiſſa fuiſſet, & reſtitutionem ſibi fieri poſtularet; ſubdia. ſupradictus aduer-

ſarius

ſarius ſe ad hoc non teneri reſpondit, cùm alia vice ſuper hoc conuentus fuerit, & ſententialiter abſolutus: quod oſtendere voluit duorum teſtimonio, ex quorum depoſitione conſtitit quòd magiſter A. authoritate epiſcopi Lunduñ. ipſum abſoluit ab impetitione ſubdia.memorati. Verùm quia teſtimonium ipſorum quaſi nudè prolatum fuerat, cùm de cauſis, quæ iudicem mouere ſolent, ad ſententiam proferendam nihil dixerint, quid tenendum ſit: ſedem duxiſtis Apoſt. conſulendam. Çùm autem in pleriſque locis, in quibus copia prudentum habetur, id moris exiſtat, quòd omnia, quæ iudicem mouent non exprimantur in ſententijs proferendis: vobis taliter reſpondemus, quòd cùm ex depoſitionibus teſtium prædictorum conſtiterit ſententiam à iudice ſuo prolatam: propter authoritatẽ iudiciariam pręſumi debet omnia legitimè proceſsiſſe.*

* *Facit ad hoc l.j.C.de profeſ. q in vr.Conſtãtino. & l.j. cum not.C. de legi.*

Idem Aſtoriceñ. epiſcopo & abbati, ſcilicet Iſidori Legioneñ.

Ab eadem ſententia poteſt adpellare, nedum reus victus, ſed etiam tertius, cuius intereſt: & poterit ſententia quo ad reum nil de ſuo iure docentem confirmari: reſpectu verò tertij rationabiliter adpellantis infirmari. CAP. XVII.

Cùm

CVm ſuper controuerſia, quæ inter Aurieñ. epiſcopum & monaſterium Cellæ nouæ ſuper ſtatu ipſius vertebatur pro epiſcopo diuerſæ ſententiæ latæ fuiſſent: nuncius Oneteñ. epiſcopi per eas Oneteñ. eccleſiam læſam grauiter querebatur, ad quam proponebat monaſterium pertinere: & infra. Cùm ex parte monaſterij nihil rationabile fuerit propoſitum & oſtenſum, quare ſententia pro epiſcopo promulgata debuerat irritari, eam quantum ad monaſterium duximus confirmandam: & infra. Mandamus, quatenus ſi conſtiterit adpel. pro eccleſia Oneteñ. rationabiliter interpoſitam, & ad eam proſequẽdam nuncium eius * intra tempus legitimum deſtinatum fuiſſe, executio ſententiæ differatur, ne circa poſſeſsionem Oneteñ. eccleſia detrimentum incurrat: alioquin (ſicut ius poſtulat) executioni abſque Oneteñ. eccleſię præiudicio demandetur: cui, quæ præmiſſa ſunt, non præiudicent, quò minus ſuam valeat conſequi rationem, cùm res inter alios acta non noceat regulariter alij * iuxta conſtitutiones canonicas & ciuiles.

** Vide l. à ſentẽtia. in prin. cũ §. ſeq. ff. de adpella.*

** Vide l. Lucius. ff. de his q. no. infam. & l. res inter alios. aliàs eſt l. Modeſtinus. ff. de excep.*

Idem.

Si citatus ad ſententiam, ex legitima cauſa iudici ignota non comparuit, tenet ſententia eo abſen

abſente lata:ſed retractatur eo probante legitimam abſentiæ cauſam. Si verò impedimentum probatur non plenè, non retractatur ſententia: niſi prius doceat de ipſius iniquitate. hoc dicit, & eſt verus & not. intellectus ſecundùm Panormi. quē alij doctores non clarè dilucidarunt.

CAP. XVIII.

CVm Bertoldus miles curiam ſuam P. militi pignori obligaſſet: eodem P. ſublato de medio, A. nepos eius, qui ſuccesſit eidē vacante eccleſia eiuſdem, adſerens ꝙ ius patronatus cum vniuerſitate tranſiſſet in eum, D. clericum eiuſdem loci archidiacono ad ſupradictam eccleſiam præſentauit: qui de conſenſu epiſcopi ipſum inſtituit, in eadem in poſſeſsionem eũ induci faciens corporalem. Prædictus verò B. dominus fundi T. ſacerdotem memorato epiſcopo præſentauit: ſed ipſum epiſcopus non admiſit. Cùm autem dictus T. aduerſus memoratũ D. ſuper prædicta eccleſia depoſuit quæſtionem, Remeñ. epiſcopus Apo. ſed. leg. iudicibus negocium delegauit: ad quem cũ adteſtationes vtrinque receptas per partes poſtmodum remiſiſſent, & præfato D. cum ſuis adteſtationibus accedente dictus T. nec per ſe, nec per reſponſalem idoneum comparere curaret, ipſe adteſtationibus inſpectis clerici

rici

rici memorati,ipſum ab impetitione ſæpedicti T.ſententialiter reddidit abſolutum:eidem T.imponens ſilentium ſuper eccleſia memorata. Poſtmodum autem idem presbyter ad archiepiſcopi præſentiam intra breue tẽpus accedens,iuſtã cauſam abſentiæ allegauit.archiepiſcopus verò Argentino electo & Altæ Siluæ,& Tudebernon̄.abbatibus dedit ſuis literis in mandatis,vt ſi iuſtam abſentiæ cauſam ille oſtenderet coram eis,prædictam ſentẽtiam nullius decernerent eſſe valoris, & cauſam fine debito terminarent, alioquin facerent ſententiam obſeruari. Verùm dicto electo & præfatis abbatibus committentibus alijs vices ſuas, ipſi ſubdelegati teſtes ſuper prędicto articulo receperunt: à quibus dictus clericus vocem ad nos adpel.emiſit:& infra. Licet autẽ iuſtam cauſam abſentiæ minus ſufficienter presbyter probauiſſet,ne tamẽ prçiudicaret opinio veritati,* R.diac.car.eis conceſsimus auditorem:qui cùm nobis omnia fideliter retuliſſet,ex tenore ſententiæ archiepiſcopum inuenimus circunuentum: tum quia continebatur in illa,quòd per adteſtationes ipſius clerici fuerat ſufficienter probatum,quòd præfatus A. in poſſeſsione iuris patronatus extiterat,cùm eundem ad

Vide l.q̄d autem. & l.quod agitur. ff.de libe.cau.

prædi

prædictam eccleſiam præſentauit, cùm tamen per adteſtationes illas nihil oſtenſum aliud fuerit, niſi quòd pro quodam iure quod de illa eccleſia conſueuit exhiberi patronis, prædicti P. & A. annuatim decem ſolidos acceperunt. tum etiam quia in eadem ſententia dicitur, quòd dictus T. in probatione defecit, cùm per adteſtationes ſuas adpareat ipſum ſuã intentionem ſufficienter probaſſe. tum etiam quia cauſam non recepit ſufficienter inſtructam, cùm vnius tantùm partis adteſtationes receperit, quæ parum faciebant ad cauſam. Vnde ſententiam ipſam duximus irritandam, memorato T. adiudicantes eccleſiam ſupra dictam, cùm per adteſtationes nobis conſtiterit euidenter ipſum à vero patrono fuiſſe ad ſæpe dictam eccleſiam præſentatum.

Idem.

Papa in ſententijs, quas profert, ordinem iuris ſeruat. CAP. XIX.

IN cauſis, quæ ſummi pon. iudicio deciduntur, & ordo iuris & vigor æquitatis eſt ſubtiliter obſeruandus. Cùm in ſimilibus caſibus cæteri teneantur ſimiliter iudicare. Niſi fortè cùm aliquid (cauſa neceſſitatis & vtilitatis inſpecta) diſpenſatiuè duxerit ſtatuendum.

Idem

Idem conuentui ſancti Leodij.

Secunda ſententia in diuerſa inſtantia contra primam lata tenet mero iure, nec debet infringi etiam ſi ſit iniuſta, ex quo ab ea non fuerit adpellatum, præſertim ſi prima ſententia ſecundis iudicibus non fuit oſtenſa. hoc dicit. Pan.

CAP. XX.

INter monaſterium ſancti A. Rothoma. & veſtrum ſuper modo eligendi abbatem, in monaſterio veſtro fuit quæſtio agitata: & infra. Cùm conſtiterit nobis pritimam commiſsionem non fuiſſe per vltimam reuocatam, tum quia cauſæ ſuſpicionis in iure propoſitæ friuolæ videantur: quas etiam tanquam dilatorias ante litis ingreſſum opponere debuiſſent,* quibus coram delegatis eiſdem ſubeundo iudicium renunciaſſe videntur, tum etiam quoniam de priuilegijs Apoſt. ſed. & proceſſu negocij coram primis iudicibus nihil in ſecundis literis dicebatur, quod ſi fuiſſet expreſſum, obtinere minimè potuiſſent: Non obſtante ſententia, quæ pro monaſterio ſancti A. dicebatur fuiſſe prolata, quæ tamen nobis oſtenſa non fuit: tamen ſi à prædictis iudicibus fuiſſet oſtenſa, ea poſthabita contrarium ſtatuiſſent: alioquin eam obiicientibus imputetur, cùm ſub prætextu nouorum inſtrumento

** Vide l. j. per doct. C. de dila.*

mentorum lites non debeant inſtaurari. Factum priorum iudicum ratum & firmum habemus,& eorum ſententiam confirmantes,electo à vobis nos ipſi munus benedictionis (ſaluo iure diœceſani) curauimus exhibere.

Idem epiſcopo,deca.& cancel. Pariſieñ.

Tenet ſententia contra priuilegium oſtenſum vel non oſtenſum,ſi ab ea non fuerit adpellatum vel ſupplicatum. CAP. XXI.

SVborta inter Meldeñ. epiſcopum & monaſterium Resbacenſe ſuper ipſius monaſterij ſubiectione materia quæſtionis,& procuratoribus partium litigantibus coram nobis: quia per confeſsionem partis aduerſæ conſtitit eundem epiſcopum quaſi poſſeſsionē obedientię in eodē monaſterio habuiſſe,ipſum reſtituendum decreuimus ad eandem.Verū quia priuilegium Inno.papæ præ.no.libertatem monaſterij plenariam exprimebat, decano Sueſsioñ.& ſuis coniudicibus dedimus in mandatis,vt epiſcopo in quaſi poſſeſsionem obedientiæ reſtituto,niſi contra priuilegium rationabile aliquid obiiceret & probaret,ſuper ſubiectione monaſterij ſibi ſilentium imponere procurarent:& infra.Iudicibus autem cauſam inſtructā re-

Z mitten

mittentibus,quia cognouimus efficaciores epiſcopi rationes:ſubiectionem eidem adiudicauimus memorati monaſterij, vt ibidem habeat tanquã diœ.epiſcopus poteſtatem,ita tamen vt nullũ per hoc Apo. ſedi præiudiciũ generetur, quò minus, ſi voluerit,ſuam iuſtitiam proſequatur. Nimirum ſi præfati Inno. priuilegium Alexandro fuit in iudicio prçſentatũ, & ipſe tulit ſententiam contra illud, intelligitur reprobaſſe.Si verò non fuit corã eo exhibitũ,prætextu priuilegij de nouo reperti prædicta non debet ſententia retractari.

Idem ſanctæ Mariæ in Catag.& vallis ſecretæ abbati.

Sententia à qua fuit appellatum retractatur, ſi conſtat teſtes, ad quorum dicta tantùm lata fuit, conſpiratores fuiſſe,& contradicente parte receptos. CAP. XXII.

CVm I.& A.canonici ſancti Dio. Remeñ.ex parte quorundã canonicorũ eiuſdem eccleſiæ noſtro apoſtolatui reſerarint,quòd abbas eorum ſuper dilapidatione, periurio, ſimonia, & quibuſdam alijs erat multipliciter infamatus,nos Cathalañ.epiſcopo,& eius collegis dedimus in mandatis,vt ad eccleſiam perſonaliter accedentes,tam in capite, quàm in membris corrigerent corrigenda, & ſtatuerẽt quæ

quæ ſtatuenda viderent:& infra. Iudices autem abbatis & canonicorum iuramenta recipientes, abbatem ab adminiſtratione ipſius eccleſiæ per ſententiam remouerũt, correctione membrorum dilata, quã tunc non poterant expedire. A qua ſententia, cùm procurator prædictus ad noſtram audientiam adpellauerit, propoſuit dictam ſententiã reprobandam, tum quia iudices lite nõ conteſtata in ipſo negocio proceſſerunt, tum quia iuramenta conſpiratorum contra ipſum recipientes (depoſitionibus corã partibus minimè publicatis, *nec oſtenſis eiſdẽ) ad ſententiã procedere præſumpſerunt:& infra. Quia verò de conſpirationis articulo nobis non potuit fieri plena fides: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit, quod illi conſpiratores fuerint, quorum conſtat à iudicibus iuramenta recepta, quod abbas probare voluit coram eis, & eorũ dicta iudices ſecuti tantummodo, cùm per alios ea probata non eſſent, ſententiam protulerunt, vos irritantes proceſſum eorum in negocio iuxta prædictam formam comprehẽſam in prioribus literis procedatis. Si verò eos conſpiratores fuiſſe nequiuerit cõprobare, vel licet de hoc cõſtaret: adpareat tamẽ illos nihil ſuper his depoſuiſ-

** Adteſtationum publicationẽ eſſe de iuſtitia, & non de ſubſtantia, vide apud Inno.*

ſe,pro quibus idem abbas fuit amotus:vel etiam ſi aliqua ſuper his depoſuerint:ea tamen per aliorum dicta fuerant ſufficienter oſtenſa, proceſſum ipſorum iudicum confirmetis: quia licet aduerſus abbatem non debuerint conſpiratores admitti, iuramenta tamen ipſorum de veritate dicenda ſuper ſtatu ipſius domus recipi potuerunt: vt per ipſorum dicta ſuper alijs fides poſsit haberi, quæ abbatem minimè contingebant, pręſertim cùm tunc probatum non eſſet eos conſpiratores fuiſſe.

Idem H. de Caſtro Guarti.

Damnatus in actione iniuriarũ infamis eſt, & per papã poteſt fama reſtitui. hoc dicit, prout communiter ſummatur. CAP. XXIII.

CVm te à B. iniuriarum actione conuento, eò quòd diceres equum tuum non eſſe minoris precij, quàm capillos ipſius: iudices, qui ſuper hoc cognoſcebãt te in decem ſolidos condemnaſſent, tu timens ne ipſorum ſententia te notaret infamia.* beneficium reſtitutionis ad famã à ſede Apoſtolica implorasti. Nos autem cõſiderãtes, quia nulla fuerit, vel minima facta iniuria: volumus te per prædictam ſententiam infamia non notari.

*Vide l.j. & l.athletas. ff. de his, qui no. infã.

Idem.

Reuocata ſententia propter defectum iuriſdictionis

ctionis, vt quia vnus ex iudicibus publicè excommunicatus erat, vel propter iuris ordinem non ſeruatum: iterum de principali quæritur.

CAP. XXIII.

AD probandum quòd procurator dominæ:& infra. Vos autem interim agnoſcatis de confirmationis ſententia, quæ lata eſt à iudicibus delegatis de electione cuſtodis, vt eam (ſicut de iure fuerit faciendum) confirmare vel infirmare curetis: ita vt ſi pro eo quòd vnus ex delegatis iudicibus, qui eandem ſententiam protulerunt, excommunicationis vinculo eſſet publicè innodatus, quando ſententia lata fuit, ſicut per metropolitani literas perhibetur, aut ex alia iuſta cauſa eandem ſententiam conſtiterit infirmandam: ipſa caſſata, de ipſius electione cuſtodis iterum cognoſcatis.

Gregorius nonus.

Res inter alios iudicata, alijs non nocet: fallit in eo, qui paſſus eſt illum litigare, cui ſecundo loco competebat actio vel defenſio, vel à quo cauſam in iure iudicato habuit.

CAP. XXV.

QVamuis regulariter alijs non noceat res inter alios iudicata. * Ei tamen, qui cùm ſibi primùm de ea re actio vel defenſio competebat, ſuſtinuit ſequentem agere. * *Vide l. res inter. C. qui. res in. non noc.*

agere. Ac illi etiam, qui paſſus eſt eum, à quo cauſam habuit, experiri, eſt præiudicium generatum.

Idem.

Si duo ordinarij pronunciant contraria, tenet ſententia pro reo. fallit in quatuor caſibus hic contẽtis & ſimilibus. Si verò delegati diſcordant, delegans eſt adeundus. Si arbitri, neutra tenet. CAP. XXVI.

DVobus iudicibus (vt accepimus) diuerſas ſententias proferentibus: ſi ex iuriſdictione ordinaria proceſſerunt, tenet pro reo, non pro actore ſententia, niſi in cauſa fauorabili, puta matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento pro ipſo fuerit promulgata. Si verò ex delegata poteſtate, vtraque pendet ſentẽtia ex arbitrio delegantis. Quòd ſi ex cõpromiſſo, neutra debet habere vigorem.

De adpellationibus, recuſationibus, & relationibus. Tit.xxviij.

Alexander tertius Exoneñ. epiſcopo & decano Lundoneñ.

Collatio beneficij facta poſt adpellationem ex probabili & veriſimili cauſa interpoſitam, eſt

ipſo

ipſo iure nulla. CAP. I.

DILECTI filij prior & clerici de Giſebergień.graue querimoniā tranſmiſerūt,ꝙ Eboraceń. archiepiſcopus Apoſto. ſe.legatus eundem priorem poſt adpellationem ſuſpendit,ſuas eccleſias interdixit, & canonicos(ſi eidem tanquam priori obedirent) excommunicatos denunciauit: & infra. Super quibus ſi veritate per idoneas perſonas & famam loci ſolicitè inquiſita,inueneritis eccleſiarum conceſsiones factas,niſi prior & canonici malitioſè diſtulerint eas, quantum ad ſe pertinet,ordinare, in irritum reuocetis eaſdē.

Idem archiepiſcopo Remeń.

Adpellatio generalis,reſpectu cauſæ nō valet.

CAP. II.

INter cætera:& infra. Super eo quòd abbas ſancti Apollinaris in clauſtro à te adpellationem interpoſuit generalem ſuper omni cauſa,quæ aduerſus eum aliquo tempore poſsit moueri. Ipſum exinde redarguimus. * nec huiuſmodi adpellationem duximus admittendam.

** Adde quid de iure ciuili: ꝑ l.à proconſulibus. C. eo.et C.quorū adpell. non reci. l. ab executore.*

Idem abbati ſancti Petri.

A correctione legitima non adpellatur, niſi modus excedatur.hoc dicit, inſpecta mente.

CAP. III.

AD noſtram:& infra.Quia verò remedium adpel.non ideo eſt inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obſeruantia exorbitanti debeat in ſua nequitia patrocinium exhibere. Mandamus, quatenus,ſi quando quilibet ſubditorum tuorum ad remedium adpellationis conuolauerit:non ideo minus eum iuxta tenorem mandati, quod in prædicta regula continetur, & inſtitutionem ordinis corrigas & caſtiges.

Idem Noruiceñ.epiſcopo.

Si adpellans intra terminum à iudice, à quo adpellauit, vel à ſeipſo ſtatutum adpellationem non proſequitur,ſententiæ vel iudicio illius ſtare compellitur. CAP. IIII.

PErſonas eccleſiarum: & infra. Si quis ad noſtram audientiam adpellauerit, & adpellationi ſuæ prolixum terminum præfixerit,tu ei diem, intra quem Apoſt. ſedem cõuenienter poſsit adire adſignes: ad quam ſi venire contempſerit, tu illum extunc iudicio tuo ſuper his, quæ in quæſtione vertuntur, ſine contradictione aliqua ſtare compellas. Si autem quiſquam adpel.ſuæ præfigat terminum congruentem:nec tamen cauſam ad diem adpel. fuerit proſecutus,ipſum nihilominus extũc ſententiæ tuæ(ſicut de alio diximus) ad-

pel

pel.re.parêre conſtringas.

Idem Remeñ.archiepiſcopo.

Adpellans ad proſequendum habet annum, & ex cauſa biennium, niſi iudex moderetur. Et ſi intra id tempus non proſequitur, rata manet ſententia: vel redit ad primum, ſi ante ſentẽtiam adpellauit. hoc dicit. CAP. V.

CVm ſit Romana: & infra. F.t. duximus reſpondendum, quòd ſi ante ſententiam, vel poſtea fuerit adpellatum, huiuſmodi adpellationibus annus indulgetur: aut ex neceſſaria & euidenti cauſa biennium: niſi fortè iudex à quo adpellatum fuerit, ſecundùm locorum diſtantiam & perſonarum, & negocij qualitatem reciſius tempus fuerit moderatus. Intra quod ſi is, qui adpellauerit, cauſam adpel. non fuerit proſecutus, tenebit ſententia, ſi poſt ſententiam adpellauerit, & à cauſa ſua cecidiſſe videtur: nec amplius ſuper eodem negocio audietur adpellans. Si verò à grauamine, & ante litis ingreſſum fuerit adpellatum: huiuſmodi audietur adpellans, quoniam ſacri canones, etiam extra iudicium paſsim adpellare permittunt: nec ſolent huiuſmodi dici adpellationes, ſed prouocationes ad cauſam. Si autem ante ſententiam quis adpellauerit, cogitur illius ſta-

re iudicio,ad quem noſcitur adpellaſſe.

Qui de crimine impetitur, adpellare poteſt, niſi ſit notorium.hoc dicit.

Præterea ſi raptor ſit, vel violentus detentor alienæ rei, qui adpellat: huiuſmodi adpellatio facta in iudicio apud eccleſiaſticas perſonas ſolet audiri, niſi fortè manifeſtus raptor vel fornicator exiſtat, ſicut ille quem abſentem
1.Cor.5 & irrequiſitum Apoſtolus excommunicauit.

Idem eidem.

Coram iudice à quo adpellaui in vna cauſa, poſſum in alia conueniri, niſi eum recuſem vt ſuſpectum.

CAP. VI.

AD hæc ſi in vna cauſa quis adpellauerit,& pendente adpellatione aliquod crimen committat, vel prius commiſiſſe dicatur,vel modò etiam adcuſetur aut cõueniatur de alia re, ſuper qua non ſit adpellatum, & illam perferri contingat ad audientiam iudicis,à quo in alio negocio adpellauit,eum poteſt ſi voluerit tanquã ſuſpectum vitare, alioquin debebit eius ſtare iudicio, maximè ſi ſuus ordinarius iudex exiſtat.

Idem.

Si à iudice inferiori vnus adpellat ad papam, alius ad inferiorem, tenetur adpellans ad papam

pam comparere ad citationem iudicis inferioris, ſaltem allegaturus adpellationem ſuam: aliàs valebit proceſſus à minori, niſi ſciuerit adpellationem interiectam ad papam.

CAP. VII.

SI duobus coram ſuo iudice litigantibus, alter ad noſtram, alter ad ſui iudicis audiẽtiam ſuper eodem negocio adpellauerit, & ille, qui ad ſuum iudicem adpellauit, ad diem adpellationis veniẽs, ſe ad eum adpellaſſe proponit, eo tacito ꝙ aduerſarius eius ad audientiam Romani pontificis adpellarat: ſi legitimè citatus, nec venit, nec reſponſalem miſit, aut etiã aliàs parêre contemnit: tenebit excommunicationis ſententia in eum pro contumacia promulgata, niſi iudex cognouerit eum ad audientiam Romani pontificis adpellaſſe.

A ciuili iudice, qui non eſt de temporali iuriſdictione eccleſiæ non adpellatur ad papam. h. d. vſque ad ſi.

Denique quod quæris, ſi à ciuili iudice ante iudicium, vel poſt ad noſtram audientiam fuerit adpellatum, an huiuſmodi adpellatio teneat: tenet quidem in his, qui ſunt noſtræ temporali iuriſdictioni ſubiecti: in alijs verò etſi de conſuetudine eccleſiæ teneat, ſecundùm iuris rigorem

credi

credimus non tenere.

Idem plebano & clericis ſancti Nazarij de Albia.

Lapſus bienniꝫ non præiudicat adpellanti, quò minus ex cauſa legitima audiatur, ſaltem per beneficium reſtitutionis in integrum. hoc dicit, ſecundùm vberiorem intellectum.

CAP. VIII.

EX ratione:& infra.Verùm ſi adpellationem biennio elapſo interpoſitam à ſententia contra vos prolata, proſecuti non eſtis: dummodo proſecutionem ipſius per impotentiã vos conſtiterit omiſiſſe, nolumus quòd iuſtitiæ veſtræ debeat præiudicium generare.

Idem Vigorieñ.epiſcopo.

Si reus poſt citationem vel notitiam literarum iuit ad curiam, delegatus in cauſa procedet: aliàs non. hoc dicit, cum c.ſuggeſtum. infra eo.

CAP. IX.

MEminimus:& infra.Cæterùm cũ aliquam cauſam contingit tibi adpel. re.committi:& aduerſa pars poſt citationem iter adripuerit ad ſe.Apo. veniendi, non minus poteris in negocio ſecundùm iuris formam procedere. Quòd ſi ante citationem iter adripuerit, non eſt aliquatenus procedendum.

Idem.

Super

Superſedetur propter articulum, in quo adpellatum eſt, etiam ſuper principali cauſa, ſi ſine illo articulo expediri non poteſt. hoc dicit, inhærendo literæ. CAP. X.

SVper eo quod ſolicitudo tua quęſiuit, prudentiæ tuæ duximus reſpondendum, quòd ſi de aliqua exceptione quæſtio oriatur, & exinde adpellationem fieri contingat, eidem exceptioni erit meritò ſuperſedendum: etſi principalis cauſa ſine illa terminari non poterit, ei nihilominus ſuperſedeatur. I

Non obſtante adpellatione ex falſa cauſa interpoſita, poteſt iudex ad vlteriora procedere. hoc dicit.

Si autem aduerſa * pars de falſi ſuggeſtione in adpellationem prorupit, non eſt ſententia ſuper hoc differenda.

* *Vide l ſi vteris.cum not.C.de fi. inſtru.*

Idem.

Etiam pro minoribus, ſeu leuioribus cauſis adpellari poteſt. CAP. XI.

DE adpellationibus pro cauſis minimis interpoſitis volumus te tenere, ꝙ eis pro quacunque leui cauſa fiant, non minus eſt, quàm ſi pro maioribus fierent deferendum.

Idem.

Secundū canones adpellatur etiam ante ſententiam: ſecundùm leges non, niſi in quibuſdam

dam caſibus.hoc primò. Et adpellatio, & recuſatio æquiparantur in hoc, quia ſicut in adpellatione requiritur cauſa rationabilis, ita & in recuſatione. hoc ſecundò. Et tempus adſignatum iudici ad cauſam decidendam, incipit currere à tempore præſentationis reſcripti. hoc tertiò, ſecundùm verum intellectum. CAP. XII.

2 SVper eo: & infra. Sacri canones ante & poſt litis conteſtationem, & in prolatione ſententiæ, & poſt, ſingulis facultatem tribuunt adpellandi, leges autem ſeculares adpellationem (niſi in caſibus) ante ſententiam non admittunt. In cauſis quoque eccleſiaſticis vbi adpellationis remedium tollitur, ſicut adpellationi, ita recuſationi nõ eſt aliquatenus deferendũ. * Si autem intra certum tempus lis decidẽda committitur, extunc terminus incipit currere, cùm iudices contigerit literas recepiſſe.

** Vide l ſi quis ex aliena. p Bart. ff. de iuriſ. om. iud.*

Idem.

Conuẽtus ſuper iniuria clerici, vel ſuper adulterio, adpellare poteſt, niſi ſit notorius. hoc dicit, cum ca. ſeq. CAP. XIII.

PEruenit ad nos, ꝙ cùm clerici ſe conquerantur ab aliquibus vulneratos, vel aliàs eſſe læſos, qui impetuntur, Apoſto. ſedem adpellant: & infra. F. t. mandamus, quatenus ſi eorum exceſſus publicus

non

non ſit & notorius, eos eccle. cenſura compellas, vt intra conueniens tempus adpellationem interpoſitã proſequantur. Si verò publicus eſt & notorius, adpellationis obtentu non prætermittas, quin eos excommunicatos denuncies, ipſosque facias ſicut excommunicatos cautius euitari, donec paſsis iniuriam ſatisfaciant, & cum literis tuis Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent.

Idem archiepiſcopo Toletano.

Summatũ eſt ſupra ca. proxi. CAP. XIIII.

CONſuluit nos fraternitas tua: & infra. Con. t. t. duximus reſpondẽdum, ꝙ ſi aliqui, quos manifeſtum ſit & notorium vxorem alterius detinere, aut inieciſſe manus violentas in clericum, adpellauerint: eorum adpellationi non eſt aliquatenus deferendum. Sed cùm multa dicantur notoria, quæ non ſunt, prouidere debes, ne quod dubium eſt, pro notorio videaris habere. Illos autem, qui adpellãt à præſentia tua, cogere debes intra tempus conueniens adpellationem interpoſitam proſequi, aut iudicio tuo adpel. remota parêre.

Idem.

Hoc cap. ſummatum eſt ſupra eo. cap. meminimus. CAP. XV.

Sugge

SVggeſtum eſt auribus noſtris, ꝙ cùm oppreſsi ad præſidium Apoſt.ſedis recurrunt, & adpellatione facta iter adripiunt, aduerſarij eorum adpel. interpoſitam cognoſcentes, nec ad præſentiam noſtram accedunt, nec reſponſalem trãſmittunt: cùm autem ſenſerint illos noſtras literas reportaſſe, in vocem adpellationis prorumpunt, & iter ad nos adripiunt veniendi, vt ſic eorum ſolicitudinem, à quibus impetuntur, eludant. Tuæ conſultationi taliter reſpondemus, vt ſi quis deprehenſus fuerit, hoc ex fraude vel malitia facere, adpellationi eius non deferas, neque ob id cauſam tibi commiſſam terminare poſtponas, quia decretalẽ epiſtolam, qua tales muniri videntur, nõ ad deprimendam cuiuſque iuſtitiam, ſed ad remouendũ grauamẽ nos feciſſe cognoſcas.

Idem Eboracenſi archiepiſcopo.

Excommunicatus pendente cognitione adpellationis, abſolui poteſt ad cautelam: & ſi adparet eum legitimè adpellaſſe, non punitur pro eo, quòd interim celebrauit diuina.

CAP. XVI.

AD præſentiam noſtram R. presbytero veniente, epiſcopo Tuſculano, & P. ſanctæ Suſannæ cardi. tuam & ipſius cauſam commiſimus audiendam. Qui ad obie

obiectionem tuam, licet R. presbyter nõ eſſet excommunicatus de iure, de facto tamen fecerunt eum abſolui. Ideoque mandamus, quatenus prædictum presbyterum pro eo, quòd poſt excommunicationem contra adpellationem factam diuina cantauit, nullatenus inquietes, ſed ad eum ſtatum reducas omnia, in quo erant tempore adpellationis emiſſæ.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

Si adpellans turbatur in poſſeſsione, ſuper qua fuit adpellatum, iudex à quo poteſt illam poſſeſsionem ſibi reformare, adpellatione in ſuo ſtatu permanente. h. d. ſecundùm communem intellectum. CAP. XVII.

CVm teneamur: & infra. Quoniam nos conſulere voluiſti, vtrum ſi eorum poſſeſsio, qui ad audientiam noſtram adpellant, turbata fuerit, tibi eam ſibi liceat reformare, eo de quo adpellatio eſt interpoſita prætermiſſo. Prudentiæ tuæ taliter reſpon. quòd ſi exinde ad te querela peruenerit, id ordine iudiciario tibi licebit experiri.

Idem epiſcopo & archidia. de Bonoñ.

Generalis & vaga adpellatio reſpectu cuiuſlibet grauaminis non valet, ſed reſtricta ad certam cauſam ſic.

CAP. XVIII.

COnſuluit: & infra. Conſul. veſtræ t. r. quòd ſi generaliter adpel. quis interponeret ab omni grauamine, quod ſibi poſſet contingere, huiuſmodi adpellationem tenere non debet. Si verò ab aliquo iudice ſuper omni grauamine, quod in vna cauſa ſibi poſsit inferri, quãquã generalis adpellatio ſit interpoſita, adpellationi tamẽ eius eſt ab eodẽ iudice deferendũ.

Idem Zamorienſi epiſcopo.

Adpellatio friuola non excuſat inferiorem, quò minus teneatur obedire ſuperiori, & vt de contemptu puniatur, niſi innocentiam ſuam aliter purget. h. d. Et eſt caſus notabilis, in eo quod dicitur iſtum eſſe puniendum.

CAP. XIX.

CVm parati eſſemus tuas petitiones admittere, I. diaconus cardi. olim Apoſt. ſedis lega. propoſuit, quòd cùm ad eius vocationem contempſiſſes accedere, in perſonam tuam excommunicationis ſentẽtiam promulgauit: & infra. Cumque N. canonicus beati Iacobi firmiter adſeueraret, quòd in legatione regis eſſes, & ideo non potuiſſes ad vocationem prædicti cardin. accedere. Cardinalis econtra adſeruit, quòd non in legatione regis, ſed in Salamantina eccleſia, te ſuus nuncius inueniſ-

ſet

ſet *:& infra. Nos verò adtendentes, quòd te non decuit contemnere obtentu adpel. ad vocationem venire legati: præcipimus, quatenus vel in perſona propria, vel per nuncios idoneos Apoſtolico te conſpectui repræſentes, innocentiam tuam (ſi poteris) oſtenſurus.

** Vide l.ſi quis vxori. §.adpellationem.per Bart.ff.de fur.& l.cũ qui. §.j.ff. commod.*

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

Si mandatum factum ei, qui iurauit ſtare iudicio eccleſiæ, excedit limites iuramenti & licitæ promiſſionis, adpellare poterit, aliàs ſecus.h.d. compendioſè.Abb. CAP. XX.

AD hæc:& infra. Præterea de his, qui iuramentum præſtant, quòd eccleſiæ ſtabunt iudicio, & poſtea adpellant: Id tua ſolicitudo prouideat, vt eos ſeruare, quod iurant, vel intra xl. dies poſt adpellationem interpoſitam iter adripere ad ipſam proſequendam compellas.

Idem Carnotenſi epiſcopo.

Summa vt ſupra cap.proxi. CAP. XXI.

QVæſtioni, quam facis, vtrum adpellationi illius ſit deferendum, qui (ſicut moris eſt) præſtito iuramento abſolui meretur, & antequam ei mandetur aliquid, vel mandato recepto cauſa ſubterfugij adpellauerit: Reſpon. quòd adpellationi, quæ iuramento eius debeat derogare, non eſt in aliquo deferendum,

ſed ſtatim erit in eandem reducendus ſententiam: quæ (donec mandatum ſuſceperit, & ſuſceptum pro poſſe fuerit proſecutus) debet firmiter obſeruari.

Idem Vintoñ. epiſcopo.

Adpellans ab ordinario, poſtea de delicto ab eo commiſſo puniri poteſt per ipſum ordinarium. h.d. ſed ſupple ad textum, idem eſſe de antea commiſſis, ſi nunc de illis adcuſatur, vt cap. ad hæc. j. ſupra eo. & cap. propoſuit. infra eo.

CAP. XXII.

PRæterea de his, qui ad ſedem Apoſt. adpellant, & poſtea grauia committentes, ſe dum conueniuntur, adpellatione tuẽtur: Duximus reſpondendum, quòd eos adpellatio non debet in ſua iniquitate tueri, quò minus eorum exceſſus cenſura canonica puniantur.

Idem Grandenſi patriar. & ſancti Vitalis presbytero cardinali.

Qui non detulit adpellationi ſui aduerſarij, de ſua poſteriori circa idem contra eum excipere nequit.

CAP. XXIII.

COnſtitutis in præſentia noſtra abbate ſancti Felicis & presbytero R. pro controuerſia, quæ de electione Torcellanæ eccleſiæ eſt ſuborta: & infra. Ideoque mandamus, quatenus ſi archidiaconus poſt adpellationem & denunciationem ex

com

communicationis ad nominationem ſæpe dicti C. proceſſerit, & primicerius cum canonicis, & plebanus cum adſenſu cleri epiſcopatus vel maioris & ſanioris partis prænominatum I. in epiſcopum & paſtorem elegerint, non obſtante adpellatione præfati archidiaconi, ſi ipſe adpellationi prius factæ non detulit: electionem de prefato I. factam authoritate Apoſtolica confirmetis.

Idem Eboracenſi archiepiſcopo.

Adpellans ab ordinario in vna cauſa, in aliis coram eo reſpondere tenetur: poteſt tamen eum recuſare vt ſuſpectum, niſi conueniatur de crimine manifeſto, & in quo non cadit excuſatio nec ſuſpicio, vt quia imponitur pœna iuris ſurgens ipſo facto. hoc dicit, ſecundùm intellectum intrinſecum. CAP. XXIIII.

PRopoſuit nobis M. clericus tuus, quòd ſæpe contingit, vt cùm aliquis ſuper aliqua cauſa adpellat, in aliis cauſis, in quibus non eſt adpellatum, reſpondere recuſet. Super quo tibi taliter reſpondemus, quòd licet pro illa adpellatione non minus teneatur in aliis, ſuper quibus adpellatum non eſt reſpondere, iudex tamen, à quo adpellatur (quia illi omnino ſuſpectus eſt) eum non debet ad reſpondendum ſuper alijs compellere, niſi pro cri-

mine adeò graui & manifeſto, quo ipſo actu meritò ſit damnandus.

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo.

Abſoluitur excõmunicatus cautione recepta, licet aduerſarius, vel excommunicator, ne abſoluatur, adpellet. h. d. ſecundùm vnum intellectum, quem tamen oportet limitare, quando excommunicatio non fuit lata pro manifeſta contumacia vel offenſa: quia tunc non debet abſolui, niſi ſatiſfactione præcedente, vt in cap. ex parte. j. infra, de verb. ſignif. CAP. XXV.

QVa fronte nos conſulere valeas, non videmus: cùm dicaris ordinem iuris peruertere. Iam enim non in eccleſia, ſicut eſt canonicum & honeſtum, non etiam in palatio, nõ in camera tua, ſed in camera regis contra debitum iuris, & pontificalis officij dignitatem, epiſcoporum electiones diceris cõfirmare: & infra. Sanè ſi quis pro contumacia vel alia qualibet cauſa interdicto vel excommunicatione tenetur adſtrictus, & offert ſe ad iuſtitiam de his, pro quibus ſententiam ipſam excepit, iudex eum (ne in excõmunicatione decedat) abſoluere poterit, etiam ſi pars aduerſa, ne abſoluatur, adpellationis obſtaculum interponat: ab ipſo tamen ante abſolutionem ſufficienti cautione recepta, quòd vel in præſentia Romani Pontificis, ad cuius

audientiam adpellatur, ſi maluerit aduerſarius, vel coram iudice, cui cauſam delegauerit, iuris pareat æquitati. De his etiã, qui conqueruntur ſe irrationabiliter excommunicationi vel interdicto ſuppoſitos, illud idem dicimus etiam ſi hi, qui huiuſmodi protulerunt ſententiam, ad ſedẽ Apoſtolicam duxerint adpellandum.

Idem in concilio Lateranenſi.

Prælatus ſubditum ſuſpendere vel excommunicare non debet, niſi monitione præmiſſa: nec ſubditus contra diſciplinam eccleſiaſticam adpellare poteſt, maximè ſi eſt religioſus. Et iudex à quo, præſigit terminum adpellanti ad adpellationem proſequendam, intra quem ſi non proſequitur, iudex à quo readſumit iuriſdictionem. Adpellans verò non proſequens adpellationem ſuam, condemnatur in expenſis, adpellato hoc proſequenti.

CAP. XXVI.

Reprehenſibilis: & infra. Præſenti decreto ſtatuimus, vt nec prælati (niſi canonica monitione præmiſſa) ſuſpenſionis vel excommunicationis ſententiam proferant in ſubiectos, niſi fortè talis ſit culpa, quæ ipſo ſuo genere * ſuſpenſionis, vel excommunicationis pœnam inducat. Nec ſubiecti contra diſciplinam eccleſiaſticam in vocem adpel. erumpant. Si verò

* *Aliàs, ipſo iure.*

rò quiſquam pro ſui neceſsitate crediderit adpellandum: competens ei ad proſequendam adpellationem terminus præfigatur: intra quem ſi fortè proſequi neglexerit, tunc epiſcopus liberè ſua authoritate vtatur. Si autem in quocunque negocio aliquis adpellauerit, & eo, qui adpellatus fuerit veniente, qui adpellat venire neglexerit: ſi quid proprium habuerit, competentem illi recompenſationem faciat expẽſarum: vt hoc ſaltèm timore territus, in grauamen alterius non facilè quis adpellet. Præcipuè verò hoc in religioſis volumus obſeruari, ne religioſi, cùm pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi, contra regularem prælati ſui, & capituli diſciplinã adpellare præſumant, ſed humiliter ac deuotè ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua fuerit eiſdem iniunctum.

Idem.

Iudex à quo non obſtante adpellatione cognoſcit de cauſa, ſi adpellans non proſequitur. hoc primò. Et iudex vt ſuſpectus recuſatus, poteſt alteri cauſam committere. hoc ſecundò.

CAP. XXVII.

AD hæc: & infra. Cùm à te ſuper aliqua cauſa fuerit adpellatum: fas tibi ſit adpellantes adpel. remota compellere, vt vel adpellationem interpoſitam proſequan

ſequantur, vel coram te iuris pareant ęqui tati. Aut ſi alterutra partium te ſuſpectũ habuerit, te inſiſtente iudicem eligant, * qui propoſitam inter eos valeat dirimere quæſtionem.

* *Vide l. ſi ſuſpecta. cũ glo. & l. ſecũdo requi rit. ff. eodẽ.*

Idem Salabrienſi epiſcopo.

Si canonicus ad reſidentiam monitus adpellat, ſtatuitur ſibi terminus ad adpellationem proſequendam: & interim deſeruitur beneficio per vicarium de fructibus beneficij ſuſtentandum: & ſi adpellationem non proſequitur, vel reſidentiam non facit, priuatur præbenda.

CAP. XXVIII.

PEruenit ad nos, quòd cùm V. eccleſiæ tuæ canonicum, vt in ea reſidentiam faceret, monuiſſes, in adpellationem prorupit: & infra. Cùm autem fruſtratoriè di lationis cauſa videatur dictus canonicus adpellaſſe: mandamus, quatenus eum ſtudiosè moneas, vt in eadem eccleſia reſiden tiam faciat: vel intra terminum eam proſecuturus iter ad nos adripiat veniendi. Interim verò alicui honeſtæ perſonæ vices eius in eccleſia prætaxata committas, & ei de beneficiis illius adſignes, vnde poſsit cõ gruè ſuſtentari. Quòd ſi prælibatus V. alterum iſtorum adimplere neglexerit, tu de præbenda ſua priues eundem, & eam alij idoneæ perſonæ concedas.

Idem.

A iudice iuriſdictionem exequente non adpellatur. CAP XXIX.

COnſuluit nos tua fraternitas, vtrum ſit adpellationibus deferendum à rege Francorũ pro Iudæis interpoſitis, vt mancipia detineant Chriſtiana: & infra. Non conuenit, vt pro huiuſmodi adpellationibus ab obſeruatione decreti debeas abſtinere.

Idem Genuenſi archiepiſcopo.

Qui ante citationem vel notitiam literarum miſit nuncium ad Papã, adpellare poteſt, ne delegatus procedat, ſecus ſi poſt.

CAP. XXX.

AD hæc ſicut adſeris: & infra. Reſpondemus quòd iudex ſi ei conſtiterit adpellantem ante, quàm partes eſſent citatę, vel delegatio cauſæ perueniſſet ad ipſum qui adpellationis interponit obſtaculum, nuncium ad ſedem Apoſtolicam deſtinaſſe, factæ debet adpellationi deferre: ſed ſi poſt citationem fuerit deſtinatus, ſatis poteſt exequi, quod mandatur.

Idem.

Qui non detulit adpellationi interpoſitæ ad Papam, mittitur cum literis ordinarij ad curiam puniendus.

CAP. XXXI.

De

DE priore:& infra.Cæterùm ſi pręfatus canonicus priorem propter ſuas enormitates manifeſtas, quę ipſum notabilem reddunt, * ad ſedem Apoſt. adpellauit,& ipſe tali adpel.deferre cõtempſit: eum cum literis tuis veritatem continentibus, de tanto exceſſu ſatisfacturum ad ſedem Apoſt, venire compellas

* *Vide l.capitaliũ. §. famoſos. ff. de pœ. Bar. in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæſtionib.*

Idem.

Contra conſtitutiones regulares, adpellatio religioſum non defendit. CAP. XXXII.

QVia nos:& infra. Vt abbates, qui de aliqua publica infamia publicè reſperſi ſunt aut conuicti, deinde in communi capitulo commoniti prælationi cedere noluerint, adpellandi non habeant facultatem.

Idem.

Iudex à quo poteſt præfigere terminum adpellanti ad proſequendam adpellationem, quo lapſo, readſumit iudex iuriſdictionem.

CAP. XXXIII.

AD aures noſtras:& infra. Adpellanti ad proſecutionem adpellationis terminus congruus præfigatur: intra quem, ſi adpellationem non fuerit proſecutus, extunc compellatur ſtare iudicio delegati.

Idem Abulenſi epiſcopo.

Si præcedente grauamine quis ſubmittit ſe

prote

tione remota, recuſari poteſt, ſi eſt conſanguineus impetrãtis, vel ſi fuit aduocatus eius in illa cauſa.

CAP. XXXVI.

POſtremò fraternitati tuæ literis prę-ſentibus intimamus, quòd ſi cauſa alicui fuerit delegata, qui conſanguineus ſit illius, qui literas impetrauit, aut in eodem negocio aduocati officio functus, vel ex alia iuſta cauſa ſuſpectus: huiuſmodi delegatus non immerito poterit recuſari, quamuis adpellatione remota fuerit ei negocium delegatum.

Idem Noruicenſi epiſcopo.

Sententia interdicti non ſuſpenditur per adpellationem ſequentem. CAP. XXXVII.

AD hæc quoniam ſub interdicto aliqui conſtituti adpellant, & deinde illud ſeruare contemnunt: quid in hoc caſu ſeruandum ſit conſulere voluiſti. Noueris igitur, quòd ſicut poſt adpell. excommunicari non poſſunt: ſic interdictum nequeunt, cui ante adpel. eos conſtat ſuppoſitos, declinare.

Clemens tertius.

Iudex adpellationis remittit adpellantem, & cauſam ad priorem iudicem: niſi ſibi conſtiterit à grauamine vel iniuſta ſententia fuiſſe adpellatum.

CAP. XXXVIII.

Cùm

CVm in eccleſia: & infra. Accepimus, quòd quidam clerici de Gual. occaſione iudicij tui, quod velle obſeruare ſe iactant: Linconien̄. epiſcopi iudicis ordinarij ſine cauſa rationabili cognitionem euitant. Vnde mandamus, quatenus ſi quando contigerit aliquem de clericis à præfato epiſcopo ad tuam audientiã adpellare, nõ ante adpellationem admittas, quàm tibi conſtiterit eam vel à grauamine, vel iniuſta condemnatione porrectã: * alioquin ipſum ad prædicti epiſcopi audientiam remittas, adpel. remota eius iudicio pariturum.

* *Vide l. q. ad ciuilia. C. de adpella. & l. vnicam. C. vt cau. poſt publi. adſit tu.*

Idem.

Si adpellans, qui non proſequitur, redit ad iudicem à quo, & iterum grauatur: non obſtante prima deſertione, poteſt iterum adpellare. hoc dicit. & eſt caſus notabilis. Panormi.

CAP. XXXIX.

DIrectæ nobis tuæ literæ demonſtrarunt, quòd cùm in tua præſentia cauſa cuiuſdam matrimonij tractaretur, in qua pars viri conſanguinitatis vinculum opponebat: & pars mulieris ad ſed. Apo. adpellaſſet, nec adpellationem ſuam præfixo termino fuerit proſecuta: poſtmodũ ea renunciãte adpellationi, quam fecerat, tu in cauſæ cognitione procedens de parentel

rentela teſtimonia recepiſti: verùm quia mulieris pars iterum adpellauit, poſtulas vtrum ad calculum ſententiæ procedere valeas edoceri. Reſpondemus igitur, quòd licet iuxta decretum Lateraneñ. concilij poſtquam in termino proſequendæ adp. ſtatuto adpellans ſuam adpel. non fuerit proſecutus: authoritate tua liberè poſsis vti: tamen quia iterum adpellauit (cùm ſecundùm iura ei licuit in eadem cauſa bis adpellare) ſe à iuriſdictione tua fecit exẽptam, præſertim cùm hic ad ſeparationem matrimonij, quod eſt res fauorabilis, intentio viri procedat.

Celeſtinus tertius.

Sententia excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti lata ſub conditione ſuſpenditur, ſi ante conditionis euentum fuerit adpellatum. hoc dicit, inhærendo verbis literæ, vt ſic ſatisfaciat cuilibet lecturæ. Et eſt deciſio ſubtilis, & multum allegabilis. CAP. XL.

PRæterea requiſiti fuimus, ſi quis iudex ita protulerit ſententiam: Niſi Sempronio intra xx. dies ſatisfeceris, te excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut interdictum eſſe cognoſcas: ille in quem fertur ſententia medio tempore adpellans ad diem ſtatutum minimè ſatiſfecerit: vtrum ille ſententia tali ligetur: aut

aut interpoſitione adpel.tutus exiſtat. Videtur autem nobis, quòd huiuſmodi ſententiam adpel.obſtaculũ debeat impedire.

Idem.

Si per reſcriptum committantur plures articuli connexi, & in vno remoueatur adpellatio: intelligitur remota etiam in alijs. hoc dicit.

CAP. XLI.

SEcundò requiris, cùm pluribus articulis in vna commiſsione poſitis, in vno tantùm contingit adpellationem expreſsè vetari: vtrum adpellatio teneat ſi ſuper alijs fuerit adpellatum? Inquiſitioni tuæ taliter reſpon. quòd cùm ſecundùm beatũ Grego. verba intentioni deſeruiant, * & hæc ſit noſtra intentio, vt de omnibus articulis, qui in commiſsione ponuntur, iuſtitia ſuum conſequatur effectũ: in omnibus adpellatio intelligitur interdicta. Nihil enim intereſt, vtrum inhibeatur primo, an ſecundo, medio, an in fine: cùm (ſicut vtriuſque iuris argumenta nos docent) ea, quæ in principio, ad medium & ad finem: illa verò, quæ in medio, ad finem atque principium ſæpe referri contingat.

* *Vide l. pater. §. fundum. ff. de leg. ij. & l. cum pater. §. dulciſsimis. & vtrobiq; per B. ff. de leg. ij.*

Cauſa ſuſpicionis proponenda eſt coram iudice, qui recuſatur, & probanda corã arbitris. h. d.

Tertiò poſtulas edoceri: & infra. Conſul.

ſul.t.t.reſpon.quòd cùm aliquis iudicem proponit ſe habere ſuſpectum, ſuſpicionis cauſam coram eodem allegare tenetur: ſed partes vt in aliquos non valde remotos conueniant, per eundem iudicem debent cogi: coram quibus ſi cauſa ſuſpicionis intra terminum competentem probata non fuerit, tunc demum authoritate ſua iudex vtetur. Quòd ſi coram ipſis cauſa ſuſpicionis probata fuerit, cauſæ cognitioni ſuperſedere tenebitur recuſatus. Ipſa nanque ratio dictat, quia ſuſpecti & inimici iudices eſſe non debent.

Idem.

Non tenetur iudex vel aduerſarius deferre adpellationi, cui non detulit adpellans.

CAP. XLII.

AN ſit deferendum adpel.illius, quem aduerſarius de expoliatione poſt adpel.legitimè interpoſitam ſibi factam paratus eſt incontinenti conuincere, nos duxiſti per tuos nuncios conſulendos. Reſpondemus, quòd cùm in eo quis puniendus ſit, in quo deliquit: qui adpellationi deferre neglexerit, ſe beneficio reddit adpel.indignum.

Innocentius tertius illuſtri regi Francorum.

Habet duos intellectus, ſecundùm primum

 hoc

hoc intendit: Merus executor non recuſatur, nec ab eo adpellatur, niſi modum excedat, maximè ſi eſt datus cum clauſula, adpellatione remota. ſecundùm alium intellectum, hoc dicit: A iudice ſuſpecto non receditur per adpellationem, niſi modum excedat. CAP. XLIII.

NOuit ille, qui nihil ignorat: & infra. Præterea interdicti ſententiam cardiñ. non edidit, ſed potius publicauit: nec fuit dictator ipſius, ſed verius executor. Vnde cùm ſecundùm ius ab executoribus adpellari non poſsit, niſi forſan modum excederent in exequendo, nos etiam in literis ſuper hoc directis ad ipſum adpellationis curauimus obſtaculum inhibere, adpellationi ab eo interpoſitæ non fuerat deferendum. De ſuſpicione autem obiecta, licet eum meritò tibi ſuſpectum fuiſſe credamus: non tamen & ſi fuiſſet, propter adpellationem interpoſitam ab eo deſiſtere debuiſſet: ad quod non proprio motu, ſed noſtro potius præcepto proceſsit.

Idem.

Si adpellatio recipitur à iudice vel adprobatur à parte, terminus ad eam proſequendam præfixus obtinet vicem peremptorij, vt in abſentem procedatur, ac ſi peremptoriè fuiſſet citatus: nec talis terminus præueniri poterit ab aliqua partium.

CAP.

CAP. XLIIII.

SAepe contingit, quòd cùm ad noſtram audientiam adpellatur: propter defectum partis alterius neque per ſe, neque per reſponſalem idoneum adpellationem interpoſitam proſequentis, vel forſitan ex malitia ſubſequentis reſponſalis mandatum procuratorium occultãtis, lites, quæ de facili poterant terminari, remaneant indeciſæ, cùm frequenter iuris quæſtio moueatur, cuius apud nos probationes neceſſariæ in contrario non exiſtunt, & interdictum etiã facti, quomodo de leui poſſet partibus præſentibus comprobari. Vnde licet in Lateraneñ. concilio fuerit conſtitútum, vt ſi in quocunque negocio aliquis adpellauerit, & eo qui adpellatus fuerat veniente, qui adpellauit venire neglexerit: competentem illi recompenſationẽ faciat expenſarum, vt hoc ſaltem timore deterritus, in grauamen alterius non facilè quis adpellet. Quia tamen propter hoc quæſtiones prorogantur, præſenti decreto ſtatuimus, vt ſi huiuſmodi adpellatio vel à iudice recepta, vel à parte fuerit adprobata, poſt terminum adpellationi præfixum edicti peremptorij vires obtineat, ita videlicet, vt extunc in abſentem perinde procedatur, ac ſi peremptoriè

vocatus ad iudiciũ extitiſſet. Quòd ſi forſitan interpoſita prouocatio malitiosè recepta, vel adprobata non fuerit, cùm conſtiterit legitimè prouocatum, nihilominus eam vigorem volumus obtinere. Saluis conſtitutionibus de prouocantibus, poſt ſententiam promulgatis: quibus adpellationes ſuas proſequi nõ curantibus, poſt terminum adpellationis proſequendæ, præfixum rata manet ſententia, quæ fuerat adpellatione ſupenſa. Quicquid autem contra citationem peremptoriam poſſet ab abſente proponi, aduerſus adpellationem huiuſmodi valeat allegari. Si quis autem terminum adpel. præueniens tacita veritate literas impetrauit, & careat impetratis, & pœnam contumaciæ non euadat. Hec autem in litibus, ſiue iudicijs exercendis volumus obſeruari.

Idem Lemouiceñ. & Cantuarieñ. epiſcopis.

Adpellatione deſerta per negligentiam adpellantis poteſt iudex ex officio procedere in caſibus: in quibus eius officium exuberat, & eſt caſus valde notabilis. CAP. XLV.

CONſtitutus in præſentia noſtra archidiaconus Claremoñ. nobis expoſuit, quòd Claremoñ. decanatu vacante, quidam canonici vota ſua in epiſcopum tranſ

tranſtulerunt,& epiſcopus cum quibuſdã alijs expreſsè conſentientibus in eundem archidia. ei contulit decanatum xj.canonicis prius adpellantibus,ne quis adſumeretur præter adſenſum omniũ in decanũ, cùm electioni eius xxv. tum per ſe, tum epiſcopo medio conſentirent. Cúmque ſancti Marcelli presbyter cardinalis tunc Apoſt.ſed.leg. per partes illas tranſitum faceret:non vt adpellationi ad nos interpoſitæ derogaret,ſed vt inſtructam tranſmitteret ad nos cauſam, ſancti Egidij & ſancti Andreæ abbatibus examinationem delegauit ipſius, & mandauit eiſdem, vt partem contradicentem electioni decani citarent ad ipſum, contradictionis ſuæ cauſam in eius præſentia oſtenſuram: & infra. Intellecto igitur per adſertionem cardin. quòd ſub ea forma fuerat adpellatum,ne ſine adſenſu omnium procederetur in electione decani,& quòd adpellantes adpella. intra annũ non fuerant proſecuti,nec erat propter quod eis eſſet biennium indulgendum, cùm ſicut bis intra tempus legitimum ſimplicem nuncium ad ſed.Apoſt. deſtinauerant,ſic potuiſſent ſaltem ſemel procuratorem idoneum deſtinaſſe.Ne tamen peremptorias exceptiones ex eorum parte propoſitas videamur

ſub ſilentio præterire, mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit archidia. facto epiſcopi, ex quo nititur, ſpontè renunciaſſe, vel prædictum epiſcopum proceſsiſſe ad electionem ipſius prætermiſsis prædictis ſine quibus ne procederet in illa tranſlatione voluntatum, ex qua nititur archid. proponitur eſſe actum, ei ſuper decanatu ſilentium imponatis: alioquin nominationem ſeu electionem taliter factam de alio, & quicquid fuerit ſecutum ex ipſa, denun -cietis irritum & inane.

Idem cancellario Meteñ.

Contra electum, vel confirmatum nullum aliud ius expectantē, non admittitur regulariter exceptio, vel adpellatio, maximè fruſtratoria ad impediendum electionis, vel confirmationis effectum: ſed poſſeſſione habita, poterit adcuſari vel denunciari. hoc dicit. & ſecundùm hoc eſt caſus notabilis. CAP. XLVI.

CONſtitutis in præſentia noſtra N. decano ſancti Saluatoris, & cantore Meteñ. & infra. Meteñ. intimauit epiſcopus, ꝙ ſancti Saluatoris præpoſitura vacante die electioni præfixo per patrem & filium & ſpiritum ſanctũ in virtute obedientię, ac ſub animæ periculo canonicos adiurauit, vt ſecundùm Deum, & iuxta conſcientiam ſuam vnũ eligerent de duobus,

bus,in quos partes videbantur oculos extendiſſe, quem eccleſiæ magis vtilem & idoneum reputarent.decanus autem cum duobus diaconis & ſubdiaco. tribus dictũ cantorem in præpoſitum nominauit.cantor verò ipſe, qui presbyterali officio fungitur,& cuſtos cum ſcholaſtico & magiſtro B.ſacerdotibus, leuitis duobus, & ſubdiaco. quinque te concorditer elegerunt: cuius electionem tanquam à maiori & ſaniori parte capituli factam (cùm de perſonæ tuæ honeſtate conſtaret) prædictus epiſcopus confirmauit:& cùm tibi vellet domum & inueſtituram porrigere (vt moris eſt) decanus ad ſedem Apoſto. adpellauit,contra te impotentiam duntaxat allegans, proponendo te in partibus illis, quaſi penitus impotente, in quibus præpoſituræ poſſeſsiones exiſtunt:addẽs quòd alia tibi obijceret in præſentia noſtra,quæ tunc in præſentia iudicis ſuſpecti noluit explicare.Nos ergo,quia conſtitit euidenter illam adpellationis cauſam quæ fuit expreſſa,rationabilem non fuiſſe: * aliam autem tunc non expreſsit,etſi dixerit idem decanus, quòd aliam vellet obijcere coram nobis:decreuimus tuæ cõfirmationis effectum non debere per ea, quæ ſunt propoſita impediri. Si quid

* *Quæ dicatur rationabilis cauſa, vide apud Bart. in l. quod verò. ff. de legib. & in l. ſi poſtulauerit. §. ratio. ff. de adul.*

tamen contra te non in modum exceptionis ad impediendum electionis & confirmationis effectum,ſed in modum denunciationis,vel adcuſationis duxerit proponendum,poſtquam pacificam ipſius præpoſituræ poſſeſsionem fueris adſecutus, proponendi licentiam non negamus.

Idem Vigorieñ.epiſcopo.

Adpellari poteſt, ſi locus non tutus partibus adſignatur,etiam ſi ſit ſcriptum,adpellatione remota. CAP. XLVII.

EX parte tua:& infra. Præſenti pagina reſpondemus, quòd cùm excuſetur honeſtè,qui ad præſentiam delegatorum iudicum non poteſt ſecurè venire citatus, tu vel tui quoties ad illos iudices vos euocari contigerit, ad quorum præſentiam vobis periculoſum eſt ire, liberè poteris adpellare, etiam ſi in literis commiſsionis adpel. fuerit remedium interclusum, niſi iudices vobis adſignent locum idoneum & ſecurum.

Idem epiſcopo decano & præcentori Herfordeñ.

Licitè adpellat reus,ſi non auditur excipiens procuratorem actoris non habere ſufficiens mandatum,vel ſe prius conuentum per alias literas, de quibus non ſit mentio in ſecundis.h. d. quo ad titulum. CAP. XLVIII.

Signi

SIgnificauit nobis magiſter hoſpitalis Eboraceñ. & infra.Præterea capitulũ Eboraceñ. authoritate quarundam literarum,in quarum ſigillo continebatur ſigillum capituli ad citationes tantùm,cùm aliud ſigillum capitulum illud noſcatur habere,quendam cõſtituebat actorem.ſed licet idem magiſter allegauerit, quòd occaſione literarum illarum actor non deberet admitti,& inſuper adiunxiſſet, quòd authoritate literarum quarũdam à nobis ad alios iudices obtentarum prius conuentus non debuit per literas poſteriores, in quibus nulla fuerat mentio de prioribus, conueniri:iudices tamen exceptiones huiuſmodi admittere noluerunt, propter quod vocem ad nos adpellationis emiſit. Quocirca mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit ob dictas cauſas, vel earum aliquam ad noſtram fuiſſe audientiam adpellatum:reuocato in irritum,quicquid poſt adpellationem huiuſmodi noueritis eſſe factum,partes,&c.

Idem magiſtro G. archidia. & Vin.
Normanno canonicis
Sueſsioneñ.

Licitè adpellat reus,ſi non auditur petens declarari rem petitam in libello.

CAP. XLIX.

SIgnificantibus T.& B. fratribus, noſtro fuit Apoſtolatui declaratũ, quòd cùm inter ipſos ex vna parte,& V.ex altera, ſuper quadam terra coram iudicibus delegatis quæſtio verteretur, ipſi cùm plures terras haberẽt, vt terra illa, ſuper qua quæſtio vertebatur, oſtenderetur eiſdem, à iudicibus poſtularunt: quod cùm ipſi facere denegarent, ad noſtram audientiam prouocarunt. Quocirca mandamus, quatenus ſi eſt ita, reuocato in ſtatum debitũ, ſi quod poſt adpellationem noueritis adtentatum,&c.

Idem Eboraceñ. epiſcopo,& de Luc. & de Monte molli abbatibus.

Iudex à quo non poteſt ſtatuere terminum ad finiendam adpellationem: quod ſi fecerit, intelligitur ſtatuiſſe ad ſe præſentandum.

CAP. L.

EX inſinuatione prioris & canonicorũ ſanctæ Barbaræ nobis innotuit, quòd cùm inter ipſos ex vna parte,& V. camerarium de Tangar. ex altera, ſuper quodam monaſterio coram iudice ordinario quæſtio verteretur, & idem camerarius ad noſtram audientiam adpellauerit, adpellationi terminum nõ præfigens dictus iudex, qui cauſam illius videbatur fouere

pro

pro eo, quòd quidam clericus commenſa-
lis ſuus, dicti camerarij in eadem cauſa
fuerat aduocatus, hunc terminum adpella
tioni pręfixit, vt ad feſtum Purificationis
vtraque pars eſſet ab adpellationis proſe-
cutione reuerſa, licet non potuit nobis le-
gem imponere, vt eam teneamur intra di
ctum terminum expedire, cũ & ſecundũ
legitimas ſanctiones lis, quæ in conſiſto-
rio principis ſperatur inferri, abſque dã-
no moræ intacta permaneat, donec ipſam
faciat introduci, & à proceribus dirimi
iuxta morem. Interim autem nuncius ca-
merarij præueniens nuncium eorundem,
nec ipſo vſque ad terminum legitimũ ex-
pectato, impetrauit literas & receſsit.
Quia verò fraus & dolus alicui patrocina
ri nõ debẽt, mãdamus, quatenus ſi eſt ita,
partibus conuocatis, audiatis cauſam, &c.

Idem Roſeñ. & Bondeñ. epiſcopis.

Qui extra iudiciũ adpellat, ex veriſimilibus & probabilibus cauſis ne in poſſeſsione moleſtetur: ſi poſtea ſpoliatur, reſtituitur ante omnia in ſtatum, in quo erat tẽpore adpellationis emiſſæ. hoc dicit, inhærendo verbis literæ, & vt mos geratur vnicuique lecturæ. Panor. CAP. LI.

BOnæ memoriæ O. de camera perſo-
na eccleſię de Fañ. viã vniuerſę carnis
ingreſſo, abbas ſancti Auguſtini Cantua-
rien

rienſis eiuſdem eccleſiæ, quam ad ſe adſerit pertinere,primò per quoſdam monachos,ſecundò per ſeipſum poſſeſsionem ingreſſus, ad nos pluries vocem adpellationis emiſit,ne quis eum ſuper poſſeſsione ipſius eccleſiæ præſumeret moleſtare. cumq́ue aliquandiu prædictam eccleſiam pacificè poſſediſſet,quidam laici Cantuarienſis diœceſis ipſum abbatem & monachos de poſſeſsione ipſius eccleſiæ, per violentiam eiecerunt: & infra. Procurator verò archidiaconi propoſuit ex aduerſo,quòd defuncta perſona eccleſiæ archidiacono tantùm datur eius cuſtodia: imò archidiaconi,qui fuerunt pro tempore,tã de iure communi,quàm de generali conſuetudine,tam in illa eccleſia, quàm in alijs vniuerſis eiuſdem diœceſis, hoc iure ſemper vſi fuerunt.Præterea prefatus O. nomine archidiaconi eccleſiam poſſedit eandem, vtpote qui ei vnam procurationem,& v.ſol. nomine eccleſiæ annis ſingulis exoluebat: & infra. Præmiſsis igitur diligenter inſpectis, prædictos abbatem & monachos in eum ſtatum, in quo tempore adpellationis factæ ex veriſimilibus & probabilibus cauſis ad nos legitimè interpoſitæ fuiſſe noſcuntur (proprietatis parti vtrilibet ſaluo iure) decerni-

mus reducendos, ac fructus medij tempo ris perceptos cenſuimus pariter adſignandos eiſdem.

Idem ſancti Auguſtini, & ſancti Gregorij prioribus.

Itineris adreptio habet vim adpellationis, ſi ſeruantur ea, quæ ſeruari debent in adpellatione.h.d.ſecundū vnum intellectum intrinſecum.

CAP. LII.

Dilecti filij Io. & H. prioris & monachorum Cantuarieñ. eccleſiæ nuncij retulerunt, quòd cū pro cauſa, quæ inter dictos priorem & monachos, & Cantuarieñ. archiepiſcopum ſuper capella de Lamede vertebatur, ab ipſis ad ſedem Apoſtolicam mitterentur, idem archiepiſcopus, poſt iter adreptum in eos excommunicationis ſententiam promulgauit. Cùm autem plus ſit ad ſedem Apoſto. facto prouocare, quàm verbo, & ipſis propter dictam cauſam ad Romanam eccleſiam venientibus intelligatur ad ſedem Apoſtolicam prouocatum: mandamus, quatenus ſi eſt ita, dictos Io. & H. denuncietis excommunicationis vinculo non teneri.

Idem epiſcopo Elieñ.

Per clauſulam, adpellatione remota, inhibetur omnis adpellatio, quæ à iure non indulgetur expreſſè.h.d.vſque ad §.verū. CAP. LIII.

Paſto

PAſtoralis officij diligentia: & infra. Quæſiuiſti, vtrum quando inhibetur adpellatio in reſcripto, fruſtratoria tantũ inhibita videatur? Nos igitur adtẽdentes, quòd per adpellationem fruſtratoriam, etiã ſi non fuiſſet inhibita, negocium non debeat impediri: reſpondemus, quòd quælibet prouocatio intelligitur remoueri, quæ à iure non indulgetur expreſsè. ſed ſi adpellans fuerit grauatus iniuſtè, grauamen huiuſmodi per ſuperiorem poterit emendari.

Licet excommunicatus, ab excommunicatione adpellet, nihilominus denunciari poteſt, & beneficij reditibus ſpoliari. h. d.

Verùm quia multotiens quis ad tẽpus per adpellationem legitimã à iudicis ſui, quo ad aliquem certum articulum eximitur poteſtate: cõſuluiſti nos, vtrum ſi quis excommunicationis ſententia innodatus, ante denunciationem ipſius ab ea, tanquã minus rationabiliter promulgata in eo caſu, in quo ante ſententiam adpellatio vires obtinuiſſet, curauerit prouocare, eò quòd per adpellationem interpoſitam excommunicãtis videtur iuriſdictio dormitaſſe, ipſe denunciare poſsit eundem, & ad tempus eccleſiaſticis beneficijs clericum ſpoliare? Nos itaque reſpondemus, quòd

quòd cùm executionem excommunicatio ſecum trahat, * & excommunicatus per denunciationem amplius non ligetur, ipſum excommunicatum denunciare potes, vt ab alijs euitetur. Et illi prouentus eccleſiaſtici meritò ſubtrahuntur, cui eccleſiæ communio denegatur.

** Excōmunicatio trahit ſecum executionem.*

Idem epiſcopo Pariſieñ.

Si adpellans ad ſuperiorem, comparet coram iudice inferiori ſuper concernentibus ipſam adpellationem, ipſi adpellationi renunciare videtur. Si autem proteſtetur, quòd propter hoc non intendit renunciare adpellationi, tanquam contraria allegans, non eſt audiendus: niſi notorium ſit actum illum eſſe iniuſtum, ſuper cuius emendatione adiuit inferiorē. h. d. & eſt bonus caſus.

CAP. LIIII.

SOlicitudinem paſtoralis: & infra. Sanè cùm ſicut recepimus, duobus coram epiſcopo litigantibus, alter eorum ad ſedem Apoſtolicam adpellaſſet, epiſcopus adpellantem reputans contumacem, ipſum excommunicationis vinculo innodauit: qui coram metropolitano de epiſcopo ſibi petijt iuſtitiam exhiberi, adſerens, quòd poſt adpellationem legitimè ad nos interpoſitam ipſum excommunicauerat, & petens ſe ad eum ſtatum, in quo

quo fuerat adpel.tempore,à metropol. reduci,denunciari videlicet abſolutum,adijciens *etiam*,quòd adpellationi non renunciabat obiectæ:ſed proſequi volebat eandem: * & infra.Nos igitur inqui.t.t.reſpõdemus,quòd ſicut metropolitanus de adpel.ad nos interpoſita cognoſcere omnino non valet:ſic nec de his,quę poſt adpellationem fuerant innouata, dummodo de alijs cognoſci non poſsit,niſi de adpel. pariter cognoſcatur,vel de his,quæ adpellationis cauſam contingere dignoſcuntur. In quo caſu ſi metropolit. ad cognoſcendum partes ſuas interponere fortè præſumeret,epiſcopus poſſet ad adpellationis beneficium conuolare: nam ad officium eius,qui de adpellatione cogniturus eſt, pertinet prudenter corrigere,quæ contra ipſam inuenerit adtentata. Si verò notorium exiſteret,quòd mandatum epiſcopi indiſcretum fuerat vel iniuſtum, cui non tenebatur ſubditus obedire, ac per conſequentiam ei liqueat euidẽter ſubditum legitimè prouocaſſe: poteſt archiepiſcopus authoritate metropolitana declarare ſubditum irrationabiliter extitiſſe anathematis mucrone percuſſum. Cùm autem excommunicatus, qui adpellauerat, iuxta præſcriptam formam coram archiepiſcopo de-

* *Vide l.ſi filiusfa. ff. ad Mace. l.ij.C.de iure dot.*

po deponit contra epiſcopũ quæſtionem, metropo. ad cognoſcendum de cauſa poteſt interponere partes ſuas, cùm ille adpellationis proſecutioni renunciaſſe tacitè videatur. Sed ſi verbo vel facto adpellationem ſe velle proſequi proteſtetur, non eſt tanquam aduerſa petens, & ſibi contrarius audiendus.

Idem epiſcopo & cantori Treceñ.

Per adpellationem legitimè interpoſitam principale cum acceſſorijs ad iudicem adpel. defertur & ſententiæ excommunicationis & interdicti poſt adpellationem latæ non tenent.

CAP. LV.

Dilectis filijs decano Altiſsiodoreñ. ac magiſtro R. Altiſsiodoreñ. epiſcopi procuratore in noſtra præſentia conſtitutis, idem magiſter propoſuit, quòd cùm dictus epiſcopus presbyterum domus dei, in qua diſpenſationem plenariam obtinere dignoſcitur, detineri faceret vinculis mancipatum, pro eo, quòd bona quædam eiuſdem domus, quæ furtiuè ſubtraxerat, reſtituere detrectabat, propter quod etiã ab eodem epiſcopo fuerat excommunicationis vinculo innodatus, & ſupradictus decanus epiſcopum monuiſſet, vt ei reſtitueret, vel ſaltem redderet presbyterum memoratum, * quem ad iuriſdictionem

** Vide l. iure. ff. ad muni. & l. j. §. p hanc. cum glo. ff. de rei vin.*

ſuam ſpectare firmiter adſerebat, epiſcopus metuens, ne decanus aliquid in ſuum præiudicium adtentaret, ſe ac ſuos ſtatum eccleſię, ac ciuitatis protectioni metropol. ſupponens, ad eius audientiam adpellauit. Verùm decanus poſt modicum tempus interdictum huiuſmodi promulgauit, vt epiſcopo in ciuitate præſente, à diuinis in Altiſsiodoreñ. eccleſia ceſſaretur. Poſtmodum verò cùm die adpellationi præfixo comparuiſſent partes coram officiali curiæ Senoñ. decanus allegans, quòd adpellationi ab epiſcopo interpoſitæ, ideo non duxerat deferendum, quoniam presbyter ſupradictus, adhuc in vinculis tenebatur, quando ad nos vocẽ adpellationis emiſit. officialis autem iudicauit irritum interdictum à decano poſt adpellationem epiſcopi, promulgatum: & infra. Quia verò idem epiſcopus diuerſos modos expreſſit, ſecundùm quos decano paratus fuerit ſuper captione presbyteri iuſtitiam exhibere, ad metropolitanam ſedem adpellans decanus non potuit poſt hoc ferre ſententiam interdicti, & ideo ſententiam ipſam ab eo poſt adpellationem legitimè promulgatam, irritam decernimus & inanem, non obſtante, quòd decanus ad excuſationem ſuam, quaſi variando propoſuit,

ſuit,

ſuit, quòd priuſquam epiſcopus adpellaſſet, ſententiam tulerat, cuius effectum ad tempus duxerat ſuſpendendum: cùm interim adpellatione interpoſita procedere non debuerit ad ſententiam exequendam, officialis proceſſum, qui poſt adpellationem huiuſmodi ſententiam interdicti irritam & inanem decreuit, temerarium iudicantes: cùm adpellatione ad nos interpoſita nil debuit innouari. Præterea licet excommunicationis ſententia in decanum per epiſcopum promulgata, ritè lata prima facie videretur, cùm per dictum officialem eſſet prohibitum ne ſeruaretur in eccleſia interdictum, & decanus ne celebraretur in eccleſia prohibendo, diuinum videretur officium perturbare, quia tamen per adpellationem ad nos interpoſitam ex parte decani, cui etiam officialis duxerat deferendum, apoſtolos concedendo, non ſolùm principale negocium, ſed acceſſoria etiam ad noſtrum referebantur examen, eandem ſententiam, poſt adpellationem promulgatam decernimus viribus caruiſſe. Verùm licet archiepiſcopus poſt adpellationem prædictam, de qua ſibi per officialis literas innotuerat decanum denunciauerit euitandum: Senoñ. tamẽ canonicos (qui ſaniori ducti cõ

 ſilio

ſilio communicauerunt eidem, vt adpellationi ad nos interpoſitæ magis, quàm denunciationi ab epiſcopo factæ deferrent) inculpabiles iudicamus.

Idem Mediolañ. archiepiſcopo.

Poſtquam papa aliquam cauſam ad ſe reuocat, non valet proceſſus poſtea per minorem iudicem factus, ſicut non valeret, ſi fuiſſet ab eo legitimè adpellatum. hoc dicit, vt cuilibet lecturæ ſatisfiat. CAP. LVI.

VT noſtrum prodeat de vultu Dei iudicium: & infra. Iudicibus dedimus in mandatis, vt ſi poſt ſecundum mandatum, per quod totius cognitionem negocij ad noſtrum iudicium reuocauimus, traditionem ſigilli dicto H. à te cognoſcerent eſſe factam, eam decernerent irritam & inanem, inhibentes illi, nẽ quomodolibet eo vti præſumeret. Cùm plus ſit Romanum pontificem ad ſe aliquod reuocare negocium, quàm quenquam ad eum ſuper aliquo negocio prouocare.

Idem abbati ſancti Felicis, & G. canonico Bononieñ.

Si terminum adpellationi proſequendæ ſtatutum ab homine, altera pars præuenit, hoc tacito literas impetrando, literæ non valent: ſed terminum iuris etiam adpellatus præuenire poteſt, dũmodo nimium non præcurrat: & vbi ex dilatione

tione imminet periculũ, etiam neutra parte pro ſequente poteſt iudex ad quem ſupplere, partes compellendo ad proſecutionem.

CAP. LVII.

OBlatæ nobis veſtræ literæ continebant, quòd cùm quidam iudices, quibus cauſa, quę inter Sãbr. & Rinocor. plebes vertebatur, fuerat ab Apoſtolica ſede commiſſa, pro plebe Sambrienſi ſententiã protuliſſent, & à procuratore plebis de Rinocor. ad nos fuerit ſine termino adpellatum, nec delatum adpellationi fuiſſet, nec ad proſecutionem ipſius terminus à iudicibus partibus adſignatus: plebanus de Sãbro. ſuper obſeruatione prædictæ ſententiæ (ſicut rationabiliter lata erat) noſtras ad vos literas, & alia pars alias commiſſionis literas à nobis ſuper infirmanda eadem poſtmodum ad alios iudices impetrauit, nulla in poſterioribus literis de prioribus habita mentione. vnde in dubitationem reuocato, an poſteriores iudices, vel vos de illa debeatis cognoſcere, nos ſuper hoc conſulere voluiſtis: & infra. Licet igitur adpellanti legitimè à ſententia indulgeatur annus à lege, aut ex iuſta cauſa biennium ad adpellationem interpoſitam proſequendam; quia tamen huiuſmodi terminus poteſt reſtringi non ſolũ à prouocãte,

verùm etiam à iudice,à cuius ſentētia pro uocatur(cùm ideo ſit conſtitutum,non vt terminus ipſe præueniri non poſsit, ſed ne valeat prorogari)credimus diſtinguen dum,in quo caſu literæ impetrantur: & quidem quando certus terminus ab adpel lante vel à iudice adpellationi præfigitur proſequendæ, ſi eo tacito adpellatus literas impetrauerit, huiuſmodi literæ tanquam tacita veritate ſubreptæ, obtinere non debent aliquam firmitatem. Si verò non ſit aliquis terminus à iudice vel adpel lante præfixus,pars adpellata intra termi num conſtitutum à lege(dummodo nimiū non præcurrat, vt adpellantem in commiſsione impetranda ſupplantet) commiſſionis literas poterit impetrare, quarum authoritate in adpel. cauſa legitimè proce datur,ita quòd ſi adpellans voluerit in cauſa adp.procedere,oportebit eum agere ſub iudice ſic obtento, niſi poſsit eum legitimè recuſare. quòd ſi agere noluerit adpellatus,poteſt nihilominus proſequi cauſam ipſam,maximè ſi ſentiat ſibi ex dilatione imminere grauamen. Superior quoque iu dex ſi viderit ex dilatione periculum imminere,poteſt & debet neutro proſequente adpellationem occurrere,vt periculum euitetur:puta ſi à ſententia lata ſuper con-

firmatione alicuius electi fuerit prouocatum, & vtraque pars velit etiam ad annũ proſecutionem adpel.differre, poteſt vtique (imò debet) ſuperior iudex, ad quem fuerat adpellatum, terminum prouidè moderari, ne gregi dominico diu deſit cura paſtoris. Ex his igitur conſultationi veſtræ noueritis eſſe reſponſum, quòd per poſteriores non derogatur prioribus legitimè impetratis, per quas ad confirmandam ſententiam vel infirmandam præuia poteſt ratione procedi.

Idem.

Altera parte contumaciter abſente, poteſt iudex adpell. etiam principale negocium definire, ſi poſt lit. conteſt. fuerit adpellatum.

CAP. LVIII.

PEr tuas literas requiſiſti, vtrũ ſi poſt latam ſententiam, vel ſaltem poſt depoſitiones teſtium publicatas fuerit ad ſe. A poſt. adpellatum, hi qui ſuper hoc delegantur à nobis, ſi altera partium eorum ſe noluerit conſpectibus præſentare, cauſam ſibi delegatam iudiciali poſsint calculo terminare. Nos igitur conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd cùm lis ſuper eodẽ negocio coram primis iudicibus ſit legitimè conteſtata, poterunt iudices delegati (eo, qui conuenitur, ſe per contumaciam

abſentãte) cùm eis de meritis cauſæ liquebit, commiſſum ſibi negocium definire.

Idem in concilio generali.

Notabile & famoſum cap. habens multa noua dicta vtrunque ius limitantia. & hoc dicit in ſumma, inhærendo ſimpliciter verbis literæ. Adpellans ante ſententiam tenetur exprimere cauſam rationabilem coram ipſo iudice à quo: nec admittitur exceptio, quòd prius miſerat nunciũ ad ſedem Apoſt. vel quòd literas impetrauerat, quæ nondum ſunt iudici præſentatæ.

CAP. LIX.

Vide l. cui muneris. ff. de muner. & honor.

VT debitus honor deferatur iudicibus,* & litigatoribus conſulatur ſuper laboribus & expenſis: Statuimus, vt ſi quis coram idoneo iudice conuenerit aduerſarium, ille ante ſententiam ad ſuperiorem iudicem abſque rationabili cauſa non prouocet, ſed coram illo ſuam iuſtitiam proſequatur, non obſtante ſi dicat, quòd ad ſuperiorem iudicem nuncium deſtinauerit, aut literas impetrauerit ab eodem, priuſquam delegato fuerint adſignatę. Cũ autem ex rationabili cauſa putauerit adpellandum, corã eodem iudice cauſa probabili adpellationis expoſita, tali videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari, ſuperior de adpellatione cognoſcat. Et ſi minus rationabiliter eum adpellaſſe

laſſe conſtiterit: illum ad inferiorem remittat, & in expenſis alteri parti condemnet: *alioquin ipſe procedet: Saluis conſtitutionibus de maioribus cauſis ad ſedem Apoſtolicam referendis.

Vide l. tutores. §. tutor. per Bar. ff. de admi. tut.

Idem in eodem.

Si iudex, à quo eſt adpellatum à grauamine, illud reuocat, poteſt in principali cauſa procedere.

CAP. LX.

CVm ceſſante cauſa, ceſſet effectus: Statuimus, vt ſiue iudex ordinarius, ſiue delegatus aliquid comminando vel interloquendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium grauaretur, & ſano vſus conſilio ab huiuſmodi interlocutionis vel comminationis effectu deſtiterit, liberè in cauſæ cognitione procedat, non obſtante ſi à tali comminatione vel interlocutione fuerit adpellatum, * dummodo non ſit ex alia cauſa legitima ſuſpectus: ne proceſſus negocij friuolis occaſionibus retardetur.

Vide l. adigere. §. quãuis. ff. de iure pa. & l. quod dictum. ff. de pactis.

Idem in eodem.

Volens iudicem recuſare, debet coram eodem ſuſpicionis cauſam probabilem proponere, & eã coram arbitris communiter eligendis probare: qua non probata, ſua iuriſdictione iudex vtitur in principali: ea verò probata remittit nego-

cium ad ſuperiorem, vel cauſam committit de re cuſatoris conſenſu. CAP. LXI.

CVm ſpeciali ſit prohibitione prouiſum, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam, niſi competēti cōmonitione præmiſſa, promulgare præſumat. Volentes etiam prouidere, ne fortè commonitus fruſtratoriæ recuſationis vel adpellationis obtentu monentis poſsit declinare examen: Statuimus, vt ſi allegauerit ſe iudicem habere ſuſpectum, coram eodem cauſam iuſtæ ſuſpicionis adſignet, & ipſe cum aduerſario, vel (ſi fortè aduerſarium non habeat) cum iudice arbitros cōmuniter eligat. aut ſi communiter conuenire non poſsit abſque malitia ipſe vnum & ille alium eligat, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant: & ſi nequiuerint in vnam concordare ſententiam, aduocent tertium: vt quod duo ex ipſis decreuerint, robur obtineat firmitatis: ſciantque ſe ad id fideliter exequendum ex iniuncto à nobis in virtute obedientiæ ſub obteſtatione diuini iudicij diſtricto præcepto teneri. Cauſa verò ſuſpicionis legitima coram ipſis intra competentem terminum non probata, ſua iuriſdictione iudex vtatur. At ipſa probata legitimè de recuſatoris adſenſu perſonæ idoneæ committat negocium

cium recuſatus, vel ad ſuperiorem tranſmittat vt in eo ipſo procedat, ſecundùm quòd fuerit procedendum.

In notorijs non admittitur adpellatio, in dubijs cauſa probabilis coram iudice eſt exprimenda, quæ debeat legitima reputari: quam ſi non proſequitur, iudex à quo in cauſa procedat. Idem ſi proſequitur & non probat. Hæc autem constitutio non extenditur ad regulares. hoc dicit.

Porrò commonito ad adpel. obſtaculũ conuolante: ſi eius exceſſus euidentia rei vel ipſius confeſsione aut alio modo legitimo fuerit manifeſtus * (cùm adpellationis remedium non ſit ad defenſionem iniquitatis, ſed ad præſidium innocentiæ inſtitutum) non eſt prouocationi huiuſmodi deferendũ. Exceſſu quoque dubio exiſtente, ne friuolæ adpellationis diffugio adpellans iudicis proceſſum impediat, coram eodem probabilem cauſam adpellationis exponat: talem videlicet, quæ ſi foret probata, deberet legitima reputari. & tunc ſi habuerit aduerſarium, intra terminum, ſecundùm locorum diſtantiam, & temporis qualitatem, & naturam negocij ab eodem iudice moderandum, adpellationis cauſam proſequatur: quam ſi proſequi non curauerit, extunc ipſe iudex (adpellatione non obſtante) pro

** Confeßione ſolã inducere notorium, vide in l. cũ fideicõmiſſum. ff. de fideicom.*

procedat nullo autem aduerſario comparente, tunc iudex ex ſuo officio procedit. Adpel.cauſa coram ſuperiore probata, ſuperior ſuę iuriſdictionis officium exequatur. Sed ſi adpellās in eius probatione defecerit, ad eum, à quo ipſum malitioſè adpellaſſe conſtiterit, remittatur. Cæterùm has duas conſtitutiones præmiſſas nolumus ad regulares èxtendi, contra ſuas ſpeciales obſeruantias.

Honorius tertius decano cancel. & cantori Linconieñ.

Si iudex confeßionem aduocati eadem die reuocatam pro litis conteſtatione velit habere, vel proceſſum à ſubdelegato ſubdelegati factum ratificat, licitè adpellatur. CAP. LXII.

CVm cauſam, quæ inter abbatem & fratres de valle ſancti Ioannis ex parte vna, & priorem & canonicos de Nouo loco ex altera, ſuper eccleſia de Holiſeth vertitur, R. ſancti Angeli diacono cardinali commiſimus audiēdam: & infra. Procurator prædictorum prioris & canonicorum propoſuit, quòd cùm coram ſubdelegatis iudicum delegatorū inducias ad proponendum exceptiones dilatorias petiiſſet: quia aduocatus ipſius ductus errore reſpondit, quòd eccleſia de Nouo loco eccleſiam, de qua erat quæſtio, per xl. annos & amplius

amplius pacificè poſſederat,licet ipſe eadem die aduocati errorē corrigens ipſius reſponſionem,quæ ſuæ petitioni contradicere videbatur,(ne per eam aliquod ſibi poſſet præiudicium generari, * pro eo quòd ante litem conteſtatam, ſunt exceptiones dilatoriæ proponendæ)coram eiſdem iudicibus reuocauit. Iudices tamen per huiuſmodi reſponſionem erroneā aduocati,litem conteſtatam fore credentes, ad receptionem teſtiū partis alterius proceſſerunt:& infra.Mandamus,quatenus ſi dicti prior & canonici legitimè probauerint, quòd per procuratorem ipſorum eadem die aduocati reſponſio extiterit reuocata,quia ſic per conſequens lis conteſtata non fuit,vel quòd delegati teſtes receptos à ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuorum adprobauerint,cùm non niſi delegatus à principe cauſam alij valeat delegare, quicquid ab ipſis poſt adpella. eorum factum eſt (dummodo hæc in adpellatione expreſſa fuerint) nuncietis irritum & inane.

** Vide l.ij. cum l.fi.C. de erro.aduoca.*

Idem decano & theſaurario, & P.ſancti Petri canonico Zamoreñ.

Non ſufficit adpellanti docere,quòd exceptionem legitimam & veram oppoſuit & adpellauit,niſi doceat propter exceptionem non admiſ-

ſam

ſam adpellaſſe. hoc dicit. & eſt caſus not. & quotidianus. CAP. LXIII.

DIlecto filio G. capellano noſtro D. presbytero & I. capituli Salamantini procuratori à nobis auditore conceſſo, procurator capituli propoſuit coram eo, quòd cū dictus presbyter ſuper receptione ſua in Salamantina eccleſia executorias à nobis ad archi. Ciuitateñ. & collegas eius literas impetraſſet, coram eis fuit ex parte capituli allegatum, quòd cū in ipſa ſit eccleſia certus numerus canonicorum iuramento firmatus, de quo in literis ad eos directis mentio non fiebat, per eas nō debebant contra ipſos procedere: & ne aliter facerent, fuit ad noſtram audientiam adpellatum: & infra. Quoniam igitur etſi per confeſsionem presbyteri factam coram auditore prædicto conſtiterit Salamantinam eccleſiam habere certum numerum canonicorum iuramento firmatum, & huiuſmodi exceptionem corā executoribus fuiſſe propoſitam, & quòd adpellatum extiterit ab eiſdem: quia tamen non conſtitit, quòd propter exceptionem huiuſmodi non admiſſam, aliam've legitimam fuerit adpellatū: mandamus, quatenus ſi vobis conſtiterit præfatam exceptionem huiuſmodi de certo canonicorum

rum numero, iuramẽto firmato, vel alias legitimas exceptiones fuiſſe propoſitas coram ipſis executoribus, nec admiſſas, ac ideo partem capituli adpellaſſe: ipſorum executorum proceſſum denuncietis irritum & inanem.

Idem ſancti Andreæ archid. & magiſtro I. Canonico de Melteñ.

Adpellans qui terminum adpel. præſigit, ſi mittit procuratorem ad impetrandum & contradicendum tantùm, & adpellatio fuit recepta à iudice: vel adprobata à parte, aduerſario legitimè proſequenti, condemnatur in expenſis. hoc dicit, ſecundùm communem intellectum, licet gloſſa aliud ſenſerit.

CAP. LXIIII.

NIcolao militi ac fratri E. monacho monaſterij ſanctę Marię, ſancti Hadriani diaco. cardi. conceſsimus auditorẽ: in cuius præſentia cũ dictus monachus nõ niſi ad impetrandũ & contradicendũ procurator fuerit inſtitutus, ſupplicauit humiliter idẽ miles vt contra ipſos tanquã contumaces procedere deberemus: & infra. Mandamus, quatenus ſi vobis cõſtiterit dictos abbatẽ & cõuentum adpellationi ſuæ terminũ præfixiſſe,* cũ ad proſequendã eandẽ ſufficientẽ procuratorẽ non miſerint, memorato milite ipſam perſonali

**Adpellãs adpellationi ſuæ poteſt terminũ ſtatuere.*

ſonaliter proſequente ipſos ad reſtituendas expenſas à tempore adpel. factas eidem militi condemnetis.

Idem epiſcopo Manteñ.& P. canonico Tuſcañ.

Ab eadem ſententia ab eodem tertiò adpellare non licet. CAP. LXV.

SVa nobis R.tutor filiorum quondam B.ciuis Tuſculañ. petitione monſtrauit, quòd cùm inter ipſum ex vna parte,& F.pro ſe ac P.tutore quondam filij B.ex altera, ſuper quadam ſumma pecuniæ corã iudice Tuſculañ.quæſtio verteretur, idẽ definitiuam pro eodem R. ſententiam promulgauit, quæ bis fuit per iudices delegatos confirmata:* & infra.Sed pars altera, quæ ſemel & iterum adpellauerat, tertiò vocem adpellationis ad nos emittens, P.& eius collegę cognitionem ipſius ſententiæ à nobis obtinuit delegari:& infra.Cumque, R ſanctę Marię in Coſmed. diac.card.ſuper adpel.tertiò ad nos emiſſa vtrique parti à nobis datus auditor interlocutus fuerit illos non potuiſſe de iure tertiò adpellare:Nos prædicto P.& eius collegę dedimus in mãdatis, vt in negocio ipſo nequaquã procedere adtẽtarẽt.

* *Vide l.j. cum not.C. de admin. tut.*

Idem magiſtro G.archi.& of.Lemo.

Adpellatio omiſſo medio iudice interpoſita, *cauſam*

cauſam non deuoluit exceptione oppoſita. hoc dicit, ſecundũ cõmunem intellectũ. CAP. LXVI.

DIlecti filij prior & conuentus de Lacu Rubeo tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt: & infra. Ex parte dictorũ prioris & conuentus fuit excipiendo propoſitum: quòd cùm omiſſo diœceſano epiſcopo fuiſſet ad archiepiſcopum adpellatum, ad quem gradatim fuerat adpellandum, in cauſa ipſa de iure procedere non debebat, ſed quia officialis archiepiſcopi huiuſmodi exceptionem admittere denegabat, ipſi ad noſtram audientiam adpellarunt: & infra. Quocirca mandamus, quatenus ſententias poſt huiuſmodi adpel. latas in eos denuncietis penitus non tenere.

Gregor. nonus magiſtro ſcholarium H. & G. de Rupe canonicis ſancti Andoniani Morinẽ. diœceſis.

Si is, qui deſijt eſſe tutor, nomine pupilli conuenitur inuitus, poterit adpellare. CA. LXVII.

EX parte M. dominæ de Colob. nobis fuit oblata querela, quòd cũ nobilis mulier domina de Bellebrõ. ſuper quibuſdã terris ipſam nomine filiorũ ſuorũ coram iudicibus authoritate noſtra traxiſſet in cauſam, eadẽ in iudicium ipſorũ excipi fecit præſentia, ꝙ cũ res, de quibus

in iu

in iudicio agebatur, & prædicti filij eius, ſub poteſtate & tutela ipſius minimè permanerent, cũ iam ad ſecunda vota tranſiſſet: * ſuper his ei non tenebatur ipſorum nomine, quorum tutrix eſſe deſierat reſpondere: ſed quia dicti iudices hac exceptione neglecta nihilominus ad hoc compellebant eandem, ipſa ſentiẽs ſe grauari, noſtram audientiam adpellauit. Ideoq́ue mandamus, quatenus ſi ita eſt reuocato in irritum, quicquid poſt adpel. huiuſmodi inueneritis adtentatũ, audiatis hinc inde propoſita, &c.

** Vide authen. matri & auiæ. C. quãdo mu. tu. of. fun.*

Idem magiſtro & fratribus domus Mori.

Si iudex de iure dubitãs vult conſulere ſuperiorem, debet conſultationis copiam partibus edere: aliàs eius verbis cõſultationis fides nõ adhibetur.

CAP. LXVIII.

INtimaſti: & infra. Præterea hoſpitalarijs ignorantibus, & non facta eis copia de inquiſitionis proceſſu, ad nos relationem tranſmiſiſſe noſcuntur, cùm iuxta legitimas ſanctiones quoties relaturum ſe iudex quilibet pollicetur, illico litigatoribus apud acta conſultationis exemplum edere teneatur.

Idem archiepiſcopo & G. canonico Turoneñ.

Si ante litem conteſtatam circa principale negocium

gocium,iudex aliquid innouat,vel diem adſignatam ſine cauſa præuenit,licitè adpellatur. Et ſi procurator datus ad impetrandum ſuper adpellatione non ſeruauit formam mandati, auditur adpellans etiam poſt annum.

CAP. LXIX.

SIgnificante Aurelian̄.epiſcopo,nos noueritis accepiſſe,quòd cùm decanus & capitulum Magdunen̄. ipſum ſuper eo, quod dicebant alibi,quàm in ſtallis decani & capituli prædictorum carnifices carnes vendere non debere: * coram iudicibus authori. Apoſto.conueniſſent: petentibus tandem decano & capitulo nominatis iudicum officium implorando, vt cùm idem epiſcopus poſt citationem carnes in ſtallis alijs vendi feciſſet: quod per eum ſuper hoc factum fuerat, in ſtatum priſtinum reuocarēt.pro parte ipſius fuit propoſitum,quòd cùm lis præſertim nō fuiſſet ſuper negocio conteſtata, locum imploratio huiuſmodi non habebat, adiiciens quòd cùm de conſenſu partium coram dictis iudicibus,ad litigandum ſuper ipſo negocio certus dies ſtatutus fuiſſet, & quantum ad illam diem ſolutum fuiſſet iudicium eorundem,præuenire diem ipſum ac audire partem aduerſam in tali imploratione abſque conſenſu par-

* *Vide l.j. C. quæ ſit lon.conſue.*

 tium

tium non debebant:& quia ſuper his non audiebant eundem, noſtram audientiam adpellauit: & licet procuratorẽ ſuum intra annum ad huiuſmodi adpellationem miſerit proſequendam: quia tamen dictus procurator (vt creditur) circunuentus cõtra inhibitionem ipſius epiſcopi noſtras ſuper hoc ad quoſdam iudices certa ratione ſuſpectos literas impetrauit, dictus epiſcopus vti noluit literis ſic obtentis, petens non obſtante lapſu anni ad proſecutionem adpella. admitti. Ideoque mandamus, quatenus ſi de inhibitione huiuſmodi, & præmiſsis cauſis adpellationis vel earum altera conſtiterit, reuocato in irritum, &c. vſque ad attentatum in iam dicto negocio iuxta priorum continentiam literarum, &c.

Idem.

Capitulum famoſum & multum allegabile. & h.d. Ad iuſtificandam adpellationem ex cauſa interpoſitam, probare oportet cauſæ veritatem coram iudice ad quem, niſi fuerit coram iudice à quo oblata probatio & reiecta. h.d. ſingulariter vſque ad §. eidem. CAP. LXX.

INterpoſita adpellatione ex cauſa probabili, nõ ſufficit adpellanti probare, quòd ex cauſa huiuſmodi prouocauit, ſi eam nõ doceat eſſe veram; niſi hoc ſe offerẽs pro-

baturum

baturum non fuiſſet admiſſus.

Si adpellatio non fuit recepta à iudice, vel adprobata à parte, ſufficit adpellanti mittere procuratorem ad impetrandum & contradicendum, licet pars adpellata ſit parata in curia proſequi. hoc dicit, vſque ad §. ille deniq;. Abbas Siculus.

Eidem quoque permittitur ſi non recipiatur adpel. eius à iudice, nec ab aduerſario adprobetur, ſuper proſecutione adpel. per procuratorem ad impetrandum & contradicendum conſtitutum literas impetrare, licet pars altera per ſe vel per procuratorem idoneum, iudicium ſuper hoc apud ſedem Apoſtolicam recipere ſit parata.

Ante inchoatam perſecutionem adpel. adpellans poteſt ſi vult inuito adpellato petere, vt remittatur ad iudicem à quo, ſed condemnabitur in expenſis factis per partem aduerſam in illa adpellatione. hoc dicit, vſque ad §. ſanè. Abbas.

Ille denique, qui vocem adpel. emiſit, cuius nondum eſt alij cognitio delegata: ad petitionem eiuſdem, ad eum, à quo prouocauit, de iure remittitur, contradictione partis alterius non obſtante, * in legitimis expenſis aduerſario, quas eum propter hoc feciſſe conſtiterit, condemnandus.

* *Vide l. ſi quis libellos. C. eod.*

Articulus adpellationis interpoſitæ à grauamine

mine diſcutitur per iudicem ad quem parte abſente per contumaciam, etiam lite non conteſtata in adpel. vel principali cauſa. h. d. Abbas.

Sanè parato aliquo probare grauamen propter quod duxerat adpellandum, & parte aduerſa ſe contumaciter abſentāte, poteſt ſuper hoc lite non conteſtata procedi, licet nondum litis conteſtatio facta fuerit in ipſo adpel. articulo vel negocio principali: quia cùm in hoc caſu iniquitas principaliter prioris iudicis arguitur, non eſt rigor iuris (ex quo ſequi poſſet cauſę perplexitas) requirendus.

Idem.

Clauſula, adpellatione remota, in medio literarum poſita, reſpicit præmiſſa, quibus adnectitur, non ſequentia: niſi repetatur in fine literarum. Et hoc ſi negocia ſunt ſeparata.

CAP. LXXI.

INquiſitioni t.t. reſpondemus, quòd quoties clauſula, per quam tollitur adpellationis remedium, * in medio literarum ponitur: ſi ſunt plura negocia ſe minimè contingentia, tantùm prę miſſa complectitur: niſi fortè in fine literarum prædicta clauſula iteretur.

** Hæc clauſula, adpel la. re. ſolius eſt principꝰ. l. j. §. j. ff. à qui. ad pell. non li.*

Idem.

Breue eſt, ſed per alia verba ſic ſummatur. Adpellatio vnius prodeſt alteri ſi communi iure inuentur

iuuentur,& idem ſit negocium,& eadem defen ſioni cauſa,& ſint eadem ſententia condemnati:aliàs ſecus.

CAP. LXXII.

VNa ſententia pluribus condemnatis, ſi vnus ſolus ad adpellationis beneficium conuolauerit,illius victoria iure cõ muni cæteris ſuffragatur,ſi communi iure iuuentur,idemq́ue negocium,& eadem cauſa defenſionis exiſtat.

Idem.

Iuſtus metus excuſat, adeò quòd non adpellans habetur pro adpellãte, ſi fuerit proteſtatus, & adpellationis cauſas duxerit exprimendas.

CAP. LXXIII.

SI iuſtus metus quò minus adpellaueris te excuſat, ad adpell. reputaris beneficium conuolaſſe: Dummodo intra tẽpus,quo licitè prouocatur, coram iudice à quo adpellaſſe volueris: vel ſi habere ipſius copiam nequiuiſti, in præſentia bonorum virorum conteſtatione ſuper hoc propoſita,cauſas adpella. duxeris exprimendas.

De clericis peregrinantibus. Tit.xxix.

Celeſtinus III.Abieñ.epiſcopo.

Contra peregrinantem ſeu proficiſcentem ad ſedem Apoſto.non eſt aliquid innouandum.

CAP. I.

CONQVERENTE I.presbytero intelleximus: & infra. Licet presbyter idem res ſuas & eccleſiæ ſuæ in protectione noſtra non poſuerit, quando ad nos acceſsit, tamen cùm hi, qui accedunt ad præſentiã noſtram, cùm rebus eorum debeant eſſe ſub Apoſtolica protectione ſecuri: mandamus, quatenus quicquid eidẽ presbytero poſt iter adreptũ ad nos veniendi, ſubtractũ eſt vel ablatũ, ſibi reſtitui faciatis.

De confirmatione vtili vel inutili. Tit.xxx.

Alexander III. Exoneñ. epiſcopo.

De re ſcienter cõfirmata per papam, inferior iudex cognoſcere non poteſt, niſi confirmatio nõ tenuerit, vt quia ſubreptitia, vel de re litigioſa. hoc dicit, cum cap. ſeq. CAP. I.

SI QVIS rei litigioſè confirmationem impetrauit ab Apoſto. ſe. non minus poteſt iudex de cauſa cognoſcere, & eam fine debito terminare. Sed ſi rem tunc pacificè poſsidebat, cùm inde confirmationem obtinuerit, non eſt licitum iudici de quæſtione poſtea exorta decernere, aut eã definire abſque ſe. Apoſt. mandato.

Idem.

Idem Vigorienſi epiſcopo.

Idem dicit. CAP. II.

DE confirmationibus autem Rom.pō ti.volumus te tenere, quòd contra illas (niſi nouum Apo.ſed.procedat mandatum, aut certum ſit, quòd ſint per falſi ſuggeſtionem elicitę) * non eſt aliquatenus iudicandum.

* *Vide l.liubemus. ad ſi. per Bal. C.de teſta. & l.pen.C. de tranſac.*

Celeſtinus tertius.

Literæ confirmationis ſuper ſententia, à qua erat adpellatum, non valent, ſi adpellatus malitioſè præuenit adpellantem, aliàs pendent donec de adpellatione cognoſcatur.

CAP. III.

BOnæ memoriæ A. canonicus veſter propoſuit ſententiam à delegatis iudicibus prolatam fuiſſe: & intra decem dies ille, contra quem ſententiatum fuerat, ab illa ſententia adpellauit: iudices tamen nihilominus ſententiam executioni mandarunt. Cæterùm adpellans itinere ſtatim ad Apoſt.ſedem adrepto, literas de retractando ſentētiam impetrauit. aduerſarius autem ipſum cautè præueniens confirmationis promulgatæ ſententiæ reſcriptum fuerat adſecutus, in quo nulla de facta adpellatione mentio habebatur. Ideoque requiſiſti, quæ quibus literis præiudiciū faciant. Reſpondemus igitur, quòd poſte-

riores debent prioribus præiudicium generare. Verùm ſi dicatur, nullis literis veritati & iuſtitiæ præiudicantibus: vel ſub alia forma verborum, dummodo nil diceretur de literis confirmationis expreſsè, dicimus primæ tandiu ſuum debent habere vigorem, donec de iniqua ſententia cognitio plenior habeatur.

Innocentius III. decano Padebureñ.

Innouatio priuilegij nouum ius non tribuit, nec antiquum confirmat: ſed ſi quod competebat, conſeruat. Breuius ſic poteſt ſummari. Innouatio priuilegij non inducit confirmationem iuris in eo contenti. CAP. IIII.

CVm dilecta in Chriſto filia abbatiſſa & ſorores eccleſiæ de Gardeueñ. ſua cuperent priuilegia innouari: propter viarum diſcrimina quatuor epiſcopis & abbatibus totidem, vt ea inſpicerent diligenter, & tenorem ipſorum fideliter tranſcribentes ſub ſigillis ſuis nobis remitterent, duximus iniungendum: & infra. Nos autem tam legato, qui ſub ſigillo proprio ea noſtro fecit conſpectui præſentari, quàm inquiſitoribus ipſis fidem debitam adhibentes, licet non videremus, quare non deberent eadem priuilegia innouari: quia tamen C. maioris eccleſiæ, & I. ſanctæ Crucis canonici propoſuerunt Hildeſe-

meñ.

meñ. eccleſiam in poſſeſsione ſubiectionis ipſius monaſterij per centum annos & amplius extitiſſe, priuilegia ipſa tunc non duximus innouanda. Vnde iudicibus dedimus in mandatis, vt ad locum idoneum accedentes (citatis, qui fuerint euocandi) inquirerent ſuper his diligentius veritatem, à quibus pars Hildeſemeñ. eccleſiæ ad Apoſto. ſed. adpellauit. Nuper autem iterato prædicta petijt abbatiſſa, quatenus deberemus priuilegia ſuæ eccleſiæ renouare. Ex aduerſo verò fuit poſtulatum, vt cauſam ipſam diſcretis viris committere dignaremur, qui teſtes reciperent, quos contra priuilegia monaſterij & ad probandum præſcriptionem legitimam inducere proponebant. Nos igitur attendentes, quòd iure ſit ciuili ſtatutum, vt quando periculum teſtium formidatur, ne veritas occultetur, & probandi copia fortuitis caſibus ſubtrahatur, etiam lite non conteſtata teſtes valetudinarij, & alij de quibus ex aliqua rationabili cauſa timetur, ad teſtimonium admittantur: eiuſdem æquitatis ſimilitudine prouocati, prædicta priuilegia quaſi iam nimia vetuſtate conſumpta, cùm fuerint non in pergameno, ſed in papyro conſcripta, * duximus innouanda: nolentes, quòd

* *Vide l. ij. C. de diuer. reſcriptis.*

quòd ex innouatione huiuſmodi nouũ ius monaſterię adquiratur,ſed antiquum (ſi quod habet)per innouationem priuilegij conſeruetur. Quia verò præfatum monaſterium ad ius & proprietatem Apoſt.ſe. per priuileg.præd.no.pertinere monſtratur: ne ius eccleſiæ Romanæ remaneat indefenſum,eandem abbatiſſam procuratricem ipſius duximus ſtatuendam: vt cũ aduerſus Romanæ eccleſiæ poſſeſsiones, & iura nõ niſi centenaria currat præſcriptio, ipſa ſuper hoc & alijs vice noſtra procuret,quę coram te in iudicio fuerint procuranda. Nolentes igitur, ꝙ de ſtatu eiuſdẽ monaſterij diutius dubitetur, mandamus,quatenus locum tutum & commodum eligens,recipias teſtes,quos ad præſcriptionem probandam Hildeſemeñ. eccleſia, vel ad interruptionem oſtendẽdam cœnobium duxerit producendos: & ſi legitimam præſcriptionem probauerit, vt intendit: niſi probata fuerit interruptio ex aduerſo,ſubiectionem ipſius monaſterij adiudices epiſcopo memorato, cùm conſtet ipſum in ſua diœceſi conſtitutũ, priuilegium, quod monaſterio innouari fecimus,corrumpendo: alioquin eidem ſuper hoc perpetuum imponens ſilentium, monaſterium pronuncies perpetua liber-
tate

tate gaudere, noſtro ſibi priuilegio reſignato.

Idem epiſcopo & præpoſito Vticeñ.

Non valet confirmatio, quam religioſus impetrauit à papa ſuper temporali adminiſtratione, ſeu prioratu, ſi tacuit ſe regularem: ſi verò expreſſit, reſcriptum præſumitur falſum: quia papa non conſueuit concedere. h. d. cum ſequen.

CAP. V.

AD noſtram audientiã præpoſito Nemaneñ. eccleſiæ ſignificante peruenit, quòd quidam canonici Nemaneñ. eccleſiæ à nobis literas confirmationis ſuper adminiſtrationibus ſuis obtinere laborant, religionis ſuæ conditione ſuppreſſa. Cùm igitur regularibus perſonis non conſueuerit Apoſtolica ſedes aliqua perſonaliter confirmare: mandamus, quatenus confirmationes, quas ab ipſis canonicis (cùm regulares exiſtant) noueritis taliter impetratas, denuncietis irritas & inanes.

Idem.

Idem dicit, quod ſupra ca. proxi. CAP. VI.

POrrecta nobis ex parte tua petitio cõtinebat, quòd plures ex religioſis, qui prioratibus & alijs adminiſtrationibus præſunt, à nobis ſuper ipſis, quoad vixerint poſsidendis, confirmationis literas

ſe ad

ſe adſerunt impetraſſe: & infra. Cùm igitur à cancellaria noſtra huiuſmodi literas emanaſſe non credamus: mandamus, quatenus illos, qui tales literas exhibuerint, in quibus prioratus vel adminiſtrationes, tanquam religioſis cõfirmantur, eoſdem punias, tanquam falſitatis authores. Si verò in eis non ſit mentio religionis ipſorum, illas tãquam tacita veritate ſubreptas denuncies non valere.

Idem nobili viro Matthæo de Riuarijs.

Sententia ſeu laudum contra formam iuris, vel compromiſſi latum per arbitros, licet per papam in forma communi confirmatum, nõ tenet.

CAP. VII.

EXaminata cauſa, quæ vertitur inter te & milites Campanicos ſuper eccleſia ſancti Angeli: perpendimus arbitriũ, quod vicedominus Sabineñ. dicebatur ſuper eodem negocio promulgaſſe, contra formam iuris & compromiſsi fuiſſe dictatum. Vnde non obſtante confirmatione C. papæ præde. noſt. qui confirmauerat illud, ſicut prouidè latum fuerat, & ab vtraque parte receptum, decernimus ipſum irritum & inane.

Honorius III. illuſtri regi, baronibus, & militibus, & alijs hominibus Cypri.

In con

In confirmatione ex certa ſcientia dictio, ſicut, ponitur cauſatiuè: nec nocet, ſi verbum confirmationis præcedit tenorem confirmati.

CAP. VIII.

VEnerabilis frater N. archiepiſcopus Nichoſieñ. & ſuffraganei eius tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt, quòd inter ipſos & vos ſuper quibuſdam decimis mediante Albanē. epiſcopo tunc Apoſtolicæ ſedis legato amicabilis compoſitio interuenit, expreſsè adiecto, quòd quantocyus eam authoritate Apo. confirmari cōtingeret, ſtatim deberet executioni mādari. Verū licet ſit per nos confirmata, & ad maiorē rei euidentiā literis cōfirmationis tenor cōpoſitionis inſertus, ipſam tamen renuiſtis obſeruare, occaſionē friuola prætendentes, tum ex eo, quòd in literis verbum confirmationis iuxta ſtylum eccleſiæ Romanæ præcedat, * tum quia clauſula conſueta, ſcilicet, ſicut, ſine prauitate prouidè facta eſt, in eiſdem literis continetur: & infra. Mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, cōpoſitionem eandem adimplere curetis.

** Vide l. proinde. §. ſi. ff. ſi cert. pet. & Bar. & gl. in clemen. j. de offi. delega.*

Idem vniuerſis abbatibus & prælatis, ac conuentibus & clericis in Conſtantinopol. diœceſi conſtitutis.

Collatio eccleſiæ alteri facta per legatum, & per

per papam confirmata, ius diœceſani non lædit.

CAP. IX.

SVa nobis patriarcha Conſtantinopolitanus conqueſtione monſtrauit, quòd cùm quidam veſtrum ſumentes occaſionem ex eo quòd I. presbyter cardinalis tunc Apoſtolicæ ſedis legatus, quibuſdã alijs eccleſijs & clericis in ſpiritualibus & temporalibus contulit monaſteria eorundem, ipſi patriarchæ obedire recuſant, & ei de iuribus patriarchalibus reſpondere, in ſuæ præſumptionis adiutorium inducentes confirmationes huiuſmodi collationum à ſede Apoſtolica impetratas. Cũ igitur nolimus iura, quæ diœceſanis debentur, per collationes, ſeu confirmationes prædictas minui ſeu lędi: mandamus, quatenus occaſione huiuſmodi non obſtãte, ipſi patriarchæ reuerentiam & obediẽtiam exhibere curetis, eique de iuſtitijs ſuis integrè reſpondere.

LIBRI SECVNDI FINIS.